

ANTONÍN ŠPALE

BIBLE

JEJÍ POSTAVY A DĚJE

DRUHÉ VYDÁNÍ, ROZŠÍŘENÉ

NÁKLADEM A TISKEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY
A NAKLADATELSTVÍ V. KOTRBA V NÁRODNÍ SPRÁVĚ, V PRAZE

ORDINARIUS PRAGENSIS.

NIHIL OBSTAT.

Can. Dr. Ant. Stříž,

censor.

IMPRIMATUR.

N. 2880. Pragae, die 27. Februarii 1943.

Prael. Dr. Theophilus Opatrný,

vicarius capitularis.

Není třeba zvlášť obdivovat, že Kristus svou naukou nikdy zmařil přirpět k vyhovění požadavky pro vítězství světa. Vždyť Kristova nauka je vybudována na lásce, lásce dokonalé, která dovede zájmy světa podřadit zájmům vyšším.

Pak je ovšem rozhodnutí nutno, aby vnitřní vlasti znali a chápali Krista i jeho nauku.

A kde jsou obrazy nejlepšího podrobování Krista a jeho učení?

V Bibli - knize knih.

Starý zákon jeho příprava na Nový zákon v přirovnaních a porovnáních, v symbolice a náboženských nastiňujících Krista, a Nový zákon historicky potvrzuje skutečným vzhledem, ve kterém se zjevil.

Uai. & si kaly abovāt meklung oļrag. Kristu a
jēls oostvāst, o zīstē a jēls nēst, mūstīm oīst,
ka stādoti. Bīma n. oļģīlo gēlons.

Kiņz vāt itonē nabīlo vīlu vīzovē n
stuln Bīllē? - Bī nēlēpīm - sām pēlīvīko
n mū nēlēstans

Tīm cēņģīn' jē pēto sūlōz itānē, Bīllē
pēlīvī nēlēvēņģēl z nēlēvīn' pēlīvīko stūdi
oļģīlo pēlīvī.

S nēlēvīvīvīn' vālēvīvīn' pēto vīvīn' nēlēvīvīn'
kūnēl zē vīvīn', jēls it ēpālōn. Bīllē - lēp' pēlīvī
a dēp'.

Dēp' - bīllēvīvīn' fāktā nēlēvīvīn' pēlīvīvīn' pēlīvī
pēlīvīvīn', jēl' pēlīvīvīn' pēlīvīvīn', jē pēlīvīvīn' Bīllēvīvīn', mūstīm
bīllēvīvīn' pēlīvīvīn' nēlēvīvīn' pēlīvīvīn'

. Kēpīn', a itān' nēlēvīvīn' ka 8 nēlēvīvīn' bīllēvīvīn'.
Nēlēvīvīvīn' vāt nēlēvīvīn' vīvīn' zē nēlēvīvīn'?

Uai. & si kaly abovāt meklung oļrag.

a jēlīvīvīn' nēlēvīvīvīn' nēlēvīvīn' nēlēvīvīn'

+ Jīnē
nēlēvīvīvīn' pēlīvīvīn'
pēlīvīvīn' nēlēvīvīn'

Vīnē nēlēvīvīvīn' nēlēvīvīvīn'
13. bīllē 1948.

Žalm 129:

*Z hlubin volám k tobě, Hospodine,
Pane, vyslyš hlas můj!*

— — — — —

*Budeš-li (jenom) hříchy mít na zřeteli,
Hospodine, kdož obstojí?*

Evang. sv. Lukáše 19, 41:

.A pohlédnuv na město, zaplakal nad ním.

Sv. Pavel k Řím. 12, 12:

*✓ naději se utěšujte, v soužení buďte
trpěliví, na modlitbě vytrvalí.*

(Slova tato vepsal v čelo prvního vydání této knihy rok 1940.,
rok tisku knihy, v němž utrpení národa volalo již k nebesům.)

SLOVO K ČTENÁŘI

Životní úroveň národního celku našeho i jednotlivých jeho složek bývala dříve nižší, život býval tvrdší. Ale člověk k tomu měl protiváhu ve víře v Boha, v náboženství, a byl proto spokojenější, než je dnes. Nyní žijeme lehčeji, pohodlněji a celkově blahobytněji; také po stránce kulturní jsme daleko výše než kdy předtím — o tom všem není pochybnosti. Ale doba naše těžce stůně, a to hned několika nemocemi. Jednou z jejích chorob je bezvěrectví. Není to sice zlo tak zjevné, tak do očí bijící, jako ostatní, ale je pramenem všech.

Tři čtvrti milionu bezvěrců je v malém našem národě! A to jsou jen ti, kdo se při sčítání k tomu přihlásili. Kolik teprv je asi bezvěrců nepřihlášených, počítaných mezi příslušníky všech křesťanských vyznání! To je smutný zjev; tak smutný, aby nad ním věřící člověk zaplakal. A při tom si pořád ještě opakujeme, že jsme národ Husův a Bratří. Jaký v tom omyl, jaká ironie! Národ Husův a Českých bratří odhodil z tak velké části víru otců a žije v negativním vztahu k Bohu a k věčnosti!

A přece jest každému i v našich dnech třeba nadosobních hodnot, třeba víry a naděje k duševní rovnováze, k tomu, abychom zůstali za všech životních okolností věrni svému lepšímu já, věrni dobru. Doba podává ovšem za tyto ideální statky nejrozmanitější náhrady: rozhlas, divadla, kina, turistiku, sport všeho druhu a jiné věci. Ale všechny ty náhrady jsou pro většinu lidí trochu drahé, a jakmile na ně není, objevuje se a roste nespokojenost. Ta by se však také dostavila, i kdybychom se celí ponořili do zábav a požitků. Je totiž dobře známo, že ti, kdo odvrhli víru v Boha a mají jen hmotné a smyslové záliby, právě ti že stávají se kořistí nechuti, omrzlosti a utrpení svého druhu, aniž plně užili toho, po čem srdce jejich dychtilo a po čem se lačně vrhali.

K životu jest dále třeba síly. Nejen síly tělesné, jak zas přepjatě a pochybeně tomu chce přítomná doba, zpitá kul-tem těla až k nerozumu a všechna zblázněná do každého sportu, i tak divokého, kde se lehkomyšlně hazarduje zdravím i životem a kde často mravnost, zvláště mladých lidí, výchovou rodinnou i školní vypěstovaná, mění se v zpoušť. K životu třeba i síly duševní. Tu pak může dáti a dává jen víra v dobro, ve spravedlnost, ve vyšší smysl života, zkrátka zase jen víra v Boha.

To pokud jde o člověka samého. Ale i ke světu, k lidem kolem nás, najdeme správný poměr jen tenkrát, zaujme-li kladné stanovisko k věčnosti.

Jest ovšem pravda, že víra nenasytí hladového těla pouze myšlenkou na věčnost, ale je rovněž pravda, že věčně hladovějící duše lidská nedá se také nasytit chlebem moderní kultury bez Boha.

Bilance dnešní vzdělanosti, jež pohrdla vírou, je přeusutná. Možno ji vyjádřiti dvěma slovy: prázdnota srdce. A je v tom něco tragického, bolestně tragického: prostřed všech vymožeností technických věd a všeho pohodlí životního přebývá v lidském nitru tak málo štěstí. Rozum je syt, ano přesycen, avšak srdce prázdno. Jen víra svými pravdami mohla by je vyplniti, a život by pak byl jasnější a vnitřně radostnější. Ale zas tu je moderní člověk se svou negací: píše na bránu Věčna posměšná slova, aby se jí kdekdo vyhýbal a — bloudil s ním.

*

Další chorobné zjevy dobové: Láska vychladla, obětavost zmizela, nezištnost jako by tu již neměla místa. Sobectví štvě proti sobě jednotlivce, a to i takové, kteří jsou posvátnými svazky rodinnými spjati. Sobectví jedněch bojuje proti sobectví druhých. A vítězí-li jedni, sobectví jejich tím jen roste, sobectví poražených pak neubývá. Platí stále ještě, a snad i více než kdy dříve, co hlásali koryfeové

atheistické, egoistické filosofie: »Člověk sobě bohem, člověk člověku vlkem.« O sobectví rozbíjela se dosud a rozbíjí se dále každá snaha o spravedlivější rozdělení plodů lidské práce. Jsou ovšem i zde výjimky a někdy úctyhodné výjimky, ale ty na celkovém stavu nic nemění.

Odkud ta přemíra sobectví? Bylo, pravda, sobectví odedávna na světě, již od pádu prvního člověka, ale jak nyní se rozbujelo v lidských duších, to má zvláštní příčinu a pramen. Tou příčinou, tím pramenem je válka, kterou jsme prožili, světová válka se svojí bořivou a ničivou tváří, její děs, její příšerná hrůza: to nebyl jen otřes, třeba katastrofálně silný, to bylo živelní rozkolísání světa, lidského života, až k samým základům myšlenkového a mravního fondu lidstva sahající. A něco takového se tak hned nezastavuje! To nám ukázala přešlá léta poválečná a můžeme se o tom poučiti také z dějin. Bylo tomu tak u nás v době pohusitské, bylo tomu tak téměř v celé Evropě i po třicetileté válce, po velké revoluci francouzské a válkách napoleonských. Příměřím a mírovými smlouvami zastavily se jen vražedné boje světové války, ale nezastavil se rozvrat mravních hodnot: pojmy dobra a zla nemají ostrého rozlišení, hranice mezi nimi takorčka mizí v neurčitosti, v jakési mlhovině; v mnohých případech se tyto dva pojmy zaměňují; dobru, je-li nemilé, nasazuje se posměšná maska, zlo pak bývá přiodíváno krásnými jmény; dobro, nedá-li se již ignorovat anebo popřít, se po zásluze neodměňuje a zlo se netrestá; slova »ctnost« a »hřích« se téměř ztratila, podobně jako se nám ztrácí slovo »vlast«, a slyšíme-li je přec ještě někdy, je zchladlé, všecka bývalá vřelost jako by z něho byla vyvanula, i kouzelná jeho moc. Z tohoto rozvratu mravních hodnot vyplynulo uvolnění mravních názorů i celé životní praxe, není dosud pevného spolehnutí na nikoho a na nic, není ukázněnosti, toho léčivého koření, není vzájemné důvěry starých časů. A to vše plní svět nesnázemi.

Ke zlu doby náleží na místě ne posledním i zbytečný, vysilující chvat, ať už jej nazveme životní horečkou či prudkým životním tempem, náleží dále i její neklid, její nervosita. Jsme netrpěliví, nedůtkliví, stále jaksi podráždění. Vše v nás i mimo nás je ustavičně v pohybu, jako ve víru.

Smutně stojí nad tím nade vším Kristův kříž a v krásné symbolice své marně ukazuje svým kolmým směrem k nebi, vodorovný směr přibitých rukou pak mlčky volá: Rozepněte také vy své ruce v lásce ke všemu, co žije na zemi, a především, co má lidskou tvář!

Potěšitelné však je v těchto svízelných poměrech dneška, že se počíná zas osvědčovatí stará zkušenost, podle které nikdy člověk nehledá Boha s takovou vroucností a upřímností, jako když na něho doléhají zlé časy. Náš člověk totiž, pokud je nebojácný, pokud se neostýchá, začíná se vraceti k Bohu a obrací se do sebe. Počíná chápatí smysl slov Kristových »království Boží jest ve vás«. Shledává, že tím královstvím je celý náš vnitřní život, jeho klid a veškeré jeho duchovní bohatství. Žel Bohu, že člověk nechává tento svůj poklad bez povšimnutí za sebou a že se k němu vrací teprve, když jej zklamaly všechny jiné pokusy, na kterých chtěl budovatí životní svoje štěstí. Doklad touhy po Bohu, ovšem nesprávně projevované, vidím i ve zvláštním zjevu, kterého jsme všichni užaslými svědky, zjevu snad specificky našem, ve zbožnění osob. Nám nestačí nyní jen míti někoho v úctě a vzdávati mu ji přiměřeným způsobem, my stavíme mu hned oltáře. Co je to jiného než nevědomky projevovaná touha po božstvu, než hlas duše volající po něm?

Doufejme, že naše mládež, pokud se kupí kolem kříže Kristova, bude živlem, burčujícím národ k novému životu.

Čím mladší jsou srdce, tím pevněji budou drženy nové prapory!

*

A nyní již přicházím ke své věci.

Přál bych si z té duše, býti srdcem zvonů všech našich svatyní, od velebné, věkopamátné katedrály na Hradě pražském až po malý kostelík v šumavské dědině, aby prostý, ale upřímný hlas můj dostal se přímo neb aspoň v ozvěně ke všem, kdo jsou dobré vůle. A co bych rád všem do duše vehlaholil, jest:

Vraťme se k víře! V tom hledám a v tom vidím spasnou možnost, obstát v životě, který je pro mnohé dnes příliš těžký a který bez víry v Boha nemá pevného bodu, o nějž by se člověk opřel, obstát v životě, jenž při největších radostech, jakých mládí, zdraví a blahobyť skýtá, je beze smyslu u lidí, kteří veškerou víru odhodili. Z neukožené touhy duše, z mučivého chaosu dneška třeba se vrátiti k čistým, nezkaleným pramenům šťastnějšího života.

Jedním takovým čistým, nezkaleným pramenem šťastného života jest čtení bible, té knihy svaté. Znaven-lis starostmi a shonem dne i hlukem ulice nebo znuděn všedností života, sáhni po bibli. Bude ti, jako bys usedl v chrámě, kde sedával tvůj otec, tvůj děd, jako bys spolu s nimi dával si pianissimem varhan při pozdvihování prostupovat duši a jako by vůně kadidla a syté barvy světla, vcházejícího dovnitř malbou oken a tlumeného šerem svatyně, otvíraly ti vstup do nadpozemského světa, kde není starostí, zápasů, zklamání. Tak uvádí bible toho, kdo zbloudil, do otcovského domu víry, v níž vyrostl. Tato víra dodávala síly a spokojenosti těm, kteří tu žili před námi nebo dosud žijí, třeba již ke hrobu schýlení. Ta víra dodá síly k životu a spokojenosti i nám. Vezměte jen a čtěte!*) V bibli mluví

*) Katolická církev ukládá svým věřícím, aby čtouce Písmo užívali překladu od ní schváleného, vysvětlivkami opatřeného, a aby při hledání smyslu toho, co čtou, dávali se vésti její naukou.

k nám Bůh, v jiných knihách mluví pouze lidé, ať sebe duchaplněji.

A protože bible sama bývá tak mnohému při začátku nedosti srozumitelná, že nezaujme vždy hned celou duši i srdce čtenářovo a může pak býti v zklamání zavřena a tiše odložena: spěchá pomoci tato kniha. Vybírá a vyzdvihuje všechny důležité a zajímavé postavy Písma, řadí posvátné události v dějinnou souvislost, vyváží z moře věroučných i jinak poučných vyjádření bible ta, která jsou nejvzácnější a výrazově nejkrásnější. Doprostřed pak staví božskou postavu Pána našeho Ježíše Krista s jeho učením a s jeho vykupitelskou obětí na dřevě kříže.

Jest tedy tato kniha jakousi přípravou ke čtení bible, jest jakýmsi uvedením do něho. Jen tam, kde by se člověk k vlastní bibli nedostal, má mu ji do jisté míry nahraditi. Vždyť známo, že mnohde i prostinká školní biblička, odložená a zapomenutá po těch, kdo již dávno školu vychodili, dovede prostým lidem bibli nahraditi. Sahají po ní znova a znova a čtou příběhy dávno známé a čtou vždy s novým zájmem a s potěšením první četby. Proč by tato kniha nemohla k tomu lépe sloužiti? Obnoví, oživí v čtenáři tak mnohé z událostí bible a z jejích slov, co časem v paměti vybledlo, ne-li zašlo, a leccos jiného nově vpraví v duši a obojí vykvete zas a přinese plody: pobídne k napravení dosavadních životních chyb, přispěje k oživení lásky k bližnímu, nezištnosti, obětavosti, vděčnosti — ctností, které se pomalu stávají u nás vzácnými — a konečně i vzbudí nebo posilní naši svědomitost v plnění denních povinností a příučí trpělivosti, jež oddaně nese kříž, který nám život na ramena vkládá.

Vraťme se k víře! Staré zásady správného, poctivého a spokojeného života nebyly dobou zrušeny, byly jen více méně stranou odsunuty. Ale ony přijdou zase k plné platnosti. Přepjatý kult těla, honba za požitkem, tanec kolem zlatého telete, jež se znova ocitlo na oltářích srdcí, to vše

musí jednou přestat a přestane i tak častý a tak bolestný úpadkový zjev dneška, že ušlechtilý a mírný člověk je všudy tlačěn do kouta, že trpí, darebnost však, jen když je chytrá, že sklízí úspěchy. Tím dříve nastane obrát k lepšímu, čím rychleji se vrátíme k víře.

Psáno roku 1935.

K DRUHÉMU VYDÁNÍ.

Řecká báj vypravuje o titánu Prometheovi, že se vzepřel bohům a s olympského jejich nebe snesl na zem oheň. Zeus jej za to potrestal. Byl přikován ke skále a denně přilétal sup a užíral mu játra. Smysl této báje vyložil Aischylos v dramatu »Prometheus«. Je to tragický osud civilisace. Člověk, zvládnuv vše hmotné, znevažuje si nehmotných, duchovních hodnot života, a přikován jsa k ve-zdejším věcem, trpí muka. Aischylos věští přikovanému titánovi vykupitele, syna božího, jenž nesmrtelné božstvo smíří s pokolením smrtelným a jenž sílu spojí s pokorou a plností života s láskou k odříkání. To je řeč pohanského starověku. V naší řeči, která vykvetla na požehnaných nivách křesťanské kultury, by to znělo: Až titánské naše vyvyšování lidské protrpí se až k tomu, že zatouží po vykoupení, tehda Kristus, božský spasitel světa, skloní se k našim duším a sladkým zvukem svých slov »Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem« naznačí jim cestu, kudy by se měly brát, aby došly pravého a trvalého štěstí.

Psáno roku 1942.

ÚVOD

Písmo svaté neboli bible*) je sbírka knih, které byly z vnuknutí Ducha svatého napsány a od církve katolické za slovo Boží uznány.**)

Duch svatý spisovatelům těch knih jistě pravdy víry zjevil, k napsání jich je pohnul a při psaní proti omylům chránil.

Písmo svaté se dělí na Starý Zákon a Nový Zákon.

*

Písmo svaté Starého Zákona obsahuje zjevení Boží od stvoření světa až po Krista Pána. Bylo napsáno hebrejsky, to jest jazykem Hebreů (potomků Abrahamových). Jen něco málo bylo napsáno řecky a ještě méně aramejsky. Aramejštinu, jazyk hebrejštině příbuzný, přinesli si Židé ze zajetí babylonského. V době Kristově se jí v Palestině všeobecně mluvilo, hebrejšтина byla tehdy již mrtva a lidu nedosti srozumitelná.

Knihy Starého Zákona:

Zkrácené označování knih

Písma svatého:

1. První kniha Mojžíšova	I Mž
2. Druhá kniha Mojžíšova	II Mž
3. Třetí kniha Mojžíšova	III Mž
4. Čtvrtá kniha Mojžíšova	IV Mž
5. Pátá kniha Mojžíšova	V Mž
6. Kniha Josue	Jos
7. Kniha soudců	Sdc
8. Kniha Rut	Rut
9. První kniha královská (první Samuelova) .	I Kr

*) Slovo »bible« je řeckého původu a znamená knihu, v tomto případě pak, jako druhý název Písma svatého, znamená knihu obzvláštní, knihu knih.

**) Uvedeno podle katechismu.

10. Druhá kniha královská (druhá Samuelova) .	II Kr
11. Třetí kniha královská	III Kr
12. Čtvrtá kniha královská	IV Kr
13. První kniha Paralipomenon, to jest Dodatků	I Par
14. Druhá kniha Paralipomenon, to jest Dodatků	II Par
15. Kniha Esdrášova (první Esdrášova) . . .	I Esd
16. Kniha Nehemiášova (druhá Esdrášova) . .	II Esd
17. Kniha Tobíáš	Tob
18. Kniha Judit	Jud
19. Kniha Esther	Est
20. Kniha Jób	Job
21. Kniha žalmů	Z
22. Kniha přísloví	Přs
23. Kazatel	
24. Píseň Šalomounova (Píseň písní)	Pís
25. Kniha Moudrosti	Mdr
26. Sirach	Sir
27. Kniha proroka Isaiáše	Is
28. Kniha proroka Jeremiáše	Jr
29. Pláč (žalozpěv) Jeremiášův	Pl
30. Baruch	
31. Kniha proroka Ezechiela	Ez
32. Kniha proroka Daniela	Dn
33. Kniha proroka Oseáše	Os
34. Kniha proroka Joela	Jl
35. Kniha proroka Amose	Am
36. Kniha proroka Abdiáše	
37. Kniha proroka Jonáše	Jon
38. Kniha proroka Micheáše	Mich
39. Kniha proroka Nahuma	
40. Kniha proroka Habakuka	
41. Kniha proroka Sofoniáše	
42. Kniha proroka Aggea	Ag

43. Kniha proroka Zachariáše	Zach
44. Kniha proroka Malachiáše	Mal
45. První kniha Machabejská	I Mch
46. Druhá kniha Machabejská	II Mch

*

P í s m o s v a t é N o v é h o Z á k o n a obsahuje zjevení, jež dal Bůh lidem skrze Ježíše Krista a jeho apoštoly. Napsáno bylo řecky. Jen evangelium sv. Matouše bylo původně napsáno aramejsky, ale dochovalo se nám také jen v řeckém znění.

Knihy Nového Zákona:

1. Evangelium*) podle sv. Matouše	Mt
2. Evangelium podle sv. Marka	Mk
3. Evangelium podle sv. Lukáše	Lk
4. Evangelium podle sv. Jana	Jn
5. Skutky apoštolské	Sk
6. List**) sv. Pavla k Římanům	Řím
7. První list sv. Pavla ke Korintským	I Kor
8. Druhý list sv. Pavla ke Korintským	II Kor
9. List sv. Pavla ke Galatům	Gal
10. List sv. Pavla k Efeským	Ef
11. List sv. Pavla k Filipským	Flp
12. List sv. Pavla ke Koloským	Kol
13. První list sv. Pavla k Thesalonickým	I Ths

*) Evangelium — z řeckého euangelion (dobré poselství), znamená zde psanou zprávu o životě a učení Ježíše Krista, přichází však také ve významu radostné zvěsti o našem vykoupení (na př. Mt 11) a značí konečně i veškerou nauku Kristovu, jak byla od apoštolů světu zvěstována (na př. Gal 1, Řím 1).

**) List — jinak epištola, z latinského epistula, to jest psaní, dopis.

14. Druhý list sv. Pavla k Thesalonickým . . .	II Ths
15. První list sv. Pavla k Timotheovi . . .	I Tim
16. Druhý list sv. Pavla k Timotheovi . . .	II Tim
17. List sv. Pavla k Titovi	Tit
18. List sv. Pavla k Filemonovi	
19. List sv. Pavla k Židům	Žid

20. List sv. Jakuba

21. První list sv. Petra

22. Druhý list sv. Petra

23. První list sv. Jana

24. Druhý list sv. Jana

25. Třetí list sv. Jana

26. List sv. Judy

27. Apokalypse (Zjevení) sv. Jana

*

Písmo svaté bylo již od počátku pilně překládáno do jiných jazyků. Dnes je přeloženo téměř do všech řečí světa.

Ze starých překladů je zvláště důležitý překlad do latiny, jež pořídil sv. Jeronym († 420) a jenž sluje Vulgáta, to jest obecný, všude rozšířený, protože se po sv. Jeronymovi stal všeobecně známým a před jinými (latinskými) nejvíc užívaným; později byl od církve přijat za úřední text Písma.

Svatí věrozvěstové naši Cyril a Metoděj přeložili Písmo svaté do jazyka staroslověnského. Do češtiny byla bible překládána po částech a to záhy po přijetí křesťanství. Za Karla IV. měli jsme již přeloženy všechny biblické knihy. Posledně vydáno po česku Písmo (»Bible Česká«) Dědictvím sv. Jana Nepomuckého v Praze r. 1925. Nový Zákon sám, zrevidovaný, vyšel r. 1934 a po válce v dvojím přetisku; nyní (1947) vydán byl moravským nakladatelstvím „Velehrad“ v nové revisi.

Starý Zákon

STANISLAV ULMAN 1940

STVOŘENÍ SVĚTA

»Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.«

I Mž 1

Svět není tedy věčný a nevznikl sám sebou. Původcem jeho, stvořitelem, je Bůh. Neučinil ho však najednou, jak nyní jest, ale všemocí svou a v nejvyšší moudrosti stvořil nejdříve prvou hmotu, do té pak vložil zárodek života a své zákony a síly. Podle těchto zákonů a těmito silami, Stvořitelem danými, neboli, jak obyčejně říkáme, přírodními, nabyt svět teprve nynější své podoby.

Pouze při stvoření člověka, koruny všeho tvorstva viditelného, zasáhl Bůh přímo. Rekl: »Učiňme člověka k obrazu a podobě naší; ať panuje nade všemi zvířaty a nad celou zemí.« A utvořil tělo člověka z prachu země a vdechl v tvář jeho dech života; tak se stal člověk bytostí živou. — Nesmíme si však tento čin Stvořitelův představovati příliš po lidsku, jako snad když hrnčíř tvoří z hlíny nádobu nebo umělec sochu. Vždyť i naše těla vytvořil Bůh, použiv k tomu stvořené hmoty a zákonů, které již z počátku do ní vložil. — Jméno prvního člověka*) naznačuje původ lidského těla a odtud vyplývající povahu jeho. Jest totiž »Adam« tolik jako ze země pocházející, ze země vzatý, ana země zve se v původní řeči Pisma svatého Starého Zákona (hebrejštině) »adámá«. — Duše jest Bohem vdechnuta. Je tedy sdělením se Boha o život s člověkem. Odtud vyplývá i její nesmrtelnost.

I Mž 2

Stípil pak Hospodin Bůh rozkošnou zahradu, ráj, v krajině Eden**) a v ní vyvedl ze země všeliké stromové, oku

*) Jak znělo původní jeho jméno, nevíme. Prvotní onen zvuk dávno zanikl, jako vůbec zanikla řeč, kterou první lidé mluvili. Význam jeho však se zachoval souhlasně ve všech řečích starého Východu a to ve jménu, jímž ten který národ označoval praotce všeho lidstva.

**) Úrodná rovina u Perského zálivu při dolním toku řek Eufratu a Tigridu.

krásné, s ovocem chuti příjemné; strom života*) vprostřed a strom poznání dobrého i zlého; řeka procházela zemí a dělíc se ve čtyři toky zavlažovala ji. Do tohoto ráje postavil Bůh člověka, aby jej vzdělával a opatroval.

Ale štěstí rajského měl si člověk zasloužiti. Měl zachovávat dané přikázání a tak dokázati svou lásku a vděčnost ke Stvořiteli. Proto řekl mu Hospodin: »S každého stromu rajského smíš jísti, se stromu však poznání dobrého a zlého ať nejíš! A budeš-li s něho jísti, zemřeš!«**)

Rekl také Bůh: »Není dobře člověku býti samotný; učinme mu pomocníci, podobnou jemu.« A seslal na Adama tvrdý spánek. Když usnul, vyňal mu z těla žebro, ze žebra pak učinil tělo ženy, oživil ji vdechnuv do ní duši, a když se Adam probudil, přivedl ji k němu jako pomocníci, družku života a manželku. Tu řekl Adam: »To je tělo z těla mého. Proto opustí člověk otce svého i matku a přilne k manželce své, že budou dva tělem jedním.« — Jest tedy manželství Bohem samým ustanoveno.

*

Písmo svaté,***) chtějíc navésti člověka k tomu, aby světil den sedmý, rozděluje celé dílo stvořitelské na šest činů a klade je do šesti dnů, o sedmém pak dni praví: »Odpočinul Bůh dne sedmého ode všeho díla stvořitelského, požehnal dni tomu a posvětil jej.« Stvoření světa líčí takto:

I Mž 1 Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.

Země však byla pustá a prázdná, tma byla nad hlubinou a duch Boží vznášel se nad vodami.

Tu řekl Bůh: »Budiž světlo!« A bylo světlo a oddělil je Bůh od tmy. Den první.

*) Ovoce stromu života mělo zachovávat člověka při stálém zdraví a mladosti.

**) Ve významu: ztratíš tělesnou nesmrtelnost.

**) Přesněji řečeno Mojžíš, sestavovatel těchto (biblických) zpráv o stvoření světa.

Pak řekl Bůh: »Budiž obloha!« I stalo se tak. Den druhý.

Potom řekl Bůh: »Shromažďte se vody, které jsou pod nebem, na jedno místo a ukaž se souš!« I stalo se tak. A ještě řekl: »Zplod', země, rostliny všech druhů!« I stalo se tak. Den třetí.

Poté řekl Bůh: »Bud'te slunce, měsíc a hvězdy na obloze nebeské, označujte dny a roky a osvětľujte zemi!« I stalo se tak. A viděl Bůh, že je to dobré. Den čtvrtý.

A dále řekl Bůh: »Ať jsou živá zvířata ve vodě a létavci nad zemí pod oblohou nebeskou!« Tak stvořil Bůh zvířata vodní a všeliké druhy létavců. A viděl Bůh, že je to dobré. Den pátý.

Bůh řekl ještě: »Vydej, země, živočišstvo v jeho družích!« I stalo se tak. A viděl Bůh, že je to dobré. Řekl také: »Učiňme člověka k obrazu a k podobě naší; ať panuje nad rybami mořskými, nad ptactvem nebeským i nad zvířaty a nad celou zemí!«

Stvořil tedy Bůh člověka k obrazu svému,
k obrazu Božímu stvořil ho,
muže a ženu stvořil je.

I požehnal jim Bůh a řekl: »Ros'te a množte se, naplňte zemi a podmaňte ji, panujte nad rybami mořskými, nad ptactvem nebeským a nade všemi živočichy, kteří se pohybují po zemi!« A viděl Bůh vše, co byl učinil, a bylo to velmi dobré. Den šestý.

Tak dokonána byla nebesa, země a všecka jejich okrasa. I Mž 2

*

Tato slova o šestidenní stvořitelském a o svěcení dne sedmého neměla účel poučovati o skutečném postupu stvoření světa. Chtěla jen vštípidi lidu náboženskou povinnost svěcení soboty. Proto netřeba tu klásti důraz na počet a pořad dnů stvořitelských. Jaké byly osudy hmoty, od Boha stvořené a zákony jeho (přírodními) obdařené, nevíme

určitě. Písmo svaté toho neobsahuje. Duchu lidskému je ponecháno, aby o tom bádal.

Od Boha pochází veškeré tvorstvo, tedy také andělé. Písmo svaté nezmiňuje se však o tom ve stvořitelské zprávě zvlášť a výslovně. Jen všeobecně tak činí*) slovem »nebe« v počáteční své větě: »Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.« Ale v dalším Písmo svaté nejen existenci andělů, nýbrž i pád některých předpokládá; ano hned po stvořitelské zprávě mluví o zlém duchu, prarodičů lidstva svůdci.

Stanovisko víry, pokud se týče andělů, jest: Mimo svět viditelný stvořil Bůh též anděly, svět neviditelný. Všichni andělé byli původně svatí a blažení. Ale mnozí nesetřvali v dobrém; ve svém štěstí velikém zpyšněli a byli proto od Boha zavrženi. To jsou zlí duchové. První z nich sluje d'ábel nebo satan.

PÁD PRVNÍCH LIDÍ - SLIB VYKOUPENÍ

Adam a žena jeho v ráji byli svatí a byli nevýslovně šťastni. Bůh měl se k nim laskavě jako dobrý otec ke svým hodným dětem. Bolesti netrpěli žádné a umřítí neměli

*) Nejspíše proto, aby se Izraelité, beztoho k mnohobožství náchylní, připomínkou o stvoření andělů nemátli ve svém jednobožství. Nebezpečí takové bylo zde tím větší, že báje pohanských národů o původu všehomíra obsahovaly theogonii, to jest mluvily o potomstvu bohů, o synech jejich a dcerách. Mojžíš pak, sestavovatel biblických zpráv o původu veškerenstva, dobře znal svůj lid a věděl, že by zmínkou o stvoření andělů ne pouze plížila se jim do duše, ale přímo vnucovala představu, že andělé jsou synové božští. Proto jen povšechně se o tom vyjádřil.

nikdy. Měli po blaženém životě pozemském beze smrti přejít (s tělem i s duší) do blaženosti nebeské. A tyto dary a přednosti měli uchovati sobě i všemu potomstvu plněním zákazu Božího, nejísti se stromu poznání dobrého a zlého.

Ale šťastný život v ráji záviděl jim d'ábel. Usiloval proto svésti je ke hříchu, aby je o štěstí jejich připravil. Použil k tomu hada, neboť had byl lstivější nežli všechna zvířata, jež stvořil Bůh. I Mž 3

Jednoho dne přišla Eva blíže k zapovězenému stromu a spatřila na něm hada. Had promluvil: »Proč vám zakázal Bůh jísti se všech stromů rajských?« Žena odpověděla: »Z ovoce všech stromů, které jsou v ráji, jísti smíme; z ovoce tohoto stromu zakázal nám Bůh jísti, abychom nezemřeli.« »Nikoliv, nezemřete!« řekl had, »ale otevrou se oči vaše a budete jako Bůh, poznávající dobré i zlé.«

Žena zahleděla se na strom. Byl krásný a zdálo se jí, že by ovoce jeho bylo i k jídlu velmi dobré. I vzala z něho a jedla; dala též muži svému a ten jedl také. Tu se otevřely oběma oči; ovšem nikoli tak, jak očekávali. Nebyli jako Bůh, ale s hanbou poznali, že jsou nazí. Spletli proto fíkové listy a udělali sobě zástěry. Potom se skryli v rajském stromoví. Ale Hospodin Bůh zavolal Adama: »Kde jsi?« Adam odpověděl: »Skryl jsem se před tebou, protože jsem nahý.« Tu řekl Bůh: »Že jsi nahý, poznal jsi jen tím, žeš jedl se stromu, s něhož jísti jsem tobě zakázal.« Adam se vymlouval: »Žena mi dala s toho stromu, a tak jsem jedl.« Rekl tedy Bůh k ženě: »Proč jsi tak učinila?« Odpověděla: »Had mne obelstil, a tak jsem jedla.«

Tak byl spáchán první hřích. Hříchem tímto uvalili na sebe Adam a žena jeho hněv Boží a trest věčného zavržení.

Hospodin obrátil se nejprve k hadovi a řekl: »Žes to učinil, jsi zlořečený mezi všemi zvířaty země.« — Od té chvíle budil had a dodnes budí v člověku ošklivost a odpor a jest obrazem hříchu. — Dáblovi, vlastnímu svůdci ženy, platila další slova Hospodinova: »N e p ř á t e l s t v í

ustanovují mezi tebou a ženou i potomstvem jejím. Ty budeš činiti úklady patě její, ale ona potře hlavu tvou.»

(Mezi d'áblem a ženou začíná tedy boj. Dábel bude se vždy snažiti škodit jí, jako had uštknout ji do paty, kdy a jak jen bude moci, a rovněž tak bude škodit i jejím potomkům. Tu je míněna žena Adamova, pramáť lidstva. Ale tento trestný výrok Hospodinův nad d'áblem byl spolu projevem slitování Božího nad proviněním člověka; byl to slib vykoupení a spásy. Žena, to jest Panna Maria, potře (rozšlápne) hlavu d'áblovu; bude totiž matkou Vykupitele, jenž zničí dílo d'áblovu: za vinu lidí dá sebe jako cenu výkupnou; tak usmíří Boha a brány nebes otevře.)

Ženě řekl Bůh: »Rozmnožím tvé útrapy při těhotenství, s bolestí budeš rodit děti. Pod mocí muže budeš, on bude panovati nad tebou.«

Adamovi pak pravil: »Protože jsi poslechl hlasu své ženy a jedl se stromu, s něhož jísti jsem ti byl zakázal — pro tento čin tvůj zlořečena budiž země! Trní a hloží bude tobě plodit. V potu tváře své budeš se z ní živit, dokud se nevrátíš do země, z které jsi vzat. Ano, z prachu jsi a v prach se navrátíš.«

Nazval pak Adam ženu svou Eva,*) poněvadž se stala matkou všech živých.

Potom oděl Hospodin Bůh Adama a ženu jeho sukněmi z koží a vyhnal je z ráje. A postavil před rájem anděly s mečem plamenným, aby se nemohli vrátiti.

Vykázán byv z ráje, odešel Adam a usadil se východně odtud. Ale jen s největší námahou si opatroval, čeho mu bylo třeba k výživě.

(Hřích prarodičů v ráji je první hřích lidský a sluje proto prvotní. Bývá nazýván i hříchem dědičným. Jím pozbyli Adam a Eva svatosti a s ní i nároku na nebe, po-

*) Hebrejsky Chavvá, což znamená »Život« nebo »Matka«. Dal jí to jméno, když dala život potomstvu, když se stala matkou.

zbyli dále rajské blaženosti a tělesné nesmrtelnosti. To vše ztratili s nimi také jejich potomci, veškeré lidstvo. Každý člověk dědí po nich i to, že se vůle jeho kloní ke zlému.)

*

Slib Boží o vykoupení a spáse lidstva měl se uskutečnit teprve po dlouhé, věkovité přípravě, až člověk pozná všecku svoji ubohost, která vyplynula ze hříchu prvních lidí, a až z celé duše zatouží po Vykupiteli.

PŘÍPRAVA K VYKOUPENÍ.

PRAVĚK

Adam a Eva měli syny a dcery. Nejstarší z nich byl I Mž 4 Kain, po něm se narodil Ábel. Byl pak Ábel pastýřem bravu, Kain rolníkem.

Obklopen svojí rodinou, přinesl Kain jednoho dne Hospodinu oběti z úrody polní. Také Ábel obětoval se svým lidem a to z prvorozců stáda svého. I shlédli Hospodin milostivě na Ábela a na dary jeho: stád mu rychle přibývalo, jmění jeho vzrůstalo. Na Kaina však a na dary jeho neshlédl.

I rozhněval se Kain a zlobně svěsil hlavu. Hospodin pravil mu: »Proč se hněváš a proč věšíš hlavu? I tobě dostane se odměny, budeš-li dobře činiti. Nepoddávej se hříšné vášni, ale zvládni ji!« Ale Kain nic nedal na Hospodina a jeho domluvy. To se již hnal po jeho patě had-d'ábel, aby jej uštknul . . .!

Jednou řekl Kain bratru svému: »Vyjděme si!« A když byli na poli, povstal proti Ábelovi a zabil jej. Po hrozném činu tom řekl Hospodin Bůh Kainovi: »Kde je bratr tvůj Ábel?« Kain odpověděl vzpurně: »Nevím! Jsem já stráž-

cem bratra svého?« Tu promluvil opět Hospodin: »Cos to učinil? Krev bratra tvého ze země volá ke mně. Buď tedy nyní zlořečený na zemi, která pila z ruky tvé krev bratra tvého! Když ji budeš vzdělávati, nedá tobě úrody. Budiž tulákem a poběhlíkem!« I pravil Kain Hospodinu: »Můj hřích je větší, než aby se mi mohlo dostatí odpuštění. Hle, vyháníš mě dnes ze země. Budu tulákem a poběhlíkem.« A v bázni před mstitelem krve Ábelovy řekl ještě: »Teď každý, kdo mě nalezne, zabije mě.« Hospodin však mu pravil: »Nikoliv, nestane se tak! Každý, kdo by zabil Kaina, potrestán bude sedmeronásobně!« A udělal Kainovi znamení, aby ho nikdo nezabil. Kain nemohl od té chvíle vkročiti na půdu, již dosud obdělával, aby nebyl upamatován na zločin, kterého se na ní dopustil. Odešel tedy se svými dále na východ. Tam jej však neúroda země a neklid duše poháněly s místa na místo.

Potomci Kainovi znali zločin svého předka a všichni proto trpěli. Tak se stalo, že se k němu ani nehlásili. Neříkali: »My jsme synové Kainovi,« ale říkali: »Jsme synové Adamovi,« hebrejsky »bené ha adam«. Překlady Písma svatého, berouce slovo »adam« ve významu »člověk«, užily tu výrazu »synové člověka«, »synové lidští«. Z těchto tedy »synů Adamových« zvláště se uvádí Jabel, který se stal praotcem těch, kdo sídlí pod stany a pasou stáda, Jubal praotcem těch, kdo hrají na loutnu a šalmaj, a Tubalkain koval a robil rozličné věci z mědi a ze železa.

Za Ábela byl Adamovi a Evě dán Sét. Potomci jeho, vyznamenávající se pravou zbožností, počali sebe jmenovati krásným jménem »synové Boží« a dožívali se ne-

I Mž 5 obyčejně dlouhého věku. Nejdéle žil Methusalem.*)

*) Tato dlouhověkost byla jakýmsi odleskem života rajského. Přispívala k ní životní síla, neporušená výstřednostmi a dědičnými chorobami, prostý způsob života, výživnost panenské půdy. A hlavně: byl to dar Boží, odměna za věrnost k Hospodinu.

Uplynuly dlouhé a dlouhé doby. Potomstvo Adamovo se zatím tak rozmnožilo, že dosavadní společná vlast (pravlast lidstva) mu nedostačovala. Proto se stěhovaly mnohé rodiny jinam, a to všemi směry.

Životní poměry v nových, často dalekých sídlech byly však odlišné od poměrů vlasti. Vystěhovalci se jim přizpůsobovali všestranně, i mluvou. Tvořili si nová slova pro nové předměty, pozměňovali některá rčení — a tím se pomalu měnila řeč, původně jediná, u všech stejná. Když pak si po čase z těchto vystěhovalců některá část vyhledala nová sídla, podléhala řeč těchto druhých vystěhovalců novým změnám. Lišila se značně od řeči druhé vlasti a byla již skoro úplně různá od jazyka pravlasti.

Jiné podnebí a jiné přírodní i životní podmínky přivodily další změnu: uzpůsobovaly si člověka, jeho tělesné i duševní schopnosti, vtiskovaly mu zvláštní svůj ráz, což vedlo časem ke změnám v barvě pleti, tvaru lebky a s ním souvisící podoby obličeje, v dalším pak k vyvinutí různých plemen lidských.

Čím dál od vlasti a čím dále časem, tím více ochabovali vystěhovalci ve víře. Jejich představy náboženské se víc a více kalily. Místo jedinému pravému Bohu začali se někteří klaněti tělesům nebeským, slunci, měsíci a hvězdám, jiní prokazovali božskou úctu lidem, zvířatům i jejich obrazům a přinášeli jim oběti. Také zosobnění a zbožnění přírodních sil bylo mnohým místo náboženství pravého.

Tak tedy s rozchodem, s rozptýlením lidstva po zemi začíná i různost jazyková, odlišování plemenné a náboženské.

Písmo svaté se těmito rozešlými dále nezabývá. Všímá si jen těch, kteří si zachovali jistý vztah k ideji vykupitelské, a to byli ti, kdo zůstali v pravlasti a v jejím sousedství.

Potomci Kainovi («synové Adamovi»), kteří zůstali I Mž 6
v pravlasti, starali se jen o blaho pozemské. Víra v Boha

a touha po Vykupiteli u nich pohynuly a hřích se rozmohl nad pomyslení. Od nich zkazili se však i potomci Sétovi. Tito »synové Boží«, vidouce totiž, že »dcery lidské« jsou krásné, brali sobě z nich manželky. Bezbožnost stala se tak všeobecnou.

Uštknutých do paty bylo tedy čím dále víc. Potomstvo ženy v zápase s nepřitelem podléhalo . . .

I řekl Bůh: »Nenechám lidstvo žítí dlouhý věk — žije příliš podle těla.« A když viděl, jak zloba lidská ještě víc se rozmohla na zemi a že všechno myšlení člověka stále tíhne k zlému, zželelo se mu, že učinil člověka. V hloubi srdce jsa bolestí jat, pravil: »Vyhladím člověka, kterého jsem stvořil, s povrchu země.«

Jediný Noe našel milost před Hospodinem. Byl spravedlivý*) a s Bohem chodil.***) Měl tři syny: Séma, Cháma a Jafeta. Hospodin řekl mu: »Vystav si archu***) z dříví tesaného a vysmol ji uvnitř i zevně. Já uvedu na zem potopu, abych zahubil všechno, v čem je život. Ty však a s tebou synové tvoji, žena tvá i ženy synů tvých, vejďte do archy. A ze všech živočichů s sebou vezmeš po dvou a nabereš také potraviny sobě i jim.«

To řekl Hospodin, ale nevykonat toho hned. Dlouho čekal, shovívaje. Zatím Noe stavěl archu, jak měl přikázáno, a napomínal lid k pokání. Ale všechny důtklivé výstrahy a hrozby vyzněly naprázdno. Přikročil tedy Hospodin k trestu. Rekl Noemovi: »Vstup ty i celá rodina tvoje do archy. Ze všech zvířat vezmi s sebou samce a samice. Také z ptactva nebeského vezmi, aby zachováno bylo símě. Ještě totiž sedm dní — a já dštíti budu na zem a vyhladím s povrchu jejího všechno živé tvorstvo.« Vstou-

*) Spravedlivým bývá jmenován v Písmě svatém nejen člověk, který dává, co komu náleží, ale také každý člověk správný, hodný. Tento smysl má to slovo i zde.

**) S Bohem chodil — tolik jako byl zbožný.

***) To jest plavidlo, koráb.

pil tedy Noe a s ním rodina jeho do archy a vzali s sebou ze všech živočichů, jak byl rozkázal Hospodin.

Když uplynulo sedm dní, provalily se na rozkaz Boží všechny prameny veliké hlubiny a otvory nebeské se otevřely, to jest zvedl se prudký cyklon a provázen průtrží mračen, hnal vody Perského moře k severozápadu. Nastala potopa. Nesmírné vody se rozlily a zaplavily všecko na povrchu země, celou pravlast lidstva. Archa se však vznášela nad vodami. Tak se vody rozmohly, že přikryty byly všechny hory pod nebem. I zhynulo vše, co se hýbalo na zemi. Zůstal na živu jenom Noe a ti, kdo s ním byli v arše.

Vody dlouho zatopovaly zemi. Vzpomenul pak Bůh Noema a všech živočichů, kteří byli s ním v arše, a přivedl na zemi vítr, takže vody začaly opadávati. Archa spočinula na horách. Odcházely pak a opadávaly vody dále. Noe otevřel okno archy a vypustil krkavce; ten sem tam poletoval a nevrátil se. Po něm vypustil holubici. Holubice nenalézajíc, kde by odpočinula, vrátila se k němu do archy. Po sedmi dnech vypustil opět holubici. Přiletěla k večeru, nesouc ratolest olivovou se zeleným listím. Poznal tedy Noe, že vody se země zmizely. Nicméně počkal ještě sedm dní a vypustil potom zase holubici. Ta se již nevrátila. Povrch země byl suchý. Tu promluvil Hospodin k Noc: »Vyjdi z archy ty a s tebou žena tvá, synové a ženy jejich, a všechny živočichy, kteří jsou u tebe, vyveď s sebou!« Vyšel tedy Noe s rodinou svojí a také všichni živočichové vyšli z korábu.*)

*

*) Tato potopa (biblická) zasáhla všechnen kraj pravlasti lidstva, ale jen tento kraj, a zahubila všechny jeho obyvatele, zkažené potomky Kainovy a s nimi i potomstvo Sétovo, jež také na cestu hříchu zbloudilo. Nesmí však býti zaměňována s diluviem (latinské diluvium znamená potopu) geologickým, to jest s dobou tvoření se vrstev kůry zemské, vrstev, které obsahují při patrných známkách zaplavení zkažené rostlin, živočichů, ano i člověka.

I Mž 9 Pln vděčnosti vzdělal Noe oltář Hospodinu a přinesl na něm oběti. Tu se ukázala na obloze duha a Hospodin, žehnaje Noemovi a synům jeho, řekl: »Již nikdy nebude takové potopy na zemi. Svoji duhu v oblacích ustanovuji, aby toho byla znamením. Pokud země trvati bude, nepřestane se střídati setba a žeň, léto a zima, noc a den. Když zahálím nebe mračny a objeví se v nich duha, tu se rozpomenou na tuto úmluvu, která je mezi mnou a vámi pro všechna budoucí pokolení.«

*

Rodina Noemova snažila se ze všech sil, aby vůli Boží plnila. Ale nepřítel pokolení lidského nezahálel. Vždyť trval boj mezi ním a potomstvem Evy. Chám, syn Noemův, byl uštknut do paty...

Noe jal se totiž vzdělávati zase půdu a štípil vinici. Jednou opil se vínem a ležel potom obnažen pod stanem. Když to viděl Chám, syn jeho, pověděl to venku oběma bratrům, tropě si posměch z otce svého. Ale Sém a Jafet vzali plášť a krácejíce pozpátku přikryli otce svého. Noe, probrav se z opojení a zvěděv, co učinil Chám, zlořečil mu. Sémovi však a Jafetovi požehnal. Sémovi pravil: »P o ž e h n á n b u d' H o s p o d i n, B ů h S é m ů v!« Tu po prvé spojuje se Hospodin tak úzce s člověkem, že se od Noe dává jmenovati »Bůh Sémův«. Když v ráji pravil Hospodin: »Nepřátelství ustanovuji mezi tebou a potomstvem ženy...«, byla to předpověď Vykupitele všeobecná. Zde však ústy Noemovými praví, že ten, jenž rozslápnouti má hlavu hadovu, vyjde z potomstva Sémova.*)

*

A zase minuly dlouhé doby. Pravlast lidstva i okolní země byly nanovo hustě zalidněny.

*) I Mž 10: Vnuk Chámův, Nimrod, byl zdatným lovcem před Hospodinem.

Potomci Sémovi, Semité, stěhovali se z Arabie do nížin u řeky Eufratu, přemohli zženštilé tamní obyvatelstvo chamitské,*) usadili se tam a založili velikou říši. Ale domorodý lid byl četnější než přistěhovalí dobyvatelé. Aby v něm neutonuli a své moci neztratili, chtěli si Semité vystavět ústřední město a v něm mohutnou tvrz věžovitou. »Pojďme,« řekli si navzájem, »vystavme si město a věž; vrchol její ať sahá k nebi. Proslavme tak jméno své!«

I Mž 11
Kolem
r. 4000
před
Kristem

Záměr Semitů, pramenící z touhy po panství, po ovládnutí jiných, přičil se však úmyslům Hospodinovým. Měli býti opatrovateli pravé víry a zaslíbení vykupitelských. Proto Hospodin snahy jejich překazil. Zpupné úsilí Semitů o zbudování umělého střediska bylo náhle zastaveno. Řekl: »Zmaťme jim jazyk, aby nerozuměl jeden řeči druhého.« A stalo se. Svornost mezi nimi zmizela, osobní zájmy převýšily zájem společný, rozdělili se a rozdrobili, a jazyk jejich stykem s Chamity se rozličně přetvořoval; také víra jejich v Boha trpěla na své čistotě a jednotnosti. A tak Bábel,**) Babylon, to jest ono město a věž, kterou chtěli až k nebi dosáhnouti, stal se příčinou rozkladu dosavadní jednoty jejich. Rozdělení v kmeny rozešli se a jednotná řeč i jediná, pravá víra přestaly je spojovati.

U Semitů tedy, podobně jako tomu bylo u potomstva Cháмова a Jafetova, prvotní víra v jednoho Boha také se kalila a upadala — spěla k pohanskému mnohobožství a modlářství.

DOBA PATRIARCHŮ (ARCIOTCŮ)

A b r a h a m

U Perského zálivu blíže chaldejského města **Ur** sídlil v těch dobách semitský kmen, jehož kníže slul Thare.

*) Chamité — praotcem jejich byl Chám.

**) Bábel (v hebr. brána Boží) stal se jim balbelem (hebr. balb- = zmatek).

I Mž 12 Mnohobožství Chaldeů nakazilo i rodinu knížecí. Abraham, syn Thareův, však zůstal pravé víře věren. Aby zachoval skrze něho původní čisté náboženství a s ním i naději v slíbeného Vykupitele, řekl mu Bůh: »Vyjdi ze země své, z příbuzenstva i z domu otce svého a pojď do země, kterou tobě ukáži. Učiním z tebe národ veliký a požehnám tobě a zvelebím jméno tvé. Žehnati budu těm, kteří tobě budou žehnati, zlořečiti však budu oněm, kdo tobě zlořečiti budou, a v tobě požehnána budou všechna pokolení lidstva.«

(Tímto požehnáním slibuje Hospodin Abrahamovi pozemské štěstí, spolu však jím vyslovuje i zaslíbení, že z potomstva Abrahamova vzejde Vykupitel světa.)

Abraham získal pro záměr Hospodinův i otce svého, a tak se vystěhovali s celým kmenem z chaldejského Úru. Brali se, kam pudil Abrahama hlas Boží. Cestou zastavili se v horní Mesopotamii, v kraji a městě Háran. Našli tam hojné pastviny pro svoje stáda, v řece Eufratu pak a jeho přítocích na levém břehu též dobrá napajedla. Thareovi tolik se tam zalíbilo, že přestal pomýšleti na další cestu za uskutečněním vůle Hospodinovy. Abraham byl však věrně pamětliv rozkazu Božího.

Po smrti otcově oddělil se Abraham od kmenového celku a Háran opustil. Pětasedmdesát let mu bylo, když vycházel z Háranu. Vzal s sebou Sáru, manželku svou, a Lota, syna po zemřelém bratru svém Aranovi, a všechen majetek, jehož v Háranu hojně jim přibýlo. Pošinovali se volně se svými stany i stády k jihu, až se octli v zemi, kde se měl slib Hospodinův o vykoupení člověčenstva státi skutkem. Země ta měla jméno Kanaan, podle svých obyvatel, potomků to Kanaana, syna Cháмова.

Abraham popásal stáda svoje po skalnatých úbočích hor na západ od řeky Jordánu. Stany své míval vždy při ně-

teré osadě kananejské,*) aby si mohl snáze opatřiti, čeho k živobytí nutně potřeboval. Tak se utábořil nejprve u Sichemu. Tam se mu zjevil Hospodin a řekl mu: »Zemi tuto dám potomstvu tvému.« Abraham postavil na tom místě oltář Hospodinu. Odtud odebral se k Bethelu**) a vztyčil stany své, na západě maje Bethel a na východě Hai. I tam vystavěl oltář Hospodinu a vzýval jméno jeho.

*

Byl pak Abraham velice bohat, maje mnoho stád; ale I Mž 13 také Lot, jenž byl s Abrahamem, měl stáda ovec a skotu, že jich země nemohla pojmouti, jak byl majetek jejich veliký. Odtud vznikl svár mezi pastýři stád Abrahamových a stád Lotových. Řekl proto Abraham Lotovi: »Ať není sváru mezi mnou a tebou, mezi pastýři mými a tvými; vždyť jsme bratři! Hle, celá země je ti volná; odluč se, prosím, ode mne. Půjdeš-li nalevo, já napravo půjdu; vybereš-li si stranu pravou, já si vezmu levou.« Lot pozvedl oči a viděl v dálce krajinu jordánskou. Byla krásná jako ráj, jsouc hojně zavlažována. Tu si tedy zvolil a tak se oddělili od sebe. Lot sám usadil se v Sodomě, lid jeho pak tábořil při stádech, která si vyhledávala pastvu po všech neobdělávaných místech.

Po odchodu Lotově řekl Hospodin Abrahamovi: »Pozdvihni oči a pohleď na sever a na jih, na východ a na západ. Všechnu zemi, kterou vidíš, dám tobě a potomstvu tvému a učiním potomstvo tvé nesčetným jako prach země. Vstaň a projdi tu zemi na dýl a na šíř její!« Posunuje tedy Abraham stany své, bral se odtud a usadil se u sa-

*) Od hebrejského slova »Kanaan« bylo by přídavné jméno »kanaanský«. České překlady Písma sv. užívají však přídavného jména »kananejský«, tvořice je od řeckého a latinského názvu obyvatelů Kanaanu, Kananaioi, Chananaei.

**) Bethel nesl tehdy ještě tak, ale Luza. Teprv od Jakuba nazván, jak se zde předem uvádí.

mého města Hebronu na kraji dubového háje, který slul Mambre, a vzdělal tam oltář Hospodinu.

*

I Mž 14 Lot nepřebýval dlouho klidně v novém domově. Vtrhly tam ozbrojené tlupy knížat babylonských vybírat násilím daně, jež městská království kananejská platiti odepřela. Mezi nimi byla i Sodoma s okolními osadami. Byla však přemožena a zpleněna. Obyvatelstvo s nejlepším majetkem odvěkl nepřítel s sebou. Jak se dověděl Abraham, že Lot upadl do zajetí, shromáždil hned své lidi — bylo jich tři sta osmnáct — ozbrojil je narychlo a pustil se za nepřítelem. Podařilo se mu přepadnouti jej v noci a poraziti. A tak vysvobodil Lota i ostatní zajatce a přiváděl s sebou zpět odehnaná stáda. Vracejícímu se žehnal Melchisedech, král sálemský,*) a na poděkování za zdar výpravy podal Bohu v oběť chléb a víno — byl totiž knězem Nejvyššího.***) A sodomský král, který vyšel Abrahamovi vstříc, pravil: »Dej mi toliko můj lid; ostatek vezmi sobě.« Abraham pozdvihl ruku k nebi a odpověděl: »Svědkiem je mi Hospodin, Bůh nejvyšší, jenž vládne nebem i zemí, že ničehož nepřijmu z majetku tvého; jen mužstvo, jež táhlo se mnou, ať něco dostane!« I vrátil se Abraham do svého tábora při Hebronu, Lot pak do Sodomy.

*

I Mž 15 Dosud byl Abraham v zemi Kananejské cizincem a proto v ustavičných obavách, že bude pokládán za nepřítele a podle toho že s ním bude od domorodého lidu naloženo. A ještě více se bál, že umře bez potomstva a že tak vykupitelské zaslíbení Hospodinovo přejde na rod jiný. Ale Hospodin těšil jej u vidění nočním: »Neboj se, Abrahame!

*) Sálem — pozdější Jerusaleml.

**) Pravá víra se podle toho uchovala částečně neb ojedinele i mimo rod Abrahamův, mezi pohany. Ale byl to zjev velmi řídký.

Já jsem ochránce tvůj a odplata tvá bude velmi veliká.« I řekl Abraham: »Pane Bože, co mi dáš? Já sejdu bez dětí . . .« Tu jej vyvedl Hospodin ze stanu a pravil mu: »Vzhlédni k nebi a spočítej hvězdy, můžeš-li! Tak čteným bude potomstvo tvé.« I uvěřil Abraham a bylo mu to přičteno k spravedlnosti.

*

Sára neměla dětí. Jak se tedy splní slib Hospodinův I Mž 16 o potomstvu, daný Abrahamovi? Proto, majíc otrokyni egyptskou, jménem Hagar, pravila muži svému: »Hle, zavřel mne Hospodin; vejdi tedy k otrokyni mé — snad aspoň z ní dostane se mi synů.« A on povolil prosbě její.

Ale Hagar znamenajíc, že počala, jala se pohrdati paní svou. I žalovala na ni Sára Abrahamovi. Abraham jí odpověděl: »Hle, otrokyně tvá v ruce tvé jest; nalož s ní, jak ti libo.« Když ji tedy Sára potom utiskovala, utekla Hagar a prchala do vlasti své, do Egypta. Anděl Hospodinův nalezl ji na poušti u pramene vody a řekl jí: »Návrať se, Hagar, k paní své a pokoř se pod rukou její.« I vrátila se Hagar a porodila Abrahamovi syna. Abraham dal mu jméno Izmael.

*

Když byl Abraham počal devětadevadesátý rok, zjevil I Mž 17 se mu Hospodin a pravil: »Já jsem Bůh všemohoucí. Chod' přede mnou a buď dokonalý! Rozmnožím tě velmi velice, a králové z tebe vzejdou.« Tu se Abraham hluboce, až k zemi, poklonil. A Hospodin takto dále mluvil: »Činím smlouvu s tebou a pokoleními potomstva tvého, smlouvu věčnou, že budu Bohem tvým a Bohem potomstva tvého. A dám tobě a potomstvu tvému zemi, v které jsi hostem, všecku zemi Kanaan v majetek věčný. Také ty však šetřiti budeš úmluvy mé i rody potomstva tvého. Na znamení úmluvy této obřezán bude každý z vás pohlaví mužského.«

A tak vzal Abraham Izmaela i všechny mužské příslušníky své čeledi a obřezal je hned téhož dne.

Obřízka byla tedy úkonem náboženským. Měla mimo to význam i značné hodnoty mravní, připomínajíc potřebu sebepřemáhání, které podle okolností až v bolest tělesnou stupňovati se může. Z rozkazu Božího dítě se měla osmý den po narození dítěte.

*

I Mž 18 Abraham tábořil pořád ještě v Mambre.

Jednou, v největším horku dne, o polednách, seděl u vchodu do stanu svého. Když pozdvihl oči, viděl tři muže státi nedaleko. I vstal hned a šel k nim, poklonil se až k zemi a řekl prvnímu z nich: »Pane, nalezl-li jsem milost v očích tvých, nepomíjej služebníka svého. Odpočiňte tu pod stromem; přinesu vám vody k omytí nohou a předložím vám také skývu chleba, abyste se posilnili. Potom půjдете.« A s chvatem vešel do stanu k Sáře a pravil jí: »Pospěš, zadělej jemné mouky a napec chlebů!*) Sám pak běžel k stádu, vzal z něho tele nejlepší a dal je služebníkov, aby je narychlo připravil. A přinesl potom máslo a mléko i chléb a maso pečené a předložil jim. A zůstal u nich pod stromem, aby jim posluhoval.

Když pojedli, řekl mu první z nich: »Po roce touto dobou Sára, manželka tvá, bude mítí syna.« Z toho poznal Abraham, že hostem jeho je sám Hospodin v doprovodu andělů.

*

Vzácní hosté potom vstali a obrátili se k Sodomě. Abraham je vyprovázel. I pravil Hospodin: »Hříchy Sodomských a Gomorských volají k nebesům. Zahubím je i města jejich.« Abraham zaražen stanul. Bylo mu líto těch měst a mimo to bydlel v Sodomě Lot, přítel jeho a příbuzný. Teprve po chvíli přistoupil blíže k Hospodinu a přimlouval

*) Chléb, tvaru tenkého koláče, položen na horký kámen a zahrnut uhlím a horkým popelem, rychle se pekl.

se: »Zahubíš spravedlivého s bezbožným? Bude-li v Sodomě padesát spravedlivých, zahynou spolu a neušetříš města toho pro ně? Odstup to od tebe, abys usmrtil spravedlivého s bezbožným! To není tvůj způsob. Ty, jenž soudíš celou zemi, nebudeš přece takto vykonávati soud.« I řekl mu Hospodin: »Najdu-li tam padesát spravedlivých, odpustím pro ně celému městu.« Tu si dodal Abraham odvahy a pravil: »Ze jsem již jednou začal, budu mluvit dále k Pánu svému, ačkoli jsem prach a popel.« A tak přimlouval se dál, až vyprosil od Hospodina, že se slituje nad městy těmi pro deset spravedlivých. I odešel Hospodin, když byl domluvil s Abrahamem; ten pak se vrátil do stanu svého.

Než ani deset spravedlivých tam nebylo. Andělé, kteří I Mž 19
byli provázeli Hospodina, šli k rozkazu jeho do Sodomy. Došli tam podvečer. Lot seděl v bráně města.*) I řekli mu: »Všecky, kteří jsou tvoji, vyved' odtud, neboť město zahlazeno bude pro veliké a mnohé hříchy!« Odebral se tedy Lot k mužům, kteří měli pojmouti za ženy dvě dcery jeho, a mluvil k nim: »Vstaňte, vyjděte z města tohoto, nebo zahladí je Hospodin.« Jim však se zdálo, jako by žertem mluvil. Když nastalo jitro, nutili andělé Lota řkouce: »Vstaň, vezmi ženu a dcery své, abyste i vy nezahynuli.« A když on ještě prodléval, chopili ho za ruku, i ženu i obě dcery jeho, a vyvedli je v největším spěchu za město a důtklivě napomenuli: »Neohlédejte se zpět a nikde se v okolí nezastavujte, ale na horách hledejte spásu!« Utíkali tedy k východu, do hor.

Hospodin pak dštil na Sodomu a Gomoru síru a oheň a zničil ta města i všecku okolní krajinu. Byla se totiž podzemní ložiska hořlavin prudkým zemětřesením uvolnila, hořlaviny bleskem zapálené vzhůru tryskaly k obloze a padající zpět plnily vše vůkol ohněm. Živelní tento pře-

*) U bran východních měst již tehdy shromažďoval se lid; tam bylo tržiště, tam se i soudy konaly.

vrat byl ovšem od Boha dopuštěn a hříchy těch měst proti přírodě, odtud sodomskými nazývané, na výstrahu všemu lidstvu a všem dobám potrestány. Lotova žena, která se ohlédla za sebe, obrácena byla v sloup solný.*) Lot utekl šťastně s dcerami svými a usadil se v pohoří na východ od moře Mrtvého.

*

1 Mž 20 Chtěje stádům opatřiti lepší pastvu, odebral se Abraham
1 Mž 21 na jih k Bersabe. Tu navštívil Hospodin Sáru, jak byl slíbil. I povila syna. Abraham obřezal jej osmého dne a dal mu jméno Izák.

Když Izák povznikl, počala býti Sára znepokojována obavou, že by se mohl Izmael po smrti Abrahamově dovolávati svého věku proti Izákovi a požadovati práva prvorozenská. Řekla proto Abrahamovi: »Vyvrz děvku i syna jejího, neboť nesmí býti dědicem syn děvky se synem mým Izákem.« Těžce to nesl Abraham pro syna svého Izmaela. Ale vstal přece ráno a vzav chléb a měch vody, vložil to na rámě Hagary a propustil ji se synkem. Hagar odešla a bloudila na poušti. Když byla voda z měchu strávena a Izmael počal hynouti žízní, uložila jej matka pod jedním ze stromů, které tam byly, a usedla stranou opodál, co by mohl z luku dostřeliti. Pravila: »Nemohu se dívati na to dítě, jak umírá.« A sedíc pozdvihla hlasu svého a plakala. Tu zavolal anděl Boží s nebe: »Co je ti, Hagar? Neboj se!« A otevřel Bůh oči její, že uzřela studnici vody. I šla, naplnila měch a dala chlapci pít. A byl Bůh s ním. On pak rostl a stal se z něho mladistvý lučištník. Bydlel na poušti.**)

*) Zemřela leknutím nebo zasažena ohněm. Tělo její pokryto a prostoupeno bylo solí, s ohněm a popelem padající.

**) Potomci Izmaelovi, Izmaelité, usadili se na poloostrově Sinajském a v Arabii, vedouce volný život beduinský (kočovný). Brzo uchvátili do svých rukou všecken obchod mezi Nilem a Eufratem.

Po čase, když Izák povyrostl, podrobil Bůh Abrahama těžké zkoušce: Jest větší jeho víra v Boží zaslíbení, jeho oddanost a láska k Bohu, než láska k vlastnímu, jedinému dítěti?

»Vezmi jediného syna svého Izáka, kterého miluješ,« pravil Bůh, »a přines mi ho v oběť zápalnou na hoře, kterou ti ukážu.« — U pohanských národů okolních bývaly děti, zvláště prvorozené, přinášeny bohům v oběť. — Abraham ihned vstal, osedlal osla, nasekal dříví k oběti a vzav s sebou dva služebníky a Izáka, syna svého, vydal se na cestu. Dne třetího spatřil tu horu v dálce. I řekl služebníkům, když se k hoře přiblížili: »Počkejte tuto.« A vložil dříví k oběti na Izáka, sám pak nesl nádobu s ohněm (žhavým uhlím) a nůž. Když tak oba spolu kráčeli, řekl Izák: »Otče můj! Hle, oheň a dříví; kde však je dobytče k oběti?« Tu pravil Abraham: »Bůh sám si opatří oběť, synu můj.« A šli dál, až dostoupili vrcholu hory. Tam vystavěl Abraham z kamenů oltář a svrchu narovnal dříví; potom svázal Izáka, syna svého, položil na hranici dřev a uchopil nůž, aby jej usmrtil v oběť. Tu hle, anděl Hospodinův s nebe volal: »Abrahame, Abrahame! Nevztahuj ruky své na pachole a nic mu nečiň! Toto praví Hospodin: »Že jsi k vůli mně nešetřil ani jediného syna svého, budu ti žehnat a rozmnožím potomstvo tvé jako hvězdy nebeské a jako písek na břehu mořském, a v jednom z potomků tvých požehnání budou všichni národové země.« Když pak se Abraham ohlédl, uzřel za sebou berana, vězícího za rohy v trní. Toho vzal a místo syna přinesl v oběť zápalnou. A vrátil se, pln radosti, s Izákem k služebníkům a s nimi do Bersabe.

*

Sára byla živa sto dvacet sedm let a umřela v Hebroně, kam se byl Abraham se svou čeledí a se svými stády od jihu vrátil. Abraham naříkal a oplakával ji. Ale neměl

hrobu, v němž by ji pochoval. Bylo tudíž třeba jej koupiti. Vyhlédl si k tomu vhodné místo, ležící východně od Hebronu. Byla to skála a v ní dvojitá jeskyně. Ta se měla státi rodinným jeho hrobem.

Vstal tedy od služeb, které se obyčejně prokazovaly mrtvým, a odebral se mezi lid k bráně města. Oslovil obyvatele hebronské: »Jsem cizinec, ale jsem u vás hostem. Dejte mi právo míti u vás hrobku, abych mohl pochovati mrtvou svoji.« Oni mu zdvořile nabídli vlastní své hroby. »Slyš nás, pane! Vznešeným knížetem jsi u nás. Pochovej mrtvou svoji v nejlepším z našich hrobů.« Abraham poklonil se hluboce; věděl však, že slova jejich jsou toliko projevem zdvořilosti a že nesmí nabídky té přijmouti. Ostatně on nechtěl, aby kosti těch, jichž potomstvo (to jest Vykupitel) mělo býti všem národům země požehnáním, byly pomíšeny s kostmi pohanů. Stál tedy na tom, aby měl hrob ve vlastnictví. »Svolujete-li,« řekl, »abych směl u vás pochovati mrtvou svoji, přimluvte se za mě u Efrona, syna Seorova, aby mi prodal jeskyni dvojitou, již má na svém poli; za peníz slušný ať mi ji dá před vámi, abych měl hrobku.« Efron, sedě mezi přítomnými, odpovéděl: »Pole a jeskyně, kterou si přeješ, má cenu čtyř set siklů stříbra; to je cena mezi mnou a tebou.« Abraham nesmlouval. Hned odvážil peníze, čtyři sta siklů stříbra dobré váhy.*)

Tak bylo v majetek Abrahamův odevzdáno pole Efronovo, na němž byla jeskyně dvojitá na východ od Mambre, jak pole tak i jeskyně a všecko stromoví na celé jeho ploše kolem dokola.

Prvním majetkem Abrahamovým v zemi Kanaan byl tedy hrob, v němž pochoval Sáru, manželku svoji.

*

*) Viz dodatek na konci knihy o penězích (mincích) u Izraelitů.

Byl pak Abraham již stár a dnů mnohých, a Hospodin I Mž 24 ve všech věcech požehnal jemu. Izák zatím dospěl mužných let. Maje starost o to, aby nepojal syn jeho za ženu kananejskou pohanku, řekl Abraham Eliezerovi, prvnímu ze služebníků: »Půjdeš do vlasti mé k příbuzenstvu mému a vezmeš odtud manželku synu mému Izákovi.«

Vzal tedy Eliezer deset velbloudů ze stád pána svého, naložil na ně vzácných věcí — dary pro nevěstu i její rodinu — a vydal se na cestu. Když přišel do Mesopotamie k městu Náchorovu,*) Háran, odpočíval s velbloudy před městem u studnice. Byl podvečer, kdy chodívaly ženy pro vodu. I modlil se v duchu: »Hospodine, prokaž dnes milost pánu mému. Hle, dcery obyvatelů tohoto města budou chodit pro vodu. Požádám jich, aby mi daly pít. Odpoví-li některá: »Pij, a velbloudy tvé napojím také«, budu mítí za to, že tu jsi určil pro Izáka.«

Ještě modlitby nedokonal, a hle, vycházela spanilá dívka, majíc na rameni džbán. Sestoupila k studnici, nabrala vody a vracela se. Tu k ní rychle přistoupil Eliezer a pravil: »Dej mi ze džbánu svého trochu se napítí!« Ona hned složila džbán na loket a řekla: »Pij, pane můj.« Když se napil, dodala: »Velbloudy tvé napojím také.« A vylila džbán do žlabu, běžela zase k studnici, vážila vodu a dávala pít velbloudům. Eliezer díval se na ni mlčky. Když se velbloudi napili, tázal se jí: »Čí jsi dcera? A je u vás místa, abych tam mohl zůstatí?« Odvětila: »Jsem Rebeka, dcera Batuelova. Slámy a sena je u nás hojnost a místa dosti.« Tu Eliezer, kterému byl příbuzenský poměr Abrahamův k Batuelovi dobře znám (Batuel byl syn bratra Abrahamova, Náchora), kořil se Hospodinu řka: »Požehnaný budiž Hospodin, který přímou cestou mě vedl k příbuzným pána mého!«

Dívka pak běžela a zvěštovala všecko doma. Laban,

*) Náchor byl bratr Abrahamův.

bratr její, spěšně vydal se k studni a uvedl Eliezera do domu otce svého. Tam odsedlal velbloudy a dal jim slámy i píce, donesl i vody k umytí nohou hosta i mužů, kteří přišli s ním.

Když pak mu předložili jídlo, řekl Eliezer: »Nevezmu do úst, dokud nevyřídím, co mi bylo uloženo.« Laban, starší ze synů zemřelého již Batuela, odpověděl: »Mluv!« On tedy mluvil: »Jsem služebník Abrahamův. Hospodin požehnal pánu mému velmi: dal mu brav i skot, stříbro i zlato, služebníky i služebnice, velbloudy i osly. A povila mu Sára, manželka jeho, ve vysokém věku svém syna, jemuž dal všechn majetek svůj. Mně pak rozkázal pán můj: »Do domu otce mého půjdeš a z příbuzenstva mého vybereš manželku synu mému.« A vypravoval dále, co se stalo u studnice, jak mu Hospodin zjevil vůli svou. »Proto řekněte mi,« končil Eliezer, »chcete-li se zachovati laskavě k pánu mému; myslíte-li však jinak, i to mi povězte, abych se dal vpravo nebo vlevo.« Tu odpověděl Laban, ježž opravňovalo rodinné právo vykonávati poručenství nad sestrou: »Od Hospodina vyšla věc tato. Budiž tedy Rebeka manželkou syna pána tvého.« Po těch slovech padl Eliezer k zemi a klaně se děkoval Hospodinu. Vyndal pak drahocenná roucha a jiné dary ze zlata a stříbra a dal je Rebece; také jejím bratřím a matce dary odevzdal. Potom jedli a pili pospolu.

Ráno Eliezer vstav, žádal: »Propust'te mne, ať se vrátím k pánu svému.« Bratři Rebeky i matka však odpověděli: »Ať zůstane dívka aspoň deset dní ještě u nás; potom ať jde!« On však znova naléhal. Tedy propustili ji i služebníka Abrahamova a přáli štěstí sestře své, řkouce: „Sestra naše jsi. Rozmnožíš se v tisíc tisíců a potomstvo tvé vládniž branami nepřátel svých!« Rebeka i služebné její sedly potom na velbloudy a jely s Eliezerem.

Izák uvedl Rebeku v stan Sáry, matky své, a pojal ji

za manželku. Rebeka tak se mu zalíbila, že zmírněna byla bolest jeho, kterou měl pro smrt matky své.

*

Bylo pak dnů života Abrahamova sto sedmdesát pět let. I Mž 25
A schážeje umřel v stáří klidném a plný dnů. Pochovali jej Izák a Izmael, synové jeho, v jeskyni dvojité naproti Mambre, vedle Sáro, manželky jeho.

I z á k

Po smrti Abrahamově nastal v zemi hlad. Opustil tedy I Mž 26
Izák Mambre a vydal se na cestu, zamýšleje hledati po-
hostinství v úrodném Egyptě. Když došel až do Gerar
v kraji Filištů, usedlých v západní části Kanaanu při moři
Středozeemním, ukázal se mu Hospodin a řekl: »Nesestupuj
do Egypta, ale procházej tuto zemi. Já budu s tebou a budu
ti žehnat; dám tobě a potomstvu tvému všechny tyto kra-
jiny, abych vyplnil slib, jímžto jsem se zavázal Abraha-
movi, otci tvému. Rozmnožím potomstvo tvé jako hvězdy
nebeské a po žehnáni budou v jednom z po-
tomků tvých všichni národové země.« Zů-
stal tedy Izák v té krajině, zasel tam a klidil toho roku
stonásobně. A bohatl potom: měl brav i skot a čeledi veliké
množství. Proto záviděli mu Filištové a zasypali mu všechny
studnice, kterých užíval. A tak odešel Izák odtud a uchýlil
se do Bersabe. Tam vzdělal oltář a vzýval jméno Hoso-
dinovo, načež vztýčil stan.

Protože byla manželka jeho neplodná, modlíval se za ni I Mž 25
Izák k Hospodinu. I vyslyšel jej Hospodin, a Rebeka počala.
Když se pak jednou v úzkosti utekla k němu, řekl jí
Hospodin: »Dva národové jsou v životě tvém a dva kmeny
z lůna tvého vzejdou; národ jeden bude silnější než národ
druhý a starší bude sloužiti mladšímu.«

A když přišel čas, hle, blíženci v lůně jejím shledáni.

Dříve narozený synek byl ryšavý a všecek jako kožešina srstnatý. Dáno mu jméno Esau. Druhý nazván byl Jakub. Když dorostli, Esau vzdělával půdu a stal se z něho i schopný lovec; povahy byl divoké; Jakub, člověk tichý, věnoval se životu pastýřskému jako otcové jeho. Izák miloval více Esaua a rád jídal z lovu jeho; Rebeka však více milovala Jakuba.

Jednou se vrátil Esau s pole zemdlen a hladov. Vida, že si Jakub uvařil pokrm z čočky, řekl: »Dej mi; jsem nesmírně zemdlen.« Jakub mu pravil: »Dej mi za to prvorozenství své.« Esau odpověděl: »Hle, umírám hlady; co je mi platno prvorozenství?« Jakub žádal ještě: »Od-
přísáhni mi to.« Přísahal mu tedy. Tak prodal Esau prvorozenství svoje. A jedl a pil a potom odešel, za nic nemaje, že prodal práva svoje prvorozenská.

(Prvorozený syn býval po otci hlavou celé rodiny v širším smyslu, tedy náčelníkem rodu. Dostávalo se mu dvojnásobného podílu otcovského a zvláštního požehnání, jež v době patriarchů obsahovalo i naději, že z potomstva jeho vzejde Vykupitel. Otec mohl však kterémukoli ze synů dáti, čeho se obyčejně dostávalo prvorozenému.)

*

I Mž 27 Když zestaral Izák, zakalil se mu zrak, že neviděl. Maje to za předzvěst blížící se smrti, povolal jednoho dne Esaua k sobě do stanu a pravil mu: »Synu můj! Vidiš, že jsem zestárl a nevím dne smrti své. Vezmi toulec a lučiště, jdi něco ulovit a připrav mi z toho pokrm, jaký víš, že rád jídám. Ať pojím a požehnám tobě, prve než umřu.« Slova ta slyšela Rebeka. Pochopivši, že tu jde o požehnání prvorozenké, bála se — ovšem zbytečně —, že by tím zmařeno bylo uskutečnění slibu Hospodinova, jí daného kdys: »Starší bude sloužiti mladšímu.« Proto, když Esau odešel, aby vůli otcovu vyplnil, řekla to Jakubovi a pobídla ho: »Jdi k stádu a přines mi dvě z nejlepších kůzlat; udělám

otci tvému pokrm, který on rád jí. Doneseš mu jej a on jísti bude a požehná tobě.« Jakub namítal: »Bojím se, abych neuvalil na sebe zlořečení místo požehnání.« Ale matka pravila: »Na mne buď to zlořečení, synu můj.« Uposlechl tedy Jakub a přinesl kozlátka. Rebeka pak připravila pokrm. A v šaty Esauovy nejlepší oblékla Jakuba a kožkami kozelčími ovinula ruce jeho i nahou část hrdla. Potom podala mu pokrm. Když jej přinesl otcí, řekl: »Otče, učinil jsem po tvém rozkazu. Pojez z lovu mého a požehnej mi!« Tu pravil Izák: »Jak jsi mohl tak brzy něco ulovit, synu můj?« Jakub odpověděl: »Byla to vůle Boží.« I řekl Izák: »Přistup, ať se tě dotknu, synu můj.« Přistoupil tedy k otcí. Izák, ohmatav ho, pravil: »Hlas je Jakubův, ale ruce — jsou Esauovy.« A nepoznal ho. Domníval se, že je to Esau.

Když pojedl Izák z předloženého pokrmu, podal mu Jakub i vína. Napiv se řekl Izák: »Přistup ke mně a dej mi políbení, synu můj.« Přistoupil tedy Jakub a políbil ho. Jak ucítil Izák vůni šatu Esauova, který Jakub na sobě měl — byl totiž nasáklý vůní polních květin a schnoucích travin — pravil žehnaje mu: »Ano, vůně syna mého jest jako vůně bohaté nivy, které Hospodin požehná. Dávej ti Bůh z rosy nebeské, jakož i z tučnosti země nadbytek obilí a vína. Ať ti slouží národové, kmenové ať se tobě klanějí! Bratří svých buď pánem, synové matky tvé ať se ti koří! Zlořečen buď, kdo ti zlořečí, požehnan však, kdo ti žehná.«

(Jakub dopustil se tím hříchu; i matka zhřešila. Oba také později za to trpěli. Jakubovi bylo dlouhý čas pobývati daleko od domova a byl rovněž obelstíván, Rebeka pak musila dlouho žíti bez syna, kterého vši láskou milovala.)

Sotva Izák řeč dokončil a Jakub vyšel ven, přinášel Esau otcí pokrm připravený z lovu, řka: »Vstaň, otče můj, a jez!« Izák se tázal: »Kdopak jsi ty?« Odpověděl: »Jsem tvůj syn

Esau.« I zděsil se Izák, poznáv úskok Jakubův a řekl: »Přišel bratr tvůj lstivě a vzal požehnání, jež náleželo tobě — —.« Tu zařval Esau a prosil, hlasitě vzlykaje: »Požehnej také mně, otče můj! Či jedno máš toliko požehnání?« Izák, dojat, těšil jej: »Přijde čas, kdy jho bratrovo setřeš a svrhneš se šíje své.«*)

*

Od té chvíle, co lstivě vyloudil Jakub na otci požehnání prvorozenské, nenáviděl ho Esau a řekl jednou: »Až pominou dni smutku za otce mého, zabiji Jakuba — —!« Čekal tedy jen, nechťěje zarmoutit otce neb obávaje se kletby, na smrt jeho. Proto Rebeka, zvěděvši o tom a bojíc se o život Jakubův, pravila mu: »Synu můj, utec k Labanovi, bratru mému, do Háran a zůstaň tam, dokud se neutiší hněv bratra tvého. Až přestane zlost jeho a zapomene, pošlu pro tebe.«

I Mž 28 Prchal tedy Jakub před pomstou bratra svého. Když přišel k městu zvanému Luza, bylo právě slunce zapadlo. Chtěje tam, pod širým nebem, přenocovati, vzal jeden z kamenů, kterých kolem leželo, položil si jej pod hlavu a usnul. Ve snách viděl stupně od země až k nebi; andělé Boží vystupovali po nich a sestupovali, nahoře pak byl Hospodin a pravil mu: »Já jsem Hospodin, Bůh Abrahama a Bůh Izákův. Zemi, na které spíš, dám potomstvu tvému. A bude potomstvo tvé jako prach země a v jednom z potomků tvých požehnána budou všechna pokolení země.« Když procitl Jakub, řekl

*) Slova z požehnání Izákova k Jakubovi »Bratří svých buď pánem i k Esauovi »Jho bratrovo svrhneš se šíje své« se splnila. Potomci Esauovi — Edomci, Edomitě (»Edom« zván byl Esau pro svoji ryšavost), v době řecko-římské zvaní Idumeové — bývali vskutku v poddanství potomků Jakubových. Ale podařilo se jim přece někdy, aspoň na nějakou dobu, vymknouti se z moci jejich a konečně přišel čas, kdy Herodes Idumejský zmocnil se vlády nad potomstvem Jakubovým. Bylo to r. 37 před Kristem.

si pln úžasu: »Vpravdě Hospodin je na místě tomto a já nevěděl. Jak úctyhodné je to místo! Tu je dům Boží a brána nebeská.« (V řeči Jakubově [hebrejsky] to »dům Boží« znělo bethel. Odtud město, u něhož se to stalo, domácím obyvatelstvem nazývané Luza, bylo od Jakuba a jeho potomků jmenováno Bethel.) Ráno vzal Jakub kámen, který měl v noci pod hlavou, vztyčil jej na památku a polil jej olejem, což učinilo kámen posvátným.*)

Potom se vydal Jakub na další cestu a dostal se šťastně k městu Háran. Tam uzřel na poli studnici a stáda ovec u ní. I tázal se pastýřů: »Bratří, znáte Labana, syna Batuelova?« Řekli: »Známe. Hle, dcera jeho Ráchel právě přichází se stádem.« Když ji Jakub spatřil, odsunul kámen, kterým se studnice zavírala, napojil stádo její a radostí slze oznamoval jí, že je syn Rebeky. Ona pak pospíšila, aby to pověděla otci svému. Laban slyše, že přišel syn sestry jeho, běžel mu vstříc, objal ho a zlíbal a vedl do domu svého.

I zůstal Jakub u Labana a pásł stáda jeho. A když se naplnili dnové měsíce jednoho, řekl mu Laban: »Budeš mi snad proto, žes mým příbuzným, sloužiti zadarmo? Řekni mi, jakou mzdu žádáš.« — Měl pak dvě dcery; jméno starší bylo Lia, mladší slula Ráchel. Lia byla mdlých očí, Ráchel však krásných lící a ztepilé postavy. — I řekl Jakub: »Budu ti sloužit za Ráchel sedm let.« Laban odpovéděl: »Lépe, dám-li ji tobě než jinému. Zůstaň u mne.« Sloužil tedy Jakub za Ráchel sedm let a zdálo se mu to jako několik málo dní. Tak velice ji miloval.

Když uplynulo sedm let, podvedl Laban Jakuba a dal mu o svatbě Liu. Jakub nemohl poznati klam ihned, bylať při svatbě nevěsta zastřena hustým závojem. Seznav podvod, pravil Jakub Labanovi: »Nesloužil jsem ti za Ráchel? Proč jsi mne oklamal?« Laban odpovéděl: »U nás

*) Olejem bývaly upravovány pokrmy a mazáno tělo, aby se osvěžilo. Mimo to byl olej, jako jeden z nejvzácnějších výrobků těch krajin, pokládán za prostředek posvěcující.

není obyčej vdávati dříve mladší dceru. Ale já ti dám také tuto za službu, kterou mi konati budeš jiných sedm let.« Jakub svolil. A větší lásku měl k druhé než k první.

(Vzítí si současně dvě sestry v manželství nebylo u Hebreů*) dovoleno. V krajině Háran však platilo právo starobabylonské, podle něhož to bylo možno. Jakub se řídil právními zvyky kraje, v kterém žil.)

- I Mž 30 Když se naplnili dnové služby Jakubovy, řekl tchánu svému: »Propust' mne, abych se vrátil do země své.« Laban řekl jemu: »Kéž najdu milost před tebou! Bůh pro tebe mi žehná. Urči mzdu, kterou ti budu dávat.« Jakub odpověděl: »Obejdi tedy všechna svoje stáda a odděl, co bude kropenatého a strakatého jak mezi ovce, tak mezi kozami; to bude mi za mzdu.« Laban byl s tím spokojen. Bylyť ovce obyčejně celé bílé a kozy celé černé. Ale když nejednobarevných ovcí a koz uvedlo se pak víc, ustanovil obráceně, aby bílé ovce a černé kozy náležely Jakubovi, sám pak si vymínil kropenaté a strakaté. Po nějaké době rodilo se však opět více jednobarevných. Tu se Laban zase vrátil k původní dohodě. A tak to učinil několikrát. Ale přesto zbohatl Jakub neobyčejně: měl čtná stáda a mnoho
- I Mž 31 čeledí. Po šesti letech bedlivě a věrně služby tak se rozmohl majetek Jakubův, že vzbudil závist rodiny Labanovy. K tomu přistoupilo, že mu řekl Hospodin: »Vrať se do země otců svých a k příbuzenstvu svému, já budu s tebou.«

- I Mž 30 Měl pak Jakub synů jedenáct a jednu dceru. Jména synů jeho byla: Ruben, Simeon, Levi a Juda; potom Dan a Neftali, Gad a Aser, Issachar a Zabulon; poslední, otcí nejmilejší, byl Josef, syn z Ráchely.

*

- I Mž 31 Vracel se tedy Jakub po dvaceti letech s rodinou svojí a s veškerým majetkem, vracel se utrpením očištěn a zu-

*) Hebreové bylo jméno potomků Abrahamových.

šlechtěn k Izákovi, otci svému, do země Kanaan. Odchod jeho však byl spěšný a stal se bez vědomí Labanova, který se vzdálil z domova stříhat ovce. Když mu bylo oznámeno, že Jakub odešel, vzal lid svůj a hnal se za ním na rychlých velbloudech. Dohoniv jej vytýkal mu hněvivě: »Proč jsi bez vědomí mého odvedl dcery mé jako zajaté ve válce? Proč jsi bez vědomí mého chtěl odejít, utéci? Proč jsi mi toho neoznámil, abych tě mohl vyprovodit s písněmi, s bubny a loutnami? Nedovolils mi políbiti vnuků svých a dcer. Nyní mohla by ruka má splatit ti zlým . . . Či snad touha po domově, po domě otce tvého, poháněla tě odtud?« Jakub odpověděl: »Bez vědomí tvého jsem odešel, protože jsem se obával, abys mi násilně neodňal dcer svých. Ostatně jaká je vina má, že ses tak rozpálil proti mně? Proto jsem byl dvacet let u tebe? Ovce tvé a kozy se množily, beranů ze stád tvých jsem nejedl; co dravci polapili, nahrazoval jsem ti, co bylo ukradeno, ode mne jsi žádal; ve dne v noci vedrem jsem se trápil i mrazem a spánek se vzdaloval očím svým. Tak jsem dvacet let sloužil tobě. A změnil jsi mi mzdu desetkrát. Kdyby byl Bůh Abrahama a Bůh otce mého Izáka nebyl se mnou, byl bys mne snad propustil nahého. Ale Bůh shlédl na utrpení mé a na práci rukou svých.« Touto řečí smířen políbil Laban vnuky své a dcery a požehnal jim a vrátil se domů.

Když se dostal Jakub až ke hranicím Kanaanu, poslal I Mž 32 před sebou posly k Esauovi, bratru svému, prose jej o milost. Ale poslové vrátili se řkouce: »Bratr tvůj pospíchá proti tobě s lidem ozbrojeným.« Jakub bál se velmi a vroucně se modlil: »Bože otce mého Abrahama a Bože otce mého Izáka, Hospodine, který jsi mi řekl: »Vrať se do země své a na místo, kde jsi se zrodil, a budu dobře činit ti,« — nejsem hoden všech slitování tvých a věrnosti tvé, kterou jsi projevil mně, služebníku svému. S holí toliko přešel jsem Jordán a nyní se zástupy se vracím. Vytrhni mne z ruky bratra mého Esaua!« A oddělil ze

svých stád značnou část a poslal je po služebnících Esauovi vstříc se vzkazem: »Služebník tvůj Jakub posílá dary tobě, pánu svému.« Privil si totiž Jakub: »Uchlácholím ho dary. Snad mi bude milostiv.«

Bůh chtěl Jakuba povzbudit, aby se nebál. Proto té noci k ránu objevil se před ním anděl a pustil se s ním v zápas. Když spolu až do svítání zápasili, anděl jako přemožený žádal za ukončení boje. Jakub ustal v zápase, přidržel se ho však pevně a pravil: »Nepustím tě, leč dáš-li mi požehnání.« Tu řekl anděl: »Nebudeš se již jmenovati pouze Jakub, ale též Izrael, to jest bojovník Boží, nebo když andělu Božímu jsi odolal, tím více budeš přemáhat lidi.« I požehnal mu. A vyšlo hned slunce.

I Mž 33 Jakub pozdvihl oči a viděl, jak přichází Esau se svým lidem. I vykročil před svoji rodinu a sedmkrát se poklonil před ním až k zemi. Tu běžel Esau k němu, objal ho, libal a radostí plakal. A přiblížily se Lia se svými dětmi a Ráchel s Josefem a poklonily se. Esau tázal se: »Co jsou ony zástupy, které jsem potkával?« »Abych našel milost před pánem mým —« odpověděl Jakub. Esau však odmítaje to pravil: »Mám velmi mnoho sám, bratře; měj sobě své.« Ale Jakub řekl: »Nalezl-li jsem milost před očima tvýma, přijmi ten dárek z požehnání, kterým mě obdařil Bůh.« Jen po tak vřelé pobídce přijal to Esau a rozešli se. Esau vrátil se cestou, kterou byl přišel, do svého domova v pohorí Seir, jižně od moře Mrtvého. Jakub ubíral se dále do země Kanaan a zastavil se u města Sichemu, kde koupil pole, jež zaujaly jeho stany, a vykopal tam studnici.

I Mž 34 Dina, jediná dcera Jakubova, narozená z Lie, vyšla jednou, aby si prohlédla v Sichemu ženy tamního kraje. Bylo to asi při nějaké slavnosti. Ale ušel jí syn Hemora, knížete té země, vzplanul po ní, unesl ji a znásilnil. Když uslyšeli synové Jakubovi, co se stalo, velmi se rozhněvali nad tím, že byla zneuctěna sestra jejich. I chopili se mečů, vpadli do klidného města a pobili mnoho mužů s tím, který

se dopustil tak hanebné věci. Sestru svoji Dinu pak přivedli zpět.

Potom, na rozkaz Hospodinův, svolal Jakub všecek dům I Mz 35 a řekl: »Vzhůru, pojďme do Bethelu, abychom tam vystavěli oltář Bohu, který vyslyšel mě v den soužení mého a byl mi průvodcem i ochráncem na cestě!« Dostal se tedy Jakub do Bethelu a vzdělal tam oltář a obětoval na něm. Vyšel pak odtud, ubíral se k Hebronu. V končinách Efraty, kteréž místo jinak slulo Betlem, povila mu Ráchel Benjamína, ale sama při tom zahynula. I vztyčil Jakub pomník nad hrobem jejím. A konečně přišel k Izákovi, otci svému, do Mambre, kam se byl Izák za jeho pobytu v Mesopotamii z Bersabe vrátil.

*

Dnů života Izákova naplnilo se sto osmdesát let. Věkem jsa sešlý zemřel a přiřazen byl k lidu svému. Pochovali ho Esau a Jakub, synové jeho, v rodinné hrobce.

J a k u b

Přebýval tedy Jakub v Kanaanu, kde požíval pohostinství otec jeho. Nade všechny syny své miloval Josefa. Jeho si nechával doma, zatím co starší pásli stáda, jemu dal udělat suknicí pestrých barev, označuje ho tím za svého nástupce v náčelnictví rodu. Bratři žárlili na Josefa. I Mz 37

Jednou měl Josef podivný sen a vyprávěl jej bratřím. »Zdálo se mi,« pravil, »že jsme vázali snopy na poli. Snop můj se pozdvihl a stál, vaše snopy kolem dokola se před ním skláněly.« Bratři, netajíce nikterak svůj hněv, odpověděli uštěpačnou otázkou: »Budeš ty snad králem naším, a my budeme poddáni vládě tvé?« Jindy vypravoval jim nový sen svůj, oni pak zanevřeli na něho docela. Zdálo se mu totiž, že slunce, měsíc a hvězd jedenáct se mu klanělo. Když to i otci vypravoval, domlouval mu otec řka: »Co znamená tento sen? Budu snad já a matka i bratři tvoji před tebou se skláněti?« A mlče přemýšlel o té věci.

Brzy potom, pasouce stáda, dostali se bratři Josefovi od stanů otcových v údolí hebronském až daleko do okolí Sichemu. Když dlouho již byli z domova, řekl Izrael Josefovi: »Jdi a viz, mají-li se bratři tvoji i stáda ve všem dobře.« Šel tedy Josef za bratry svými a našel je.

Bratři, když jej uzřeli zdaleka, pravili vespolek: »Hle, snář přichází. Pojďme, zabijme ho! Tehda se ukáže, co mu prospějí sny jeho.« Ruben však, nejstarší, řekl: »Neprolévejte krve, ale vrzte jej — a ukazoval přitom na prázdnou cisternu — do té cisterny.«*) To pravil, chtěje ho vysvobodit a vrátit otcí. Jak tedy přišel Josef k bratrům, svlékli ho ze suknice jeho barevné a spustili jej do cisterny, která neměla vody.

Str. 46 Posadili se pak, aby jedli. A tu spatřili izmaelské kupce, kteří přicházeli z Galaadu, vezouce na velbloudech balzám**) a kadidlo a jiné látky vonné do Egypta. I pravil Juda bratrům: »Co nám prospěje, zabijeme-li bratra? Raději ho prodáme Izmaelitům. Tak aspoň neposkvrníme rukou svých. Jeť on přece bratr náš.« Bratři souhlasili s řečí jeho. Vytáhli Josefa z cisterny a prodali jej kupcům za dvacet stříbrných.

Když Ruben, za jehož nepřítomnosti se to stalo, přišel k cisterně a nenalezl tam pacholete, roztrhl v zármutku roucho své a jda k bratrům, řekl: »Pacholete nevidět, a já — kam půjdu?« Oni pak zabili kozelce, smočili v krvi jeho suknicí Josefovu a poslali ji otcí se vzkazem: »To jsme našli. Pohled', není-li to suknice syna tvého.« Otec ji hned poznal a zabědoval: »Suknice syna mého to jest. Zvěř dravá rozsápala jej, šelma pohltila mého Josefa.« A v bolesti duše roztrhl roucho své, oblékl se v žíní***) a hořce oplakával syna svého.

*

*) Cisterna — nádržka na dešťovou vodu, s úzkým otvorem nahoře.

**) Balzám — pryskyřice, velmi lahodně vonící.

***) V roucho ze žíní, žínici, zde ve smyslu v roucho smuteční.

Izmaelští kupci prodali Josefa v Egyptě Putifarovi, I Mž 39 dvořenínů faraonovu,*) veliteli osobní stráže. Ale Hospodin byl s ním, takže konal všechno se zdarem. Proto našel milost před pánem svým, jenž ho ustanovil, aby spravoval všechny dům jeho. A žehnal Hospodin Putifarovi pro Josefa a rozmnožoval majetek jeho doma i na poli.

Byl pak Josef po své matce krásné tváře a pěkně vzrostlý. Žena Putifarova často setkávala se s ním a se zálibou pohlížela na spanilého otroka. Tak vznikla hříšná její touha po něm. Netajíc se před ním, sváděla ho jednou. On však řekl jí: »Hle, pán můj všechny věci mi odevzdal kromě tebe, která manželkou jeho jsi. Kterak bych tedy mohl tak zlou věc učiniti a hřešiti proti Bohu svému?« Ale žena den co den obtěžovala jinocha, on však odpíral jí statečně.

Jednou vešel opět Josef do domu a konal beze svědků nějakou práci. Tu ona, chopivši se okraje šatu jeho, znova činila mu hříšný návrh. Josef však, nechav plášť v ruce její, utekl. Tím zahanbena svolala k sobě lidi domu svého a vyprávěla jim: »Hle, ten Hebrej vešel ke mně a chtěl mě ^{světi}! Když jsem však vykřikla, pustil plášť a utekl.« A toto lživé obvinění opakovala i muži svému, když se vrátil domů. Putifar, věře slovům ženy své, nadmíru se rozhněval a dal Josefa vsaditi do žaláře. Avšak i tam byl Hospodin s Josefem a naklonil mu srdce žalárníka. Tak se stalo, že jej žalárník učinil dozorcem nad ostatními vězni.

V té době dva dvořaninové egyptského krále — jeden I Mž 40 byl nad číšníky, druhý nad pekaři — provinili se proti pánu svému. Farao uvrhl je do žaláře, v kterém byl Josef. Něco času přeběhlo a oba měli jedné noci sen. Když k nim ráno Josef přišel a shledal je oba smutné, tázal se jich: »Proč je smutnější dnes tvář vaše než obyčejně?« Oni

*) Tolik jako královskému. Egyptské slovo farao je souznačné s naším slovem král.

odpověděli: »Měli jsme sen, a není, kdo by nám jej vyložil.« Tu jim řekl Josef: »Povězte mi, co se vám zdálo. S pomocí Boží vám to vyložím.«

Nejvyšší číšník vypravoval: »Viděl jsem před sebou vinný kmen, který měl tři ratolesti. Na nich vyrůstaly pupence, pak květy, potom zrály hrozny. V ruce měl jsem číši faraonovu. I bral jsem hrozny, vytlačil jsem je do číše a podal faraonovi.« Josef odpověděl: »Význam snu tvého je tento: Tři ratolesti znamenají tři dny. Po nich rozpomene se farao na služby tvé a uvede tě zase v dřívější tvůj úřad. Vzpomeň si jen na mne, až se budeš míti dobře, a přimluv se u faraona, aby mě dal odtud vyvésti. Jsem uvězněn nevinně.«

Vrchní pekař vypravoval: »Mně se zdálo, že jsem měl na hlavě tři moučné koše. V nejhořejším bylo rozličné pečivo a ptáci se na ně slétali.« Josef odpověděl: »Tři koše znamenají tři dny; po nich budeš oběšen a tělo tvé bude potravou ptáků.«

Třetího dne po tom byly narozeniny faraonovy. Při hodech, které vystrojil, vzpomněl si farao na nejvyššího číšníka a vrchního pekaře. Onoho uvedl zase v místo jeho, tohoto dal oběsiti. Ale číšník, když se měl dobře, zapomněl na vykladače snu svého.

*

I Mž 41 Po dvou letech měl farao podivný sen. Zdálo se mu, že stojí u řeky Nilu. Z vody vystoupilo sedm pěkných, velmi tučných krav a pásly se na břehu, na jeho zavlažených lučinách. Potom se vynořilo sedm krav hubených a pohltily krávy první. Tu se farao probudil. A když opět usnul, měl druhý sen. Na jednom stéble vyrostlo sedm klasů, plných a krásných. Potom vyrostlo na jiném stéble tolikéž klasů prázdných a suchých; ty pohltily krásné první klasy. A zase procitl. Sotva nastalo jitro, poslal pro hadače a mudrce a vypravoval jim sny své. Ale nebylo nikoho, jenž by mu je mohl vyložiti.

Nyní teprve rozpomenul se nejvyšší číšník, jak mu v žaláři mládenec hebrejský správně vyložil sen jeho i vrchního pekaře, a pověděl to faraonovi.

Tu hned na rozkaz králův vyvedli Josefa ze žaláře, ostříhali jej, převlékli a přivedli ho před krále. Farao vypravoval Josefovi, co se mu zdálo. Josef řekl na to: »Sny tvé jsou jednakého významu. Jimi Bůh ukázal tobě, co učiní. Sedm krav pěkných a sedm klasů plných znamená sedm let úrody. Krávy hubené a klasy prázdné je sedm let budoucího hladu. Nejprve přijde úroda veliká v celém Egyptě; po ní však nastane taková neúroda, že stráven bude všecken předcházející nadbytek, a hlad bude hubiti celou zemi. Že se ti totéž dvakráte zdálo, znamená, že se to vyplní brzy. Proto si vyhledej, králi, muže schopného; ať dá přebytek plodin v letech úrody ukládati do sýpek na léta budoucího hladu.«

Rada tato zalíbila se faraonovi. Privil: »Bude nám možno naléztí muže schopného, jako je tento?« A Josefovi řekl: »Hle, ustanovuji tě nad celým Egyptem. Rozkazu úst tvých všecek národ bude poslušen; já pouze královským trůnem budu tebe převyšovati.« A sňal prsten s ruky své, navlékl mu jej, oděl ho v kmentové*) roucho a zavěsil mu zlatý řetěz kolem hrdla. »Já jsem farao,« doložil, »bez vůle tvé nikdo nesmí hnouti rukou ani nohou po všem Egyptě.« Potom dal jej voziti na voze královském a kázal hlasateli provolávatí, aby všichni před ním kolena skláněli u vědomí, že je vladařem celého Egypta.

*

Nastala úroda sedmi let. Byla pak taková hojnost obilí, že se rovnala písku moře a pro množství ani změřena býti nemohla. Přebytky plodin dal Josef ukládati do královských sýpek. Když minula léta úrodná, nastala neúroda,

*) Kment (byssus) byla nadmíru jemná látka barvy bílé jako sněh; odívali se jí velmožové.

jak byl Josef předpověděl. Lid počal hladověti a volal k faraonovi o chléb. Farao jim odvětil: »Jděte k Josefovi!« A Josef otevřel sýpky a prodával obilí. Také ze všech zemí okolních, jež byly spolu hladem postiženy, přicházeli si lidé do Egypta nakupovati.

I Mž 42 Když uslyšel Jakub, že se v Egyptě prodává obilí, pravil synům svým: »Jděte tam a kupte, čeho potřebujeme, abychom nezhynuli hladem.« Vydalo se jich tedy deset do Egypta. Benjamina, nejmladšího, zadržel otec doma, aby se mu snad na cestě nestalo nic zlého.

Po svém příchodu do Egypta uvedeni byli Jakubovi synové k Josefovi. Nepoznali ho, on však je poznal hned. Když se mu bratři poklonili, vzpomněl si na sny, jež kdysi měl. Josef, který jim byl v srdci dávno již odpustil, chtěl poznati, jsou-li nyní lepší, než bývali. Jal se je tedy zkoušeti. Na oko přísně a skrze tlumočníka oslovil je: »Odkud přicházíte? Jste vyzvědači. Přišli jste shlédnout, kde má země naše nechráněná místa.« Bratři odpověděli: »Nikoli, pane. My, služebníci tvoji, přišli jsme z Kanaanu nakoupit obilí. Dvanáct je nás bratrů; nejmladší jest u otce doma, druhý pak — — není už na živě. V pokoji přicházíme a nezamýšlíme nic zlého.« I řekl Josef: »Zkusím vás, mluvíte-li pravdu. Jeden z vás zůstaň zde; ostatní jděte, dovezte domů koupené obilí a přiveďte ke mně nejmladšího bratra svého.« Bratři smutně si pravili vespolek: »Zaslouženě toto trpíme, nebo jsme se prohřešili proti bratru svému. Viděli jsme úzkost duše jeho, když nás prosil, ale nevyslyšeli jsme ho. Proto nás stihlo takové soužení.« Josef se poněkud odvrátil, nemoha zadržeti slz. Potom dal před nimi spoutati jednoho z nich, Simeona, a odvésti; služebníkům pak nařídil, aby jim naplnili pytle obilím, peníze však aby vložili každému do pytle jeho a mimo to aby jim dali potravu na cestu.

Bratři, vezouce obilí na oslech, ubírali se odtud. Doma vypravovali otci svému vše, co se jim přihodilo. Když pak

vysýpali obilí, našel každý při vrchu pytle zavázané peníze. Všichni stejně trnuli. Jakub, velmi znepokojen, pravil: »Josefa již není, Simeon je v zajetí a Benjamina mi chcete odvésti. Nepůjde s vámi. Kdyby ho stihlo nějaké neštěstí, přivedli byste zármutkem šediny mé do hrobu!«

*

Když došly zásoby z Egypta přinesené a hlad neustával, I Mž 43 řekl Jakub synům: »Jděte zas a nakupte potravín.« Juda odpověděl: »Muž ten důrazně nám pravil, že nesmíme přijít bez bratra svého nejmladšího. Pošli tedy pachole s námi, abychom nezahynuli, my i děti naše. Já ručím za pachole: z ruky mé je žádej zpět.« Tu jim řekl otec: »Musí-li tak býti, učíňte, jak myslíte. Naberte nejlepších plodin naší země a doneste muži tomu darem. A vezměte dvakrát tolik peněz, co dříve; také ty, které jste našli v pytlích, doneste zpět; snad že se stal omyl. A Bůh můj všemohoucí vám jej nakloní, aby poslal zpět s vámi bratra, kterého vězní, i mého milého Benjamina. Já budu zatím opuštěný, jako bezdětný.«

Odebrali se tedy synové znovu do Egypta. Když je Josef spatřil a Benjamina s nimi, přijal je vlídně a rozkázal správci domu svého: »Uveď tyto muže do domu a vystroj hody; o poledni budou jíst se mnou.« Uvedení do domu, bratři ve strachu si pravili: »Pro peníze, které jsme prve zpět odnesli, jsme sem uvedeni. Obviní nás z hanebného činu a uvrhne do otroctví.« Proto se hned obrátili k správci domu se slovy: »Prosíme, pane, abys nás vyslechl. Již dříve jednou jsme sem přišli, abychom nakoupili potravín. Zaplatili jsme je. Když jsme však otevřeli pytle, našli jsme peníze navrchu v nich. Nevíme, kdo je tam vložil. Nyní je zase přinášíme zpět. Kromě toho však neseme jiné peníze, abychom nakoupili, čeho potřebujeme.« On jim odpověděl: »Buď pokoj vám! Nebojte se.« A při-

vedl k nim Simeona. Pak donesl vody, aby si omyli nohy, a dal obroku oslům jejich.

Když vešel Josef, sklonili se bratři před ním až k zemi a podávali mu dary. On milostivě na pozdrav jejich pozdravem odpovídaje, tázal se jich: »Je živ ještě otec váš starý, o němž jste mi vypravovali, a je zdrav?« Odpověděli: »Otec náš, služebník tvůj, žije posud a je zdrav.« Pohlédl pak na Benjamina a řekl: »To je tedy bratr váš nejmladší?« A oslovil jej: »Bůh ti žehnej, synu!« Ale potom se hned obrátil k odchodu; byl totiž dojat a slzy se mu draly do očí. A vyšed, rozplakal se.

(Při narození Benjaminově zemřela Ráchel, Josefova drahá máť. Josefovi bylo tehdy patnáct let a chápal tedy již celou tíhu bolestné ztráty. Krátce po tom byl prodán do Egypta. To vše, jakož i poslední dojmy dětství jeho, bezstarostně stráveného v domě otcovském, které se mu tak hluboko vryly v paměť, to všechno se mu nyní při pohledu na Benjamina v duši vybavilo.)

Po chvíli, když si byl omyl tvář, vešel opět, přemohl se a pravil služebníkům: »Noste jídla.« I byla nošena. A vykázal bratřím místa u stolu podle věku jejich. Bratři divili se tomu velice. Benjamina pak vyznamenával před ostatními. A tak jedli s ním a pili a byli veselí.

I Mž 44 Po hostině rozkázal Josef správci: »Naplň pytle jejich obilím a peníze každého polož navrh do pytle, nejmladšímu pak vlož tam kromě toho moji stříbrnou číši.« I stalo se tak. A bratři se druhého dne ráno vydali na cestu domů. Když byli za městem, zavolal Josef správce a pravil: »Pusť se za těmi muži! Až je dohoníš, řekni: »Proč jste splatili dobré zlým? Z číše, kterou jste ukradli, pije pán můj.« Správce učinil, jak mu bylo nařizeno: dostihl jich a řekl, co říci měl. Bratři odpověděli: »Peníze, které jsme našli v pytlích navrchu, přinesli jsme zpět; jak možno

s tím srovnati, že bychom z domu pána tvého ukradli zlato nebo stříbro? U kteréhokoli z nás nalezneš, co hledáš, ať umře; my ostatní pak budeme otroky pána tvého!« A rychle složili pytle na zem a každý rozvázal svůj. Egypťan je prohledával a našel číši v pytli Benjaminově. Tu bratři roztrhli roucha svá a zlomeni bolestí, naložili znova pytle na osly a vrátili se.

Juda v čele bratří vstoupil k Josefovi a všichni padli před ním k zemi. I pravil jim Josef: »Proč jste tak učinili?« Juda řekl: »Co máme odpovědět? Čím se můžeme omluvit? Bůh nás trestá za nepravost naši. Hle, všichni jsme otroky tvými!« Josef odpověděl: »Budiž mne daleko, abych tak jednal! Kdo ukradl číši, ten ať je mým otrokem; ostatní volni můžete odejít k otci svému.« Tu přistoupil Juda blíž a pravil odhodlaně: »Prosím, pane můj, aby směl služebník tvůj promluvit slovo k sluchu tvému. Staříčkový otec náš lpí na tomto nejmladším bratru našem. Posílaje ho s námi, pravil: »Stane-li se mu něco na cestě, přivedete šediny mé žalostí do hrobu.« Kdybychom se vrátili bez pacholete, zemřel by otec hořem. Já jsem se za ně zaručil; zůstanu tedy v otroctví, a pachole ať jde s bratry.«

*

Josef nemohl se déle zdržeti; rozkázal, aby všichni Egypťané vyšli ven. A dal se do hlasitého pláče a pravil: »Já jsem Josef, bratr váš, kterého jste prodali!« Bratři nemohli leknutím ani promluvit. I řekl jim laskavě: »Nebojte se! Pro záchranu vaši poslal mne Bůh před vámi do Egypta. Ne vaším záměrem, ale vůlí Boží byl jsem poslán sem. Pospěšte k otci a přiveďte ho ke mně. Budu vás živiti všecky, nebo zbývá ještě pět let hladových.« A objímaje Benjamina plakal. Potom líbal všecky. Tu teprve odvážili se mluvit s ním.

I vypravovalo se a od úst k ústům kolovalo u dvora krá-

lovského: »Přišli Josefovi bratři!« A radoval se farao i všecek dvůr jeho.

Propouštěje bratry své dal jim Josef potraviny a vzácné dary. Více než ostatní obdaroval Benjamina. Také otci hojně darů poslal ze všeho bohatství Egypta.

Bratři vrátili se do země Kananejské k otci svému Jakubovi a zvěštovali mu: »Josef, syn tvůj, je živ; vládne nad celým Egyptem.« Ale Jakub nechtěl tomu věřit. Teprve, když mu vyložili všecko dopodrobna a když uviděl vše, co Josef poslal, bylo mu, jako by z těžkého sna procitl; duch jeho okřál a on uvěřil. »Stačí mi,« pravil, »že jest Josef, syn můj, ještě živ; půjdu a spatřím ho, dříve než umřu.«

*

I Mž 46 Vydal se tedy Izrael na cestu do Egypta s celým rodem svým a se vším, co měl. Tak přišel k Bersabe. Tam, na hranicích Kanaanu, zatanulo mu však na mysl, že sliby, dané od Boha otcům i jemu samému, vztahují se k zemi, již on opouští. Proto byl by rád zvěděl, nepříčí-li se jeho cesta úmyslům Hospodinovým. Přinesl tedy Bohu oběti. V nočním vidění potom pravil mu Hospodin: »Já jsem Bůh otce tvého. Vydej se bez bázně do Egypta. Já tam sestoupím s tebou a učiním tam z tebe veliký národ a já sám odtamtud jej povedu, až se bude vraceti. A Josef zatlačí tobě oči.« A tak se bral Jakub dále, a přibyl do Egypta. Josef dal zapřáhnouti do svého vozu, jel otci naproti a vítaje ho padl mu kolem šíje a objímaje ho plakal radostí. Tu řekl otec: »Nyní již rád umřu, když jsem uzřel ještě tvoji tvář.«

Kolem
r. 1900
př. Kr.

*

I Mž 47 Josef oznámil faraonovi, že otec a bratři jeho se svými stády a se vším majetkem přišli z Kanaanu. Král pak řekl Josefovi: »Egypt je ti otevřen. Usad' je na nejlepším místě«. Vykázal tedy Josef otci a bratrům sídla v Gessenu, nejlepším kraji Egypta.

Tak přebýval Izrael v Egyptě. Žil tam sedmnáct let, až do smrti své. Když pozoroval, že se blíží den smrti jeho, povolal k sobě Josefa a řekl mu: »Hle, umírám. Ale Bůh bude s vámi a přivede vás zase do země otců vašich. Ty pak prokaž mi ten skutek lásky a věrnosti, že mne nepochováš v Egyptě, ale že mne odvezeš ze země této a pochováš v hrobce předků mých, abych odpočíval s otcí svými.« A daroval mu ve vlastnictví pole, ležící tam daleko u Sichemu, které byl koupil, když se tudy vracel od Labana z Mesopotamie. Dal si také přivést syny Josefovy, Manasse a Efraima, a přijal je za své; měli býti v počtu vlastních synů jeho. Potom vložil ruce na hlavy jejich a žehnal jim. A povolal k sobě i ostatní syny své a žehnaje jim promlouval ke každému zvlášť. Judovi dal požehnání největší, jako by byl prvorozený.*) Pravil mu: »Judo, před tebou budou se skláněti bratři tvoji! N e b u d e o d ě n a t o ž e z l o J u d o v i, d o k u d n e p ř i j d e t e n, j e n ŝ m á býti poslán a jenž bude očekáváním národů«

Str. 58

I Mž 48

I Mž 49

(V těchto slovech obsaženo jest ustanovení, že Juda bude prvním mezi bratry, a předpověď, že rod Judův bude prvním mezi rody všech ostatních bratrů až do příchodu Vykupitele.***) A protože toto požehnání bylo

*) Odměněn tak za svoji velkodušnost, kterou dal najevo, zachrániv Josefovi život a jsa ochoten obětovati se za Benjamina.

**) Dějiny národa izraelského potvrzují tuto předpověď. Převaha kmene Judova nad ostatními kmeny stoupá po zabrání Kanaanu. David, Judovec, založil a vybudoval izraelský stát. A když se tento stát po smrti Salomounově rozpoltil, dynastie Davidovců v jižní části, judské, trvala a knen Judův měl prvenství až do zajetí babylonského. Z tohoto zajetí pak vrátili se Judovci v tak velikém počtu proti ostatním kmenům, že nejen jménem (Judovci = Židé), ale také krví představovali národ izraelský a že, i když byli politicky nesamostatní, což bývalo většinou, přece jen si udrželi jakousi míru nezávislosti, samosprávy a moci na území judském, kdežto ostatní kmenové jednak byli rozptýleni, jednak s Judovci splynuli.

prvorozenské, obsahovalo, ač to nebylo výslovně řečeno, i předpověď, že z Judova potomstva vzejde Vykupitel.)

I Mž 50 Dokončiv svoje pořízení, zemřel Jakub a přiřazen byl k lidu svému. Dnů putování jeho bylo sto čtyřicet sedm let. Tu padl Josef k němu s pláčem a líbal tvář jeho. Nařídil pak svým lékařům, aby mrtvé tělo otcovo balzamovali.*) A když uplynula doba smutku, vydal se na cestu, aby pohřbil otce svého. Doprovázeli jej hodnostáři dvora faraonova i předáci Egypta a synové s bratry jeho. Přenesli jej do země Kanaan a pochovali v dědičné hrobce u Hebronu, naproti Mambre.

*

Tak bydlil Josef v Egyptě s celým domem otce svého. Umíraje předpovídal bratrům, že přijdou na potomstvo jejich doby zlé, ale naznačoval spolu vysvobození. »Po smrti mé,« pravil, »Bůh navštíví vás . . . a převede vás ze země této do země, kterou slíbil Abrahamovi, Izákovi a Jakubovi. Tehdy vezměte,« zapřísahal je, »kosti mé z tohoto místa s sebou.« I zemřel dokonav sto deset let života.

O trpělivém Jóbovi

Jób 1 Muž toho jména žil za patriarchů v kraji Ůs Edomské stepi. Byl prostý a poctivý, bál se Boha**) a vystříhal se zlého. Narodilo se mu sedm synů a tři dcery. Měl veliká stáda ovec a velbloudů, hovězího dobytka a oslů; také čeledi měl mnoho.

Bůh, aby ho zkusil a v dobrém utvrdil, dopustil na něho nehody zlé. Jednoho dne přišel posel k Jóbovi a hlásil mu:

*) Aby tělo bylo trvale neb aspoň na dlouhou dobu uchráněno hniloby, bylo balzamováno, to jest vyplněno a napuštěno myrhou, balzámem a jinými ještě látkami. Myrha je vonná pryskyřice; balzám rovněž.

**) Vysvětlení v poznámce 2. na str. 42.

»Vpadl nepřítel, vzal všechna tvoje stáda
a lid tvůj pobili mečem.
Jediný já utekl jsem,
abych ti to oznámil.«

Když tento ještě mluvil, přišel druhý posel a řekl:

»Oheň boží*) spadl s nebe,
udeřil a čeled' tvou usmrtil.
Jediný já utekl jsem,
abych ti to oznámil.«

Ještě také ten mluvil, a hle, jiný přišel a oznamoval:

»Vichr od pouště zadul náhle,
opřel se do čtyř úhlů domu,
a ten do smrti zasul tvé děti.«

Tu roztrhl Jób v žalosti roucho své. Potom se však v po-
koře vrhl k zemi, klaněl se a řekl odevzdane:

»Nahý vyšel jsem z lůna své matky
a nahý v zem se zas vrátím.
Hospodin dal a Hospodin vzal,
jak se mu líbilo, tak se stalo;
buď jménu Hospodinovu žehnáno!«

Ale Bůh dopustil na Jóba ještě další a ještě větší zlo.
Ranil jej malomocenstvím.**)

Aby nenakazil jiných, usedá na hromadu smetí přede
dvorem a zůstává tam. Vlastní žena vysmívá se mu pro
jeho prosté, Bohu oddané smýšlení. Jób brání se jen slovy:

*) Blesk.

**) Tato hrozná nemoc je celková, nakažlivá choroba. Počíná
zmalátněním, horečkou a poruchami v ústrojí zažívacím a nervovém.
Na povrchu těla objevují se skvrny buďto bělavé nebo zarudlé; z nich
se vyvinou buď rozpadávající se uzlovité otoky, nebo se novotvar
leprosní (lepra je latinské slovo pro malomocenství) objeví v nervech
a jejich sousedství. Při vyšším stupni vývoje nemoci padají vlasy,
vychází z úst morový zápach, hnisavé vředy zohaví tělo člověka a ko-
nečně odumírají a odpadávají prsty, nos, uši. Malomocní umírají po
velikých, mnohdy až léta trvajících útrapách.

- Jób 2 »Jako jedna z bláhových žen mluvíš!
 Dobré-li věci jsme brali z ruky Boží,
 proč bychom nechtěli přijímati zlých?«

Tři jeho přátelé, Elifaz, Baldad a Sofar, jej navštíví. Sotva jej poznávají. S pláčem si trhají roucho a sypou si na hlavu prach. Usednou potom a čekají a čekají, sedíce s ním na zemi, až ubožák otevře ústa; žádný nepromluví k němu slova, neboť vidí, že nemoc jeho je náramně zlá a bolest jeho duše nesmírná. Jób však mlčí — — —

- Jób 3 Konečně po sedmi dnech všechen bol jeho se provalí slovy, jichž smysl jest: Proč trpí člověk? Proč trpím já?
 »Proč se dostává nešťastnému světla
 a proč života do duše roztrpčeným,
 kteří po smrti, jež nejde, dychtí,
 jako kdo chce pokladu se dokopat?«

*

- Jób 4 Tu Elifaz, ujav se slova, pronesl obecný názor, odstara vyzkoušený: Utrpení je trest za hříchy.

 »Vzpomeň, prosím tě, kdy nevinný zhynul
 nebo kdy byli poctivci zahlazeni?
 Spíše však viděl jsem, zlo kteří vzdělávali
 a kteří bolesti seli, že také je žali.

- Jób 5 Blaze člověku od Boha trestanému!
 Proto kázeň Páně nezemítej,
 neboť on raní, ale též ošetřuje;
 tepe, — a jeho ruce uzdravují.«

- Jób 8 Baldad, druhý z přátel, souhlase s prvním, pravil:
 »Jen se zeptej zašlého pokolení,
 všimni si bedlivě zkušenosti otců,
 — my jsme totiž od včera a nic nevíme;
 ano, jako stín jsou dni naše na zemi —
 oni budou tě učit, mluvit tobě,
 ze svých srdcí vážít průpovědi:

»Zdali se může zelenat bez vláhy třtina
aneb růsti rákosí, kde není vody?«

Třetí z nich, Sofar, má o příčině utrpení Jóbova totéž Jób 11
mínění, co druzí:

»Kéž by jen Bůh mluvil s tebou
a rty svoje otevřel proti tobě!
Poznal bys, mnohem méně že vymáhá na tobě,
nežli zasluhuje nepravost tvá.
Ty však, spořádáš-li srdce svoje,
rozepneš-li k němu svoje ruce,
hřích, jenž lpí na tobě, vzdálíš-li od sebe
a ve tvém stanu sídlit už nebude nepravost:
pak bude ti možno zdvihnout tvář
a pevně stát budeš, aniž čeho se bát.
Na neštěstí také zapomeneš,
jak vody uplynulé zdát se ti bude.

Jób si však není vědom žádné viny. Proto se obrací Jób 19
k přátelům slovy plnými hořké lítosti:

»Slitujte se nade mnou, slitujte se, aspoň vy, přátelé moji,
nebo ruka Páně dotkla se mne!«

A projevuje pevnou důvěru v Boha, řka:

»Na nebi, hle, mám svědka.
Byť mne i zabil, v něho doufati nepřestanu!
Vím, že můj ochranitel*) živ jest
a že v poslední den ze země vstanu;
zase budu oblečen svou kůží
a v svém těle uzřím Boha svého.
Naděje tato je v nitru mém uložena.«

Nepochopen od přátel a podezírán z těžkých vin, trpí Jób 29
Jób děsně. V návalu bolesti líčí svoje dřívější štěstí a nyní
nejší hrozné utrpení:

»Ó by mně bylo jak za měsíců minulých,
jako za dnů, kdy Bůh mne opatroval,

*) Bůh, který dosvědčí nevinu jeho, vysvobodí jej z utrpení a k sobě
vezme.

když jeho svítlna zářila nad mou hlavou,
 při jeho světle když chodil jsem temnotami,
 jako mi bývalo za dnů, kdy jsem kvetl,
 kdy Bůh přátelsky vznášel se nad mým bydletem,
 dokud býval Všemohoucí se mnou,
 vůkol mne pak děti moje.
 Říkával jsem: »Ve mém hnízdečku zemřu,
 až jako písku bude mnoho dnů mých.«

Jób 30 Nyní však posmívají se mi lidé,
 kteří lety mne jsou mladší,
 jichžto otce za hodné jsem neměl
 postavit ke psům stáda svého.
 Obrátila se na mne děsná hrůza
 a jako mráček prchlo moje štěstí.

Ano, nyní se rozplývá ve mně má duše,
 neboť dni utrpení mnou vládnou.
 V noci bolesti vrtají mi kosti,
 v útrobách mých vře to bez úlevy.

- Kůže má černá a odprýskává,
 kosti mé vyprahly od horkosti.
 Obrátila se v kvílení má loutna
 a má píšťala v hlasitý nářek.«

Jób 31 A jsa vědom sobě, že nezhřešil, opakuje: nemám viny.
 Příčinu však utrpení svého vypátrati nedovede. Kdo mu
 dá odpověď k jeho smutné, neodbytné otázce: »Proč trpím,
 proč?«

*

Jób 32-36 Tu vystoupí z poslouchajícího davu jakýsi mladík, sotva
 jménem známý, Elihu, a promlouvá v tomto smyslu:
 Utrpení lidské není vždy jen trestem, bývá to také spolu
 lék, někdy až nevyslovitelně hořký, ježž předpisuje a dává
 užívati nemocnému, rozuměj hřešícímu člověku, nebeský
 lékař, aby se po něm dostavilo uzdravení, to jest náprava

a polepšení. A že trpí spravedlivý? Což nemůže Bůh použít utrpení, aby jej, předmět své lásky, vytříbil a ještě lépe vychoval, zdokonalil? Běda tomu, kdo nechce uznati této výchovné stránky utrpení! Činí z daru lásky zasloužený trest.

— — — — —

Přátelé mlčí, Jób upírá zrak svůj v dál a na tváři jeho Jób 37
viděti, že v duši mu svítá. Kéž by tak Bůh potvrdil, co Elihu praví!

Tu zahálí se obloha černými mraky. Z pouště blíží se bouře a bouří tou zjevuje se Jóbovi Bůh.

»Slyšte, slyšte v hrůze jeho hlas,
hukot, který vychází mu z úst!
Pod celým nebem se rozprostřít nechává jej,
hřímá zvukem své velebnosti,
hřímá Bůh svým hlasem přepodivně,
jenž činí veliké věci a nezpytatelné.
Přikazujeť sněhu: »Padni na zem!«,
lijavci a dešti pak: »Valte se proudem!«
Ruce každému smrtelníku svazuje,
aby poznával svou nemohoucnost.
Zvířata do skrýše zalézají,
v jeskyni své přebývají.
Z komory jihu přichází vichor,
ze zásobáren severu zima.

Otevři své ucho tomu, Jóbe,
zastav se a považ divy Boží!«

A zastaví se v myšlení svém Jób, poslouchá tiše a uvažuje. Svou majestátní a spolu hroznou řečí — vichrem a záplavou vod, blesky a rachotem hromu — ukazuje Bůh Jóbovi nicotu člověka a odmítá jeho dětinskou domýšlivost, žádá-li od Boha účet z toho, jak on spravuje svět a osudy lidské. Jób, přemožen tou Boží mluvou, vyznává:

- Jób 39 »Vpravdě, nepatrný jsem já. Co bych ti mohl odpovědět?
 Rukou si zakrývám ústa.
 Jen jednou jsem mluvil a již se to nestane.
 Po druhé toho neučiním.«
- Jób 42 A pln radosti, že se ve svém Bohu nezklamal, jest ochoten
 trpěti ještě víc, neboť je si vědom, že je pouhý prach
 a popel a nad ním že bdí a jej vede nejvyšší moudrý, milující Otec.

*

Požehnal pak Hospodin konci Jóbovu více nežli počátku jeho. Nabyt totiž opět zdraví, měl dvakrát větší stáda než dříve a byl obdařen zase četnou rodinou. Nebylo v celé zemi žen krásných, jako byly dcery Jóbovy, a otec dal jim dědičný podíl mezi bratřími jejich. A byl Jób živ ještě dlouho; i viděl syny své a syny synů svých až do čtvrtého kolena. Zemřel u velikém stáří.

MOJŽÍŠ

Potomkům Jakubovým, kteří se podle druhého jména praotce svého nazývali Izraelští (Izraelité), synové Izraelovi nebo krátce jen Izrael, vedlo se v Egyptě dobře. Kraj k obývání jim vykázaný byl velice úrodný, takže si tam přivykli orbě, a kteří z nich nemohli zapomenouti na dřívější svůj život pastýřský, vyhledávali travnatá údolí v sousední pustině na východ a popásali v nich svoje stáda. Králové, tehdy nad Egyptem vládnoucí, byli z Hyksů, národa původu asijského, který se na africkou půdu, do Egypta, přistěhoval a časem vládu nad zemí uchvátil. Tito faraonové podporovali každého, kdo jim pomáhal ovládati domorodé Egyptany. Mimo to, jsouce Semity, viděli v Izraelitech své bratry a přáli jim.

Ale potomci bývalých králů domácího původu, kteří udrželi své panství v horním Egyptě, podnikli boj proti Hyksům, zatlačovali je víc a více k severu, až konečně

podařilo se jim vypuditi je z Egypta úplně. Izraelští počali pak zakoušeti nepřízeň změněných poměrů.

Noví králové »neznali Josefa« a jeho zásluh o Egypt, II Mž 1 nebo spíše nechtěli jich znáti, a Izraelitům nedůvěřovali. Viděli v nich spojence vyhnaných Hyksů a tedy své nepřátele. Přesto však nepronásledovali jich hned, protože nebyli potomci Jakubovi ještě tolik četní, aby byli nebezpeční. Tehdy budovány byly v Egyptě pevnosti a konány jiné ještě práce opevňovací, stavěn byl průplav z řeky Nilu do Rudého moře. K tomu používáno bylo jednak válečných zajatců, jednak černých otroků. Ale pomalu došlo také na Izraelity. Faraonové počali se lekati rychlého vzrůstu jejich. Množili se totiž synové Izraelovi, jako by rostli ze země, a rozmohli se tak velice, že jich byl plný kraj Gessen. Odtud pramenila obava vládců Egypta, aby se snad Izraelité nespojili proti domorodému obyvatelstvu s asijskými kmeny, které znova počínaly ohrožovati egyptské krajiny. Proto zapraženi také oni do prací při stavbách státních. I do polních robot byli honěni a jimi přetěžováni. Přitom je dozorcí egyptští týrali a posmívali se jim. Cím je však Egyptané víc utiskovali, tím více jich přibývalo. Vydán tedy konečně rozkaz, aby každé pacholátko izraelské, jak se narodí, bylo utopeno v Nilu.

* * *

Tehdy muž jeden z rodu Levi, jménem Amram, pojal ženu II Mž 2 ze svého kmene.*) Jméno její bylo Jochabed. Ta v době po vyhlášení posledního a nejhoršího útisku faraonova pohlavila krásné pachole. Skrývala je nejprv, po tři měsíce, ale když ho déle tajiti nemohla, vzala ošitku ze sítí, vyma-

*) Národ dělil se na kmeny. Každý kmen byl potomstvem jednoho ze synů Jakubových. Jen potomci Josefovi tvořili kmeny dva: Efraim a Manasse. Viz str. 69.

zala ji smolou, dala do ní nemluvně a položila ji do rákosí na vodu u břehu řeky. Sestra dítěte postavila se opodál a dávala pozor, co se s ním stane.

Tu hle, dcera faraonova přicházela, aby se v řece koupala. Uzřevši ošitku v rákosí, poslala pro ni jednu ze svých služebnic, jež tvořily její průvod, a když byla ošitka přinesena, otevřela ji a vidouc v ní pacholátko, ano pláče, byla jata soustrastí a pravila: »To jest jedno z dětí hebrejských.«*) Sestra dítěte hned přiběhla a nabízela se: »Přeješ si, abych šla a zavolala ženu hebrejskou, která by je odchovala?« Dcera faraonova odpověděla: »Jdi.« Dívka šla a zavolala svoji matku. Když přichvátala Jochabed, pravila jí dcera královská: »Vezmi toho chlapečka a odchovej mi ho; já ti dám mzdu tvou.« Sotva mohouc utajiti radost, přijala žena pachole, živila je a vštěpovala mu, jakmile počalo chápati, víru v Boha i lásku k národu svému. Když pacholík dorostl, odevzdala jej dceři faraonově a ta přijala ho za syna. Nazvala jej Més. Jméno to pozměnili Izraelští v Móše. Z toho je naše »Mojžíš«.

Žije u dvora dcery královské, vyučil se Mojžíš veškeré moudrosti Egyptanů. Zůstal však věren lidu svému i jeho náboženství. Dospěv, chodíval se podívat, jak se vede bratřím. I viděl útrapy jejich a ujímal se jich vřele a rázně. Ale když se to doneslo faraonovi a od něho posuzováno jako velezrada, že totiž věnuje přízeň i pomoc nepřátelům státu egyptského, hrozila odvážnému zastánci bratří smrt a nezbyvalo mu, než dáti se na útěk. Prchal tedy Mojžíš k východu daleko do pouště. Zastavil se až u jednoho kmene Madianských, kde byl z dosahu moci egyptské a v bezpečí.

Přišel tam, nalezl Mojžíš studnici a usadil se u ní. Jetro, kníže toho kraje, byl spolu knězem při oltáři pra-

*) Hebreové bylo jméno všech potomků Abrahamových. V Egyptě žili pouze Jakubovi potomci, Izraelité, tedy jen část Hebreů, byli tam však zvaní spíše Hebreji než Izraelity.

vého Boha*) na hoře Sinai, jinak zvané Horeb a pro ten oltář i »hora Boží«. Měl sedm dcer. Ty přišly k oné studnici, jaly se vážit vodu a naplnivše koryta chtěly napájeti svoje stáda. Ale pastýři přišli a odehnali je. Tu Mojžíš povstal, ujal se dívek a napojil ovce jejich. Když se domů vrátily dcery Jetrovy, vypravovaly otci: »Jakýs Egyptan vysvobodil nás z ruky pastýřů a mimo to i vodu s námi vážil a napojil ovce.« Otec řekl: »Kde jest? Proč jste ho tam nechaly? Zavolejte ho, aby něco pojedl.« Přišel tedy Mojžíš a zůstal potom u Jetra pohostinnu a pásal stáda jeho. V Egyptě zatím umřel král, od něhož bylo se Mojžíšovi obávati potrestání na hrdle.

*

Jednou hnal Mojžíš ovce hlouběji do pouště, až se s nimi II Mž 3 dostal k hoře Boží. Tam se mu zjevil Hospodin v ohni, šlehačím z keře. Mojžíš viděl, že keř hoří, ale neshořívá. Šel se tedy k němu podívat. Tu volal Hospodin z plamene: »Nepřibližuj se sem a zuj obuv s nohou svých, neboť místo, na kterém stojíš, je půda svatá! Já jsem Bůh otce tvého, Bůh Abrahamův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův.« I zul Mojžíš obuv a zahalil si tvář, protože se bál pohlédnouti na Hospodina.

Hospodin mu pravil: »Viděl jsem útrapy lidu mého v Egyptě a slyšel jeho náрек. Ano, znám jeho bolest. Se- stoupil jsem, abych jej vysvobodil z moci Egyptanů a uvedl do země krásné, do země, která teče mlékem a medem, do Kanaanu. Pojd', tebe pošlu k faraonovi a ty vyvedeš lid můj, syny Izraelovy, z Egypta.« Mojžíš odpověděl: »Kdo jsem já, abych šel k faraonovi a vyvedl syny Izraelovy?« Ale Hospodin ujistil jej svou pomocí, řka: »Já budu s tebou.« Mojžíš se však přesto zdráhal. Pravil: »Neuvěří mi II Mž 4

*) Výjimečně, jako tomu bylo u Melchisedecha a Jóba, udrželo se pravé náboženství i zde v poušti.

lid a neuposlechnou hlasu mého.« Řekl mu tedy Bůh: »Vezmi hůl svou a vrz ji na zem.« Když to učinil, stal se z ní had, takže se dal Mojžíš na útěk. Tu řekl Hospodin: »Vztáhni ruku a chop se ho.« Vztáhl tedy Mojžíš ruku, chopil se hada a stala se z něho zase hůl. »To učiníš,« pravil Hospodin, »a uvěří tobě«. Mojžíš namítl ještě: »Prosím, Hospodine, odjakživa jsem byl nevýmluvný, jazyk můj je neohebný.« Tu pravil mu Hospodin: »Áron, bratr tvůj, je výmluvný; on vyjde ti vstříc. Vkládej slova moje v ústa jeho; on bude mluvit za tebe.«

I vzdálil se Mojžíš, vrátil se k Jetrovi a pravil mu: »Půjdu k bratrům svým do Egypta.« Jetro jej nezdržoval. Řekl: »Jdi v pokoji.«

*

Vracel se tedy Mojžíš do Egypta. Áron, starší bratr jeho, vyšel mu naproti až do pouště. Mojžíš vypravoval mu všechna slova Hospodinova. Když spolu přišli do Egypta, shromáždili starší*) synů Izraelových. Áron opakoval před nimi slova, která byl Hospodin mluvil k Mojžíšovi, Mojžíš učinil zázrak, proměnil hůl v hada, oni pak uvěřili a klaněli se Hospodinu.

II Mž 5 Potom, provázeni staršími lidu, vešli Mojžíš a Áron k faraonovi a řekli: Toto praví Hospodin, Bůh Izraelův: »Propusť lid můj ze země své.« Faraó však odpověděl: »Kdo je Hospodin, abych musil poslechnouti hlasu jeho? Neznám Hospodina a Izraele nepropustím!« A rozkázal toho dne dozorcům nad pracemi: »Budoucně nebudete jim dávat slámy k výrobě cihel jako dosud; ale ať jdou sami a nasbírají si ji.**) Týž počet cihel však, který dosud vyráběli, jim uložíte a ničeho neslevíte.« Lid izraelský nebyl

*) Častěji zvaní »starší lidu«. Byla to knížata, náčelníci jednotlivých kmenů a hlavy čeledí, menších oddílů kmenových.

**) Zbytky slámy po výmlatu zůstávaly na humnech a vysoké strniště po žních na poli. — Při výrobě cihel přidávalo se do hlíny nebo nilského bahna slaměných drtin.

s to, aby dostál zvýšeným těmto požadavkům. A tak bylo s ním nakládáno ještě hůř nežli před tím. Proto se obracel na Mojžíše a Árona s trpkou výčitkou: »Hospodin to viz a suď, že jste nás uvrhli v nemilost u faraona a jeho úředníků a že jste mu vtiskli do ruky meč, aby nás usmrtil.«

Odebrali se tedy Mojžíš s Áronem opět ke králi a oznámili mu znova rozkaz Hospodinův. Na potvrzení, že skutečně jsou od Boha posláni, vrhli před faraonem a služebníky jeho na zem hůl, a stal se z ní had. Farao však ani teď neposlechl. I stihl Hospodin Egypt strašlivými pohromami (»ranami«).

II Mž 7

*

K rozkazu Hospodinovu vyšli Mojžíš a Áron v ustanovený den zrána k Nilu. Áron zvedl hůl a udeřil jí do vody a ta se obrátila v krev, to jest zkalila se a rudě zbarvila, takže ji nebylo možno pít. Přesto však, že lid trápen byl nedostatkem vody, zatvrdilo se srdce faraonovo, a on nechtěl propustiti lid izraelský.

Po sedmi dnech vztáhl k rozkazu Hospodinovu Áron ruku na vody egyptské. I vystoupily žáby a pokryly Egypt. Farao povolal Mojžíše a Árona a řekl jim: »Proste Hospodina, aby odňal tu ránu ode mne a od lidu mého, a propustím lid. I stalo se tak, a žáby pohynuly. Farao však vida, že nastala úleva, zatvrdil srdce své a nepovolil žádosti Mojžíšově.

II Mž 8

Třetí pohroma způsobena byla hmyzem. Udeřil totiž Áron na rozkaz bratra svého holí v prach. Úderem tím proměněn v celém Egyptě prach v komáry.

Čtvrtou ranou byly mouchy. Ačkoli byli Egyptané zvyklí obtížím, způsobovaným mouchami, přec útrapy, které jim v tomto případě bylo snášeti, byly příliš veliké. Proto zavolal farao Mojžíše a Árona a řekl jim: »Já vás tedy propustím; prostě však Hospodina, aby odvrátil to zlé ode mne i od lidu mého.« Mojžíš vyšel od faraona modlil se

k Hospodinu. A mouchy zmizely. Avšak srdce faraonovo se znovu zatvrdilo, takže ani tentokráte lidu nepropustil.

II Mž 9 Ztrestal tedy Hospodin faraona a zemi jeho morem dobytčím. Dobytek Egyptanů pocházel, z dobytka Izraelitů však nezhyňulo zcela nic.

Než ani tím nebylo zatvrzelé srdce faraona obměkčeno. I potrestal Hospodin morem také lid egyptský. K rozkazu jeho nabrali Mojžíš a Áron popela, předstoupili před faraona a Mojžíš rozhodil jej k nebi. Tu se na lidech ukázaly vředy a boule. Nicméně však zatvrzelost faraonova se nezměnila.

Sedmou ranou byla hrozná bouře, provázená velikým krupobitím. Škody, způsobené na rostlinách polních i na stromoví, byly nesmírné. Tu poslal farao pro Mojžíše a Árona a řekl jim: »Zhřešil jsem. Hospodin je spravedliv, já však a můj národ jsme bezbožní. Modlete se k Hospodinu, aby blesk ustal i krupobití. Potom vás propustím.« Mojžíš odpověděl: »Až vyjdu z města, vztáhnu dlaně své k Hospodinu, a přestane hrom, aniž bude krupobití, abys věděl, že země jest majetkem Hospodinovým.« A stalo se. Farao však setrval v zatvrzení svém.

II Mž 10 Potrestal tedy Bůh Egyptany ještě více: dokonal dílo zkázy kobyilkami, jichž přinesl východní vítr nesmírné množství. Nová tato pohroma naplnila Egyptany zděšením. Farao dal spěšně zavolati Mojžíše a Árona a řekl jim: »Zhřešil jsem proti Hospodinu, Bohu vašemu, i proti vám. Odpusťte mi však ještě tentokrát a prostě Boha svého, aby odňal ode mne tuto smrtící ránu.« Vyšel tedy Mojžíš od faraona a modlil se k Hospodinu. A Hospodin dal vaneouti od západu velmi prudkému větru, který zachvátil kobylinky a vrhl je do moře Rudého.

Ale srdce faraonovo znovu se zatvrdilo. Nepropustil synů Izraelových. Tu vztáhl k rozkazu Hospodinovu Mojžíš ruku k nebi a po všem Egyptě nastaly třídní hrozné tmy. Nikdo neviděl druhého a nemohl se hnouti s místa,

na kterém byl. Kdekoli však sídlil Izrael, bylo světlo. Farao dal zavolati Mojžíše a Árona a řekl jim: »Jděte tedy; jen stáda vaše ať zůstanou!« Mojžíš odvětil: »Všecka stáda půjdou s námi; ani kopyta z nich tu nezůstane.« Ale Hospodin nechal srdce faraonovo se zatvrditi, takže jich nepropustil. »Vzdal se ode mne,« pravil farao Mojžíšovi, »a varuj se předstoupiti před tvář moji! Ukážeš-li se, budeš synem smrti.«*)

*

Mojžíš a Aron počali z rozkazu Hospodinova konati přípravy k odchodu z Egypta. Oznámili synům Izraelovým: »Desátého dne tohoto měsíce vyber každý pro svou rodinu, pro svůj dům, beránka. Budiž pak beránek ten bez chyby, roční. Budete ho chovati až do čtrnáctého dne. Večer toho dne jej zabijete. Krví jeho potřete obě veřeje a horní podvoj domů svých. A budete jísti té noci pečené maso beránka a nekvašené chleby. Budete pak jísti rychle, (již uchystání na cestu): bedra majíce opásána, obuv na nohách, hole v rukou. »Oné noci«, praví Hospodin, »projdu Egyptem a usmrtím všecko prvorozené. Ale když uzřím krev na domech vašich, přejdu vás a nebude mezi vámi řádit zhoubná rána, když bítí budu Egypt.« II Mž 12

Synové Izraelovi učinili, jak byl Hospodin přikázal.***) O půlnoci pak dne čtrnáctého pobil Hospodin všecko prvorozené Egyptanů, od prvorozence faraonova, který měl po něm seděti na trůně, až do prvorozence zajaté ženy, která byla v žaláři.

Izraelity, domy jejich a příbytky, přešel tehda Hospodin,

*) Bůh použil k zázračným těmto pohromám zjevů přirozených, v Egyptě se vyskytujících. Zázračnost byla u některých v tom, že se děly v míře neobyčejné, u jiných, že nastaly po určité předpovědi, u všech pak, že se staly, kdy a jak Bůh chtěl.

**) Beránek, který byl pečen v celosti — tedy nerozsekán, kosti jeho nezlomeny (»nelámejte jeho kostí«) — předobrazoval způsob smrti Spasitelovy. Krev jeho, zachraňující prvorozence izraelské, předobrazovala krev Beránka Božího, vyliitou k spáse lidstva.

to jest pomínul jich, ušetřil prvorozené jejich od záhuby. Toto »přejítí Hospodinovo« stalo se památným na věky a oslavovaným jako hlavní svátky (velikonoce) a dalo těmto svátkům i jméno pascha, to jest přejítí.

*

Po této ráně, desáté a poslední, vzešel veliký křik v Egyptě, neboť nebylo domu, kde by neležel mrtvý. Farao povolal ještě v noci Mojžíše a Árona a pravil jim: »Vyděte z národa mého! Vezměte s sebou také stáda svá a odcházejíce požehnejte mi!« Rovněž lid egyptský naléhal na Izraelské, aby rychle vyšli ze země. A dávali jim Egyptané ochotně zlato, stříbro a drahocenná roucha v náhradu za nemovitý majetek, jež v Egyptě zanechávali.

II Mž 13 Hned tedy časně zrána vydali se potomci Jakubovi na
R. 1450 cestu. Bylo jich veliké množství. Mojžíš vzal s sebou též
př. Kr. kosti Josefovy, protože byl Josef zavázal k tomu před svou
Str. 70 smrtí syny Izraelovy přísahou.

Zástupy Izraelitů valily se se svými stády na východ směrem ke Kanaanu, kteroužto zemi označil Hospodin Mojžíšovi v zjevení u Horebu jako zemi krásnou, jako zemi, která teče mlékem a medem, a slíbil tam uvést lid svůj. Byla to země, která kdysi hostila praotce jejich Abrahama, Izáka a Jakuba a kterou Bůh opětovně slíbil dáti potomstvu jejich. Proto bývá země ta jmenována i »zaslíbená«. Aby jim ukazoval cestu a dodával mysli svou přítomností, kráčel Hospodin před nimi za dne v sloupu oblakovém, v noci pak v sloupu ohnivém. Ale další cestou k zemi Kanaan byli by se musili probíjeti krajem Filištů, a to byl národ válečný, Izraelité však boji nezvyklí. A tak se Mojžíš po vnuknutí Božím rozhodl vésti lid oklikou přes poloostrov Sinajský. Dal se tedy k jihu po západním pobřeží zátoky moře Rudého.*) Byla to vlastně řada jezer s kamenitým

*) Rudé moře sahalo tehdy mnohem dále k severu, než dosahuje dnes.

dnem. Na východ odtud rozkládala se poušť. Mojžíš měl v úmyslu přejít na druhou, asijskou stranu v místech, kde byla zátoka nejužší.

Zatím oslabil se živý dojem desáté rány a králi egyptskému bylo zvěstováno, že lid izraelský nepokračuje v cestě prvotním směrem, nýbrž že se náhle obrátil, jako by byl bez rady a bloudil, od Boha svého opuštěn. Tu se opět zatvrdilo srdce faraona a jeho úředníků, když povážili, jakou pro Egypt je ztrátou odchod Izraelitů, a želeli své povolnosti: »Co nám to napadlo, že jsme propustili Izraele?« I vypravili rychle jízdní vojsko a pustili se za odcházejícími robotníky, aby je přivedli zpět. Dohonili je k večeru jednoho dne tábořící u moře Rudého. Jízda faraonova zamezila jim návrat k severu, na západ byla skalnatá, divá poušť, k jihu srázné hory, na východ pak moře. Izraelité byli se svými stády jako v pasti. Zděšení volali k Hospodinu a vyčítali Mojžíšovi: »Snad nebylo hrobů v Egyptě? Proto jsi nás vyvedl, abychom zemřeli na poušti?« — s trpkostí připomínající vůdci svému veliké množství hrobů v egyptských krajích.*) Ale Mojžíš řekl jim: »Nebojte se! Uvidíte veliké skutky Hospodinovy, které dnes učiní. Bude bojovati za vás, vy se budete jen dívat!« Tu se hned oblakový sloup Hospodinův postavil mezi Egyptany a Izraelské. Byl na stranu egyptskou tak temný, že nebylo možno Egyptanům podniknouti útok, na stranu izraelskou však byl světlý. Když pak se pozdě večer jízda faraonova položila táborem, aby podnikla ráno útok a donutila Izraelity k návratu, vztáhl Mojžíš z rozkazu Hospodinova hůl nad moře a Hospodin prudkým větrem od jihovýchodu vody jeho rozehnal. Tak vznikla cesta, kudy přešli synové Izraelovi se svými stády na východní břeh moře Rudého.

Když počínalo svítati a Egyptané zpozorovali, co se přes noc stalo, pustili se průchodem mořským za Izraelity. Ale

*) Skalní a z kamene stavěné hroby (pyramidy) byly zvláštností i slávou starověkého Egypta.

na rozkaz Hospodinův vztáhl Mojžíš ruku proti moři, vítr ustal, vody se najednou s prudkostí vrátily a jízdu egyptskou potopily. Tak vysvobodil Hospodin Izraele z moci Egyptanů. I bál se lid Hospodina a věřil mu i Mojžíšovi, služebníku jeho. Plni radosti, že šťastně unikli ze země útrap a poroby, zapěli Mojžíš a synové Izraelovi jásavý chvalozpěv.

*

Mojžíš potom kázal Izraelským vytrhnouti od Rudého moře. Tak přišli na poušť Sur. Brali se po ní tři dni, ale nenalezli vody. Konečně se dostali k prameni, který však byl hořký. Lid, trápen jsa žízní a nemoha vody té píti, reptal proti Mojžíšovi. I volal Mojžíš k Hospodinu, a Hospodin ukázal mu jakési dřevo: když je vložil do vody, zesládlá (stala se pitnou).

Na dalším pochodu přišli synové Izraelovi do Elimu, kde bylo dvanáct studnic a sedmdesát palem. Tam u vod delší dobu tábořili.

II Mž 16 Z Elimu táhlo vše množství synů Izraelových k jihovýchodu po rudomořském svahu horského pásma sinajského a přišli patnáctého dne druhého měsíce po východu z Egypta na poušť Sin. Tu nastala jim nouze o pokrm. I reptali proti vůdcům: »Kéž bychom byli zemřeli rukou Hospodinovou v Egyptě! Tam jsme sedávali nad hrnci masa a najíдали se chleba do sytosti. Proč jste nás vyvedli na tuto poušť? Abyste umožnili všecko množství hladem?« Hospodin těšil je ústy Mojžíšovými: »Večer budete jísti maso, ráno pak budete nasyceni chlebem; a zvíte, že jsem já Hospodin, Bůh váš.«

Večer potom přiletěly křepelky a pokryly tábor. Lid si jich do libosti nachytal a připravil k jídlu. Ráno pak vznášela se nad táborem a kolem něho mlha. A když padla k zemi, ukázala se před stany drobná zrnka, podobná jíní. Synové Izraelovi hleděli na to udiveně a tázali se: »Co je to?« Mojžíš jim pravil: »To je mana, chléb, který vám dal

Hospodin. Nasbírej si každý tolik, co stačí k nasycení!« Sbírali tedy; každý, co mohl snísti. Měl pak pokrm ten chuť bílého pečiva s medem. A tak denně potom sbírali ráno každý tolik, co mohlo stačiti k najedení. Dne šestého pak nasbírali si dvojnásobně. Sedmého dne, v sobotu, vyšli někteří z lidu sbírat, ale nic nenalezli.

— I jedli pak synové Izraelovi manu po celý čas, dokud nevešli do země zaslíbené. —

Potom se utábořili Izraelští na jiném místě v poušti, II Mž 17 zvaném Rafidim, a tam nebylo vody. Lid počal žízniť a reptal zase proti Mojžíšovi, řka: »Proč jsi nás vyvedl z Egypta? Abyš nás, děti naše i dobytek umořil žízní?« Mojžíš volal k Hospodinu: »Co si počnu s tím lidem? Ještě maličko a bude mě kamenovati.« Hospodin řekl Mojžíšovi: »Vezmi do ruky hůl, jdi před lid a udeříš do skály.« I učinil tak Mojžíš a ze skály vyšel hojný pramen vody.

*

Na jih od země Kanaan až k Horebu sídlili Amalekové. Kmenové jejich byli usedlí v oasách a pásli svoje stáda na horách, kde bývalo po zimních deštích dosti trávy. Majíce nyní nezané hosty v kraji, který pokládali za svůj, přepadli neočekávaně zadní tábor synů Izraelových, právě za pobytu jejich v Rafidim. Když se tak stalo, řekl Mojžíš Josuovi,*) jenž vedl ozbrojené oddíly lidu: »Vyber muže, vytáhni a bojuj proti Amalekovi!« Pustil se tedy Josue v boj s Amalekem. Mojžíš, Áron a Hur**) vystoupili na vrch hory. S ní mohl Mojžíš viděti, co se děje na bojišti, a byl také zdola viděn. Dokud měl ruce pozvednuty, modle se k Hospodinu a dodávaje tak lidu svému důvěry a odvahy,

*) Tu se po prvé setkáváme se jménem Josue (hebrejsky Jehóšua = Jahve je spása, zkráceně Jéšua), jež znamená »spasitel«, tedy toho, jenž někoho zachránil, vysvobodil; jméno, které se lidstvu tak drahým stalo od té doby, co je přijal a nosil Ježíš, Pán a Spasitel náš.

**) Osoba blíže neznámá.

vítězil Izrael; kdykoli však poněkud ruce spustil, vítězil Amalek. Ruce Mojžíšovy však byly těžké. Vzali tedy Aron a Hur kámen, podložili mu jej a on se naň posadil, a drželi mu potom ruce s obou stran. Tím se stalo, že ruce jeho neklesly až do západu slunce. Tak zahnal Josue Amaleky ostřím meče.

* *

*

II Mž 19 Počátkem třetího měsíce po vyjití z Egypta dostali se Izraelští k hoře Sinai. Oblak Hospodinův stanul na vrcholu jejím a lid rozložil u ní své stany. Mojžíš vystoupil na horu, aby přijal rozkazy Boží. Hospodin mluvil k němu: »Sami jste viděli, co jsem učinil Egyptanům, kterak jsem vás nesl jako na křídlech orličích a kterak jsem vás vedl až sem. Budete-li poslušni hlasu mého a budete-li zachovávatí úmluvu, kterou s vámi zde učiním, budete mi zvláštním majetkem mezi všemi národy, budete mi národem vyvoleným. Pověz to lidu a ulož jim, aby se dnes a zítra posvěcovali modlitbou a postem; ať vyperou roucha svá a ať se také zdrželivostí připraví ke dni třetímu. Až zazní roh, nechť přistoupí k hoře. Ale neopovažujte se vstoupiti na ni. Každý, kdo se dotkne hory, zemře!« Mojžíš sestoupiv s hory svolal starší lidu a oznámil jim vše, co mu Hospodin uložil. Kde byla hora přístupna, dal rozeřaditi v řadě veliké kameny jako hráz, kterou nesměl nikdo překročiti. A kázal lidu posvětiti se.

*

Když svítalo na třetí den, tu hle, mrak velmi hustý zakryl horu; z něho se začal ozývati hrom, kmitaly se blesky a zvuk rohu víc a více zazníval. Mojžíš vyvedl lid z tábora k úpatí hory, jež byla celá zahalena kouřem a budila hrůzu.*)

*) Byly to nejspíše sopečné zjevy, kterými připravoval a doprovázel Bůh prolašování svých zákonů, aby slovům svým dal náležitý důraz.

Hospodin jal se mluvit k lidu:

»Já jsem Hospodin, Bůh tvůj, který tě vyvedl z Egypta, z místa otroctví. Nebudeš mít bohů jiných mimo mne. Neučiníš si sochy ani jakéhokoliv obrazu a nebudeš se jim klanět, aniž jich ctít. Jáť jsem Hospodin, Bůh tvůj silný, jenž do třetího a čtvrtého kolena stíhá syny za nepravosti otců, ale do tisíců kolen prokazují milosrdenství těm, kteří mě milují a zachovávají přikázání má.

Nevezmeš jména Hospodina, Boha svého, nadarmo.

Pomni, abys den sobotní světil. Šest dní budeš pracovat a konat všechny práce své, sedmého dne však je sobota Hospodina, Boha tvého. Nebudeš toho dne konat žádné práce — ty, syn tvůj, dcera tvá, služebník tvůj, služebnice tvoje, zvířata tvá, ani cizinec, který bude v branách tvých.

Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl na půdě, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj.*)

Nezabiješ.

Nesesmilníš.

Nepokradeš.

Nevydáš proti bližnímu svému křivého svědectví.

Nepožádáš manželky bližního svého,

aniž požádáš domu jeho, ani služebníka, ani služebné, ani býka, ani osla, aniž čehokoli, co jeho jest.«

Lid, chvěje se hrůzou, vzdaloval se a pravil Mojžíšovi: »Mluv ty s námi, a budeme poslouchati; nechť nemluví s námi Hospodin, abychom snad nezemřeli.« Mojžíš řekl jim: »Nebojte se!« A lid, uklidněn poněkud, stanul opodál. Mojžíš pak přistoupil k mraku a Hospodin mluvil k němu.

Když přišel Mojžíš zase k lidu a vypravoval mu všechna slova Hospodinova, odpověděl všechen lid jedním hlasem: »Každé slovo, které mluvil Hospodin, vykonáme!« Mojžíš

*) Když krátce před svou smrtí obnovoval Mojžíš s lidem úmluvu sinajskou, vyjádřil tento zákon slovy: »Cti otce svého i matku, jak ti přikázal Hospodin, Bůh tvůj, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo v zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj.« V Mž 5.

vzdělal potom na úpatí hory oltář a přinesl oběti Hospodinu. A nabrav obětní krve, kropil jí lid, řka: »Toto jest krev úmluvy,*) kterou s vámi učinil Hospodin.«

II Mž 25-31 Z rozkazu Hospodinova vystoupil Mojžíš opět na horu, která se znovu zahalila mrakem, a zůstal tam čtyřicet dní a čtyřicet nocí. Hospodin mluvil tam k němu, předkládaje mu řadu zákonných ustanovení. Mimo to se tam dostalo Mojžíšovi zevrubného poučení, jak má zařídití bohoslužbu, sdělena mu pravidla svěcení dnů svátečních, nařízeny očisty a jiné potřebné věci stanoveny pro soukromý i veřejný život lidu. Když domluvil Hospodin, dal Mojžíšovi dvě kamenné desky, do nichž vepsán byl Zákon (»desatero«) prstem Božím.

(Co na Sinaji Hospodin ustanovil, to Mojžíš napsal. A obojí — i co Hospodinem ustanoveno i Mojžíšův zákon těch ustanovení — bývá jmenováno v Písmě svatém zákon Boží (Hospodinův), protože od Hospodina pochází a vůli jeho obsahuje, nebo zákon Mojžíšův, protože jej dal Bůh nejprve Mojžíšovi a skrze něho teprve lidu izraelskému, nebo krátce se ta ustanovení nazývají Zákon, ač tímto názvem bývá někdy označováno jen Desatero. Vzhledem k nauce Kristově sluje tento Zákon, jakož i celá doba od počátku až do narození Kristova, Zákon Starý, kdežto zákon Kristův a doba od narození Páně až do dneška sluje Zákon Nový.)

*

II Mž 32 Lid nemohl se dočkatí návratu vůdce svého. Touže co nejdřív odtud odejítí, shrnul se kolem Árona a žádal ho: »Udělej nám obraz Boha, který by nesen byl před námi a vedl nás; nevímeť, co se přihodilo Mojžíšovi.« — První ze zákonů Hospodinových, nedávno daných, obsahoval záповěď vyobrazovati Boha. Byla tedy žádost lidu hříšná. — Áron neměl odvahy opřítí se lidu. Ale byl by přece rád

*) Ve smyslu: Tato krev potvrzuje úmluvu.

zabránil zlu. Proto řekl: »Vezměte zlaté náušnice z uší žen a dcer vašich a přineste ke mně.« Očekával, že nepřinesou, že raději upustí od své žádosti. Ale mylil se. Oni je přinesli. A tu Áron, nemaje zmužilosti Mojžíšovy, povolil. Dal jim zhotoviti ze dřeva mladého býka — náznak síly a moci božské podle modloslužebných představ Egyptanů,*) jak to Izraelští nedávno ještě u nich vídali — a zlatým plechem ze snesených skvostů jej pokryl. Lid uvítal to s hlučnou radostí. A vzdělali před býkem oltář a přinášeli zápalné oběti. Při tom jedli a pili, hráli a tančili, jako dělávali při obětech pohani. Chovali se tedy docela modloslužebnický. Tak hanebně porušil lid úmluvu s Bohem, sotva učiněnou!

Mojžíš vraceje se s hory, nesl dvě desky Zákona. Když se přiblížil k táboru a uslyšel zpěvy a užřel tele a tance, velmi se rozhněval, desky odhodil a tak je rozbil. Potom spálil zlaté tele a pokáráv Árona za hříšnou jeho povolnost, volal: »Kdo je Hospodinův, připoj se ke mně!« I shromáždili se k němu všichni příslušníci kmene Levi, on pak řekl jim: »Opásej každý bedra svá mečem! A jděte prostředkem tábora od vchodu ke vchodu a zpět a ztrestejte smrtí každého, koho při modlářství postihnete, byť to byl bratr, přítel nebo soused!«

Druhého dne Mojžíš, chtěje uprositi Hospodina za hřích lidu, takto se k němu modlil: »Zhřešil lid tento hříchem převelikým. Odpusť mu však, prosím, tuto vinu, nebo ztrestej za to mne!« Hospodin odpustil a přikázal Mojžíšovi, aby vytesal z kamene nové dvě desky, jako byly první, které byl v hněvu nad modloslužbou lidu rozrazil, a aby s nimi vystoupil znovu na vrchol hory Sinai. Když se tak stalo, Hospodin opět promlouval k němu a vryl zase do desek desatero svých zákonů. Obnovil tedy dobrotivě

II Mž 34

*) Božská úcta vzdávána tam některým zvířatům. Na prvním místě byl to býk, zvaný Apis.

úmluvu svou. Při návratu s hory zářila Mojžíšovi tvář z rozmluvy s Hospodinem, takže se lid bál blíže k němu přistoupiti. Teprve když na ně volal, přišli k němu. I oznámil jim všechno, co byl slyšel od Hospodina na hoře. Pověděl jim to, položil si na tvář závoj. A od toho času stále se zastíral; jen když měl do stánku před Hospodina vstoupiti a když vyšel oznamoval synům Izraelovým vše, co mu bylo uloženo, měl odkrytu tvář, nadzemským jasnem zářící.

Stánek Boží

II Mž 25-27, 30, 35 Dosud neměli Izraelští žádné svatyně, kde by obětovali Bohu a shromažďovali se k modlitbám, ani neměli zvláštního kněžstva. Otcové jejich přinášeli oběti Hospodinu pod širým nebem, kde právě dleli. Ale za pobytu Mojžíšova na hoře pravil mu Hospodin: »Zříd'te mi svatyni; já budu sídliti mezi vámi.« A sám mu dal podrobný návod k budování svatyně, i kdo a jak má v ní konati bohoslužbu. Měla býti podobna jejich stanům, aby ji mohli snadno složit, přenést a kdekoli znovu postavit.

Když se dal Mojžíš do díla, daroval k tomu lid ochotně a s myslí zbožnou vše potřebné. A každý, kdo něco uměl, přišel a pomáhal. Přihlásili se také dovední umělci; stavěli jej a zdobili.

Posvátný tento stan (stánek Boží, stánek Hospodinův) byl 30 loket dlouhý a 10 loket široký, měl stěny z plochých trámů akáciových,*) jež byly 10 loket*) vysoké, zlatým plechem pobité, stály na stříbrných podstavcích a spojeny byly napříč pozlacenými latěmi (svlaky). Vchod byl se strany východní; zastíraly jej závěsy umělecké práce tkal-

*) Akácie, zcela odlišná od našich akátů, dávala dřevo tvrdé, pevné a dosti lehké. — Locket posvátný, který je tu míněn, měl 52.5 cm, obyčejný 45 cm.

covské v barvě purpurové, šarlatové a bílé. *) Chtěl-li kdo vejíti, bylo mu poodhrnouti závěs, a když vešel, opět jej za sebou spustil. Krytba byla střechovitá, ze čtyř pokrývek. Do pokrývky nejspodnější, zhotovené na způsob koberce, vetkáni byli cherubové - okřídlené lidské postavy (andělé). Druhá pokrývka byla z kozí srsti, jako tehdejší obyčejná krytba stanů. Třetí byla z vydělaných kůží beraních, čtvrtá, svrchní, z kůže jakéhosi zvířete rudomořského, blíže nám neznámého.

Rozdělen byl na dva nestejně díly.

Východní, větší jeho část, svatyně, přístupná byla jen osobám bohoslužebným. V ní stál na severní straně stůl akáciový, zlatem obložený; na něm bývalo ve dvou sloupcích dvanáct nekvašených chlebů, které kněží každou sobotu obnovovali. Na jižní straně byl sedmiramenný svícen z ryzího zlata, v jehož lampách ustavičně hořel olej. Uprostřed svatyně stál zlatý oltář kadidlový.

Menší část stánku Božího, ležící k západu, byla oddělena od větší drahocennou oponou, jež byla utkána z purpuru, šarlatu a kmentu a ozdobena vetkanými cheruby. To byla velesvatyně, nejsvětější část stánku. Tam panovalo posvátné ticho a šero, tam vstoupiti směl toliko velekněz a to zpravidla pouze jednou za rok, o velikém dni smíru.***) V místnosti té byla jenom archa úmluvy. Byla to schránka ze dřeva akáciového, čistým zlatem obložená uvnitř i zevně; na zlatém víku jejím byli dva cherubové, rovněž ze zlata

*) Purpur fialový a purpur rudý (t. j. tmavočervený) vyráběli staří z rozmačkaného těla dvou druhů mořských měkkýšů v škeblích (lasturách), jež byly nalézány na pobřeží Fenicie (a dosud se tam nalézají). Slovo purpur (nach) znamená barvu i látku jí obarvenou. — Šarlat, jasně červená barva, vyráběna byla z hmyzu (červce), žijícího na dubě. Ale šarlatem rozumějí se i vlákna jím zbarvená i tkaniny z nich zhotovené. — Barva bílá zde jest barva kmentu. Více o něm na str. 63.

**) Viz níže stat' o dnech svátečních.

zhotovení; po stranách měla zlaté kruhy, do nichž vsunuty byly zlacené tyče, aby mohla býti přenesena, když lid stanoviště své měnil. V ní uloženy byly památné dvě desky Zákona, jež i v daleké budoucnosti měly Izraelitům připomínati úmluvu sinajskou; odtud jméno archa úmluvy.

Kolem stánku bylo nádvoří, stanoviště lidu, 100 loket dlouhé, 50 loket široké. Na obvodu jeho postaveny byly sloupky 5 loket vysoké ze dřeva akáciového, stříbrným plechem pobité; patky jejich byly měděné, hlavice ze stříbra. Od sloupku ke sloupku visely plachty z kobercové látky. Vchod byl od východu; tvořily jej závěsy uměleckého díla tkalcovského. Naproti vchodu stál oltář zápalných obětí. Byl čtyřboký, ze dřeva akáciového a pokryt mědí. Po stranách měl kovové kruhy pro tyče, aby mohl býti při stěhování tábora přenesen. Mezi oltářem a svatyní bylo na podstavci měděné umyvadlo; vodou z něho umývali si kněží před úkony bohoslužebnými ruce i nohy.

II Mž 40 Když byl stánek Hospodinův dohotoven, dostalo se mu od Mojžíše posvěcení: Vše bylo v něm pomazáno olejem. A tehdy oblak, naznačující přítomnost Boží, snesl se na stánek, který byl od této chvíle posvátným středem celého tábora.

O s o b y b o h o s l u ž e b n é

II Mž 29 Ke konání bohoslužeb povolal Hospodin kmen Levi. Z něho však pouze rodina Áronova určena byla k vlastnímu úřadu kněžskému, a to tak, že Áron pomazán byl od Mojžíše a tím posvěcen na velekněze, synové Áronovi pak na kněze. (Áronovi vylit olej na hlavu, synové pomazání olejem na čele.) Tento úřad byl v rodině Áronově dědičný; vždy nejstarší člen byl veleknězem, druzí pak byli kněžími. Ostatní příslušníci kmene vykonávali při svatyni služby pomocné a zváni byli levité, tedy jménem, jež původně náleželo všem příslušníkům kmene Levi.

Kněžstvo nosilo při bohoslužbě šat barvy bílé, v pasu II Mž 28 převázaný; i hlavu měli bíle pokrytou. Velekněz odíval se mimo to v kratší modré roucho z jemné látky, při dolním okraji lemované zlatými zvonečky; na to navlékal ještě kratší drahocenné roucho, umělecky setkané ze zlata, purpuru, ze šarlatu a z kmentu, tedy čtyřbarevné; splývalo po prsou a po zádech a spjato bylo na ramenou drahokamy. Na prsou se mu skvělo dvanáct drahých kamenů, do nichž vryta byla jména kmenů izraelských. Na modré pokrývce hlavy měl čelenku z čistého zlata a do ní vryto: »Zasvěcený Hospodinu.«

Když Áron a synové jeho po první oběť Bohu přinášeli, III Mž 6, 9 strávil oheň s nebe seslaný oběti na oltáři položené. Od té doby měl býti posvátný oheň tento neustále dnem i nocí udržován a jeho pouze mělo se užívat ve stánku Božím k zapalování darů obětních.

Stalo se však jednou, že Nadab a Abiu, synové Áronovi, III Mž 10 přinášejíce před Hospodina k oběti kadidelnice, vložili do nich oheň a naň kadidlo, ale byl to oheň obyčejný, na kterém upravovali sobě pokrmy. Tím porušili úctu, povinnou posvátným úkonům. I vyšel oheň od Hospodina a usmrtil je. Tu řekl Mojžíš Áronovi: »Toto pravil Hospodin: »Na těch, kdo se ke mně blíží, ukazuji svou svatost.« A protože vina postižených pramenila odtud, že do svatyně vstoupili v podnapilosti, dodal Mojžíš: »Ty i synové tvoji, když vcházíte do stánku Hospodinova, nebudete pít vína a ničeho, cokoli může opojiti, abyste nezemřeli.«

O b ě t n í ř á d

Každého dne ráno i večer byl obětován beránek a mírka II Mž 29, 30 jemné mouky, zadělané čistým olejem olivovým; přinášena též oběť tekutá (víno). Při této »ustavičné« oběti zapalováno i kadidlo a na sedmiramenném svícnu hořely lampy. Byl to »věčný obřad před Hospodinem«. V sobotu a o dnech IV Mž 28

svátečních byly přinášeny oběti hojnější. Mimo tyto oběti, které se konaly na usmíření Boha za celý národ a jménem jeho, obětovali jednotlivci soukromě při rozličných příležitostech.

Oběti byly :

III Mž 1-7 1. krvavé, k nimž se používalo dobytka hovězího, bravu ovčího a kozího ; z ptáků hrdliček a holoubat. Jiná zvířata byla pokládána za nečistá a nesměla býti obětována. Obětní zvíře musilo býti bezvadné. Kdo je v oběť podával, vložil ruku na hlavu jeho, projevuje tím vědomí, že by vlastně on sám za hříchy své zasluhoval smrt, Bůh však že se spokojuje a usmíruje náměstnou*) smrtí zvířete. Proto slula oběť za hřích obětí smírnou.

2. nekrvavé, když byly obětovány obilní klasy, mouka, chléb, olej, víno, kadidlo a sůl.

Při některých obětech spalovala se na oltáři celá oběť (víno se v tom případě vylilo k oltáři) : celopaly. Při jiných se spálila pouze některá část obětních darů, a to nejlepší ; z ostatního bývala vystrojena posvátná hostina, již se směli účastniti kněží a levité, ten, kdo oběť přinášel, jeho příbuzní a pak chudí, jež obětující pozval: oběti pokojné.

N á k l a d n a b o h o s l u ž b u

II Mž 23 Z toho, co lid odváděl ke svatyni jako první plody (prvotiny) země z polí, vinic a zahrad, pak prvorozence z hovězího dobytka a z bravu, a co odváděl na desátcích (desátý díl) ze stád a z veškeré úrody, udržován byl stánek Hospodinův a brány byly oběti. Odtud měli také výživu kněží a levité, aby se mohli zcela věnovati posvátné službě.

V Mž 14 K témuž účelu Mojžíš uspořádal peněžitou sbírku ; přispěl k ní každý, komu bylo dvacet let a více. Sebrané peníze připomínaly Hospodinu dárce a svolávaly odpuštění na jejich duše.

II Mž 30

*) Namísto sebe dával člověk zvíře.

Dni sváteční

Posvátným dnem v týdnu byla sobota. Toho dne byl úplný klid a odpočinek od práce; ve stánku kromě oběti každodenní přinášena byla jménem celého národa oběť zvláštní. III Mž 23

Výroční svátky byly:

1. Velikonoce, zavedené na památku vysvobození z poroby egyptské. Na jejich počátku, čtrnáctého dne prvního měsíce,*) zabíjen byl a při slavnostní večeři požíván beránek. Vzpomínáno bylo při tom s vděčností na onu velikou, památnou noc, v kterou byli potomci Jakubovi vysvobozeni z Egypta. Po celé osmidenní svátků požívány byly chleby přesné, bez kvasu; odtud druhé jméno svátků těch »přesnice«.

2. Letnice. Konaly se v upomínku na zákonodárství sinajské a začínaly padesátý den po velikonocích.

3. Slavnost stánků. Konána byla od 15. do 21. dne sedmého měsíce (na počátku našeho října). Byla oslavou pobytu Izraelských na poušti, kdy jim bylo bydleti pod stany. Proto stavěli si Izraelité v pozdějších dobách o těchto svátcích stany na ulicích, v zahradách i na plochých střechách domů, pokrývali je zelenými ratolestmi a listy palmovými, a v nich po celou dobu slavnosti (7 dní) přebývali.

Na tyto troje svátky povinen byl každý Izraelita navštívit stánek Hospodinův, později chrám, a neměl se tam (»před Hospodinem«) ukázati s prázdnou, ale každý měl obětovati z toho, čeho mu požehnal Bůh. II Mž 23
V Mž 16

4. Den smíru. Byl to pátý den před slavností stánků. Toho dne byl přísný půst. Nejvyšší kněz sám vykonával bohoslužbu. Probděv noc, ráno umyl tělo své a přinášel oběť nejprve za sebe a za kněžstvo, potom za hříchy lidu. Vstoupil pak do velesvatyně, okušoval archu úmluvy kadidlem a pokropil ji krví obětního zvířete. III Mž 16

*) Měsíc ten slul Nisan.

Rok sobotní

Pro doby, až bude Izrael v klidném držení země zaslíbené, stanovilo zákonodárství mojžíšské:

- III Mž 25 Až vejдете do země, kterou vám dá Hospodin, ať se slaví
 II Mž 23 rok sedmý, rok odpočinutí, ke cti Hospodinově. Po šest let
 V Mž 15 budeš osívatí půdu svou a sklízeti její úrodu; sedmého však roku necháš ji ležeti ladem a odpočinouti, aby jí užívali chudí lidu tvého; co zbude, ať stráví zvířata polní. Podobně učiníš se svou vinicí a sadem olivovým. Toho roku nebude vymáhati dluhu věřitel, kterému je dlužen jeho přítel a bratr. Řeknete-li pak: »Co budeme jísti sedmého roku, nebudeme-li sít i ani kliditi?« vezte, že vám dá Hospodin požehnání své roku šestého, že vám půda přinese úrody na tři léta.

A jako šest dní všedních a sobota byly jedním týdnem, podobně i šest roků obyčejných s rokem sobotním tvořily celek, sedmiletí neboli roční týden.

Zákaz masa vepřového

- III Mž 11 Mojžíš uzákonil dávný zvyk již u Noe připomínaný, po-
 (I Mž 7) dle kterého nebylo dovoleno požívatí masa zvířat, která se k oběti nehodila (»zvířata nečistá«), jmenovitě masa vepřového. Dbající tohoto zákazu osvědčovali Izraelité především poslušnost k Bohu a byl tím mimo to naznačován i rozdíl mezi Izraelem, národem vyvoleným, a ostatními národy, v pohanství žijícími.

Očisty

Aby v lidu svém vzbudil a udržoval snahu o čistotu duše, jejímž náznakem je čistota těla, aby tak mravní jeho úroveň pozvedal i aby prospěl zdraví jeho: prohlásil zákono-

dárce sinajský některé zjevy a případy životní za poskvrňující. Pokvrnění to bývá nazýváno »levitické«.

Tak stával se nečistým, kdo vešel do domu, kde byla mrtvola, rovněž kdo se dotkl kostí umrlčích a každý i vše, koho i čeho se dotkl takto poskvrněný. Očištění dělo se vodou. — Podobně kdo se dotkl zvířat, která platila za nečistá, nebo zahynulých zvířat všech, ať čistých ať nečistých. I toto poskvrnění přestávalo umytím.

Dále poskvrňovalo malomocenství. Nemocí touto stížený byl nucen bydliti mimo tábor, v pozdější době pak, kdy měli už Izraelité pevná sídla, mimo osadu. Důvody toho byly zdravotní: aby se nákaza nešířila. Uzdravil-li se malomocný, platil o něm zákonný předpis: ukáže se knězi, aby bylo zjištěno, že je zdrav (v tomto případě říkalo se čist, očištěn), podrobí se očištěnému obřadu a přinese oběť, přiměřenou svým majetkovým poměrům.

Za poskvrněnou pokládána také žena, která povila děcko. Neměla proto s nikým přicházeti do styku. Účelem tohoto ustanovení bylo, zajistiti ženě po porodu nějakou dobu klid. Dne čtyřicátého přinášela rodička v oběť ročního beránka a holoubě nebo hrdličku, obětující kněz se za ni modlil, a tak byla očištěna. Byla-li chudobná, podala dvě hrdličky nebo dvě holoubátka.

V ý k u p p r v o r o z e n ý c h

Před odchodem z Egypta pomřeli z vůle Hospodinovy všichni prvorozenci egyptští, prvorozených synů izraelských však Bůh ušetřil; ale byli jeho, to jest měli se věnovati pouze jeho službě, což vyplývá ze slov Hospodinových k Mojžíšovi: »Zasvěť mi mezi syny Izraelovými všechno prvorozené, jež otvírá mateřské lůno, neboť mé jest to vše.« U Sinaje byl však určen ke službě při stánku Božím kmen Levi sám. Na památku prvotního nařízení o službě prvorozených byli ve stánku (později chrámu)

obětí pěti sikků na potřeby chrámové vykupování prvorozenci všech kmenů mimo kmen Levi. Výkup ten (říkalo se tomu obětování) se děl, když se matka po prvé dostavila s novorozenátkem k Hospodinu,*) aby tam očistovací oběť přinesla. Při tom bral kněz dítě na ruce a představil je Hospodinu.

Manželská rozluka

V Mž 24 Zákon Mojžíšův stanovil: »Pojme-li někdo manželku, ona pak nenalezne milosti v očích jeho pro nějakou ošklivou věc, napíše lístek zápuďný, odevzdá jí jej do ruky a propustí ji z domu svého.«

Dovoluje tedy Mojžíš rozluku manželskou, která byla již před ním hluboko zakořeněným obyčejem; nebylo se totiž nadíti, že by naprostý zákaz pomohl. Omezuje však aspoň právo muže propustiti manželku jednak tím, že to musila býti »ošklivá věc«, pro kterou mohl to učiniti, jednak že stanoví za podmínku rozluky »lístek zápuďný«, který napsal, to jest dal napsati nespokojený manžel. Dal si jej napsati buď knězem nebo soudcovým písařem, a tak byl onen propustný lístek jaksi listinou úřední. Není sice jasno, zda byla vyšetřována dostatečnost příčiny k rozluce, tolik je však jisto, že se pisateli lístku naskýtala příležitost manžela rozčileného uchlácholit a úmysl mu rozmluvit, a že muž měl dosti času s manželkou se udobřit, než byl onen požavek právní splněn.

* * *

IV Mž 10 Pobyt u Sinaje trval skoro celý rok.

K rozkazu Hospodinovu hnuli se konečně Izraelští a vydali se na další cestu k zemi zaslíbené. Oblak Hospodinův, který byl nad posvátným stanem, se zvedl a vznášel se před nimi.

*) To jest do posvátného stanu, později do chrámu.

Po třídenním pochodu jal se lid reptati na svízele cesty. IV Mž 11
Mojžíš, slyše to, řekl Hospodinu: »Proč jsi ztrápil služebníka svého? A proč jsi vložil břímě všeho lidu tohoto na mne?« Hospodin pravil Mojžíšovi: »Shromáždí mi sedmdesát mužů ze starších a přived' je ke vchodu do stánku úmluvy; já pak sestoupím a jim uložím, aby nesli s tebou břímě lidu, abys nebyl obtížen ty sám.« Přišel tedy Mojžíš a vypravoval lidu slova Hospodinova. Potom shromáždil sedmdesát starších a kázal jim postavit se okolo stánku. Hospodin pak v oblaku sestoupil a vzal z ducha, který byl v Mojžíšovi, a dal těm sedmdesáti mužům.

*

Když se blížili ke hranicím Kanaanu, poslal Mojžíš IV Mž 13
dvanáct vyzvědačů, aby tu zemi ohledali. Bylo to v roční době, kdy lze již požívat rané hrozny. Po čtyřiceti dnech, zchodivše všecku krajinu, vyzvědači se vrátili. Nesli na tyči vinnou ratolest s hroznem, nesli také trochu granátových jablek a fíků. Zastihli Izraelské v okolí Kadesu. Ukazujíce přinášené plody, vypravovali: »Země ta je velice úrodná; vskutku teče mlékem a medem. Má však města převeliká a opevněná, obyvatele pak vysoké postavy a velmi silné; proti nim zdáli jsme se jako kobyly.«

Tu dal se lid do hlasitého pláče a reptal: »Kéž bychom IV Mž 14
byli zemřeli v Egyptě nebo zhynuli na této veliké poušti! Hospodin zavedl nás, abychom padli mečem, ženy pak a děti naše aby byly odvedeny do zajetí! Zda není lépe vrátiti se?« A říkali jeden druhému: »Ustanovme si vůdce a vraťme se do Egypta!« Mojžíš a Aron, slyšíce to, padli přede vší obcí izraelskou na tvář. Josue však a Káleh, kteří se byli také zúčastnili prohlídky země, jali se lid konejšiti: »Nepozdvihujte se proti Hospodinu! A nebojte se lidu země té, neboť s námi je Hospodin! Nebojte se!« Ale všechen lid křičel a chtěl je uházeti kamením. Tu se ukázal nad stánkem úmluvy oblakový sloup a Bůh pro-

mluvil k Mojžíšovi: »Jak dlouho ještě bude mě lid ten urážeti? Jak dlouho budou mi odpíratí důvěru přese všechny divy, které jsem učinil před nimi? Raním je morem a zahladím; tebe pak učiním knížetem nad národem větším a silnějším, nežli je tento.« Ale Mojžíš přimlouval se: »Odpusť, prosím, lidu tomuto podle velikosti milosrdenství svého, jako jsi odpouštěl od vyjití z Egypta až sem. Ať se ukáže, že jsi shovívavý, milostivý!« Hospodin odpověděl: »Odpouštím na prosbu tvou. Ale jakože živ jsem a jakože všechna země naplněna jest velebností mou: Nikdo z těch, kteří viděli divy, jež jsem činil v Egyptě i na poušti, a přece mě pokoušeli již desetkrát, nedbajíce hlasu mého, neuzří země té, kterou jsem slíbil otcům jejich. Rci všemu lidu jménem svým: »Učiním vám podle řečí vašich. Zemřete na této poušti. Nevejdete do té země kromě Josue a Kábela. Teprv, až budou těla vaše na poušti mrtva ležet, děti vaše, o kterých jste řekli, že se stanou kořistí nepřátel, tam uvedu.« A deset vyzvědačů, kteří zavdali příčinu k reptání lidu, ztrestáno bylo náhlou smrtí.

* *

IV Mž 15 A tak zůstali Izraelité dále v poušti. Pohybovali se se svými stády a se svými stany v končinách mezi jižními hranicemi Kanaanu a Elatským zálivem Rudého moře, spásající trávu na místech příznivě položených.

IV Mž 16 Za této dlouholeté potulky krajem tak málo hostinným přistihli jednou člověka, an sbíral dříví v sobotu. I přivedli ho k Mojžíšovi a k Áronovi. Ti jej uvěznili, nevědouce, co s ním učiniti. Hospodin pak řekl Mojžíšovi: »Smrtí ať zemře člověk ten, ať jej lid ukamenuje venku za táborem!« Vyvedli ho tedy ven a uházeli kamením.

Jindy povstali levita Kore, Rubenovci Datan a Abiron a značný počet jiných Izraelitů, předáků obce, proti bratřím-vůdcům. Srotili se a prohlásili jim: »Již toho dosti! Jsme všichni Bohu zasvěceni a smíme se tedy k němu

všichni stejně blížít i kněžskými úkony. Proč vy se povyšujete nad lid Hospodinův?» Když to uslyšel Mojžíš, padl na tvář a modlil se k Bohu. Potom řekl jim: »Dostavte se ráno před Hospodina. Vezmi každý kadidelnici, naberte ohně a položte naň kadidla. Také Áron bude držeti svou kadidelnici. Svatým, to jest ke službě kněžské povoláním, dovolí Hospodin přiblížit se k sobě a dá tak najevo, kteří jsou jeho.« Nazejtří shromáždil Kore své stoupence s dýmajícími kadidelnicemi v ruku před vchodem do posvátného stanu. Datan však a Abiron odepřeli se dostaviti. Mojžíš odebral se k jejich stanovištím a řekl lidu: »Vzdalte se od stanů těchto bezbožníků!« Odstoupili tedy kolkolem. Tu hned se otevřela země a pohltila je i stany jejich a všecken majetek. A z oblaku Hospodina nad postvátným stanem vyšlehl oheň a usmrtil Kore a všechny vzbouřence, kteří přinášeli kadidlo.

Druhého dne však reptala všechna obec synů Izraelových proti Mojžíšovi a Áronovi, pravíc: »Vy jste usmrtili lid Hospodinův!« Když se rozbroy rozmáhal, Mojžíš a Áron utekli ke stánku úmluvy. Tam přikryl je oblak Hospodinův a Bůh řekl Mojžíšovi: »Vyjděte ze středu lidu toho; také je ihned zahladím.« I padli na tvář a Mojžíš pravil potom Áronovi: »Vezmi kadidelnici, naber s oltáře ohně, vlož naň kadidla a běž rychle k lidu, abys modlil se za ně, nebo hněv Hospodinův již propukl.« Áron tak učinil, běžel mezi lid, jež oheň již hubil, a stoje mezi mrtvými a živými, modlil se za lid — a rána přestala.

Hospodin řekl potom Mojžíšovi: »Vezmi od každého z knížat kmenů Izraelových hůl a napiš jméno každého na hůl jeho. Jméno Áronovo budiž na holi kmene Levi. A polož je do stánku úmluvy. Komu z nich náleží konati službu kněžskou, toho hůl vypučí.« Mojžíš oznámil to všem a každý náčelník dal mu hůl. On pak položil je všechny do stánku Hospodina. Když druhého dne zase přišel, shledal, že hůl Áronova vypučela a rozkvetla. I vynesl všechny holi,

ukázal je lidu a každý kníže vzal zase hůl svou. Tak bylo nade vši pochybnost zjištěno, že kněžství a jeho posvátné úkony jsou vyhrazeny Áronovi a synům jeho. Hospodin pravil pak Mojžíšovi: »Zanes opět hůl Áronovu do stánku, ať je tam chována jako výstražné znamení.«

* *

IV Mž 20 Na počátku čtyřicátého roku po odchodu z Egypta přišli synové Izraelovi opět ke Kadesu. Tu postižení byli zase nedostatkem vody. Trápení žízni obklopili své vůdce a zlostně křičíce stýskali si: »Proč jste nás vyvedli na poušť? Abychom tu i se svými stády pomřeli? Proč jste nás vyvedli z Egypta a přivedli na toto místo zlé, kde nelze sít, které neplodí fíků, nemá vinic ani jablek granátových, ba ani pitné vody?« Mojžíš a Áron vešli do stánku úmluvy, padli na tvář a volali k Hospodinu: »Bože, uslyš křik lidu tohoto a otevři jim poklad svůj, studnici vody živé, aby se napili a přestali reptati!« Tu zazářil nad nimi oblak Hospodinův a Bůh pravil Mojžíšovi: »Vezmi hůl, shromáždí lid, ty i Áron, bratr tvůj, uhoďte do skály před nimi, a ona vydá vody.« Vzal tedy Mojžíš hůl a shromáždil lid před skálu. Ale roztrpčen jejich nedůvěrou v Boha, jejich novým odbojem, zapochyboval, že by Hospodin byl ochoten znova pomoci, a řekl: »Slyšte, odbojníci! Budeme moci vyvésti vám vodu z této skály?« A udeřil holí do skály dvakrát. Tu vyšla hojnost vody, že lid se napil i dobytek. Ale Hospodin pravil Mojžíšovi a Áronovi: »Ze jste mi nevěřili a mne tak před syny Izraelovými neoslavili, neuvedete těchto zástupů do země, kterou jim dám.«

*

Od Kadesu přišli Izraelští k hoře zvané Hór. Z rozkazu Božího vystoupil Mojžíš s Áronem a synem jeho Eleazarem na vrchol její. Tam svlékl Árona z roucha velekněžského a oblékl v ně Eleazara, syna jeho. Áron umřel tam

a Mojžíš sestoupil dolů s Eleazarem, od té chvíle nástupcem otce svého v úřadu velekněžském. Všecka pak obec oplakávala Árona třicet dní.

*

Potom ubíral se Mojžíš k jihu, aby obešel pohoří Edomské. *) Lid však počaly mrzeti obtíže cesty. I reptali zase. »Proč jsi nás vyvedl z Egypta?« — zle vytýkali Mojžíšovi — »abychom umřeli na poušti? Není chleba, není vody — ; již se nám hnusí mana, pokrm ten ničemný!« Za trest poslal Hospodin na ně hady. Jejich uštknutí páliło jako oheň a usmrcovalo. Když mnoho lidu tak pomřelo, přišli k Mojžíšovi a zkroušeně vyznávali: »Zhřešili jsme, že jsme mluvili proti Hospodinu i proti tobě.« A prosili: »Modli se, aby vzdálil od nás Hospodin to zlé!« A Mojžíš, ač z celé duše zarmoucen i nad tímto novým pokolením, od kterého si sliboval, že bude pevnější a že k Hospodinu přilne věrněji než otcové jejich, modlil se za lid. I pravil mu Hospodin: »Udělej hada měděného a vztyč jej na žerdi! Kdo jsa uštknut naň pohlédne, zůstane živ.« Mojžíš učinil, jak Bůh přikázal, a když uštknutí kajícně a s důvěrou pohlédali na hada měděného, uzdravovali se.

*

Přibliživše se k severnímu konci zátoky Elatské, obrátili se Izraelští podél východního úpatí horstva Edomského k severu a míjejíce území Moabů došli až k potoku Arnonu, za kterým byla říše Sehona, krále amorhejského. Mojžíš vzkázal Sehonovi: »Prosím, dovol mi projítí zemí tvou. Neuchýlíme se na pole ani na vinice, nebudeme pítí vody ze studnic, potáhneme po veřejné cestě, dokud nepřejdeme tvého území.« On však nechtěl toho dopustit, ale sebrav

*) Izákův syn Esau, jinak zvaný Edom, usadil se v pohoří Seir, jižně od moře Mrtvého. Viz str. 54 a 58. Potomci jeho rozšířili se i po sousedním horstvu na jih k zátocce Elatské (Edomsko).

vojsko vytáhl proti Izraelovi a dal se s ním v boj. Ale Izrael ho porazil ostrým meče a zabral všecku jeho zemi od Arnonu až k řece Jaboku a k Amonům.

Potom táhl Izrael proti druhé říši amorhejské, která sahala od Jaboku na sever až k Hermonu. Og, král její, vyšel proti nim do boje se vším lidem. Tu pravil Hospodin Mojžíšovi: »Neboj se ho, nebo dal jsem ti do moci jej i všecken lid i zemi jeho. Učiníš mu, jakos učinil Sehonovi.« Porazili tedy také jej a zabrali zemi jeho.

*

IV Mž 22 Když se dlouhou oklikou vrátili Izraelští zase v kraj, ležící východně od ústí Jordánu do moře Mrtvého, položili se táborem na pláních, proti kterým za Jordánem leželo Jericho. Ale tu se hotovil napadnouti je Balak, král Moabů. Aby si zajistil úspěch, vypravil knížata svého národa k věštcí, jménem Balaamovi, až daleko do země Amonských. Muž ten mimo svoje božstva pohanská znal i Hospodina, Boha izraelského. »Hle,« vzkazoval mu Balak, »vyšel z Egypta lid, který přikryl povrch země a usadil se proti mně. Přijď a proklej lid tento, snad budu pak moci poraziti jej a zahnati. Vímt', že požehnaný jest, komu žehnáš, a zlořečený, komu zlořečíš.«

Baalám zdráhal se jíti s královskými posly. Konečně však přece šel. Když uslyšel Balak, že se věstec blíží, jel mu naproti. Setkavše se, vystoupili společně na výšiny, odkud viděti bylo tábor izraelský.

IV Mž 23 Tu pravil Balaam: »Kterak mohu zlořečiti, komu nezlořečí Bůh, proč bych měl já proklínati, koho neproklíná

IV Mž 24 Hospodin?« A když se pak na něho snesl duch Boží, zvolal: »Jak jsou krásné stany tvé, Jakube, a tvé příbytky, Izraeli! Kdo ti bude žehnat, bude sám též požehnan, a kdo ti bude klnout, mezi kleté bude zařaděn.« Místo zlořečení dobrořečil tedy a žehnal a končil u vytržení prorockém předpovědi Vykupitele: »V i d í m j e j, a l e n e n y n í; p a t ř í m

naň, ale ne zblízka: Vychází hvězda z Jakuba, povstává žezlo z Izraele.«*)

Balak rozhněván pravil mu: »Abys proklel nepřátele mé, jsem tě povolal; ty však jsi jim požehnal. Vrať se domů!« I vrátil se Balaam cestou, kudy přišel.

Mojžíš udeřil potom na Moaby a spojené s nimi Madian-
ské, a porazil je na hlavu. IV Mž 25
a 31

Tak se dostalo v moc Izraelitů celé území východně od Jordánu. Mojžíš rozdělil je mezi kmeny Ruben, Gad a polovici pokolení Manasse s příkazem, aby ostatním kmenům při dobývání Kanaanu byli nápomocni, než se v údělech svých usadí. IV Mž 32

* *

*

Konečně se přiblížil čas, kdy měli synové Izraelovi přebrodit Jordán a vejít do země zaslíbené.

Mojžíš, shromáždív na nivách moabských**) veškeren lid, V Mž 1-3 připomínal mu nejprve všechna dobrodiní Hospodínova, jeho shovívavost a lásku, projevovanou od hory Sinai až do této chvíle, o sobě pak řekl, že mu odepřeno je štěstí vstoupiti do země zaslíbené. Pravit: »Prosil jsem Hospodina: »Bože, dovol, abych směl přejít Jordán a viděti tu výbornou zemi, která je za ním.« Hospodin však hněvá se na mne pro vás. Nevyslyšel mne, ale řekl mi: »Dosti o tom! Nemluv nikdy již o té věci ke mně. Jordán nepřejdeš. Zmocni Josue a dodej mu zmužilství; on půjde

*) Proroctví toto, jako i jiné předpovědi mesiášské, dostalo se až k pohanům a udrželo se mezi nimi po staletí. Proto novozákonní mudrci (svatí tři králové), jakmile spatřili neobyčejnou hvězdu, hned si vzpomněli na toto proroctví a pevně za to měli, že ona hvězda naznačuje příchod Krále, Vykupitele lidstva. Hned se také vydali na cestu do země, jejímž lidu byla božská zaslíbení o spáse dána a kde se měla státí skutkem.

**) Byly to západní svahy pohoří Abarím, protáhlé v náhorní pláň směrem k ústí Jordánu. Náležely Amorhejským, než dobyl Mojžíš říše jejich. Moabskými sluly po dřívějších svých pánech, Moabech.

v čele tohoto lidu a rozdělí mu onu zemi.« Umřu tedy zde
 V Mž 5 a Jordánu nepřejdu.« Potom obnovil Mojžíš úmluvu sinajskou, znova ji, a to důtklivě vložil lidu na srdce, všechny
 V Mž 18 naděje vykupitelské pak oživil v něm předpovědí: »Pro roka z tvého národa, z tvých bratrů, vzbudí tobě Hospodin, Bůh tvůj; toho budeš poslouchati.« A takto dále k němu promlouval:

V Mž 6 Slyš, Izraeli! Bohem naším jediný jest Hospodin. Proto miluj Hospodina, Boha svého, celým srdcem svým, celou duší svou a vši silou svou. Až tě uvede do země, kterou slíbil otcům tvým, Abrahamovi, Izákovi a Jakobovi, až ti dá veliká, překrásná města, kterých jsi nestavěl, domy, plné všelikého zboží, kterých jsi nebudoval, cisterny, kterých jsi nekopal, vinice a zahrady olivové, kterých jsi neštípil, až budeš dosyta se najídati: varuj se pilně, abys nezapomněl Hospodina, jenž tě vyvedl z Egypta, z místa otroctví. Hospodina, Boha svého, se boj, jemu jedinému služ*) a při jeho jméně přísahej. Nechoď za cizími bohy kteréhokoli z národů kolem, aby nevzplál hněv jeho proti tobě.

. Nepokoušej Hospodina, Boha svého,*) jako jsi činil tolikrát cestou z Egypta.

Ostříhej příkazů Hospodina, Boha svého, a ustanovení, která ti dal, a čiň, co je před očima jeho libé, aby ti dobře bylo.

V Mž 7 Až tě uvede Hospodin, Bůh tvůj, do země, do které táhneš, abys ji zabral, až ti dá v plen národy mnohem větší a silnější, než jsi ty: pobiješ je do jednoho. Nevejdeš s nimi ve smlouvu a manželstvím se s nimi nespřízníš. Dcer svých nedávej jejich synům, ani neber jejich dcer synům svým, nebo svedou syny tvé, aby sloužili bohům cizím. Jsi totiž národ zasvěcený Hospodinu. Tebe vyvolil

*) Sem se odnášejí slova Ježíše Krista, kterými odmítl ďábla-pokoušitele: »Pánu Bohu svému budeš se klanět i jemu jedinému sloužiti« a »Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého.« Mt 4.

ze všech národů, kteří jsou na zemi, abys byl zvláštním způsobem národem jeho.

(Tento krutý rozkaz měl především za důvod vyprázdniti zemi, aby lid Boží se tam mohl usaditi, ale důvodem byla také mravní zvrácenost domorodého lidu a úmysl Hospodinův, uchrániti lid svůj možné nákazy.) (III Mž 20, Mdr 12)

Budeš-li poslouchati hlasu Hospodina, Boha svého, a šetřiti všech příkazů jeho, Hospodin, Bůh tvůj, povýší tě nade všechny národy, kteří jsou na zemi. Všecka požehnání snesou se na tebe a zahrnou tě: V Mž 28

Požehnán budeš ve městě a požehnán budeš na poli. Požehnány budou plody života tvého, plodiny země tvé, stáda skotu tvého a chlévy bravu tvého. Požehnána budou humna tvá i sýpky tvé. Požehnán budeš, ať vcházíš či vycházíš. Hospodin dá, že nepřátelé, kteří proti tobě vyvstanou, budou padati před tváří tvou; jednou cestou proti tobě potáhnou a sedmi budou před tebou prchat. Hospodin si tě povýší za národ svatý, jak ti přísáhl. I uzří všichni národové světa, že máš jméno Hospodinovo, a budou se tě bát. Hospodin otevře nejlepší poklad svůj, nebe, aby dával svým časem zemi tvé deště, a požehná všem činům rukou tvých.

Nebudeš-li však chtít poslouchati hlasu Hospodina, Boha svého, abys plnil všechny jeho příkazy a ustanovení, snesou se na tebe a zachvátí tebe všechny tyto kletby:

Zlořečen budeš ve městě, zlořečen budeš na poli. Zlořečena budou humna tvá i sýpky tvé. Zlořečeny budou plody života tvého, plodiny země tvé, hovězí dobytek tvůj a stáda ovcí tvých. Zlořečený budeš, když budeš vcházeti, a zlořečený, když budeš vycházeti.

Ženu pojmeš, ale jiný se z ní bude těšit. Dům si postavíš, ale nebudeš v něm bydlet. Štípíš vinici, avšak hroznů jejích nebudeš sbírat. Býk tvůj bude před tebou zabít, a nebudeš z něho jíst. Osel tvůj bude ti vzat před očima, a nebude ti vrácen. Ovce tvé se dostanou tvým ne-

přátelům, a nebude, kdo by ti pomohl. Synové tvoji a dcery budou vydáni před tvými zraky cizímu národu; oči tvé budou omdlévati touhou spatřiti je, a nebude ti to možno. Úrodu země tvé a výtěžek prací tvých sní národ, jehož neznáš. Budeš bez ustání trpěti pohanění a útisky a omámen budeš hrůzou těch věcí, které budou vidět oči tvé.

Hospodin přivede na tebe z daleka národ jako orla prudce letícího, jehož jazyku nebudeš rozuměti, národ přeukrutný, který nedbá starce a s dítětem nemá milosrdenství.

Hospodin zavede tebe i krále tvého mezi lid, kterého neznáš a kterého neznali ani otcové tvoji. Jsa zničen staneš se předmětem přísloví a posměšných řečí všem národům. A protože jsi nesloužil radostně Hospodinu, Bohu svému, za to, že jsi měl všeho hojnost, sloužiti budeš nepříteli svému v hladu, v žízni a nahotě a všelikém nedostatku.

Hospodin tě rozptýlí mezi všechny národy od konce do konce země. Avšak ani u těch národů nedojdeš odpočinku, noha tvá nebude míti pevného místa, neboť Hospodin ti tam dá srdce lekavé, oko vysílené a duši ztrápenou žalem. Život tvůj bude takořka na nitce viset; báti se budeš v noci i ve dne, nejša životem si jist.

V Mž 30 K posledu pravil Mojžíš: »Za svědky volám nebe i zemi, že jsem vám předložil požehnání i zlořečení, život i smrt. Vyvolte si život!«

IV Mž 27 A zavolav Josue, vložil před veškerou obcí izraelskou na něho ruce, čině jej tak svým nástupcem, a přikázal všem,

V Mž 31 aby ho poslouchali. »Bud' zmužilý a statečný,« řekl mu nakonec, »nebo ty uvedeš lid tento do země, kterou Hospodin slíbil otcům jejich, a ty mu ji losem rozdělíš. Hospodin bude s tebou. Neboj se a nestrachuj!«

Pak odevzdal Mojžíš synům Levi i všem starším Izrae-

lovým Zákon, který byl dopsal, a přikázal jim, aby knihu*) tu položili k arše úmluvy. »Každého sedmého roku,« pravil, »o slavnosti stánků, když sejdou se všichni z Izraele před obličej Hospodina, Boha svého, na místě, které Hospodin vyvolí, čísti budeš slova Zákona tohoto přede vším Izraelem, aby je slyšeli, jim se učili, báli se Hospodina a plnili všecka slova Zákona tohoto.«

*

Po tom všem rozkázal Hospodin Mojžíšovi, aby vystoupil na horu Nebo,**) a oznámil mu, že tam zemře. Shromáždil tedy Mojžíš ještě naposledy všecken lid a žehnal jednotlivým kmenům, konče slovy: »Blaze tobě, Izraeli! Kdo se ti vyrovná, národe Hospodinem chráněný? On je tvým ochranným štítem, tvým vítězným mečem.« A vystoupil na horu Nebo, se které možno přehlédnouti velikou část Kanaanu. Hospodin řekl mu: »To je ta země, o které jsem přislíbil Abrahamovi, Izákovi a Jakubovi, že ji dám potomstvu jejich.« Mojžíš viděl pěkné osady, zelené háje, úrodná pole a potěšil se tím velmi. Jaký to rozdíl proti skalnaté, siré, vyprahlé poušti, v níž tolik let žil a v níž skoro všichni z jeho lidu vyrostli! Dosud mívali mléko pouze tři čtyři měsíce po zimních deštích, nyní budou míti mléko celý rok; ano budou míti med, vždyť je tam pro včely stálá pastva. Tedy vskutku země tekoucí mlékem a medem! »Viděl jsi ji na své vlastní oči, avšak nevejdeš do ní,« ukončil svou řeč Hospodin.

I zemřel tam Mojžíš, služebník Hospodinův, a byl v údolí pod horou pochován. A nikdo nepoznal hrobu jeho. Sto dvacet let bylo Mojžíšovi, když umřel. Synové Izraelovi oplakávali jej na stepích moabských třicet dní.

*) Vlastně to byl závitek, ne kniha v naší, dnešní podobě.

**) Nejvyšším bodem pohoří Abarím byla homole Nebo, pnoucí se do výše 838 m nad Středozemním mořem a 1231 m nad hladinou moře Mrtvého.

V Mž 32
a 33

V Mž 34

R. 1410
př. Kr.

JOSUE

Jos 1 Po smrti Mojžíšově mluvil Hospodin k Josuovi: »Mojžíš, služebník můj, jest mrtev. Zdvihni se a přejdi Jordán, ty a s tebou všechen lid! Každé místo, na něž tam vkročí noha vaše, dám vám. Nikdo nebude moci vám odolati. Jako jsem byl s Mojžíšem, tak budu s tebou. Ty losem tomuto lidu zemi tu rozdělíš. Bud' tedy silný a pevný, pečlivě plně všechen zákon, který ti dal Mojžíš, služebník můj. Neuchyluj se od něho ani napravo ani nalevo. Ať se nevzdaluje kniha toho zákona od úst tvých! Přemýšlej o ní ve dne i v noci a čiň vše, co je v ní psáno. Pak bude cesta tvoje správná. Hle, přikazuji tobě, bud' silný a pevný, neboj se a nelekej!«

I nařídil Josue knížatům lidu: »Procházejte tábořem a rozkažte lidu: »Připravte si pokrmy, nebo po třech dnech přejdete Jordán a vstoupíte do země, kterou Hospodin vám dá, abyste ji zabrali.« Rubenovcům pak, Gadovcům a polovici kmene Manassova pravil: »Pomněte na rozkaz, který Str. 107 vám dal Mojžíš, služebník Hospodinův. Manželky vaše, děti a dobytek váš zůstanou na této straně Jordánu. Vy však, pokud jste zbraně schopni, táhněte před bratry svými a bojujte za ně, dokud nezaberou také oni zem, kterou jim Hospodin dá; pak teprve smíte se vrátiti do země, která přísluší vám, a sídliti v ní.« I odpověděli Josuovi: »Vše, co jsi nám přikázal, učiníme, a kamkoli nás pošleš, půjdeme.«

Jos 3 Třetího dne, časně ráno, hnul Josue tábořem a přešel až na samý břeh Jordánu.*) Hlasatelé procházeli tábořem a vyvolávali: »Až uvidíte archu úmluvy Hospodina, Boha svého, a kněze, kteří ji ponesou, zdvihněte se také vy a

*) Poněkud výše od ústí Jordánu do moře Mrtvého táhne se po obou březích jordánských nad sousední rovinou jakási vypnulina, která koryto řeky značně zužuje. Na této vyvýšenině po levém břehu stanul Josue se svými.

jděte za nimi. Ale budiž mezi vámi a archou mezera, abyste ji mohli z dálky viděti a věděli, kterou cestou je vám jíti. Chraňte se však, přiblížiti se k ní!» Josue pak řekl lidu: »Posvěťte se, nebo zítra bude činiti Hospodin mezi vámi divy.«

Den po tom rozkázal Josue kněžím: »Vezměte archu úmluvy a jděte před lidem. Až pak vstoupíte na kraj vody Jordánu, zastavte se v ní.« A lid vyšel ze stanů, aby přešel Jordán. Kněží, kteří nesli archu úmluvy, šli tedy před ním. Když se nohy jejich na kraji v řece smočily, zastavily se vody sestupující k nim a naduly se takorůžka v hráz; vody pak, které byly níže, stekly do moře Mrtvého, — a lid přecházel . . . Kněží, nesoucí archu, stáli v řečišti jordan-ském. Když všichni přešli, rozkázal Josue kněžím: »Vystupte z Jordánu!« Sotvaže vystoupili, nesouce Hospodinovu archu úmluvy, a počali kráčet po suché zemi, vrátili se vody do řečiště a tekly, jako prve tékávaly.*)

Jos 4

Ozbrojené mužstvo táhlo ve sborech a četách před syny Izraelovými a rozbili stany v Galgale. Tu kázal Josue nakupiti dvanáct kamenů, které vzali z řečiště jordan-ského, a promlouval k lidu: »Až se někdy tázati budou potomci vaši otců svých, co znamenají kameny tyto, poučí je takto: »Izrael přešel Jordán tento, když Hospodin, Bůh váš, vysušil vody jeho, aby poznali všichni národové země přemocnou ruku Hospodinovu, abyste se báli i vy Hospodina, Boha svého, každý čas.«

Když uslyšeli králové kananejští, kteří sídlili v hrazených, to jest hradbami opevněných městech a vládli odtud

Jos 5

*) Bůh zde použil k zázraku přirozených sil. Přejít dále se v roční době, kdy byla řeka rozvodněna. Spousty stromů a křovin, které voda s sebou nesla (a dosud každoročně nosíva po jarním tání sněhu s pohorí Hermionského), nahromadily se v řečišti s obou stran úzce sevřeném, ucpaly je a voda, nemohouc se pro onu oboustrannou pobřežní vyvýšeninu rozliti, vysoko stoupla. Zázračnost zjevu spočívá v okolnostech: stalo se to právě, kdy toho Izraelité potřebovali.

okolí, vesnicím a městečkům nehrazeným, ti tedy když uslyšeli, že zastavil Hospodin proudy Jordánu před syny Izraelovými, až přešli, zdrceno bylo srdce jejich a nezůstala v nich mysl; tak se děsili příchodu synů Izraelových.

V Galgale slavili Izraelští po první velikonoce a jedli z úrody země. I přestala mana.

*

Jos 6 Prvním městem, jímž bylo třeba dobývání země zaslíbené počítí, bylo »město palem«, Jericho. Ale jsouc pevně hrazené, zdálo se lidu izraelskému nedobytným. I řekl Hospodin Josuovi: »Obejděte město jednou za den a číňte tak po šest dní. Sedmého dne pak obejděte město sedmkrát a kněží ať jdou před archou úmluvy a troubí na rohy. Až budete obcházeť po sedmé, ať vzkřikne všecken lid křikem velkým, a zdi města do základů se sesují a každý do něho vnikne na místě, proti němuž bude státi.« Josue oznámil lidu slova Hospodinova a dodal: »Budiž však toto město v klatbě: vše, co je v něm, buď Hospodinovo. Strážte se tedy dotknouti něčeho, aby se všecek tábor Izraelův neocť ve hříchu a v neštěstí!«

Izraelští učinili podle vůle Hospodinovy. Dne sedmého, když všecken lid křičel a rohy zvučely, zdi Jericha sesuly se a každý do města vnikl místem, které bylo proti němu. Tak se zmocnili Jericha.*) I pobili v něm vše, co bylo živého, a spálili je. Zlato pak a stříbro nalezené zasvětili Hospodinu a uložili mezi poklady jeho k stánku.

Jos 7 Achan však, z kmene Judova, přestoupil zákaz a vzal něco z toho, co bylo v klatbě. I rozhněval se proto Hospodin na syny Izraelovy, a když poslal Josue oddíl mužstva svého proti městu Hai, utrpěli porážku. Josue roztrhl šat

*) Také zde působil Bůh zázračně přirozeným, ač mimořádným zjevem. Bylo to podle všeho zemětřesení, jehož použil Bůh, aby lid jeho beze ztrát a bez boje města se zmocnil. Zázračnost zjevu záleží v tom, že nastal, kdy Bůh chtěl.

svůj a položil se tváří na zem před archou Hospodinovou a modlil se: »Ach, Hospodine můj, Bože, co říci, když vidím, že Izrael prchá před nepřáteli svými? Uslyší-li to Kanaanejští, spojí se a obklíčí nás a vyhladí jméno naše! Co učiníš, aby jméno tvé veliké neutrpělo?« Hospodin řekl mu: »Vstaň! Izrael se prohřešil; vzali z klatých věcí a ukryli to mezi věcmi svými. Neodolá Izrael nepřítelům, protože jest poskvrněn. Nebudu s vámi, dokud nepotřete toho, jenž vinen je tímto zločinem.«

Druhého dne ráno byl z rozkazu Hospodinova vinník hledán losem. Předstoupil všechen lid. Kmen Judův, na nějž padl los, předstoupil potom po čeledích, čeleď losem označená po rodech a rod po mužích. Los padl na Achana. I řekl mu Josue: »Přiznej se; pověz, cos učinil, a netaj toho.« Achan odpověděl: »Viděl jsem mezi kořistí červený plášť, velmi krásný, stříbro a prut zlata. I zachtělo se mi toho. Vzal jsem to a skryl v zemi, v stanu svém.« Poslal tedy Josue do stanu jeho a shledáno bylo tak. Tu vzal Josue Achana i přinesené věci, jakož i syny a dcery jeho, dobytek, ano i stan a všechno nářadí, a spolu se vším Izraelem odebral se daleko za tábor. Tam ukamenovali Achana a vše, co bylo jeho, zničili ohněm.

A hněv Boží odvrátil se od nich.

*

Na rozkaz Hospodinův zdvihl se potom Josue a všechen Jos 8 sbor bojovníků s ním, aby táhli nahoru proti městu Hai. Část mužstva poslal Josue v noci do zálohy na stranu západní toho města, s ostatními pak sám přede dnem blížil se městu s opačné strany. Ráno vytáhl rychle král města Hai s veškerým vojskem proti Josuovi nevěda, že v zádech skrývá se záloha. Josue s lidem svým, jako by se báli, dali se na ústup. Nepřátelé pustili se za nimi s velikým křikem a nezůstal v městě ani jeden. Tu povstaly zálohy, vtrhly do města a zapálily je. Když se městské mužstvo, které stíhalo

Josue, ohlédl a vidělo dým z města až k nebi vystupovati, nemohlo již utéci ani sem ani tam, ježto prchající vojsko Josuovo se obrátilo a prudce napadlo pronásledovatele, a ti, kteří zapálili město, vpadli jim vzad. Nikdo z tak velikého množství se nezachránil. Josue vybil město, spálil je a učinil z něho zbořeníště na věčné časy.

*

Jos 10 Zpráva o pádu měst Jericha i Hai rozšířila se po celé zemi Kananejské. Poděšení vítězným postupem cizinců a dovídajíce se o úmyslu jejich vyhubiti všechny domorodé obyvatele, usnesli se králové Kanaanu, že se brániti budou jednomyslně a svorně. Byl to Adonisedek, král jerusalem-ský, Oham, král Hebronu, a ještě jiní tři králové. Shromáždívše své vojska, vytáhli společně k městu Gabaonu a položili se u něho táborem. Zvěděv o tom Josue vytrhl z Galgaly a všechen válečný jeho lid s ním. A Hospodin řekl Josuovi: »Neboj se; nikdo z nich nebude ti moci odolat.« Josue táhl celou noc. Lid jeho byl plný zápalu; byl si jist vítězstvím. Nepřítel náhlým přepadem uveden ve zmatek a poražen. Izraelští pronásledovali jej a bili po cestě, stoupající k západu. Když stanul Josue s lidem svým na vrcholu horstva, odkud viděti na západě město Ajalon a široké jeho údolí, stálo vycházející slunce právě nad Gabaonem a zapadající měsíc nad Ajalonem. Dole, u nohou Josuových, prchalo nepřátelské vojsko v divokém zmatku. Zdaří-li se jim útěk, dostanou-li se do svých hrazených měst, nemá vítězství pro Izraele valné ceny. Třeba je potříti úplně. Ale tu se přizene od západu děsná bouře s krupobitím a zastaví vše, útěk i stíhání. Než i po bouři těžké mraky honí se nízko při zemi. Co chvíli schová se slunce za mrak a po každé se při tom až setmí. Pronásledování stává se obtížným. Proto volá Josue po poledni k Hospodinu, aby se slunce »zastavilo« nad Gabaonem, to jest aby se neskrývalo za mraky a aby svítilo jako zrána, když Izraelité bojovali u Gabaonu.

A prosba Josuova, plná živé víry, byla vyslyšena. Den přešel potom v měsíční noc, měsíc vystřídal na nebi slunce. Josue prosil pak Hospodina, aby se i měsíc »zastavil«, aby nezapadal za mraky. Při jeho svitu doufal Josue vítězství svého využití až do úplného potření nepřátel. Zaznamenanatel těchto příběhů spojil pak obě prosby Josuovy v jedno v básnickém vyjádření:

»Slunce nad Gabaonem se nehýbej,
ani ty, měsíci, nad údolím Ajalon!«

A podobně, básnický, napsal dále:

»I stanulo slunce klidně
a měsíc se zastavil.«

Josue mohl po přání svém učiniti vítězství Izraele rozhodným.

*

Porážka těchto jižních králů kananejských nadmíru zne- Jos 11
pokojila krále, vládoucí na severu. Nejmocnější z nich, Jabin, král asorský, utvořil bez meškání se sousedními knížaty obranný spolek. Vojsko, jež v jednu sílu sloučili, bylo »četné jako písek, který je na břehu mořském; také koní a vozů bylo veliké množství«. Aby mohli s výhodou užiti jízdy, utábořili se spojení králové v rovinatém kraji poblíže jezera Meromského. Ale Josue přitrl k meromským vodám, vrhl se na Kananejské a Hospodin dal je v ruce Izraelovy.

Toto vítězství na severu mělo touž váhu, jako vítězství gabaonské na jihu. Josuovo dílo výbojné bylo jím dovršeno.

*

*

Maje celou zemi ve svých rukou, mohl přikročiti Josue Jos 13-19
k jejímu rozdělení. Rozdělil ji losem mezi devět a půl pokolení, ponechav jim, aby každé vyhladilo ještě Kana-nejské, kteří v jejich území zbyli. Rozdělení to stalo se v Silo, nevelikém městě horském v území Efraima, kde tehdy byl stánek Hospodinův s archou úmluvy. Pokolení

Jos 21 Levi nedal Josue žádného území zvláštního; vykázal mu jen čtyřicet osm měst (města levitská) v údělech kmenů (III Mž 10, ostatních.*) Učinil tak ve smyslu nařízení sinajských, aby IV Mž 5, kněží a levité bdíti mohli nad čistotou víry a byli učitelé V Mž 17) a soudci lidu: údělem jejich byl sám Hospodin.

Když byla takto země rozdělena, dali synové Izraelovi úděl Josuovi mezi sebou. Z vůle Hospodinovy dostalo se mu města, kterého si žádal; bylo to Tamnat-Sare v horách Efraimských.

*

Než se rozešli synové Izraelovi, aby zaujali nová svoje sídla, promluvil k nim Josue: »Vykažte města pro uprchlíky, o kterých vám mluvil Hospodin skrze Mojžíše, aby se do nich mohl utéci, kdokoli by zabil člověka nechtě, a tak aby mohl ujíti hněvu příbuzného, který je mstitelem krve. Jos 20 Uteče-li se do jednoho z těch měst, zastaví se před městskou branou a poví starším toho města vše, co dokazuje nevinu jeho; oni ho přijmou a dají mu místo k pobytu. (IV Mž 35, V Mž 19) Když jej mstitel krve bude pronásledovati, nevydají ho v ruce jeho. Ospravedlní-li před soudem čin svůj, zůstane v městě tom, dokud neumře velekněz, který jím toho času bude; potom teprve možno vrahu navrátiti se a vejíti do města svého i domu, z něhož byl uprchl.«**)

*) Nebydleli tedy všichni kněží v místě, kde byl stánek Boží, ale střídajíce se v posvátné službě docházeli tam, když na ně přišla řada.

**) Zákonodárce sinajský neodvážil se pro nevzdělanost lidu a tvrdost jeho srdce zcela odstraniti krevní mstu, snažil se však aspoň ji omeziti. Stanovil, že mají být v budoucnosti vyhrazena útočištná města ve prospěch toho, kdo by beze své viny byl příčinou smrti cizí (právo asyly). Úmyslných vrahů však nevzal v ochranu. (»Kdo usmrtí člověka v úmyslu zavraždití jej, smrtí ať umře.« II Mž 21) — Dle přirozené povahy věci byl mimo to u Izraelitů, jako u jiných národů starověku, útočištným místem pro všechny provinilce chrám a v něm zvláště oltář. Posvátnost jeho vylučuje totiž každé násilí. Mojžíš však dovolil úkladného vraha i od oltáře odtrhnouti, kdyby se rohu jeho přidržel. (»Zavraždí-li někdo bližního úkladně, toho i od oltáře odtrhneš, aby byl usmrcen.« II Mž 21)

Ustanovili tedy k tomu z měst daných Levitům Kades v Galilei, Sichem v pohoří Efraim a Hebron v pohoří Juda; za Jordánem pak rovněž tři města.

A Josue zavolal Rubenovce, Gadovce a polovinu kmene Manassova a řekl jim: »Učinili jste vše, co vám přikázal Mojžíš, služebník Hospodinův; také mne ve všem byli jste poslušni a neopustili jste bratří svých. Nyní tedy vraťte se, jděte do země svého dědického podílu.« I požehnal jim a propustil je. Jos 22

*

Tak dal Hospodin Bůh Izraelovi všecku zemi, o které byl otcům jejich přísahal, že jim ji dá; i zabrali ji a usadili se v ní. A dal jim pokoj ode všech národů okolních. Jos 21

Tehda kosti Josefovy, jež přinesli synové Izraelovi z Egypta, pohřbeny byly v Sichemu, na poli, které Jakub koupil, když se tudy vracel od Labana z Mesopotamie, a které před svou smrtí v Egyptě Josefovi daroval. Jos 24 Str. 69

*

*

Dokonav úlohu svou, odešel Josue do města Tamnat-Sare a žil tam v pokoji. Jos 23

Když byl už velmi stár a sešlý věkem, nastoupiti maje cestu všeho světa, svolal všechny kmeny izraelské před Hospodina, to jest k stánku jeho v Silo, a když se lid dostavil, mluvil k němu takto: Jos 24

Za Řekou*) sídlili prvotně otcové vaši a sloužili bohům cizím. Vzal tedy Hospodin otce vašeho Abrahama z končin Mesopotamie, přivedl jej do země Kanaan, dal mu Izáka a tomu zase dal Jakuba a Esaua. Z těch Esauovi dal v majetek pohoří Seir, Jakub a synové jeho pak sestoupili do Egypta. Potom poslal Mojžíše a Árona a bil Egypt mnohými ranami. A vyvedl vás i otce vaše z Egypta. Když pak jste přišli k Rudému moři a když Egyptané pronásle-

*) Míněn tu Eufkrat.

dovali otce vaše vozy a koňmi, volali jste k němu, a on položil tmy mezi vás a Egyptany a přivedl na ně moře, aby je přikrylo. Po dlouhém pobytu na poušti zavedl vás do země Amorhejských, kteří sídlili za Jordánem. Když pak bojovali proti vám, dal je do rukou vašich; i zabrali jste zemi jejich. Povstal také Balak, král moabský, a dal se do boje proti Izraelovi; poslal a povolal Balaama věštce, aby vám zlořečil; Hospodin však dobrořečil vám skrze něho a vysvobodil vás z ruky Balakovy. Přešli jste Jordán. Národové kananejští pustili se v boj proti vám; Hospodin dal je však do rukou vašich. A dal vám zemi, s kterou jste se nenamáhali, města, kterých jste nestavěli, vinice a zahrady olivové, kterých jste neštípili.

Nyní tedy bojte se Hospodina a služte mu srdcem celým a dokonale upřímným! Nezamlouvá-li se vám však sloužiti Hospodinu, dává se vám na vůli: vyvolte si dnes podle libosti, komu chcete sloužiti, zda bohům, kterým sloužili otcové vaši v Mesopotamii, či bohům Kananejských, v jejichžto zemi sídlíte. Já však a dům můj sloužiti budeme Hospodinu.»

Tu lid odpověděl: »Bud' daleko od nás, abychom opustili Hospodina a sloužili bohům cizím! Hospodin je Bůh náš; ten vyvedl nás a otce naše zázračně z robotárny egyptské a střežil nás celou cestu, kterou jsme šli. Jemu tedy budeme sloužiti!« I pravil Josue k lidu: »Služba, kterou Hospodin žádá, není věc snadná.« Lid však opakoval: »Budeme sloužiti Hospodinu.« Josue vzal tedy veliký kámen, postavil jej pod stromem, terebintem, který stál proti vchodu do posvátného stanu, a řekl shromážděnému lidu: »Hle, kámen tento bude vám svědkem, abyste snad později nechtěli zapíratí a lháti Hospodinu, Bohu svému.«

Jos 8 Pak se odebrali všichni v slavnostním průvodu, nesouce s sebou archu Hospodinovu, na památné tábořiště do Galgaly, kde stál pomník zázračného jejich přechodu Jordánem, dvanáct nakupených kamenů. Josue vystavěl tam

oltář, na něm obětoval Hospodinu celopaly a podal pokojné oběti. Lid stál po obou stranách archy: polovice jich s jedné, polovice s druhé strany. A Josue žehnal lidu, četl slova Zákona, požehnání i zlořečení, vše, jak bylo psáno v knize zákona Mojžíšova. Tak obnovil tedy Josue smlouvu s Hospodinem.

Po tom všem umřel Josue, služebník Hospodinův, jsa ve stu a deseti letech. I pochovali ho v půdě jeho dědičného podílu, v Tamnat-Sare.

Jos 24
Kolem r.
1380 př. Kr.

SOUDCOVÉ

Josue neustanovil si nástupce. To bylo hlavní příčinou, že po jeho smrti neměl Izrael ústřední vlády; každý kmen spravoval se sám svými staršími.

Když vymřelo pokolení, které bylo svědkem zázraků, jež konal Hospodin, aby zemi zaslíbenou lidu svému v majetek odevzdal, uchýlil se národ na cestu zkázy. Stýkajíce se s Kananejci, kteří mezi nimi ještě zbyli, zvláště na horách, brali si za manželky dcery jejich a dávali jim navzájem dcery své v manželství a sloužili bohům jejich.

Bůh hněval se proto na Izraele a vydal jej za trest do rukou pohanským sousedům. Když pak se zpronevěřilý národ, utrpením dohnán, k němu vrátil, smiloval se Bůh nad ním a vzbudil mu osvoboditele. A to se opakovalo v době asi tří set let několikráte. Řečení osvoboditelé, když byla země zbavena cizí nadvlády a lid útisku a když tak úkol jejich osvoboditelský byl skončen, vraceli se do soukromého života a požívali i potom veliké vážnosti pro své bezprostřední povolání od Boha a pro zásluhy osvobozením vlasti získané a bývali žádáni ve sporech o rozhodnutí. Odtud jméno jejich soudcové. Byli tedy tito soudcové prvotně a především vůdci vojenskými. Vlastní moc soudní náležela starším — soudce sedal se svým písařem v bráně města — a pak kněžstvu.

V Mž 16
a 17

Gedeon

Sdc 6 Jednou tak vydal Hospodin Izraele v ruce Madianských.*) Po sedm let přiháněli tito beduini své velbloudy z východní pouště přes Jordán, spásali, co stálo na polích, brali, co našli na mlatech a v sýpkách, loupili dobytek a nenechávali domácím lidu k živobytí ničehož nic.

Zastrašení a sklíčení Izraelité nepomýšleli zprvu na odpor, ale prchali do hor a skrývali se v jeskyních. Pustošení země a loupeže Madianských stávaly se však nakonec obtížnými tou měrou, že Izrael volal k Hospodinu, žádaje pomoci. A Hospodin vzbudil Gedeona z Efry v kmeni Manasově, aby vymýtil bohoslužbu Bálovu,**) které se lid přichytil, a aby osvobodil Izraele.

Když se totiž na počátku žní rozhlásilo, že se nepřítel opět blíží, přišel anděl Hospodinův a sedl pod dubem, který byl v Efře a náležel jakémusi Joasovi. Gedeon, syn jeho, mlátil poblíž odtud obilí a čistil je na mlatě, aby je skryl před Madianskými. Anděl pozdravil jej: »Hospodin s tebou, nejsilnější z mužů!« A pravil mu: »Jdi a vysvobod' Izraele z ruky Madianských!« Gedeon odpověděl: »Prosím, pane můj, jak vysvobodím Izraele? Hle, rod můj poslední je v Manasovi a já jsem nejmenší v domě otce svého.« I řekl mu anděl: »Hospodin bude s tebou a porazíš Madianské jako jediného muže.« Gedeon vzbopil se tedy k obraně národa. Dříve však ještě, než se tak stalo, řekl mu Hospodin v noci: »Zboř oltář Bálův a háj, který je kolem oltáře, posekej.« Učinil tedy Gedeon, jak mu byl Hospodin přikázal, a vystavěl oltář Hospodinu a obětoval na něm oběť zápalnou.

Sdc 7 Madianští přešli Jordán a položili se táborem na rovině

*) Madianští byli sousedi Moabů a Amonů. Neměli dosti pevná sídla. O jednom jejich kmenu stala se zmínka již na str. 78. Viz také str. 107.

**) Baal — přední bůh Kananejců a sousedních národů pohanských.

Jezraelské. Lidu jejich bylo jako kobylek; také velbloudů měli bez počtu.

Tu pojal Gedeona duch Hospodinův. Sebral rychle mužstvo ze svého kmene i z okolních a vytáhl proti Madianským. Když se podvečer přiblížil k ležení nepřátelskému, řekl mu Hospodin: »Je příliš mnoho lidu s tebou a nebude vydán Madian do rukou jeho, aby se nemohl chlubit Izrael: »Svojí silou jsem se osvobodil.« Mluv k lidu: »Kdo je bázlivý, ať se vrátí.« Gedeon učinil tak, a tu většina jich odešla domů. Nebylo také divu, že pozbyli odvahy, když měli takovou přesilu proti sobě! Ale Hospodin řekl Gedeonovi: »Ještě je toho lidu moc. Zaveď je k vodě! Kteří budou pít přímo z pramene, těmi vás vysvobodím; všechen ostatní lid ať se vrátí domů.« Tak zůstalo Gedeonovi pouze tři sta mužů, neboť všichni ostatní přisedali a podávali si dlaní vodu k ústům.

Ještě téže noci rozdělil Gedeon oněch tři sta mužů na tři oddíly; dal každému muži do rukou roh a džbán, do džbánu doutnající pochodeň a řekl jim: »Co uvidíte mne činiti, čiňte po mně!« A dostal se s nimi potichu až na pokraj ležení nepřátelského, každý oddíl s jiné strany. O půlnoci zatroubil Gedeon, rozbil svůj džbán a doutnající pochodeň rozdmýchal v plamen. Drže ji vzhůru, vykřikl: »Meč Hospodinův a Gedeonův!« Totéž činili po něm i jeho lidé na třech místech kolem tábora. Vzkřikli, rozbíjeli džbán o džbán, kroužili pochodněmi a troubili na rohy. Lomoz, křik, zvuky rohů, světlo znenadání a za těch okolností o půlnoci vzniklé, to vše způsobilo zděšení a zmatek v táboře nepřátelském: velbloudi se plašili, převraceli stany, všecko zděšeně dalo se na útěk a ve zmatku obrátil druh meč proti druhu a pobíjeli se navzájem.

Zvěděvše o tom Izraelité, v těch končinách usedlí, sběhli se a pronásledovali Madianské spolu s Gedeonem až k Jordánu. Vody jordánské pak byly obsazeny od Efraimovců. A tak unikla z poražených pouze hrstka.

Země potom měla pokoj mnoho let, pokud Gedeon spravoval lid.

*

Když přicházeli Madianští se svými stády i na úrodné nivy betlemské a tam vše spásali, rozkrádali a pustošili, nastal v té končině hlad.

Rut 1 Tehdy se vystěhoval z Betlema judského člověk jeden s manželkou a se dvěma syny. Slul Elimelech a žena jeho Noemi. Došli až do Moabska a usadili se tam. I zemřel Elimelech a pozůstala Noemi a oba synové. Ti vzali sobě za ženy Moabky, z nichžto jedna jméno měla Orfa, druhá Rut. Ale po čase zemřeli též oba synové a tak zůstala Noemi sama, zbavená dětí i manžela. Po deseti letech pobytu v zemi Moabské vstala Noemi, aby se vrátila do vlasti, neboť slyšela, že Hospodin shlédł na lid svůj a dal mu chleba — byl totiž mezitím Madian zahánán od Gedeona a domácí půda opět mohla vyživiti lid.

Vydała se tedy Noemi na cestu a snachy její obě ji doprovázely. Když daleko již s ní došly, pravila jim Noemi: »Vraťte se každá do domu matky své. Hospodin buď vám milostiv, jako jste byly vy synům mým i mně. Dej vám dojít spokojenosti v domech mužů, kterých se vám doštane!« A políbila je. Ony však počaly hlasitě plakat a řekly jí: »S tebou půjdeme k lidu tvému.« Noemi jim odpověděla: »Vraťte se, dcery mé! Proč byste se mnou chodily? Synů již nemám jiných, že byste se nadíti mohly mužů v nich. Mně líto je vás velice.« Tu Orfa políbila tchyni a vrátila se. Ale Rut zůstala. I domlouvala jí Noemi: »Hle, švagrová tvoje vrací se k lidu svému a k bohům svým; jdi s ní.« Rut však odpověděla: »Nenuť mne, abych tě opustila, abych odešla! Kamkoli půjdeš ty, půjdu i já, a kde dlíti budeš ty, tam dlíti budu také já! Lid tvůj — lid můj, a Bůh tvůj — Bůh můj. Která země tebe mrtvou přijme, v té i já zemřu a pohřbena budu. Ať mne Hospodin trestá a zase trestá, odloučí-li mne od tebe něco

jiného než smrt!« Vidouc tedy Noemi, že je Rut nezvratně odhodlána jíti s ní, přestala jí domlouvati.

A šly spolu až do Betlema. Když do města vešly, rychlá o tom se roznesla zvěst a ženy se tázaly: »Je tohle Noemi?« Ona jim však řekla: »Nenazývejte mě Noemi, »dobře se mající«, raději jmenujte mě Mara, »hořká«, nebo hořkostí mě naplnil Všemohoucí. Vyšla jsem plná, a prázdnou — bez muže a synů — mě zpátky přivádí Hospodin.«

Byla právě doba žní ječných.

Aby opatřila výživu sobě a tchyni své, šla Rut moabská a sbírala klasy za ženci. Z vůle Boží se stalo, že pole, na kterém sbírala klasy, náleželo Bózovi, muži bohatému z příbuzenstva Elimelechova. Když přišel Bóz na pole k žencům, tázal se služebníka, který byl nad ženci: »Cí je tato mladá žena?« Ten odpověděl: »Je to Moabka, která přišla s Noemi; prosila, aby směla za námi sbírat klasy. Od rána trvá na poli a ni na okamžik domů neodběhla.« Tu řekl Bóz k Rut: »Slyš, dcero! Nechod' na jiné pole sbírat, a bude-li se ti chtít píti, napij se s mými lidmi, a až bude čas k jídlu, pojez s nimi!« Rut poklonivši se k zemi, řekla: »Odkud mi to, že jsem našla milost před očima tvýma, já cizinka?« Bóz odpověděl: »Vše mi bylo oznámeno, cos učinila pro tchyni po smrti muže svého: žes opustila rodiče i zemi, ve které jsi se narodila, a přišlas k lidu, kterého jsi dříve neznala. Odplatíš tobě Hospodin skutek tvůj!« A přikázal svým služebným: »Odhazujte úmyslně něco ze snopků a nechávejte ležeti —!« V čas jídla sedla si tedy Rut vedle ženců; i jedla a nasýtla se a ještě jí zbylo. Potom sbírala zas až do večera, a co sebrala, prutem vymlátila. Večer vrátila se k tchyni své, odevzdala jí vymláčené obilí a dala jí také, co jí zbylo z pokrmu, kterým se byla nasýtla. I přidružovala se Rut k žencům Bózovým tak dlouho, dokud všeho obilí nesklidili.

Po žních řekla jí Noemi: »Dcero má, Bóz, k jehožto služebným na poli ses přidružovala, je náš příbuzný. Dojdi

Rut 2

Rut 3

tedy k němu a pověz mu, že je tvůj příbuzný a jaké právo ti na něj dává zákon.«

V Mž 25 Podle zvykového práva, z dob patriarchů pocházejícího a Mojžíšem uzákoněného, měl svobodný bratr zemřelého muže, který nezanechal potomků, povinnost, pojmouti vdovu po něm za ženu, aby zachováno bylo jméno zemřelého. Časem a změněnými poměry vešlo ve zvyk, že povinnost ta přecházela na každého pokrevně příbuzného.

Rut 4 Rut tedy šla a přihlásila svoje právo. I řekl Bóz: »Veškeren lid, jenž bydlí v městě našem, ví, že jsi žena ctnostná.« A vzal si ji za manželku. Hospodin pak požehnal sňatku jejich a daroval jim syna, který byl pojmenován Obed.*) Tehdy pravily ženy k Noemi: »Budeš mít, kdo tě bude těšit a ve stáří živit, neboť narodil se ze snachy, která tě miluje a je ti mnohem lepší, než kdybys měla sedm synů.«

Noemi vzala pachole, položila si je na klín a byla mu chůvou a pěstounkou.

J e f t e

Sdc 10 Po čase opět synové Izraelovi, staré hříchy novými rozmnožující, činili, co bylo zlé před obličejem Hospodinovým: sloužili bohům svých pohanských sousedů. Hospodin rozhněval se na ně a vydal je v ruce synů Amonových.

Osmnáct let trpěli vpády jejich všichni, kdo bydleli za Jordánem, ano i Jordán překročili Amonové a zpusťovali Judu, Benjamina a Efraima. Konečně obrátili se Izraelští k Hospodinu a pokorně vyznali svou vinu. A hned také všechny modly cizích bohů vyvrhli ze svého území a začali sloužiti Hospodinu. I slitoval se nad jejich bídou.

Sdc 11 Toho času žil v Galaadu Jefte, muž velmi silný a bojovný. Nevlastní bratři jeho vyhnali jej z domu otcov-

*) Tento Obed, syn Bóza a Rut moabské, byl otcem Isaje a Isai byl otcem Davida krále.

ského, řkouce: »Nemůžeš býti v domě otce našeho dědicem, ježto ses narodil z jiné matky.« Odešel tedy Jefte a usadil se v zemi na jihovýchod při jezeře Tiberiadském. Tam se shromažďovali u něho chudí a potulní muži a měli jej za svého vůdce. On pak s nimi podnikal nájezdy do sousedních krajů. Při tom se proslavil hrdinností a druhové jeho se vycvičili v boji. Když pak synové Amonovi znovu vtrhli na území kmene Manassova v Zajordání, došli si starší z Galaadu pro Jefte a učinili ho svým knížetem.

Jefte, vypraviv hned posly k Amonským, žádal, aby přestali utiskovati Izraele. Žádal však marně. Tu sestoupil na něho duch Hospodinův, a on sjednotil všechny Izraelity východní země jordanéské kolem sebe. Než do boje šel, učinil Jefte slib Hospodinu, řka: »Dáš-li syny Amonovy v ruce mé, kdokoli první vyjde ze dveří domu mého a půjde mi vstříc, až se budu vraceti z boje, toho ti obětovati budu v oběť zápalnou.

A zvítězil.

Když se vracel do domu svého, vyšla mu radostně vstříc jediná dcera jeho, provázena řadou plesajících družek. Jefte, spatřiv ji, roztrhl v žalu roucha svá a pravil: »Běda mně, dcero má! Otevřel jsem ústa svá k Hospodinu a jiného činiti nebudu moci.« Hrdinná obětavost dcery dává mu v odpověď: »Otče můj, učiň mi, co jsi slíbil Hospodinu, jen když je ti dopřáno zvítěziti nad nepřáteli. Jediné to mi splň, zač prosím: Dovol mi, abych směla dva měsíce choditi po horách a oplakávati s družkami panenství svoje.« — Bylo asi zvykem u Izraelitů, že pannu oplakávaly po pohřbu její družky písněmi, ve kterých truchlily, že zemřela bez muže, bez dětí a tedy bez naděje, žít i po smrti na zemi ve svém potomstvu. Písně takové chce Jeftova dcera zpívati s družkami sama, a to dva měsíce. — Otec jí odpověděl: »Jdi!« Když pak přešly dva měsíce, vrátila se domů, a otec učinil s ní, jak byl slíbil.

(Lidské oběti byly u národů, s nimiž Izraelité sousedili,

V Mž 12 obyčejným zjevem a velmi ceněny. Zákon Mojžíšův sice takové oběti zapovídal, ale Jeftovi nedostalo se pečlivé výchovy náboženské a později, když byl v čele dobrodružné tlupy, málo slýchal o zákonu, daném na Sinaji, mnoho však o lidských obětech. Dal se tedy snadno svést tímto obyčejem; tím snáze, že viděl v takové oběti projev rytířské velkodušnosti.)

Sdc 12 Jefte Galaadský soudil Izraele šest let.

S a m s o n

Sdc 13 A znovu odcizil se Izrael víře v Hospodina, Boha svého, a klesl proto zase pod nadvládu cizí, tentokráte svých sousedů na západě, Filištů, a krutě byl od nich utiskován. Tehdy povolán byl od Boha hrdinný Samson z kmene Dan, aby byl mstitelem trpících bratří a aby tak osvobození národa připravoval.

Nebe dalo mu podivuhodnou sílu. Jednou vyřítil se na něho mladý lev, zuřivě řvoucí. Ale Samson jej zabil, ačkoli neměl v ruku zholu ničeho. Uškrtil jej v náručí a rozsápal jako kůzle. — Jsa zasvěcen Hospodinu slibem nazirejským, zdržoval se všelikého nápoje opojného a nosil dlouhé vlasy, kterých se nůžky nikda neměly dotknouti.

Takto tedy uzpůsoben k danému úkolu, podnikal Samson mnoho, čím Filišty na majetku i životech těžce poškozoval a tak je, nepřátele svoje i svého národa, podle zásad válečného práva citelně oslaboval. — Jednou schytl množství šakalů a pouštěl je brzy tu, brzy tam, vždy dva a dva k sobě svázané za ohony, na něž byla připevněna a ve chvíli vypuštění zapálena smolná dračka, do polí filištských. Bylo to v roční době, kdy celý kraj Filištů, přímořská rovina, vlnila se žlutým obilím, čekajícím na srp ženců. A činem Samsonovým stalo se vkrátku to vše kořistí plamenů. Ba
Sdc 14 ani vinice a olivové zahrady neušly zkáze. — Při jedné
Sdc 15 příležitosti pobil třicet Filištů a jindy, když zrádně jim

byl vydán svázaný, zpřetrhal všechna pouta — byly to provazy zcela nové a proto pevné — a zdvihnuv pohozenou čelist osličí, pobil jich ještě více.

A nejen zle dělal Filištům svými hrdinskými činy, on i v posměch je uváděl a tím strach a bázeň před nimi se svých krajanů sejmouti se snažil. Tak, když vešel jednou do filištského města Gazy, zaradovali se nepřátelé, že s ním konečně podle zásluhy sčítují. Zavřeli proto bránu. On však, uchopiv obě vrata brány i s veřejemi a se závorou, vložil si je na ramena a odnesl je na stráň hory, která byla proti městu. Sdc 16

Po tom všem uznal lid Samsona za obhájce a mstitele svého a měl ho v úctě jako předešlé soudce.

Bohužel, zanedbával Samson při tom vnitřní svoje posvěcení a povoloval vášním svého mládí. Tím se stalo, že nakonec v boji proti Filištům podlehl.

Miloval ženu filištskou. Jméno její bylo Dalila. K té se dostavili přední z Filištů a slibovali jí mnoho peněz, zví-li od Samsona a jim poví tajemství veliké síly jeho. A zrádná milenka jim posloužila vylákáním jeho tajemství. Mluvila k Samsonovi: »Pověz mi, prosím tě, v čem je tvoje převeliká síla?« On však zdráhal se pověděti. I vyčítala mu: »Jak můžeš říci, že mne miluješ, když srdce tvé není se mnou?« Když tak mnoho dní na něho doléhala, nedávajíc mu času k odpočinutí, zeslábla mysl jeho a zemdlela příliš. Tehdy odkryl jí pravdu té věci: »Nikda nedotkly se nůžky mé hlavy, neboť jsem nazirejský od lůna matěře své. Kdyby ostříhána byla hlava moje, odešla by ode mne síla má a byl bych jako jiní lidé.« Dalila vzkázala potom knížatům filištským: »Přijďte, neboť otevřel mi srdce své.« Přišli tedy, nesouce peníze, které jí byli slíbili. Když pak usnul Samson, ustříhala mu kadeře vlasů jeho. Tu vrhli se na něho Filištové, přemohli jej a vyloupali mu oči; potom jej vedli do Gazy, spoutaného řetězy, a zavřevše ho v žaláři, rozkázali mu točiti mlýnkem.

Nelze sobě představití zaměstnání nudnějšího a úmornějšího. Ten, kdo nucen byl kámen ručního mlýnku otáčeti, pokládán byl za tvora nejnešťastnějšího. Nemohli si tedy Filištové již ani vymysleti trest, který by více ponižoval izraelského hrdinu.

Zrazen, oslepen a ponížen měl Samson příležitost činiti pokání za svůj hřích. On skutečně tak učinil. A hle, milost Boží byla větší než krutost nepřátel: když mu rostly vlasy, bývalá síla opět se mu vracela. Zanedlouho naskytla se příležitost, kdy vina jeho měla býti smířena úplným jeho sebeobětováním.

Filištové pořádali v Gaze děkovnou slavnost v chrámě předního boha svého Dagona za to, že se jim dostalo v Samsonovi tak vzácné kořisti. Chrám obsahoval svatyni a nekrytý dvůr, který byl na straně proti svatyni uzavřen podloubím; plochá střecha tohoto podloubí byla stupňovitě upravena pro lid účastný při bohoslužbě. Na tomto nádvoří konala se slavnostní oběť, spojená s posvátnou hostinou; sem pak dali Filištové, velmi četně shromáždění, vyvésti ze žaláře přemoženého nepřítele, aby se posmívali jeho pokoření. — Samson pamatoval si stavbu gazského chrámu z dřívějšíka. Věděl, že hlavní tíha krytu podloubí spočívá na dvou sloupech, jež stály uprostřed. K těmto dvěma sloupům dal se vésti Samson a řekl pacholeti, řídícímu kroky jeho: »Pusť mne, abych se opřel a maličko si odpočinul.« A když se tak stalo, modlil se v pokorné důvěře k Hospodinu: »Bože můj, rozpomeň se na mne a vrať mi bývalou sílu!« A stanuv mezi oběma sloupy, vyvrátil jeden napravo, druhý nalevo, a sesula se stavba... Tak zahynul sám a s ním veliké množství Filištů.

Samuel

Zatím co Samson perně splácel Filištům vše zlo, jež oni působili Izraelovi, zvláště kmenům jeho, s nimiž sousedili,

žil jeden muž v Rámě na horách Efraimských a jméno měl I Kr 1
Elkana. Žena jeho Anna neměla děti a rmoutila se proto
velmi. Jednou se vydala s mužem svým ke stánku Hos-
podinovu do Silo.

Tam byl již od dob Josuových posvátný stan s archou
úmluvy. A to právě učinilo z města toho, jinak nevelikého
a neslavného, jakýsi národní střed, kde se shromažďoval
lid Bohu věrný k oslavě hlavních svátků v roce, jak tomu
chtěl zákon Mojžíšův, a kam i mimo to ze zbožnosti do- Str 97
cházel a v potřebách svých se utíkal.

Když usedli Elkana s Annou v Silo k obětní hostině, Str. 96
dala se Anna do pláče a nic nejedla. Řekl jí tedy Elkana,
muž její: »Anno, proč pláčeš a proč nejíš a proč trápí se
srdce tvé? Což nejsem já ti lepší nežli deset synů?« Anna
se zdvihla a šla ke svatyni. Tam se modlila k Bohu hořce
plačíc a učinila slib: »Hospodine zástupů,*) shlédneš-li
milostivě na trápení služebnice své, rozpomeneš-li se na mne
a dáš mi syna, dám jej tobě na všechny dni života jeho.«
Heli, velekněz, pozoroval ústa její a viděl, jak se jí hýbají
rty, hlasu však nebylo slyšeti žádného. Domníval se tedy,
že jest opilý. I káral ji. Anna odpověděla skromně: »Vína
ni čeho jiného, co může opojiti, jsem nepila, ale vylévala
jsem srdce své, plné hořkosti, před obličejem Hospodino-
vým, nebo jsem žena velmi nešťastná.« Tu jí pravil Heli:
»Jdi v pokoji a Bůh Izraelův dej tobě, zač jsi ho prosila.«
A šla žena svou cestou, jedla a tvář její nebyla již smutná.

Po čase rozpomněl se Hospodin na Annu. I počala a po-
rodila syna a nazvala jej Samuel. Když odchovala syna
svého, přivedli jej s Elkanou k stánku Hospodinovu do
Silo. Řekla pak Anna Helimu: »Já jsem ta žena, která
jsem stála zde před tebou a modlila se k Hospodinu. Za
toto pachole modlila jsem se, a dal mi Hospodin, zač jsem
ho prosila. Proto také já ho dávám Hospodinu; na všechny
dny života svého budiž mu darován!«

*) Zástupů nebeských, to jest andělů.

(IV Mz 8) Samuel pocházel z kmene Levi a byl tedy již původem svým určen k službě při stánku Božím. Podle zákona Mojžíšova začínala povinnost ta teprve rokem šestadvacátým, matka jej však k tomu zasvětila již od mládí slibem, který jej mimo to zavazoval i k doživotnímu nazíreátu. A dítě ukázalo se hodným hluboké víry své rodičky.

*

I Kr 2 Velekněz Heli měl dva syny. Ale byli to pekelníci, kteří nedbali Hospodina a nevážili si úřadu kněžského. Dopouštěli se hrubých provinění v samé svatyni a tak pohoršovali lid a odvraceli jej od obětování. Byl pak Heli již velmi stár. Když uslyšel, co činí synové jeho, domlouval jim: »Proč děláte takové věci, věci hanebné? Nečiňte toho, synové moji!« Oni však neposlechli.

Heli byl slaboch. Nedovedl zabrániti, aby synové jeho nezadržovali pohoršlivým životem návrat lidu k službě Hospodinově, což jediné mohlo vésti k vymanění se z cizí nadvlády.

Samuel pak, ač útlé teprv pachole, konal službu při stánku Hospodinově a rostl a líbil se Bohu i lidem. A matka dělávala mu sukničku, kterou přinášela, chodíc na velké svátky s mužem svým do Silo.

*

I Kr 3 Heli spával ve svém stanu nedaleko svatyně, Samuel pak u vchodu jejího. Jedné noci zavolal jej Hospodin. Samuel v domnění, že jej volá Heli, běžel k němu a řekl: »Tu jsem.« Heli však pravil: »Nevolal jsem; jdi zas a spi.« Tříkráte volal jej takto Hospodin a tříkráte přišel Samuel k Helimu. Velekněz porozuměl, že to volá pacholík Bůh. I řekl mu: »Jdi a spi. Uslyšíš-li ještě jednou volání, rci: »Mluv, Hospodine, nebo služebník tvůj poslouchá.« Když tedy odešel Samuel a lehl si, zavolal Hospodin jako dříve: »Samueli, Samueli!« Tu se ozval Samuel podle rady He-

liho. Hospodin řekl mu: »Hle, přichází den, kdy ztrestám Heliho a syny jeho; syny pro hříchy jejich, otce pak proto, že věděl, jak nešlechetně si vedou, a netrestal jich.« Ráno zavolal Heli Samuela a prosil ho, aby netajil před ním nic z toho, co mu bylo řečeno. Samuel mu to tedy pověděl. Heli však, v stařecké slabosti, nechal syny své hřešiti dále.

Samuel rostl a Hospodin byl s ním. Ukazoval se mu i dále a mluvil k němu. Samuel pak mluvil k lidu, který zase počal choditi do Silo přes pohoršlivé chování synů Heliho. Žádné slovo jeho nepadlo na zem (nezůstalo nesplněno). A všecek Izrael poznal v něm pravého proroka Hospodinova.

Izrael již po dvacet let úpěl pod útisky Filištů. Konečně 1 Kr 4 postavil se jim na odpor. Ale sotva došlo k boji, dal se na útěk a utrpěl veliké ztráty. Tu starší, kteří slýchávali, jak předkové jejich šťastně přešli Jordán a jak hravě dobyli Jericha, když archu Boží měli ve svém středu, řekli si navzájem: »Přinesme si sem archu úmluvy.« Domnívali se, že jim bude přítomnost archy zárukou vítězství. Poslali tedy do Silo a vzali odtud archu. Oba synové Heliho ji provázeli. Ale Bůh neposkytl pomoci své těm, kteří toho nebyli hodni. V bitvě, která se potom strhla, poražen byl Izrael úplně, archu zmocnil se nepřítel a synové Heliho zahynuli.

Ještě téhož dne přišel do Silo rychlý posel z bojiště, s roztrženým šatem a s hlavou prachem posypanou. Když zvěstoval smutnou zprávu, kvílilo vše město. Heli seděl u brány hledě proti cestě, ač zrak jeho stářím byl téměř vyhaslý; báloť se srdce jeho o archu Hospodinovu. Nevěda, co se to děje, tázal se: »Jaký je to bouřlivý křik?« Tu pospíšil muž ten, posel, a oznámil Helimu: »Utekł Izrael před Filišty, pohroma veliká stihla lid; také oba tvoji synové jsou mrtvi, ano i archa Boží je vzata.« Jak-

mile se zmínil o arše, spadl Heli se sedadla naznak, zlomil si vaz a tak umřel.

- 1 Kr 5 Ukořistěná archa donesena byla od vítězů do Azotu, do chrámu Dagonova, a postavena k modle boha toho. Ale když Azotští ráno vstali, hle, modla ležela obličejem na zemi před archou Hospodinovou. I vzali ji a postavili zase na její místo. Druhého dne však opět našli Dagona, an leží obličejem na zemi před archou Hospodinovou; hlava jeho pak a obě ruce byly uraženy na prahu. A zlé pohromy — smrtonosná nemoc a živelní záplava myší —
 1 Kr 6 začaly potom stíhati zemi filištskou i její lid. Poslali proto
 1 Kr 7 Filištové archu zpět do země Izraelské. Uložena byla v městčku Kariatjearim v domě jakéhos Abinadaba, syn pak jeho Eleazar byl ustanoven, aby ji opatroval.

Posvátný stan — bez archy Hospodinovy — přenesen potom ze Silo do Nobe. Silo, znesvěcené hřích synů Heľiových, propadlo smutnému osudu zapomenutí a zániku.

Od onoho vítězství Filištů nad Izraelem, při němž padla jim do rukou archa, byl už rok dvacátý. Po celou tu dobu, jako před tím stejně dlouho, neustávali vítězové utiskovati poražené, ač jinak byl v zemi klid. Lid ponížení své tupě snášel. Konečně vš^h, znechutiv si otročení cizincům, utekl se k Samuelovi, který se tehda již těšil u všeho lidu účt^ě jako prorok Hospodinův.

Samuel je ujistil: »Vrátíte-li se celým srdcem k Hospodinu a budete-li jemu jedinému sloužiti, vytrhne vás z ruky Filištů.« Odstranili tedy dosavadní modloslužbu, postili se a v kajícnosti hlasitě vyznávali: »Zhřešili jsme Hospodinu!« I postavil se jim Samuel v čelo. Jak o tom Filištové zvěděli, neváhali předejiti odbojn^é hnutí: vytáhli proti nim. Tím polekáni řekli Izraelští Samuelovi: »Nepřestávej volati za nás k Hospodinu, Bohu našemu, aby nás vysvobodil z ruky Filištů!« Samuel, stoje již před nepřítelem,

hotov k boji, vzal beránka a přinesl jej v oběť Hospodinu. A Bůh nezklamal důvěry svého proroka. Filištové dali se v boj ještě za oběti Samuelovy. Ale Hospodin rozpoutal proti nim hroznou bouři a způsobil v nich takový zmatek, že padali před Izraelem, který je bil a pronásledoval až na hranice.

Tak tedy po čtyřiceti letech poroby dostalo se Izraelitům konečně vysvobození, a to zásluhou Samuelovou. A Samuel obcházel potom každý rok všecku krajinu a rozsuzoval spory, vzniklé mezi lidem. Pak se vracíval do Rámy, neboť tam byl dům jeho, a tam také soudil Izraele.

DOBA KRÁLŮ

Od r. 1053 do r. 587 př. Kr.

SAUL

1053—1011

Jsa již obstárlý, přenesl Samuel moc, již se mu podařilo soustřediti ve svých rukou, na své syny. Ti však nechodili po cestách otce svého, ale uchýlili se po lakotě: brali dary a převraceli spravedlnost. I Kr 8

Shromáždili se tedy starší lidu, přišli k Samuelovi do Rámy a řekli mu: »Hle, ty jsi už stařec a synové tvoji nechodí po cestách tvých. Ustanov nám krále, jako mají všichni národové.« Samuel byl zarmoucen tou žádostí. Proč neměl býti Hospodin sám nadále králem jejich, jako byl dosud? Modlil se tedy k Hospodinu, co by měl činiti, a Hospodin mu řekl: »Uposlechni hlasu lidu. Ne tebe zavrhli, ale mne.« Samuel pokusil se ještě rozmluviti to lidu. Upozornil je na právo krále, který panovati bude nad nimi, naznačuje spolu i možnost zneužití moci královské. »Bráti bude,« pravil, »syny vaše a udělá si z nich jezdce a předběhače vozů svých; ustanoví si z nich tisíčníky a setníky svého vojska, oráče rolí svých, žence obilí, jakož i kováře zbroje a vozů svých. Z dcer vašich nadělá si voňavkářek

a kuchařek. Nejlepší pole vaše, vinice a zahrady olivové pobere a dá služebníkům svým. Z obilí vašeho, z úrody vinic i ze stád vašich bude vybíratí desátky, aby měl co dáti dvořanům. Nevolníky vaše a nevolnice, nejlepší potahy odejme vám a pošle na svou práci.« Lid však ani vyslechnouti nechtěl slov Samuelových a stál na svém. »Nikoli, ale král bude nad námi. Budeme také my jako všichni národové; souditi bude nás král náš, vycházeti bude před námi a povede nám války naše!« Hospodin přikázal Samuelovi znova: »Poslechni hlasu jejich a ustanov nad nimi krále!«

Ustoupil tedy Samuel naléhavé žádosti národa, plně tak vůli Boží, jež mu byla zjevena.

(Mojžíš předvídal prorocky, že bude jednou u Izraelitů zavedeno království. Proto vydal k tomu podrobné předpisy: »Ustanovíš si králem toho, jež z počtu bratrů tvých vyvolí Hospodin, Bůh tvůj. Příslušníka jiného národa nebudeš smět učiniti králem. Když pak bude ustanoven, ať nechová si mnoho koní, ať nemá mnoho žen, které by připoutaly k sobě jeho mysl, ani příliš mnoho stříbra a zlata. Až zasedne na trůn, ať si opíše Zákon a bude jej míti při sobě a čítati v něm po všechny dny života svého, aby se naučil báti se Hospodina, Boha svého, a zachovávatí ustanovení, která jsou v Zákoně obsažena. Ať se pyšně nepozdvihuje nad své bratry a nechať se neuchyluje ani vpravo ani vlevo.«)

*

I Kr 9 Byl tehdy ve vesničce Gabaa, severně od Jerusalema, velmož jeden z Benjamina, jménem Kis, a měl syna jménem Saula. Nebylo muže ze synů Izraelových urostlejšího a krásnějšího nad něj. Toho, když vyšel jednou, aby hledal ztracených oslic, potkal prorok Samuel. Při pohledu jeho na Saula řekl mu Hospodin: »Hle muž, který panovati bude nad lidem mým.« Pojav tedy Saula, řekl mu Samuel: »Pozastav se maličko, abych ti oznámil slovo Hospodinovo.«

A vzal nádobku oleje, vylil jej na hlavu jeho, políbil ho a I Kr 10
řekl: »Hle, pomazal tě Hospodin za knížete nad svým
dědičným majetkem.« Když pak se obrátil Saul, aby odešel
od Samuela, změnil mu Bůh srdce v jiné.

Samuel svolal potom lid, a když stanul Saul mezi nimi,
převyšoval všechny muže od ramene vzhůru. I řekl Sa-
muel: »Hle, vidíte, koho vyvolil Hospodin. Není mu rov-
ného —!« A všecek lid vzkřikl: »Ať žije král!«

Saul, upevniv se v království nad Izraelem, bojoval proti
všem nepřátelům jeho vůkol; a kamkoli se obrátil, vítězil.
Tak provázel Hospodin Saula svou přízní.

*

Ale Saul nevytrval v dobrém; zpronevěřil se Bohu, a I Kr 15
Bůh jej opustil. Stalo se to tak: Amalekové znepokojovali
loupežnými výpravami jižní kraj Izraele. To bylo příčinou,
že Saul svolal svůj lid, sčel jej jako beránky a vytáhl
proti Amalekovi. Hospodin vzkázal mu po Samuelovi:
»Ať tě však nenapadne vzít si něco z majetku Amale-
kova!« Než Saul, dobyt vítězství, nedbal zákazu Hospodi-
nova; ponechal si z kořisti nejlepší část. Tu oslovil Hos-
podin Samuela: »Lito je mi, že jsem Saula ustanovil krá-
lem; nebo spustil se mne a slov mých skutkem nevyplnil.«
Samuel zarmoutil se velmi a vydal se na cestu k Saulovi.
Ten meškal právě v Galgale, chystaje se obětovati Hos-
podinu celopal z prvotin kořisti. Když se Samuel blížil,
vyšel mu Saul vstříc mimo tábor. Samuel, setkav se s ním,
tázal se: »Jaký je to hlas, který slyším?« Ozývala se totiž
ukořistěná stáda. Saul odvětil: »Lepší kusy ze stád za-
choval lid, aby obětovány byly Hospodinu...« »Ustaň!«,
přerušil Samuel jeho lživé výmluvy. A řekl mu dále: »Lepší
je poslušnost než oběti. Žes tedy zavrhl řeč Hospodinovu,
zavrhl tebe Hospodin, abys nebyl králem.« A odešel potom
Samuel do Rámy, Saul pak vrátil se domů do Gabay. A ne-
viděl již Samuel Saula až do dne smrti své a litoval ho.

*

1 Kr 16 Po nějaké době řekl Hospodin Samuelovi: »Dokavad budeš ty litovati Saula, když přece já jsem ho zavrhl, aby nekraloval nad Izraelem? Naplň roh olejem a jdi do Betlema k Isajovi;*) mezi syny jeho vyhledal jsem si krále.« Šel tedy Samuel do Betlema a obětoval tam Hospodinu, pozvav k oběti Isaje i syny jeho. Když užírl Eliaba, nejstaršího ze synů Isajových, a myslil si, není-li ten od Hospodina za budoucího krále vyvolen, řekl mu Hospodin: »Nehleď na tvář ani na vysokou jeho postavu. Toho jsem nevyvolil. Nesoudím já člověka podle vnějšku.« I postavil Isai po sobě ještě šest synů před Samuela. Žádného však z nich nevyvolil Hospodin. Samuel tázal se Isaje: »To již jsou všichni synové tvoji?« Isai odvětil: »Ještě zbývá nejmladší, David; pase ovce.« I řekl Samuel: »Pošli pro něj!« Poslal tedy a přivedl ho. Byl pak David rusý, pěkného vzezření a krásné postavy. Tu řekl Hospodin Samuelovi: »Nuže, toho pomaz; ten je to.« Vzal tedy Samuel roh s olejem a pomazal ho za krále prostřed bratrů. A obrácen byl duch Hospodinův na Davida od toho dne.

*

Od Saula však odstoupil duch Hospodinův a opanoval jej duch zlý, čině ho zádumčivým. I řekli mu služebníci jeho: »Rozkaž, a my budeme hledati člověka, který umí hráti na harfu, aby, když tě napadne duch zlý, hrál před tebou; tak by se ti ulehčilo.« A jeden z nich pravil hned: »Viděl jsem syna Isaje, Betlemana, jenž umí na harfu dobře hráti. Jest obratný v řeči, krásný a Hospodin je s ním.« Vypravil tedy Saul k Isajovi posly, a tak přišel David k Saulovi a sloužil mu. Saul pak zamiloval si ho velmi. A kdykoli jej zlý duch napadl a zádumčivost se ho zmocnila, brával David harfu a hrál. I okříval při tom Saul a nabýval úlevy. O tom však, že byl David posvěcen na krále, se nedověděl.

*

*) Isai, hebr. Išai, řec. Jessai, lat. Jesse.

Tou dobou vpadli zase Filištové do území Izraelských. I Kr 17
Saul shromáždil ozbrojený svůj lid, vytáhl proti nim a položil se táborem na výšině s jedné strany údolí, které bylo zváno Terebintovým; Filištové stáli na návrší s druhé strany.

I vyšel z ležení Filištů muž obr, jménem Goliáš, vysoký šest loket a píd'. Přilbu měděnou měl na hlavě a v pancíř šupinatý z mědi byl oděn. Holeně měděné měl na nohou a štít měděný přikrýval mu ramena. Kopí jeho bylo jako vratidlo tkalcovské. A stoje volal na zástupy Izraelovy: »Vyberte ze sebe muže, aby sestoupil dolů se mnou na souboj! Porazí-li mne, budeme my poddanými vašimi; přemohu-li však já jeho, budete vy sloužiti nám.« A tak činil potom Filišt každého dne. Saul a všichni Izraelité báli se velmi.

Na počátku této války vrátil se David od královského dvora domů, aby pásł opět stádo otce svého, ježto nejstarší tři jeho bratři odešli se Saulem do pole. I řekl mu jednou Isai: »Běž do ležení ke svým bratrům, vezmi jim potravy a zviš, dobře-li se mají.« Vstal tedy David ráno, poručil stádo strážnému a odešel, jak mu přikázal otec.

Když tak přišel David do tábora, opět se ukázal Goliáš a hanlivě volal na Izraelské. David vida, že se nikdo nemá k boji s obrem, aby odňal tu pohanu od Izraele, šel k Saulovi a řekl mu: »Já půjdu a budu bojovati s tím Filištem.« Ale Saul mu pravil: »Nemůžeš postavit se proti němu, nebo tys mládeneček, on však je starý válečník!« David odpověděl: »Když jsem pásal ovce a když napadl stádo mé lev nebo medvěd, ubíjel jsem je. Nuže, půjdu a zbavím lid potupy. A Hospodin, který chránil mě v zápasu se lvem a medvědem, ten ochrání mě i v zápasu s tímto Filištem.« Oděl tedy Saul Davida ve zbroj svou: vstavil mu na hlavu měděnou přilbu, oděl jej v pancíř a opásal jej mečem. Ale David nemohl se v tom dobře pohybovati, nejsoa tomu zvyklý. Složil to tedy, vzal hůl svou

a vybral si pět hladkých kamenů z potoka, vložil je do pastýřské mošny své a s prakem v ruce šel na Filišta.

Goliáš, jak spatřil Davida, volal pohrdavě: »Jsem já pes, že přicházíš na mne s holí?« Pak zlořečil Davidovi bohy svými a pravil nakonec: »Pojď, a dám tělo tvé ptákům nebeským a zvířatům zemským!« David odpověděl: »Ty jdeš na mne s mečem, s kopím a se štítem; já však jdu na tebe ve jménu Hospodina, Boha vojsk Izraelových, která jsi potupil.« A sáhnuv spěšně do mošny, vyňal jeden kámen, vložil jej do praku, zatočil a tak prudce udeřil kamenem Filišta v čelo, že klesl mrtev. I běžel David a dobyl meč jeho z pochvy a sťal mu hlavu. Filištové vidouce, že jejich největší hrdina padl, dali se na útěk. Tu vzkřiklo izraelské mužstvo, pustilo se za Filišty a hnalo je až za hranice.

*

I Kr 18 Když se vraceli z boje, vycházely jim ze všech měst ženy s jásotem vstříc a hrajíce na bubínky a puklice*) propěvovaly. Slovy svých zpěvů však větší chválu vzdávaly Davidovi než králi. Z toho vznikla v Saulovi obava, že přízeň, již sobě David u lidu získal odvahou a statečností, mohla by mu napomáhati k tomu, aby se stal králem místo něho. A od toho dne nelibě hleděl na Davida. Ale Jonathan, Saulův syn, přilnul k němu a upřímně mu byl oddán. I učinili smlouvu věrnosti.

A zase napadal duch zlý Saula a David hrával před ním jako dříve. Saul bál se Davida, protože Hospodin byl s ním, kdežto jej opustil. Aby se Davida zbýl, učinil jej Saul velitelem nad tisícem mužů ve vojště. Ale David, ať šel kam šel, moudře si počínal a všecek Izrael ho miloval. Jméno jeho bylo velmi proslaveno. Saul nenáviděl jej proto,

*) Ůdery na tyto nástroje byly jim taktem ke zpěvu. Bubínek — tamburina. Byl to okrouhlý neb i hranatý rámec; na něm byla napjata blána, na okraji visela chřestidla. Do blány tlouklo se prsty a dolejší, krajní částí dlaně.

ale bál se vložit na něho ruku. Když pak se byl znovu David vyznamenal v bojích proti knížatům filistišským, počal se ho Saul ještě více báti a stal se nepřitelem jeho navždy. Ani se netajil před Jonathanem a služebníky I Kr 19 svými, že by si přál, aby byl David zbaven života. Jednou, když duch zlý pojal opět Saula a David hrál před ním na harfu, mrštil po něm Saul kopím. David se však uhnul a kopí naprázdno zabodlo se do stěny.

Unikl tedy David a spasil se útekem, ale nebyl už potom nikde životem jist. V úzkosti své hledal útočiště u Samuela v Rámě*) a oznámil mu všechno.

Z Rámy prchaje vyhledal Jonathana a mluvil k němu: I Kr 20
»Co jsem učinil? Jaký je hřích můj proti otci tvému, že mi ukládá o život?« Jonathan řekl: »Odstup to od tebe, neumřeš! Vždyť neučiní otec můj nic velikého ani malého, leč to prve oznámí mně; zatajil by mi tedy toliko tuto věc?« Ale David namítal: »Víš jistě otec tvůj, že jsem našel milost před očima tvýma. I řekne si: »Ať neví o tom Jonathan, aby se snad nezarmoutil!« Ba ano, jakože živ je Hospodin a jakože živa je duše tvá, mne a smrt dělí toliko jeden krok!« Jonathan slíbil vyzvěděti, co zamýšlí otec. »Poznám-li jistotně,« pravil, »že se odhodlal otec můj k nejhoršímu proti tobě, nemůže ani býti, abych ti to neoznámil!« — Třetího dne po tom, když se král posadil k jídlu, vida místo Davidovo u stolu prázdné, tázal se Jonathana po synu Isajově. Jonathan odpověděl vyhýbavě. Tu vzplanul Saul hněvem a pravil: »Zda nevím, že miluješ syna Isajova? Miluješ ho k hanbě své, nebo pokud bude syn Isajův žíti, nebudeš pevný ty ani království tvé. Proto přiveď mi jej, a to hned, neboť je syn smrti.« Jonathan

*) Samuel tam měl školu prorockou. — Poslední ze soudců je zakladatelem škol prorockých a prvním z oné řady neobyčejných mužů, které pak od té doby zříme vystupovati, aby byli takřka protiváhou moci královské a aby zabránili jejímu vlivu, pokud by byl pravému náboženství škodlivý.

odpovídaje pravil: »Proč má zemřít? Co učinil?« Tu Saul uchopil kopí, aby ho ztrestal. Z toho srozuměl Jonathan, že jest otec vskutku odhodlán Davida zabít. Vstal tedy od stolu a vzdálil se. — Ráno přišel Jonathan na smluvené místo a zpravil Davida, smuten, o záměru otcově. Políbivše se, plakali spolu. Nakonec řekl Jonathan Davidovi: »Jdi v pokoji! Co jsme si oba přísahali ve jménu Hospodinově, až na věky platí!«

I Kr 21 Přišel pak David do Nobe k veleknězi Achimelechovi a prosil ho: »Máš-li něco k jídlu po ruce, dej mi.« Kněz odpovídaje mu pravil: »Nemám chleba všedního, ale toliko chléb posvátný.« Byly to obětní chleby ve stánku Božím. Když ho však David ujistil, že je čist a znesvěcení dalek, dal mu Achimelech posvátný chléb.

I Kr 22 (Saul se o tom později dověděl a Nobe za to vyhubil ostrím meče. Stánek Hospodinův přenesen odtud do Gabaonu.)

Stále pronásledován skrýval se David, kde se mu dalo, v dutinách skalních, na poušti, v horách. Přece však ne-
 Ž 53 zoufal. Pln důvěry v Boha říkával: »Pán jest ochráncem
 Ž 56 života mého.« — »Bože, tys útočiště mé duše! Do stínu
 Ž 58 křídel tvých utíkám se.« — »Ty, Hospodine, síla má jsi, bezpečný můj hrad!«

I Kr 22 Když se skrýval v jeskyni Odolam, zvěděli o něm bratři a všecek dům otce jeho. I sestoupili tam k němu. A sešli se u něho také všichni, kdo byli v úzkých, tísněni dluhy a hořké mysli.

I Kr 26 Jednou, bylo to v horách Judských na jih od Hebronu, zvěděl David, že Saul je nablízku s ozbrojeným zástupem. I vstal v noci a provázen Abisajem, synem sestry své Sarvie, vnikl potichu do ležení králova. Nalezli Saula, an spí ve stanu, maje kopí u hlavy v zemi vetknuté, Abnera pak, velitele vojska jeho, a mužstvo, ani spí kolem něho. I řekl Abisaj Davidovi: »Vydal Bůh dnes nepřítele tvého do rukou tvých; nyní tedy probodnu jej kopím až do země jed-

ním rázem, že druhého nebude potřeblí.« David však zabránil mu v tom, řka: »Nezabíjej ho! Kdo vztáhne ruku na pomazaného Hospodinova, a bude bez viny? Ale vezmi kopí, které má u hlavy, a odejděme!« Učinili tak a odešli. Nikdo jich nepozoroval, nikdo se neprobudil. Když pak přešli na protější stranu a David stál na vrchu hory daleko, volal na lid Saulův: »Proč jste nestřehli pána svého, krále? Jakože živ je Hospodin, vy hodni jste smrti, že jste nestřehli pána svého, pomazaného Hospodinova! Hle — kopí královo, které měl u hlavy!« Saul procitnuv, poznal hlas Davidův a ozval se: »Není-liž to hlas tvůj, Davide?« David odpovídal: »Můj hlas je to, pane můj, králi! Proč mne pronásleduješ? Co jsem učinil? Poslyš, prosím, služebníka svého: Pudí-li tě Hospodin proti mně, budiž smířen obětí! Pudí-li tě lidé, zlořečení buďte před obličejem Hospodinovým, neboť mne vyhnali, že nemohu bydleti v dědictví Hospodinově, a tím jako by mi řekli: »Jdi, služ bohům cizím!« Tu řekl Saul: »Tys ušetřil dnes života mého! Je zřejmo, že jsem si pošetile počínal, že jsem chyboval příliš.« A vrátil se domů s lidem svým. David však, znaje vrtkavou jeho povahu, neměl důvěry v jeho smířlivá slova, a uchýlil se na území Filištů.

*

Zanedlouho potom podnikli Filištové novou výpravu válečnou proti Izraelovi. Přitáhli a položili se v Sunamu. I Kr 28

Saul shromáždil vojska svá a vytrhl proti nim do hor Gelboe. Ale když spatřil s výšin veliký tábor Filištů, srdce jeho náramně se poděsilo. I dotazoval se Hospodina, bude-li mu dáno vítězství; ale nedostalo se mu odpovědi. Přestrojil se tedy a se dvěma muži v noci vydal se na cestu k ženě, která uměla vyvolávat duchy, v Endoru. Přišli k ženě té a Saul žádal ji, aby kouzly svými přivolala ducha Samuelova. A hle, Samuel zjevil se skutečně. (Ovšem ne mocí kouzel a zaklínání, ale proto, že Bůh tomu chtěl.) Samuel

promluvil: »Proč mne znepokojuješ?« Saul odpověděl: »Soužen jsem náramně. Filištové bojují proti mně, a Bůh ode mne odstoupil: nechtěl mi odpovědět; proto jsem vyvolal tebe, abys mi řekl, co mám dělat.« Samuel pravil mu na to: »Učinil tobě Hospodin, jak mluvil skrze mne: vytrhl království z ruky tvé a dal je Davidovi. Ze jsi neposlechl hlasu jeho, uvalil na tebe, co trpíš, a vydá s tebou také Izraele v ruce Filištů. Zítra ty i synové tvoji budete se mnou!«

I Kr 31 Slova Samuelova splnila se do poslední písmeny. Vojsko izraelské bylo druhého dne na pohoří Gelboe poraženo. Padl Jonathan a dva bratři jeho, a všecka prudkost boje obrátila se proti Saulovi. Těžce zraněn od střelců, řekl zoufající Saul oděnci svému: »Vytas meč svůj a probodni mne, aby snad nepřišli nepřátelé a mne potupně nezabili.« Oděnc však nechtěl. Uchopil tedy Saul meč, nalehl na něj a tak zahynul.

II Kr 1 Oplakával pak David Saula a syna jeho Jonathana těmito slovy:

Mysli, Izraeli, na ty mrtvé,
kteří padli na tvých výšinách!
Slavní v horách tvých, Izraeli, jsou zabiti!
Ó pohoří Gelboeské,
rosa ni dešť na tě nepadej,
neb tam byl povržen štít reků!
Saul a Jonathan, ti milí a libí,
v žití ni ve smrti nebyli rozloučení.
Dcery izraelské, plačte nad Saulem!
Žalost mám nad tebou, bratře můj, Jonathane!
Jak matka miluje svého jedináčka,
tak jsem miloval já tebe!
Běda, kterak padli ti hrdinové!

DAVID

1011—972

Po smrti Saulově vrátil se David do Judska a usadil se v Hebronu. Bylo mu tehdy třicet let. Abner však, vůdce vojska Saulova, prohlásil Isboseta, čtvrtého syna Saulova, za krále všech ostatních kmenů. — Filištové nevyužili tehda proti Davidovi vítězství svého nad Saulem v naději, že Izraelité sami navzájem se oslabí a nebudou jim nebezpeční. — Omezovala se tedy Davidova moc královská zprvu pouze na území a příslušníky kmene Juda. A tak nezbyvalo Davidovi, než s mečem v ruce dobývat si svého práva, práva krále, od Hospodina vyvoleného a z vůle jeho od Samuela pomazaného. Teprve po dlouhém válčení, když byl rod Saulův umlčen a když s pomocí Hospodinovou porazil David i znova útočící Filišty, přijali jej všichni kmenové za svého krále.

II Kr 2

II Kr 4

II Kr 5

Tu se však ukázalo, že celonárodnímu státu izraelskému je třeba nového hlavního města. Zůstal-li by David dále v Hebroně, srdci Judska, podnítil by žárlivost Efraimovců, nejsilnějšího z kmenů, vzpírajících se dříve uznati Davida za nástupce Saulova, a přesídlil-li by do Sichemu, střediska kmenů severních, naříkal by Juda, že jest odstrčen. Proto se rozhodl David pro Jerusalema,*) který ležel v území Benjaminově. Ale domorodí Jebusejci měli tam stále ještě v držení pahorek, zvaný Sion, s tvrzí. Bylo tedy třeba dobýti tento poslední zbytek prvotního panství pohanského. A svědčí o veliké Davidově schopnosti vojenské, že to vykonal, neboť místo bylo neobyčejně pevné a odpor Jebusejců velmi tuhý. Tak se stal potom Jerusalema hlavním městem státu a sídlem královským.

*

David čím dále tím více prospíval a rostl, a Hospodin byl s ním. Zabezpečiv svou říši proti všem nepřátelským sousedům, opevnil Jerusalema a stavbami jej zvelebil.

*) Jerusalema je Sálema doby Abrahamovy. Viz str. 42.

II Kr 6 Aby jej učinil také nábožensky důležitým, přenesl do něho v slavném průvodu za nadšeného zpěvu a za zvuků hudby na všeliké nástroje archu úmluvy, jež byla od doby po Heliovi chována nejprve v městečku Kariatjearim, posléze pak u levity Obededoma v malém místě blíž odtud k Jerusalemu. Všecek Izrael se při tom účastnil s jásotem. David sám kráčel před kněžími, nesoucími archu, a zpíval, na loutnu doprovázeje zpěv svůj. Cestou, když popošli kněží s archou několik kroků, obětován byl po každé býk a beran. Větší ještě oběti přineseny byly, když archa složená byla pod novým stanem na Sionu, který tam byl pro ni David s velikou nádherou zřídil.

I Par 16 Ustanovil pak z levitů jedny, aby tu před archou Hospodinovou přisluhovali ve dne v noci po svém pořádku, a jiné, aby zpěvem a hudbou chválili Hospodina, Boha Izraelova.

(Část kněžstva i levitů ponechána byla u stánku Hospodinova [již asi značně sešlého] v Gabaonu, aby tam přinášeli oběti Hospodinu ráno i večer, podle všeho, co je psáno v Zákoně.)

II Kr 8 Potom přinutil David k poplatnosti všechny kraje od Damašku na severu až k Elat na jihu a hluboko do pouště Arabské na východě. A nespokojil se jen tím, že říši svou velice rozšířil a jí bezpečnosti a vnějšího lesku zjednal: jako svědomitý a zbožný panovník snažil se také býti lidu (Ž 100) svému vzorem bezúhonnosti a šlechetného života. Vládl svému lidu moudře a pečlivě, sám osobně vykonával právo a spravedlnost. Dovedl si též vybrati muže, kteří by mu byli u vykonávání vlády nápomocni. Nad vojskem ustanovil Joaba, syna sestry své Sarvie.

*

*

Již od mladosti své David oslavoval rád Boha zpěvem a hrou na harfu. Jest také původcem krásných písní,

ž a l m ů, jejichž obsahem je chvála Boží a pro něž bývá nazýván »žalmista Páně«.)

Ze žalmů Davidových :

Žalm 8.

Hospodine, Pane náš,
jak podivuhodné je tvé jméno
po veškeré zemi!

Jeť vysoko na nebi tvoje sláva.
Ze rtů nemluvnat a kojenců
vyvozuješ si mocnou chválu
na vzdory svým nepřítelům,
bys umlčel odpůrce, protivníky.

Hledím-li na nebesa, dílo rukou tvých,
na měsíc, na hvězdy, které jsi upevnil:
co je člověk, že si ho všímáš,
nebo smrtelník, že o něj pečuješ?

Učinils jej málo menším andělů,
slávou a ctí jsi ho korunoval.
Ustanovils ho nad díly rukou svých,
vše jsi položil pod jeho nohy.

Hospodine, Pane náš,
jak podivuhodné je tvé jméno
po veškeré zemi!

Žalm 18.

Část prvá.

Nebesa vypravují slávu Boží
a díla rukou jeho hlásá obloha.

*) Podotknouti třeba, že všech 150 žalmů v Písmě svatém nepochází od Davida. Mnohé jsou jiného a mnohé pozdějšího původu.

Den dni výmluvně podává tu zprávu
a noc noci dává to poučení.

Není to mluva, aniž jsou to řeči,
jejichžto hlasů bylo by možno neslyšet.
Po celé zemi rozléhá se zvuk jejich
a až na kraj světa jejich slova,
tam, kde postavil slunci stánek jeho.

To jest jak ženich, jenž z ložnice vyšel,
plesá jak rek, když se do běhu dává;
na jednom konci nebes jest východ jeho,
běží dokola, až dojde druhého konce,
a nic nemůže skrýti se před jeho žářem.

(Slunce tu zosobněno a patrna jeho úplná závislost na Bohu, tvůrci. Na západě na obzoru vchází slunce na noc do svého stanu, který mu zřídil Bůh, a ráno zase odtud vychází. Je to představa básnická, vzatá z lidového názoru na přírodu.)

Část druhá.

Zákon Páně je dokonalý,
občerstvuje duše.
Zjevení Páně je spolehlivé,
moudrost skýtá dětem.

Ustanovení Páně jsou správná,
obveselují srdce.
Příkázání Páně jsou skvělá,
osvěcují oči.

Výroky Páně
vzácnější jsou nežli zlato,
než množství drahokamů.
Ano, sladkost jejich je nad med,
který vytekl z plástu.
Také tvůj sluha poslouchá jich,
jeť na ně odměna velká.

Žalm 22.

Pán je můj pastýř, netrpím nedostatku;
kde pastvy hojnost, tam lehat smím.
K vodě, kde možno si odpočinout, mne vodí;
duši mou občerstvuje.

Provádí mne po cestách spolehlivých
k vůli jménu svému.
I když mi projít jest údolím stínu smrti,
nebojím se zlého, neboť ty jsi se mnou.

Žalm 40.

Šťasten, kdo všímá si nuzáka a chud'asa;
v čas neštěstí Pán jej vysvobodí.
Pán ho bude chránit, život mu zachová,
na zemi jej bude oblažovat,
nevydá ho zvůli jeho nepřátel.
Pán mu pomůže, až bude na lůžku v chorobě,
celé lože mu přestele v nemoci jeho.

Hospodine, smiluj se nade mnou,
uzdrav mne, neb jsem hřešil proti tobě.
Moji nepřátelé zle o mně mluví:
»Kdy přece zemře a zanikne jméno jeho?«
Přijde-li kdo návštěvou, mluví lstivě,
srdce jeho si nasbírání zlovolných věcí,
když vyjde na ulici, mluví je.

Ihned o mně šeptají všichni škůdci,
proti mně zlé věci vymýšlejí.
Z bezbožnosti mne obviňují, řkouce:
»Zdaliž opět povstane, kdo leží?«
Ano i přítel můj, jemuž jsem důvěřoval,
jenž jídal chléb můj, zdvíhá na mě patu.

Ty však, Pane, smiluj se nade mnou, uzdrav mne,
abych mohl se jim odplatiti.
Z toho poznám, že máš zálibu ve mně,
nebude-li můj nepřítel nade mnou jásat.

Pochválen buď Hospodin, Bůh Izraelův,
od věků až na věky! Staň se! Staň se!

Zalm 90.

Pod záštitou Nejvyššího přebývá,
ve stínu Boha nebes odpočívá,
kdo říká Pánu: »Tys ochrana má a hrad můj,
Bůh můj, v něhož naději svou skládám.«

Neboť on vysvobodí tě z osidla lovců,
od slova, které přináší zkázu.
Perutěmi svými zastíní tě,
pod křídly jeho najdeš útočiště,
štítem obestře tě věrnost jeho.
Nebudeš se báti hrůzy noční,
ani střely létající ve dne,
ani čeho, co se plíží za tmy,
ani útoku zloducha o polednách.
Padne jich po boku tvém tisíc,
deset tisíc ti po pravici,
ale k tobě se nepřiblíží.
Ty jen na své oči budeš to vidět,
na odplatu hříšníků budeš patřit.

Protožes řekl: »Hospodin naděje má jest,«
učiniv Hospodina svým útočištěm:
nepřihodí se nic zlého tobě,
rána se nepřiblíží k tvému stánku.
Neboť andělům svým o tobě kázal,
aby tě ostríhali na všech tvých cestách.

Takořka na rukou budou tebe nosit,
abys o kámen nohou svou nezavadil.

Žalm 103.

Dobrořeč, má duše, Hospodinu!
Hospodine, můj Bože, tys nadmíru veliký.
Ve slávu a velebnost jsi oděn,
světlem se zahaluješ jako rouchem.
Rozprostíráš nebe jak oponu stanu,
stavíš nad vodami své zásobárny.
Činíš oblaky svým vozem,
na perutích větru se vznášíš,
posly svými činíš větry
a svými sluhy žhoucí oheň.

Položils zemi na základech jejích,
že se nepohne na věky věků.
Moře ji přikrývalo jako roucho,
nad horami stály vody;
jak jsi pohrozil jim, rozběhly se,
rachot hromu tvého zaplašil je.
Hory se zdvihly a údolí sestoupila
na místo, jež ukázals jim.
Mez jim jsi položil, které nesmějí překročit,
nesmějí se vrátit, by přikryly zemi.

Kážeš, by prameny v údolích vyvěraly,
aby mezi horami vody tekly;
napájejí všelikou zvířenu polní,
prahne po nich divoký osel, kdy žízní.
U nich má své sídlo nebeské ptactvo,
v ratolestech šveholící.
Svlažuješ hory ze svých zásobáren,
plody tvé práce země se nasycuje.
Trávě dáváš růsti pro dobytek,
jakož i zelinám pro potřebu lidstva.

Vyvozuješ ze země chléb i víno;
víno, by veselilo srdce lidí,
chléb pak, by srdce lidí posiloval.
Dosyta pítí mohou polní stromy
i cedry libanské, jež pěstuje Bůh;
tam si staví ptactvo hnízda svoje,
čáp mívá vysoko svůj domov;
vysoké hory patří kozorožcům,
skály pak jsou útočištěm damanům.*)

Učinils měsíc, časy by odměřoval;
slunce ví, kdy dlužno mu zapadati.
Přivádíš tmu, i nastává doba noční;
v té se hýbají všechna zvířata lesní;
mladé plémě lví řve po kořisti,
žádá na Bohu pokrm sobě.
Vychází slunce, i sbírají se zase
a do svých doupat se ukládají;
tu pak vychází člověk k dílu svému,
aby pracoval až do večera.

Jak jsou četná díla tvá, Hospodine!
Všecky věci učinil jsi moudře,
plná jest země tvorstva tvého.
Moře tu velké a širé na obě strany,
v něm se hemží počet nescíslný
živočichů maličkých i velkých.
Tam se probíhají vodní obři,
leviatan**) v něm si hraje.

Toto všechno očekává tebe,
že jim dáš pokrmu v přiměřenou dobu;
ty jim dáváš, a oni sbírají si;
otvíráš ruku svou, a všechno plno je slasti.

*) Daman podobný našemu svišti.

**) Leviatan — krokodil.

Odvrátíš-li však tvář svou, lekají se,
odnímáš-li dech jim, umírají
a v prach svůj se navracejí;
vysíláš jim dech svůj, i tvoří se,
a takto obnovuješ tvářnost země.

Sláva Hospodinova trvá věčně,
Hospodin má ze skutků svých radost.
Pohlédne-li na zemi, zachvívá se,
dotkne-li se hory, kouří se z ní.
Zpívat budu Pánu celý svůj život,
chválit Boha svého, pokud budu.
Kéž se mu líbí moje rozjímání,
já mám věru radost z Hospodina.
Ó by vyhynuli hříšníci ze země,
ó by nebylo již bezbožníků!
Dobrořeč, má duše, Hospodinu!

K doprovodu žalmů, ať už byly zpívány soukromě z pobožnosti či veřejně při bohoslužbě, užívalo se strunných nástrojů, citary a harfy.

* *

Bůh žehnal Davidovi, dopřáváje zdaru všem jeho podnikům, dal mu dar básnický, jenž se tak krásně projevuje v jeho žalmech, a dal mu i dar prorocký.

Hlavní jeho vykupitelská proroctví jsou:

O Vykupitelově božském původu.

(Vykupitel mluví:)

H o s p o d i n

Ž 2

p r a v i l k e m n ě: »S y n m ů j j s i t y.«

O jeho narození.

K r á l o v é b u d o u p o d á v a t m u *) d a r y.

Ž 71

*) Vykupiteli.

O kněžském úřadu jeho.

- Ž 109 Přisáhl Hospodin takto
 — a žet toho nebude —:
 »Ty jsi knězem na věky,
 jako byl Melchisedech!«

O jeho utrpení.

- Ž 21 Bože, Bože můj, proč jsi mne opustil?
 Já spíše červ jsem nežli člověk,
 pohanění lidí a povrhel chátry.
 Všichni, kteří mne vidí, smějí se mi,
 šklebí ústa a potřásají hlavou:
 »Doufal v Hospodina, ať jej vytrhne;
 ať ho vysvobodí, vždyť má v něm zálibu.«
 Zbodli ruce mé i nohy moje,
 mohou sčítat všecky moje kosti,
 mohou kochati se pohledem na mne.
 Rozdělují sobě roucha má,
 o můj oděv metají silos.
 Ž 68 Místo pokrmů mi dávají žluč,
 v žízní mé mě napájejí octem.

O jeho zmrtvýchvstání.

(Vykupitel mluví k Bohu, svému Otcí:)

- Ž 15 Nenecháš duše mé v podsvětí*)
 a svému svatému nedopustíš,
 aby zakusil porušení.

O jeho nanebevstoupení.

- Ž 67 Vystoupil jsi do výše, zajatce veda.**)

*) Po smrti Ježíšově na Kalvarii vešla duše jeho do předpekli (podsvětí), kde meškaly duše spravedlivých Starého Zákona, očekávající vykoupení. Vbrzku však spojila se opět s tělem v hrobě, které tak a následujícím zmrtvýchvstáním uchráněno bylo před porušením (hnilobou).

**) Duše spravedlivých Starého Zákona z předpekli.

O jeho oslavě a) nebeské:

Rekl Hospodin Pánu mému:*)

Ž 109

»Zasedej po mé pravici,
dokud nedám nepřátele
za podnož tvým nohám.«

b) na zemi:

Klaněť se budou mu králové světa
a všichni národové mu sloužit.

Ž 71

Požehnané bude jméno jeho na věky.

Nejvíce však vyznamenal Bůh Davida, když ústy Nátana proroka mu slíbil, že z jeho (Davidova) rodu vzejde Vykupitel. Stalo se to, když si byl David vystavěl obývací dům, krále důstojný, za pomoci tyrského krále Hirma, který mu za tím účelem poslal cedrové dřevo, řezbáře a kameníky. Usídliv se v tomto domě svém, řekl proroku Nátanovi: »Nevidíš, že já bydlím v domě cedrovém, kdežto archa Boží stojí pod plachtami?« Prorok odpověděl: »Učiň vše, co máš v srdci, neboť Hospodin je s tebou.« Té noci, hle, Hospodin oslovil Nátana řka: »Jdi a mluv služebníku mému Davidovi: Toto praví Hospodin: »Nebudeš ty mi stavěti domu, abych v něm přebýval. Ale až se naplní počet dnů tvých a usneš s otci svými, vzbudím ti potomka, který vzejde z krve tvé: Ten postaví dům jménu mému, a já upevním trůn království jeho na věky. Já budu jemu otcem, a on bude mně synem.« I sdělil Nátan prorok všechna slova tato Davidovi.

II Kr 5

II Kr 7

I Par 17

* * *

Bohužel, i David v slabé chvíli zhřešil.

Ve válce s Amonskými vypravil totiž do pole vše vojsko své pod velením vojevůdce Joaba a sám zůstal v Jerusalemě. Jednoho dne vstal po poledni s lože svého a pro-

II Kr 11

*) Otec nebeský svému Synu, Ježíši Kristu.

cházel se po nástřeší královského domu. I spatřil ženu, ana se myje naproti. Byla pak to žena velmi hezká, Betsabe, manželka Uriáše, jednoho z hrdinů, kteří stáli v poli proti Amonským. David dal si ji přivést . . . Uriáš, byv poslán od Joaba k Davidovi se zprávou o stavu vojska, nevešel do domu svého, ale spal před branou domu královského. Když to bylo Davidovi oznámeno, tázal se Uriáš: »Proč jsi nešel do domu svého?« Uriáš odpověděl: »Izrael i pán můj, Joab, táboří v širém poli, a já bych měl vejít do domu svého, abych v pohodlí jedl a pil a abych spal s manželkou?« David, zaslepen vášní, neprohlédl a nezastavil se na cestě hříchu ani po této odpovědi, plné oddanosti a projevující tolik sebezáporu! Napsal a po Uriášovi poslal Joabovi list tohoto znění: »Postavte Uriáše v čelo boje, kde bude nejtěžší zápas, a pak jej opusťte, aby padl.« Joab vyplnil rozkaz královský, a tak Uriáš zahynul. Když pak minula pro Betsabe doba smutku za muže, dal ji David uvést do domu svého a pojal ji za manželku.

II Kr 12 Hospodinu však nelíbilo se, co učinil David. Proto poslal k němu proroka Nátana. Prorok přišel a jal se mu vypravovati: »Dva muži byli v jednom městě: jeden bohatý a jeden chudý. Bohatec měl ovcí a hovězího dobytka velmi mnoho. Chud'as však nic neměl kromě jedné ovce maličké, kterou byl koupil a vychoval; ta odrostla u něho, spolu s jeho dětmi; ze skývy chleba jeho jídala a byla mu jako dítě milá. Když pak přišel jakýs pocestný k boháči, nechtěl on vzít z ovcí svých ani ze skotu svého, ale vzal ovci chud'asovu a připravil ji za pokrm člověku, který byl přišel k němu.« David rozhněvav se náramně, pravil Nátanovi: »Jakože živ je Hospodin, synem smrti je muž, který to učinil, a ovci nahradí čtvernásobně!« »Ty jsi ten muž!« děl Nátan. A dále mu řekl: »Toto praví Hospodin, Bůh Izraelův: »Já pomazal jsem tebe za krále nad Izraelem a já vytrhl jsem tebe z ruky Saulovy. Proč jsi tedy učinil, co je zlé před obličejem svým? Uriáše zabil jsi

mečem Amonských a manželku jeho vzal jsi sobě. Proto já sešlu na tebe neštěstí z tvého vlastního domu.« Prorok, vytknuv takto Davidovi těžké jeho provinění, hnul jeho svědomím, že zkormoucen vyznal: »Zhřešil jsem Hospodinu!«

Pokorné vědomí své hříšnosti, svoji upřímnou lítost a žhavou touhu po smilování a odpuštění Božím vyjádřil pak David v tklivé písni, zachované v knize Žalmů, která je spolu překrásným projevem důvěry v milosrdenství Boží a snahy Bohu lépe sloužiti. Zní:

»Smiluj se nade mnou, Bože, dle svého velkého
Ž 50
milosrdenství
 a dle množství svých slitování zahlad' nepravost mou.
 Uplně omyj mne od mé nepravosti
 a od hříchu mého očisti mne.
 Nebo svou nepravost já poznávám
 a hřích můj přede mnou je vždycky.
 Pokrop mě yzopem,*) abych očištěn byl,
 omyj mě, abych byl nad sněh zbílen.
 Srdce čisté stvoř ve mně, Bože,
 a ducha pravého obnov v útrokách mých.
 Nezamítej mne od své tváře
 a navrať mi radost z ochrany své.
 Učit budu hříšníky tvójim cestám,
 že se bezbožní vrátí k tobě.
 Pane, rty mé rač otevřítí,
 a má ústa zvěstovat budou tvoji chválu.
 Neboť kdybys byl chtěl obět', byl bych dal ji ovšem,
 ty však v zápalných obětech si nelibuješ.
 Obětí Bohu milou duch je zkormoucený,
 a duchem zkroušeným a pokorným, Bože nepohrdáš.«

*) Přirovnává svůj hřích k malomocenství. Vonných větévek yzopu, svázaných v kytičku, bývalo užíváno ke kropsení při očišťování malomocných. Viz str. 99.

Když dal tedy David najevo tolik kajícího, tak opravdové a tak upřímné, ohlásil mu Nátan: »Hospodin promíjí tobě hříchy tvé, ale syn, který se ti z Betsabe narodil, umře!«

A Hospodin vskutku nemocí ranil dítě, které byla porodila Davidovi žena Uriášova, a ono zemřelo. Ale daroval Davidovi skrze Betsabe jiného syna a ustanovil ho za nositele velikých zaslíbení. Bylo to po skončení války s Amónskými, jež byla posledním velkým podnikem vojenským Davida krále. A okolnost, že se narodil za úplného míru, byla příčinou, že obdržel jméno Šalomoun, to jest mírumilovný, pokojný.

*

- II Kr 14 Ve všem Izraeli nebylo muže tak sličného, jako byl Absolon, syn Davidův. Od paty nohy až do temene hlavy nebylo na něm poskvrny, zvláště krásné byly jeho vlasy. Absolon byl na to pyšný a pýcha jeho vzrostla do té míry, že pomýšlel svrhnouti otce svého s trůnu a státi se králem místo něho. Pořídil si vozy, koně a padesát mužů, aby chodili před ním. A meškával u cesty k bráně královského domu a každého, kdo máje při šel ke královu soudu, volával k sobě a dotazoval se ho, odkud jest a jaká jest pře jeho. Když všecko zvěděl, říkal potom: »Tvá věc zdá se mi dobrá a spravedlivá, ale není, kdo by tě vyslyšel. Kéž jsem ustanoven soudcem v zemi; já bych soudil spravedlivě!« A když někdo, dojat jeho srdečností, chtěl mu padnouti k nohám, tu podal mu ruku, objal jej a políbil. Tak záhladně získával si srdce mužů izraelských a doufal jejich pomocí zmocniti se trůnu a žezla otce svého. Když pak se domníval, že půda k provedení jeho záměrů dosti je připravena, řekl otci svému: »Dovol, abych šel a splnil v Hebroně sliby, které jsem učinil Hospodinu.« David, nepozoruje nic podezřelého, pravil mu: »Jdi v pokoji!« Vstal tedy Absolon, vzal s sebou ty, které si byl stroje-
- II Kr 15

nou srdečností naklonil, a šel do Hebronu, aby ve svůj prospěch využil nespokojenosti tamního lidu, že bylo královské sídlo přeneseno od nich, z hlavního města Judy, do Jerusalema. A poslal důvěrníky své do všech kmenů Izraellových se vzkazem: »Jak uslyšíte zvuk rohu, volejte: »Absolon stal se králem v Hebroně!« S Absolonem odcházelo z Jerusalema také dvě stě mužů, kteří byvše pozváni dobrosrdečně šli, ničeho netušíce. V Hebroně pak, když podával oběti, dal se Absolon prohlásiti za krále. Tu dáno jest znamení. Přívrženci jeho počali se ve zbrani k němu sbíhati a rychle jich přibývalo.

I přišel posel k Davidovi a řekl: »Všecek Izrael jde za Absolonem a táhnou k Jerusalemu!« David, takto překvapen a vida, že i v Jerusalemě samém má Absolon dosti přívrženců, vyzval služebníky své: »Utecme, sice zastihne nás a pohubí všechny právem meče!« A vyšel s hrstkou svých věrných pěšky, vedle něho osobní jeho stráž, před ním pak něco vojska.

K vrcholu hory Olivetské vystupoval David s pláčem, bos a s hlavou zahalenou na znamení smutku; také veškeren lid, který byl s ním, stoupal se zahalenou hlavou a hlasitě plakali.

Na další cestě, za horou Olivetskou, házel kamením na Davida i na služebníky jeho muž z rodu Saulova, jménem Semej, volaje: »Klid' se, klid', muži krve! Odplatil ti Hospodin za dům Saulův, neboť vetřel ses do království místo něho!« Tu pravil jeden z družiny královy, Abisaj, syn sestry Davidovy: »Proč zlořečí ten člověk pánu mému, králi? Půjdu a setnu mu hlavu!« Ale David řekl: »Nechte ho, ať zlořečí! Hle, syn můj, který vzešel z krve mé, hledá bezživotí mého; čím více tedy tento Benjaminovec. Nechte ho, ať zlořečí! Snad popatří Hospodin na soužení mé a odplatí mi dobrým za zlořečení toto.« A přešel s lidem svým Jordán.

Absolon, vniknuv se svými do Jerusalema, uvažoval, co

II Kr 17 dále činiti. Rozhodl se sbírat nejprve vojsko a potom teprv, až by sdostatek byl silný, pustiti se dále. Když měl tedy dosti vojska kolem sebe, přešel také Jordán.

II Kr 18 Mezitím však, co Absolon sbíral vojsko, shromáždil se k Davidovi branný lid ze všeho Izraele. Takto zesílen, utábořil se David v městě Mahanaim.*) Když se přiblížil Absolon se svými, chtěl David sám také s lidem svým vyjít do boje, ale lid toho nepřipustil. »Nikoli, nepotáhneš!« pravili, »neboť i kdyby padla polovice z nás, nebude to taková ztráta, jako kdybys padl ty.« Poslechl tedy král a nešel v boj. Postavil se u brány a lid vycházel podle něho v četách. Velitelům pak přikázal: »Zachovejte mi syna Absolona!« Tak vytáhl lid do pole.

K bitvě došlo v lese, který byl nedaleko města Mahanaimu. I poražen byl Absolon. Když prchal z boje, seděl na mezku, a projížděl pod košatým dubem, uvázl za vlasy ve větvích a mezek pod ním odběhl. Jak o tom zvěděl vůdce vojska Davidova, Joab, přikvapil a třemi střelami proklál mu srdce. A ježto vise na dubě ještě se hýbal, běželo deset mladých oděnců Joabových a dobili jej. Potom dal Joab zatroubiti a zastavil své, aby nepronásledovali dál utíkajících. Absolona pak vzali, hodili ho v lese do jámy a snesli na něho hromadu kamení převelikou, jako památník hanby.

Když o tom David dostal zprávu po rychlém poslu, dal se do pláče a naříkal: »Synu můj, Absolone! Absolone, synu můj!«

II Kr 19 Vracejícímu se králi vyšel lid judský naproti až do Galgaly. Pospíšil pak i Semej vstříc Davidovi. Přišel před krále, padl před ním a prosil ho: »Nevzpomínej, pane můj, že jsem tě tupil, když jsi prchal z Jerusalema! Já, služebník tvůj, uznávám hřích svůj a proto dnes přišel jsem první ze všeho Izraele vstříc tobě, pánu svému, králi.«

*) Na sever od řeky Jaboku, při hranicích kmenů Gad a Manasse.

I řekl mu David: »Neumřeš.« A vešel slavně do Jerusalema.

Také k těm, kteří se byli zúčastnili vzpoury přidržující se Absolona, projevil David vzácnou velkomyslnost: odpustil a netrestal.

*

Později, když byl na vrcholu slávy, nařídil David sčítání lidu, aby poznal, jak velká by mohla býti v případě potřeby jeho branná moc. Ale Hospodin vzal mu to ve zlé. Byla v tom příliš vypjatá, pyšná sebedůvěra a byla v tom i zakrytá touha, svými vlastními silami pevně státi proti nepřátelům a nepotřebovati stále pomoci Hospodinovy. Poslal tedy k němu Hospodin proroka Gáda, aby mu oznámil, že bude za to potrestán. »Tři věci,« pravil prorok, »jsou ti dány na vybranou; vyvol si jednu z nich, kterou chceš. Buď přijde na tě sedmiletý hlad, nebo tři měsíce budeš utíkat před nepřáteli, nebo tři dny bude mor v zemi tvé. Nyní tedy rozmysli se a viz, jakou mám odpověď dáti tomu, který mě poslal.« I řekl David: »Soužen jsem náramně; ale lépe jest, abych upadl v ruce Hospodinovy — jeť veliké milosrdenství jeho — nežli v ruce lidské.«

II Kr 24

I seslal Hospodin na Izraele mor.

David, vida anděla, an bije lid, řekl Hospodinu: »Já jsem ten, který zhřešil; tito však, kteří jsou jako ovce, co učinili? Necht' obrátí se, prosím, ruka tvá raději proti mně.« A když vztáhl anděl Hospodinův ruku svou na Jerusalem, aby jej hubil, slitoval se Hospodin a řekl andělu: »Dosti; zadrž teď již ruku svou!« Byl pak anděl Hospodinův u humna Ornana jebuského. A poslal Bůh proroka k Davidovi a ten mu řekl: »Jdi nahoru a vystav oltář Hospodinu na humně Ornana jebuského.« I koupil David humno to za padesát siklů stříbra a vystavěl na něm Hospodinu oltář a přinesl oběti. Hospodin pak slitoval se nad zemí, a rána morová přestala.

*

*

III Kr 1 Zestalar pak David král, maje velmi mnoho dní věku svého. Aby zmařil snahy Adonia, staršího syna svého, o to, aby povolán byl za spoluvladaře otcova s právem nástupnictví, rozkázal: »Zavolejte mi velekněze Sádoka, Náтана proroka a Banajáše, velitele osobní stráže.« Když vešli před krále, řekl jim: »Posaďte Šalomouna, syna mého, na mezka, na kterém jsem jezdíval, a doved'te ho k prameni Gihon. Tam jej pomazou Sádok a Nátan za krále nad Izraelem.« I stalo se podle rozkazu Davidova. Bylo při tom troubeno na roh a veškeren lid, úkonu tomu přítomný, provolal: »Ať žije král Šalomoun!«*)

*

I Par 28 Tuše již blízkost smrti, svolal David do Jerusalema všechny přední muže v národě, knížata kmenů, velitele vojenských sborů, správce královských statků a zástupce vojska i lidu. Když se shromáždili, zdvihl se a stoje pravil: »Slyšte mne, bratři moji a lide můj!«

Myslíl jsem, že vystavím dům, kde by spočinula archa úmluvy, podnož Boha našeho. I připravil jsem všechny věci k stavbě. Bůh mi však řekl: »Nesmíš stavěti domu mého, protože jsi vedl války a proléval jsi krev. Ale Šalomoun, syn tvůj, vystaví dům jménu mému, a já upevním království jeho na věky, bude-li trvale plniti příkazy mé.«

A nyní, an slyší Bůh náš, zapřísahám vás: Zachovávejte všechna přikázání Hospodina, Boha našeho, abyste vládli touto zemí dobrou a zůstavili ji synům svým po sobě až na věky.«

A obrátiv se k Šalomounovi, pravil: »Ty pak, synu můj, znej se k Bohu otce svého a služ mu srdcem celým a myslí ochotnou, neboť on zpytuje všechna srdce a rozumí všem

*) Pramen Gihon byl v údolí Cedronském. U pramenů a studnic bývalo obvyklé shromažďště lidu. Bylo to tedy místo příhodné k prohlášení změny na trůně.

myšlenkám člověka. Budeš-li ho hledati, nalezneš jej ; pakli ho opustíš, zavrhne tě na věky.«

Potom odevzdal Šalomounovi vše, co přichystal ke stavbě chrámu: sklady cedrového dříví a tesaného kamene i množství zlata na bohoslužebné nádoby a náčiní chrámové a na vnitřní úpravu a výzdobu svatyně. Odevzdal mu také stavební plán, který byl sám z vnuknutí Božího zhotovil, a vyložil mu, jak k budoucí službě chrámové rozdělil kněze na čtyřiaadvacet tříd, které střídavě po týdnech, v pořádku, ježž určí los, v domě Hospodinově svatou službu budou konati, a jak podobně levity rozdělil; z nich vybraní zpěváci a hudebníci budou tam ve dny sváteční posvátné písně pěti a na rozličné nástroje hráti. — »Vzchop se tedy,« pravil mu nakonec, »a dej se do díla! Hospodin bude s tebou a neopustí tebe.« I Par 22

Obrácen pak k veškeré obci mluvil dále: »Dílo toto je veliké, nebo ne člověku chystán je příbytek, ale Bohu. Já podle veškeré svojí možnosti připravil jsem k tomu potřeby. I vy naplňte dary ruce své a obětujte Hospodinu!« I Par 29

A věnovali hojně knížata i lid celým srdcem k stavbě domu Božího, král pak radoval se z toho radostí velikou.

I dobrořečil David Hospodinu řka: »Požehnán buď, Hospodine, Bože Izraele, od věků na věky! Tvá je velebnost i moc i sláva i vítězství, a tobě přísluší chvála, nebo vše, co je na nebi i na zemi, tvé jest. Kdo jsem já, a co je lid můj, že jsme mohli toto vše tobě darovati? Tvé je všecko; a co jsme z ruky tvé obdrželi, tobě jsme dali. Vím, Bože můj, že zkoušíš srdce a miluješ upřímnost. Protož i já v upřímnosti srdce svého s radostí obětoval jsem vše a viděl jsem, že i lid tvůj s velikou radostí obětuje tobě dary. Hospodine, Bože Abrahama, Izáka a Izraele, otců našich, zachovej na věky tuto ochotu srdce jejich!«

A dobrořečila všechna obec Hospodinu, klaněli se mu a přinášeli zápalné oběti.

III Kr 2 Konečně přiblížil se den smrti Davidovy. I usnul s otci svými a pochován byl v oné části Jerusalema, již sám byl vystavěl a vyzdobil, kde byl i královský jeho dům a jež proto slula město Davidovo.*) Kraloval nad Izraelem čtyřicet let: v Hebronu sedm let a v Jerusalemě třicet tři léta.

972—932

ŠALOMOUN

III Kr 3 Šalomounovi bylo dvacet let, když dosedl na trůn Davida, otce svého. Upevnil království v ruce své, ucházel se Šalomoun o ruku dcery faraona egyptského a skutečně ji dostal. Moc, kterou zdědil po svém otci, a toto spříznění s vládnoucím rodem tak mohutné říše a tak slavného národa povznesly jej nadmíru.

(II Par 1) Chtěje za to osvědčiti vděčnost Bohu a dáti dobrý příklad lidu, odebral se do Gabaonu, kde byl dosud posvátný stan, od Mojžíše v poušti zbudovaný, a tam u přítomnosti všech knížat izraelských přinesl bohaté oběti. Bůh jej za to odměnil tím, že se mu ve snách zjevil a řekl mu: »Žádej, co chceš, abych ti dal.« Mladý král, zapomínaje sám na sebe a maje na zřeteli pouze blaho svého národa, prosil o moudrost, aby dovedl dobře panovati. Pravit: »Hospodine, tys učinil, že kraluji místo Davida, otce svého. Já však jsem mladý a nezkušený. Dej mi tedy schopnost, abych lid tvůj náležitě mohl spravovati.«

Hospodinu líbila se prosba Šalomounova. I řekl mu: »Žes nežádal o dlouhý věk ani o bohatství ani o životy nepřátel, ale žes prosil o moudrost: hle, dávám ti moudrost takovou, že rovného tobě nebylo před tebou, aniž po tobě bude. Ale i to, zač jsi neprosil, dávám ti, totiž bohatství a slávu. Budeš-li pak choditi po cestách mých, ostříhaje ustanovení a příkazů mých, jako chodil otec tvůj, prodloužím i dny tvé.**)

*) Bylo v údolíně mezi oběma jerusalemskými pahorky, v dolní její části; k tomu náleželo i návrší Sion a svah jeho k řečenému údolí.

**) To jest dám tobě i dlouhý život.

Brzy potom měl Šalomoun příležitost ukázati, jak veliká byla moudrost, kterou jej Bůh obdařil.

Přišly dvě ženy, předstoupily před něho a jedna z nich pravila: »Prosím, pane můj, já a žena tato bydlily jsme v jednom domě, a nikdo jiný nebyl s námi. Každá z nás měla malého synáčka. I zemřelo dítě její v noci; zalehla je ve spánku. Ale ona vstala tiše a vzala mně, spící, synáčka mého od boku, svého pak, který byl mrtev, položila ke mně. Když jsem ráno vstala a chtěla dítěti dát mléka, ukázalo se, že je mrtvo. Ale když jsem pohlédla na ně pozorněji za jasného dne, poznala jsem, že to není dítě mé.« Druhá žena jí však odporovala: »To není tak, jak pravíš; ale tvůj syn umřel a můj je živ.« Tu zase první řekla: »Lžeš!« A tak se hádaly před králem. Kázal tedy král: »Přineste meč!« Když přinesli meč, pravil: »Rozdělte dítě živé na dvě a dejte polovici jedné a polovici druhé!« Tu žena, jejíž syn to byl, v bázni o život jeho prosila krále: »Prosím, pane, dejte jí to dítě a nezabíjejte ho.« Druhá však pravila: »Ať není ani mé, ani tvé, ale budiž rozděleno!« I řekl král: »Dejte je té, která prosila za život jeho, neboť to je matka jeho.«

Veškeren Izrael, uslyšev o tomto soudu, bál se krále vida, že moudrost Boží je v něm.

* *

Něco ze životní moudrosti Šalomounovy obsaženo jest v jedné z knih Písma svatého, nadepsané »K n i h a p ř í s l o v í«. Některé z jejích myšlenek:

Počátek moudrosti jest báti se Hospodina.

Přs 1

Blaze člověku, který nalezl moudrost:
jeť lepší jí nabýt, nežli natěžit stříbra,
jí získat lépe, než přijít na nejčistší zlato;
větší cenu má než všechny perly,
všecky poklady světa nelze k ní rovnat;
dlouhý život jest v pravici její,

Přs 3

v levici pak bohatství a sláva ;
 cesty její jsou cesty rozkošné
 a všechny stezky její plné pokoje ;
 stromem života těm je, kdož dosáhli jí,
 a kdo ji mají, blahoslaveni jsou.

Prs 8

Neslyšíš, kterak moudrost*) volá?
 »Pán měl mne na počátku díla svého,
 prve než byl co činil, od pradávna.
 Od věčnosti ustanovena jsem,
 od věků, prve nežli byla země.
 Před mořem já jsem zrozena již byla ;
 prameny vod se ještě neprýštily,
 hory ještě s obrovskou tíží svou nestály,
 před pahorky já jsem se zrodila.
 Bůh ještě nebyl učinil zemi, řeky,
 ani prvopočátky zemského kruhu.
 Nebesa když zakládal, byla jsem tam ;
 když dával zákon, by obloha hradila vody,
 když vkládal sílu do mračen ve výšinách,
 vydatnost pramenům vodním když odměřoval,
 moři když do kruhu hranice vykazoval,
 zákon když stanovil vodám, by nepřešly meze své,
 a když odvažoval základy země :
 s ním jsem byla všechno pořádajíc.

Nyní tedy, děti, poslyšte mne!
 Blahoslavení, kteří dbají cest mých!
 Slyšte poučení a nechtějte jím opovrhovati!
 Blaze člověku, který poslouchá mne,
 který u dveří mých každý den bdí,

*) Zosobnění moudrosti pohybuje se tu od básnického obrazu až ke skutečné osobě — k Moudrosti věčné, druhé božské osobě. Co zde Moudrost Boží praví o sobě, předčítá se při bohoslužbě na svátek Neposkvrněného Početí a klade se v ústa Panně nejumoudřejší, stoličce moudrosti, jak nazývá Pannu Marii litanie loretánská.

pozor dává u veřejí bran mých!
Neboť mne kdo najde, nalezne život
a dojde požehnání od Hospodina.«

Památce spravedlivého žehnáno bude,
ale jméno bezbožných shnije s nimi. Přs 10

Kdo jde poctivě svou cestou, jde jistě.

Bázeň Hospodinova přidává života,
léta však bezbožných bývají krátká. -

Ohavností Pánu jsou rty lživé. Přs 12

Ruka přičinlivých stává se paní,
lenivá však robotnicí.

Na stezce spravedlnosti je život,
ale cesta hříchu vede k smrti.

V srdci, jež pamatuje, jak cítilo hořkost,
k radosti se nepřidruží pýcha. Přs 14

Spravedlnost vyvyšuje národ,
ale ubohým lid činí hříchy.

Odpověď vlídná krotí hněv. Přs 15

Člověk popudlivý sváry budí,
ale trpělivý vzbuzené krotí.

Dům lidí zpupných Hospodin zboří,
a upevní meze vdovina pole.

Pohromu předcházívá pýcha. Přs 16

Lépe je být trpělivým nežli obrem,
lépe ovládati sebe než dobýti města.

Lepší kus suchého chleba a k němu pokoj,
než plný dům hodů a při nich sváry. Přs 17

Co platno bláznu míti bohatství,
když si moudrosti koupit nemůže?

Kdo svůj dům do výšky žene, chce, aby se zřítíl.

Přs 18 Lenivý bratr je toho, jenž majetek promrhává.

Přs 19 Kdo se rozbíhá kvapem, klopýtne.

Půjčuje Hospodinu, kdo nad chudým se smilovává.

Přs 20 Chutná člověku chléb zjednaný nepoctivě,
konec konců však má plná ústa kamení.

Přs 21 Činiti milosrdně a spravedlivě
více se líbí Hospodinu než oběti.

Přs 22 Lepší jest jméno dobré než bohatství velké.

Přs 25 Jablka zlatá na stříbrné misce —
slova promluvená v pravý čas.

Přs 26 Lepší rány od toho, kdo tě miluje,
než lstivé polibky toho, kdo ti nepřeje.

Přs 28 Nabudou-li vrchu bezbožní, běda lidem!

Poctivě kdo chodí, zachován bude;
kdo však jde cestami křivými, pojednou padne.

Přs 29 Když vládnu spravedliví, veselí se národ;
ale když vlády se domohou bezbožní, lká lid.

Když není proroků, lid pustne.

* *

A nejen moudrostí podivuhodnou stal se Šalomoun velkým. Také jako básník dobyl si slavného jména. Jemu se totiž připisuje překrásná báseň, která, jsouc zařaděna mezi knihy Písma svatého, nese název »P í s e ň Š a l o m o u n o v a,« jinak »píseň písní« nebo »velepíseň«.

Opěvovaná v ní láska — čistá, vroucí a věrná — byla chápána i vykládána ve smyslu duchovním, o lásce Hospodinově k lidu vyvolenému.*)

Z obsahu jejího stůžž zde aspoň toto:

Vstaň, družko, krásko má, a vyjdi si!
 Neb, ejhle, ta tam zima, přešla již
 a deště příval ustal, odešel.
 Již spatřují se kvítka na zemi,
 čas veselosti se již dostavil
 a hrdličky hlas slyšet po kraji;
 fík plodů zárodky se červená
 a réva kvetouc vůni vydává.
 Vstaň, družko, krásko má, a vyjdi si!

Pís 2

Holubičko má,	sluchu mému!
ukaz mi tvář svou!	Jeť hlas tvůj sladký,
Ať zní hlas tvůj	tvář tvoje spanilá.

Všecka jsi krásná, přítelko,
 poskvrny na tobě není.

Pís 4

*

Půvabná jsi, družko má, jak Tirsa,**)
 krásná jak Jerusaleml,
 velebná jak vojsko pod prapory.

Pís 6

Oči svoje ode mne odvrát',
 ve zmatek jen uvodí mě.
 Vlasy tvé jak stádo koz, jež valí se
 s výšin Galaadu.

*) Tak v Starém Zákoně. I my ji vykládáme ve smyslu pouze duchovním, o milosti Ježíše Krista ke každé duši lidské, která se mu v lásce zcela odevzdává. O svátcích Mariánských jsou z ní při bohoslužbě čítány úryvky, při čemž krásy opěvané tam snoubenky přenášejí se na duchovní přednosti nejblahoslavenější Panny.

**) V pozdější době hlavní město severní říše (izraelské) a sídlo králů, proslulé výstavností a krásou. Sev. vých. od Sichemu.

Zuby tvé jak stádo ovcí,
 jež z plavidla vyšly.
 Jak granátu jablko puklé
 líce tvé zpod závoje.*)

Zřely ji děvy a blahoslavyly,
 zřely ji královny
 a oslavovaly ji:
 »Kdo je ta, která je jak úsvit rána,
 krásná jako měsíc,
 jasná jako slunce,
 velebná jak vojsko pod prapory?«

*

*

III Kr 5 Ve čtvrtém roce své vlády začal Šalomoun stavěti v Jerusalemě chrám Hospodinu.

Vhodné místo k tomu vybral již a koupil David. Byla to výšina v severním sousedství Sionu, zvaná Moria. Od Sionu, s nímž tvořila hlavní část východního návrší jerusalemského, se k ní stoupalo. Bývalo tam humno, náležející Ornanovi jebuskému, a stalo se památným při ráně morové, kterou byl postižen Jerusaleml na sklonku vlády Davidovy. Výšina tato byla však pahorkovitě završená a hořejšek její pro zamýšlené stavby nepostačiteltný. Bylo třeba vyrovnati vrch její do šíře i délky a tak zvětšiti stavební plochu. Toho bylo docíleno navážkou po svazích. Aby se pak půda nese-souvala, vystavěny byly se čtyř stran opěrné zdi z ohromných kamenů tesaných, na jihu mimo to ještě podzemními klenbami zajištěna byla pevnost opěrného zdiva.

Stavební kámen, jehož bylo použito k budování chrámu, byl křídový vápenec. Lámán byl jednak na Libanu, v území přítele Šalomounova, tyrského krále Hirma, s jeho svolením

*) Když uzraje granátové jablko, pukne a v trhlině objeví se červená jádra. K jejich červení přirovnána tu zdravá, svěží barva dívčí tváře, jež proniká závojem.

ním i pomocí, jednak v královských lomech u Jerusalema. Na místě byl přitesáván, takže již úplně hotový dopravován byl na staveniště, kdež ihned mohl býti kladen na místo určené, aniž při tom třeba bylo dláta a aniž k tomu bylo používáno nějakého pojidla (malty). Byly to krásné žluto-bílé kameny.

Potřebné stavební dřevo, jehož měl Šalomoun doma poskrovnu, dal ochotně tyrský král Hiram ze svých lesů na horách Libanonských. Tam byly cedry a jedle káceny a po suchu k moři, po moři na vorech do Jope, přístavního města izraelského, odtud pak po souši do Jerusalema dopravovány. Deset tisíc mužů zaměstnáno bylo kácením stromů, sedmdesát tisíc dopravou a rovněž velký byl počet dělníků, kteří dřevo k stavbě opracovávali.

*

Chrám podobal se rozdělením a vnitřní úpravou stánku III Kr 6
Mojžíšovu. Stál uprostřed dvou nádvoří. a 7

Vnitřní nádvoří, zvané též kněžským, protože tam se shromažďovali a tam se modlívali kněží, kteří právě nekonali bohoslužbu, bylo kamenem dlážděno a vytvořeno řadami staveb, kde byla obydlí pro zřízence chrámové, a ukládány tam byly bohoslužebné potřeby; mezi těmito budovami byly brány, z nichž východní tvořila hlavní přístup ke svatyni; jen na západní straně brány nebylo. — V tomto nádvoří byl oltář zápalů; byl z kamene, kovem obložen a podstatnou jeho část při spodu tvořila skála. Kněží vystupovali k němu po náspu ze země, třikráte několika kamennými stupni přerušeném. Mezi tímto oltářem a vchodem do svatyně, poněkud víc ke straně jižní, stálo měděné umyvadlo, zvané pro svou velikost »moře«. Spočívalo na hřbetech dvanácti měděných býků, kteří po třech obrácení byli ke čtyřem světovým stranám. Mělo též účel jako umyvadlo v svatyni mojíšské. Kromě toho stály tam

ještě dvě řady menších umyvadel měděných k mytí masa obětního. Voda byla přiváděna potrubím od Betlema.

Toto chrámové nádvoří obklopeno bylo na stranách severní, východní a jižní druhým, ještě větším a o něco nižším nádvořím, kde bylo stanoviště lidu, když byl přítomen bohoslužbě a kterému se říkalo »vnější« nebo »nádvoří pro lid«. Vytvořeno bylo zdí, krytým sloupořadím ke chrámu otevřeným a branami.

Vlastní budova chrámová*) byla stavěna z velikých kamenných kvádrů. Vnitřní stěny její byly dřevem cedrovým obloženy a vypuklinami cherubů, palem a květin zdobený a podobně jako cedrový strop a kamenná podlaha, deskami jedlovými položená, byly pobity zlatým plechem. Plochá střecha byla z trámů a desek cedrových, na nich bílé kamenné dlaždice.

Před vchodem byla vysoká předsíň. Její průčelí zdobeno bylo dvěma mohutnými sloupy, jež stály po stranách širokých dveří a byly ulity z bronzu.

Cedrovou stěnou byla budova chrámová rozdělena ve dvě nesporně veliké části, z nichž jedna, velesvatyně, nalézající se v pozadí stavby k západu, zaujímala toliko třetinu celé plochy chrámové. Tam byla uložena archa úmluvy, obsahující desky Zákona. Dva cherubové**) ze dřeva divokého olivovníku, zlatem pokrytí, zastíňovali ji rozpjatými křídly.

Přední a větší část chrámové budovy byla svatyně. Mimo cedrový oltář kadidlový, zlatem krytý, stály v ní dva zlaté stoly na obětní chleby a deset zlatých svícňů podle vzoru svícnu Mojžíšova, pět na straně severní, pět na jižní. Dveře svatyně byly z jedlového dřeva, vypuklinami cherubů, palem a květin zdobené a zlatými pláty obložené. Otáčely se na zlatých stěžejích. Podobné byly dveře do velesvatyně,

*) Měla 60 loket délky a 20 šířky. O lokti na str. 92.

**) Asi s hlavou lidskou a tělem lvím nebo býčím po způsobu strážných postav královských paláců v Assyrii.

s tím rozdílem, že byly zhotoveny z divokého olivovníku a že je kryla drahocenná opona.

(Nad velesvatyní, která byla o něco nižší než svatyně, složen byl a na památku chován starý stánek mojžíšský, takže zvenčí celá budova chrámová měla výšku stejnou.)

Náčíní bohoslužebné, jako misky, kadidelnice, lopatky a jiné věci, bylo částečně ze zlata, část pak z hlazené mědi.

Chtěje povznésti posvátné obřady zpěvem a hudbou, dal zhotoviti Šalomoun harfy a loutny ze vzácného dřeva,*) které přiváženo bylo ze zámořských krajů.

Ustanovil také podle nařízení Davida, otce svého, třídy kněžské k příslušné službě; dále levity k jistým úkonům, totiž aby přisluhovali při kněžích a vzdávali chválu zpěvem a hudbou; rovněž vrátné u každé brány.

*

Když byl chrám po sedmi letech dohotoven, sešel se III Kr 8 k posvěcení jeho veškeren Izrael. Král Šalomoun a knížata kráčeli vpředu slavnostního průvodu, v němž byla archa úmluvy přenášena z posvátného stanu na Sioně, který tam byl David pro ni postavil, do nového chrámu. I vnesli ji kněží na místo její, to jest do velesvatyně pod křídla cherubů. Když pak vyšli do nádvoří, počali s levity, oděnými Par II 5 v řízách kmentových, troubiti na rohy a hráti na cimbály,**) harfy a citary a spolu se zpěváky velebili Boha slovy: »Chvalte Hospodina, nebo dobrý jest, nebo na věky trvá milosrdenství jeho!« — a tak zvučně to činili a pronikavě, že to bylo do dálky slyšeti. A tu naplněn byl dům Boží oblakem, který zůstal potom trvale nad archou ve velesvatyni, aby byl viditelným znamením přítomnosti Boží.

*) Snad to bylo dřevo santalové.

**) Cimbál, řec. kymbalon, lat. cymbalum — dvě kovové misky, jedna v pravé, druhá v levé ruce hudebníkově, bily o sebe podle rytmu hudby.

III Kr 8 Prve než byl zanícen oheň pod oběťmi na oltáři zápalů, vešel Šalomoun do nádvoří kněžského a obrátiv se pozdravil veškeru obec izraelskou, nebo veškerá obec Izraelova tu stála, a řekl: »Požehnán buď Hospodin, Bůh Izraelův, který mluvil ústy svými Davidovi, otci mému, a rukou svojí to splnil!« A padnuv na kolena před oltářem zápalů, rozpjal ruce k nebi a takto se modlil:

II Par 6 »Hospodine, Bože Izraelův! Nemohou-li nebesa tebe obsáhnouti, čím méně dům tento, který jsem vystavěl. Pouze k tomu jest udělán, abys v něm shlédl na modlitbu služebníka svého a všeho národa izraelského: Oči tvé buďtež upřeny na dům tento ve dne i v noci, abys vyslyšel, začkoli bude kdo prositi na místě tomto.

III Kr 8 Zavře-li se nebe, že nebude pršeti pro hříchy lidu, budou-li se však zde modliti činíce pokání a odvrátí-li se od hříchů svých: ty slyš je na nebi, odpusť hříchy jejich, ukaž jim cestu dobrou, po které by chodili, a sešli dešť na zemi.

Vznikne-li hlad nebo mor nebo jakákoli rána, jakákoli nemoc, a rozepne-li kdo ruce své v domě tomto: ty slyš to na nebi v sídle svém a smiluj se.

Vytáhne-li do boje proti nepřátelům lid tvůj a budou-li se modliti čelem k městu, které jsi vyvolil, a tváří k domu, který jsem vystavěl jménu tvému: slyš na nebi úpěnlivé modlitby jejich a zjednej jim právo.

Zhřeší-li pak proti tobě — nebo není člověka, který by nehřešil — a rozhněváš-li se, že je vydáš nepřátelům jejich, a budou-li do zajetí odvedeni do země cizí, daleké nebo blízké, budou-li však činiti upřímné pokání ve svém vyhnanství, obrátí-li se k tobě celým srdcem a celou duší a budou-li se modliti čelem k zemi své, kterou jsi dal otcům jejich, tváří k městu, které jsi vyvolil, a ke chrámu, který jsem vystavěl jménu tvému: slyš na nebi úpěnlivé modlitby jejich, smiluj se nad lidem svým a nedej mu zahynouti. Nebo lid tvůj je to, který jsi vyvedl z Egypta, z pece železné. Tys oddělil je sobě za dědičný majetek ode všech

národů země, jak jsi mluvil skrze Mojžíše, služebníka svého, když jsi vyvedl otce naše z Egypta, Hospodine Bože.»

Když dokonat Šalomoun tuto modlitbu, vstal od oltáře a stoje dobrořečil hlasem velikým veškeré obci Izraelově: »Budiž Hospodin Bůh s námi, jako byl s otci našimi. Srdce naše patříž mu dokonale, abychom chodili věrně v ustanoveních jeho a šetřili příkazů jeho!«

Tu sestoupil oheň s nebe a strávil oběti. Veškeren lid II Par 7
pak, vida sestupovati oheň, padl na tvář k zemi a klaněl se.

V noci potom ukázal se Hospodin Šalomounovi a řekl III Kr 9
mu: »Vyslyšel jsem modlitbu tvou, kterou ses modlil přede mnou: posvětil jsem dům tento, který jsi vystavěl, a budou tu oči mé i srdce mé po všechny dni.«

Tato slavnost posvěcení trvala sedm dní a působila na II Par 7
lid hlubokým a trvalým dojmem. Pohled na velkolepou stavbu chrámovou, velkolepou a přece tak jednoduchou v ústrojí svém a zcela rozdílnou od chrámů pohanských, pohled ten vryl se nesmazatelně v paměť každého Izraelity. Tento požehnaný dům, »pýcha národa izraelského (Ez 24)
a pochoutka očí jeho«, navždy připoutal k Jerusalemu potomky Jakubovy a zpevnil i víru jejich v Hospodina; jen tím se stalo, že vydržely, že nepohasly u nich naděje vykupitelské, ač bylo později národu prožívati zlé doby, ať už z viny vlastní, nebo z vůle nepřátel.

Tehdy název hory chrámové Moria ustoupil jménu Sion, jímž kdysi značena pevnost Jebusitů a později město Davidovo se zatímnním stanovištěm archy Hospodinovy, a Sion, od té doby sídlo Hospodinovo, býval uváděn i místo celého Jerusalema. Jerusalem stal se tak královnou měst a srdcem země, lidem izraelským obývané. Oči všech obráceny byly k jeho posvátné výšině.

* * *

Vedle samého chrámu vystavěl si Šalomoun nádherný III Kr 7
palác. V jedné z jeho síní, kde vykonáváje spravedlnost

III Kr 10 pronášel rozsudky, stál trůn ze slonové kosti se zlatou podnoží a za opěradla rukou mající dva zlaté lvy; k němu vedlo šest stupňů, na nichž po obou stranách spočívalo
(III Kr 7) dvanáct zlatých lvíčků. Veškerý komnaty palácové vyloženy byly cedrovým dřevem. Nádobí královského stolu byly vesměs zlaté, i náčiní bylo ze zlata. Nic nebylo ze stříbra, neboť stříbro tehdy za nic nepovažovali. Lodi Šalomounovy totiž přivážely z cizích zemí hojnost zlata, slonové kosti a jiné vzácnosti.

III Kr 4 Za dnů jeho byl v celé zemi blahobyt nebývalý a mír se všemi sousedy nerušený. Každý sedal pod svým vinným kmenem a pod svým fíkem beze strachu.

III Kr 10 Tak dostoupil Šalomoun vrcholu slávy. Pověst o něm rozhlásila se široko daleko. Což divu tedy, že královna ze Sábý, země v Arabii, přišla, aby se přesvědčila o bohatství a moudrosti jeho. Přijela do Jerusalema s komonstvem velikým a uzřela dům Hospodinův, palác královský a vše bohatství Šalomounovo; poznala také moudrost jeho velikou. I řekla: »Pravda je, co jsem slyšela o tobě; nevěřila jsem však, až jsem sama uzřela očima svýma a přesvědčila se, že mi nebyla řečena ani polovice; jeť větší moudrost tvá a díla tvoje nežli pověst, která o tobě jde. Blahoslaveni služebníci tvoji, kteří stojí před tebou ustavičně a slyší moudrost tvou!«

*

III Kr 11 Ale sláva Šalomounova a lesk jeho říše v pozdějších letech jeho vlády se zkalily. Z rozsáhlých totiž a nákladných staveb a z přepychu, kterým se skvěl dvůr královský, měl prospěch pouze Juda, kdežto ostatním kmenům vznikala z toho jenom břemena daní, a to veliká, v poslední době téměř již neunesitelná. Mimo to sháněli úředníci Šalomounovi rolnický, dosud úplně svobodný lid, obzvláště z kmenů severních — k robotám. Stesky ozývaly se po celé zemi. Svým ženám pak a jejich družinám nechával Šalomoun úplnou volnost stavěti obětiště bohům

jejich pohanského domova a sváděti slovem i příkladem lid izraelský k modloslužbě. Posvátný letopisec vypráví o tom: »Šalomoun zamiloval si mnoho cizinek, Moabky, Amonky, Edomky, Sidonky*) a Chetky,**) z národů těch, o kterých byl řekl Hospodin synům Izraelovým: »Nevejdete k nim, nebo by jistě ovládly srdce vaše, že byste se přichytili bohů jiných.« K těm tedy přilnul Šalomoun plamennou láskou a ty ženy zvrátily srdce jeho, že chodil za bohy cizími a stavěl jim chrámy.«

V Mž 7

I rozhněval se Hospodin na Šalomouna a řekl mu: »Proto, žes tak hluboko klesl, odtrhnu ti část království a dám ji služebníku tvému. Avšak za dnů tvých neučiním toho pro památku otce tvého. Jen část ponechám synu tvému pro Davida, služebníka mého, a pro Jerusalem, který jsem si vyvolil.«

A vzbudil mu protivníka v Jeroboamovi Efraimovci, jehož byl Šalomoun ustanovil úředníkem nad robotami všeho domu Josefova (nad kmeny Efraim a Manasse).

Jednou, když šel tento Jeroboam z Jerusalema, potkal jej prorok Ahiáš, oděn jsa pláštěm novým. A tu vzal Ahiáš plášť svůj, roztrhal jej na dvanáct kusů a řekl: »Vezmi si deset kusů, neboť toto praví Hospodin, Bůh Izraelův: »Hle, já roztrhnu království Šalomounovo, protože opustil mne a klaněl se bohům cizím. Neučiním toho sice za dnů jeho pro Davida, služebníka mého, ale z ruky syna jeho vezmu a dám tobě desatero pokolení. Uposlechněš-li pak všeho, co ti přikážu, a budeš-li choditi po cestách mých, budu s tebou a vzbudím ti dům stálý.«

*) Sidon — město fenické, na břehu Středozemního moře. Jméno »Sidonští« bývalo Izraelitům místo »Feničané«.

**) Chetové, Hetité, národ indoevropského původu, pronikali v dávých dobách z Malé Asie na východ do horní Mesopotamie a na jih do Syrie. Některé kmeny usadily se až v Kanaanu. Za Josue a Soudců měli Chetové v přední Asii svou říši. Podlehlí však jiným národům a sídlili pak mezi nimi.

Z té příčiny chtěl Šalomoun zabít Jeroboama. Ten však utekl do Egypta.

R. 932

ROZDĚLENÍ ŘÍŠE

Lesk dvora krále Šalomouna a sláva jeho udržovaly národ v poslušenství; sotvaže však navždy zavřel Šalomoun oči a do hrobu byl uložen, propukla dlouho potlačovaná
 111 Kr 12 nespokojenost. Jeroboam pak, obdržev v Egyptě zprávu o smrti Šalomounově, vrátil se do vlasti.

Právem dědickým nastupoval ve vládě po Šalomounovi syn jeho Roboam. Severní kmenové použili této změny na trůně, aby dříve, než nového panovníka uznají, vymohli si na něm záruky, že jim nebude ukládati tolik a takových břemen jako Šalomoun. Náčelníci jejich sešli se k Roboamovi do Sichemu a přednášeli mu tam své stížnosti a tužby: »Otec tvůj přetěžké jho vložil na nás; ty nyní zmírní panování otce svého velmi tvrdé a jho příliš těžké, a budeme sloužiti tobě.« On řekl jim: »Odejděte a třetího dne opět se dostavte ke mně.« Když odešli, radil se král se staršími, kteří stáli před Šalomounem, otcem jeho, co by měl odpověděti. Ti mu pravili: »Vyslyšíš-li je, promluvíš-li s nimi přívětivě, budou ti sloužit po všechny dni.« Mladší však, kteří s ním vyrostli, radili mu: »Takto promluv k lidu tomu: »Otec můj vložil na vás jho těžké, já však přidám na jho vaše; otec můj mrskal vás bičíky, ale já mrskati vás budu bičí uzlovatými.«

Náčelníci kmenů se třetího dne dostavili. Král odpověděl jim tvrdě podle rady své mladé družiny. Ale tu hned ozval se pokřik odboje. Roboam snažil se potom lid upokojiti a poslal k nim úředníka, aby je chlácholil sliby. Bylo však již pozdě: lid úředníka ukamenoval. Samému pak Roboamovi nezbyvalo, než aby sedl rychle na vůz a prchl. Odmítnutí zvolili sobě za krále Jeroboama. A tak zůstal

královskému rodu Davidovu jenom kmen Judův a malý počtem i územím kmen Benjaminův.*)

Bylo tedy rozděleno jednotné a mocné kdysi království Davidovo ve dvě: v jižní říši, po kmeni Juda zvanou království judské, Judsko, Judea, jejímžto hlavním městem zůstal Jerusalems, a říši deseti kmenů severních, která si přikládala jméno »izraelská«, osobujíc si právo představovati celý národ izraelský, ač v Judsku nazývána byla jen Efraimsko, po nejsilnějším ze svých kmenů. Hlavním městem jejím byl z počátku Sichem, pak Tirsá*) a ještě později Samará. Str. 169

Neblahá tato roztržka měla pro potomky Jakubovy nadmíru smutné následky. Království rozdvojené nebylo s to, aby stálo proti nepřátelům tak pevně jako dříve, mimo to králové severních kmenů často se pouštěli v boj s Judskem, a tak se ještě víc obě říše zeslabovaly.

*

Říše judská byla pokračovatelkou státu Davidova, věrna jeho dynastii, a již proto byla na tom lépe než izraelská. Byla i více soustředěna, nebyla tolik vystavena škodlivým vlivům pohanským, měla pevné a — co ještě více znamenalo — slavné hlavní město, chloubu všeho Izraele, v něm velkolepý chrám Hospodinův se skvělou, zákonitou bohoslužbou a s kněžstvem áronským, od Boha samého ustanoveným, pod posvátnou autoritou velekněze.

Říše severní, izraelská, vzniknuvši odštěpením a založena jsouc na odboji, neměla potřebné vnitřní pevnosti.

*) Kmen Simeonův, nejslabší ze všech kmenů izraelských, který žil v té době rozptýlen po území Judově, není tu zvlášť uveden; asi proto, že neměl již svého vlastního, ohraničeného území. Byly by to tedy celkem tři kmeny; na severní stát, izraelský, by připadalo devět kmenů, ač bývá jmenováno tam kmenů deset. To tím, že kmen Manasse, jehož území bylo řekou Jordánem děleno na dvě části, počítal se za kmeny dva.

Kromě toho pak rostl v ní hned od počátku náboženský rozklad.

III Kr 12 Jeroboam totiž z bázně, že kmenové, kteří jej za svého pána uznali, zase jej opustí a pod vládu královského rodu Davidova se vrátí, budou-li každého roku, poslušni jsouce Zákona, putovati do chrámu jerusalemského k svátkům i k obětem, osamostatnil se také nábožensky: zavedl ve svém království podobnou bohoctu, jakou byl poznal za svého pobytu v Egyptě, kde každé město mělo svoji svatyni a svého boha. Z rozličných znázornění bytosti božské, jimž v zemi faraonově úcta byla vzdávána, vyvolil si podobu mladého býka — náznak síly a moci. Dal jej dvakrát provésti v dřevě a pokryl zlatem a vstavil potom na oltáře, které zbudoval, jeden v Bethelu na jihu a druhý v Danu na severu. Lid pak pojal bludný názor, že v zlatém tom předmětu sídlí Bůh jejich sám. Tak svedl Jeroboam lid k odpadu od pravé služby Hospodinovy, nebo chodíval potom lid klaněti se telatům zlatým v Bethelu a Danu. — A nástupci Jeroboamovi na trůně izraelském namnoze nebyli o nic lepší.

Bohužel, také judští králové opouštěli často zákon Hospodinův i Hospodina samého a veškeren Juda s nimi.

Hospodin, aby přivedl krále i lid obou říší na dobrou cestu, posílal k nim proroky. Ti kázali pokání slovem i příkladem, zvěštovali hrozící tresty Boží a předpovídali Vykupitele. Bůh pak ověřoval poslání jejich zázraky.

KRÁLOVSTVÍ IZRAELSKÉ

Pro rok Eliáš

III Kr 17 Z králů izraelských nejhorší byl Achab.*) Tomu nebylo dosti, že chodil v hříších Jeroboamových, ale pojal ještě za manželku Jezabel, dceru krále sidonského, s níž bylo

*) Vládl v letech 875—854.

v zem izraelskou zavlečeno pohanství fenické. Nejvyššímu bohu jejich, Bálovi,*) vystaven byl v Samaří chrám. Takto stala se bohocita Bálova nejprve náboženstvím královského dvora. Achab sám sloužil Bálovi a klaněl se mu. Tím byl však i lid sváděn k modloslužbě. A nejen špatný příklad krále a dvořanů tu působil, ale pohanství zaváděno pak jako náboženství státní, i násilně.

Tomu se postavil na odpor prorok Eliáš, rodilý v Thesbe na území kmene Gad. Výsledek usilování jeho byl však nevalný, skoro žádný. Dožil se i toho, že proroci Hospodinovi byli pobíjeni a oltáře jeho bořeny. Konečně, když viděl, že napomínání jeho nic nepomáhá, ohlásil Achabovi trest: »Jakože živ je Hospodin, Bůh Izraelův, před jehož obličejem stojím, nebude rosy ani deště, dokud nepromluví ústa má!« A stalo se.

Když začal lid pociťovati následky dlouho již trvajících sucha, dával — maje to za dílo kletby Eliášovy — vinu královským manželům, ti pak chystali pomstu prorokovi.

Hospodin, aby uchránil proroka, jemuž o život bylo ukládáno, řekl mu: »Odejdi ze Samaří, jdi na východ a skryj se v údolí Karit;**) tam z potoka pij a krkavcům jsem přikázal, aby tě tam živili.« Odešel tedy Eliáš a učinil podle slova Hospodinova. Krkavci přinášeli mu ráno chléb a večer maso a z potoka pil.

Po čase však potok vyschl. Tu oslovil Eliáše Hospodin: »Vstaň a jdi do Sarepty sidonské;***) tam jsem přikázal jedné vdově, aby tě živila.« Vstal tedy Eliáš a šel do Sarepty. Přicházející k bráně města viděl ženu, ona sbírá dříví. Zavolał ji a řekl: »Dej mi trochu vody, abych se napil.« A když mu pro ni šla, volal za ní: »Přines mi také, prosím

*) Baal.

**) Některé z četných údolí na levém břehu jordánském, kterými protéká voda jen v době dešťů, jinak jsou zpravidla bezvodá.

***) Sarepta sidonská — tolik jako Sarepta v území (kraji) sidonském.

tě, kousek chleba!« Ona, poznávajíc v něm Izraelitu, odpověděla: »Jakože živ je Hospodin, Bůh tvůj, nemám chleba; jen mouky mám, co by mohl do hrsti vzít, a maličko oleje. Právě sbírám několik dřivek, pak půjdu a udělám to sobě a synu svému, abychom to snědli a potom zemřeli.« Eliáš jí pravil: »Neboj se! Udělej nejdřív mně z té mouky chlebiček a přines mi jej; sobě pak a synu svému uděláš potom. Neb toto praví Hospodin: »Neubude ti mouky, aniž oleje ti ubude do dne, kterého zase dám zemi dešť.« Šla tedy a učinila podle slova Eliášova. A jedl on i ona i dům její. Od toho dne mouky neubývalo, aniž ubylo oleje.

Za čas po tom roznemohl se syn té ženy a přitížilo se mu tolik, že zemřel. I volal Eliáš k Hospodinu: »Bože můj, ať se vrátí život pacholete do těla jeho!« Hospodin vyslyšel modlitbu Eliášovu a pachole ožilo. Plna radostného úžasu pravila žena Eliášovi: »Nyní poznávám, že jsi muž Boží a že v ústech tvých je slovo Hospodinovo.«

III Kr 18 Tři léta minula. Země trpěla suchem a hlad byl všude. Tu slitoval se Hospodin nad lidem. Z rozkazu jeho dostavil se Eliáš ke králi. Achab s hněvem a hrozivě mu vytýkal: »Nejsi ty ten, který zavinil soužení Izraele?« Eliáš odpověděl mu s nebojácností proroka hodnou: »Soužení to jsem nezaavinil já, ale ty a dům tvůj, kteří jste opustili Hospodina a šli jste za bohy pohanskými.« A žádal: »Shromáždi ke mně na horu Karmel všechen lid izraelský, jakož i kněze Bálovy.«

Achab učinil tak a Eliáš jal se tam promlouvat k lidu: »Dokud budete kulhati na dvě strany? Je-li Hospodin Bohem, jděte za ním; pakli Bál, jděte za tímto.« Lid mu neodpověděl ani slova. Tak živě cítil spravedlivost výtky. I řekl opět Eliáš: »Já samojediný jsem zbyl z proroků Hospodinových; kněží Bálových však je množství. Bud'te nám dáni dva býci. Oni nechať vyberou si jednoho; ať ho zabijí, rozsekají na kusy a vloží na dříví, ale ohně ať ne-

podkládají. Já podobně učiním s býkem druhým. Vzávejte vy jména bohů vašich, a já vzývati budu jméno Hospodina, Boha mého; a bůh, který sešle oheň na svoji oběť, budiž uznán za Boha pravého.« Lid souhlasil.

Vzali tedy kněží Bálovi býka, zabili ho, rozsekali a vložili na oltář. A tančili kolem, jak bylo jejich zvykem při obětech, a vzývali Bála od rána do poledne, aby seslal oheň. Ale nebylo slyšeti hlasu ni odpovědi. Když bylo již poledne, řekl jim Eliáš: »Křičte hlasitěji! Snad rozmlouvá s někým, nebo je na cestě, nebo snad spí a třeba ho vzbudit.« Křičeli tedy hlasem velikým, řezali se podle obyčeje svého a bodali, až byli zkrváceni.

Tu se, po poledni, ozval Eliáš u pobořeného oltáře Hospodina: »Pojďte ke mně!« A vzal dvanáct kamenů podle počtu kmenů izraelských, upravil znova oltář, narovnal dříví, rozsekal zabitého býka na kusy, vkladl je svrchu a dal tolik vody vylíti na oběť i na dříví, že tekla kolem oltáře. Když pak byl už čas, aby obětován byl zápal (tedy k večeru), přistoupil Eliáš a modlil se: »Hospodine, Bože Abrahamův, Izákův a Jakubův, ukaž dnes, že tys pravý Bůh, a obrať k sobě srdce lidu tohoto!« I spadl oheň Hospodinův*) a spálil oběť i dříví, ano i vodu, která byla kolem, strávil. Když to uzřel lid, padl k zemi a volal: »Hospodin je Bůh, Hospodin je Bůh!«

Eliáš tedy zvítězil. Dvořanstvu tak i všemu lidu dokázáno, že pouze Hospodin jest pravý Bůh a náboženství Eliášem hlásané že je pravé. Kněží Bálovi byli potom zjímáni, odvedeni k potoku Kisonu pod úpatím hory Karmel a tam pobiti. Lid sám vykonal soud: na svádění k modloslužbě byl totiž zákonem Mojžíšovým stanoven trest smrti. V Mž 13

Potom Eliáš povystoupil na vrch Karmelu, klekl a skloniv se k zemi, modlil se vroucně k Hospodinu. A tu, ještě když trval na modlitbě, hle, obláček malý jako šlépěj člo-

*) Blesk.

věka vystupoval z moře. Brzy se nebesa zatáhla mraky, spustil se veliký déšť a napojil vyprahlou zemi.

*

III Kr 19 Achab oznámil manželce své Jezabel, co učinil Eliáš a že byli kněží Bálovi pobiti mečem. I vzkázala Jezabel Eliášovi: »Ať mne bohové trestají a zase trestají, nenaložím-li zítra v tuto hodinu s životem tvým, jak bylo naloženo s životem každého z nich.« Této hrozby ulekl se Eliáš a vstav odešel, kam jej oči vedly. I přišel do Bersabe v Judsku a pak dále se ubíral pouští cestou jednoho dne. Unaven a hladov a duševně skleslý posadil se konečně pod kručinku a žádal si, aby umřel, řka: »Dosti je mi, Hospodine; vezmi si život můj, nebo nejsem lepší než otcové moji.« A položil se a usnul v stínu kručinky. Tu se ho dotkl anděl Hospodinův a řekl mu: »Vstaň a pojez!« I vzhlédl, a hle, u hlavy jeho podpopelný chléb a nádoba vody. Pojedl tedy a napil se a šel v síle pokrmu toho až k hoře Boží, k památnému Sinaji.

Str. 44

Když tam přišel, přenocoval v jeskyni. Ve snu oslovil jej Hospodin: »Co tu děláš, Eliáši?« Eliáš odpověděl: »Horlivostí horlím pro tebe, Hospodina, Boha zástupů,*) že opustili úmluvu tvou synové Izraelovi, oltáře tvé zbořili a proroky tvé pobili mečem; já jediný jsem zůstal, a hledají života mého, aby mi jej vzali.«

Proto byl Eliáš tak roztrpčen, že marně »horlivostí horlil pro Hospodina«, to jest, že se marně vynasnažoval, aby jen Hospodin byl uctíván a modlářství aby vymizelo. Hospodin však nechává modlářství trvati dále; modláři pěkně si žijí a pravé Boží proroky vraždí. On sám byl nucen opustiti vlast, chtěl-li zachrániti svůj život. Prorok byl by rád viděl, aby Bůh, který dal na Sinaji zákon za hromu a blesku, vystoupil nyní proti rušitelům smlouvy sinajské právě tak rázně a obávaně.

*) Zástupů nebeských, to jest andělů.

Dostalo se mu však názorného poučení, jak je Bůh shovívavý.

Týž hlas, který se ho byl prve tázal »co tu děláš?«, pravil mu: »Vyjdiž a stůj na hoře; Hospodin právě tudy jde.« Když tam vystoupil, zadul veliký a silný vítr, podvracející hory a rozrážející skály; ale nebyl v tom větru Hospodin. A po větru nastalo zemětřesení; ale nebyl v tom zemětřesení Hospodin. A po zemětřesení oheň; ale nebyl v ohni Hospodin. A po ohni šelest tichého větérku; a hle, Eliáš pocítil blízkost Boží, — zde byl Hospodin.

Probudiv se, vyšel prorok, stál u vchodu jeskyně a přikryl si tvář pláštěm. Tu zazněl hlas Hospodinův: »Co tu děláš, Eliáši?« Eliáš odpověděl jako dříve ve snu. A Hospodin jal se ho těšit, že bude i po něm někdo »horliti pro Hospodina«, že si vzbudí muže, kteří potrestají modláře podle viny jejich, a že nedopustí, aby ctitelé jeho vymizeli. Pravil mu: »Vrať se svou cestou a pomaz Elizea, syna Safatova z Abelmehuly, za proroka místo sebe; ten pomaze Jehua*) za krále nad Izraelem. Kdokoliv ujde meči Hazaelovu**), zabije ho Jehu, a kdokoliv ujde meči Jehuovu, zabije ho Elizej. A zůstavím si v Izraeli sedm tisíc mužů, jejichž kolena neskláněla se před Bálem.«

Uklidněn takto a posilněn k další činnosti, vrátil se Eliáš do Samaří.

*

Achab a Jezabel neustali však v modloslužbě. I jinak se III Kr 21 ještě prohřešili, a tak urychlili soud Boží nad sebou.

V Jezraelu totiž, vedlejší sídle královském, u samého paláce Achabova měl vinici muž, jménem Nábót. Achab pravil jednou k němu: »Postup mi svou vinici, já si z ní udělám zahradu; dám ti za ni vinici jinou, lepší, nebo dám ti za ni tolik stříbra, co stojí!« Nábót odpověděl: »Chraň

*) Jehu byl pobočníkem Achabovým.

**) Hazael, král syrský, měl býti mstitelem pohanství izraelského, jak bude v dalším pověděno.

mne Bůh, abych dal dědictví po otcích tobě!« Tehdy se vrátil Achab do Samaří ve hněvu a skřípaje zuby. Doma vrhl se na pohovku, obrátil tvář svou ke stěně a nejedl.

Když k němu vešla Jezabel, manželka jeho, tázala se: »Čím to, žes tak zasmušilý? A proč nejíš?« Achab vypravoval jí příčinu svého hněvu. I řekla mu Jezabel: »Vstaň a pojez a bud' dobré mysli! Já ti opatřím vinici Nábota jezraelského.« A napsala potom jménem Achabovým list, opatřila pečetí jeho a poslala starším v Jezraelu. Obsah listu byl: »Vyhlaste půst! Nábót rouhal se Bohu a urazil krále. A postavte dva muže, kteří by svědčili proti němu; pak ho vyved'te a ukamenujte!« Měla tedy býti uspořádána smírná pobožnost a proti obviněnému použito trestu, jež
III Mž 24 stanovil zákon Mojžíšův. I stalo se tak. Nábót byl ukamenován a psi lízali krev jeho.

Synové Nábotovi byli rovněž usmrceni, aby se nikdo
(IV Kr 9) nemohl dovolávati dědického práva na vinici. A tak Jezabel mohla vyzvati svého muže: »Vstaň a zaber*) vinici Nábotovu, nebo již není na živě.« Achab hned druhého dne po tom přijel do Jezraelu, provázen svojí družinou, a šel do vinice Nábotovy, aby ji zabral. Eliáš vkročil mu však do cesty a pravil mu: »Zabils a přisvojil sis! Ale toto praví Hospodin: »Jako lízali psi krev Nábotovu, také tvoji krev budou lízati.« O manželce jeho Jezabel pak řekl prorok: »Psi žráti budou tělo její na půdě jezraelské.«

III Kr 22 I'ento ortel, pokud se týkal Achaba, uvedl Hospodin ve skutek zanedlouho. Bylo to ve válce syrské.

V bitvě, svedené u Ramotu galaadského, jeden z mužstva nepřátelského natáhl lučiště a na nejisto střelu vypustiv, náhodou těžce zranil Achaba. Ježto však byl zápas velmi tuhý, nebyl raněný král odvezen stranou; setrval až do večera na bojišti. A tak krvácel do vozu z rány neobvázané, až vykrvácel. Mrtvého krále přenesli do Samaří a tam

*) Majetek odsouzených k smrti pro jisté zločiny zabíral stát (panovník).

jej pochovali. A když myli vůz Achabův v rybníce samařském, lízali psi krev na něm ssedlou.

*

Eliášovi přiblížil se čas odchodu s tohoto světa. Odešel IV Kr 2 z vnuknutí Božího k Jordánu v končinách jerišských, provázen sluhou a žákem svým Elizeem. Tam vzal svůj plášť, svinul jej, udeřil jím na vodu; voda se rozdělila na dvě strany, že přešli oba. I brali se dále rozmlouvající. Tu aj, vůz ohnivý a koně ohniví oddělili je od sebe, a Eliáš vystoupil u vichru do nebe. Elizej volal za ním: »Otče můj, otče můj, voze Izraelův a vozataji jeho!« Když pak ho již neviděl, zdvihl plášť jeho, který mu byl spadl, vrátil se k břehu jordánskému a udeřil jím na vodu. I rozdělila se sem a tam, že přešel.

Spočinul pak na Elizeovi duch Eliášův i zázračná moc jeho.

P r o r o k E l i z e j

Elizej, dříve žák a sluha Eliášův, nyní nástupce jeho v úřadu proroka, vracel se do Samaří, které se mu mělo státi, podobně jako bývalo pánu jeho, východiskem pochůzek, konaných za plněním úkolů prorockých.

Když přišel k Jerichu, stěžovali si mu obyvatelé města toho: »Vody jsou zde špatné a krajina proto neplodná.« Elizej kázal jim: »Přineste mi nádobu novou a nasypťe do ní soli.« Když tak učinili, šel k prameni vod, vysypal do něho sůl a řekl: »Toto praví Hospodin: »Ozdravil jsem vody tyto a nebude již smrti v nich ani neplodnosti.« A tak ozdraveny jsou ty vody.

Odtud šel Elizej do Bethelu, kde stála jedna ze zlatých model Jeroboamových. Cestou nahoru posmívali se mu chlapci, vyšli z města, pokřikující: »Stoupej lysý, stoupej lysý!« Prorok zlořečil jim ve jménu Hospodinově. A tu vyšli dva medvědi z blízkého lesa a mnoho jich roztrhali.

Elizej nebyl tehdy ještě tolik stár, aby měl přirozenou lysinu, pleš. Také by ji nebylo bývalo viděti, ježto hlava celá byla přikryta. Podle všeho proroci a žáci proroctví nosili lysinu umělou a z toho vznikla přezdívka proroků »lysý«. Pokřikování bylo rozpustilým projevem nevážnosti mládeže k muži Božímu. Proto tak přísný trest.

*

IV Kr 5 Velitelem vojska tehdejšího krále syrského byl Náman, muž statečný a proto ctěný u pána svého; byl to muž vlivný a bohatý, ale rozstonal se malomocenstvím. Do služby k manželce jeho dostala se dívka, polapená v zemi Izraelské od lupičů ze Syrie vyšlých, a ta, zvěděvši o nemoci Námanově, řekla paní své: »Ó by pán můj byl u proroka, který je v Samaří! Ten jistě by ho uzdravil.« Odebral se tedy Náman s družinou svojí a s hojnými dary do země Izraelské, do Samaří. Tam se zastavil u dveří domu Elizeova. Prorok poslal k němu služebníka se vzkazem: »Jdi, umyj se sedmkrát v Jordáně, a bude uzdraveno tělo tvé a budeš čist.« Náman se rozhněval. »Domníval jsem se,« pravil, »že vyjde ke mně a že vzývati bude jméno boha svého, a tak mě uzdraví. Proč se mýti mám v Jordáně? Zda nejsou lepší řeky naše v Syrii než všechny vody izraelské?« A obrátil se a odcházel. Služebníci jeho však mu domlouvali: »I kdyby ti velikou věc uložil prorok, měl bys ji vykonati; čím spíše, řekl-li jen: »Umyj se, a budeš čist!« Odebral se tedy Náman k Jordánu a umyl se v něm sedmkrát podle řeči muže Božího. A bylo tělo jeho zase čisté. I navrátil se k Elizeovi se vším komonstvem, předstoupil před něho a řekl: »Nyní vím, že není pravého Boha na veškeré zemi, leč toliko v Izraeli. Přijmi, prosím, dar od služebníka svého!« Ale prorok odvětil: »Jakože živ je Hospodin, před nímž stojím, nevezmu!« A ačkoli ho nutil, nevzal nic. I řekl Náman: »Aspoň tedy dovol mi, abych si vzal prsti, co dva mezci unesou, na vzdělání oltáře Hospo-

dinu, neboť nebudu již obětovati bohům jiným.« Prorok svolil. A když bylo země nabráno, řekl Námanovi: »Jdi v pokoji!«

Když Náman odjel, řekl si Giezi, služebník Elizeův: »Šetřil pán můj toho Námana syrského, že nic od něho nevzal! Jakože živ je Hospodin, poběhnu za ním, abych něco dostal od něho.« Běžel tedy Giezi za Námanem. Do-honiv ho řekl: »Pán můj, Elizej, vzkazuje: »Právě přišli ke mně dva hosté; dej mi pro ně hřivnu stříbra a dvoje roucho sváteční!« Náman pravil: »Lépe, abys vzal dvě hřivny.« A dal dvě hřivny stříbra do pytlů, vložil je a dvoje roucho na služebné svoje, aby to nesli před ním. U domu Elizeova propustil je Giezi a přenesl sám nepozorovaně stříbro i roucha do domu pánova. Potom předstoupil před pána svého. Elizej tázal se ho: »Odkud přicházíš, Giezi?« On odpověděl: »Služebník tvůj nikde nebyl.« Ale prorok řekl: »Zda nebyl duch můj při tom, když obrátil se kdosi s vozu svého vstříc tobě? — Nyní tedy máš stříbro, abys nakoupil zahrad olivových a vinic, ovec a hovězího do-bytka, nevolníků a nevolnic; ale i malomocenství Námanovo přichytí se tebe!« I vyšel od něho Giezi malomocný jako sníh.

*

Nedlouho potom vpadl Hazael, syrský král. do Galaadu. IV Kr 8
Měl býti z vůle Hospodinovy mstitelem pohanství izrael-ského. Napadený král izraelský Joram, syn Achabův, brá-nil se útoku, ale lidu jeho veliké množství padlo a on sám byl raněn. Zanechav v městě Ramot silnou posádku pod velením Jehu, který byl z nejlepších jeho důstojníků, uchýlil se do Jezraelu.

To když se stalo, zavolal Elizej jednoho ze synů pro- IV Kr 9
rockých*) a řekl mu: »Přepaš bedra svá, vezmi tuto ná-

*) Synové proroctví tolik jako žáci prorokovi, žáci proročké školy.
Viz str. 141.

dobku oleje a jdi do Ramotu v Galaadu. Až tam přijdeš, vyhledej Jehu, vyvolej ho z prostředku bratří jeho a zaveď jej do soukromí. Tam vyleješ olej na hlavu jeho a rci: Toto praví Hospodin: »Pomazávám tebe za krále nad Izraelem. A vybijíš rod Achabův...! Tak pomstím na Jezabeli krev svých proroků.« Odešel tedy jinoch do Ramotu. Když tam přišel, seděli právě velitelé vojska pospolu. I vyvolal Jehua ze středu »bratří«, jeho vojenských druhů, a učinil, jak mu byl přikázal prorok. Vrátil se pak Jehu k ostatním a pověděl jim, co se stalo. Tu rychle každý vzal plášť svůj a pokládali mu jej pod nohy, zatroubili a zvolali: »Jehu jest králem!«

Dostav se takto na trůn, pospíšil hned Jehu s vybraným mužstvem do Jezraelu; Joram totiž hojil se tam z ran, jež utrpěl v boji proti Hazaelovi syrskému. Strážný, jenž stál na věži jezraelské, hlásil, že se blíží tlupa ozbrojenců, dodávaje: »Jedou, jako jezdívá Jehu, šíleně!« Joram se domníval, že se něco zvláštního v Ramotu přihodilo: obnovil Hazael útok, či neštěstí nějaké stihlo vojsko, o čemž mu chce Jehu podati zprávu osobně? Vyjel tedy Jehuovi vstříc. Potkal se s ním na poli, jež náleželo kdysi jezraelskému Nábotovi. Joram tázal se: »Je pokoj, Jehu?« On však odpověděl: »Jaký pokoj? Modlářství Jezabelino ještě trvá!« Z očí Jehuových vyčetl Joram, kolik uhodilo. Obrátil tedy a prchaje vykřikl: »Zrada!« Jehu však vzal do rukou lučiště a střelil Jorama mezi plece, že hned padl na vůz; odtud pak svržen byl na pole.

A Jehu chvátal dále k městu. Jezabel, jak uslyšela, co se stalo a že Jehu přijíždí, zmalovala oči své ličidlem, ozdobila si hlavu a vyhlédala z okna královského paláce. Když pak se přiblížil Jehu, vítala jej uštěpačným pozdravem. Jehu pozdvihl hlavu k oknu. Komorníci na znamení, že se k němu přidávají, vykláněli se. I řekl jim: »Shod'te ji dolů!« Svrhli ji tedy. Dopadla na cestu před Jehu a družinu jeho. Krví zkropena byla stěna a koňská kopyta šlapala po

všemocné a obávané kdysi královně. Jehu vešel do paláce, a když se připozdilo, sedl si s družinou k večeři. Teprve, když pojedl a napil se, pravil: »Jděte, poohlédněte se po té zlořečené ženě a pochovejte ji; je to přece dcera královská!« Když tedy přišli, aby ji pochovali, nenalezli než lebku a kosti rukou a nohou. Psi zatím byli mrtvé tělo její rozsápali.

Potom napsal Jehu a poslal do Samaří předním města IV Kr 10
list tohoto znění: »Jste-li moji, vezměte hlavy synů královských a přijďte ke mně zítra do Jezraelu.« — Královští synové, to jest mladí příslušníci královského rodu, byli na výchově v předních rodinách města. — Samařští pobili je všechny, vkladli hlavy jejich do košů a poslali je do Jezraelu. Na rozkaz krále byly složeny na dvě kupy u brány města. To působilo na lid děsivým dojmem a vzalo každému chuť protiviti se. Pak pobil Jehu všechny, kdo ještě zůstali z rodu Achabova. Naposled pohubil také kněze Bálovy, které jako na slavnost sezval do Samaří, vojáci vyhodili modlu z chrámu Bálova, zničili ji a zbořivše chrám udělali z něho mrviště.

Takto vykonal Jehu pomstu Hospodinovu nad nezdárným rodem Achabovým. Ale sám nedbal toho, aby chodil v zákoně Hospodina, Boha Izraelova, celým srdcem; nezanechal hříchů, do kterých Jeroboam uvedl Izraele: neopustil telat zlatých, která byla v Bethelu a v Danu.

*

Elizej, dokončiv život svůj, pochován byl v Abelmehule, IV Kr 13
svém městě rodném. Hrob jeho, jak obyčej kázal, byl vytesán ve skále; byla to kobka, komůrka, do které byl toliko nízký a úzký otvor. K němu přivalen byl kámen, aby se nemohli k mrtvole dostatí dravci. Stalo se pak po čase, že se kolem jeho hrobu ubíral pohřební průvod. Účastníci pohřbu zpozorovali však tlupu lupičů moabských a hledali hned spásu v útěku. Ti, kdo mrtvolu (bez rakve, jen plát-

nem ovinutou!) nesli, nechtějice ji nechati nepohřbenu, odvalili ve spěchu kámen od hrobu Elizeova a hodili ji tam. Sotva se však mrtvý dotkl kostí Elizeových, oživil a postavil se na nohy.

Zánik říše izraelské

Přese všechno úsilí Eliáše a Elizea setrval však Izrael nejen při úctě zlatých telat, ale mravně také klesal čím dále, tím hlouběji. Svému poslání vykupitelskému zpronevěřil se tak úplně. Rozhodnuto tedy v radě Boží, že bude říše izraelská vyvrácena. Prorok za prorokem to oznamoval a každý tak činil se srdcem žaluplným. Vždyť milovali proroci národ svůj, třeba bloudící a třeba marné byly všechny jejich usilovné snahy o mravní jeho povznesení!

Prorok Amos, hroze Boží spravedlností, dával přec ještě trochu naděje, že soud Boží může býti změněn.

- Am 5 »Hledejte Hospodina,
mějte v nenávisti zlé a milujte dobré,
Str. 184 snad se smiluje Hospodin, Bůh zástupů...«

Ale slova jeho zanikala bez ohlasu. Proto se u proroka Oseáš ztrácí budoucnost říše izraelské již beznadějně v temných barvách prorockých obrazů.

- Os 4 »Slyšte slovo Hospodinovo, synové Izraelovi,
neb soud má Hospodin s obyvateli země této.
- Os 6 Jak s tebou naložit, Efraime?
Tvoje láska jest jako ranní mráček
a jako rosa, která záhy prchá.
Já pak — lásku jsem chtěl a ne oběti.
- Os 11 Když byl Izrael ještě dítětem, zamiloval jsem si ho
a z Egypta povolal jsem syna svého.
Já byl jsem jako pěstoun Efraimovi,
nosil jsem je na ramenou svých,

pouty blahovůle táhl jsem je,
vazbami lásky.

Byvše nasyceni, zdvihli své srdce a zapomněli na mne. Os 13

I budu já jim jako lev, jako pardál...«

»Samaří..., král jeho zmizí Os 10

jako pěna na povrchu vody.

Zkaženy budou modlářské výšiny, hřích Izraelův,
trní a hloží bude bujeti na oltářích jejich.

Tehdy řeknou horám: »Přikryjte nás!«

a pahorkům: »Padněte na nás!«

Samaří zkázou pykati bude za to, že ke hněvu
popudilo Boha svého.«

*

Chtěje použití k vykonání soudu svého Assyřů, poslal Jon 1
Bůh do hlavního města jejich proroka J o n á š e. »Vstaň,«
pravil mu, »a jdi do Ninive, města velikého, a kaž v něm,
neboť vystoupila zloba jeho přede mne!« Byly to asi domácí
rozbroje a mravní nezřízenost, co hrozilo hlavnímu městu
i celé říši assyrské zkázou.

Jonáš, který dobře chápal, že vlast jeho nemá kromě od-
klonu od Hospodina a jeho zákona větších nepřátel než
Assyry, měl tak napomáhati k záchraně nebezpečných
těchto sousedů svého národa! Jen tím si možno vysvětliti,
že zdráhal se poslechnouti hlasu Božího; místo aby se bral
na východ k Ninive, šel na západ k moři a sedl v Jope na
loď, která odplouvala do dalekých krajů.

Na moři však nastala veliká bouře a lodi hrozilo, že se
ztroskotá. Plavci se báli a volali každý k bohu svému. Jonáš
pak byl ulehl vnitř lodi a tvrdě spal. I přišel velitel lodi,
vzbudil jej a řekl mu: »Co ty se poddáváš spánku? Vstaň,
vzývej boha svého! Snad ten rozpomene se na nás, a ne-
zahyneme.« Když bouře neustávala, lodníci řekli si
vespolek: »Vrzme losy, abychom zvěděli, čí vinou nás to

neštěstí potkalo!« Metali tedy losy. Los padl na Jonáše. A ten vyznal, čím se provinil: že se chtěl útekem vyhnouti rozkazu Božímu. »Vezměte mě,« pravil potom, »a vrzte do moře; přestane se bouřiti.« Plavci váhali to učiniti; moře však ještě víc se vzdouvalo. Vzali tedy Jonáše a uvrhli jej

Jon 2 do moře. I přestalo se bouřiti. Ale Hospodin připravil rybu velikou, a ta pozřela Jonáše. Byl pak Jonáš v nitru té ryby až do třetího dne. Modlil se k Bohu, aby ho při životě zachoval a z nebezpečí vysvobodil. A ryba vyvrhla jej na pevninu.

Jon 3 Nyní zas oslovil Hospodin Jonáše: »Vstaň, jdi do Ninive a kaž tam pokání!« Vstal tedy Jonáš a odešel do Ninive a tam kázal ve jménu Hospodinově, dokládaje: »Ještě čtyřicet dní, a Ninive bude vyvráceno!« Ninivští, ač pohani, uvěřili poslu Božímu. Vyhlásili půst a činili pokání od největšího až do nejmenšího. Sám král sestoupil s trůnu,

Jon 4 odhodil královský svůj háv a oblékl se v žíni.*) Jonáš vyšel potom z města a usadil se proti němu na pahorku, aby svědkem byl toho, co se stane. Ale Bůh, vida dobrou vůli Ninivských, města ušetřil. Tu však Jonáš bolestně zavýčítal: »Ach, Hospodine! Vezmi, prosím, život můj; lépe mi, abych umřel, než abych žil!« Hospodin odpověděl: »Hněváš se právem?« A aby jej poučil o své shovívavosti a o svém milosrdenství, dal bujně vyrůst keři, a ten skýtal Jonášovi v žáru slunce příjemný stín. Jonáš měl z toho velikou radost. Ale Bůh nastrojil druhého dne ráno červa, který keř podhlodal. Keř uschl a listí opadlo. Když pak vzešlo slunce, žhlo hlavu Jonášovu, že mu bylo k smrti mdlo. I rmoutil se proto Jonáš velmi. Tu řekl Hospodin: »Ty žalost máš nad keřem, který jsi nesázal a který jedné noci vzrostl a jedné noci zahynul: a já bych neměl soucit míti s městem velikým, v kterém je více než sto dvacet

*) Viz str. 60. Zde ve smyslu: »v roucho kající.«

tisíc lidských bytostí, jež nedovedou rozlišovati pravici od levice?«*)

A Jonáš vracel se domů, pln obav o osud své vlasti.

*

Na trůně izraelském vystřídal se potom rychle za sebou IV Kr 15 několik králů, vesměs nešlechetných, z nichž téměř každý domohl se vlády usmrcením svého předchůdce. Pod žezlem těchto panovníků šla říše izraelská vstříc předpovídané záhubě.

A záhuba se dostavila.

Chťe se uchrániti nájezdů syrského krále Rasina IV Kr 16 a izraelského Pekacha, vypravil Achaz, král judský, posly do Assyrie. Nabízel poslušnost a prosil za ochranu. Assyrové přitáhli. Porazili oba krále, útočící na Judsko, vyvrátili říši Rasinovu a zabrali od severu velikou část země R. 734 Izraelské i celou její východní stranu na levém břehu Jordánu. Z dobytých krajů odvedli značné množství obyvatelstva do zajetí. Na zbytku bývalé země deseti kmenů vládl IV Kr 17 s dovolením assyrským král Oseáš. Když pak učinil tento král pokus, vymaniti se z nadvlády assyrské pomocí faraona egyptského, vtrhl assyrský král Salmanassar s velikým vojskem do země, poplenil ji a sídelní město královské, Samari, oblehl. R. 723

Přišla doba navštívení, od proroka Oseáše předem ohlašovaná, přišla doba odplaty — — (Os 9)

Salmanassarův nástupce Sargon třetího roku obléhání města dobyl, obyvatelstvo zbytku říše izraelské odvedl s sebou do zajetí a vykázal jim bydlíště porůznu v Assyrii a Médii, která tehdy náležela také k jeho panství. Tak zanikla říše izraelská nadobro a navždy. R. 721

Na místo Izraele, z rodné půdy přesazeného do cizích

*) Děti, které nedospěly ještě k užívání rozumu. Smysl: ... tisíce jen dětí, což teprve lidí dospělých!

krajů, přivedeni byli assyrští poddaní ze severní Syrie, z Arabie a z odbojného Babylonska. Zbytky Izraelitů s nimi splynuly, to jest krvi i řečí se smísily v jeden národ, který jméno měl Samaritáni po Samaří, kdysi hlavním městě. Víra v jednoho, pravého Boha se mezi nimi sice udržela, byla však pohanstvím značně porušena. A pro toto pomíšení Judovci jimi pohrdali. Celé pak území bývalé říše izraelské připojeno bylo k panství assyrskému a spravováno místodržitelem.

*

(V této době počíná se pro obyvatelstvo království judského ujímati jméno Židé. Slovo Žid jest utvořeno z hebrejského Juda a značí prvotně potomka Judy, jednoho ze synů Jakubových, v dalším pak příslušníka kmene Juda, v obojím případě tedy Judovce. Od rozdělení říše Davidovy mělo však jméno Judovci [Židé] širší význam; stalo se totiž jménem všech obyvatelů státu judského, to jest kmenů Juda a Benjamin a v území těchto dvou kmenů porůznu žijících Simeonovců a Levitů. Nyní pak, po zániku říše severní, zastupovali Judovci [Židé] podle jména vše potomstvo Jakubovo, celý národ izraelský.)

T o b i á š

Tob 1 Mezi zajatci izraelskými v Ninive žil bohabojný Tobiáš z kmene Neftali. Muž ten plnil zákon Boží, jsa ještě pacholetem. A později, když všichni chodili k telatům zlatým, která dal udělati Jeroboam, on se vyhýbal společnosti takových a chodíval do Jerusalema ke chrámu Hospodinovu. Dospěv v muže, vzal si za manželku příslušnici svého kmene. Syna svého, jemuž dal jméno svoje, učil od útlého dětství báti se Boha a vystříhati se všelikého hříchu.

Byv jat a odvléčen s manželkou, synem a celým kmenem do města Ninive, ani tam, v zajetí, neopustil víry v Boha a plnění zákona jeho. A že pamatoval na Hospo-

dina, zjednal mu Hospodin milost v očích krále Sargona, který mu dal svobodu jíti, kam by chtěl, a volnost činiti, co si přál. Chodil tedy po všech, kteří byli v zajetí, napomínal je k dobrému, těšil je a uděloval každému, co mohl, ze svého majetku: lačné krmil, nahé odíval.

Když tak přišel jednou do Rag, města médského, a když tam našel mezi soukmenovci svými příbuzného Gábela a shledal, že strádá, dal mu pod zápisem (půjčil mu) deset hriven stříbra.

Po Sargonovi kraloval syn jeho Sennacherib. Ten, maje syny Izraelovy v nenávisti,*) utratil mnohé z izraelských zajatců a zakázal pod trestem smrti pohřbívati těla jejich. Tobiáš však pochovával tajně tyto nešťastné bratry své. Vyzrazen, byl za to krutě pronásledován.

Zatím přikvapilo stáří a s ním i nouze navštívila Tobiáše, Tob 2
nebo byl vše rozdal strádajícím krajanům. Jednou, jsa unaven pohřbíváním za noci, uleh k stěně a usnul; z hnízda vlaštovčího pak teplý trus spadl na oči jeho a on oslepl. Nezatrpnul však proti Bohu, že ho rána slepoty stihla, ale vytrval věrně v bázni Boží. Příbuzní a známí se mu posmívali. Říkali: »Kde je tvá odměna za to, žeš dával almužny a pochovával mrtvé?« Tobiáš jim domlouval: »Nemluvte tak; jsmeť synové svatých**) a očekáváme život, který dá Bůh těm, kdo své oddanosti k němu nezmění.« I manželka jeho Anna, která chodila každodenně tkáti plátno a nosila domů, co mohla prací rukou svých vydělali, vyčítala mu jednou, v podráždění, marnost jeho almužen a bohobojnosti. Tehdy zasténal Tobiáš a modlil se Tob 3
s pláčem:

»Hospodine, všechny tvoje soudy jsou spravedlivé. Že jsme nebyli poslušni příkazů tvých, vydáni jsme na pospas, v za-

*) Pro nezdar svých pokusů, donutiti ke vzdání judského krále Ezechiáše, který se byl s brannou mocí svou v Jerusalemě zavle a opevnil, jak o tom bude níže vypravováno.

**) Potomci svatých praotců, Abrahama, Izáka, Jakuba.

jetí, na smrt, na potupu a hanu národům všem, mezi které jsi nás rozptýlil. Nyní nastaly veliké tvoje soudy. Ted' tedy, Pane, rozkaž, ať v pokoji život můj vzat jest; jeť mi lépe umřít než být živu.«

*

Tob 4 Maje za to, že jeho modlitba o brzký pokojný odchod s tohoto světa bude vyslyšena, povolal k sobě Tobíáše, syna svého, a řekl mu:

»Slyš, synu, slova úst mých a vlož si je do srdce.

Až si vezme Bůh duši mou, pochovej tělo mé. A měj v úctě matku svoji po všechny dni života jejího. Až pak i ona dokoná čas života svého, pochovej ji vedle mne.

Po všechny dni života svého měj na paměti Boha a varuj se, abys nikdy nesvolil ke hříchu.

Neodvracej nikdy tváře své od chudého, neboť pak neodvrátí se též od tebe tvář Hospodinova. Jak jen budeš moci, buď milosrdný. Budeš-li míti mnoho, dávej mnoho; budeš-li míti málo, i z mála rád uděluj.

Vystříhej se pilně, synu můj, všelikého smilstva.

Nedopouštěj, aby panovala v mysli tvé nebo v slově tvém pýcha, nebo z ní vznikla všecka zkáza.

Každému, kdo ti bude něco pracovati, vypláť ihned mzdu.

Čeho nechceš, aby od jiného dalo se tobě, nečiň ty jinému.

Dobrořeč Bohu každou chvíli a pros ho, aby řídil cesty tvé a všechny záměry tvé aby došly u něho zdaru. Neboj se, synu můj! Žijeme sic chudé, dostane se nám však mnoha dobrého, budeme-li se báti Boha, vystříháme-li se všelikého hříchu a budeme-li činiti dobře.

Tob 5 Tobíáš odpověděl otci svému: »Vše, co jsi mi přikázal, učiním, otče.«

*

Bídou dohnán odhodlal se Tobíáš poslati syna svého do médského města Rag pro peníze, jež tam kdysi zapůjčil. Privil mu: »Když jsi byl ještě maličký, dal jsem deset

hřiven stříbra Gábelovi v médském městě Ragách a jeho zápis mám u sebe. Pokus se nyní dostat k němu, abys od něho řečenou váhu stříbra vzal a jemu vrátil úpis jeho. Jdi proto a vyhledej si nějakého spolehlivého člověka, který by za přiměřenou odměnu šel s tebou.»

Vyšel tedy Tobiáš k bráně města, a našel sličného mládence, an stojí opásaný a jako na cestu připravený. Nevěda, že je to anděl Boží, pozdravil ho a tázal se: »Znáš cestu do Médie?« On odpověděl: »Znám.« I vedl jej Tobiáš k otci svému. Přišel tedy jinoch a pozdravil ho. Tu se tázal Tobiáš: »Bude ti možno dovésti mého syna do médského města Rag?« Anděl ujistil ho: »Já povedu syna tvého a ve zdraví ti ho zase přivedu.« A Tobiáš sliboval mu: »Až se vrátíš, dám ti mzdu tvou.«

Potom připravili vše, co bylo třeba vzíti s sebou na cestu. I rozřehnal se Tobiáš s otcem svým a s matkou, kteří jej i průvodce jeho propouštěli, řkouce: »Šťastně jděte; Bůh s vámi buď na cestě a jeho anděl vás provázej!«

K večeru prvního dne přišli k řece. Když si na kraji v ní Tobiáš umýval nohy, tu hle, připlula dravá ryba. Tobiáš se jí lekl a vykřikl. I řekl mu anděl: »Popadni ji za žábry a táhni k sobě.« Učinil to tedy a vytáhl ji na sucho. Tu pravil anděl: »Zabij a vykuchej ji a schovej si z ní žluč; to je věc k úspěšnému hojení velmi potřebná.« Tobiáš uposlechl rady andělovy. Upekli potom část masa a vzali si je na cestu; ostatek nasolili. Tob 6

Když pak se blížili k Ekbatanům, jež byly hlavním městem říše médské, řekl anděl Tobiášovi: »Zde, v tom městě, je tvůj soukmenovec a příbuzný. Jmenuje se Raguel. Vjdeme k němu. Má dceru, jménem Sáru, a kromě ní nemá žádného, ani syna, ani dcery. Požádej o ni a dostaneš ji za ženu.«

Přibyli tedy k Raguelovi a ten je přijal velmi vlídně. Tob 7
Pohleděv na Tobiáše, pravil manželce své: »Jak podoben jest tento jinoch mému příbuznému Tobiášovi!« To pozna-

menav, tázal se jich, odkud jsou. Když pak se dověděl, že Tobíáš je vskutku z příbuzenstva jeho a či je syn, políbil jej a radostí zaplakal. »Budiž,« pravil, »požehnán, synu můj, neboť máš dobrého, ano znamenitého otce!« Také manželka jeho i Sára, dcera jejich, plakaly radostí.

Než sedli za Raguelův pohostinný stůl, prohlásil Tobíáš Raguelovi: »Já tu dnes nebudu jísti ani pítí, dokud nesplníš prosbu mou a neslíbíš mi dáti dceru svoji Sárú.« Raguel ulekl se, maje na mysli, co se stalo mužům, za které ji provdával, aby snad i tomuto stejně se nepříhodilo. — Mřeli totiž při samém vstupu do manželství; duch vilnosti, smyslné vášně, je zabíjel. — Ale anděl řekl mu: »Neboj se dáti mu ji, neboť tomuto bojícímu se Boha přísluší dcera tvá; proto ji nemohl míti nikdo jiný.« Tu pravil Raguel: »Nepochybuji, že připustil Bůh modlitby mé a slzy před tvář svou, a věřím, že přivedl vás ke mně.« A ujav pravou ruku dcery své, dal ji do pravice Tobíášovy řka: »Bůh Abrahamův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův budiž s vámi, spojiž vás a splniž nad vámi požehnání své!« Vzávše pak

Tob 8 list, sepsali manželskou smlouvu. Potom jedli a pili a dobrořečili Bohu.

A chystali hned svatební hody.

Tob 9 Na prosbu Tobíášovu šel anděl sám do Rag a přinesl od Gábela půjčené peníze.

*

Tob 10 Zatím, co tu prodléval Tobíáš, měl otec jeho doma starost o něho, že se nevracel. I počal se rmoutiti. A matka plakávala usedavým pláčem a naříkala: »Běda, běda mně, synu můj! Proč jsme tě pustili na cestu, světlo očí svých, oporu stárí, potěchu života, naději v potomstvo naše? Majíce všecko v tobě jediném, neměli jsme tě pouštětí.« A každodenně vybíhala na návrší, rozhlédala se kolem a obcházela všechny cesty, kterými se domnívala, že by mohl přijíti, aby jej zdaleka spatřila, až se bude vraceti.

*

Po dnech svatby zdržoval Raguel zetě svého. Ale Tobiáš zdráhal se zůstatí déle. »Já vím,« pravil, »že otec můj a matka počítají každý den a srdce jejich se trápí.« Odevzdal mu tedy Raguel Sáru i polovici všeho majetku svého a propustil je řka: »Svatý anděl Hospodinův buď s vámi na cestě a dovediž vás ve zdraví; zastaňte u rodičů vše zdrávo a ve štěstí a kéž uvidí oči mé, prve než umřu, syny vaše!« A políbivše dceru, napomínali ji rodiče, aby ctíla tchána i tchyni, milovala muže, spravovala dobře čeládku, opatrovala dům a sama aby se zachovala bez úhony.

Když přišli asi do půl cesty, pravil anděl Tobiášovi: Tob 11
»Libo-li ti, pojďme napřed; manželka tvoje s čeledí a se stády ať jde volným krokem za námi.« A zalíbil se Tobiášovi návrh ten.

*

Anna sedávala každodenně u cesty na návrší, odkud bylo daleko viděti. Jednou, vyhlédajíc tak opět, uzřela je v dáli; i běžela a pověděla to muži svému. Tu již také přiběhl, jakoby s poselstvím, pes, kterého byl Tobiáš s sebou vzal, a dával najevo radost. Slepý otec povstav dal se vésti synu svému v ústrety. A obejmul je a políbil; podobně učinila i matka a oba se dali radostí do pláče. Na podnět svého průvodce věrného vzal Tobiáš rybí žluč, již u sebe měl schovánu, a pomazal otci svému oči. Tu sešlo s nich bělmo a tak otec nabyl opětně zraku. I chválili Boha, on i manželka jeho a všichni. A Tobiáš vypravoval rodičům svým o všech dobrodiních, která mu Bůh prokázal skrze člověka, který ho vedl.

Po sedmi dnech přišla šťastně také Sára i všechna čeleď i stáda. Hodovali potom všichni a plesali radostí velikou. Chtějíce pak odměnu dáti jinochovi, který byl doprovodil Tob 12
Tobiáše, prosili ho, aby přijal zavděk polovici všeho, co bylo přineseno. On však řekl: »Dobrořečte Bohu nebeskému, neboť on mě poslal.« A starému Tobiášovi pravil: »Modlitba s postem a s almužnou je lepší, než schovávat

poklady zlata. Když ses modlil s pláčem a pochovával mrtvé, já jsem přednášel modlitby tvé Hospodinu. A žes byl Bohu milý, bylo třeba, abys byl zkoušen. Ját' jsem Rafael, jeden z andělů, kteří stojíme před Hospodinem.»

Když to uslyšeli, zarazili se a třesouce se padli na tvář. I řekl jim anděl: »Pokoj vám, nebojte se! Že jsem byl s vámi, bylo z vůle Boží. Jemu dobrořečte!« To pověděv, zmizel jim před očima. Oni pak dobrořečili Bohu a postavše vypravovali podivuhodné skutky jeho.

*

Tob 14 Ostatek života Tobiášova byl radostný. Od té doby, co nabyl opět zraku, byl ještě živ dva a čtyřicet let a prospívaje v bázni Boží viděl syny vnuků svých. Dovršiv sto dva roky, odešel v pokoji a byl uctivě v Ninive pochován.

932-916

KRÁLOVSTVÍ JUDSKÉ

R o b o a m

III Kr 14 Po smrti Šalomounově kraloval tedy nad Judou Roboam,
Str. 178 syn jeho.

Kněží a levité pravé služby Hospodinovy, kteří domovem byli v říši severní, v Izraeli, vystěhovali se do Judska a do Jerusalema opustivše majetek svůj, protože pod Jeroboamem kněžství Hospodinova vykonávati nesměli. Také z lidu mnozí, ti, kdo se srdcem oddaným hledali Hospodina, přicházeli do Jerusalema, aby tam podávali oběti. A tak posilovali království judské a zesilovali Roboama.

(II Par 12) Když utvrzeno měl království, opustil Roboam zákon Hospodinův a veškeren Juda s ním. Činili, co bylo zlé před Hospodinem, a popouzeli ho hříchy svými. Vystavěli si totiž oltáře, zřídili modly a háje na výšinách a páchali všechny ohavnosti pohanů.

Ale tu přitáhl Sesak,*) král egyptský, s branným lidem svým, s vozy a jezdci a dobyv hrazených měst v Judsku, přiblížil se k Jerusalemu. V tomto nebezpečí král i knížata, která se byla shromáždila do Jerusalema utíkající před Sesakem, uznali vinu svou a poníživše se, vyznávali kajícně: »Spravedlivý je Hospodin!« Když to viděl Hospodin, řekl: »Protože se ponížili, nezahladím jich skrze Sesaka, ale poznají rozdíl mezi službou mojí a službou království pozemského.« A tak se stalo, že farao, zmocniv se města, spokojil se tím, že pobral jen poklady chrámu Hospodinova a domu královského.

A b i á š

916-914

Po Roboamovi dosedl na trůn judský Roboamův syn Abiáš.**) Celou dobu nedlouhé svojí vlády chodil v hříších otce svého. Když umřel, stal se králem Ása, syn jeho, místo něho.

Á s a

914-874

Ása činil, co bylo dobré před Bohem: pobořil oltáře pohané, rozbil modly, posekal háje jim zasvěcené a přikázal lidu, aby hledali Hospodina a plnili zákon jeho. Usnuv s otci svými, pochován byl v hrobě, který si byl dal zříditi v městě Davidově; tam položen na své lůžko, jež bylo plné vonidel a nejjemnějších masť, a páleno nad ním kadidlo s okázalostí velikou.

J o s a f a t

874-850

Po Ásovi byl králem nad Judou Josafat, syn jeho. Hospodin byl s Josafatem, protože chodil v příkazech

*) Hebr. Šišak, eg. Šešonk, řec. Sesonchis.

**) Tak jej nazývá II. kniha Paralipomenon; III. kniha královská jmenuje ho Abiam.

jeho. Proto též upevnil Hospodin království v ruce jeho a měl bohatství nezměrné a slávu velikou. Když pak nabylo srdce jeho odvahy pro cesty Hospodinovy, vymýtil z Judska vše, co na dřívější modloslužbu upomínalo, a poslal potom některé ze svých knížat a s nimi levity a kněze, aby učili lid, majíce s sebou zákoník Hospodinův. Ti tedy, chodíce

II Par 19

vůkol po všech městech judských, učili lid. Josafat sám také prošel zemi od Bersabe až k pohoří Efraimskému a obrátil zase lid k Hospodinu.

II Par 21

Když usnul Josafat s otcí svými, pochován byl s nimi v městě Davidově a králem se stal Joram, syn jeho.

850-843

J o r a m

IV Kr 8 Ten chodil po cestách králů izraelských, nebo dcera Achabova Atálie byla manželkou jeho. I chrám fenickému Bálovi v Jerusalemě vystavěl.

842

O c h o z i á š

Také syn a nástupce Joramův Ochoziáš činil, co je zlé před Hospodinem, chodě po cestách domu Achabova.

II Par 22

Po předčasné jeho smrti vstala Atálie, matka jeho, a vybila všečen rod královský. Chtěla si tak, dcera Jeza-belina, zajistiti vládu. Ale Josabet, sestra Ochoziášova a manželka velekněze Jojady, tajně zachránila nejmladšího ze synů královských, Joasa, a skrývala jej při domě Božím šest let.

II Par 24

Za vlády Atálie zaváděna byla modloslužba, obrán byl a zpustl chrám Hospodinův a za to, co tam pobráno, vyzdobena svatyně Bálova. Ale brzo byla v celé zemi proti uchvatitelce trůnu a vražednici vlastních vnuků nevole veliká.

II Par 23

Velekněz Jojada, vzmuživ se a dorozuměv se s důstojníky královské osobní stráže, svolal kněžstvo a levity ze všech

měst judských jakož i hlavy rodů do chrámu Hospodinova, vyvedl mezi ně Joasa, pomazal ho za krále a vstavil na hlavu jeho korunu. Přítomní tleskajíce rukama volali: »Ať žije král!« Když uslyšela Atálie hluk, vešla do chrámu. I roztrhla roucho své a vzkřikla: »Spiknutí!« Ale Jojada velekněz řekl důstojníkům: »Vyveďte ji za ohradu chrámovou a budiž zabita mečem!« Vložili tedy ruce na šíji její a vyvedli ji a usmrtili.

Jojada potom s veškerým lidem i králem se zavázali, že budou lidem Hospodinovým. A lid obrátil se proti chrámu Bálovu, roztrhli v něm oltáře a obrazy a chrám zbořili. Byl pak opraven dům Hospodinův a znovu pořízeno náčiní jeho bohoslužebné za peníze, mezi judským lidem sebrané, a obětní řád opět v něm zaveden. To vše zásluhou velekněze Jojady.

J o a s

836-797

Sedm let bylo Joasovi, když počal kralovati. Činil co II Par 24
dobrého bylo před Hospodinem, po všechny dni Jojady kněze.

Když umřel Jojada, pochovali ho v městě Davidově s králi, protože činil mnoho dobrého národu i domu Hospodinovu. Po smrti jeho dostavila se knížata judská k Joasovi a poklonila se mu; on pak, dav se obměkčiti holdem jejich, povolil jim. I opustili Hospodina, Boha otců svých, a sloužili bohům pohanským.

Hospodin posílal k nim proroky, aby se k němu vrátili. Oni však nechtěli jich slyšeti. Duch Boží pojal také Zachariáše, syna velekněze Jojady. I postavil se před lidem a řekl jim: »Proč přestupujete přikázání Hospodinovo? Vždyť vám to neprospívá! Opustili jste Hospodina, aby opustil vás!« I spikli se proti němu a ukamenovali ho v nádvoří domu Božího. Joas mohl jej ochrániti, ale neochránil. Nebyl pamětliv milosrdenství, které mu byl prokázal Jojada.

Umíraje zvolal Zachariáš: »Nechat' popatří na to Hospodin a stíhá to!«

A trest Boží přišel.

Rok po tom vytáhlo proti Jóasovi vojsko syrské. Zmocnilo se Jerusalema, pobilo knížata lidu a vše pobrali za kořist. Také na Joasovi vykonali potupné soudy: musil vydati poklady, uznati svrchovanost syrskou, ano byl i těžce ztýrán. Když pak odešli, nechavše ho ve velikých bolestech, povstali proti němu služebníci jeho, aby pomstili krev syna velekněze Jojady, a zabili jej. Pochován byl v městě Davidově, ale ne v hrobce královské. Po něm kraloval Amasiáš, syn jeho.

797-769

A m a s i á š

II Par 25 Chtěje dobýti zase přístupu k moři Rudému, který byl od časů Joramových v rukou Edomců, vyvedl Amasiáš svůj lid a porazil Edomské. S kořistí přinesl s sebou domů i bohy jejich. Těm pak se klaněl a zapaloval jim kadidlo. Rozhněval se proto Hospodin na Amasiáše a poslal k němu proroka. Prorok řekl mu: »Proč se klaníš bohům, kteří nevysvobodili svého lidu z ruky tvé?« Když on k němu tak mluvil, odpověděl mu král: »Jsi ty královským rádcem? Přestaň, sice tě zabiji.« Prorok odcházejce řekl: »Vím, že usoudil Bůh tebe zahubiti, protožes učinil to zlé a nadto neuposlechl jsi rady mé.«

Amasiáš vyvolal svévolně válku s Joasem, králem izraelským, ale byl v ní poražen a zajat. Vítěz přivedl jej do Jerusalema, zbořil část hradeb na severní straně města a všechno zlato a stříbro, všechno náčiní, které našel v domě Božím i v pokladech domu královského, vzal s sebou do Samari.

II Par 26 Byl pak nevážen Amasiáš od lidu svého a padl konečně jako oběť spiknutí. Lid judský ustanovil po něm za krále Ozíáše, syna jeho.

O z i á š

769-737

Oziáš z počátku činil, co pravého bylo před Hospodinem, a Hospodin dával mu zdar ve všem. Šťastně válčil s Filišty, Araby, Amonskými a Edomci. Vystavěl novou hradební zeď na severní straně Jerusalema; také jiná města opevnil. Vykopal množství cisteren pro velmi četná svoje stáda, měl mnoho rolníků a vinařů; byltě chovu dobytka i zemědělství milovníkem. Za jeho panování povznese se říše k velikému blahobytu a moci.

Ale když zmocněl, pozdvihlo se srdce jeho na vlastní zkázu: přestal dbáti Hospodina, Boha svého. Lid pak, maje před očima špatný příklad krále i dvora, spouštěl se Hospodina víc a více, obětuje bohům pohanským na výšinách a pále jim kadidlo; při tom upadal mravně čím dále hlouběji. IV Kr 15

Tu vystoupil prorok Hospodinův Joel a hroze nadvládou pohanů jako trestem Božím, kázal nutnost pokání a polepšení.

»Obrátte se k Pánu celým srdcem svým,
a to s postem a s pláčem a s kvílením.
Roztrhněte srdce svá, ne pouze roucha,
a tak vraťte se k Bohu svému,
neboť je dobrotivý, milosrdný, shovívavý.

Jl 2

Trubte na roh na Sionu, ať posvěti se obec;
ustanovte svatý půst; shromážděte starce,
ať se lid sejde, seberte děti,
také ty, které prsů požívají;
ať vyjde ženich z pokojíka svého
a nevěsta ze své ložnice.
V síni chrámu, u oltáře,*) ať pláčou
kněží, sluhové Hospodinovi,
ať prosí: »Odpusť, Pane, lidu svému;

*) Míněno tu vnitřní, kněžské nádvoří chrámové a oltář zápalných obětí.

nedávej majetku svého v pohanění,
aby nad ním pohané panovali!«

(Prorok Joel poodhalil také roušku, zakrývající osudy národa v daleké budoucnosti, mluvě i o království Vykupitelově. »Pán odpustil lidu svému. Vyslyšel Hospodin lid svůj a řekl: »Nedám vás již v potupu mezi pohany! — Potom vyleji ducha svého na každého, kdo má tělo.«)

Oziáš zpychl do té míry a tak se odcizil duchu zákona Božího, že pomýšlel strhnouti na sebe i práva velekněžská, jako tomu bylo u panovníků pohanických.

II Par 26 Tak vstoupil jednou do chrámu Hospodinova, chtěje páliť v oběť kadidlo. I vešel za ním hned Azariáš velekněz a s ním osmnáct kněží Hospodinových, neohrožených mužů. Ti bránili králi řkouce: »Není to tvé právo, Oziáši, abys zapaloval kadidlo Hospodinu, ale kněžstva, to jest synů Áronových, kteří posvěceni jsou k té službě. Vyjdi ze svatyně a neprohřešuj se!« Oziáš rozhněval se a drže v ruce kadidelnici vyhrožoval kněžím. Ale hned se mu vyrazilo na čele malomocenství. Když na něho Azariáš a kněží pohleděli, spatřili ránu Hospodinovu; i vyhnali jej rychle. A tak byl Oziáš král malomocen až do dne smrti své. Bydlil v domě stranou, aby nenakazil jiných. Joatam pak, syn jeho, spravoval dům královský a soudil lid země.

*

Is 6 V posledním roce vlády Oziášovy povolán byl k úřadu prorockému Isaiaš. U vidění spatřil Hospodina, an sedí na trůně vysoko vyzdvíženém. Serafové*) vznášeli se nad ním a jeden volal k druhému:

»Svatý, svatý, svatý
Plna jest všecka země slávy jeho!«
jest Hospodin, Bůh zástupů.

*) Andělé.

A slyšel hlas Hospodinův: »Jdi a mluv k lidu!« Šel tedy a mluvil:

»Slyšte, nebesa, pozoruj, země, Is
neb Hospodin mluví:
»Syny jsem vychoval, vyvýšil,
oni však pohrdli mnou.
Zná býk hospodáře
i osel jesle pána svého,
Izrael však mne nezná.«

Běda národu hříšnému,
lidu, jež vina tíží,
plemeni nešlechtnému,
dětem pokaženým!

Slyšte slovo Hospodinovo:
»Čistě se umyjte,
odstraňte zlé smýšlení své,
přestaňte jednati zvrhle,
učte se činiti dobře!
A vaše hříchy, byť jak šarlat byly,
jak sníh budou zбіleny.
Nebudete-li však chtíti,
meč vás pohlті!«

Tak tedy a podobně horlil prorok Isaiáš. Ale při veškeré horlivosti své a šlechtné snaze nedodělal se větších a trvalých výsledků.

J o a t a m

737-736

Po smrti Oziášově kraloval v Jerusalemě syn jeho Joa- IV Kr 15
tam. Také za něho obětoval lid na výšinách a pářil na nich
kadidlo. Po Joatamovi stal se králem Achaz, syn jeho.

736-721

Achaz

II Par 28 Ten ke hněvu popouzel Hospodina, Boha otců svých. Dal zavřítí dveře domu Božího, nadělal oltářů na každém rohu v Jerusalemě a páčil na nich kadidlo bohům cizím.
 (IV Kr 16) Také v údolí Hinom*) tak činil, ano i jednoho ze synů svých bohu Molochovi**) tam za obět' přinesl. Obětoval též na výšinách, pod každým stromem ratolestným. Proto dal jej Hospodin do rukou nepřátel.

Se všech stran pojednou byl sevřen Achaz: na západě od Filištů, na jihu od Edomců, od severu útočili králové Rasin syrský a Pekach izraelský a blížili se již k Jerusalemu, chystajíce se jej oblehnouti. V městě zavládlo zděšení. Prorok Isaiáš povzbuzoval krále k důvěře v Boha. Jménem Božím sliboval mu vysvobození a nabízel mu dáti záruku jisté pomoci nebes. »Požádej si,« pravil, »znamení od Hospodina buď hluboko, v podzemí, nebo vysoko, na nebesích.« Achaz však odmítl. Učinil tak s výmluvou, že nechce Boha pokoušeti — »Nebudu žádati, abych nepokoušel Hospodina.« Nechtěl tedy míti s Bohem ničeho. Doufal jen v pomoc lidskou, v pomoc — assyrskou.

A tenkrát bylo Isaiášovi zjeveno, že království judské zahyne, poněvadž se nechce řídití vůlí Hospodinovou, a že si Hospodin zvolí nového krále — Vykupitele, jehož říše bude pro všechny národy, neohraničena ani místem, ani časem. Isaiáš zahlédl svým prorockým zrakem v dáli dob i Pannu, která mu dá život. »Slyšte,« pravil slavnostně, obraceje se k členům domu Davidova, »sám Hospodin dá vám znamení: A j, panna počne a porodí syna, a ten zván bude Emanuel (to jest »s námi Bůh«).

IV Kr 16 Achaz obrátil se — osudný to byl krok — k assyrskému

*) Údolí Hinom — jihozápadně a jižně u samého Jerusalema.

**) Moloch byl bůh pohanských Amonů, jemuž podávány bývaly lidské oběti.

králi Tiglat-Pilešarovi s velikými dary a s tímto vzkazem: »Služebník tvůj jsem já. Přijď a vysvobď mě z ruky krále syrského a z ruky krále izraelského, kteří povstali proti mně.« To nebyl už čin samostatného panovníka, tím se dával Achaz sám Assyrii v poddanství.

Vyžádaná pomoc byla však zhoubnější než hrozící zlo samo.

Assyr chopil se chutě této příležitosti k výpravě proti Syrii. Přitáhl rychle, porazil oba krále na Judsko útočící, vyvrátil říši syrskou a odvedl z ní, jakož i ze severní a východní části země Izraelské, obyvatelstvo do zajetí. Na zbytku bývalého území deseti kmenů vládl od té doby z vůle Assyřů král Oseáš. Ale když učinil pokus zbaviti se nadvlády assyrské pomocí faraona egyptského, oblehli Assyrové Samaří a po dvouletém obléhání ho dobyli. Tím byl přivoděn konec říše izraelské. IV Kr 17

Assyrská moc obrátila se však potom i proti Judsku a jeho králi, který byl Assyry na pomoc volal, a jenom nesmírnými dary mohl se Achaz vykoupiti. Jsa nucen sehnati k tomu množství drahých kovů a vzácných věcí, vyprázdnil pokladnici královskou, obral také chrámový poklad a rozbil za tím účelem i všechno nářadí chrámu. V poplatnosti však, v níž se byl dobrovolně dal volaje Assyry na pomoc, v poplatnosti té zůstával dále. IV Kr 16

*

(Za krále Achaza působil vedle Isaiáše i prorok Micheáš. Od něho pochází předpověď, že se Vykupitel narodí v Betlemě: Ale ty, Betleme Efratský,*) maličký mezi rody Judovými — z tebe mi vyjde ten, jenž má býti vládařem v Izraeli a jehož původy jsou od počátku, ode dnů věčnosti.) Mich 5

*) Efrata bylo druhé jméno Betlema. Viz str. 59.

721-693

Ezechiáš

IV Kr 18 Po smrti Achazově stal se králem Ezechiáš, syn jeho. Dvacet pět let mu bylo, když počal kralovati.

Pád Samaří a celé říše deseti kmenů byl hroznou výstrahou pro říši judskou. Pod mocným jeho dojmem jal se Ezechiáš prováděti náboženské opravy a rušil, co byl Achaz zavedl.

II Par 29 Hned prvního roku a měsíce vlády své otevřel dvře domu Hospodinova, shromáždil kněze a levity a řekl jim: »Posvěťte se a vyčistíte dům Hospodina, Boha otců svých! Zhřešiliť otcové naši. Činili, co je zlé před Hospodinem: opustili ho, k domu jeho se obrátili zády; zavřeli dveře, zhasili lampy, kadidla nepálili, zápalných obětí nepodávali. Proto popuzen byl Hospodin ke hněvu na Judu i na Jerusalem a vydal je na zděšení a na posměch, jak sami vidíte očima svýma. Vraťme se nyní tedy k Hospodinu, aby odvrátil od nás hrozný hněv svůj. Synové moji, nebud'te vlažní! Vás vyvolil Hospodin, abyste stáli před ním, sloužili mu, ctili jej a pálili mu kadidlo!«

I vynesli kněží všecku nečistotu, kterou v chrámě našli, do nádvoří, levité ji pak odklízeli ven k potoku Cedron. Tak byl chrám znovuzřízen a veškeren lid radoval se z toho.

II Par 30 Ezechiáš poslal též ke všemu lidu izraelskému, pokud zbyl na území bývalé severní říše, i ke všemu lidu judskému — od Bersabe až do Danu — se vzkazem, aby přišli do Jerusalema a slavili velikonoce. I sešlo se do Jerusalema lidu mnoho. A povstavše zbořili pohanské oltáře, jež byly v Jerusalemě, zničili vše, na čem bývalo modlám zapalováno kadidlo, a vházeli to do Cedronu. Potom slavili velikonoce s veselím velikým. Nebylo takové slavnosti v Jerusalemě ode dnů Šalomouna, syna Davidova. Když

II Par 31 pak uplynuly dni svátků, vyšel lid, co ho bylo, ven do měst a rozbili modly, posekali háje, rozmetali oltáře na výši-

nách ne toliko po veškerém Judsku a Benjaminsku, ale i v Efraimu a v Manasse. Pak se vrátili na své statky a do svých měst.

Obnovil také a spořádal Ezechiáš i veškerou službu chrámovou a přikázal lidu, odváděti kněžím a levitům dávky, aby se mohli držeti zákona Hospodinova a neocitali se v pokušení, hledati vedlejší příjmy u oltářů cizích božstev.

*

V těch dobách stáli proti sobě Egypt a Assyrie, hrozní dva soupeři. Odbýval se mezi nimi zápas na život a na smrt. Stát judský, i za Ezechiáše Assyrii poplatný, jsa uprostřed mezi nimi jako mezi dvěma mlýnskými kameny, měl postavení nadmíru obtížné. Král Ezechiáš řídil se zásadou, již mu vštípil prorok Isaiáš, nemíchati se mezi Egypt a Assyrii, uznávati svrchovanost assyrskou a věnovati se péči o duševní i hmotný blahobyt národa. Ale když se faraonovi podařilo rozdmýchati na březích Středozemního moře plamen vzpoury proti Assyrii, dal se také Ezechiáš zlákat k účasti. Přidav se k spolku protiaassyrskému, odepřel Assyrům poplatek.

Vypravil se tedy Sennacherib, assyrský král, do pole, aby plamen vzpoury udusil. Knížata filištská, podporovaná Egyptem, a Ezechiáš judský srazili se s ním u Elteke. Sennacherib zvítězil. Poražený Ezechiáš uchýlil se se zbytky svého vojska za zdi Jerusalema. Chtěje město uchrániti, poslal do hlavního stanu assyrského 300 hřiven stříbra a 30 hřiven zlata. Sennacherib přijal sice zlato i stříbro, ale stál na svém, aby se Jerusalem vzdal. Ezechiáš odepřel však vydati město a chystal se k odporu.

Když vojsko assyrské přišlo k Jerusalemu, Ezechiáš roztrhl roucha svá, zahalil se v žínici a vešel do domu Hospodinova. Cím se cítil slabším proti přemocnému nepříteli, tím větší důvěru začal skládati v Hospodina. A poslal potom starší z kněžstva, oblečené v žínici, k Isaiášovi, aby

IV Kr 18
R. 701

Is 36, 37

IV Kr 19 také on Boha o pomoc prosil. Prorok, vyslechnuv nářek jejich, vzkázal Ezechiášovi: »Toto praví Hospodin: Zač modlil ses ke mně stran Sennacheriba, krále assyrského, vyslyšel jsem tě. Nevejde do města tohoto, nevstřelí do něho šíp; cestou, kudy přišel, se vrátí. Ochranným štítem jsem tomuto městu.«

A vskutku. Zakrátko a znenadání přišla do tábora assyrského zpráva, že farao Tírhaka je proti nim na pochodu. Sennacherib nechal tedy všeho a vytáhl Egyptanu vstříc. Cestou k hranicím egyptským bylo však vojsko jeho morem tak zeslabeno, že se stalo neschopným k jakékoli vážnější činnosti válečné. Ježto pak i z domova došly poplašné zprávy o piklích, které jsou tam proti němu strojeny, nezbývalo Sennacheribovi, než spěšně vrátiti se domů.

*

Minulo tedy nejbližší nebezpečí, jež hrozilo Jerusalemu, ale protiassyrské smýšlení v Judsku zůstalo nezměněno. Výstražný hlas Isaiášův zanikal bezvýsledně.

Rovněž obrácení lidu, úsilím krále Ezechiáše dosažené, bylo jen vnější. Isaiáš smutnou tu skutečnost vyjádřil slovy:

Is 29

»Hospodin řekl:
Lid tento blíží se ke mně
toliko ústy a ctí mne jen rty svými,
kdežto srdce jeho daleko jest ode mne.«

A tak po mnohaleté činnosti musil si prorok přiznati, že záhuba vlasti je neodvratná. — Nedají si říci — — Prorocká slova jeho:

Is 22

»Odstupte ode mne,
hořce budu plakat;
neusilujte, abyste mě potěšili,
neboť přichází od Pána
na město Jerusalem den zabíjení
a deptání a pláče«,

ta slova dostatečně prozrazují smutek a žal jeho duše, nad tím rozbolestněné. V této žalosti své Isaiáš zcela se pak uzavřel, nemluvil již ke svým vrstevníkům doma a nemyslí již ani na tresty Hospodinovy, které nehodný lid postihnouti mají, ale psal další svoje proroctví, jako by již mluvil ke krajanům do zajetí odvráceným, obíral se jejich návratem a utěšoval se vizemi prorockými o Vykupiteli a jeho království.

Sion děl: »Opustil mne Hospodin,
Pán na mě zapomenul.«

Is 49

Hospodin :

Může zapomenout na své dítě žena,
bez citu být s plodem své krve?
A byť i ona zapomněla,
já nezapomenu na tebe!

Prorok :

Vykoupení od Boha vrátí se
a na Sion s jásotem půjdou;
veselí věčné bude jim věnčiti hlavy,
radost a plesání se jich zmocní,
prchne bolest a úpění.

Is 51

Povstaň, povstaň, oblec se
ve svou sílu, Sione,
oblec se v roucho své slávy,
Jerusaleme, město svaté!
Rozvaž pouta na svém hrdle,
jatá dcero sionská!*)

Is 52

Ejhle, služebník můj, příjemný mně,
vyvolený můj, zalíbil jsem si v něm;
dal jsem ducha svého na něj,
aby pravdu národům přinesl.

Is 42

*) Dcera sionská — Jerusalemská. V témž smyslu jinde »dcera jerusalemská«.

Nekřičí, nedbá stranicky osob;
 třtiny nalomené nedolomí
 a knotu doutnajícího neuhasí;
 věrně bude pronášet pravdu.

- Is 53 V pravdě bolesti naše vzal na sebe,
 co my jsme trpět měli, on snášel.
 Raněn byl pro hříchy naše,
 potřen pro nepravosti naše;
 tresty pro naši spásu na něho dolehly
 a jeho jizvami jsme uzdraveni.
 My všichni jako ovce zbloudili jsme,
 každý na svou cestu uchýlil se;
 i složil Hospodin na něj
 nepravosti všech nás.
 Obětoval se, protože sám chtěl.
 Jako ovce na porážku vedená
 a jako beránek před tím, kdo jej stříhá,
 oněmí, tak neotevřel úst svých.
 Budou chtít ho pohřbít s bezbožníky,
 avšak u bohatce pochován bude.

Vedle tohoto proroctví Isaiášova o utrpení Vykupitelově bud'tež zde pro úplnost uvedena i jiná jeho proroctví vykupitelská:

Že bude pocházeti z rodu Davidova.

- Is 51 Prut vyrostě z kořene Jesseova*)
 a spočine na něm duch Hospodinův.

O jeho úřadu učitelském.

- Is 61 Hospodin pomazal mě,
 abych zvěstoval radost trpícím, poslal mě,
 abych léčil zkrušené srdcem,

*) Jesse jest Isai, otec krále Davida.

a bych ohlásil jatým propuštění
 a zavřeným vysvobození,
 a bych hlásal čas milosti Hospodinovy.

Pomazání (vylitím oleje na hlavu) a tím k úřadu svému posvěcování bývali v Starém Zákoně velekněží a králové. Označení jich, zvláště králů, jménem »Pomazaný« (hebrejsky Mašiah, Mesiáš, řecky Christos, z toho latinské Christus a naše Kristus), bylo pak přeneseno na Vykupitele a Spasitele: Pomazaný Páně.

O jeho božství a zázracích.

Bůh sám přijde a spasí vás. Is 35
 Tehdy otevrou se oči slepých,
 i uši hluchých odemknou se.
 Tehdy poskočí chromý jak jelen
 a rozvázáán bude jazyk němých.

O jeho oslavě.

Státi bude jako znamení národům, Is 11
 pohani budou ho hledati
 a hrob jeho bude slavný.

*

Ezechiáš kraloval v Jerusalemě dvacet devět let. Nebylo IV Kr 18
 mu rovného mezi všemi králi judskými. Protož i Hospodin
 byl s ním a vše, k čemukoli se obrátil, dobře se mu dařilo.
 Byl bohatý a slavný velmi. Když usnul s otci svými, II Par 32
 strojili mu slavný pohřeb a pochovali ho nad hroby synů
 Davidových.

Manasse

693-639

Syn a nástupce jeho Manasse činil, co bylo zlé před IV Kr 21
 Hospodinem, podle modlářství národů, jež byl Hospodin
 vyplnil před syny Izraelovými. Vzdělal zase výšiny, které

zničil Ezechiáš, otec jeho, stavěl oltáře Bálovi i v samém Jerusalemě, ba nadělal oltářů také v obou nádvořích chrámu Hospodinova. Provedl syna svého ohněm (to jest upálil jej v oběť) po příkladu svých sousedů pohanských, zabýval se hadačstvím a čarodějstvím, nadto pak i krve nevinné vylil Manasse velmi mnoho, takže jí naplnil Jerusalema až do úst.

- II Par 33 Ale Hospodin přivedl na něho vojska Assurbanipala,
R. 648 krále assyrského. I jali ho, spoutali řetězy a odvedli do Babylona, kde tehdy assyrský král sídlil.

*

- Jud 1 V době zajetí Manassova všichni národové na pobřeží moře Středozemního, od Assyřů podmanění, odepřeli odváděti poplatek, pokoušejíce se nabýti opět nezávislosti. Užili chvíle, kdy byl Assurbanipal zaměstnán na východě válkou proti Médům. Vzbouření tak hrozivé naplnilo krále assyrského velikým nepokojem. Podařilo se mu však zmociti Médy velmi brzo a mohl tudíž všechno své vojsko obrátiti
- Jud 2 proti vzbouřencům. V čelo válečné výpravy postavil Holoferna. Vojevůdce tento pokořiv všechny kraje, kterými prošly přechytné jeho pluky, vtrhl pak i do země Izraelské.
- Jud 3 Severní města a pevnosti bez boje se vzdávaly, aniž tím mohly zmírniti krutost Holofernovu: pobořil je a háje jejich posekal. Slyšíce ty věci, kdo bydleli v Judsku, báli se velmi. Strach a hrůza padly na mysl jejich, aby totéž neučinil Jerusalemu a chrámu Hospodinovu. Kdežto však ostatní národové skláněli čelo své před vítězem, odvážili se synové Jakubovi, důvěřující v Boha, na odpor se postaviti. Zavřeli cesty horské, kudy byl možný průchod k Jerusalemu, obsadili návrší, obehnali městečka svá zdmi a zásobovali se obilím, chystajíce se k boji.
- Jud 7 Prvním městem, které, ležíc v průsmycích karmelských, nevzdalo se vojskům Holofernovým, byla Bethulie. Rozhněvaný Assyř vida, že by město, jsouc položeno na vrchu,

dobře a dlouho se mohlo brániti, obsadil strážemi studnice, které byly blízko města a kam si lid chodil pro vodu. Tím vznikl záhy v obleženém městě nedostatek vody: na míru dáváno bylo lidu něco maličko píti každý den.

V městě tom žila bohabojným životem vdova, která jméno měla J u d i t. Byla velmi krásná a muž zanechal jí bohatství veliké. Ta, když lid, trápen jsa žízní, pomýšlel již vzdáti se nepříteli, poslala pro starší města a napomínala je, aby důvěřovali v Boha, v jeho pomoc, modlili se vroucně k Bohu a činili pokání. »Pokořme se před Hospodinem,« pravila nakonec; »metly, jimiž nás tresce, přišly k nápravě a ne k záhubě naší.« Když odešli, vrhla se na kolena a volala k Hospodinu v horoucí modlitbě. Potom — odhodlána ke lsti válečné — vstala, svlékla šaty vdovské a oblékla roucho slavnostní. Provázena služebnou, vyšla z obleženého města a sestoupila do tábora nepřátelského.

Holofernes, když ji k němu stráž pustila, okouzlen byl zjevem jejím i řečí. Domnívaje se, že opustila město, zoufajíc již nad tím, že by se ubránilo, vykázal jí stan k obývání v blízkosti stanu svého a dovolil, aby podle libosti vycházela z ležení a vracela se do něho. Čtvrtého dne vystrojil Holofernes hody a pozval také Judit. Při nich rozjařil se pro ni a pil vína velmi mnoho. Bylo již k ránu, když se položil na lůžko a usnul, hosté pak se rozešli. Té chvíle použila Judit, aby provedla svůj úmysl. Přiblížila se k loži Holofernovu, sňala meč, který tam visel na sloupě, a sťala mu hlavu. Potom vyšla, dala hlavu Holofernovu služebné a prošly obě táborem.

U brány městské zavolala Judit, a strážní otevřeli. I sběhli se všichni a obstoupili ji, ona pak jala se mluvit: »Chvalte Hospodina, Boha našeho, jenž neopustil těch, kteří doufali v něho: rukou mojí zabil nepřitele našeho!« A ukázala jim hlavu Holofernovu. Tu se všichni klaněli Hospodinu a velebili ji: »Požehnaná tys od Hospodina nade všechny ženy na zemi!«

- Jud 14 Hned potom učinili obležení výpad s velikým hřmotem a křikem. Velitelé assyrští, aby rychle vzbudili vůdce svého, způsobili lomoz u stanu. Nemohouce však Holoferna vyvolati, vstoupili dovnitř a spatřili tělo jeho bez
- Jud 15 hlavy, v krvi. Tu strach a hrůza padly na ně. Když pak zvědělo vše vojsko, že byl Holofernes zabit, pozbylo úplně mysli a hledalo záchranu v nohách.
- Jud 16 Tak uchránila Judit rodné svoje město a s ním i celou zemi Izraele před zkázou a byla proto ctěna a slavena ode všech, a když umřela, byla ode všeho lidu oplakávána.

*

- II Par 33 Nešťastný král Manasse v zajetí zmoudřel. Činil upřímné a veliké pokání a modlil se k Hospodinu snažně. I vyslyšel Hospodin modlitbu jeho a naklonil mu srdce Assurbani-pala krále. Obdržev milost, vrátil se Manasse do království svého a do Jerusalema. A tu vymetal bohy cizí, i modlu z domu Hospodinova, též oltáře, které byl dal udělati v Jerusalemě, vše vyházel za město. Opraviv pak oltář Hospodinův, přinášel na něm oběti a přikázal Judovi, aby sloužil Hospodinu, Bohu svému.
- IV Kr 21 Když usnul Manasse s otci svými, pochován byl v zahradě domu svého a králem místo něho stal se Amon, syn jeho.

639-638

A m o n

- Panovník tento činil, co bylo zlé před Hospodinem. Chodil po cestě, po níž byl zprvu chodil otec jeho: sloužil
- (II Par 33) modlám a klaněl se jim. Neponížil se však před Hospodinem, jako se ponížil Manasse, otec jeho. I spikli se proti němu služebníci a zabili ho. Lid venkovský pak pohubil spiklence a ustanovil si králem Amonova syna Josiáše.

Josiáš

638-608

Osm let bylo Josiášovi, když počal kralovati, a třicet IV Kr 22
jeden rok kraloval v Jerusalemě. Činil, co libého bylo před
Hospodinem, chodě po cestách jeho a neuchyluje se na-
pravo ani nalevo. Ničil háje pohanských bohů, bořil oltáře II Par 34
jejich a dával rozdrtit jejich modly, snaže se vymýtiti
v zemi své i v krajích bývalé severní říše modlářství a vše,
co mu sloužilo.

Očistu pomáhal Josiášovi prováděti prorok Jeremiáš.

Pocházel z kněžské rodiny malé obce Anatotu, nemnoho Jr 1
na sever od Jerusalema vzdálené. Svoje povolání k úřadu
prorockému sám líčí takto: Hospodin mě oslovil:

»Dříve než jsem tě utvořil v matky lůně,
znal jsem tebe;
dříve než jsi vyšel z jejího života,
posvětil jsem tě
a za proroka mezi národy ustanovil jsem tě.«

I řekl jsem:

»Ach, Pane Bože,
aj, neumím mluvit,
nebo dítě jsem já.«

Tu pravil Hospodin:

»Neříkej: »Dítě jsem já«,
neboť ke všemu, k čemu tě pošlu, půjdeš
a vše, cokoli tobě rozkážu, mluvití budeš.
Nestrachuj se před nikým,
neboť já jsem s tebou.«

Bylo tak mnoho ran, jež bylo třeba léčiti slovem Božím!
A největší ranou bylo modlářství. Proto oslovil jej Hospo- Jr 2
din řka: Jdi a křič do uší Jerusalema: Toto praví
Hospodin:

Žasni nebe

nad tím, co spáchal můj národ:
a brány jeho zkormuťte se velmi

Mne opustili, pramen vody živé,
a kopali sobě cisterny, cisterny rozpukané,
které nemohou držeti vody.

Ale nyní stíhati bude tě zloba tvoje
a tvůj odpad bude tebe trestat.
I zviš a zakusíš, jak zlá a hořká věc to jest,
opustiti Hospodina, Boha svého!«

Jr 3 Ale prorok měl také zvěstovati, že Hospodin jest ochoten odpustit, na milost přijmout, jen když se lid k němu vrátí. Jak vřele a s jak dojemnou tklivostí volal je prorok jménem Hospodinovým k návratu!

»Vraťte se zase, synové,« praví Hospodin,
»neboť já jsem Pán váš!
Vraťte se, synové odpadlí,
a uzdravím vás z následků odpadu vašeho!«

IV Kr 23 Opravné snahy Josiášovy dosáhly toho, že Jerusalema i Judsko celé vyčištěno bylo ode všech stop modloslužby. I v Samařsku odstraněny byly pohanské svatyně, jež tam byli vzdělali králové izraelští.

II Par 34 Josiáš opravil také dům Hospodinův a vystrojil potom
II Par 35 v Jerusalemě slavnost beránka velikonočního. A slavili synové Izraelovi, co se jich tehdy shromáždilo, hody beránka a slavnost přesnic sedm dní. K této příležitosti znova uspořádal Josiáš službu chrámovou.

Jr 4 Jeremiáš naléhal na to, aby opravy, provedené dosud více jen zvenčí, pronikly také do nitra národa. Proto jako v ozvěně opakoval svoje výzvy:

»Zorejte sobě novinu,
a nerozsívejte do trní!
Obřežte srdce svá Hospodinu,
mužové judští a obyvatelé jerusalemští,
aby nevyšlehl jak oheň hněv jeho
a nevzplál, že by ho nikdo nemohl uhasit!«

Ve smyslu: Vaše pokání, vaše mravní obnova nesmí býti povrchní; musí jíti do hloubky, jako rolník hluboko zapouští pluh, orá-li novinu (neobdělanou dosud, trnitou půdu); jest vám odkliditi všechny překážky, jako se odstraňuje s pole trní a hloží.

*

Přes to vše vrátil se lid zase k starým chybám; opět se pustil s proudem pohanství, které nabízelo život úplně volný. A stalo se to v rychlosti, takřka najednou, jako by to bylo smluveno. I řekl Jeremiášovi Hospodin: »Judovci a obyvatelstvo jerusalemské se spikli! Odešli za bohy cizími...« A uložil prorokovi, aby líčil tresty, jež čekají na věrolomný národ, nepolepší-li se. Jako rachot hromu rozléhal se potom hlas Jeremiášův na všechny strany — —

Aj, já přivedu na vás národ z daleka,
dome Izraelův, praví Hospodin;
národ silný, národ starobylý,
národ, jehož jazyka nebudeš uměti,
aniž budeš rozuměti, co mluví.
Toul jeho jako otevřený hrob,
a všichni jsou obři.
A pohltní tvá osení i chléb tvůj,
pohltní syny tvé i dcery tvé,
pohltní brav i skoty tvé,
pohltní vinici i fík tvůj.
A poboří tvá hrazená města,
ve která doufáš!

Jr 5

Přicházejí oblehatele z daleké země!
Od Danu přichází zpráva o tom,
od hor Efraimských oznamují zhoubu.
Říkají národům, ať to slyší:
»Vzhůru proti Jerusalemu!«

Jr 4

Cesty tvé ti to způsobily;
to jest ovoce tvé zloby!

*

- II Par 35 Co takto hřímal Jeremiáš svým soukmenovcům do svědomí, chystal Nechao, král egyptský, válečnou výpravu proti Assyrii. Dal se potom skutečně také na pochod a táhl pobřežními kraji země Izraelské na sever. Josiáš, hodlaje uplatňovati svoje nároky na území bývalé říše severní — jak byl již dříve začal, očišťuje ony kraje ode všeho, co připomínalo modlářství — postavil se mu při ústí průsmyků karmelských do roviny Jezraelské s brannou svojí mocí v cestu. Ale podlehl. Smrtelně jsa zraněn od střelců,
- R 608 dovezen byl do Jerusalema. Tam zakrátko zemřel. I plakal nad ním veškeren Juda i Jerusalema; nejvíce Jeremiáš, kterého se dotkla předčasná smrt Josiášova zvlášť bolestně: viděl tak ztíženo dosažení opravných cílů, pro které pracovali oba s největším úsilím.

Nechao postupoval dále k severu. Přitrhnuv ke zdem města Karkemiše, zmocnil se ho a stal se tak pánem všech zemí na západ od Eufratu.

- II Par 36 Zvěděv pak, že byl v Judsku dosazen na trůn mladší syn Josiášův, Joachaz, a horše se, že se to stalo bez jeho svolení, povolal jej k sobě do Ribly, kde měl svůj hlavní stan, zbavil jej trůnu a při návratu z této výpravy odvedl jej s sebou
- (Jr 22) do Egypta. Když pak královský zajatec v Egyptě zemřel, dal farao Judsku za krále staršího syna Josiášova Joakima.

608-598

J o a k i m

- IV Kr 23 Stav se králem, činil Joakim, co je zlé před Hospodinem,
- Jr 7 jako činili otcové jeho. Jeremiáš hned na počátku vlády jeho hrozil Judovcům, stoje v nádvoří chrámovém, že, nepolepší-li se, svatyně na Sionu, chlouba národa, zanikne a Jerusalema že zpustne.

»Slyš slovo Hospodinovo, všecek Judo, vy, kteří vchá-
zíte těmito dveřmi, abyste se klaněli Hospodinu! Toto praví
Hospodin zástupů, Bůh Izraelův:

»Polepšete své mravy a snahy; nespolehejte na slova
klamná, říkající: »Chrám Hospodinův, chrám Hospodinův,
chrám Hospodinův je to!« Polepšíte-li se, budete-li uplat-
ňovati spravedlnost ve vzájemných sporech, nebudete-li
cizince, sirotka, vdovy utiskovat ani krve nevinné vylévat
a nebudete-li za bohy cizími chodit: bydleti budu s vámi
na tomto místě, v zemi, kterou jsem dal otcům vašim, až
na věky.

Ale vy skládáte naději svou v řečech klamných; při tom
kradete, zabíjíte, cizoložíte, křivě přísaháte, chodíte za bohy
cizími, pak přicházíte, předstupujete přede mne v tomto
domě, který má jméno mé. Pokládáte tedy za peleš lotrov-
skou dům tento? Jděte do Silo, kde přebývalo jméno mé
z počátku, a vizte, co jsem učinil jemu pro zlobu lidu svého! Str. 134
Tak naložím i s domem tímto, který má jméno mé a do kte-
rého vy skládáte naději svou, a toto město vydám na kletbu (Jr 26)
všem národům země. A zavrhnou vás od tváře své, jako jsem
zavrhl vaše bratry, všecko plémě Efraimovo.«*)

Kněží, lžiproroci a lid poslouchali Jeremiáše. Když do- Str. 26
mluvil, jali ho křičíce: »Ať umře, ať umře!« A všecken lid
shrnul se proti němu.

Jak o tom zvěděli vysocí činovníci v domě královském,
odebrali se do domu Hospodinova. I pravili k nim a ke
všemu lidu kněží a lžiproroci: »Tento muž zasluhuje, aby
byl odsouzen na smrt, neboť prorokoval proti městu.« Je-
remiáš řekl: »Hospodin poslal mne, abych prorokoval slova,
která jste slyšeli. Protož nyní napravte své mravy, své
snahy a poslouvejte hlasu Hospodina, Boha svého; i upustí
Hospodin od zla, kterým vám hrozil. Já pak — aj, v rukou
vašich jsem; naložte se mnou, jak za dobré a správné uzná-

*) Míněno zde Efraimsko, kterýmž jménem byla značena severní
říše deseti kmenů. Viz str. 179.

váte. Vězte však, že zabijete-li mě, krví nevinnou zatížíte sami sebe i město.« I řekli činovníci a lid kněžím a lžiprorokům: »Tento muž nezasluhuje, aby byl odsouzen na smrt, poněvadž ve jménu Hospodina, Boha našeho, k nám mluvil.«

*

Tak vysvobozen byl Jeremiáš a mohl se dále vynasnažovat, aby přiměl lid k plnění příkazů Hospodinových a aby tak odvrátil v poslední ještě chvíli blížící se záhuby. Propukal znovu a znovu v žaloby a nářky, a jménem Hospodinovým káral a hrozil...

Jr 8 Což není již balzámu v Galaadě
nebo není tu lékaře?

Proč tedy nemůže se zahojit
rána lidu mého?

Jr 9 Ó by hlava má vodou byla
a mé oči studnicí slz,
abych dnem i nocí plakal!
Ó bych měl na poušti
útulek...,
abych mohl opustit lid svůj,
odejít od nich!
Jsoutě všichni cizoložní,
rota zrádců;
natahují svůj jazyk jako lučiště
ke lži a nikoli ku pravdě,
od zločinu do zločinu chodí.

Toto praví Hospodin, Bůh Izraelův:
»Aj, já nakrmím lid tento pelyňkem,
dám jim za nápoj žlučovou vodu
a rozptýlím je mezi národy, jichž neznali
oni ani otcové jejich.«

Slyšte, ženy, slovo Hospodinovo;
nechať přijmou vaše uši řeč úst jeho!

Učte dcery své žalozpěvům,
jedna druhou truchlým písním,
neboť smrt vchází našimi okny,
vniká do domů nám,
vybívá děti z ulic,
mládež z veřejných míst,
a mrtvoly lidské leží
jako mrva na poli
a jako snopky za žencem,
kterých nikdo nesbírá.

Toto praví Hospodin :

Jr 31

»Hlas nářku, žalosti a pláče
slyšeti jest v Rámě:*)
Ráchel pláče nad svými syny.
Nechce se potěšit,
protože jich není.«

Podle této předpovědi, až se budou Benjaminovci, prorokovi krajané, shromažďovati v Rámě, majíce nastoupiti cestu do zajetí, pramáť jejich Ráchel probudí se ze spánku smrti a hlasitě bude nad ztrátou potomků kvíletí.**)

*

Hospodin řekl Jeremiášovi: »Jdi a vezmi hliněný džbán Jr 19
od hrnčíře, vezmi s sebou několik starších lidu a několik kněží a jdi ven, do údolí Hinom, a hlásej tam: »Slyšte, králové judští a obyvatelé jerusalemští! Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Izraelův: Aj, já uvedu trápení na toto

*) Ráma v území Benjaminovců. Totéž místo je na str. 131 jmenováno Ráma na horách Efraimských. Hory Efraimské zasahovaly totiž na jihu až na území Benjaminovo.

**) Jako vykupitelské proroctví vztahují se slova Jeremiášova k nářku Betlema nad vyvražděním pacholátek na rozkaz krále Heroda. Nedaleko Betlema zemřela Ráchel, matka Josefova a Benjaminova, když se tudy Jakub vracel od Labana, a tam byla také pochována. Viz str. 59.

místo, že každému, kdo uslyší o něm, zníti bude v uších, protože opustili mne, obětovali kadidlo na tomto místě bohům cizím a naplnili je krví nevinných, pálice tu své děti v oběť. Protož, aj, dnové jdou, kdy způsobím, že na tomto místě budou padati mečem a rukou nepřátel, a mrtvoly jejich dám za pokrm ptactvu nebeskému a divoké zvěři.« I rozbiješ džbán před očima mužů, kteří půjdou s tebou, a řekneš jim: »Toto praví Hospodin zástupů: Tak rozbijí tento lid a toto město, jako rozbita bývá nádoba hrnčířská, kterou nelze již spravit.«

Jeremiáš vykonal věrně, co mu bylo přikázáno. Ale když se vrátil z údolí Hinom a vešel do nádvoří domu Hospodina, jeden z dozorců chrámových dal jej zbíti a vsaditi přes noc do klády.

*

R. 606 Mezitím podlehl říše assyrská spojeným silám Babyloňanů a Médů. Vítězové rozdělili se o ni tak, že Kyaxares médský obdržel krajiny severně od řeky Tigridu, Nabopolasar babylonský pak Mesopotamii. Ale také farao stál tu se svými nároky. A tak došlo k válce mezi Babylonií a Egyptem. Nabopolasar, jsa příliš stár, aby se mohl osobně postavit v čelo vojska, svěřil velitelství nad ním synu svému Nabuchodonosorovi. *) Ten vytáhl proti Karkemiši,

R. 605 jenž byl hlavní tvrzí faraonovou, porazil nepřítele a zahnal jej až ke hranicím Egypta.

V Syrii stal se tedy pánem Babylon a bylo zřejmo, že jím na delší dobu zůstane. Odpor tak malého národa, k Syrii počítaného, jakým byli Judovci, byl beznadějný. Proto radil Jeremiáš, aby si Joakim pospíšil a Nabuchodonosorovi se podrobil. Ale radil marně. Na zpáteční cestě od hranic egyptských, kam až byl stíhal přemožená vojska faraonova, přitáhl Nabuchodonosor k Jerusalemu a po krátkém obléhání se ho zmocnil. Chtěje s sebou Joakima

(II Par 36) odvésti do Babylonska, dal jej spoutati. Udělil mu však

*) Nabuchodonosor — v hebrejském textu bible Nebukadnesar.

milost a spokojil se slibem věrnosti a tím, že vzal s sebou R. 605
vznešené Judovce jako rukojmí.*)

Joakim král odváděl poplatek tři léta, potom však od- IV Kr 24
řekl. Bylo to v době povstání severní Syrie proti Baby-
lonu. Nabuchodonosor, který se mezitím stal králem po
smrti otcově, jsa jinak ještě zaneprázdněn, vtrhl tehdy
osobně jen do Syrie. Do Judska poslal oddíly vojska
z Aramů a Chaldů, a kázal babylonským poddaným v sou-
sedství judském, Amonsčím a Moabům, aby spolu s nimi
ztrestali odbojného vasala. Spojeným vojskům sic nepoda-
řilo se Jerusalema dobýt, ale Joakim za obléhání jeho za-
hynul a nedostalo se mu ani slušného pohřbu, jak byl Jere- (Jr 22)
miáš předpověděl, že »pohřbem osličím pohřben bude«.

Po něm stal se králem syn jeho Jechoniáš.

J e c h o n i á š

R. 598

Ale ještě téhož roku objevilo se před Jerusalemem nové
vojsko babylonské. Nabuchodonosor sám se dostavil, aby
Judsko donutil k poslušnosti. Po nedlouhém odporu vydal
se král Jechoniáš s celou rodinou i se vším majetkem v moc
Babyloňanů. Nabuchodonosor uloupil poklady chrámové
a odvedl krále s výkvětem obyvatelstva do zajetí.***) Lidu,
jež ponechal v Judsku, dal za krále nejmladšího syna Jo-
siášova, Sedekiáše.

S e d e k i á š

597-587

Ten činil, co bylo zlé před Hospodinem. Posvátné leto- II Par 36
pisy poznamenávají o něm: »Nestyděl se před Jeremiášem
prorokem, který k němu mluvil z úst Hospodinových. A za-
tvrdil šíji svou i srdce a neobrátil se.« Také knížata zpro-
nevěřovala se bezbožně všemi ohavnostmi pohanů.

*) První částečné nucené přesídlení.

**) Druhé částečné přestěhování.

- IV Kr 24 Matka jeho Amital, která si získala velký vliv na veřejné záležitosti, a vysocí činovníci dvora počali se zas kloniti k Egyptu a odvracetí od Babylona. Ve službách této strany
- Jr 27 byli lžiproroci, kteří mezi lidem rozšiřovali klamné naděje, že Hospodin zlomí moc Babyloňanů a že se zajatci brzo vrátí z Babylonska domů. S těmito směry bylo Jeremiášovi
- Jr 28 tuze zápasiti. Aby svému usilování dodal důrazu, nosil prorok na šíji dřevěné jho, jaké bývalo na krk upevňováno zvířatům, táhnoucím v poli pluh nebo vozícím náklady, naznačuje tím jho babylonské: zajatci že se ho nezbaví a ty všechny, kteří jsou posud doma, ve vlasti, že postihne. Ale lžiprorok jeden strhl mu jho a rozlámal je. A tu Jeremiáš mu řekl: »Jho dřevěné jsi rozlámal, ale toto praví Hospodin: »Jho železné položím na šíji vaši a budete sloužiti králi babylonskému!«
- Jr 27 Sedekiáš zachovával zprvu říši babylonské slíbenou věrnost. Bránil se nátlaku strany, Egyptu přející, a odmítal návrhy, jež mu činila poselstva sousedních národů, rovněž Babylonu poddaných: Edomců, Moabů, Amonsých a Feničanů, kteří se pokoušeli o nezávislost. Po čase však začal kolísati a konečně i podlehl vlivům strany, pracující pro Egypt. Přidal se přes důtklivé výstrahy proroka Jeremiáše k odboji protibabylonskému a vypravil poselství k faraonovi, žádaje od něho pomoci.
- IV Kr 25 Nabuchodonosor velmi se rozhněval nad odbojným hnutím malých králů u moře Středozemního a podnikl válečné tažení do ohrožených krajů, aby odboj umlčel. Došed do
- R. 589 Ribly poslal proti hlavnímu městu Judovců část svého vojska pod vedením Nabuzardanovým.
- Jr 21 Když byl takto Jerusalelem uzavřen a obléhán, poslal Sedekiáš k proroku Jeremiášovi, aby se dověděl, jak to dopadne. Prorok řekl poslům královským: »Toto praví Hospodin, Bůh Izraelův: »Aj, já dám Sedekiáše a činovníky jeho i lid jeho, zbylý ve městě po moru, po meči a po hladu, do rukou Nabuchodonosora, krále babylonského, do

rukou nepřátel jejich; i budou pobiti bez lítosti, bez ohledu, bez milosrdenství.«

Ale strana válečná nedovolila, aby král Jeremiáše poslechl. Mohla se vykázati proti radě prorokově zdánlivým úspěchem, když došla zpráva, že farao jde s vojskem Jerusalemu na pomoc, a když vojsko babylonské bylo skutečně nuceno obléhání přerušiti, aby se obrátilo proti Egyptanům. V Jerusalemě tehdy jásali, jako by již měli vyhráno. Jeremiáš je však ujišťoval, že se Babyloňané vrátí. »Toto praví Hospodin, Bůh Izraelův: »Já přivedu zase vojska babylonského krále, která nyní odtáhla od vás, k tomuto městu; i budou bojovati proti němu, dobudou ho a vypálí je ohněm.«

Babyloňané, porazivše Egyptany a zahnavše je, vrátili se a Jerusalemem znova oblehli. A tu prorok opakoval svoje smutné předpovědi o pádu města. Válečná strana zakročila však u krále: »Prosíme, aby popraven byl ten člověk, neboť úmyslně oslabuje ruce bojujícího mužstva i ruce všeho lidu, mluvě k nim takovéto řeči. Jistě nehledá,« dodávali, »ten člověk blaha lidu, ale neštěstí.« Sedekiáš nevzal v ochranu muže Božího. »Ejhle,« pravil, »jest v rukou vašich.« Vzali tedy proroka a spustili jej po provazech do prázdné cisterny, na jejímž dně bylo bahno.

Uslyšev o tom jeden z komorníků v královském domě, rodem Ethiop,*) tedy cizinec, mluvil ke králi: »Pane můj, zlého činu se dopustili, kdo vsadili Jeremiáše proroka do cisterny, aby tam umřel hladý.« Tu na rozkaz králův vytáhli Jeremiáše z cisterny, a zůstal ve střezném dvoře.

*

Jerusalem bránil se půl druhého roku. Bránil se hrdinsky. K posledu vyžadovaly si v něm hlad a mor denně víc obětí než úpornost obrany, až k zoufalosti stupňovaná.

Jedenáctého roku vlády Sedekiášovy, měsíce čtvrtého,

*) Ethiopie — africká země, od horního Egypta ještě více k jihu.

- R. 587 pátého dne tohoto měsíce, bylo opevnění Jerusalema prolomeno. — Král a mužstvo dali se na útěk cestou k pustině. Vojsko babylonské hnalo se za nimi. Dostihlo Sedekiáša na (IV Kr 25) rovině jerišké, když se bojovníci jeho rozprchli, opustivše ho. Tak byl jat Sedekiáš a veden ke králi babylonskému do Ribly a ten vyřkl nad ním soud pro zrušený slib věrnosti: syny jeho a všechny urozené Judovce dal před ním pobíti, jemu pak dal oči vyloupati, spoutati jej řetězy a vésti IV Kr 25 do Babylona. — V Jerusalemě potom vykonal Nabuzardan dílo zkázy: spálil dům Hospodinův i palác králů a také všechny domy městské staly se obětí plamenů. Zdi kolem Jerusalema byly pobořeny. Lid, který zůstal v městě, s pochytanými uprchlíky a obyvateli judského venkova odveden byl do zajetí.*) Jen něco chudých venkovanů zanechal Nabuzardan za vinaře a rolníky. Pobral pak a odvezl do Babylona všechny posvátné nádoby domu Hospodinova i součásti jeho zařízení. Nešťastná země Judská pak s územím bývalé říše deseti kmenů připojena k říši babylonské.

* *

- Jr 40 Spolu s ostatním lidem, který veden byl z Jerusalema a z Judska do zajetí, kráčel Jeremiáš, spoután na rukou řetězy. Byl však propuštěn na svobodu, když se o něm Nabuzardan dověděl, že usiloval, ač marně, aby se král i lid poddali Babylonským. »Libo-li ti,« pravil mu, »jíti se mnou do Babylona, pojď; věnuji tobě všechnu pozornost. Není-li však tobě libo jíti se mnou, zůstaň zde; aj, celá země je ti volná; co si vybereš, kam bude ti libo jíti, jdi.« Jeremiáš použil tohoto dobrodiní vítěze a zůstal ve své vlasti mezi lidem, který byl v zemi ponechán; zůstal, chtěje býti lidu dále ochráncem a těшитelem. Těžce, přetěžce nesl, co národ stihlo. Usedal na troskách Jerusalema a lkal tklivými žalozpěvy, které jsou v Písmě svatém uchovány a mají název **P l á č J e r e m i á š e p r o r o k a**.

*) Třetí, úplné přestěhování.

Z pláče Jeremiášova:

(Prorok sám:)

Ach, jak opuštěno sedí tu město,
plné kdysi lidu!
Jako by ovdověla
paní národů.
Kněžna nad zeměmi
octla se v porobě!

Pl 1

Bolestně pláče celé noci,
slzy kanou jí po lících;
není ze všech jejích milců,*)
kdo by ji potěšil;
všichni přátelé jí pohrdli,
jsou z nich nepřátelé.

Cesty k dceři sionské truchlí,
neb nikdo na slavnost nejde.
Nepřítel vztáhl svou ruku
na všechny poklady její;
ano viděla, kterak pohaní vcházejí
do její svatyně!

(Prorok dává mluvit zosobněnému Sionu:)

Ó vy všichni, kdo se ubíráte kolem,
pohled'te a vizte,
je-li bolest jako bolest má!

(Prorok:)

Učinil Hospodin, na čem se byl ustanovil,
splnil řeč svou,
kterou byl dávno vzkázal,
zkázu seslal bez milosti.

Pl 2

Hlasitě křič ku Pánu,
panenská dcero sionská!

*) Milci jsou zde míněni národové, u kterých hledával lid Hospodinův pomoc i přátelství.

Ať jak potok tekou ti slzy
dnem i nocí!

(Sion:)

Pl 3

Ustavičně mám to na paměti,
takže chřadne ve mně má duše.
Co však na mysli míti
a proč doufati budu, je toto:
Dobrotivý je Hospodin těm, kteří doufají v něho,
duši, která ho hledá.

Pilně zpytujme své mravy
a vraťme se k Hospodinu!
Zdvíhejme svá srdce i ruce
k Pánu, k nebesům!
My jsme bezbožně činili a k hněvu tě popudili;
proto jsi ty neúprosný.

(Modlitba prorokova:)

Pl 5

Rozpomeň se, Hospodine, co nás potkalo,
popatř a viz naše pohanění!

Zmizela radost našeho srdce,
obrátil se v kvílení rej náš.
Spadla koruna s hlavy naší;
běda nám, že jsme zhřešili!

Obrat' nás, Hospodine, k sobě, ať se obrátíme,
obnov nám bývalé časy!

Útěchou bylo Jeremiášovi, co byl po něm vzkázal Hospo-
Jr 29 din Židům, již dříve do Babylonska odvedeným, že se totiž
za sedmdesát let vrátí — jak o tom bude ještě vypra-
vováno — a že dopřál jeho duševnímu zraku dohlédnouti
až k Mesiáši a k novému jeho zákonu a řádu, když k němu
Jr 31 pravil: »Přijdou dni, kdy učiním s domem
Izraelovým úmluvu novou; ne jako byla
úmluva, kterou jsem učinil s otci jejich
a již oni zrušili. Ale tato bude úmluva,

kterou s nimi učiním: Vložím zákon svůj do útrob jejich a do srdce jim jej napíši; budu jejich Bohem, a oni budou mým lidem.«

ZAJETÍ (babylonské)

Rukojmí, odvedení do Babylonska za krále Joakima, i zajatci, odvedení o něco později s Jechoniášem, podléhali velikému stesku po domově, který v nich vyvolávala především vzdálenost od svatyně jerusalemské a zdánlivě i od Boha, a nesmírně trpěli výsměchem vítězů, který platil jim i Bohu jejich.

Jako prahne jelen po bystřinách,
tak dychtí duše má po tobě, Bože!

Ž 41

— — — — —
Slzy mé jsou mi pokrmem ve dne v noci,
neboť mi co den říkají: »Kde je Bůh tvůj?«

Těmi tklivými slovy zanaříkal si jeden z nich, neznámý skladatel žalmu.

Než ani tam v daleké cizině a v strastném postavení lidí zbavených vlasti, nevzdali se smýšlení, kterému oddáni byli doma a proti kterému bylo Jeremiášovi tolik vystupovati. Spoléhali na tajemnou jakousi moc jerusalemského chrámu. Hospodin, který v něm sídlí a který slíbil věčné království domu Davidovu, tolikráte již ochránil jej a s ním i celý Jerusalemský před zkázou; týž Hospodin nedopustí ani tentokrát, aby svaté jeho sídlo utrpělo větší nějaké škody. Nechal je sic odvésti z domova, ale nebude trvati dlouho, a oni se zas vrátí. A v těchto lichých nadějích byli ukolébávání od lži proroků.

Pro tuto utkvělou představu o brzkém návratu neměli se zajatci v Babylonsku k žádné práci. Prorok Jeremiáš Jr 29

je však zvláštním listem varoval před tímto poblouzením. »Stavte domy a byďte v nich; štěpujte zahrady a jezte ovoce jejich! Vcházejte v manželství a nedopusťte, aby vás ubylo! Toto zajisté praví Hospodin zástupů, Bůh Izraelův: »Nedávejte se svádět od lžiproroků, kteří jsou mezi vámi, neboť lživě vám prorokují! Teprv, až se počne plnit v Babyloně sedmdesát let, navštívím vás a přivedu vás zase, neboť jsem pamětliv toho, co zamýšlím s vámi, co zamýšlím pro vaše blaho a ne utrpení — dáti vám budoucnost, plnou naděje. Budete mne vzývati, a já vyslyším vás. Hledati mne budete a naleznete, když mne hledati budete celým srdcem svým. Dám se vám nalézt, shromáždím vás ze všech národů a ze všech míst, kamkoli jsem vás zahnal, a způsobil, abyste se navrátili.« Tedy až po sedmdesáti letech, že se vrátí, předpovídá jim Jeremiáš. — Nevěřili mu prostě, jako nevěřili, že by Hospodin dopustil, aby jeho chrám v Jerusalemě byl zbořen.

*

A ještě jiný prorok tu byl, který znova a znova jim opakoval, že hrozby Hospodinovy o ztrestání nevěrných nejsou planá slova, že se splní, splniti musí. Byl to Ezechiel.

Ez 1 Muž tento, kněz, odveden byl do Babylonska s králem Jechoniášem. K úřadu prorockému povolán byl tímto velkolepým zjevením: Nebesa se otevřela, a aj, vichr bouřlivý přicházel od severu, veliký mrak; v tom mraku lesk a plápolající oheň. Uprostřed bylo viděti čtvero jakýchsi živočichů; měli postavu lidskou, čtvero tváří měl každý a čtvero křídel každý. Tváře jejich měly tyto podoby: tvář člověka vpředu, tvář lva na pravé straně, tvář býka na levé straně a tvář orla. Křídla jejich byla do výše rozpjata, dvě křídla každého z nich se navzájem dotýkala a dvě přikrývala jejich těla. A cosi podobného obloze bylo nad hlavami živočichů, nad oblohou pak byl jako safírový trůn a na něm podoba sedícího člověka. I bylo viděti něco jako oheň z něho

zářící kolem dokola, a dole jako by viděti bylo duhu, když bývá na obloze v čas deště.

Tak se mu zjevila velebnost Hospodinova.*) Když ji Ez 2 uviděl, padl na tvář. I slyšel, že mu někdo praví: »Synu člověkův, postav se na nohy; budu mluvit s tebou!« I vešel v něho duch a postavil jej na nohy, a on uslyšel, jak mluví k němu Hospodin a praví: »Synu člověkův! Já tě posílám k synům Izraelovým,**) odpadlým ode mne, pohanům; oni i otcové jejich překračovali smlouvu moji až do dneška. Drzé tváře a nezkrotného srdce jsou lidé, k nimž já posílám tebe. A budeš mluvit k nim slova má; ať už poslechnou nebo neposlechnou — jeť to plémě vzpurné; ať zvědí, že prorok byl mezi nimi. Ale ty, synu člověkův, slov jejich se neboj a tváří jejich se nestrachuj!«

Tímto viděním vybídnut a pomocí Hospodinovou schopným učiněn, snažil se Ezechiel v zajatcích živé vědomí viny, jinak že, hrozil, bude za trest neodvratně učiněn konec říši, městu i chrámu a že národ rozptýlen bude mezi pohany.

Slova jeho vynucovala si jistě náležitý povšimnutí, výsledku však neměla valného. Ale dvanáctý rok zajetí Ez 33 Jechoniášova přesvědčil zajatce o pravdivosti slov prorokových. Tehdy, pátého dne desátého měsíce, přišel k Ezechielovi jeden uprchlík z Jerusalema a zvěstoval mu hroznou novinu: »Vyvráceno je město!« — a zanedlouho na-

*) Bohoslužba pohanů v Babyloně byla konána s velikou nádhrou, kdežto zajatci mohli svého Boha uctívat jenom zcela chudě. To budilo v nich malomyslnost. Vidění toto však představilo prorokovi a skrze něho všemu lidu Hospodina v úžasné velebnosti a naznačovalo jim zřetelně a jasně, oč výše stojí Bůh jejich než všichni bohové pohanů.

**) Výrazu »synové Izraelovi« použito zde a používáno odtud dále v původním širším smyslu, jako pojmenování všech potomků Jakubových. Podobně Izrael, dům Izraelův, země Izraelova. Po rozdělení říše Davidovy za Roboama byl smysl výrazů těch zúžen. Označování tak byli spíše jen a někdy výhradně jen příslušníci království izraelského, to jest státu severních deseti kmenů.

skytla se očím proroka i spoluzejatců děsná podívaná: Objevily se zástupy nových zajatců, přiváděných z Judska, a mezi nimi veden byl i král Sedekiáš, v okovech a zbavený zraku. A z úst nešťastného, k smrti znaveného a sklíčeného lidu dovídali se smutné zprávy o krutém osudu vlasti, o strašném zpuštění Jerusalema i svatyně Hospodinovy.

Bolest, která tu železnými kleštěmi svírala srdce každého, i posledního Judovce, vytryskla z duše jednoho z těch neznámých slovy:

Ž 129 Z hlubin volám k tobě, Hospodine,
 Pane, vyslyš hlas můj!
 — — — — —
 Budeš-li (jenom) hříchy mít na zřeteli,
 Hospodine, kdož obstojí?

*

Zajetí bylo pro ně strašlivou ranou. Vzalo jim nejen státní samostatnost, ale vzalo jim i rodnou půdu a s ní vše blaho domova. V dalekém, cizím kraji, v zemi pohanů, kterými pohrdali, ale kteří byli nyní jejich pány, vzpomínali na domov s pláčem. Svědčí o tom žalm, tehda vzniklý:

Ž 136 U řek balylonských sedíme a lkáme
 za vzpomínek na Sion.
 Na vrby prostřed země jsme zavěsili
 své hudební nástroje,
 neb od nás tu žádali, kteří jali nás:
 »Zapějte nám z písní sionských!«
 Jak bychom mohli Hospodinovu píseň
 zpívat v zemi nám cizí?!

Ale Bůh neopustil lidu svého ani tam. Působil naň svými proroky. Měli přivést lid k uznání, že trest, který jej stihl, je spravedlivý a že nutno vrátiti se kajícně k Hospodinu. Proroci byli ochránci pravé víry lidu a spolu

těšiteli jeho. Ezechiel na venkově babylonském, Daniel v hlavním městě.

* *

Když se dřívější hrozby Ezechielovy tak krutě splnily, nebylo mu třeba dále hroziti. Chápaje všecko hoře spoluzajatců a nesa s nimi celou tíží jejich osudu, přinášel jim odtud dále útěchu slibů, že Hospodin zase shromáždí rozptýlený svůj lid a uvede jej opět do staré vlasti. Tu myšlenku pak rozprádal v duchu mesiášském, že Hospodin shromáždí v říši Vykupitelově, předobrazené zemi Izraele a Jerusalemem, národy celého světa.

*

Hospodin jej oslovil: »Synu člověkův, za hlásného dal jsem tebe domu Izraelovu; proto rci jim: »Jakože živ jsem já, praví Pán Bůh, nechci smrti bezbožného, nýbrž aby se obrátil od své cesty a živ byl. Obráťte se, obraťte od svých cest velmi zlých; proč byste měli umřít, dome Izraelův?« Ez 33

Synu člověkův, prorokuj o horách Izraelových a rci: »Hory Izraelovy, slyšte slovo Hospodinovo! Toto praví Pán Bůh: Za to, že jste zpustošeny a pošlapány kolem dokola, aj, já obrátím se k vám a osídlim vás jako dříve. Budete orány a osívány a naplním vás lidmi i dobyt看; i zvíte, že já jsem Hospodin.« Ez 36

A opět jej oslovil Hospodin: »Synu člověkův! Dům Izraelův, když bydlil ve své zemi, poskvrnil ji mravy a snahami svými. I vylil jsem hněv svůj na ně a rozptýlil jsem je mezi národy, rozváti jsou do zemí; podle mravů a snah jejich soudil jsem je. Rci nyní domu Izraelovu: »Toto praví Pán Bůh: Vezmu vás z národů, shromáždím vás ze všech zemí a přivedu vás do země vaší. A vyleji na vás vodu čistou, a byste očištěni byli ode všech poskvrn svých. A dám vám srdce nové — Ducha svého vložím do vás a způsobím, abyste v příkazech mých chodili, ustanovení mých dbali a je plnili. Budete bydleti

v zemi, kterou jsem dal otcům vašim; a budete mým lidem, a já budu vaším Bohem.«

*

Ez 37 Ruka Hospodinova spočinula jednou na Ezechieli, Hospodin vyvedl jej v duchu a zastavil jej na rovině údolní, jež byla plná kostí. Obvedl jej okolo nich; bylo jich velmi mnoho a byly skrz naskrz suché. I řekl mu: »Synu člověkův, co myslíš, mohou tyto kosti být zase živý?« Ezechiel odpověděl: »Pane Bože, ty víš.« Tu řekl Bůh dále: »Prorokuj o těchto kostech a rei jim: »Kosti suché, slyšte slovo Hospodinovo! Toto praví Pán Bůh: Aj, já vpustím do vás ducha, abyste ožily. A dám na vás zase šlachy, způsobím, že zroste na vás maso, potáhnu vás koží; dám vám ducha, i budete živý a zvíte, že já jsem Hospodin.« Prorok učinil, jak mu bylo rozkázáno. I nastal chrast, a aj, pohyb: kosti připojily se ke kostem, každá ke svému kloubu. A aj, šlachy a maso na nich vzešlo, na povrchu roztáhla se kůže, ale ducha ještě neměly. Tu řekl Bůh: »Prorokuj k duchu, prorokuj, synu člověkův, a rei duchu: Toto praví Pán Bůh: »Ode čtyř větrů přijď, duchu, a věj na tyto zabitě, ať ožívnou!« Když tedy prorokoval, jak mu bylo rozkázáno, vešel do nich duch, ožili a postavili se na nohy — zástup velmi, náramně veliký. Řekl pak Bůh: »Synu člověkův, tyto kosti — toť všecek dům Izraelův. Oni říkají: »Uschly kosti naše, zhynula naděje naše, veta je po nás.« Ale prorokuj a rei jim: »Toto praví Pán Bůh: Aj, já otevřu hroby vaše, vyvedu vás z nich, lide můj, a uvedu vás do země vaší a dám vám klidně v ní sídliti.«

*

Ez 40 Čtrnáctého roku po vyvrácení Jerusalema, v den, kdy Babyloňané slavili nový rok, bylo Ezechieli zvláště teskně. Byly — jako každoročně — toho dne v slavnostním průvodu neseny sochy bohů hlavním městem do chrámu boha Marduka, kde jim holdovali král i lid modlitbou

a obětmi. Týž den budil však v zajatcích tklivé vzpomínky na domov a na lepší časy, doma kdysi prožívané. Vybírali totiž toho dne velikonočního beránka, konajíce tak první milou část přípravy k velikonočním, největším jejich svátkům. Odtud stesk prorokův, tentokrát obzvláště velký. Prorok viděl výbuchy náboženského nadšení pohanského, radost a jásot, a proti tomu — kde byly svátky jejich, nešťastných zajatců, kde chrám, kde vlast, kde radost náboženská, z které se byl v mládí tolik těšil? A právě toho dne, kdy řečené protivy tak ostře stály proti sobě, Hospodin utěšil proroka viděním o příštím novém, slavném chrámě a jeho velebné bohoslužbě v novém Jerusalemě, v obnovené vlasti.

Ruka Hospodinova spočinula tehdy na něm a přivedla jej u vidění do země Izraelovy. Viděl obnovenou vlast a v ní Jerusalem nově zbudovaný. V bráně jeho stál muž, který držel v ruku měřicí přístroje a který mu chtěl býti podle toho vůdcem a vykladačem — ten muž tedy jej oslovil: »Synu člověkův, viz očima svýma a ušima svýma slyš a věnuj pozornost všemu, co já ukáži tobě; oznam pak vše domu Izraelovu!« Prorok viděl potom na Sionu nový nádherný chrám a podrobně zaznamenal jeho rozměry. Také poznal velkolepý bohoslužebný řád v něm nově zavedený. Konečně viděl pod prahem chrámu vyvěrající pramen, který rostl a rostl, až nebylo možno jej přejíti. A na břehu jeho s obou stran bylo stromoví velmi mnoho a vody sestupovaly na nížiny pouště a měnily je v zemi úrodnou; uzdravení pak byli všichni, kdo z těchto vod pili, a nebylo u nich bolesti, slabosti ani nedostatku.

Ez 40-43

Ez 44-45

Ez 47

Toto vidění vedle toho, že bylo útěšnou předpovědí o obnově vlasti, o znovuvýstavbě jerusalemského chrámu, naznačovalo i příští řády Nového Zákona, živý chrám církve pod obrazem kamenného chrámu na Sioně, její bohoslužbu a blaho z ní plynoucí do lidských duší všech dob.

*

*

Dn 1 Králové babylonští, jednak aby zpestřili lesk svého dvora, jednak aby snáze ovládati mohli poddané cizího plemene a cizího jazyka, vybírali si z nich urozené jinochy, tělem ušlechtilé a duchem schopné, a těm se dostávalo téže výchovy a téhož vzdělání při dvoře královském, jako synům vysokých úředníků domácích a synům šlechty.

Mezi těmi, kdo byli z Judska za vlády Joakimovy odvedeni do Babylonie jako rukojmí, byli také jinoši ze vznešených rodin. Nabuchodonosor nařídil vrchnímu komorníkovi, aby vybral z nich takové, na nichž by nebylo vady, sličné postavy, nadané a ukázněné. Tak vybráni byli ještě s jinými D a n i e l, Ananiáš, Misael a Azariáš. Byli dáni do královského zámku, aby nabyli vzdělání v domácí, palácové škole. Král také vykázal všem stravu na každý den ze svých pokrmů a z vína, jež sám pil. Měli takto býti chováni po tři roky, aby potom konali službu před ním.

Daniel a jeho tři druhové umínili si však, že nebudou ničeho požívati se stolu královského, aby snad nepožili nic, co zákon Mojžíšův zapovídal, aby se tak neposkvrnili. Maso totiž mohlo býti ze zvířat nečistých, nebo čistých sic, ale obětovaných modlám; víno rovněž z obětí. Prosil tedy Daniel vrchního komorníka, aby jim byla dáována k jídlu zelenina a k pití voda. Komorník byl ochoten vyhověti, bál se však, že uvalí na hlavu svoji soud králův. Tu řekl Daniel: »Zkus nás, prosím, deset dní; a potom, jak uvidíš, nalož s námi.« I dal si říci a zkoušel jich po deset dní. A po těch dnech se ukázalo, že tváře jejich jsou plnější nežli všech ostatních jinochů, kteří požívali pokrmu královského. Dostávali tedy dále zeleninu a vodu.

A těmto jinochům dal Bůh vědění a moudrost; Danielovi mimo to udělil dar prorocký. Když pak se dokonaly tři roky, které byl určil Nabuchodonosor k přípravě mládenců ke dvorní službě, uvedl je vrchní komorník všechny před krále. Král rozmlouval s nimi, a nenalezl mezi všemi takových, jako byl Daniel, Ananiáš, Misael a Azariáš. I vzal

tyto čtyři do služby královské a svěřil jim důležité úkoly. Oni pak sloužili věrně i Bohu svému.

*

V Babyloně byl mezi zajatci jeden, který slul Joakim. Dn 13
Za manželku měl Zuzanu, velmi krásnou a bohabojnou; její rodiče totiž, jsouce spravedliví, vychovali svou dceru podle zákona Mojžíšova. Joakim byl velice bohat. K němu, jako nejváženějšímu ze všech, scházivali se Židé, aby v domě jeho konali společné modlitby a odbývali své soudy.*)

(V zajetí babylonském přešlo jméno Židé [řec. Judaioi, lat. Judaei] ve všeobecné užívání a počalo býti vztahováno i na zajatce z bývalého království izraelského. Zvláště cizina v tom smyslu jména toho užívala. Tak dal kmen Juda ostatním kmenům své jméno a slovo »Židé« jest od té doby označením všech potomků Jakubových, jako jím bylo prvotně slovo »Israelité«.)

Tehdy byli soudci zajatecké obce židovské v Babyloně dva ze starších. Lid je měl za ctnostné muže. Ti vídali, když se vraceli domů o poledni, Zuzanu procházeti se v zahradě. I vzpláli touhou po ní a schýlili oči své, aby neviděli nebe...

Jednoho dne skryli se v zahradě. Zuzana vešla tam podle zvyku svého a zavřela za sebou dveře, chtějíc se vykoupati. Nikdo nebyl v zahradě kromě oněch dvou starších. Ti nejprve na ni upírali zraky z úkrytu, ale pak přiběhli k ní a sváděli ji ... »Hle,« pravili, »dveře zahrady jsou uzavřeny a žádný nás nevidí.« A hned také připojovali hrozbu: »Nebudeš-li chtít, udáme tě, že tu byl s tebou mladý muž.« Tu vzdychla Zuzana a řekla: »Stísněna jsem s té i oné strany. Učiním-li to, čeká mne smrt za trest, že jsem se manželu (III Mž 20)

*) Zajatci židovští scházeli se z počátku k společným modlitbám, k poučování náboženskému i rozsuzování rozepří v domech zámožných soukmenovců, později si k tomu účelu stavěli i zvláštní budovy, synagogy (sbornice).

zpronevěřila; pakli neučiním, neuju rukou vašich. Avšak lépe mi jest beze skutku upadnouti v ruce vaše, nežli hřešiti před obličejem Páně.« I vzkřikla hlasem velikým o pomoc, ale také oni zdvihli pokřik; a jeden běžel ke dveřím zahrady a otevřel. Služebníci domu, když uslyšeli křik v zahradě, vskočili tam. A tu starší vyslovili před nimi hanebné obvinění.

(IV Mž 5) Druhý den byla Zuzana pohnána před soud. I přišla v smutku, zahalena. Přišla s rodiči, dětmi a příbuznými. Byla pak Zuzana nadmíru půvabná. Tedy ti nešlechtníci, opírajíce se o zákon Mojžíšův, podle něhož měla býti žena, nařčená z manželské nevěry, uvedena k soudu s obnaženou hlavou, rozkázali, aby jí byl sňat závoj; aspoň tak chtěli se nasytiti krásy její. Z přítomných všichni, kdo ji znali, dali se do pláče. Ona pak zdvihla oči svoje, slzami zalité, k nebi, neboť srdce její mělo důvěru v Pána. Ti dva vznesli proti ní žalobu, že prý ji dopadli v hříchu, a lživě udávali též smyšlené okolnosti činu. Lid uvěřil jim jakožto starším a soudcům. I odsoudili ji na smrt.

Zuzana zvolala hlasem velikým: »Bože věčný, který znáš věci skryté, který všechno víš, prve nežli se stane, ty víš, že křivě žalují a svědčí proti mně!«

I vyslyšel Pán modlitbu její.

Již byla vedena na popravu, když se k tomu naskytl Daniel. Mladý tento muž, Bohem jsa poučen o nevině odsouzené a povzbuzen, aby se jí zastal, ozval se rázně: »Čist jsem já od krve této ženy!« Všecek lid, obrátiv se k němu, tázal se: »Co to mluvíš?« On pak řekl: »Jste tak nerozvášní, že nevyšetřivše věc pečlivě, odsoudili jste dceru Izraelovu. Vraťte se k soudu, neboť křivě bylo svědčeno proti ní!«

Lid, nemoha odolati mocnému dojmu, který naň učinil v té chvíli Daniel i slova jeho, rychle se vrátil a starší obce vyzvali jej: »Pojď a posad' se mezi nás, neboť tobě dal Bůh čest, jaká přísluší stáří.« Usedl tedy a řekl: »Oddělte je,

jednoho daleko od druhého.« Potom povolal prvního z nich a řekl mu: »Nešlechetníče, nyní dochází na hříchy, které jsi páchal, soudě nespravedlivě, nevinné odsuzuje a osvo-bozuje vinné. Když jsi ji tedy viděl hřešit, pověz, pod jakým stromem to bylo?« On odpověděl: »Pod lentiškem.«*) Odbyv toho, rozkázal přijítí druhému. »Plemeno smilné,« pravil mu, »krása tě svedla a chlípnost převrátila ti srdce! Tak jste činívali dcerám izraelským, a ony z bázně byly vám po vůli, ale dcera judská nesvolila k nepravosti vaší. Pověz, pod jakým stromem jsi ji postihl?« On řekl: »Pod svídou.***) Tu vzkrliklo všechno shromáždění hlasem velikým a velebilo Boha, jenž vysvobozuje doufající v něho. A po-vstali proti oběma starším, aby jim podle zákona Mojží-šova učinili, co zlého oni chtěli učinit jí: ukamenovali je. (V Mž 19)

Tak tedy vysvobozena byla krev nevinná ten den. Daniel pak získal sobě tímto rozsudkem neobyčejného věhlasu: pokládán byl od lidu za velikého od toho dne.

*

Král Nabuchodonosor dal udělati zlatou sochu po- Dn 3
hanského božstva babylonského, sochu neobyčejné krásy a obrovské velikosti. K slavnostnímu odhalení jejímu shromáždil všechny velmože své říše a dal hlasatelem provolati: »Jak uslyšíte zvuk rohu, padněte a klaňte se zlaté soše, kterou dal postavit Nabuchodonosor král. A kdyby se někdo neklaněl, uvržen bude do pece ohnivé.«***) Všichni hodnostáři dvora musili provázeti krále k slavnosti. Jak uslyšeli shromáždění zvuk rohu, padli a klaněli se. Jenom Ananiáš, Misael a Azariáš se neklaněli. Daniel nebyl přítomen.

*) Lentišek — nejčastější křovina v krajinách Středoze-mního moře; dává pryskyřici, zvanou »mastix«.

**) Svida — nevysoký keř větví rovných, v zimě krvavě červených. Roste v lesích a mezi křovinami po celé Evropě i v mírném pásmu Asie.

***) Upáliti v peci byl trest u Babyloňanů obvyklý.

Nabuchodonosor, zvěděv o tom, rozkázal, aby neposlušní byli přivedeni. Když se tak stalo, opakoval svůj rozkaz i hrozbu a doložil: »Který jest bůh, jenž by vás vytrhnouti mohl z ruky mé?« Oni odpověděli: »Bůh, jejž my ctíme, může vytrhnouti nás z ohně, i z rukou tvých, ó králi, vysvoboditi. Avšak i kdyby to nebyla vůle jeho, bohů tvých ctíti a modle, kterou jsi dal postaviti, klaněti se nebudeme!« Tehdy vzplanul Nabuchodonosor hněvem. I poručil, aby rozpálena byla pec mnohem více, nežli ji obyčejně rozpalovali. A dal je svázati na nohou a uvrhnouti do pece. To když se stalo, sestoupil k nim anděl Páně, vyrazil odtud plamen, a ten zasáhl a spálil muže, kteří je tam uvrhli. Mládenců však plamen naprosto se nedotkl a žár jim neublížil; toliko provazy, kterými byli svázáni, shořely. A oni jako jedněmi ústy jali se chváliť Boha.

Král nahlédl do pece a ztrnul. I řekl dvořenínům: »Zdali jsme neuvrhli do ohně tři muže svázené? A hle, já vidím čtyři muže rozvázané a není žádné poruchy na nich, čtvrtý pak je neobyčejně krásný.« A přistoupiv ke dveřím pece, zvolal: »Služebníci boha nejvyššího, vyjděte ven!« I vyšli tři mládenci, Ananiáš, Misael a Azariáš. Přítomní pak shledali s úžasem, že ani vlasy jejich nebyly opáleny a že i šaty jejich zůstaly beze škody. Tu vzkřikl Nabuchodonosor: »Požehnaný bůh jejich! On poslal anděla svého a ochránil služebníky své, kteří důvěřovali v něho! Není jiného Boha, který by mohl tak vysvoboditi!« A vrátil jim pak úřady, kterých byli dříve zbaveni, a vydal rozkaz, aby smrtí byl potrestán, kdo by mluvil rouhavě proti Bohu jejich.

*

Dn 5 Po Nabuchodonosorovi nastaly v rodině královské sváry, a tak přivoděn byl rychlý úpadek říše.

Když spojení Médové a Peršané podnikli útok na říši

babylonskou a obléhali Babylon, vystrojil král Baltazar,*) po matce vnuk Nabuchodonosorův, skvělé hody svým velmožům. Chtěl tak dáti obléhajícímu nepříteli najevo své pohrdání. V bujnosti, vzbuzené vínem, kázal Baltazar přinést posvátné nádoby, ukořistěné kdysi z jerusalemského chrámu, a pil z nich a pili i velmoži a ženy jeho, a chválili bohy své při tomto svatokrádežném znesvěcení.

V tu chvíli ukázala se nahoře na stěně ruka a cosi psala. Tehdy zděsil se Baltazar a třásl se na celém těle, že koleno bilo mu o koleno. I vzkřikl, aby přivedli hadače a věštce. A když se sešli, řekl král: »Kdo přečte toto písmo a podá mi výklad jeho, oděn bude purpurem a zlatý řetěz dostane na hrdlo.« Ale nikdo z nich nedovedl písmo přečísti. A čím byl nápis záhadnější, tím děsivěji působil na přítomné. Po celém paláci bylo s hrůzou vypravováno, co se stalo, a z hodovní síně bylo slyšeti výkřiky děsu a hrůzy.

Tu královna matka přichvátala a pravila králi: »Jest jeden muž v říši tvé, který má v sobě ducha bohů a za dnů krále Nabuchodonosora moudrost neobyčejná shledána byla v něm: je to Daniel. Ten buď zavolán!«

Když byl Daniel uveden, řekl mu král: »Slyšel jsem o tobě, o tvé moudrosti. Dovedeš-li písmo toto přečísti a výklad mi podati, purpurem oděn budeš a zlatý řetěz na hrdlo dostaneš.« Daniel odpověděl: »Dary svoje si nech a odměny jinému dej! To písmo však ti přečtu, králi, a výklad jeho ti podám. — Ó králi! Ty ses pozdvihl proti panovníkovi nebeskému; nádoby domu jeho přineseny byly před tebe, a ty i velmoži tvoji a ženy tvé víno z nich jste pili. Proto dal napsati, co psáno jest: Mene, Tekel, Fares,

*) Hebrejsky Belšasar. Králem celé říše byl Nabonid, uchvatitel trůnu. Syn jeho Baltazar byl v té době jen královským vladařem v Babyloně, ale předtím dosti dlouho vládl místo otce svého, když zajat byl a vězněn, proto zde jmenován »král«.

to jest sečteno, zváženo, rozděleno. A význam těch slov je tento:

Sčtl Bůh dni království tvého a učinil mu konec.

Zvážen jsi byl na váze spravedlnosti a shledán lehký.

Rozděleno bude království tvé a dáno Médům a Peršanům.«

Mezitím, co Daniel četl a prorocky vykládal záhadný nápis, naplňovaly se již hrozby, jež byly v něm obsaženy. Nepřátelé, využívající ochablé bdělosti obhájců hradeb za hlučných hodů v královském paláci, vnikli do města. Babyloňané překvapeni byli za noční tmy a prostřed bujného veselí. Neschopni mužného odporu, padli ne jako vojáci, ale jako ženy pod ranami vítězů. A téže noci zabít byl také Baltazar.

R. 539 Říše babylonské zmocnili se Médové a Peršané.

*

Dn 14 Daniel, těšící se veliké vážnosti u králů babylonských, nepozbyl jí ani potom, když nad zeměmi jejich panoval perský král Kyros. I u něho dostal se Daniel k nejvyšším důstojnostem, ano stal se důvěrníkem syna Kyrova, Kambysa, který jménem otcovým v Babyloně vládl s názvem král.

S Kyrem nastala změna v poměru k podrobeným národům. Proti dosavadnímu obyčeji králů babylonských dopřáváno jim dosti svobody, šetřeno jejich náboženství, dějinného vývoje i státních útvarů.

*

Babyloňané měli také modlu, která slula Bél. Každý den obětovali jí víno, jemnou mouku a ovce. I král ctil Béla, ačkoli nebyl Babyloňan, ale Peršan, chodil se mu klanět a domníval se jako veškeren lid babylonský, že Bél strahuje sám předkládané obětní dary.

Daniel pravil mu jednou: »Nemyl se, králi! Bél jest uvnitř hlína, zevnitř měď, aniž co jí.« Aby jej o tom pře-

svědčil, šel s ním Daniel do chrámu Bélova. Když byly pokrmů před Béla nakladeny a kněží vyšli, dal přinést Daniel popela a potrousil jím celý chrám před očima krále. Potom vyšli spolu, zavřeli dveře a zapečetili je prstenem královým.

Druhého dne při prvním úsvitu král vstal a šel s Danielem zase do chrámu. Pečeti na dveřích byly neporušeny. Jak otevřeli dveře, král pohleděl na oltář a vykřikl: »Veliký jsi, Béle, a není u tebe žádného klamu!« Daniel však se zasmál a ukázal na podlahu. Král pravil: »Vidím šlépěje mužů, žen a dětí!« A nalezena byla skrytá dvířka, kterými v noci vcházeli pohanští kněží se svými rodinami a vystrojovali si z obětních darů hostinu. Tu rozhněval se král pro podvod kněží a ztrestal je na hrdle.

Babyloňané klaněli se také velikému hadu. Král řekl Danielovi: »Hle, o tomto nemůžeš říci, že to není bůh živý.« Daniel odpověděl: »Dovol mi, králi, a já zabiji hada bez meče a bez kyje.« Král svolil. Vzal tedy Daniel smolu, tuk a chlupy, svařil to, nadělal šišek a dal je hadovi do tlamy. Had pošel. To když se stalo, řekl Daniel: »Aj, toho jste měli za boha!«

Když o tom uslyšeli Babyloňané, vzbouřili se. Zástup jich za volání »Král stal se Židem!« vnikl až ke králi a tam žádali: »Vydej nám Daniela!« — připojujíce hrozbu: »Jinak zabijeme tebe a pohubíme rodinu tvoji!« Král, takto donucen, vydal jim ho. Oni pak uvrhli jej do jámy na pospas lvům, kteří byli v ní chováni. Bylo tam sedm lvů, kterým dávali každý den dva na smrt odsouzené a dvě ovce; ale tehdy nebylo jim dáno nic, aby sežrali Daniela.

V téže době žil v pusté zemi Judské prorok Habakuk. Ten uvařil pokrm a vyšel, aby jej donesl žencům na pole. I řekl mu anděl Páně: »Zanes oběd, který máš, do Babylona Danielovi, který jest v jámě lví!« Prorok namítl: »Pane, Babylona jsem neviděl a jámy neznám.« Tu chopil ho anděl za vlasy, nesl jej a postavil v Babyloně nad

jámou prudkostí ducha svého. I zvolal Habakuk: »Danieli, služebníče Boží, vezmi oběd, který ti posílá Bůh!« Daniel, pln vděčnosti, řekl: »Rozpomenul ses na mne, Bože, a neopustils milujících tebe!« A vstal a jedl. Anděl pak postavil Habakuka zase na místo jeho.

Dne sedmého přišel král k jámě, aby Daniela oplakával. Pohleděl tam, a hle, Daniel seděl mezi lvy. Tu zvolal král: »Veliký jsi, bože Danielův!« A dal jej vytáhnouti. Ty pak, kteří jej zahubiti chtěli, rozkázal vmetati do jámy; byli hladovými lvy sežráni v okamžiku před ním. Potom rozhlásiti dal po celé říši: »Bojte se všichni boha Danielova, neboť on činí divy na zemi; on vysvobodil Daniela z jámy lví!«

*

Tak zmužile vyznával a hájil Daniel víru svou a lidu svého! Zajatecům byla tímto způsobem ukázána nicotnost model a zároveň velikost a moc pravého Boha, Boha jejich.

* *

Taková byla tedy činnost proroků mezi zajatci. Dlouho sice trvalo, než je přesvědčili o jejich zradě na Hospodinu, než je přiměli k tomu, aby vyznávali v pokoře a v lítosti:

Dn 9	»Zhřešili jsme — —,
Ž 105	nesprávně činili, bezbožnost jsme páchali.«

Konečně však přinesla působnost jejich dobré ovoce.

*

Ale čas plynul i potom nešťastným vyhnancům judským přec jen velmi pomalu. Hořem takorůzka vadli, stesk po domově vysoušel jim duši, cizí chléb hořkl jim v ústech. V těchto strastných chvílích vznikl žalm 101. a stal se národní modlitbou.

Pane, vyslyš modlitbou mou
a mé volání k tobě přijď;

neodvracuj ode mne tváře své,
nakloň ke mně svoje ucho!
Neb dni mé v kouř se rozplývají,
kosti mé vysychají jak roští
a srdce mé prahne.
Spánek mívá mne a naříkám
jak osamělé ptáče na střeše.
Jeť mi popel jako chleba jísti,
se slzami míchám svůj nápoj
pro tvůj hněv a nevoli tvou,
neboť vyzdvihnuv shodil jsi mne.
Moje dni jak stín se sklánějí
a já vadnu jako tráva.

Ty však, Pane, na věky zůstáváš
a tvá památka od rodu do rodu.
Ty se zdvihneš, udobříš na Sion.
Vždyť je čas nad ním se slitovat, je čas!
Mát' každý sluha tvůj rád jeho kameny,
soustrast má s jeho ssutinami.
I budou bát se tě pohaní, Pane,
a všichni králové země tvé slávy,
Hospodin když vystaví Sion,
když shlédne na modlitbu ubohých
a jejich prosbou nepohrdne.

Budiž to zapsáno pro rody budoucí,
že Pán popatřil s nebe na zem,
aby vyslechl vzdechy zajatých,
k smrti odsouzené by rozvázal,
aby hlásali na Sionu Pána
a jeho slávu v Jerusalemě.

Jerusalem, Jerusalem tedy zůstává předmětem nejvroucnější touhy zajatců, kteří v něm, v jeho Sionu a svatém jeho chrámě, ztělesňují všechny své tužby národní i nábo-

ženské. Tu, na březích řek babylonských, z hloubi srdce pronášena bývala slova:

Z 136 Kdybych tebe měl zapomenout, Jerusaleme,
 ať mi uschne má pravice!
 Ať přiroste jazyk mi k podnebí,
 nebudu-li tě pamětliv,
 nebudu-li mít Jerusalem
 za vrchol radosti své!

*

Str. 234 Doba zajetí, jak ji byl prorok Jeremiáš předpověděl,
 Dn 9 chýlila se ke konci. Daniel modlival se, aby se již Hospo-
 din smiloval nad svým národem a splnil svůj slib. Když
 se zas jednou tak v dobu večerní oběti modlil, oznámil mu
 Gabriel, anděl Boží, že Jerusalem znova bude vybudován
 (»zase vystavěna bude ulice a zdi«), a spolu dal žasnou-
 címu prorokovi nahlédnutí do plánů Hospodinových, jež
 úmysl spásy všeho lidstva obsahovaly. Rekl mu:

»Sedmdesát (ročních) týdnů je stanoveno
 tvému národu a svatému městu tvému,
 aby zamezena byla neřest,
 aby konec vzal hřích
 a zahlazena byla nepravost,
 aby přivedena byla věčná spravedlnost,
 aby se splnilo vidění i proroctví,
 aby pomazán byl svatý svatých.
 Str. 216 Věz tedy a pozoruj:
 a 217 Od vyjití výroku,
 aby zase vystavěn byl Jerusalem,
 až do pomazaného knížete,
 bude sedm týdnů a šedesát dva týdny.*)
 A po těch šedesáti dvou týdnech

*) Rozuměj roční. O ročním týdnu viz str. 98.

zabit bude pomazaný
a nebude jemu (to zabití) na škodu.
Utvrdí pak smlouvu s lidstvem
v jednom týdnu
a v polovici toho týdne přestane oběť
krvavá i nekrvavá.«

(Od dovolení, daného Židům od králů perských k znovu-
vybudování hlavního jejich města, to jest od roku 458 př.
Kr., mělo uplynouti 7 a 62 a $\frac{1}{2}$ sedmiletí, tedy 487 let do
smrti Vykupitele. Odečtením 458 od 487 přijdeme k 29 le-
tům ukončeným, takže by rok 30. byl rokem smrti Kristovy.
A vskutku podle výsledků novodobého dějepisného bádání
zemřel Pán o několik let dříve, než udává náš (křesťanský)
letopočet, který klade smrt jeho do roku 34.)

Toto proroctví Danielovo pro svou obdivuhodnou přes-
nost je z největších proroctví mesiášských! Právě ono bylo
příčinou, že naděje na příchod Vykupitele byla tak živá,
když se těchto 70 ročních týdnů chýlilo ke konci.

* *
*

(Zajetí, jak už řečeno, nebylo jen trestem, mělo i výchov-
ný účel. Mělo zajatce pohnouti k lítosti a pokání, aby opět
vyhledali Boha svého a přilnuli k němu a k svaté jeho
službě. Mimo tuto náboženskou a mravní obrodu sledovalo
však zajetí ještě jiný cíl, Prozřetelností určený: byla jím
také připravována půda pro budoucí říši mesiášskou. Ve
styku s pohany rozšířili totiž Židé, aniž si toho byli vě-
domi, símě své víry do srdcí lepších z nich a zakládající
v městech své náboženské obce a synagogy (sbornice), Str. 243
uchystali tak hlasatelům nauky mesiášské lepší možnost
šíření evangelia.)

ZPĚT VE VLASTI

Pod vládou perskou

I Esd 1 Kyros, perský král, chtěje míti na jihozápadních hranicích své říše vděčné a věrné poddané, dal — nevěda ovšem, R. 538 že slouží plánům Hospodinovým — rozhlásiti po veškeré zemi své: »Kdo patří k národu Hospodina, Boha nebes, ať jde do Jerusalema, který je v Judsku, a staví dům Hospodinův.« Povstaly tudíž hlavy rodové z Judy a Benjamina, s nimi pak kněží a levité — každý, komu to vnukl Bůh —, aby šli a stavěli chrám Hospodinův. Král vydal jim i posvátné nádoby, jež byl Nabuchodonosor odnesl z chrámu jerusalemského. Ale všichni zajatci neměli se k návratu do zpustošené vlasti. Při mírné vládě králů babylonských a ještě mírnější králů perských zdomácněli mnozí v zemi nuceného pobytu svého a nepomýšleli již ani na přestěhování, zejména ne ti, kteří se v cizině narodili a tudíž staré vlasti Izraele neznali. K tomu přistupovalo, že se tam nemohli nadíti žádného blahobytu, kdežto v cizině dodělali se někteří slušného bydla. Těm tedy, kteří mínili zůstat, rozkázal Kyros, aby vracející se krajany své podporovali penězi i všemožně jinak.

Dovolení králova použili v největší míře příslušníci bývalého království judského. Pokud se s nimi také vraceli potomci zajatců z dříve zaniklé říše izraelské, kteří se rovněž v hranicích říše perské nalézali, jsou také oni zahrnuti pod společným jménem vracejících se, pod jménem Židů.

R. 535 Návrat děl se pouští Syrskou, za vedení vnuka krále Jechoniáše, Zorobabela, a velekněze Josua. Po příchodu do vlasti bylo první starostí všech, pořídit si příbytky. Při jednoduchém způsobu bydlení těch krajů a těch dob našli je v domech, které se úplně nerozpadly, nesesuly, i v jeskyních, jichž bylo v tamější skalnaté půdě dost, a to v Jerusalemě, v okolí i na vzdálenějším venkově.

Mnoho, pravda, scházelo, aby životní poměry vrátivších se mohly býti zvány utěšenými. Ale oni byli šťastni v tom, co měli, podrobující se vůli Boží. Netoužili již po bývalé slávě a lesku své země, nechtěli obnoviti pozemskou říši Davidovu; toužili jen sloužiti Bohu, jak to žádali Mojžíš a proroci. (Ž 130)

Než mohli přistoupiti k znovuvybudování chrámu v Jerusalemě, zřídili nejprve oltář na jeho bývalých základech a podávali na něm Hospodinu ráno a večer oběti. I Esd 3

Roku následujícího kladeny byly základy k novému chrámu. To když se dalo, stáli kněží v rouše svém a levitě R. 534 a zpívali střídavě za doprovodu hudebních nástrojů:

Zpívejte Hospodinu píseň novou,
neboť zázračné věci učinil. Ž 97

Nyní viděly všechny končiny světa,
kterak Bůh náš vysvobodil nás.
Radostně slav Boha veškerá země,
zpívejte a jásejte a hrajte!
Hrajte Hospodinu na citaru,
trubte na táhlé trouby i zvučné rohy,
zpívejte před tváří krále Hospodina.

Ať hučí moře a vše, čeho je plno,
okruh zemský a jeho obyvatelstvo;
řeky rukama ať tleskají
a všechny hory ať plesají
před Hospodinem...!

Také lid jásal velmi hlučně, že to bylo slyšeti daleko.

Když uslyšeli o stavbě chrámu Samaritáni, nabízeli se Židům, že jim budou při tom pomáhati, zamýšlejíce domoci se tím způsobem v Jerusalemě vlivu a podle možnosti i převahy. Přistoupivše k Zorobabelovi a ke hlavám rodovým, řekli: »Nechat' smíme stavěti s vámi, nebo tak jako I Esd 4

vy hledáme Boha vašeho a přinášíme mu oběti.«*) Zorobabel však, obávaje se, že by mohl lid jeho přejmouti od Samaritánů pohanské jejich obyčeje, odmítl nabídku jejich. To bylo příčinou vzájemného zneprátení, a Samaritáni jali se překážeti Židům ve stavbě chrámu. A tak zpomaleno a pak i přerušeno bylo dílo domu Páně.

Esd 5
Ag 1

Teprve za několik let na popud proroků Aggea a Zachariáše počali Židé stavěti zase dál, ale stavěli nadmíru liknavě, omlouvajíce se nevhodností doby k dostavbě chrámové. Říkali: »Ještě tu není čas, aby stavěn byl dům Hospodinův.« Chtěli vyčkati, až nastanou lepší doby; s nimi že přibude i hmotných prostředků k opětnému vybudování chrámu. A byl to prorok Aggej, který je popoháněl v práci, mluvě jim důtklivě do duše a do svědomí: »Je čas, aby mnozí z vás bydlili v pěkných domech, kdežto dům Boží je pustý?«

I Esd 6
R. 515

Konečně byla, dvacátý rok po návratu, dokončena stavba, rozlohou i vnitřním uspořádáním podobná chrámu Šalomounovu. Scházela v ní však archa úmluvy — prorok Jeremiáš ji skryl při zkáze Jerusalema, ale nikdo ji potom už nenalezl — a byl tam pouze jediný stůl obětních chlebů a jediný zlatý svícen. Chrám byl slavnostně posvěcen, načež konány v něm o svátcích velikonočních po dlouhé době zas předepsané oběti a posvátné obřady.

Ag 2

Všeobecnou radost z toho kalilo jen hlasité stýskání těch, kdo pamatovali ještě chrám Šalomounův a nyní s bolestí znamenali, že nový chrám co do výstavnosti a krásy nikterak se mu nevyrovná. Ale prorok Aggej těšil je předpovědí, že tento chrám, ačkoli jednodušší, přece slávou převyší chrám Šalomounův, jelikož zanedlouho posvěcen bude přítomností Mesiášovou. »Vzmuž se, Zorobabeli, vzmuž se, Josue, veleknězi, vzmuž se všecek lide země!« praví Hos-

*) Náboženství Samaritánů, pohanstvím značně prostoupené, bylo příčiněním dobrých králů judských, Ezechiáše a Josiáše, poněkud očištěno.

podín zástupů. »Já s vámi jsem. Nebojte se! Brzy otřesu já nebe i zemí, mořem i souší, otřesu všemi národy; i přijde Žádoucí všem národům, a naplním dům tento slávou. Větší bude sláva tohoto domu nového, než byla prvního.«

*

Tehdy předpověděl Zachariáš, že Hospodin dá lidu svému krále vítězného, který založí světovou říši pokoje:

»Plesej, dcero sionská, veselse, dcero jerusalemská! Aj, král tvůj ti přichází, spravedlivý a spasitel; chudý jest a sedí na oslátku, osličím mláděti. Zlomeny budou bitevní luky, prohlásí pokoj národům a panování jeho bude od moře k moři, od řek až do končin země.« Zch 9

V obrazech o pastýři a stádcí jeho otvíral Zachariáš lidu daleké výhledy až do říše mesiášské. Jeden z těch obrazů: U vidění pase Zachariáš na rozkaz Hospodinův stádo Boží. Aby je zkusil, žádá, aby ocenilo jeho pastýřskou práci. Odhadlo ji směšně nízko. »Odvážili mi za mzdu třicet stříbrných.« Tu mi Hospodin řekl: »Vrz to hrnčířovi, krásnou mzdu, kterou jsi byl oceněn on nich!« Zch 11

* *

Ze zajatců, kteří se nevrátili se Zorobabelem, ale zůstali v říši perské, dostali se někteří k vynikajícímu postavení při dvoře královském a užili ho pak nejen ve prospěch svého národa, nýbrž i k rozšíření známosti pravého Boha a jeho zaslíbení. K takovým náležela Esther.

Za dnů Assuera*) krále žil v městě Susách**) Žid, jmé- Est 2

*) Assuer je biblické jméno známého nepřítele Řeků evropských, Xerxa I.

**) Susy — zimní sídlo perských králů.

- (Est 11) nem Mardochej, z kmene Benjaminova, který byl při tamním královském dvoře perském mezi prvními. Ten ujal se dcery po bratru svém, zvané Esther. Byla to dívka, když dospěla, neobyčejně krásná. Král si ji tak zamiloval, že vstavil na hlavu její korunu a učinil ji královnou.
- Est 3 Stalo se pak, že byli Židé obviněni u krále, ač neprávem a z pouhého záští, že zákonů říše dbáti nechtějí, královskými rozkazy že pohrdají a, jsouce po všech krajinách říše rozptýleni, pokoj i svornost národů v říši že ruší. Král vydal rozkaz, aby všichni Židé, usedlí porůznu v říši perské, byli vyhlazeni. Když se to rozhlásilo, Židé plakali a na-
- Est 4 říkali. Tu odhodlala se Esther jíti ke králi a prositi za národ svůj, ač v Persii nedovoloval zákon pod trestem smrti nikomu vejíti před krále, nebyl-li od něho volán. Jen si vyžádala, aby se Židé v Susách usedlí shromáždili
- Est 14 a modlili se za ni v postu. Sama také si uložila půst a mod-
- Est 5 lila se k Bohu úpěnlivě. Potom se oblékla v nádherné roucho a vzývajíc v duchu Boha, předstoupila před krále. Králi, jak ji spatřil, přelétl tváří mrak nevole. Tu zbledla Esther a omdlela. Král rychle však k ní seskočil s trůnu, a když okřála, řekl jí vlídně: »Neboj se, neumřeš! Ne pro tebe, ale pro jiné všechny zákon vydán jest. Jaká je žádost tvá, královno? I kdybys polovici království mého žádala, dosta-
- Est 7 neš ji!« Ona mu odpověděla: »Nalezla-li jsem milost před očima tvýma, ó králi, daruj život národu mému. Za to prosím. Jsme vydáni, abychom byli potřeni, abychom zahynuli.« Král vydal hned nový rozkaz, kterým zaručoval Židům bezpečnost.

*

*

- I Esd 7 Později ještě, po letech, mnozí z těch, kdo zůstali v zemi zajetí svého dobrovolně, zatoužili přec jen po návratu do vlasti. Mezi nimi byl Esdráš z pokolení Áronova, tedy kněz. Muž tento, jsa rodilý a vychovaný v Babylonsku, žil už v době, kdy zajetí přinášelo své ovoce: odvrát od model

a rozhodný sklon k životu podle zákona Božího. Byl zběhlý v písmě a znalý zákoníka Mojžíšova.

Hospodin naklonil mu krále Artaxerxa*) a všechny vysoké úředníky královské. Obdržev dovolení k návratu pro sebe i pro ty, kdo by s ním chtěli jíti, shromáždil je u řeky Ahavy.***) Tam pobýli tři dny. Esdráš zapisoval jména všech a vyhlásil půst, aby si na Hospodinu vyprosili šťastnou cestu pro sebe i pro všechno jmění své. Styděl se totiž žádati od krále pomoc jezdců, kteří by je chránili cestou, aby nevzbudil domnění, že nemají — on a jeho lid — dosti důvěry v ochranu Boha svého. Cesta jim trvala půl čtvrtá měsíce. I Esd 8

Když přišli do Jerusalema,***) shledal Esdráš k velikému zármutku svému, že u těch, kteří se byli vrátili se Zorobabelem, zavládla náboženská lhostejnost: přátelili se s rodinami pohanů v zemi usedlých i v sousedství žijících, uzavírali s nimi sňatky a osvojovali si ponenáhlu jejich názory a zvyky. Toto přátelení a zvláště smíšené sňatky, odkud tolikere a tak veliké škody pro ryzost víry lidu a čistotu mravů jeho vzcházely, to vše nadmíru zarmoutilo Esdráše. Roztrhl plášť i řízu a seděl truchle až do večerní oběti. V čas večerní oběti vstal, klekl na kolena a rozpjv ruce modlil se s pláčem u svatyně Boží. I sešel se k němu z lidu izraelského veliký zástup mužů, kteří, když seznali, proč pláče, plakali s ním a slibovali mu, že zapudí všechny cizinky. Byl potom svolán sněm lidu a na něm stanoveno, jak se má při rozlučování smíšených sňatků postupovati. I Esd 10

Propouštěním vdaných cizinek popudili však proti sobě Židé domácí i sousední pohany. Také Samaritáni počali zase dělati židovské obci nové obtíže. Čím více pak rostlo I Esd 4

*) Byl toho jména první a měl příjmi Longimanus, Dlouhoruký.

**) Byl to průplav eufratský nedaleko Babylona.

***) Rok návratu jejich, tedy rok 458., je východiskem při počítání 70 ročních týdnů Danielových, jež uplynouti měly do smrti Mesiášovy. Viz str. 252 a 253.

nepráteleství proti Esdrášovi a jeho lidu, tím větší jevila se potřeba opevniti Jerusalem, tedy potřeba obnovy městských zdí. I toho se odvážil Esdráš, ale úmysl jeho byl zmařen zlobou nepřátel. Podali totiž všichni jednosvorně udání ke dvoru perskému, že opevňováním města prozrazuje Esdráš svoje záměry, osamostatniti svůj národ. A udavači dosáhli, čeho si přáli: Židům bylo mocí a silou zabráněno v opravách a stavbě zdí. Tak zůstalo při pouhém pokusu, a město kdysi tolik slavné leželo dále v rozvalinách.

*

- II Esd 1 Když se dověděl nábožný Izraelita Nehemiáš, který byl na královském hradě suském zaměstnán jako číšník, že Jerusalem dosud neobnoven, že hradby jeho stále jsou rozvalené a že stav jeho soukmenovců ve vlasti je málo utěšený, plakal často, postil se a mnoho se modlíval. Král pozoroval na něm, že mu něco jest. I řekl mu jednou: »Proč jsi tak smutný, když přece nevidím, že bys byl nemocen? Něco těžkého je v srdci tvém.« Tu lekl se Nehemiáš, přesto však zahovořil: »Králi, buď živ na věky! Kterak nemám býti smutný, když město hrobů mých otců zpustošeno je a spáleno?« I řekl mu zase král: »Čeho si žádáš?« Tu vzdychl si Nehemiáš k Bohu a pravil králi: »Rač poslati mne do Judska, do města, kde jsou hroby otců mých, a vystavím je.« Artaxerxes vyhověl ochotně jeho prosbě a dal mu listy k vladařům těch krajin.

Odebral se tedy Nehemiáš hned potom do vlasti. Přišel do Jerusalema, jal se horlivě působiti v duchu oprav Esdrášových a počal také budovati hradby městské a hradební věže i brány, s nadšením vyzýváje své soukmenovce: »Pojďtež a stavme zdi jerusalemské a nebudme již v pohanění!« I posilněny byly ruce jejich v dobrém.

- II Esd 4 Ale Sanabalat, perský vladař v Samařsku, když uslyšel o stavbě zdí jerusalemských, spojil se s okolními národy pohanskými, s Araby, Amony a Azotskými, a chystal se

vojensky překaziti práce Nehemiášovy. Mimo to působila Nehemiášovi veliké nesnáze také malomyslnost a únava lidu. Říkali: »Zemdlela síla nosičova a je ssuti příliš mnoho; nebudeme tedy moci stavěti zeď dále.« Nehemiáš však podnítil v lidu chuť k práci a dodal jim odvahy k obraně, domlouvaje jim důtklivě: »Nebojte se jich! V Hospodina velikého a mocného důvěřujte a pusťte se v boj za bratry své, za syny, dcery, manželky a domy své!«

A lid se vzbopil k práci i k obraně. Polovice mladého mužstva pracovala, polovice hotova byla k boji. Každý z těch, kteří stavěli, měl meč připásaný na bedrách, ti pak, kteří jim přísluhovali, jednou rukou pracovali a v druhé drželi oštěp. A střídali se lid na noční stráž a na denní práci. Nepřátelé pak vidouce, že jsou Židé na přepad náhlý připraveni, vzdali se svého úmyslu. A tak po dvaapadesáti dnech dokončeno bylo šťastně celé opevnění.

II Esd 6

Hned potom byly zdi jerusalemské opatřeny stráží a byly také slavnostně posvěceny. Ten den byly přinášeny oběti mnohé a kdekdo se radoval, takže slyšen byl jásot Jerusalema daleko.

II Esd 7

II Esd 12

Znovuzřídiv město, staral se Nehemiáš spolu s Esdrášem o duchovní blaho svého národa. K blížící se slavnosti stánků dali ve všech městech i v Jerusalemě provolati: »Vyjděte na hory a přineste ratolestí olivových, ratolestí myrtových, ratolestí palmových, aby udělány byly stánky, jak psáno jest.« Vyšel tedy lid, přinesli a nadělali si stánků, každý na střeše své, na dvorech svých, v nádvoří domu Božího. I byla radost velmi veliká. A předčítal Esdráš*) a vykládal shromážděnému lidu po dobu svátků zákon Boží.

II Esd 8

Str. 97

Str. 111

*

Jeden z členů rodiny velekněžské, Manasse, vešel tehdy v smíšené manželství s dcerou onoho Sanabalata, perského

II Esd 13

*) Pozdější znalci a učitelé Zákona, zákoníci, viděli v něm původ a počátek zákonictví.

vladaře v Samařsku, jenž byl usiloval překaziti stavbu zdi jerusalemských. Byv proto od Nehemiáše poslán do vyhnanství, odešel do Samařska, kde se stal — ovšem proti všemu právu — veleknězem při chrámě, který byl tchán jeho Židům navzdor vystavěl na hoře Garizim. Tím zostřilo se ještě více nepřátelství mezi Židy a Samaritány.

(Postupem času upustili Samaritáni od pohanských zvyků svých a očekávali také příchod Vykupitele. Byli však i potom u Židů v nenávisti a v opovržení.)

A jako si navykli v zajetí, zřizovali sobě Židé i doma synagogy, kde se scházeli k společným modlitbám a poučování náboženskému.

*

V této době vystoupil Malachiáš, poslední z proroků.

Mal 1 Slova jeho »od východu slunce až na západ veliké jest jméno mé mezi národy a na každém místě bude obětováno a podávána bude jménu mému oběť čistá« jsou předpovědi oběti novozákonní, mše svaté.

Od něho pochází také prorocký výrok o Janu Křtiteli, který bude připravovati Vykupiteli cestu, a o Vykupiteli samém, jenž rozliší duchy dobré od špatných. Výrok ten zní:

Mal 3 A j, já posílám posla svého,
aby připravil cestu přede mnou.
Náhle pak přijde do chrámu svého panovník,
po kterém vy toužíte,
a posel smlouvy, jejž vy chcete.
A j, přichází, praví Hospodin zástupů;
kdo však snese den příchodu jeho
a kdo obstojí, až se objeví?
Jeť on jako tavící oheň
a jako lužidlo, kterým se bílí.

Hospodin předpověděl ústy jeho i den soudu: »A j, já Mal 4
pošlu vám proroka Eliáše, prve než přijde
den Hospodinův veliký a hrozný; i obrátí
srdce otců k synům a srdce synů k otcům je-
jich.« Výklad tohoto proroctví podal sám Kristus Pán
slovy: »Eliáš přijde a napraví všechno,« ve smyslu: Přijde Mt 17
skutečně, před mým příchodem druhým (k poslednímu
soudu), a způsobí všeobecnou jakous obnovu mravní,
zvláště ve svém národě. »Ale pravím vám,« dodal, »Eliáš Lk 1
přišel již, a nepoznali ho.« Mínil Jana Křtitele, pokud totiž
vystoupil Jan »v duchu a moci Eliášově« a připravoval na
jeho (Kristův) příchod první.

Malachiášem umkl starozákonní dar prorocký, aby od-
mlčení upozornilo, že se blíží čas, kdy bude mluvit prorok
největší — Vykupitel, Mesiáš.

* * *

Pod svrchovaností perskou, po návratu ze zajetí, tvořili
Židé náboženskou obec, jíž v čele stál nejvyšší kněz. Žili
klidně a nerušeně.

Pod Alexandrem Velikým

V moci Egypta

Když makedonský král Alexander Veliký roku 331 říši R. 331
perské konec učinil a Židé pod nadvládou jeho se octli,
nenastala v životě jejich žádná podstatná změna.

Po smri Alexandrově rozdělena byla veliká jeho říše R. 323
mezi jeho vojevůdce. Země Židů, Palestina,*) se Syrií při-

*) Název Palestina, to jest země Pelištů (= Filištů), byl dán od
Řeků Judsku, Samařsku a Galilei, jelikož Filištové, bydlící tam při
pobřeží Středozemního moře, byli jim dříve známi než obyvatelstvo
izraelské ve vnitrozemí. Tedy po části obyvatelstva země, Filištech,
dáno jméno celé zemi. Jméno to přijali k označování dávného Kanaanu
i Římané, od nich pak přešlo ve všeobecné užívání.

padla Laomedonovi, ale již po třech letech byla mu odňata od Ptolemae Lagi, kterému byl při rozdělování říše Alexandrovy přidělen Egypt.

Panovník tento i nástupci jeho na trůně egyptském, Ptolemeové, vládli mírně. Židé stěhovali se hojně do Egypta a zakládali si tam osady, takže se jim Egypt ponenáhlu stal druhou vlastí. Někteří z nich zaujali čestná místa u dvora královského, četně tam byly zřizovány židovské školy a stavěny synagogy. Ano, král Ptolemeus Filométor dovolil Židům vystavěti si na půdě egyptské u Heliopole chrám, který nádhrou s jerusalemským závodil a v kterém bohoslužba právě tak jako v Jerusalemě konána byla.

A jako z Assyrie, Babylonska a Médie vycházeli Židé — z těch, kteří tam zůstali po zajetí dobrovolně — do zemí okolních a usazovali se tam, tak se stal i Egypt východištěm, odkud Židé zakládali své obce v krajinách a městech při moři Středozezemím; tam si stavěli, podobně jako všude jinde ve svých osadách (koloniích), synagogy a šířili známost Boha pravého a jeho zaslíbení. Zejména bylo tomu tak u Řeků a později také u Římanů.

*

Od dob Alexandra Velikého vznikaly a vzrůstaly se všude, kam vítězná jeho vojska se dostala, řecké osady, s nimi pak přicházel i řecký jazyk a postupovala řecká vzdělanost. I Židé, stýkající se s Řeky (Helény), podléhali kulturnímu jejich vlivu a přijímali jejich řeč. Nejdříve a nejvíce dělo se tak v Alexandrii. Ti Židé, kterým se řečtina stala jazykem mateřským, nazývali se Helenisté.

Ale Židé nepřijímali od pohanských Řeků jenom jejich řeč, nýbrž namnoze i jejich zvyky. Zvláště si oblíbili gymnastické jejich hry. Provádějice je po způsobu řeckém obnažení, stávali se u nich předmětem posměchu pro svoji obřízku. I počali se stydět za to, co bylo ustanoveno od Boha samého na znamení úmluvy s praotcem jejich Abra-

hamem a jeho potomky: opomíjeli proto obřizku. Dávali si také řecká jména, ba někteří pod vlivem řecké filosofie ztráceli víru ve vzkříšení těl a budoucí odplatu, a povolovali uzdu smyslnosti.

Nemělo-li tedy v nic uvedeno býti to, čeho se dosáhlo mnohavěkou přípravou, bylo opět třeba zásahu vyššího, a to i v Egyptě i v Palestině. A Bůh zasáhl skutečně, dopustiv třibící oheň utrpení.

V Egyptě Ptolemeus Filopator odňal Židům všechny vý- 222-205
sady, kterých tam dosud požívali, a převáděl je násilím k službě bůžka Dionysa. Vzpírající se byli v mnohých případech uvrženi do hipodromu (koňského závodiště) a tam slony ušlapáni. Někteří z bázně před utrpením odpadli od své víry. Jiní však volili raději smrt. Ti oživilí svým příkladem náboženské cítění jiných a povzbudili je k horlivému plnění Zákona. K udržení a posílení víry značně přispělo Písmo svaté, v té době do řečtiny přeložené, kterýžto řecký překlad přichází pod jménem Septuaginta, to jest sedmdesát, podle legendárního počtu sedmdesáti překladatelů. A že byla řečtina po celém tehdy známém světě mezi vzdělanými v užívání, mohli se tak pohani seznamovati s obsahem Písma svatého i s nadějemi vykupitelskými.

Pod vládou Syrie

O Palestinu bylo dlouho mezi Syrií a Egyptem zápaseno, při čemž země sama velmi trpěla. Konečně se jí zmocnil syrský král Antioch III., příjmím Veliký. Panovník tento R. 202 zacházel se Židy mírně a ponechal jim všechna práva a všechny výsady, kterých byli dosud požívali. Podobně si vedl i syn jeho Seleukos, až na nezdařený pokus zmocnit se pokladu chrámového, k němuž byl ostatně sveden od Židů samých. Stalo se to tak: II Mch 3

Jakýsi Šimon z pokolení Benjaminova, ustanoven byv správcem chrámu, nepočínal si ve všem správně. Při tom

narážel na odpor velekněze, kterým tehda byl Oniáš, toho jména třetí. Nemoha nad ním nabýti vrchu, oznámil Šimon ze msty prostřednictvím vojenského velitele králi, že je pokladna chrámová v Jerusalemě plna peněz. Tak se stal Šimon zrádcem pokladu i vlasti.

Král rozkázal jednomu ze svých úředníků, Heliodorovi, aby řečené peníze přinesl. Heliodor, přišed do Jerusalema, oznámil Oniášovi účel své cesty. Velekněz, snaže se odvrátiti jej od toho, důtklivě mu vykládal, že poklady chrámové jsou majetkem vdov a sirotek a chovány na tom místě, které po všem světě ctěno jest, a peníze tam uschované za nedotknutelné se považují. To že býti nemůže, aby zklamána byla důvěra těch, kteří se svěřili místu svatému. Ale Heliodor odvolával se na rozkaz krále a vešel do chrámu.

Tu sbíhal se lid a volal k Hospodinu, protože mělo v pohanu přijíti to místo. Kněží v rouše bohoslužebném vrhli se na zem, velekněz zsinalostí tváře své ukazoval bolest srdce. Také ženy, oblečené v žínice, sbíhaly se po ulicích; i panny, které přísný mrav doma vždy uzavíral, vyhlédaly z oken, ano vybíhaly k branám a ke zdem hory chrámové; a všechny spínající ruce k nebi modlily se. Tu se objevil jezdec ve zlatém odění a kůň jeho prudce dorážeti se jal předními kopyty na Heliodora. Ukázali se také dva jinoši, zářící krásou a nádherně oblečení, kteří postavivše se u něho s obou stran, mrskali Heliodora mnohými ranami, takže padl na zem a omráčen odnesen byl. Lid pak dobrořečil Pánu, že zvelebil místo své.

Velekněz, obávaje se, aby se snad král nedomníval, že Heliodorovi ublížili Židé, modlil se za uzdravení jeho, podáváje oběť smírnou. Pracoval totiž Heliodor k smrti. A Pán daroval mu život pro modlitbu Oniášovu.

Vrátiv se ke králi, svědčil před ním Heliodor o tom, co se stalo, dokládaje, že na tom místě jest opravdu zjevna moc Boží. A když se ho král otázal, kdo by způsobilý byl, aby ještě jednou byl poslán do Jerusalema, řekl: »Máš-li

nějakého nepřítele, nebo kdyby někdo o tvé království ukládal, pošli ho tam.«

A tak upustil král od úmyslu svého.

*

Jinak bylo za bratra a nástupce Seleukova Antiocha IV. II Meh 4
Epifana. Rozmařilý tento král potřeboval mnoho peněz pro sebe i na poplatek, který mu bylo odváděti Římanům. 175-164
Přišlo mu tedy vhod, že Jason, bratr Oniášův, stál o velekněžství a nabídl mu pět set devadesát hřiven stříbra, učiní-li jej veleknězem místo bratra. Když král k tomu svolil a Jason nabyl vlády,*) počal hned uplatňovati svou zálibu v kultuře helénské. Zaváděl pohanské mravy řecké, pod samým chrámem zřídil stadion a cizáctví za něho pokročilo tak, že již i mnozí z kněžstva zanedbávali služby při oltáři a pospíchali, aby účastni byli zápasů a cviků v házení diskem.***) Dělo se tak k velikému pohoršení pravověrných.

Po třech letech vypravil Jason ke králi Menelaa, bratra svrchu jmenovaného Šimona, aby mu donesl peníze a o věcech potřebných přinesl odpověď. Ale on, zalíbiv se králi a slibuje mu o tři sta hřiven stříbra více, nežli dal Jason, převedl velekněžství na sebe. Přišel tedy do Jerusalema jako velekněz, ač to byl člověk, nic hodného kněžství na sobě nemající. A tak byl Jason, který vlastního bratra obelstil, sám také obelstěn.

Když pak odcizil Menelaus část zlatých nádob z chrámu a rozprodal je do syrských měst, Oniáš, nabyv o tom jistých zpráv v bezpečí svém, jež mu poskytovalo útočištné právo posvátného háje v sousedství Antiochie, káral jej za to. A tu Menelaus dal jej vylákat z obvodu háje a usmrtit zjednaným vrahem — takového muže, který vzbuzoval

*) Již od dob perských byl velekněz i světskou hlavou židovské obce v Palestině, maje v rukou veškeru vládní moc.

**) Diskos, disk — kotouč, obyčejně litý z bronzu.

sebekázní a umírněností úctu i u svých pohanských nepřátel.

*

*

V této době, kdy bylo židovstvo rozštěpeno na dvě strany, starověrců a novotářů, a kdy tito po smrti velekněze Oniáše nabyli vrchu, napsána byla kniha, jež pak vykonala blahodárný vliv výchovný na Židy, kniha Sirachova. Autor její, z celé duše oddaný náboženství a mravům po otčích zděděným, chtěl proti pohanskořeckému nazírání na svět uhájit »moudrost«, to jest starý názor židovský, uložený v posvátných knihách Písma.

Ukázkou z knihy Sirachovy uvádíme toto:

Kde je moudrost a kudy se k ní jde.

- Sir 1 Písek moří a krupěje deště
 a dny věků kdo může sečíst?
 Vysokost nebe a širokost země
 a hlubokost moře kdo může změřit?
 Moudrost Boží, jež předchází všechny věci,
 kdo může vystihnout?
 Jeden jest moudrý,
 sedící na trůnu svém a panující Pán.
 Všeliká moudrost od něho jest.
 On ji stvořil
 a vylil ji na všechna svá díla,
 na každé tělo podle svého daru,
 dal ji těm, kteří ho milují.

Chvála moudrosti.*)

- Sir 24 Já jsem z úst Nejvyššího vyšla,
 prvorozená před kterýmkoli tvorem.
 Já jsem učinila na nebi, aby vzešlo světlo neskonale,

*) O zosobněné moudrosti zde platí totéž, co řečeno o ní při knize Prísloví. Viz str. 166. Také z této »chvály moudrosti« předčítají se úryvky o svátcích Panny Marie v stejném smyslu, jako tam poznamenáno.

a jako mlha přikryla jsem všecku zemi.
Já jsem na výsostech přebývala
a trůn můj byl na sloupě oblakovém.
Okruh nebe sama jsem obešla,
i hlubiny propastí jsem pronikla,
schodila jsem vlny mořské,
na každém místě země jsem stála
a ve všem lidu, v každém národě jsem vládla.
U těch všech jsem hledala stálé bydliště,
kde, v kterém údělu Páně bych mohla přebývat.
Tehdy mi vykázal Tvůrce vesmíru stánek,
a můj Původce mne usadil v něm.
Řekl mi totiž: »V Jakubovi přebývej,
v Izraeli dědičný měj úděl
a v mých vyvolencích kořeny zapušť!«

Od počátku, před věky jsem stvořena,
na věky pak býti nepřestanu.
Ve svatém stánku před ním službu jsem konala
a byla na Sionu tak ubytována.
V městě svatém taktéž jsem usadila se,
v Jerusalemě jest moje vláda.
V národ slavný jsem se vkořenila,
v úděl Boha mého, v dědictví jeho,
a mezi zástupy svatých zdržuji se.
Jak cedr na Libanu jsem vyvýšena
a jako cypřiš na Hermonské hoře.
Jak palma v Engadi jsem urostlá
a jako růže štěpovaná v Jerichu;
jako spanilá oliva na rovinách
a jako javor tam, kudy vody se berou.
Jako skořice, jako libý balzám voním,
jak myrha výborná líbeznou vůni dávám
a jako kadidlem samotokým napustila jsem vůni
svůj stánek.

Já jako terebint rozkládám své ratolesti
a mé ratolesti jsou nádherné a vнадné.
Já jako kmen vinný raším libovonně,
z květů mých plody jsou skvostné a přebohaté.
Já jsem matka krásného milování,
bázně, poznání a svaté naděje.
Ve mně je všechna milost k životu pravdy,
ve mně je všechna naděje v život ctnosti.
Přistupte ke mně všichni, kdož toužíte po mně,
abyste plody mými se nasýtili.
Kdo mne poslušen bude, nebude zahanben,
a kteří o mne se namáhají, nezhřeší.
Kterí mne vysvětlují, věčně žít budou.

* *

II Mch 5 Když byl Antioch po několikaleté vládě podnikl výpravu do Egypta, rozšířila se v Jerusalemě mylná zpráva, že zemřel. Tu hned Jason s tlupou ozbrojenců pokusil se protivníka svého Menelaa z Jerusalema vypudit, nevyhýbaje se při tom ani vraždám svých soukmenovců. Byl však přesilou odporu donucen k útěku z města a do ciziny, kde se pak potuloval s místa na místo, jsa doma v nenávisti jako odpadlík od Zákona a proklínán jako nepřítel vlasti. On, který byl mnohé z vlasti vyhnal, umřel vyvržen na cizí půdě, neoplakán a nepohřben.

Antioch, dovědév se o nepokojích v Jerusalemě, vykládal si je v ten smysl, že chtí Židé od něho odpadnouti. Přitáhl tedy rozhněván s vojskem k Jerusalemu a vzal město útokem. Na rozkaz jeho pobíjeli vojáci každého, kdo jim do rukou přišel: muže i starce, ženy i děti. Antioch sám, maje vůdcem Menelaa, zrádce Zákona i vlasti, vnikl do chrámu a uloupil posvátné nádoby a náčiní, drahocennou oponu před velesvatyní a pobral zlato a stříbro, které našel.

I Mch 1 Avšak ani s tím nebyl spokojen. Po dvou letech poslal

vojevůdce svého Apolonia s ozbrojenou mocí proti Jerusalemu. Ten napadl město náhle, porazil obhájce jeho ranou velikou a zahubil množství lidu. A pobrav mnoho kořisti, zapálil město a pobořil domy jeho i zdi kolem. Potom opevnil část Sionu a vložil do tvrze tak vzniklé syrskou posádku. Obyvatelstvo domácích, pokud zůstalo na živu a pokud neupadlo v zajetí, přehlo.

Domnívaje se pak, že jenom ti poddaní dovedou býti věrni, kteří s vládcem svým shodují se ve víře, umínal si Antioch vštípit Židům náboženství své říše, svého národa. A to bylo pohanství přijaté od Řeků. Z rozkazu jeho byly všude posvátné knihy vyhledávány a ničeny, zákon Boží zachovávat bylo pod trestem smrti zakázáno. Chrám jerusalemský dal zasvětit úctě Dia (Zeva), nejvyššího boha v náboženství řeckém, postavil tam jeho modlu a ve všech městech Judska zřídil pohanské oltáře. Židé nuceni byli obětovati bohům. Mnozí podrobili se z hříšné bázně. Jiní však — a nebylo jich málo — nepodlehli nátlaku a hotovi byli raději zemřít, nežli svatý zákon Boží přestoupiti.

II Mch 6

K takovým náležel i Eleazar, jeden z předních učitelů Zákona, muž úctyhodného věku. Jsa nucen jísti maso vepřové, aby dal najevo, že pohrdá zákonem Mojžíšovým, slavnou smrt raději než bezectný život si vyvolil a šel dobrovolně na popravu. Přátelé jeho prosili jej potajmu, aby si dal přinést maso, které směl jísti, aby se zdálo, že se rozkazu královskému podrobuje. On však odmítl a pravil: »I kdybych ušel nyní rukám lidským, přec neunikl bych ruce Všemohoucího ani živ, ani mrtev. A mladší lidé by se domnívali, že devadesátiletý Eleazar odpadl k pohanství, a dali by se svést. Proto zmužile z tohoto života odcházaje, ukáži se hoden stáří svého, mladým pak zůstavím dobrý příklad.« Když to pověděl, hned ho vlekli na popravu. Tak dokonal život svůj, zanechav netoliko mládeži, ale všemu národu příklad stálosti ve víře.

Také sedm bratří s matkou nuceno bylo jísti vepřové II Mch 7

maso. Ale nejstarší z nich jménem všech řekl králi: »Hotovi jsme raději zemřít, než otcovské zákony přestoupiti!« Král rozhněvav se dal mu za to hned vyříznouti jazyk, pak mu dal usekati ruce a nohy a po tom všem kázal jej položit na rozžhavenou pánev.

Když první zemřel, přivedli druhého. Na otázku, bude-li jísti, odpověděl jazykem otců svých: »Neučiním toho!« Protož i ten utrpěl muky jako starší bratr jeho. A již duši vypustiti maje, takto promluvil: »Nešlechetníče, ty nám odnímáš život vezdejší; král světa však nás, pro zákony jeho zemřelé, vzkřísí k životu věčnému!« Po něm byl umučen třetí. A když ten skonál, přivedli čtvrtého, po něm pátého a po něm šestého. I podivil se král a družina jeho, že za nic nepokládali muka.

Antioch usiloval všemožně získati aspoň nejmladšího. Sliboval mu a přísahou dotvrzoval, odstoupí-li od zákona otců, že jej obohatí a že jej bude mít za přítele. Když se k tomu jinoch neměl, povolal matku a domlouval jí, aby byla synovi radou na jeho záchranu. Ona však se nachýlila k němu a pravila mu jazykem otců: »Synu můj, pohled' na nebe a zemi a na všechny věci, které jsou v nich, a vzpomeň si, že je z ničeho Bůh učinil. Neboj se toho kata, ale hoden jsa svých bratří podstup smrt, abych tě v onen den zase s bratřími tvými přijala.« Když ona ještě mluvila, řekl jinoch: »Na co čekáte? Neposlechnu rozkazu králova. Ty pak, původce všeho zla proti Židům, neujdeš rukou Božích. Moji bratři, maličko nyní potrpěvše, došli slíbeného života věčného. Ale ty soudem Božím spravedlivé pokuty za svou zpupnost trpěti budeš.« Tu se král rozpálil hněvem a krutěji se na něho rozlítíl než na ostatní bratry.

Nejposléze, po synech, byla usmrcena i matka.

*

Tak chtěl tedy Antioch u Židů zničití víru v jediného Boha, jak ji Mojžíš a proroci hlásali. A zdálo se, že to

půjde. Vždyť právě ti ze Židů, kdo se měli o tu víru nejvíce starati, Saduceové, kněžská šlechta, odvozující svůj původ od velekněze Sádoka doby Davidovy, viděli v náboženství pouze prostředek zisku a panovačnosti. O náboženské potřeby lidu se nestarali a ze všech příkazů Zákona nejvíce zdůrazňovali, aby se nikde jinde neobětovalo než u nich ve chrámě jerusalemském a aby lid hojně oběti přinášel. A sotva vydal Antioch zákaz náboženství židovského, prohlásili se tito Saduceové s veleknězem v čele pro řecké pohanství a obětovali v Jerusalemě po vůli krále Diovi (Zevovi).

Str. 162

BOJE ZA SVOBODU

Matatiáš

Pronásledování Antiochovo bylo tak kruté, že se již zdálo, jako by pravá víra a spojené s ní naděje vykupitelské i u Židů měly býti pohřbeny.

V té době žil na venkově judském, v městě Modinu, kněz Matatiáš a měl pět synů. Když se dověděl, jak násilně a kruté je vnučováno Židům modlářství a jak hanebně byl zneuctěn jerusalemský chrám, rmoutil se proto velmi a řekl: »Běda mně, že jsem se narodil, abych viděl zkázu lidu svého jakož i zkázu města svatého a tu seděl, ano jest vydáno v ruce nepřátel, a svatyně jest v ruce cizinců!« I roztrhl roucha svá on i synové jeho, oblekli se v zíně a naříkali hlasitě.

I Mch 2

Tu přišli tam poslové krále Antiocha přimět obyvatele, aby obětovali modlám a tak odpadli od zákona Božího. Mnozí z lidu byli svolní, ale Matatiáš a synové jeho stáli pevně. Poslové Antiochovi ujavše slovo řekli Matatiášovi: »Jsi starostou v tomto městě. Proto přistup ty nejprve a vykonej rozkaz královský, jako jej vykonali všichni národové, i ti, kdo zůstali v Jerusalemě. Budeš za to ty a synové tvoji mezi přáteli královými a budeš poctěn zlatem, stříb-

rem a mnohými dary!« Matatiáš odpovídaje řekl: »Ať si všichni národové poslouchají krále Antiocha; já, synové a bratři moji poslušni budeme zákona otců našich!« Když domluvil tato slova, vystoupil jeden Žid před očima všech, aby obětoval modlám. Matatiáš vida to, rozhorlil se a přiskočiv zabil jej nad oltářem; i posla královského, který nutil obětovati, zabil a oltář zbořil. Vzkřikl pak hlasem velikým: »Každý, kdo horlí pro zákon Boží, nechť vyjde za mnou!« I utekl on a synové jeho do hor, opustivše, co měli v městě. A mnozí po nich odebrali se na poušť a usadili se tam se svými rodinami a stády. K nim se přidal sbor horlivců, Chasidejských, kteří přísně byli oddáni Zákonu, a všichni, kdo chtěli utéci zlým věcem, připojili se k nim a zesílili je. Tak ponenáhlu vytvořili jakési vojsko, porazili Zidy od Zákona odpadlé, bořili oltáře a bránili Zákon ozbrojenou rukou proti vetřelým pohanům.

*

Když se přiblížily Matatiášovi dny smrti, řekl synům svým: »Nyní rozmohla se zpupnost, nastal čas rozvratu... Protož, synové, horlete pro Zákon a dejte životy své za smlouvu otců svých a pamatujte na skutky jejich: i dojdete slávy veliké a jména věčného!

Abraham, zda nebyl shledán věrným ve zkoušce a zda nebylo mu to přičteno k spravedlnosti?

Josef v čas pokušení šetřil Zákona, i stal se pánem Egypta.

Josue splniv rozkaz Boží, stal se vůdcem v Izraeli.

David pro svou zbožnost dostal trůn královský na věky.

Eliáš, když horlivostí planul pro Zákon, vzat byl do nebe.

Ananiáš, Azariáš a Misael pro víru vysvobozeni byli z plamene.

Daniel pro svou poctivost vysvobozen byl ze lvích tlam.

Tak projděte v mysli rod od rodu. Žádný, kdo doufá v něho, neklesá. A slov člověka hříšného nebojte se; jeť

sláva jeho na kal a pro červy: dnes se povyšuje a zítra ho nebude, neboť obrátí se v prach a po jeho úmyslech bude veta.

Vy tedy, synové, vzmužte se a buďte silni v Zákoně, nebo tím budete slavní.«

I požehnal jim a přiřazen byl k otcům svým. Pochován byl od synů svých v otcovské hrobce v Modinu a oplakával ho všecek národ izraelský pláčem velikým.

J u d a M a c h a b e j s k ý

A povstal syn Matatiášův Juda a pomáhali mu bratři jeho a všichni, kdo se byli přidali k otci jeho, a vedli boj Izraelův s radostí. I Mch 3

On a jeho druhové chodili tajně po osadách, svolávali soukmenovce a všechny, kteří zůstali víře své věrni. A vzývali Pána, aby shlédl na lid, ode všech šlapaný, aby se slitoval nad chrámem od bezbožníků znesvěcovaným, aby slyšel hlas krve k němu volající a konečně aby se rozpomenul na rouhání, jež se dala proti jeho jménu, a ukázal, že se hněvá pro ty věci. Sestaviv si značné sbory vojenské na obranu i výboj, činil Juda nenadále vpády do měst a osad, pálil je a zabíral výhodná místa. Porazil potom rychle po sobě syrská vojska, vypravená proti němu pod vůdci Apoloniem, Seronem a Lysiou, a vtáhl vítězně do Jerusalema. II Mch 8 I Mch 4 R. 165

Pro svoji udatnost, že jako kladivem drtil nepřítele, byl Juda nazýván Machabejský (aramejské makkábá = kladivo). Název ten přešel i na Judovy bratry, na všechny Matatiášovy potomky. Machabejští.

Vystoupivše — on a lid jeho — na Sion, viděli svaté místo zpustlé, oltář znesvěcený, brány vypálené, v nádvoří proutí vyrostlé jako v lese. I roztrhli roucha svá, kvíleli kvílením velikým a sypali si popel na hlavu. A vybral Juda kněze bez úhony, mající zálibu v zákoně Božím, a vyčistili místo svaté. Potom vystavěli nový oltář a posvětili jej

i celou svatyni, vnesli svícen, oltář kadidlový a stůl obětní, rozsvítili lampy a přinášeli oběti. Veškeren pak lid padl na tvář, klaněli se a dobrořečili k nebi tomu, který dal jim toho štěstí se dočkat. Osm dní trvala slavnost. A Juda ustanovil, aby rok co rok opakována byla památka posvěcení chrámu s veselím a s radostí.

II Mch 9 Ale tu Antioch sám postavil se v čelo nových vojsk a dal se na pochod k Jerusalemu, chtěje ve svém hněvu a ve své pýše udělati z něho hřbitov. Ale ten, který všechny věci vidí, Pán Bůh Izraelův, udeřil jej ranou neuzdravitelnou. Za prudké jízdy spadl s vozu a těžce se obraziv, na všech údech se trápil. A kterému se zdálo, že i mořským vlnám rozkazovati a nejvyšší hory na váze zvážit může, ten nyní k zemi jsa sražen na nosítkách nošen byl a za živa maso s něho padalo. A toho, který málo předtím se domníval, že nebeských hvězd dosahá, toho žádný nemohl pro puch snést. Tu konečně začal k poznání sebe přicházeti. I svolal všechny své přátele a řekl jim: »V jak veliké soužení jsem to přišel! Rozpomínám se na zlé věci, které jsem učinil v Jerusalemě, a že jsem hubit poslal obyvatelstvo judské bez příčiny. Proto stihly mě tyto zlé věci!« I modlil se ten nešťastník k Pánu a sliboval, že všechno zlé, co učinil, napraví: městu, k němuž s chvatem jel, aby je se zemí srovnal a hřbitovem udělal, že dá svobodu, Židy, o kterých byl řekl, že mu nemají ani pohřbu být hodni, ale že je chce dáti ptactvu a šelmám rozchvátit, ty že rovnými Athénským učiní; chrám svatý, který prve vyloupil, že nejlepšími dary ozdobí, posvátné nářadí že rozmnoží a náklady, potřebné na oběti, ze svých důchodů že dodávati bude; ano, Židem že se stane, všechna místa země že zchodí a moc Boží že bude hlásati. Ale Bůh ho nevyslyšel. Byloť jeho pokání strachem před smrtí vynuceno. A tak ten vrah a rouhač, jak sám s jinými nakládal, tak smrtí bídnou život dokonal.

Po Antiochovi IV. nastoupil syn jeho Antioch V. Ježto II Mch 10
byl nedospělý, vládl za něho Lysias, jeden z vojevůdců R. 164
dříve jmenovaných, příbuzný mladého krále a poručník.

Tento Lysias, těžce nesa nedávnou svoji porážku, poslal proti Machabejskému vojevůdce Timothea. Když vtrhl Timothej do země Judské, modlili se Machabejský a lid jeho k Pánu, aby jim byl pomocen. Po modlitbě vytáhli z města proti nepříteli a dali se s ním v boj. A tu, sotva boj s prudkostí začal, ukázalo se Syrům s nebe pět mužů na koních se zlatými uzdami. Ti se postavili Židům v čelo. Dva z nich vzali Judu mezi sebe a chráníce ho, zakryli jej zbrojí svou. Ostatní pak stříleli na nepřátele bleskovými šípy, takže byli Syrové oslepeni a poraženi.

Ale Lysias znovu sebral veliké vojsko a sám vtrhl do II Mch 11
Judska. Machabejský a lid jeho s pláčem prosili Pána, aby dobrého anděla poslal k vysvobození Izraele. A prosba jejich byla vyslyšena. Když jim bylo utkati se s nepřitelem — bylo to v končinách hebronských, u Betsuru — ukázal se jezdec v bílém rouše, an před nimi jede, zlatým kopím potrásaje. Tu všichni společně dobrořečili Pánu a nabyli tolik odvahy, že byli schopni ne toliko lidi porazit, ale i nejlítější šelmy zdolat a zdi železné proniknout. Jako lvi obořili se na nepřátele a porazili je. Sám Lysias vyvázl jen útekem a učinil potom se Židy mír, kterým byla jim zaručena svoboda víry.

*

Brzy potom byli Izraelští nuceni postaviti se vojensky II Mch 12
na odpor Gorgiovi, syrskému správci Edomska. Přemohli jej, a on sám jen stěží ušel zajetí. Když pak Juda sbíral těla padlých, aby je pochoval, našli pod řízami zabitých něco z darů, obětovaných modlám,*) což Zákon Židům V Mz 7

*) Dary — asi zlaté a stříbrné sošky, modlám zasvěcené, jež při sobě pohané nosili jako ochranné prostředky. Sebrali je s těl padlých nepřátel.

zapovídal. I bylo všem zřejmo, že padli pro tu příčinu. Proto všichni uznali a chválili spravedlivý soud Páně a modlili se, aby provinění jejich bylo jim odpuštěno. Šlechtný Juda pak uspořádal sbírku a poslal dvanáct tisíc drachem stříbra do Jerusalema, aby podána byla oběť za hříchy mrtvých. — Vypravovatel událostí doby machabejské pozastavuje se u tohoto činu piety k zemřelým, vysvětluje jej vírou v budoucí vzkříšení, jinak že by smyslu neměl, a dokládá: »Svatá a spasitelná je myšlenka za mrtvé se modliti, aby hříchů zproštěni byli.«

*

I Mch 6 Syrové však měli pořád ještě v držení pevnost na Sionu a znepokojovali odtud izraelský lid, zvláště když chodil do chrámu. Pojal tedy Juda úmysl dobýti ji. Když se dověděli v Syrii, že je Sion obležen, vytáhl sám král Antioch, provázen Lysiou, s velikým množstvím vojska i koní a maje dvaatřicet slonů, cvičených k boji, a na nich dřevěné věže, bojovníky osazené. Proniknuv Edomskem, vtrhl do Judska od jihu. Juda pospíšil mu vstříc se svým ozbrojeným lidem. Setkali se u Betzakarje, na jihozápad od Betlema. V bitvě tam svedené bratr Judův Eleazar vida, že jedno z těch zvířat přioděno je pancíři královskými, domníval se, že je na něm král. I vydal se, aby vysvobodil lid svůj a dobyl sobě jména věčného: rozběhl se k slonu směle středem vojska, rozsévaje smrt napravo i nalevo, a dostav se k němu, nasadil pod ním meč a zabil ho; slon však padl na něho a tak Eleazar zemřel. Židé vidouce na druhé straně přesilu, couvli. Z vojska pak králova jedna část postoupila za nimi, druhá táhla k Jerusalemu a oblehla jej. Tu však přišla zpráva, že v Syrii vypukla vzpoura. I nabídl Antioch Židům mír a spěšně vrátil se domů.

*

Když zasedl na královský trůn syrský Demetrius, vrah I Mch 7
Antiochův, přišli k němu muži nešlechtní a bezbožní R. 162
z Izraele a žalovali řkouce: »Pobil Juda a bratři jeho
všecky tvé přátele, nás pak vyhnal z vlasti. Proto nyní
pošli muže, kterému důvěřuješ, ať jde, přesvědčí se o veš-
keré zhoubě, již způsobil Juda v tvých krajinách, a nechať
ztresce jej i všecky přátele jeho a pomocníky jejich!«

Poslal tedy král Nikánora, jednoho z nejznamenitějších
vojevůdců svých, a přikázal mu vyhladiti ten lid. Nikánor
táhl s velikým vojskem k Jerusalemu a přišed žádal, aby
byl Juda vydán. Kněží však odpřisáhli, že nevědí, kde jest.
Nikánor vztáhl ruku proti chrámu a zvolal vyzývavě: »Ne-
vydáte-li mi ho, srovnám tento dům se zemí!« Po těch slo-
vech odešel.

Zvěděv pak, že Juda mešká na severu Judska, spěchal II Mch 15
za ním, netaje se s úmyslem udeřiti na něho právě v den
sobotní, kdy Zákon ukládal Židům klid, tedy také klid
zbraní. Židé, kteří nuceni byli s ním táhnouti, zráželi ho:
»Nečiň tak, ale vzdej čest dni svátečnímu!« Tu onen ne-
šťastník se tázal: »Jest na nebi mocný, jenž přikázal
světiti den sobotní?« Oni odpověděli: »Je to sám Pán,
vládce na nebi, jenž přikázal světiti den sedmý.« Na to
Nikánor: »A já jsem vládce na zemi, jenž poručím vzíti
zbraň a královskou službu konati!«

Machabejský očekával s veškerou nadějí, že mu Bůh R. 161
přispěje na pomoc, a napomínal svých, aby se nebáli, ale
majíce v mysli, kolikrát se jim už dostalo pomoci s nebe,
aby i nyní doufali, že Všemohoucí dá jim zvítěziti. Vypra-
voval také sen, kterým všecky rozradostnil. Ukázal se mu
totiž Oniáš, který býval veleknězem, jak s rukama pozdvi-
ženýma se modlí za národ židovský. Potom se mu ukázal
i jiný muž, velebný věkem a v nádheře budící úžas. Oniáš
ujav slovo řekl: »Tento jest milovník bratří a národa
izraelského; on mnoho se modlí za národ a za všecko svaté
město: Jeremiáš, prorok Boží.« Tu vztáhl Jeremiáš pravici

a dal Judovi zlatý meč, rka: »Vezmi svatý meč, dar od Boha, kterým porazíš nepřátele lidu mého.«

Nikánor položil se táborem u Bethoronu. Ozbrojený lid Judův, povzbuzen slovy vůdce svého, která byla s to, aby zvýšila odvalu a posilnila mysl, nečekal, až nepřítel podnikne útok — byl by se patrně zdržel až do soboty —, ale předešel ho, sám se pustil v boj a — nepřítel potřel.

Padlému Nikánorovi uťaty hlava a nešlechtná ruka, kterou byl se slovy zpupnými proti svatému domu všemohoucího Boha vztáhl, a přineseny do Jerusalema. Tam ukazoval je Juda a dal ruku pošetilcovu pověsiti proti chrámu, hlavu pak vysoko na hradní zdi sionské, aby byla znamením pomoci Boží, dobře viditelným.

*

Juda nepochyboval, že Demetrius bude chtít utrpenou porážku pomstíti. V obavách, že s tak velikou moc nebude, počal se ohlížeti po spojencích — hledal pomoci u lidí, přestal spoléhati na pomoc Boží! A to se mu stalo osudným.

- I Mch 9 Demetrius vypravil vskutku zanedlouho veliké vojsko pod vůdcem Bakchidem proti Judovi. Juda, když jej byla naděje v spojeneckou pomoc zklamala, postavil se na odpor s lidem svým v Laise, blíže Bethelu. Lidu jeho byla jen hrstka, neboť z bázně před nepřítelem příliš silným vykradli se mnozí z tábora; tak byli vzcházejícím se zas odpadlictvím od víry na duchu pokleslí, vůle podlomené, neschopni mužného odhodlání. Přátelé radili Judovi, aby se uhnul boji a sbíral větší vojsko. Ale Juda řekl: »Odstup to, abychom utekli. Přišel-li čas náš, položme životy zmužile za bratry své a neuvoďme poskvrny na svoji slávu!«
- R. 161 A pustil se v boj. Ale mužstvo jeho podlehlo strašné přesile a on sám padl. I plakal pro něho veškeren lid pláčem velikým po mnoho dní a v smutku si opakovali: »Ach, padl rek, zastánce lidu izraelského!« Pochován byl v hrobě otců svých v městě Modinu.

Jonathan

Po hrdinné smrti Judově postavil se v čelo Židů bratr jeho Jonathan a bojoval dále proti Syrům, až s ním učinili mír, podle něhož zůstal sice jejich poddaným, ale jinak uznán za pána v zemi; jenom pevnost na Sioně jako zástavu si podrželi Syrští dále. I Mch 9 11

Chtěje pak ve svých rukou soustřediti veškeru moc, strhl na sebe Jonathan, podepřen přízni syrských králů, i velekněžství.*) Saduceové, židovská aristokracie — která se byla přiklonila k Machabejským, sotva se boj obrátil v jejich prospěch — lehce se s tím spřátelili. Ale ti, kdož přísně dbali zákona Mojžíšova, viděli v tom vzpouru proti Bohu. Vždyť mohl býti veleknězem jen potomek Áronova prvorozence, a tím Jonathan nebyl. Proto se od něho mnozí odštěpili, a tito odštěpenci, Farizeové,**) utvořili novou stranu, Machabejským velmi nebezpečnou, která, jsouc namířena proti Saduceům, měla ráz demokratický. Z počátku byli krvavě pronásledováni; později však začali s nimi Machabejští vyjednávati, slíbili jim účast ve vládě a — Farizeové dali se získati a sloužili jim právě tak, jako Saduceové.

Spory o trůn, jež v Syrii nastaly, přinesly Jonathanovi a Židům nové výhody. Antioch VI., jenž konečně vyšel ze sporů těch vítězem, prokazoval Jonathanovi čest téměř jako nezávislému králi. I Mch 12

Ale Tryfon, vůdce vojska Antiochova, chtěl vztáhnouti ruku na pána svého a vstaviti si na hlavu korunu; boje se však Jonathana, který při Antiochovi věrně stál, uklá-

*) Od dob perských obojí tu hodnost i moc, světskou i duchovní, spojoval v sobě nejvyšší kněz. Když Juda Machabejský jako osvoboditel vlasti stal se vládcem jejím, zůstala veleknězi jen duchovní moc a duchovní představenství. Jonathanovi náleží tedy po Judovi jen vladařství, on však si přibírá i nejvyšší kněžství.

**) Slovo to je z hebr. paraš = oddělití.

dal o život jeho. Vtrhl rychle s vojskem do Judska, vida však přesilu proti sobě, vzal útočiště ke lsti. Počal s Jonathaniem vyjednávat, zahrnoval jej počtami a dary. Tím si ho naklonil a dosáhl na něm, že rozpustil vojsko a pouze s tisícem mužů táhl k Ptolemaidě, aby ji podle návrhu Tryfonova slavně vzal v držení. Ale sotva překročil práh města, zavřeny jsou brány, byl jat a lid jeho pobit. Potom i dvou synů Jonathanových lstivě se zmocnil Tryfon a spolu s otcem je zahubil mečem.

Šimon

I Mch 13 Šimon vzal tělo Jonathana, bratra svého, a pochoval je v Modinu, městě svých otců. Potom se vypravil do Jerusalema, shromáždil lid a promluvil k němu: »Vy víte, jak veliké věci činili jsme pro zákon Boží a pro svatyni — já, bratři moji a dům otce mého — a jakých svízelností jsme zakusili. Pro Izraele zhynuli všichni bratři moji a zůstal jsem já sám.« I odpověděli mu hlasem velikým: »Tys vůdcem naším místo Judy a Jonathana, bratři svých. Bojuj boj náš a vše, co řekneš nám, učiníme!«

R. 142 A Šimon nezklamal důvěry lidu svého. Osvědčil se velmi dobrým vůdcem. Kráčel v šlépějích bratří svých za osvo-
bozením vlasti od cizí nadvlády. Zmocnil se konečně syrské pevnosti na hoře Sionu, posledního zbytku cizího panství, a šťastně dovedl využití nových zápletek a bojů o trůn v Syrii. A tak obezřelostí svou neméně než statečností do-
dělal se úplné státní samostatnosti.

I Mch 14 V zemi Judské zmlkly potom boje a pokoj byl po všechny dny Šimona, který vyhledával dobro svému národu. Každý vzdělával svou zemi v klidu, země vydávala úrody své a stromoví rovin ovoce své. Starší sedali na ulicích a rozmlouvali o blahu země, jinoši pak obléčeli se v nádheru válečného roucha. Každý sedal pod svým vinným kmenem a pod fíkem, aniž koho bylo, kdo by je vystrašil. Šimon

pozdvíhoval všechny ponížené lidu svého, vyhledával Zákona, vyhladil každého odpadlíka a zločince. Dal raziti vlastní minci (stříbrné sikly). Také svatyni zvelebil a náradí svatyně rozmnožil.

Sláva Šimonova pronikla až do Říma a do Sparty. Byli odtud vypraveni poslové blaho Šimonovi přáti. A lid, oceňuje skutky Šimonovy a slávu, již dobyl národu svému, ustanovil ho knížetem a veleknězem dědičně, dokud by nepovstal prorok spolehlivý, jenž by zvěstoval nový řád Boží. Ustanovení to vryto bylo do měděných desek a upevněno v podloubí chrámovém.

* *

V té době byla z vnuknutí Božího sepsána v Egyptě od nějakého spravedlivého Helenisty kniha Moudrosti. Byla sdělána řecky, nejspíše v Alexandrii, hlavním sídle tehdejší vzdělanosti řecké, a stala se vydatnou pomocí k věrnosti u víře a k horlivému plnění Zákona.

Pohanská vzdělanost totiž s královskou přízní, mocí, leskem a rozkošnickým životem lákala egyptské Židy, aby odpadli od náboženství svých otců, které jim ukládalo jen sebezapírání a přinášelo ústrky. Spisovatel chtěl ty, kteří dosud zůstali židovství věrni, posílit ve víře a potěšit poukazem na hojné a vzácné dary, které jim podává jejich náboženství, jakož i na zásluhu života podle něho. To je moudrost jím tolik doporučovaná.

Z obsahu knihy :

Duše spravedlivých jsou v ruce Boží
a mučidlo smrti nedotkne se jich.
Zdálo se nemoudrým, že jest veta po nich,
za neštěstí měli odchod jejich a za zkázu,
ale oni jsou v pokoji.
Neboť i když zde na zemi trpěli muky,

Mdr 3

všecka důvěra jejich tkvěla v nesmrtelnosti;
 maličko trestání byvše, došli hojného blaha,
 ježto Bůh zkusil je a shledal, že ho jsou hodni.
 Jako zlato v ohni vyzkoušel je
 a jako celopalnou oběť je přijal.

Mdr 4 Spravedlivý, byť před časem smrtí zachvácený, v pokoji
 bude.

Neboť co stáří ctihodným činí, není dlouhověkost,
 ale moudrost a život neposkvrněný.
 Protože se zalíbil Bohu, stal se miláčkem jeho.
 Vytržen byl, aby zloba nezměnila smýšlení jeho
 neb aby lest nesvedla duše jeho.
 Došel v krátce vrcholu,*) vyplnil časy mnohé.

Mdr 5 Tehdy**) stát budou spravedliví s velikou důvěrou
 proti těm, kteří je kdysi sužovali
 a kteří mařili námahy jejich.
 Říkat budou si vespolek kajíce se,
 z duše sklíčené budou hořekovat:
 »To jsou ti, kteří nám byli kdysi pro posměch
 a které tupit bylo naším zvykem.
 My nemoudří mněli jsme, že jejich život je šílenství
 a jejich konec že jest bezectný.
 Aj, kterak připočtení jsou k synům Božím
 a mezi svatými jest úděl jejich!
 Mýlili jsme se tedy...
 Co nám prospěla pýcha
 aneb co nám pomohlo bohatství?
 Pominulo to vše jako stín
 a jako prchavá pověst.
 Jako loď, která přechází vzdulou vodu,
 jejíž stopy, když přejde, nelze nalézt mezi vlnami,
 aneb jako pták, jenž letí vzduchem,

*) Vrcholu mravnosti, etnostného života.

**) Totiž o posledním soudu.

jehož cesty nižádného znamení se nenalézá:
 tak i my jsme zanikli;
 nemohli jsme se vykázati žádným znamením ctnosti,
 ve své špatnosti byli jsme uchvázeni.«
 Naděje bezbožného je totiž jako prach, jež vítr
 uchvacuje,
 a jako tenoučká pěna, vichřicí rozptýlená;
 bývá rozváta jako dým od větru,
 přechází jako památka na jednodenního hosta.
 Spravedliví však na věky jsou živi,
 v Hospodinu jest odplata jejich
 a péči o ně má Nejvyšší.

* *

Ale Šimonův zeť Ptolemeus ustanoven byl velitelem na I Mch 16
 rovině jerišské a měl stříbra i zlata mnoho. I zpyšnělo
 srdce jeho: chtěl se zmocniti země. Proto obmýšlel lest
 proti Šimonovi a synům jeho. Když jednou procházel Ši-
 mon judská města v péči o jejich blaho a přišel také do
 Jericha, on a Matatiáš a Juda, synové jeho, přijal je Pto-
 lemeus na pevnůstce blízko Jericha a vystrojil jim veliké
 hody. A když se Šimon a synové jeho, nic zlého netušíce,
 rozjařili nápojem, přepadl je Ptolemeus se svým muž-
 stvem, které v úkrytu čekalo, a zabili Šimona i oba jeho R. 135
 syny. Avšak záměr Ptolemeův, pomocí syrskou dostati se
 na místo Simonovo, se nezdařil. Třetí Šimonův syn totiž,
 Jan Hyrkán, který nebyl přítomen, když Ptolemeus pod-
 skočil a usmrtil otce jeho a bratry, dověděl se včas, že
 i jemu podobný osud je chystán a že již ozbrojenci jsou
 odesláni, aby jej se světa sprovodili. I pospíšil jim se svou
 družinou vstříc a pobil je. A stal se nástupcem otcovým
 jako kníže a velekněz.

Zde končí biblické zprávy starozákonní. Další vypravování je čer-
 páno z pramenů mimobiblických.

»PLNOST ČASU«

V p o d d a n s t v í ř í m s k é m

Za Jana Hyrkána a následujících panovníků z krve machabejské (Machabejských) přibývalo sice říši židovské vnějšího lesku, ale současně také vystupovaly v popředí známky vnitřního rozkladu. Konečně vypukly mezi členy vladařského rodu spory o trůn, jež vedly až k válce občanské a k tomu, že cizinci, zvláště Římané, jejichž panství sahalo v té době přes Syrii až k hranicím Palestiny, počali se vměšovati do vnitřních záležitostí státu židovského, ovšem jen proto, aby v příhodné chvíli sami z nich těžili.

R. 63 Z římských dějin známý Pompeius, maje rozhodnouti mezi dvěma bratry Hyrkánem a Aristobulem, vytáhl proti Jerusalemu a dobyv ho zajal Aristobula i jeho rodinu, Hyrkána pak učinil vladařem (etnarchou), na Římanech závislým, a nejvyšším knězem. Ale syn Aristobulův Alexander cestou do Říma Pompeiovi uprchl a válku začal znova. A tak bylo bojováno dále, až se podařilo také Alexandrovu bratru Antigonovi ze zajetí utéci a Hyrkána z Jerusalema zapuditi.

Než ani Antigon neudržel se při vládě. Uteklť se tehdy k Římanům Herodes idumejský, který měl za manželku Hyrkánovu vnučku Mariamnu a byl místodržitelem v Samařsku; žádal pro sebe a své příbuzné ochrany. Zalibiv se pak triumvirům Antoniovi a Oktavianovi, byl působením jejich ustanoven od senátu římského za krále židovského, Římanům poplatného. Bylo mu sice potom ještě vésti válku proti Antigonovi, dobyl však pomocí římskou Str. 54 Jerusalema a dosedl na trůn skutečně (r. 37).

Herodes vládl krutě. Protil mnoho krve nevinné, i svých nejbližších příbuzných. Posléze však poznáváje, jak těžce nesou Židé jeho krutost a ještě více to, že nad nimi vládne cizinec, chtěl sobě získati přízeň jejich a opravil z té pří-

činy velkolepě chrám jerusalemský, takže se skvěl zvenčí mramorem a střechy jeho zářily zlatem, uvnitř pak oslňoval návštěvníka krásou a nádherou.*)

*

Poměry náboženské utvářely se tehda v židovstvu nepříznivě. Byla to doba náboženského úpadku, který se dostavil hlavně vinou soupeřících stran Farizeů a Saduceů, jež ovládaly veškeren život národa. O poslání národa izraelského, uchovati víru v jediného pravého Boha neporušenou a připravití sebe a s sebou i lidstvo ostatní na Vykupitele, nestarala se však ani jedna, ani druhá strana.

Saduceové smýšleli vládně římsky. Náboženství jim bylo celkem lhostejno; stýkající se s Římany oblíbili si volné názory i volnou životní praxi a zavrhovali proto ze své víry, co se jim nejméně hodilo: víru v nesmrtelnost duše a v zmrtvýchvstání.

Farizeové byli zapřisáhlými odpůrci jak Heroda, tak Římanů. Zákon Mojžíšův vykládali si tak, jak právě potřebovali. A běda tomu, kdo by s nimi nebyl souhlasil! Měli dost moci, aby proti němu poštvali nemyslicí dav a donutili každou vládu, aby ho potrestala. Pokládajíce se za zvláště zbožné a spravedlivé, dívali se na ostatní všecky s opovržením. Jednotlivé předpisy Zákona zachovávali úzkostlivě podle písmeny, nikoli však podle ducha. Tak upadali v pokrytectví. Že Vykupitel přijde, věřili a věděli. Čekali ho netrpělivě. Jejich učitelé Zákona, zákoníci, vykládali všude

*) K tomuto chrámu, zvanému pro řečené opravy Herodovým, vízí se mnohé příběhy Nového Zákona. V něm Zachariáš přinášel v oběť kadidlo a spatřil zjevení anděla, tam byl Kristus Pán jako dítě nebeskému Otci představen, tam dvanáctiletý seděl mezi zákoníky. Na cimbuří tohoto chrámu byl pokoušen, z nádvoří jeho vyháněl prodavače a penězoměnce, když hlučným obchodováním rušili posvátnost místa a zneuctívali je, tam promlouval u příležitosti svátků židovských k lidu, lačnějším po jeho slovech, tam se utkával v slovním zápasu se svými nepřáteli.

ve školách i sbornicích doma i v osadách, že přijde, aby zbavil zemi Židů cizí, to jest římské nadvlády, aby obnovil dávnou říši Davidovu a dopomohl jim k vládě nad světem. O Mesiáši, zakladateli říše lásky a pokoje, nechtěli vědět a dotýcným místům Písma svatého podkládali jiný smysl.

Jen mezi prostým lidem a mezi ideálními duchy udržovalo se mínění, že Vykupitel nebude pozemským králem, ale že vysvobodí lidstvo z poroby hříchu, že bude učiti po způsobu proroků všelike pravdě a že založí království lásky a pokoje, v němž bude moci spasen býti každý člověk, tedy že bude králem v duchovním smyslu, králem lidských duší. A tato lepší část Židů, toto dobré jádro národa toužilo vroucně po Vykupiteli a volalo příchod jeho slovy Isaiášovými:

Js 45 »Rosu dejte, nebesa, shůry,
 oblačkové, dštěte Spravedlivého;
 otevři se, země, a vypuť Spasitele!«

Naděje v příchod Vykupitelův oživovaly tím více, čím blíže bylo k splnění slavné předpovědi Daniele proroka, že od dovolení daného Židům k obnově Jerusalema až do smrti Mesiášovy uplyne devětašedesát a půl ročního týdne. *)

*

Také u pohanů (myslíme tu hlavně na Řeky a Římány) byl v té době stav náboženský a mravní velmi smutný.

Jejich spisovatelé líčí sytými barvami neřesti své doby, které až i prahy chrámové veřejně překračovaly, chtějíce býti pokládány za úkon obětní. Zkaženost mravů pronikla

*) O žhavé touze židovstva po Vykupiteli a dychtivém očekávání jeho příchodu v té době svědčí evangelia svými zprávami o Zachariášovi, o Simeonovi a prorokyni Anně. Toho dokladem jsou i zástupy, které se shromažďovaly k Janovi u Jordánu, a poselství, jež k němu posílala velerada židovská s otázkou: »Ty, kdo jsi?«

i poměry rodinné a otrávil je. Žena byla bez vážnosti. Dítě odložit, usmrtit bylo dovoleno. Péči o malé dítě přenechávala římská matka řecké služce, vychování svěřovali rodiče otrokům. A jaké to mohlo býti vychování od ubožáků bez vzdělání a bez práv, vyrostlých v bídě a bití, pokládaných ne za lidi, ale za pouhou věc. Pohanský starověk neznal soucitu s chudobou, s nemocí, se stářím; s přemoženými a cizinci nakládal tvrdě. V době císařské bylo největší zábavou římského lidu dívat se v cirkus na zápasy lidí s dravými šelmami a v arénách na krvavé zápasy gladiátorů. Všecko se chvělo požitkem, když rvána byla lidská těla zuby a tlapami šelem nebo když ocel gladiátora nožila se do těla protivníka. Obraz hrozného zesurování.

Pokud jde o náboženství samo: Když fantazie umělců dala bohům lidskou tvářnost a opředla je lidskými slabostmi a vášněmi, byl od toho již jen malý krok k poznání, že domnělí bohové nejsou než lidé, kteří byli svými vrstevníky nebo jejich potomky v závratnou výši povzneseni, zbožněni. A tehdy víra v bohy v základě svém zhasla, třebaže u prostého lidu — chráněna jsouc autoritou státní — dlouho ještě, velmi dlouho trvala. Kam, ke komu se měl myslící člověk obrátit o náhradu? Mohla mu ji poskytnouti tehdejší filosofie? Její nejprřednější ctnost, jako cesta k vnitřnímu pokoji a štěstí doporučovaná, byla apatie, resignace. Člověk má zůstat stejně klidný v slasti i strasti! Že tento názor nemohl proniknouti do širokých vrstev lidu, je samozřejmo. Jen málo lidí má tak silnou vůli, zvláště ve dnech utrpení. Srdci trpícího člověka nedostávalo se útěchy a spolu prodíralo se z hlubin duše na povrch vědomí viny. Procitla touha po spáse a vykoupení. A tato touha vystupovala určitěji a naléhavěji od dob úžasné expanse řeckého ducha pod vedením Alexandra Velikého. Všeobecným stávalo se mínění, že Východ přinese spásu. Z náboženských vlivů Východu ne poslední pak byl vliv

židovský. Proto mnozí pohané přestupovali tehda k židovství (proselyté). Bylo to tím spíše možno, že ve všech větších městech tehdy známého světa již byly židovské osady, které měly v rukou obchod a peněžní trh. Do těchto osad vysílal velekněz jerusalemský každého roku posly, kteří vybírali náboženskou daň, prohlašovali v synagogách nové náboženské příkazy a vykládali Písmo svaté Židům i pohanům. Tak se šířila známost Boha pravého podle starozákonních představ židovských se vším, tedy i s nádějami mesiášskými.

*

Když očekávání spásy a volání po ní stalo se všeobecným a když tak příprava lidstva k vykoupení byla dovršena, či jak to později vyjádřil svatý Pavel, »když přišla plnost času«, seslal Bůh Syna svého, aby světu přinesl vykoupení a spásu. Vykupitelem tím a Spasitelem byl

JEŽÍŠ KRISTUS.

Nový Zákon

VYKOUPENÍ

NAROZENÍ A DĚTSTVÍ JEŽÍŠOVO

Místa, označená krajovými odkazy na určité evangelium, obsahují tu a tam i nějakou podrobnost ze souběžných (paralelních) míst ostatních evangelistů.

Slova, ohraničená okrouhlými závorkami, nejsou v evangeliích; přidána tu jsou někde za výkladem, jinde k dosažení plynulejší spojitosti.

Za dnů Heroda, krále judského,*) žil jakýsi kněz, jménem Zachariáš, z třídy Abiovy; manželka jeho byla z dcer Áronových a jméno její bylo Alžběta. Oba byli spravedliví před Bohem, plníce všechna přikázání a předpisy jeho, a šli životem bez úhony. Ale neměli dětí, protože Alžběta byla neplodná. A oba byli již pokročili ve dnech svých. Lk 1

I stalo se, když (jednou) Zachariáš v pořádku třídy své konal úřad kněžský před Bohem a podle obyčeje úřadu kněžského připadlo naň losem, aby vešel do chrámu a zapálil v oběť kadidlo, a všechno množství lidu modlilo se venku v době toho zápalu: že se mu ukázal anděl Páně, stojící na pravé straně oltáře kadidlového. Když jej Zachariáš uzel, lekl se a bázeň připadla na něho. I řekl mu anděl: »Neboj se, Zachariáši! Vyslyšena jest modlitba tvá.***) A manželka tvoje Alžběta porodí tobě syna a dáš mu jméno Jan. Budeš mít radost velikou a mnozí budou se radovati z jeho narození, neboť bude veliký před Hospodinem a vína a nápoje opojného pít nebude a již ze života matky své naplněn bude Duchem svatým a mnohé ze synů izraelských obrátí k Vykupiteli. On půjde před ním v duchu a moci Eliášově, aby obrátil srdce otců k dětem a hříšné

Str. 263

*) Je to týž Herodes, o kterém byla řeč na str. 286 a 287. Bývá označován přímým »Veliký«.

**) To jest modlitba, kterou konal Zachariáš při oběti jménem celého národa, aby již Vykupitel přišel.

k smýšlení spravedlivých, aby mu tak lid dokonale připravil.« I řekl Zachariáš andělovi: »Po čem to poznám? Vždyť jsem stár, i manželka moje pokročila ve dnech svých.« Anděl odpověděl jemu: »Já jsem Gabriel, který stojím před Bohem, a jsem poslán, abych k tobě mluvil a ty věci tobě zvěstoval. A hle, budeš němý a nebudeš moci mluvit až do dne, kterého se ty věci stanou, protože jsi neuvěřil mým slovům, která se vyplní časem svým.«

Lid očekával Zachariáše a divili se, že dlouho mešká ve chrámě. Když pak vyšel, nemohl k nim mluvit. I poznali, že měl vidění. A on pokyvoval jim a zůstal němý. Když pak se naplnili dnové služby jeho, odešel domů.

Po těch dnech počala Alžběta, manželka jeho. A tajila se po pět měsíců a děkovala Pánu, že shlédł, aby odňal pohanu její mezi lidmi.

*

Měsíce šestého poslán byl od Boha anděl Gabriel do města galilejského, jehož jméno Nazaret, k panně zasnoubené muži, jehož jméno bylo Josef, z domu Davidova, a jméno panny — Maria. Anděl k ní vešel a řekl: »Zdráva buď, milostiplná, Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami!« Ona užasla nad řečí jeho a přemýšlela, jaké by to bylo pozdravení. I řekl jí anděl: »Neboj se, Maria, neboť jsi našla milost u Boha. Hle, počneš v životě a porodíš syna a dáš mu jméno Ježíš. Ten bude veliký a Syn Nejvyššího slouti bude a Pán Bůh dá mu trůn Davida, otce jeho;*) bude kralovati v domě Jakubově na věky a království jeho

*) Z těchto slov, kde se David výslovně nazývá otcem (ve významu praotcem, předkem) syna Mariina Ježíše, dále z okolností, že se Maria, poslušna rozkazu císařova, spolu se sv. Josefem dostavila k soupisu do Betlema, z něhož pocházel rod Davidův, jak o tom níže bude vypravováno, a konečně ze starobylé a úctyhodné tradice, podle níž byl otcem Mariiným Joachim z rodu Davidova, z toho všeho plyne, že Panna Maria byla stejně jako Josef z Davidova královského, třeba tehdy již zchudlého rodu.

nebude konce.« I řekla Maria k andělu: »Kterak se to stane, když muže nepoznávám?« Anděl odpovídaje řekl jí: »Duch svatý sestoupí v tebe a moc Nejvyššího tě zastíní. Hle, Alžběta, příbuzná tvoje! Také ona počala syna v stáří svém a nyní jest již v šestém měsíci, ta, která slove neplodná, neboť nemožná není u Boha ničádná věc.« I řekla Maria: »Aj, já dívka Páně, staniž se mi podle slova tvého.« Tu odešel od ní anděl.

Tak »Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi.« »Slovo« Jn 1 zde ve významu Syn Boží, druhá božská osoba. Smysl výroku toho je tedy: Syn Boží stal se člověkem a začal svůj pozemský život.

Povstala pak Maria v těch dnech a odešla s chvatem na hory do města Judova. I vešla do domu Zachariášova a pozdravila Alžbětu. Jak uslyšela Alžběta pozdravení Mariino, zachvělo se děťátko v životě jejím a byla naplněna Duchem svatým. I zvolala hlasem velikým, řkouc: »Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého! A odkud mi to, že matka Pána mého přišla ke mně? Neboť hle, jak došel hlas pozdravu tvého v uši mé, zaplesalo radostí děťátko v životě mém. Blahoslavená jsi, žes uvěřila, neboť se vyplní ty věci, které byly pověděny tobě od Pána.«

(Když takto Marie znovu slyšela od Alžběty, co dříve jí zvěstoval anděl, zmocnilo se jí veliké a svaté nadšení, a ona — u vytržení — chvalořečila Bohu slovy):

»Velebí duše má Hospodina
a zplesal duch můj v Bohu, spasiteli mém,
že shlédl na ponížení služebnice své,
nebo hle, od této chvíle blahoslaviti mě budou všechna
pokolení.«

I zůstala Maria s Alžbětou asi tři měsíce a potom se vrátila do domova svého.

(Po návratu do Nazareta,) prve než s ní vešel Josef Mt 1 v manželství, nalezena jest Maria těhotnou. Josef pak, jsa spravedlivý a nechtě ji postaviti na odiv, hodlal ji tajně (ze snubního závazku) propustiti. Ale když o tom přemýšlel,

hle, anděl Páně ukázal se mu ve snách a řekl: »Josefe, synu Davidův, neboj se přijmouti Marii, neboť co se v ní počalo, z Ducha svatého jest. Porodí pak syna a dáš mu jméno Ježíš,*). to jest Spasitel, neboť on spasí lid svůj, (vysvobodí) od hříchů jejich.« To pak všechno se stalo, aby se vyplnilo, co bylo pověděno od Pána skrze proroka slovy: »Aj, panna počne a porodí syna a dají mu jméno Emanuel,« to jest v překladě »S námi Bůh«. I učinil Josef, jak mu přikázal anděl: pojal ji za manželku. Ale nepoznal ji.

*

Lk 1 Alžbětě pak naplnil se čas, aby porodila. I porodila syna. Když sousedé a příbuzní uslyšeli, že jí Hospodin prokázal veliké milosrdenství, radovali se s ní. A v den osmý přišli obřezat dítě a chtěli je nazvati dle jména otcova Zachariáš. Ale matka jeho pravila: »Nikoliv; slouti bude Jan.« I řekli jí: »Vždyť není nikoho v tvém příbuzenstvu, jenž by se tím jménem nazýval.« Pokynuli tedy otcí, jak by chtěl, aby se dítě jmenovalo. A on, požádav o tabulku, napsal na ni: »Jan jest jméno jeho.« A hned se otevřela ústa jeho i jazyk. Začal mluvit i velebil Boha řka:

»Požehnán buď Hospodin, Bůh izraelský,
že shlédl a vykoupení zjednal lidu svému
a že vzbudil nám spásu
v domě Davida, služebníka svého,
jak byl mluvil ústy
svatých proroků svých odvěkých.
Ukázal, že jest pamětliv svaté úmluvy své,
kterou se byl zavázal Abrahamovi, otcí našemu.
A ty, dítě, prorokem Nejvyššího slouti budeš,
nebo půjdeš před Pánem připravovat cesty jeho.«

*) Jméno Ježíš je totožné se starozákonním jménem Josue. Výklad na str. 87. Řeční překladatelé Písma svatého přepsali jméno to na Jésús, kteréhožto znění se přidržela i latina ve svém Jesus. Z toho naše Ježíš.

Tu připadla hrůza na všechny sousedy jeho a po všech horách judských rozhlašovaly se ty věci; a všichni, kteří to slyšeli, pravili u sebe: »Čím as bude to dítě?!« Nebo ruka Páně byla s ním.

Dítě pak rostlo a sílilo podle ducha.

(Když vyrostl) Jan, odešel do pouště a tam (v samotě) žil až do dne, kdy se ukázal lidu izraelskému.

*

Toho času vyšel rozkaz od císaře Augusta, aby byl vykonán soupis celé říše. — Tento soupis konal se první za náčelnictví Kviriniova v Syrii.*) — I šli všichni, aby se přihlašovali, každý do města svého. Odešel tedy i Josef z Galileje, z města Nazareta, do Judska, do města Davidova, jež slove Betlem, protože byl z domu a z kmene Davidova, aby se přihlásil s Marií, manželkou svou, jež byla těhotná. Stalo se pak, když tam byli, že se naplnili dnové, aby porodila. I porodila syna a zavinula jej do plének a položila v jesle, protože neměli místa v hospodě.

A byli v té krajině pastýři, ponocující a na stráži jsouce nad stádem svým. A hle, anděl Páně stanul vedle nich a jasnost Boží je obklíčila. I báli se bázní velikou. Řekl pak jim anděl: »Nebojte se, neboť hle, zvěstuji vám radost velikou, která bude všemu lidu: Narodil se vám dnes Spasitel, to jest Kristus**) Pán, v městě Davidově. A toto vám bude

*) Takto udává evangelista dobu narození Páně. — Narození Páně je začátkem našeho (křesťanského) letopočtu. Původcem tohoto letopočtu jest učený mnich Dionysius Exiguus († 556). Ten však, nemaje tolik možnosti přesného dějepisného bádání, jako má doba nová, položil rok narození Páně o něco dopředu. Narodil se tedy Kristus Pán několik, snad čtyři nebo pět let před počátkem našeho letopočtu (křesťanské éry).

**) Slovo Kristus je řecké (Christos) a má stejný význam jako hebrejské Mesiáš (Mašáh), totiž Pomazaný (viz str. 252), »Pomazaný Páně« (viz str. 302). Vykupitel označován byl těmito jmény se zřetelem na trojí úřad svůj: učitelský, kněžský a královský. V Starém Zákoně bývali totiž proroci, kněží a králové pomazáním posvěcováni a uváděni tak ve svůj úřad.

znamením: Naleznete nemluvnátko zavinité v plénkách a položené v jeslích.« A hned bylo s andělem množství vojska nebeského,*) kteří chválili Boha slovy: »Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle!«

I stalo se, jak odešli andělé od nich do nebe, že pastýři řekli k sobě vespolek: »Pojďme až do Betlema a vizme, co se stalo a co Pán oznámil nám.« I šli s chvatem a našli Marii a Josefa i nemluvnátko položené v jeslích. A vypravovali, co jim bylo pověřeno o něm. A všichni, kteří to slyšeli, divili se těm věcem, které jim byly pověřeny od pastýřů. Maria pak uchovávala všechna ta slova, uvažujíc o nich v srdci svém. I vrátili se pastýři, velebíce a chválíce Boha za vše, co slyšeli a viděli.

A když se naplnilo dní osm, aby obřezáno bylo dítě, dali mu jméno Ježíš, kterým bylo nazváno od anděla, prve než se v životě počalo.

*

Mt 1 Rodokmen Ježíše Krista, syna Davidova, syna Abrahamova. Abraham zplodil Izáka, Izák Jakuba, Jakub Judu s bratry jeho. Juda pak zplodil Faresa a Zaru z Tamary, Fares zplodil Esrona, Esron Arama, Aram Aminadaba, Aminadab Násona, Náson Salmona, Salmon Bóza z Rahaby. Bóz pak zplodil Obeda z Rut. Obed zplodil Jessea, Jesse (= Isai) Davida krále, David pak král zplodil Šalomouna z té, která bývala Uriášovou, Šalomoun zplodil Roboama, Roboam Abiáš, Abiáš Ásu, Ása Josafata, Josafat Jorama, Joram Ozíáše (viz pozn. níže!), Ozíáš Joatama, Joatam Achaza, Achaz Ezechiáše, Ezechiáš Manassa, Manasse Amona, Amon Josiáše, Josiáš pak zplodil Jechoniáše (viz pozn. níže!) a bratry jeho za stěhování babylonského.

Po stěhování babylonském Jechoniáš zplodil Salatiele, Salatiel Zorobabele, Zorobabel Abiuda, Abiud Eliakima, Eliakim Azora, Azor Sádoka, Sádok Achima, Achim Eliuda, Eliud Eleazara, Eleazar Matana, Matan Jakuba, Jakub pak zplodil Josefa, muže Marie, z níž se narodil Ježíš, jenž slove Kristus. — (Ozíáš nepocházel z Jorama přímo. Po Joramovi byl totiž králem syn jeho Ochozíáš, po něm syn jeho Joas, po Joasovi syn jeho Amasiáš a teprve tohoto Amasiáše syn byl Ozíáš. Vykladači Písem svatých se domnívají, že proto byli tu tři potomci Joramovi vynecháni, ježto pocházeli po přeslici

*) Andělů.

z Achaba, nad nímž a nad jehož rodem Hospodin vyslovil kletbu pro hříšné činy jeho a manželky Jezabel, a kletby se vztahovaly i na potomstvo až do třetího a čtvrtého pokolení. — Josiášův syn a Jecho-niášův otec Joakim tu vynechán. Asi proto, že se nestal králem podle platného řádu nástupnického, nýbrž že ustanoven králem od faraona egyptského.)

*

Když se narodil Ježíš v Betlemě judském za dnů Heroda Mt 2
krále, hle, mudrci od východu přišli do Jerusalema, řkouce:
»Kde je ten novorozený král židovský? Viděli jsme hvězdu
jeho na východě, i přišli jsme poklonit se jemu.«

(Dávne prorocství Balaamovo »Vychází hvězda z Jakuba,
povstává žezlo z Izraele« dostalo se až k pohanům, a to Str. 107
ne-li již dříve, tedy jistě v době zajetí. Tím spíše vešlo
u nich ve známost i slavné prorocství Danielovo. A že doba St. 252
jím předpověděná chýlila se ke konci, proto, když se uká-
zala neobyčejná hvězda, připadlo hned perským mudrcům
(magům) na mysl, že se narodil očekávaný král, který
přinese spásu všemu světu; a hned se také vydali na cestu,
aby jej vyhledali a jemu se poklonili.)

Jak to uslyšel Herodes, ulekl se. (Bál se o svůj králov-
ský trůn. I v slíbeném Vykupiteli, který byl předpovídan
jako král, viděl nebezpečného soupeře.) Shromáždil všechny
velekněze a znalce Písma*) a tázal se jich, kde se má
Kristus**) naroditi. Oni pak řekli jemu: »V Betlemě jud-

*) Velekněze vlastně tak zvaného a představené 24 kněžských tříd.
Znací Písma — zákoníci. Viz str. 261 a 287.

**) Uvykli jsme již ztotožňovati jméno Kristus se jménem Ježíš
a užíváme obojího jako pojmenování Pána a Spasitele našeho, nebo
spojujeme obě ta jména a říkáme Ježíš Kristus, po případě Kristus
Ježíš. Třeba však důrazně upozorniti, že v evangeliích jsou ta dvě
jména dobře odlišena, a kdo by v nich nečinil rozdíl, těžko by někde
chápal smysl evangelního textu. Jako zde. Herodes neptal se mudrců,
kde se má naroditi Ježíš, ale ptal se, kde se má naroditi Kristus.
Jméno »Ježíš« mělo více lidí; příkladem tu buď uveden aspoň Josue
(= Ježíš, viz str. 87), vůdce Izraelitů po Mojžíšovi. Ale jméno
»Kristus« je tolik jako Vykupitel a Spasitel, Mesiáš, od proroků

Str. 211 ském; neboť takto je psáno skrze proroka: »A ty, Betleme, území judské, nikoli nejsi nejmenší mezi knížecími městy judskými, neboť z tebe vyjde vévoda, který bude spravovat lid můj izraelský.« Tu Herodes povolal tajně mudrce, vyptal se jich bedlivě na čas, kdy hvězda svítila, a poslal je do Betlema. »Jděte,« pravil, »a ptejte se pilně po dítěti; až je naleznete, zvěstujte mi, abych i já šel a poklonil se mu.« Oni pak, vyslechnuvše krále, odjeli. A hle, hvězda, kterou byli viděli na východě, šla před nimi. Když ji opět uzřeli, zaradovali se radostí velmi velikou. A ona konečně stanula nad místem, kde bylo dítě. I vešli do domu a našli dítě s Marií, matkou jeho, a padli a klaněli se jemu; potom otevřeli poklady své a obětovali mu dary: zlato, kadidlo a myrhu. A dostavše napomenutí ve snách, aby se nevraceli k Herodovi, vrátili se jinou cestou do země své.

*

Lk 2 Když pak přišli dnové očišťování podle zákona Mojžíšova, nesli jej rodiče do Jerusalema, aby jej postavili před Hospodinem — jak psáno jest v Zákoně: Každý pacholík, jenž otvírá život, buď zasvěcen Pánu — a aby dali oběť, jak pověděno je v zákoně Hospodinově, dvě hrdliček nebo dvě holoubátek.

A hle, v Jerusalemě byl člověk, jehož jméno bylo Si-meon. A člověk ten byl spravedlivý a bohabojný, očekával potěšení Izraelova*) a Duch svatý byl v něm. A dostalo se mu zjevení od Ducha svatého, že neumře, dokud neužije Pomazaného Páně. I přišel, puzen Duchem, do chrámu. A když uváděli dítě Ježíše, aby za něj učinili podle obyčeje Zákona (poznáv v něm ihned slíbeného Vykupitele), vzal jej i on na lokty své a velebil Boha slovy: »Nyní propouštíš, Pane, služebníka svého podle slova svého v pokoji, nebo předpovídaný a od spravedlivých Starého Zákona toužebně očekávaný.

*) To jest příchod Vykupitele.

viděly oči mé spásu tvou, kterou jsi připravil před očima všech národů, světlo k osvícení pohanů a k slávě lidu svého izraelského.«

I divili se otec*) a matka jeho těm věcem, které byly řečeny o něm. A Simeon žehnal jim a řekl Marii, matce jeho: »Hle, tento jest ustanoven k pádu a k povstání mnohých v Izraeli a za znamení, jemuž budou odpírati, aby se zjevilo smýšlení mnohých srdcí. A tvou vlastní duši pronikne meč.«

A byla prorokyně**) Anna, dcera Fanuelova z pokolení Aserova, velmi již pokročilého věku; byla s mužem svým živa sedm let od panenství svého, a vdovou byla až do let osmdesáti čtyř. A nevycházela z chrámu, sloužíc Bohu posty a modlitbami dnem i nocí. A ta velebila nyní Boha a mluvila o Ježíšovi všem, kteří očekávali vykoupění Izraelova.

A když vykonali všecko podle zákona Páně, vrátili se do Galileje, do města svého Nazareta. Dítě pak rostlo a sílilo a milost Boží byla v něm.

*

Brzy po návratu do Nazareta ukázal se anděl Páně ve snách Josefovi a řekl: »Vstaň a vezmi dítě i matku jeho a utec do Egypta a buď tam, dokud nepovím tobě, neboť Herodes bude hledat dítě, aby je zahubil.« A on vstal, vzal dítě i matku jeho v noci a odešel do Egypta a byl tam až do smrti Herodovy, aby se vyplnilo, co bylo pověděno od Pána skrze proroka slovy: »Z Egypta povolal jsem syna svého.«

Str. 192

Herodes, vida, že byl oklamám od mudrců, rozhněval se náramně a poslav vojíny, dal usmrtiti všecka pacholata, která byla v Betlemě i ve všech končinách jeho ode dvou

Mt 2

*) Josef nebyl otcem, byl jen pěstounem Ježíšovým. Ale jako manžel Mariin platil před zákonem i v mínění lidu za jeho otce.

**) Prorokyní se tu nazývá proto, že Duchem svatým poučena poznala v Mariině dítěti Vykupitele.

Str. 227 let níže, podle času, který vyzvěděl na mudrcích. (Měl za jisté, že mezi nimi bude i Ježíš.) Tehdy se vyplnilo, co bylo pověděno skrze proroka Jeremiáše slovy: »Hlas v Rámě bylo slyšet, pláč a kvílení mnoho: Ráchel to plakala nad syny svými; a nedávala se potěšiti, protože jich není.«

Když umřel Herodes, anděl Páně ukázal se ve snách Josefovi v Egyptě a řekl: »Vstaň a vezmi dítě i matku jeho a jdi do země Izraelské, nebo zemřeli ti, kteří ukládali o život dítěte.« I vstal a vzal dítě i matku jeho a přišel do země Izraelské. Ale uslyšev, že Archelaus kraluje*) v Judsku místo Heroda, otce svého, obával se tam jíti;**) a byv napomenut ve snách, obrátil se do krajin galilejských. Přišel tam a bydlil v městě, které slove Nazaret, aby se vyplnilo, co bylo předpověděno skrze proroky (o Vykupiteli), že Nazaretský***) slouti bude.

* *

Josef a Maria chodívali každého roku do Jerusalema na

*) Římané neponechali Archelaovi titul krále. Vládl, ale nekraloval. Lid však dále říkal jako o Herodovi, že kraluje.

**) Z těchto slov dá se souditi, že se chtěla svatá rodina usaditi v Judsku, a to asi v Betlemě, kam rodově příslušela a kde se i Ježíš narodil, ale bylo se jí báti Archelaa, jenž byl neméně ukrutný než otec jeho Herodes.

***) Is 11: Prut vzejde z pahýlu Jesseova, výhonek z kořene jeho vykvete a spočine na něm duch Hospodinův: duch moudrosti a rozumu, duch rady a síly, duch umění a pobožnosti, a naplní jej duch bázně Hospodina.

Spravedlnost opásá jeho bedra a věrnost bude opaskem jeho boků. Bydliti bude vlk s beránkem a rys s kozlátkem bude ležeti; tele a lev a ovce budou spolu se žít, a malé dítě bude je pohánět. V ten den bude výhonek Jesseův státi jakožto znamení národům; pohaní budou ho hledati a hrob jeho bude slavný.

»Výhonek« (prut) slul hebrejsky nézer, kteréžto slovo jest i kořenem jména Nazaret. Také Jeremiáš (33) a Zachariáš (6) měli pro Vykupitele prorocké označení »výhonek«.

slavnost velikonoční. Když byl Ježíš ve dvanácti letech Lk 2 a oni podle obyčeje šli k svátkům do Jerusalema, putoval s nimi. A když dokonali dny sváteční a vraceli se, zůstal pacholík Ježíš v Jerusalemě, aniž to rodiče jeho zpozorovali. Domnívajíce se pak, že je v zástupu s nimi se vracějících, ušli den cesty a hledali ho mezi příbuznými a známými. Když ho nenalezli, vrátili se do Jerusalema a hledali jej tam. I stalo se, že po třech dnech našli ho v chrámě, an sedí mezi učiteli, poslouchá je a otazuje se jich. Žasli pak všichni, kteří ho slyšeli, nad rozumností a odpovědmi jeho. A uževše jej rodiče jeho podivili se. I řekla mu matka jeho: »Synu, proč jsi nám tak učinil? Hle, otec tvůj a já s bolestí hledali jsme tebe.« On řekl jim: »Co jest, že jste mě hledali? Nevěděli jste, že já musím býti v tom, co jest Otce mého?« Ale oni neporozuměli slovu, které k nim mluvil. I vydal se s nimi na zpáteční cestu a přišel do Nazareta a byl jim poddán.

Matka jeho uchovávala všecky ty věci v srdci svém. A Ježíš prospíval moudrostí, věkem a milostí u Boha i u lidí.

Až do třiceti let žil Ježíš v Nazaretě, světu neznám, pomáhaje svému pěstounovi v tesařské jeho práci. (Skrytý život Páně.)

VEŘEJNÝ ŽIVOT KRISTŮV

Roku patnáctého vlády císaře Tiberia, kdy Pontius Pilát Lk 3 spravoval Judsko*) a Herodes byl úředním knížetem v Ga-

*) Po Herodovi Velikém vládli z vůle Římanů jeho synové. První z nich, Archelaus, v Judsku, Samařsku a Idumei, ale ne již jako král, jen jako etnarcha. Pro přílišnou krutost k Židům a Samaritánům byl však ze země vypověděn; Judsko a Samařsko pak spravovány od římských prokurátorů (vladařů, místodržitelů), z nichž Pilát byl pátý. Druzí dva synové Heroda Velikého, Herodes, příjímím Antipas, a Filip, vládli jako tetrarchové, onen v Galilei a Perei, tento v krajině Iturejské a Trachonitské. Tetrarcha Lysaniáš je osoba blíže neznámá. — Slova etnarcha a tetrarcha jsou řecká. Od Římanů bylo jich užíváno za názvy náčelníků větších (etnarchie) nebo menších (tetrarchie) obvodů státní správy ve východních končinách říše.

lilei, Filip pak, bratr jeho, údělným knížetem krajiny Iturejské a Trachonitské a Lysaniáš údělným knížetem v Abileně, za velekněží Annáše a Kaifáše*) stalo se slovo Páně k Janovi, synu Zachariášovu, na poušti.**)

I chodil po vši krajině jordánské a kázal křest pokání***) na odpuštění hříchů, jak psáno jest v knize řeči proroka

Is 40 Isaiáše: »Hlas volajícího na poušti: Připravujte cestu Páně, přímé čiňte stezky jeho! Každé údolí budiž vyplněno a každá hora i každý pahrbek budiž snížen, místa křivá buďtež přímými a místa příkrá cestami rovnými! A veškeré
Mt 3 lidstvo uzří spásu Boží.« A byl oděn v šat ze srsti velbloudí a měl pás kožený kolem beder. Pokrmem byly mu kobylinky a lesní med.†)

Tu vycházel k němu Jerusalema a veškeré Judsko i všechna krajina jordánská, a byli křtěni od něho v Jordáně vyznávající hříchy své. Uzřev pak mnohé z Farizeů a Saduceů, ani přicházejí ke křtu jeho, volal jim vstříc: »Plemeno zmijí, kdo vám ukázal, abyste utekli budoucímu hněvu? Přinášejte tedy ovoce pokání hodné! A neříkejte sami u sebe: »Otce máme Abrahama,« neboť pravím vám, že Bůh může z kamenů těchto syny vzbudit Abrahamovi. Již přiložena je sekera ke kořeni stromů: každý strom, který nenese ovoce dobrého, bude vyťat a na oheň uvržen!«

*) Podle zákona Mojžíšova měl velekněz zůstat v úřadě svém až do smrti. Ale Herodes Veliký a vladaři římsí sesazovali libovolně nejvyšší kněze, kteří jim byli nepohodlní, a nové dosazovali, ponechávající sesazeným titul »velekněz«. Kaifáš byl tehdy úřadujícím veleknězem. Annáše tu jmenuje sv. evangelista asi proto, že i po sesazení svém požíval veliké vážnosti a na Kaifáše, svého zetě, nemalý měl vliv.

**) To jest dostalo se mu povolání od Boha, aby započal svoji činnost jako předchůdce Mesiášův.

***) Podle Mt 3 byl obsah jeho kázání: »Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.« Aby však lid ještě více k pokání a polepšení života povzbudil, užíval náznačného úkonu očistění, totiž lití vody na tělo, ponořování do vody: křtil v řece Jordáně ty, kdo byli dobré vůle.

†) Sladká šťáva pod korou některých stromů.

I tázali se ho zástupové: »Co tedy máme činiti?« On Lk 3
pak odpovídal jim: »Kdo má dvě sukně, dej (jednu) tomu,
kdo nemá žádnou;*) a kdo má pokrmy, učiň podobně.«

Přišli pak i celníci, aby byli pokřtěni, a pravili: »Mistře,
co my máme činiti?« A on řekl jim: »Nic více nevybírejte,
než co je vám ustanoveno.«

Tázali se ho však i vojáci: »A co máme činiti my?«
I řekl jim: »Nikoho neutiskujte, nikomu nečiňte křivdy
a buďte spokojeni se svým žoldem.«

A když lid očekával a všichni ve svém srdci mysli o Ja-
novi, není-li snad on Kristus (Vykupitel), Jan odpověděl:
»Já křtím vás vodou. Přijde však mocnější nežli jsem já,
kterému nejsem hoden rozvázati řemínky u obuvi jeho.
Ten bude vás křtíti Duchem svatým.***) V jeho ruce jest
vějíčka: i vyčistí mlat svůj a shromáždí pšenici do své
obilnice, plevy však bude páliť ohněm neuhasitelným.«

Tak i mnoha jinými slovy napomínal lid a hlásal mu
radostnou zvěst.

*

Tehdy Ježíš, jak se domnívali, syn Josefův, byl as ve Mt 3
třiceti letech. A přišel z Nazareta galilejského na Jordán
k Janovi, aby od něho byl pokřtěn. Ale Jan bránil mu řka:
»Já mám potřebí pokřtěn býti od tebe, a ty jdeš ke mně?«
Odpovídaje pak Ježíš, řekl mu: »Nechej nyní; neboť tak
sluší nám vyplniti všelikou spravedlnost.***) A Jan se již
nezdráhal. Když pak byl Ježíš pokřtěn, vyšel ihned z vody.
A hle, otevřela se nebesa, Duch svatý v podobě holubice

*) Sukní byl jim oděv spodní, svrchním šatem byl plášť. Podle
našeho způsobu vyjadřování by tedy výrok Janův zněl: »Kdo má dvě
košile, dej jednu tomu, který nemá žádnou.«

**) To jest bude dárce hojných milostí Ducha svatého. Křest
Janův očištění duše pouze naznačoval. Křest Kristův (svátostný) duši
skutečně očišťuje (působí odpuštění hříchů) a uděluje hojnost milostí
Ducha svatého.

***) Míněn tu úrdek Boží o vykoupení lidstva, podle kterého měl
Ježíš jako Vykupitel přijmouti také křest pokání od Jana.

sestoupil na něj a s nebe zazněl hlas řkoucí: »Tento jest Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo.«

Mt 4 Potom byl Ježíš uveden na poušť od Ducha, aby byl pokoušen od ďábla. A postiv se čtyřicet dní a čtyřicet nocí, zlačněl.

I přistoupil pokušitel a řekl mu: »Jsi-li Syn Boží, rci, ať kameny tyto stanou se chleby.« On pak odpověděl:
V Mž 8 »Psáno jest: »Ne samým chlebem živ je člověk, ale každým slovem, které vychází z úst Božích.«

Tu pojal ho ďábel do svatého města,*) postavil ho na vrch chrámu a řekl mu: »Jsi-li Syn Boží, spust' se dolů, neboť psáno jest: »Andělům svým přikázal o tobě, a na ruce uchopí tebe, abys snad neurazil o kámen nohy své.«
Str. 150
Str. 108 Dí jemu Ježíš: »Také psáno jest: »Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého.«

Opět pojal ho ďábel na horu velmi vysokou a ukázal mu všechna království světa i nádheru jejich a řekl: »To všechno tobě dám, jestliže padneš a budeš se mi klanět.«
Str. 108 Tu řekl mu Ježíš: »Odejdi, satane, neboť psáno jest: »Pánu Bohu svému budeš se klanět a jemu jedinému sloužiti.« I opustil ho ďábel.

A hle, andělé přistoupili a sloužili mu.

*

Jn 1 Toto je svědectví Janovo, když Židé z Jerusalema poslali k němu kněze a levity, aby se ho zeptali: »Ty, kdo jsi?« Vyznal a nezapřel; vyznal: »Já nejsem Kristus.« I tázali se ho: »Co tedy? Eliáš jsi ty?« A řekl: »Nejsem.« »Onen prorok***) jsi ty?« A odpověděl: »Ne.« Tedy řekli jemu: »Kdo jsi? Ať odpověď dáme těm, kteří nás poslali. Co

*) Rozuměj Jerusalema.

V Mž 18 **) Totiž prorok od Mojžíše předpověděný, jehož očekávali Židé, svedeni k tomu některými vykladači Písma svatého, kteří nesprávně chápali Mojžíšovu předpověď Vykupitele: »Proroka z tvého národa, z tvých bratří, vzbudí tobě Hospodin, Bůh tvůj; toho budeš poslouchati.« Viz str. 108.

pravíš sám o sobě?« Řekl: »Já jsem hlas volajícího na poušti: »Spravte cestu Páně,« jak pověděl Isaiáš prorok.« Is 40
Ti, kteří byli posláni, byli z Farizeů. I tázali se ho: »Proč tedy křtíš, nejsi-li ani Kristus, ani Eliáš, ani onen prorok?« Jan odpověděl jim: »Já křtím vodou, ale uprostřed vás stojí, jehož vy neznáte; je to ten, který po mně přijíti má, který přede mnou jest, kterému já nejsem hoden rozvázatí řemínky u obuvi jeho.«

To se stalo v Bethánii za Jordánem, kde Jan křtil.

(Tam, u Jordánu, stalo se také, že) Jan uzřel Ježíše, an jde k němu. I řekl: »Ejhle, Beránek Boží, který snímá hříchy světa!*) To je ten, o němž pravil jsem, že přijde po mně. A já ho neznal, ale proto jsem přišel křtít vodou, aby uveden byl ve známost u lidu izraelského.«

Nazejtří stál tam Jan opět a dva učedníci jeho s ním. Spatřiv Ježíše, an jde kolem, řekl: »Ejhle, Beránek Boží!« Když to uslyšeli ti dva učedníci, šli za Ježíšem. Ježíš pak obrátil se a řekl jim: »Co hledáte?« Oni řekli jemu: »Rabí,« to jest v překladě Mistře, »kde pobýváš?« Dí jim: »Pojďte a vizte!« Šli tedy a zůstali u něho ten den. Jeden z těch dvou učedníků byl (Jan, syn Zebedeův, druhý pak byl) Ondřej. Ten vyhledal bratra svého Šimona a řekl mu: »Nalezli jsme Mesiáše« — (to jest v překladě Kristus, Pomazaný). — I přivedl ho k Ježíšovi. A Ježíš, pohledv na něho, řekl: »Ty jsi Šimon, syn Janův, ale budeš slouti Petr,« to jest v překladě skála.

Druhého dne, chtěje odejít do Galileje, našel Ježíš Filipa. I řekl jemu: »Pojď za mnou.« Byl pak Filip z Betsaidy, města Ondřejova a Petrova. Filip vyhledal (přítele

*) Beránkem Božím nazval Jan Krista proto, že byl od Boha poslán, aby se stal obětí za hříchy všeho lidstva, jako býval podáván beránek za hřích obětujícího (oběť smírná, viz str. 96). Již proroku Isaiášovi byl beránek obrazem Vykupitele. Viz str. 216.

svého) Natanaele*) a řekl mu: »Nalezli jsme toho, o němž psal Mojžíš v Zákoně**) a proroci. Je to Ježíš, syn Josefa z Nazareta.« I řekl mu Natanael: »Z Nazareta může býti něco dobrého?« Dí mu Filip: »Pojď a viz!« Ježíš viděl Natanaele, an jde k němu; i řekl o něm: »Hle, pravý Izraelita, v němžto není lsti.« Dí mu Natanael: »Odkud mě znáš?« Ježíš odpověděl: »Prve nežli tě Filip zavolal, když jsi byl pod fíkem, viděl jsem tebe.« »Mistře,« pravil Natanael, »ty jsi syn Boží, ty jsi král izraelský!« Ježíš mu odvětil: »Protože jsem ti řekl: »Viděl jsem tě pod fíkem,« věříš; větší věci uvidíš nad tyto.«

*

Jn 2 Třetího dne byla svatba v Káně galilejské. Byla tam matka Ježíšova a byl pozván na svatbu také Ježíš a učedníci jeho. Když pak se nedostávalo vína, řekla Ježíšovi matka jeho: »Nemají vína.« I řekl jí Ježíš: »Co mně a tobě, ženo?***) Ještě nepřišla hodina má.« Dí matka jeho služebníkům: »Cokoli vám řekne, učiňte.« Bylo pak tam postaveno podle očišťování židovského†) šest kamenných štoudví, z nich každá o dvou nebo třech měrách. (Po chvíli) řekl Ježíš služebníkům: »Naplňte štoudve vodou.« I naplnili je až do vrchu. A Ježíš řekl (dále): »Nyní nalijte

*) Druhé jméno měl Bartoloměj. Tak byl nazýván, když se stal Kristovým apoštolem.

**) Mojžíš zaznamenal Hospodinova zaslíbení Vykupitele (viz str. 32, 40, 47, 51, 54), předpověď umírajícího Jakuba v Egyptě (viz str. 69), proroctví Balaamovo (viz str. 106) a konečně i své vlastní proroctví mesiášské (viz str. 108).

***) Výrazu »ženo« se užívalo i při oslovení osob velmi vznešených; zcela ve smyslu našeho »paní«.

†) Viz str. 99. Kdo se dotkl osoby nebo věci leviticky nečisté, sám se leviticky poskvrnil. Aby se očistil, měl si umýti ruce. Ale že si mohl takové poskvrnění přivoditi každý i nevědomky, zavedli časem zákonci zvyk umývatí si pro jistotu ruce před jídlem, aby snad neposkvrnili také pokrmů, i po jídle, aby se očistili, jestliže se dotkli pokrmu nečistého. Později bylo to od zákoníků přísně nakazováno.

a neste pořadateli svatby.« I nesli. Když pak pořadatel okusil vody vínem učiněné a nevěděl, odkud jest, — služebníci však, kteří vážili vodu, to věděli, — zavolal ženicha a řekl mu: »Každý dává nejprve dobré víno, a když se podnapili, tehdy to, které je špatnější; ty však jsi zachoval dobré víno až dosavad.« Tím učinil Ježíš počátek divů a zjevil slávu svou. I uvěřili v něj učedníci jeho.

Potom odebral se do Kafarna, on i matka jeho, bratři*) a učedníci jeho.

Byly blízko velikonoce židovské. Ježíš odešel do Jerusalema a shledal v nádvoří chrámovém, jak tu prodávají voly a ovce i holuby, a sedí penězoměnci.***) I udělal z provázků bič a vyhnal všecky, i ovce a voly, a penězoměncům rozsypal peníze a stoly zpřevracel, a těm, kteří prodávali holuby, řekl: »Odneste to odtud a nečiňte dům Otce mého domem kupeckým!«

Židé***) ujali se proto slova a řekli jemu: »Jakým znamením (t. j. zázrakem) se nám vykážeš, že ty věci činíš

*) Bratři v širším smyslu, tolik jako příbuzní. Byli to synové Alfea (Kleofáše) a manželky jeho Marie, která je výslovně (Jn 19) značena jako příbuzná Panny Marie. Byli čtyři: Jakub, který byl jedním z apoštolů, Josef, Juda (Tadeáš), byl rovněž apoštolem, a Šimon. Tito čtyři příbuzní přicházejí v evangeliích pod jménem bratří Páně.

**) Byla tam prodávána a kupována obětní zvířata. O svátcích velikonočních, kdy tolik Židů z blízka i z dále přicházelo ke chrámu, byl tento »trh« asi veliký a velmi hlučný. — Penězoměnci měnili obyčejné mince za minci »posvátnou« (židovské peníze), kterou se platila chrámová daň. Viz ke konci knihy dodatek o mincích Izraelitů.

***) To jest přítomní členové velerady. Velerada (synedrium) byl sbor předních Židů, zastupujících celý národ a řídících všechny věci náboženské i občanské; mohli bychom ji tedy jmenovati národní radou Židů. Vznikla po návratu ze zajetí. K ní náleželi představení 24 tříd kněžských (velekněží) a starší lidu; doplňovala se ze zákoníků do celkového počtu 70 členů. V čele stál nejvyšší kněz.

právem?« Ježíš odpověděl jim: »Zbořte chrám tento, a já ve třech dnech jej vystavím.*) Tu řekli Židé: »Čtyřicet a šest roků stavěn byl chrám tento,**) a ty jej vystavíš ve třech dnech?« On však to pravil o chrámu těla svého.

A mnozí uvěřili ve jméno jeho vidouce zázraky, které činil.

*

Jn 3 Byl pak jeden z učitelů Zákona, jménem Nikodém, náčelník židovský (člen velerady). Ten přišel k Ježíšovi v noci a řekl mu: »Mistře, víme, že jsi od Boha vyšel jako učitel, neboť nikdo nemůže činiti těch zázraků, které ty činíš, není-li Bůh s ním.« (Uznával tedy v něm slíbeného Vykupitele, třeba ovšem jen podle běžné představy Židů, že Vykupitel obnoví říši Davidovu, a chystal se proto k otázce, za jakých podmínek možno vstoupiti do království jeho. Ale) Ježíš (ho předešel a již) mu odvětil: »Amen, amen pravím tobě: Nenarodí-li se kdo znova, nemůže viděti království Božího.« Nikodém (mu nerozuměl; i) děl mu: »Kterak se může člověk naroditi, jsa stár? Může po druhé vejíti v život matky své?« Ježíš, (vyjadřuje tedy jasněji potřebu duchovního znovuzrození), odpověděl: »Amen, amen pravím tobě: Nenarodí-li se kdo znova z vody a z Ducha svatého, nemůže vejíti do království Božího. Co se narodilo z těla, tělo jest, a co se narodilo z Ducha, duch jest. Nediv se, že jsem ti řekl: »Musíte se znova naroditi.« Vítr vane, kde chce, a slyšíš jeho hlas, ale nevíš, odkud přichází a kam jde. Tak je s každým, kdo se narodil z Ducha.«***) Nikodém (však ani teď nechápal. Myslí, že každý Izraelita již proto, že jest potomkem Abrahamovým,

*) Touto odpovědí svou odkázal je k zázračnému znamení, které jim dá v budoucnosti, k svému zmrtvýchvstání.

**) Míněna zde rozsáhlá oprava chrámu od Heroda. Viz str. 287.

***) Smysl: Působení Ducha svatého znamenati můžeš; ale vystihnouti, jak proměna jím způsobená v duši člověka počala a kam až jej povznesla, není ti možno.

právo má na království Boží, t. j. Mesiášovo). Tázal se (tedy): »Kterak se to může státi?« Ježíš mu řekl: »Ty jsi učitelem v lidu izraelském, a to nevíš?« (Ve smyslu: Nevíš, že i proroci toto duchovní znovuzrození předpovídali?*) A nevysvětluje dál, ale žádá víry, an by jinak ani Nikodém ani kdo jiný nemohl pochopiti pravdy vyšší, o nichž mimo něj nikdo nemůže dáti poučení.) »Amen, amen pravím tobě: Pověděl-li jsem vám věci pozemské a nevěříte, kterak uvěříte, povím-li vám věci nebeské? A nikdo nepoznal těchto věcí nebeských, leč ten, jenž s nebe sestoupil, Syn člověka.***) A jako Mojžíš povýšil hada na poušti, tak musí povýšen býti Syn člověka; nebo tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby žádný, kdo věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný. Vždyť neposlal Bůh Syna svého na svět, aby soudil svět, nýbrž

*) Ez 36: A vyleji na vás vodu čistou, abyste očištění byli ode všech poskvrn vašich. Zach 13: V den ten bude mítí studnu otevřenou dům Davidův a obyvatelé jerusalemští k obmytí hříchu.

**) Jméno „Syn člověka“, kterého Kristus Pán o sobě rád užíval, jak z častého opakování v evangeliích viděti, je v souvislosti s tímto proroctvím Danielovým:

...stařec velikého věku se posadil; roucho jeho bylo jako sníh bílé a vlasy jeho jako čistá vlna, trůn jeho byly plameny ohně.

A viděl jsem ve vidění, v noci, a aj — s oblaky nebeskými přicházel jako syn člověkův a přišel až k starci.

I dal jsem mu moc a čest a vládu; všichni národové, kmeny a jazyky sloužiti budou jemu; moc jeho je moc věčná, již nepozbude, a vláda jeho nebude zrušena. Dn 7.

Židé si však tuto souvislost mezi vykupitelským proroctvím Danielovým a Kristem neuvědomovali. Danielův »syn člověka« objevuje se jim ve slávě, Ježíš však žije mezi nimi v chudobě a ponížení; Danielovo proroctví poukazuje k založení království Božího, Židé však snili o pozemské říši Mesiášově. A tak neviděli v duchovním království Kristově vyplnění Danielova proroctví a nenalézali tedy také mezi Ježíšem a Danielovým »synem člověka« žádnou souvislost.

aby spasen byl svět skrze něho. Kdo věří v něho, nebývá souzen; kdo však nevěří, již jest odsouzen, protože nevěří ve jméno jednorozeného Syna Božího. To pak jest příčina odsouzení, že světlo přišlo na svět, lidé však milovali více tmu nežli světlo, neboť skutky jejich byly zlé. Každý zajisté, kdo činí zlé, nenávidí světla a nejde ke světlu, aby nebyly usvědčeny skutky jeho. Ale kdo jedná správně, jde ke světlu, aby skutky jeho zjevnými se staly, neboť v Bohu jsou vykonány.«

* *

*

Opustiv Jerusalelem, pobýval Ježíš s učedníky svými v zemi Judské.

Jan (tou dobou) meškal v Enon u Salimu; bylo tam mnoho vody a lidé přicházeli k němu a dávali se křtíti. Vznikla pak hádka učedníků Janových se Židy o očišťování. I přišli k Janovi a řekli mu: »Mistře, ten, který byl u tebe za Jordánem, kterémus ty vydal svědectví, hle, ten křtí,*) a všichni jdou k němu.« Jan odpověděl: »Člověk nemůže si nic vzíti, není-li mu dáno s nebe. Vy sami jste mi svědky, že jsem řekl: »Já nejsem Kristus, ale jsem poslán před ním.« On musí růsti, já pak se menšiti. Kdo s nebe přichází, jest nade všecky, a co viděl a slyšel, o tom svědčí; kdo ze země jest, je zemský a mluví po zemsku.«

Lk 3 Ale kníže Herodes, býváje od Jana kárán pro Herodiadu, manželku bratra svého (Filipa), a pro všecky věci zlé, které činil, přidal ke všemu i to, že vsadil Jana do žaláře.

*

Jn 4 Když uslyšel Ježíš, že byl Jan uvězněn, a když seznal, že Farizeové vědí, jak on nabývá víc učedníků nežli Jan, opustil Judsko a šel do Galileje.

Str. 69 Musil pak jíti Samařskem. I přišel k městu Sichemu, kde bylo pole, které byl Jakub dal synu svému Josefovi,

*) Jn 4: Ježíš sám nekřtil, nýbrž učedníci jeho. — Hádky byla o to, který křest více očišťuje — Janův nebo Ježíšův?

a na tom poli studnice (vykopaná od Jakuba, a proto) zvaná »Jakubova«. Ježíš, jsa cestou unaven, posadil se u ní, učedníci pak odešli do města, aby nakoupili pokrmů. Bylo kolem šesti hodin.)*

Tu přišla jedna žena, Samaritánka, vážít vody. Ježíš řekl jí: »Dej mi pít.« I řekla mu ta žena: »Jak to, že ty, Žid, žádáš ode mne pít? Vždyť já jsem Samaritánka!«**) Ježíš odpověděl jí: »Kdybys znala dar Boží***) a kdo jest ten, jenž ti praví: »Dej mi pít«, ty sama bys ho prosila, a dal by ti vody živé.«†) Dí mu žena: »Pane, ani nemáš, čím bys navážil a studna je hluboká; odkud tedy máš vodu živou? Což jsi ty větší než otec náš Jakub, který nám dal tu studnici a sám z ní pil i synové jeho i dobytek?« Ježíš jí odpověděl: »Každý, kdo pije z vody této, žízniti bude opět; kdo však se napije z vody, kterou já mu dám, nebude žízniti na věky. Ona se mu stane pramenem, tryskajícím do života věčného.« Dí jemu žena: »Pane, dej mi té vody, abych už nežíznila, ani nechodila sem vážít.«

Ježíš řekl jí: »Jdi, zavolej muže svého a přijd' sem.« Žena odpověděla: »Nemám muže.« Tu pravil Ježíš: »Dobře jsi řekla: »Nemám muže«; nebo pět mužů jsi měla, a ten, kterého nyní máš, není tvým mužem. To jsi pověděla pravdivě.« (Když jí takto Ježíš vytkl hříšný její život,) pravila žena (s lítostí): »Pane, vidím, že tys prorok.« (A zatažila klaněti se Bohu a sloužiti mu od té chvíle pravým způsobem. Pravila tedy dále:) »Otcové naši klaněli se na

*) Den (od východu do západu slunce) dělil se na 12 hodin. »Bylo kolem šesti hodin« znamená tedy bylo kolem poledne.

**) O nepřátelství mezi Židy a Samaritány viz str. 196, 256, 259 a 262.

***) Smysl: Kdybys věděla, jakou milost, jakou příležitost spásy ti nyní Bůh poskytuje.

†) Voda živá — vykupitelská milost Ježíšova, to jest jeho učení a milost Boží. Samaritánka bere však ta slova v obyčejném smyslu; rozumí jimi vodu pramenitou, vodu ze studně, na rozdíl od vody z cisterny.

této hoře (— a ukázala při tom na protější horu*) Garizim —) ; vy (Židé) však pravíte, že v Jerusalemě je místo, kde náleží se klaněti.« Ježíš řekl jí: »Ženo, věř mi, že přichází hodina, kdy se nebudete klaněti Otcí ani na této hoře, ani v Jerusalemě. Praví ctitelé budou se klaněti Otcí v duchu a v pravdě. Bůh jest duch, a ti, kdo se mu klanějí, v duchu a v pravdě mají se mu klaněti.« (I pochopila) žena, (že Ježíš rozumí hodinou příchod Vykupitelův; proto) mu řekla: »Vím, že přijde Mesiáš, který slove Kristus. Ten až přijde, oznámí nám všechno.« Ježíš řekl jí: »Já to jsem, který mluvím s tebou.«**)

Vtom přišli učedníci jeho a divili se, že mluví s tou ženou; přece však nikdo neřekl: »Proč s ní mluvíš?«

Tu nechala žena konev (u studně), odešla do města a tam volala: »Pojďte a vizte člověka, který mi pověděl vše, co jsem učinila, není-li on Kristus.« Vyšli tedy z města a brali se k němu. A mnoho jich uvěřilo v něj pro slova ženy.

Mezitím prosili ho učedníci jeho řkouce: »Mistře, pojez.« Ale on pravil jim: »Já mám pokrm, o němž vy nevíte.« Tázali se tedy učedníci vespolek: »Přinesl mu někdo jídí?« Ježíš řekl jim: »Můj pokrm jest činiti vůli toho, který mě poslal, a dokonati dílo jeho.«

Když tedy Samaritáni přišli k němu, prosili ho, aby u nich pobyl. I pobyl tam dva dni. A mnohem více jich uvěřilo v něj pro slovo jeho. Pravili ženě: »Věříme nikoli již pro tvou řeč, neboť sami jsme slyšeli a víme, že je to vpravdě Spasitel světa, Kristus«.

*

*) Na hoře Garizim byl v době Esdrášově vystavěn chrám, ve kterém Samaritáni konali bohoslužbu. Židé však, poukazující k tomu, že jediné v Jerusalemě možno obětovati Bohu, rozmetali za Jana Hyrkána chrám jejich. Přesto však stavěli tam Samaritáni alespoň oltáře a shromažďovali se tam k bohoslužbě. Horu tu i se zříceninami chrámu měla žena právě před sebou.

**) Ježíš dává se jí poznati jako Vykupitel, a ona v něj uvěří. Tak se jí dostává od něho vody živé.

Přišel do Galileje, hlásal Ježíš evangelium o království Božím. Říkal: »Čas se naplnil a království Boží se přiblížilo; činite pokání!« Galilejští přijali ho radostně, neboť viděli vše, co činil v Jerusalemě o slavnosti velikonoční; oni totiž také tam byli na slavnosti. Mk 1 Jn 4

Přišel pak zase do Kány galilejské, kde byl proměnil vodu ve víno. A byl jeden královský úředník*) v Kafarnau, jehož syn byl nemocen. Ten uslyšev, že Ježíš přichází z Judska do Galileje, odebral se k němu (do Kány) a prosil ho, aby přišel a uzdravil syna jeho, neboť počínal umírat. I řekl mu Ježíš: »Neuzříte-li divů a zázraků, neuvěříte.« Dí jemu královský úředník: »Pane, pojd', prve než umře syn můj.« Dí jemu Ježíš: »Jdi, syn tvůj je živ.« A člověk ten uvěřil slovu, které mu pravil Ježíš, a šel. (Druhého dne) potkali se s ním na cestě služebníci jeho a zvěštovali mu, že syn jeho je živ. I otázal se jich na hodinu, v kterou se mu ulevilo. A oni mu řekli: »Včera v hodinu sedmou přestala mu zimnice.« Poznal tedy otec, že to byla ona hodina, v kterou mu Ježíš řekl: »Syn tvůj je živ.« I uvěřil v něho sám i celý dům jeho.

A přišel do Nazareta, kde vyrostl, a vešel podle obyčeje svého v den sobotní do synagogy. (Když shromáždění započalo a modlitba byla vykonána), povstal, aby četl. I podali mu knihu proroka Isaiáše, a on, rozvinuv ji, našel místo, kde bylo psáno: »Duch Páně nade mnou; proto pomazal mě a poslal mě zvěstovat evangelium chudým, uzdravovat zkrúšené srdcem, ohlásit jatým propuštění a slepým prohlédnutí, pustit utištěné na svobodu, hlásat čas milosti Hospodinovy.« A svinuv knihu vrátil ji služebníkovu a posadil se.***) A oči všech v synagoze byly obráceny Lk 4 Is 61

*) Úředník Heroda Antipy, jenž byl sice jen tetrarchou, od lidu však byl nazýván králem.

**) O dnech sobotních a svátečních scházeli se Židé v synagogách. Po vykonaných společných modlitbách předčítány a vykládány byly posvátné knihy starozákonní. Nejen kdo byl k tomu ustanoven, ale

na něho. I počal mluvit k nim: »Dnes vyplnilo se písmo, které jste právě slyšeli.« A všichni mu přisvědčovali a divili se libým slovům, která vycházela z úst jeho, ale (— v pýše své a závisti —) tázali se: »Není to syn Josefův?« I pravil jim: »Zajisté řeknete mi podle přísloví »Lékaři, uzdrav se sám«: Ty veliké věci, které, jak jsme doslechli, konal jsi v Kafarnau, učíš i zde ve své otčině. Ale já pravím vám: Žádný prorok není vzácný ve své otčině.**) Amen pravím vám: Mnoho vdov bylo v lidu

Str. 181 izraelském za dnů Eliášových, kdy nebe bylo zavřeno tři léta a šest měsíců, takže nastal veliký hlad po vší zemi, a k žádné z nich nebyl poslán Eliáš, než do Sarepty sidonské k ženě vdově. A mnoho malomocných bylo v lidu izrael-

Str. 188 ském za proroka Elizea, a žádný z nich nebyl uzdraven než Náman syrský.« Slyšíce to, naplnili se všichni v synagoze hněvem, a povstali a vyvrhli ho ven z města a dovedli až na okraj hory, na níž město jejich bylo vystavěno, aby ho srazili dolů. Ale on prošel středem jich a ubíral se odtud.

Mt 4 Přišel pak do Kafarnaa přímořského v končinách zabulonských a neftalimských**) a usídlil se tam, aby se vyplnilo, co bylo pověděno skrze proroka Isaiáše slovy: »Země

Is 9 zabulonská a země neftalimská při moři, Zajordánsko, Galilea pohanská — lid, který seděl ve tmě, užíval světlo veliké a těm, kteří seděli v krajině stínu smrti, vzešlo světlo.«***)

*

každý, kdo schopným se cítil, mohl číst a vykládat. Bylo třeba jen povstáním projevit úmysl. A tak i Pán vstal, aby četl a přečtené vysvětlil. Knihu rozvinul a potom zase svinul — byl to vlastně závitok, jak tehda knihy vůbec bývaly, ne kniha v naší dnešní podobě.

*) Tím vyslovena zkušenost, že prorok nikde nebývá v takové nevážnosti, jako u svých rodáků a u těch, s kterými žil před svým vystoupením v přátelství.

**) To jest v končinách, které byly po dobytí země zaslíbené přiděleny kmenům Zabulon a Neftali. Písmenko m přidal ke konci hebrejského jména Neftali řecký překlad Starého Zákona. Viz str. 265.

***)) Horní část Galileje, sousedící s Fenicií a Syrií, měla obyvatelstvo z velké části pohanské.

Stalo pak se, když se zástupové na něho valili, aby sly- Lk 5
šeli slovo Boží, on stál u jezera Genezaretského. Tu spatřil
dvě lodi, any stojí u (břehu) jezera, — rybáři byli z nich
vystoupili a prali sítě. I vstoupil na jednu z lodí, která
patřila Šimonovi, a žádal ho, aby odrazil maličko od země.
A usedl a učil z lodi zástupy.

Když pak přestal mluvit, řekl Šimonovi: »Zajed' na hlu-
binu a rozestřete sítě k lovení.« Šimon odpovídaje řekl
jemu: »Mistře, celou noc jsme pracovali, ale nic jsme ne-
chytili; k slovu tvému však rozestřu síť.« A když to učinili,
zahrnuli veliké množství ryb, takže se trhala síť jejich.
I pokynuli druhům, kteří byli na jiné lodi, aby přišli a jim
pomohli. Byli to Jakub a Jan, synové Zebedeovi. I přišli
a naplnili obě lodi, že se téměř potopovaly. Uzřev to Šimon
Petr padl k nohám Ježíšovým a řekl: »Odejdi ode mne,
Pane, neboť jsem člověk hříšný.« Úžas totiž pojal jej
a všechny, kteří byli s ním, nad lovem ryb, který učinili.
I řekl Ježíš Šimonovi: »Neboj se; od tohoto času lidi budeš
loviti.« A přirazili k zemi a opustili všecko a šli za ním.

I vešel v Kafarnau do synagogy a učil tam. Bylo to Lk 4
v sobotu. A žasli nad jeho učením, nebo řeč jeho byla
mocná. Byl pak v synagoze člověk, který měl ducha ne-
čistého.*) A ten jal se křičeti: »Ha, co tobě do nás, Ježíši
Nazaretský? Přišel jsi nás zahubit? Víím, kdo jsi: Světec
Boží!« I přikázal mu Ježíš, řka: »Umlkni a vyjdi z něho!«
A duch zlý vrhl jej doprostřed a vyšel z něho, nic mu
neuškodiv. I pojal úžas všechny a rozmlouvali vespolek
řkouce: »Jaké je to slovo, že s mocí a silou přikazuje du-
chům nečistým, a oni vycházejí?« A šířila se pověst o něm
na každé místo té krajiny.

Vyšed ze synagogy vstoupil Ježíš do domu Šimonova Mk 1
a Ondřejova s Jakubem a Janem. Tchyně Šimonova pak

*) »Měl ducha nečistého« je tolik, jako měl ducha zlého, byl po-
sedlý duchem zlým, nebo krátce jen byl posedlý. — Posedlí byli lidé,
jichž tělo a nižší síly duševní násilně ovládl zlý duch.

ležela, majíc zimnici. I prosili ho za ni. Ježíš přistoupil a ujav ji za ruku pozdvihl ji, a zimnice jí hned přestala. I posluhovala jim.

Když pak slunce zapadlo a nastal večer, přiváděli k němu choré a celé město shromáždilo se u dveří. I uzdravil ty, kteří byli trápeni neduhy, ať jakýmikoli, a vymítl mnoho
 Mt 8 duchů zlých, aby se naplnilo, co bylo řečeno skrze proroka
 Is 53 Isaiáše slovy: »On vzal na sebe mdloby naše a nesl neduhy naše.«

Lk 4 Ráno, jak se rozednilo, vstal a odebral se na místo osamělé a modlil se tam. Zástupové pak, hledající ho, přišli až k němu a zdržovali ho, aby neodcházel od nich. Ale on řekl jim: »Také jiným městům musím zvěstovati království Boží, nebo k tomu jsem poslán.«

*

I kázal v synagogách galilejských.

Mt 8 V jednom městě přišel k němu malomocný. Padl před ním na kolena a prosil ho: »Pane, chceš-li, můžeš mě očistiti!« I vztáhl Ježíš ruku, dotkl se ho a řekl: »Chci, buď čist.« A hned byl uzdraven od malomocenství svého. I dí mu Ježíš: »Hleď, abys to nikomu neříkal, ale jdi, ukaž se knězi a obětuj dar, který přikázal Mojžíš, na svědectví
 Mk 1 jim.«*) On však vyšel počal horlivě vypravovati a rozhlašovati věc tu.

Lk 5 A tak pověst o něm šířila se víc a více a mnozí zástupové se scházeli, aby ho slyšeli a byli uzdraveni od nemocí svých.

*

*) Jim, totiž přítomným, po případě všem, neboť zjištění kněze, že nemoc pominula, a podání oběti mělo býti jako obvykle průkazem, že může býti přijat od ostatních lidí do jejich společenství. Viz str. 99.

Po několika dnech přišel opět do města svého.*) Jak se proslechlo, že je doma, sešlo se (k němu) mnoho lidí. Ježíš seděl a učil. A seděli tam i Farizeové a zákoníci, kteří přišli ze všech osad galilejských i judských i z Jerusalema. A hle, přinášeli k němu ochrnulého, ležícího na loži. Ježíš, vida víru jejich, řekl ochrnulému: »Bud' dobré myslí, synu, odpouštějí se tobě hříchy tvoje.« Tu někteří ze zákoníků si pomyslili: »On se rouhá. Kdo může odpouštěti hříchy, leč jediný Bůh?« Ale Ježíš, znaje myšlenky jejich, řekl: »Proč myslíte zlé věci v srdci svém? Co je snazší, říci: »Odpouštějí se tobě hříchy tvoje«, nebo říci: »Vstaň a chod'!« Abyste však věděli, že Syn člověka má na zemi moc odpouštěti hříchy, tedy — (dí ochrnulému): »Vstaň, vezmi lože své a jdi do domu svého.« I vstal, (vzal rohož, která mu byla dříve lůžkem,) a odešel. Vidouce to zástupové, báli se a velebili Boha, který dal takovou moc lidem.

Mt 9
(Mk 2
Lk 5)

*

Potom se odebral Ježíš k moři, a veškeren lid přicházel k němu. I učil je. Když pak šel odtud, spatřil celníka, jménem Levi,**) an sedí u celnice; i řekl mu: »Pojď za mnou!« A on opustil všechno, vstal a šel za ním.

Mk 2
Lk 5

I vystrojil mu Levi velikou hostinu v domě svém a mnoho bylo celníků a jiných, kteří s nimi stolovali. Vidouce to zákoníci a Farizeové, řekli učedníkům jeho: »Proč s celnými a hříšníky jí mistr váš?«***) Ježíš, uslyšev to, řekl:

Mt 9

*) Míněno zde Kafarnaum, které si Ježíš zvolil za východiště své činnosti v Galileji.

**) Matouš, který líče tuto událost vypravuje sám o sobě, neboť Levi bylo druhé jeho jméno, praví: »Spatřil člověka, jménem Matouše.«

***) Celníci neboli publikáni byli nájemci a výběřci cla. Byli v opovržení a v nenávisti již proto, že Židé těžce nesli nadvládu římskou a břemena odtud plynoucí — k břemenům náleželo i právo Římanů vybírat pro sebe clo na území státu židovského — a pak i proto, že odírali lid, kde a jak mohli. Proto platili za veřejné hříšníky.

Str. 192 »Nepotřebují lékaře zdraví, ale nemocní.« Jděte a naučte se, co je to: »Milosrdenství chci a ne oběti.« Nebo nepřišel jsem volat spravedlivé, ale hříšné.« — Tu přistoupili k němu učedníci Janovi a tázali se: »Proč my a Farizeové postíme se často, učedníci tvoji však se nepostí?« I řekl jim Ježíš: »Mohou truchliti svatebčané, pokud je s nimi ženich? Přijdou však dnové, kdy jim bude ženich odňat, a tehdy se budou postiti.« (A poněvadž otázka učedníků Janových vycházela z mínění, že náboženské zvyklosti starozákonní přejdou i do království mesiášského, uznal Ježíš za dobré poučiti je podobenstvím, že tomu tak není a nebude. Pravidl:) »Nikdo zajisté nepřišívá záplaty ze sukna nového k rouchu starému, sic kus ten (nový) odtrhne něco od roucha a vznikne díra horší. Ani se nelije víno mladé do měchů starých, sice se měchy rozpukají, víno vyteče a měchy se zničí; ale víno mladé se lije do měchů nových a obé bývá zachováno.«

*

*

*

Jn 5 Přišly zas velikonoce, slavnost židovská, a Ježíš odebral se do Jerusalema. Byl pak v Jerusalemě při bravnní bráně*) rybník, který slul hebrejsky Bethesda a měl pět podloubí kolem. V těch dlelo veliké množství neduživců: slepých, chromých, ochrnutých, kteří čekali na pohyb vody. Anděl Páně totiž sestupoval časem do rybníka a hýbal vodou. A kdo po hnutí vody první vstoupil do rybníka, býval uzdraven, ať byl stižen neduhem jakýmkoli.

Ležel tam také jeden člověk, který byl nemocen již třicet osm let. Toho Ježíš uzřev a věda, že to s ním trvá již dlouhý čas, řekl mu: »Chceš býti zdrav?« Nemocný odpověděl: »Pane, nemám člověka, aby mě spustil do rybníka, když se voda pohne; a jdu-li sám, jiný sestoupí přede mnou.«

*) Brána bravnní byla na východní straně Jerusalema, zcela blízko na sever od plošiny chrámové.

Dí mu Ježíš : »Vstaň, vezmi lože své a chod'.« A hned uzdravil se člověk ten. I vzal lože a chodil.

Byla však toho dne sobota. Proto řekli Židé (členové velerady) uzdravenému : »Je sobota. Nesluší se tobě nositi lože.« On pak odpověděl jim : »Ten, který mě uzdravil, řekl mi : Vezmi lože své a chod'.« Tedy tázali se ho : »Kdo je ten člověk ?« On však nevěděl. Po chvíli našel ho Ježíš ve chrámě a řekl mu : »Hle, jsi uzdraven; ale již nehřeš, aby se ti nepřihodilo nic horšího.« Člověk ten odešel a oznámil Židům, že je to Ježíš, který ho uzdravil.

Židé zle se hořšili na Ježíše, že to učinil v sobotu. Ježíš řekl jim : »Otec můj dosavad koná skutky božské; i já je konám.« (Ve smyslu : »Otec můj i v den sváteční zachovává a řídí svět, který stvořil, a já činím tak s ním, konaje dobro v den sváteční jako ve všední.«) Tu k smrti na něho zanevřeli, že nejen rušil sobotu, ale že i Boha nazýval svým otcem a činil se rovným Bohu. Ale Ježíš dále k nim promlouval : »Otec nesoudí nikoho, ale veškeren soud dal Synu. Amen, amen pravím vám : Kdo slyší slovo mé a věří tomu, který mě poslal, má život věčný a soudu nepropadá, ale přešel ze smrti do života. Přichází hodina, kdy všichni, kteří jsou v hrobech, uslyší hlas Syna Božího; a půjdou ti, kteří dobře činili, na vzkříšení k životu, ti však, kteří zlé páchali, na vzkříšení k soudu.«

»Vydávám-li já svědectví sám o sobě, svědectví mé není pravoplatné.*) Jiný jest, kdo svědčí o mně, a svědectví jeho platí (— při těch slovech měl Pán na mysli Otce). Vy jste poslali k Janovi, a on vydal svědectví pravdě; já však nepotřebuji svědectví od člověka, ale pravím to, abyste vy byli spaseni. On byl svíce hořící a svítící, ale vám se zachtělo jen na chvíli veseliti se ve světle jeho. Já mám svědectví větší, nežli jest Janovo: ty skutky totiž, které

*) Kristus Pán to praví ve smyslu zákona Mojžíšova, kde stojí psáno: »Jeden svědek nic nedokáže, ale ústy dvou nebo tří svědků bude každá věc dokázána.« V Mž 19.

mi dal Otec, abych je vykonal, a které já činím; ty skutky vydávají o mně svědectví, že Otec mě poslal. I sám Otec, Str. 308 který mě poslal, vydal svědectví o mně; vy ovšem slova jeho trvale neuchováváte. Zpytujete Písma, neboť se domníváte, že v nich máte život věčný. Také ona jsou to, jež vydávají svědectví o mně — a vy přece nechcete přijíti ke mně, abyste měli život.

Oslavy od lidí nepřijímám, ale poznal jsem vás, že lásky k Bohu nemáte v sobě. Kterak můžete uvěřiti vy, kteří přijímáte čest jedni od druhých, a té cti, která jest od jediného Boha, nehledáte? Nedomnívejte se, že já budu žalovati na vás u Otce; jestiž, kdo na vás žaluje: Mojžíš, v něhož vy doufáte. Neboť kdybyste věřili Mojžíšovi, i mně Str. 310 byste věřili: vždyť on psal o mně; nevěříte-li však jeho písmu, kterak uvěříte mým slovům?»

Mt 12 První sobotu po velikonocích šel Ježíš, (jsa již opět v Galilei, cestou) mezi obilím; učedníci jeho pak, jsouce lačni, počali trhati klasy a jísti.*) Ale Farizeové, spatřivše to, řekli jemu: »Hle, učedníci tvoji činí, co není dovoleno činiti v sobotu.« On však řekl jim: »Nečetli jste, co učinil Str. 142 David, když měl hlad, i ti, kteří byli s ním? Jak vešel do domu Božího a jedl chleby posvátné, jichž nebylo dovoleno jísti, leč jediné kněžím, a že dal i těm, kteří byli s ním? Str. 96 Anebo jste nečetli v Zákoně, že o sobotách kněží v chrámě obětujícíce porušují sobotní klid a jsou bez viny? Ale pravím vám, že tuto větší jest než chrám.***) A kdybyste Str. 192 věděli, co to jest »Milosrdenství chci a ne oběti«, nebyli byste odsoudili nevinných. Sobota zajisté jest učiněna pro

*) Zákon Mojžíšův jim to dovoloval. V Mž 23: Když přijdeš na pole bližního svého, smíš si natrhati klasů a rukou vymnouti, ale srpem jich žíti nesmíš.

**) Při těch slovech ukázal Pán nepochybně na sebe.

člověka a nikoli člověk pro sobotu; proto Syn člověka je pánem i soboty.«

Druhou sobotu pak vešel do synagogy*) a učil. A byl tam člověk, který měl pravou ruku uschlou. I pozorovali jej zákoníci a Farizeové, uzdraví-li ho, aby jej obžalovali. Konečně přímo se ho tázali: »Je dovoleno v sobotu uzdravovati?« On však řekl člověku, který měl uschlou ruku: »Vstaň a postav se doprostřed!« I vstal a postavil se. Tu pravil jim Ježíš: »Ptám se vás: Co se sluší v sobotu: činiti dobře či zle, život zachovati či zahubiti?« Oni však mlčeli. On pak řekl jim: »Kdo z vás, bude-li míti ovci jednu a ta spadne mu v sobotu do jámy, zda neuchopí a nevytáhne ji? Oč dražší je člověk než ovce! Jest tedy dovoleno v sobotu dobře činiti. A pohleděl na ně kolem s nevolí, zarmoutiv se nad zatvrzelostí srdce jejich, a řekl člověku tomu: »Vztáhni ruku!« I vztáhl. A ruka jeho byla zase zdravá. Tu vyšli Farizeové a radili se s Herodiány**) proti němu, kterak by ho zahubili.

Ale Ježíš, věda o tom, odebral se s učedníky svými k moři, a četný zástup z Galileje i Judska šel za ním. Také z Jerusalema a z Idumeje i ze Zajordánska a z okolí Tyru i Sidonu přišli k němu v množství velikém; byli totiž slyšeli, jak veliké věci činí. I řekl učedníkům svým, aby měli pohotově pro něho lodičku, aby ho zástup netiskl, neboť mnohé uzdravoval, takže se valili na něho, kdo měli neduhy, aby se ho dotkli.

Uzdraviv pak všecky jejich nemocné, přikázal jim přísně, aby ho nerozhlašovali, aby se vyplnilo, co bylo řečeno skrze proroka Isaiáše slovy: »Hle, služebník můj, Str. 215

*) Nejspíše v Kafarnau.

**) Herodiáni byla politická strana protiřímská, která přála Herodovi. Odtud její jméno. Ježto však rodina Herodova závislá byla na Římanech, byli Herodiáni od Farizeů nenáviděni jako nepřímí přátelé Římanů. Zde spojují se Farizeové se svými protivníky, aby Krista zahubili.

kterého jsem vyvolil, miláček můj, v němž se mé duši dobře zalíbilo. Dám ducha svého na něj, a bude zvěstovati soud národům. Nebude se hádati ani křičeti a nikdo neuslyší na náměstích hlas jeho. Třtiny nalomené nedolomí a knotu doutnajícího neuhasí; ve jménu jeho budou doufati národové.«

* *

Lk 6 V těch dnech vyšel Ježíš na horu a přes noc trval na modlitbě. A když se rozednilo, povolal k sobě učedníky své a vyvolil z nich dvanáct, jež i apoštoly nazval: Šimona, kterému dal jméno Petr, a Ondřeje, bratra jeho, Jakuba a Jana, syny Zebedeovy, jimž dal jméno Boanerges, to jest synové hromu, Filipa a Bartoloměje, Matouše a Tomáše, Jakuba Alfeova a Šimona, který slove Horlivec, a Judu, jinak zvaného Tadeáše, bratra Jakubova, a Jidáše Iškarjotského,*) který se stal zrádcem.

A sestoupil s nimi a stanul na rovině, i zástup učedníků jeho a veliké množství lidu z celého Judska i z Jerusalema a z přímořské krajiny tyrské a sidonské, kteří přišli, aby jej poslechli a aby byli uzdraveni od neduhů svých. A všechen zástup hleděl se ho dotknouti, neboť moc vycházela od něho a uzdravovala všechny.

*

Mt 5 Ježíš vystoupil před nimi v úpatí hory**) výše, a když usedl, otevřel ústa svá a učil je takto:

»Blahoslaveni chudí duchem,***) nebo jejich jest království nebeské.

Blahoslaveni tiší, neboť oni zemí vládnouti budou.

Blahoslaveni lkající, neboť oni potěšeni budou.

Blahoslaveni, kteří lačnější a žízní po spravedlnosti, neboť oni nasyceni budou.

*) Hebrejské iš-keriót — muž (člověk) z Keriotu.

**) Křesťanská tradice nazývá ji »Hora blahoslavenství«.

***) To jest bezelstní, prostí, dobří.

Blahoslaveni milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou.
Blahoslaveni čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.
Blahoslaveni pokojní, neboť oni synové Boží slouti budou.*)

Blahoslaveni, kteří protivenství trpí pro spravedlnost, nebo jejich jest království nebeské.

Blahoslaveni jste, když budou vás tupiti a pronásledovati a všechno zlé proti vám lživě mluviti pro mne: radujte se a veselte, neboť odplata vaše hojná jest v nebesích.

Vy jste sůl země. Jestliže sůl se zkazí, čím bude osolena?**) K ničemu se již nehodí, než aby byla vyhozena ven a pošlapána od lidí.

Vy jste světlo světa. Nemůže se ukrýti město na hoře ležící, aniž rozsvěcují svíci a staví ji pod kbelík, ale na svícen, aby svítila všem, kteří jsou v domě. Tak světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a velebí Otce vašeho, který jest v nebesích.

Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo proroky;**) nepřišel jsem zrušit, ale naplnit. Amen pravím vám: Dokud nepomine nebe a země, nepomine jediné písmeno, ano jediná čárka ze Zákona, až se všechno stane. Kdo by tedy zrušil†) jeden z příkazů těchto nejmenších a vyučil tak lidi, nejmenším slouti bude v království nebeském; kdo by však je plnil a jim učil, ten bude velikým v království nebeském. Pravím vám: Nebude-li hojnější spravedlnost vaše než zákoníků a Farizeů, nevejdete do království nebeského.

Slyšeli jste, že bylo řečeno starým: »Nezabiješ! Kdo

*) Synové Boží — řečeno ve smyslu obrazném: Budou v obzvláštní lásce Boží a dostane se jim práv synovských na dědictví Otcovo, totiž na věčnou blaženost.

**) Smysl: Stane-li se sůl neslanou, čím bude opět docíleno její solivosti?

***) To jest čemu proroci učili.

†) Ve smyslu: za neplatný nebo za bezvýznamný prohlásil.

by zabil, propadne soudu.«*) Ale já pravím vám, že každý, kdo se hněvá na bratra svého, propadne soudu. Přinášiš-li tedy dar svůj k oltáři a tam se rozpomeneš, že bratr tvůj má něco proti tobě, nech tam dar svůj před oltářem a jdi prve, smiř se s bratrem svým a potom přijď a obětuj dar svůj.

II Mž 20 Slyšeli jste, že bylo řečeno starým: »Nezvizoložíš.« Ale
Str. 89 já pravím vám, že každý, kdo (i jen) hledí na ženu žádostivě, již s ní vizoložil.

Str. 100 Řečeno bylo také: »Kdo by propustil manželku svou, dej jí lístek západný.« Ale já pravím vám, že každý, kdo propouští manželku svou, uvádí ji v vizoložství, a kdo propuštěnou pojme, vizoloží.

Opět jste slyšeli, že bylo řečeno starým: »Nebudeš křivě přísahati, ale splníš Pánu přísahy své.«**) Já však pravím vám, abyste nepřísahali vůbec: ani při nebi, neboť trůn Boží je to, ani při zemi, neboť jest podnoží jeho, ani při Jerusalemu, neboť je to město velikého krále, ani při hlavě své nebudeš přísahati, neboť jediného vlasu nemůžeš učiniti bílým nebo černým. Ale řeč vaše budiž: »ano, ano«, »ne, ne«, a co nad to jest, ze zlého jest.***)

II Mž 21 Slyšeli jste, že bylo řečeno: »Oko za oko a zub za zub.« Já však pravím vám, abyste neodpírali zlému: udeří-li tě někdo v pravé líce tvé, nastav mu i levé a tomu, kdo se chce souditi s tebou a tak vzíti sukni tvou, nech i plášť,

*) Slovo »Nezabiješ!« je z II Mž 20 (viz str. 89); slova »Kdo by zabil, propadne soudu« jsou také ze zákona Mojžíšova, ale ne doslovně, jen co do smyslu z oněch míst, kde se přikazuje, aby provinilec postaven byl před soud a podle zákonných ustanovení potrestán.

**) III Mž 19: Nebudeš křivě přísahati při jménu mém, abys tak neposkvrnil jméno Boha svého. Já Hospodin. IV Mž 30: Učiní-li muž Hospodinu slib nebo zaváže-li se přísahou, ať nezruší slova svého!

***)) Údové království Kristova mají mluvit vždy pravdu, aby nebylo přísahy vůbec potřeby.

a přinutí-li tě kdo na míli jednu, jdi s ním i jiné dvě.*) Tomu, kdo tě prosí, dej a od toho, kdo si chce vypůjčiti od tebe, se neodvracej!

Slyšeli jste, že bylo řečeno: »Milovati budeš bližního svého a nenávidět budeš nepřítel svého.***) Ale já pravím vám: Milujte nepřátele své, dobře činite těm, kteří vás nenávidí, a modlete se za ty, kteří vás pronásledují a pomlouvají, abyste byli podobni Otci svému, který jest v nebesích, jenž slunci svému velí vycházeti na dobré i na zlé a dešť dává na spravedlivé i na nespravedlivé. Neboť milujete-li jen ty, kteří vás milují, jakou budete míti odplatu? Což to nečiní i celníci? A budete-li pozdravovati toliko své bratry, co zvláštního činíte? Což to nečiní i pohaní? Buďte tedy dokonalí, jak i Otec váš nebeský dokonalý jest. III Mž 19

Pilně se varujte konati dobré skutky své před lidmi, aby jste byli od nich viděni, sic nebudete míti odplaty u Otce svého, který jest v nebesích. Mt 6

Když tedy dáváš almužnu, netrub před sebou, jako pokrytci činí v synagogách a na ulicích, aby byli ctěni od lidí. Amen pravím vám, tím již vzali odplatu svou. Ale když ty dáváš almužnu, ať neví tvá levice, co činí pravice tvá, aby almužna tvoje byla v skrytě, a Otec tvůj, který vidí v skrytě, odplatí tobě.

A když se modlíte, nebudte jako pokrytci, kteří si libují

*) Členové Kristova království mají býti hotovi raději větší ještě bezpráví snášeti, nežli zlé zlým spláceti.

**) Slova »Nenávidět budeš nepřítel svého« nejsou v zákoně Mojžíšově, ale zákoníci je ze slov Mojžíšových »Milovati budeš přítele svého« vyvozovali. — V Starém Zákoně byla tedy také přikázána láska k bližnímu, ale bližním rozuměl se přítel, kterýž pojem se rozšiřoval až na každého soukmenovce, i na toho, kdo z pohanů jako proselyta přistupoval k židovství, a vůbec, s kým žili ve styku. Ale s pohany neměli míti docela žádného styku, aby nebyli svedeni k modlářství. Cizinec tedy, protože byl pohan, nebyl jim bližním. — Na tomto místě i jinde níž je místo starozákonního slova »přítele« použito slova »bližního«; obě ta slova měla u Židů též smysl.

v synagogách a na rozích trhů stojíce se modliti, aby byli viděni od lidí. Amen pravím vám: Vzáli odplatu svou. Ty, když se modlíš, vejdi do pokojíka svého, zavři dveře a modli se k Otci svému v skrytě, a Otec tvůj, který vidí v skrytě, odplatí tobě.*) Modlíce se pak, nemluvte mnoho jako pohani; domnívajíť se, že budou vyslyšeni pro svou mnohomluvnost. Nebud'te tedy, jako jsou oni. Ví zajisté Otec váš, čeho jest vám potřebí, prve než ho prosíte.

Takto tedy budete se modliti vy: Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno tvé. Přijď království tvé. Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi. Chléb náš vezdejší dej nám dnes. A odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům. A neuvoď nás v pokušení. Ale zbav nás od zlého. Amen. Neboť odpustíte-li lidem hříchy jejich, odpustí i vám Otec váš nebeský hříchy vaše; pakli neodpustíte lidem, ani Otec váš neodpustí vám hříchů vašich.

Když pak se postíte, nebud'te jako pokrytci zasmušilí; neboť zohyzdují obličej svůj,**) aby zjevno bylo lidem, že se postí. Amen pravím vám, vzali odplatu svou. Když ty se postíš, pomaz hlavu svou***) a tvář svou umyj, aby nebylo zjevno lidem, že se postíš, ale Otci tvému, který je v skrytě; a Otec tvůj, který vidí v skrytě, odplatí tobě.

Neskládejte sobě pokladů na zemi, kde je rez a mol kazí a kde se zloději prokopávají a kradou, ale skládejte sobě poklady v nebi, kde jich ani rez ani mol nekazí a kde se zloději neprokopávají ani nekradou. Nebo kde jest poklad tvůj, tam bude i srdce tvé.

Nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti; buď bude jednoho nenáviděti a druhého milovati, aneb jednoho se přidrží a druhým pohrdne. Nemůžete Bohu sloužit i mamoně. Proto

*) Nehorlí tu Pán proti pobožnostem veřejným, ale proti tomu, aby kdo pro pouhou lidskou chválu se modlil.

**) Nemyjíce se totiž a neupravující si vlasů a vousů.

***) Mazati si hlavu (vonným) olejem bylo obvyklé, zvláště o dnech radostných a slavnostních.

pravím vám: Nepečujte úzkostlivě o život svůj, co byste jedli, ani o tělo své, čím byste se odívali. Což není život více než pokrm a tělo více než oděv? Pohled'te na ptactvo nebeské, že neseje ani nežne ani neshromažďuje do stodol, a Otec váš nebeský je živí. Nejste vy dražší než ono? A kdo z vás, samou starostí, může přidati k délce svého věku jediný loket? A proč pečujete úzkostlivě o svůj oděv? Pozorujte kvítí polní, kterak roste, nepracuje ani nepředě; pravím pak vám, že ani Šalomoun ve vši nádheře své nebyl tak oděn, jako jedno z nich. Když tedy trávu polní, která dnes jest a zítra do pece vhozena bývá,*) Bůh tak odívá, čím spíše vás, malověrní? Nepečujte tedy úzkostlivě, říkajíce: Co budeme jísti, aneb co budeme píti, aneb čím se budeme odívat? To vše shánějí pohani. Ví zajisté Otec váš nebeský, že toho všeho potřebujete. Hledejte tedy nejprve království Boží a spravedlnost jeho, a toto vše bude vám přidáno. Nepečujte proto úzkostlivě o zítřek, neboť zítřek bude pečovati sám o sebe. Dostí má den na své lopotě.

Bud'te milosrdní, jak i Otec váš milosrdný jest. Nesud'te, Lk 6 a nebudete souzeni; neodsuzujte, a nebudete odsouzeni; odpouštějte, a bude vám odpuštěno. Dávejte a bude vám dáno: míru dobrou a natlačenou a natřesenou a vrchovitou dají do klína vašeho; neboť jakou mírou měříte, takovou bude vám odměřeno.«

Pověděl pak jim i podobenství: »Může slepý vésti slepého? Nepadají oba do jámy? Není učedník nad mistra, ale dokonalý bude každý, bude-li jako mistr jeho.

Co že vidíš třísku v oku bratra svého, a trámu ve svém oku nepozoruješ? Anebo kterak můžeš říci bratru svému: »Bratře, nech, ať vyjmu třísku z oka tvého«, a sám ve svém oku trámu nevidíš?« Pokrytče, vyvrz nejprve trám

*) V nedostatku dříví topili i suchou travou.

z oka svého, a potom přihlédni, abys vyňal třísku z oka bratra svého.

- Mt 7 Nedávejte věci svaté psům a neházejte perly před svině, aby snad jich nepošlapaly a neobrátily se a neroztrhaly vás.

Proste, a bude vám dáno, hledejte, a naleznete, tlučte, a bude vám otevřeno, neboť každý, kdo prosí, dostává, kdo hledá, nalézá a tomu, kdo tluče, bude otevřeno. Či jest který člověk mezi vámi, jenž podá synu svému kámen, když ho bude prositi o chléb? Aneb bude-li prositi o rybu, zdali podá mu hada? Jestliže tedy vy, jsouce zlí,*) umíte dobré dary dávatí dětem svým, čím spíše Otec váš, který jest v nebesích, dá dobré věci těm, kteří ho prosí?

Vše, co chcete, aby vám lidé činili, i vy činite jim; neboť to jest Zákon i proroci.**)

Vcházejte těsnou branou! Neboť široká jest brána a prostranná cesta, která vede k zahynutí, a mnoho jest těch, kteří vcházejí skrze ni. Jak těsná jest brána a úzká cesta, která vede k životu, a málo jest těch, kteří ji nalézají!

Pilně se varujte nepravých proroků, kteří k vám přicházejí v rouše ovčím, v nitru však jsou vlci draví. Po ovoci jejich poznáte je. Což se sbírají s trní hrozny aneb s bodláčí fíky?***) Každý zajisté strom dobrý nese ovoce dobré, špatný strom ovoce špatné přináší. Nemůže strom dobrý nésti ovoce špatné, ani strom špatný přinášeti ovoce dobré. Každý strom, který nenese ovoce dobrého, bývá vyřat a na oheň uvržen. Tak tedy po ovoci jejich poznáte je.

*) To jest ačkoli jste k zlému více než k dobrému naklonění.

**) Smysl: To je zásada, která v sobě obsahuje zákon Mojžíšův i proroky, nebo jinak řečeno, která udává hlavní obsah Starého Zákona.

***) Volně (podle smyslu) vyjádřeno: Po ovoci jejich poznáte je, jako se po ovoci poznává strom.

Dobrý člověk z dobré zásoby srdce svého vynáší věci dobré, a zlý člověk ze špatné zásoby vynáší věci špatné, neboť z hojnosti srdce mluví ústa.

Ne každý, kdo mi říká »Pane, Pane«, vejde do království nebeského, ale kdo činí vůli Otce mého, který jest v nebesích, ten vejde do království nebeského. Mnozí řeknou mi v onen den: »Pane, zdali jsme ve jménu tvém prorokovali, ve jménu tvém zlé duchy nevymítali a ve jménu tvém mnoho zázraků nečinili?« A tehdy jim prohlásím: »Odejděte ode mne, pachatelé nepravosti!« Mt 7

Každý, kdo slyší tato slova má a koná je, podoben jest muži moudrému, který postavil dům svůj na skále. I spadl příval, přišly řeky, zavály větry a obořily se na ten dům: a nepadl, nebo byl založen na skále. A každý, kdo slyší tato slova má a nekoná jich, podoben jest muži pošetilému, který postavil dům svůj na písku. I spadl příval, přišly řeky, zavály větry a obořily se na ten dům. I padl a pád jeho byl veliký.«

*

Když dokončil Ježíš řeči tyto, užasli všichni nad jeho učním, neboť učil je jako ten, jenž má moc, a ne jako zákoníci jejich a Farizeové. Str. 319

Když pak sestupoval s hory, šly za ním veliké zástupy.

*

*

A když vešel do Kafarna, přistoupil k němu setník*) Mt 8
a prosil ho říka: »Pane, služebník můj leží doma ochrnutý a hrozně se trápí.« I řekl mu Ježíš: »Já přijdu a uzdravím ho.« Setník odpovídaje pravil: »Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale rci jen slovo, a uzdraven bude služebník můj. Neboť i já, ač jsem člověk pod mocí posta-

*) Byl to důstojník ve vojsku římském, ubytovaném v Palestině, aby ji v poddanství Římanů udržovalo. Byl to tedy cizinec, pohan.

vený, mám pod sebou vojáky; a díím-li jednomu: »Jdi«, i jde, a jinému: »Přijď«, i přijde, a služebníkú svému: »Učiň toto«, i učiní.« Slyše to Ježíš, podivil se a řekl těm, kteří šli za ním: »Amen pravím vám, nenalezl jsem tak veliké víry ani v lidu izraelském. Pravím pak vám, že mnozí přijdou od východu i od západu a stolovati budou s Abrahamem, s Izákem a s Jakubem v království nebeském; synové království však budou vyvrženi ven do temnosti; tam bude pláč a skřípění zubů.«*) A setníkovi řekl: »Jdi, a jak si uvěřil, staň se tobě.« A v tu hodinu služebník se uzdravil.

- Lk 7 Potom šel Ježíš do města, které slove Naim, a šli s ním učedníci jeho a zástup veliký. Když se blížil k bráně města, vynášeli mrtvého, jediného syna matky, a ta byla vdovou. A četný zástup lidu z města šel s ní. Spatřiv ji Pán, slitoval se nad ní a řekl jí: »Neplač.« A přistoupil a dotkl se már. Ti pak, kteří nesli, zastavili se. I řekl: »Mládenče, tobě pravím, vstaň!« Tu posadil se ten, který byl umřel, a počal mluvit. I dal jej matce jeho. Pojala pak všechny bázeň a velebili Boha řkouce: »Prorok veliký povstal mezi námi« a »Bůh navštívil lid svůj!«

*

- Mt 11 Jan, uslyšev v žaláři o skutcích Kristových, poslal k němu dva z učedníků svých a vzkázal mu: »Ty jsi ten, který má

*) Židé si rádi představovali nebeskou blaženost jako hostinu. Hostiny pak se konávaly dlouho do noci. Místnost i dům hostiny byly ovšem za večera i noci osvětleny. Byl-li tedy někdo v pozdní hodině od hostiny vykázán ven, mimo dům, octl se ve tmě a mohl tam hlasitě projevovati svou lítost nebo nespokojenost. — Smysl: Přemnozí pohaní stanou se účastnými požehnání království Kristova i nebeské blaženosti, Židé však, pro něž především a nejdříve obojí bylo chystáno, a z nichž Mesiáš jako člověk se zrodil, ti z velké části vyjdou naprázdno. — Tma venku je obrazem zahynutí věčného.

přijítí,*) či jiného čekati máme?«***) — V touž hodinu Lk 7
 Ježíš uzdravil mnohé od neduhů a nemocí a duchů zlých,
 a mnoha slepčům daroval zrak. (Učedníci Janovi pak toho
 byli svědky). — Ježíš odpověděl jim: »Jděte a zvěstujte Mt 11
 Janovi, co jste slyšeli a viděli: slepí vidí, chromí chodí,
 malomocní jsou očišťováni, hluší slyší, mrtví vstávají
 z mrtvých, chudým se zvěstuje evangelium a blahoslavený
 jest, kdo se nebude horšiti nade mnou.«***)

Když pak oni odcházeli, počal Ježíš mluvit k zástupům
 o Janovi: »Co jste vyšli†) na poušť vidět? Třtinu větrem
 se klátící? Aneb co jste vyšli vidět? Člověka měkkým rou-
 chem oděného? Aj ti, kteří měkká roucha nosí, jsou v do-
 mech královských. Co tedy jste vyšli vidět? Proroka? Ano
 pravím vám, viděli jste více než proroka; neboť ten jest
 to, o němž je psáno: »Hle, já posílám posla svého před Str. 262
 tváří tvou, který připraví cestu tvou před tebou.« Amen
 pravím vám: Nepovstal mezi narozenými z ženy větší nad
 Jana Křtitele; avšak i nejmenší v království nebeském
 větší jest než on. Ale od časů Jana Křtitele až dosud krá-

*) Slovy »který má přijítí« byl označován Vykupitel. A toto
 označování je svědectvím, jak byl Vykupitel živě očekáván.

**) Touto otázkou chtěl Jan dáti příležitost Pánu, aby se pro-
 hlásil přímo a veřejně za Vykupitele, doufaje, že se ho učedníci
 jeho (Janovi) i jiní tím spíše přidrží.

***)) K dané otázce odpovídaje, poukázal Pán na zázraky, které
 právě viděli, a na jiné, jako bylo vzkříšení mládence najmského,
 o nichž tu slyšeli. Učinil tak skoro týmiž slovy, kterých užil o Vy-
 kupiteli prorok Isaiáš. Dal tak zřejmě najevo, že jest oním Vykupitelem,
 o němž Isaiáš prorokoval. Ono místo prorocké zní: Bůh
 sám přijde a spasí vás. Tehdy se otevřou oči
 slepých, i uši hluchých odemknou se. Tehdy po-
 skočí chromý jak jelen a rozvázán bude jazyk
 němých. Is 35.

†) Vyšli, vycházeli jste k němu, když zahájil v poušti svou čin-
 nost. Smysl dalších slov: Šli jste k němu, protože jste ho měli za
 proroka. Ale on byl více než prorok. Byl předchůdcem Vykupitele,
 předchůdcem mým.

lovství nebeské trpí násilí,*) a ti, kteří násilí činí, uchvacují je. Všichni proroci totiž i Zákon prorokovali až do Str. 263 Jana; a chcete-li to přijmouti, on jest Eliáš, který má přijíti. Kdo má uši k slyšení, slyš!

Ke komu však přirovnám pokolení toto? Podobá se chlapcům, kteří, sedíce na náměstí, volají k druhům: »Pískali jsme vám, a netančili jste; naříkali jsme, a nekvíleli jste.« Neboť přišel Jan, nejedl ani nepil, a říkájí: »Má zlého ducha.« Přišel Syn člověka, jedl i pil, a praví: »Hle, člověk žrout a pijan vína, přítel hříšných a celníků.«

Tehdy počal vytýkati městům, ve kterých se událo nejvíce jeho zázraků, že se nedala na pokání: »Běda tobě, Korozain, běda tobě, Betsaido! Kdyby v Tyru a Sidonu byly se udály zázraky, které se děly ve vás, byli by se dávno v žíni a popelu dali na pokání. Avšak pravím vám: Tyru a Sidonu bude v den soudný lehčeji než vám. A ty, Kafarnaum, zda budeš povýšeno až do nebe? Až do pekla svrženo budeš! Neboť kdyby v Sodomě byly se udály zázraky, které se děly v tobě, stála by podnes. Proto pravím: Zemi sodomské bude v den soudný lehčeji než tobě.«

*

Lk 7 Prosil pak ho jeden z Farizeů, jménem Šimon, aby s ním pojedl. I vešel do domu Farizeova a zaujal místo u stolu. A hle, žena, která byla ve městě známa jako hříšnice,**) jak se dověděla, že Ježíš stoluje v domě Farizeově, přišla nesouc úbělovou***) nádobu masti a stanuvši vzadu u nohou jeho, počala smáčeti slzami nohy jeho a utírala je vlasy svými; a líbala nohy jeho a mazala je mastí. Uzřev to Farizej, který ho byl pozval, pravil sám u sebe: »Kdyby to byl prorok, věděl by, kdo a jaká je ta žena, která se ho

*) Vystupuje se proti němu nepřátelsky. A kdo tak činí, uchvacují, berou je mnohým, aby do něho vejíti nemohli.

**) Totožná s Marií Magdalenou a s Marií, sestrou Lazarovou.

***) Úběl — alabastr.

dotýká, že je to hříšnice.« I oslovil ho Ježíš a řekl mu: »Šimone, mám ti něco povědět.« On pak řekl: »Mistře, pověz.« »Kterýsi věritel měl dva dlužníky; jeden mu byl dlužen pět set denárů, a druhý padesát. Když neměli, čím by zaplatili, odpustil (dluh) oběma. Který z nich miluje ho více?« Šimon odpověděl: »Myslím, že ten, kterému více odpustil.« A on řekl jemu: »Správně jsi usoudil.« A obrátiv se k ženě, řekl Šimonovi: »Vidíš tuto ženu? Vešel jsem do domu tvého, a nepodal jsi mi vody na nohy, tato však slzami smáčela nohy mé a vlasy svými je utírala; políbení jsi mi nedal, tato však, jak vešla, nepřestala líbatí nohou mých; olejem nepomazal jsi hlavy mé, tato však mastí pomazala nohy mé.*) Proto pravím tobě: Odpouštějí se jí hříchy mnohé, že milovala mnoho. Komu však se méně odpouští, méně miluje.« A ženě řekl: »Víra tvá tě spasila; jdi v pokoji.«

*

Potom chodil po městech a vesnicích a kázal a zvěstoval Lk 8
království Boží a dvanáct apoštolů s ním; též některé ženy, které byly uzdraveny od něho: Maria, zvaná Magdalena, z níž vyhnal sedm duchů zlých, Johana, manželka Chuzy, správce Herodova, a Zuzana a mnoho jiných, které mu přisluhovaly ze svých statků.

*

*

Jednoho dne posadil se Ježíš u moře. I sešly se k němu Mt 13
veliké zástupy. Vstoupiv proto na lodičku, usedl a veškeren zástup stál na břehu. I promluvil k nim mnoho věcí v podobenstvích, řka:

»Vyšel rozsevač, aby rozséval símě své. A když rozséval, Lk 8
něco zrní padlo na kraj cesty; bylo pošlapáno a ptáci nebeští je sezobali. Jiné padlo na skálu;**) vzešlo, ale uschlo,

*) Šimon nevzdal Pánu poct, jež kázal zvyk hostům vzdávati.

**) Mk 4: na místo skalnaté.

protože nemělo vláhy. Jiné padlo mezi trní, a trní spolu-
vzrostlé je udusilo. A jiné padlo v zemi dobrou; i vzešlo
a vydalo užitek stonásobný.« To pověděv zvolal: »Kdo má
uši k slyšení, slyš!«

I tázali se ho učedníci jeho, co to podobenství znamená.
On pak řekl: »Tento je smysl (toho) podobenství: Símě je
slovo Boží. Těmi na kraji cesty rozumějí se ti, kdo slovo
Boží slyší, ale potom přichází ďábel a vyjímá je ze srdce
jejich, aby neuvěřili a spaseni nebyli. A těmi na skále roz-
umějí se ti, kdo přijímají slovo s radostí, ale nemají kořene :
na čas věří, a v čas pokušení odpadají. Oním pak, které
padlo do trní, rozumějí se ti, kdo slyšeli, ale starostmi tohoto
světa, klamem bohatství a rozkoší života bývají udušeni,
a nepřinášejí užitku. A tím, které jest v zemi dobré, roz-
umějí se ti, kteří slovo, jež slyšeli, v srdci dobrém a šlechet-
ném uchovávají a užitek přinášejí v trpělivosti.«

Mt 13 Jiné podobenství předložil jim řka: »Podobno jest krá-
lovství nebeské člověku, který nasel dobrého semene na
poli svém; a když lidé spali, přišel nepřítel jeho, nasel
koukolu mezi pšenici a odešel. Když pak vzrostlo obilí, tu
se ukázal i koukol. I přistoupili služebníci k hospodáři
a řekli mu: »Pane, zdali jsi nenasel dobrého semene na
poli svém? Odkud tedy má koukol?« On pak jim pravil:
»Člověk nepřítel to učinil.« I řekli mu služebníci: »Chceš,
abychom šli a vytrhali jej?« A on pravil: »Ne, abyste snad,
trhající koukol, nevytrhali spolu s ním i pšenici. Nechte,
ať obé spolu roste až do žní; ve žně řeknu žencům: Se-
berte nejprve koukol a svažte jej ve snopky k spálení;
pšenici však shromážděte do stodoly mé!«

Jiné podobenství předložil jim řka: »Podobno jest krá-
lovství nebeské zrnů hořčičnému, které vzal jeden člověk
a zasal na poli svém. Ono je sice nejmenší mezi všemi se-
meny, ale když vzroste, jest větší než všechny byliny a bývá

jako strom, takže ptáci nebeští přilétají a hnízdí na rato-
lestech jeho.«

Jiné podobenství pověděl jim: »Podobno jest království
nebeské kvasu, který vzala žena a zadělala do tří měric
mouky, a kvas pronikl všecko.«

To vše mluvil Ježíš zástupům v podobenstvích a bez po-
dobenství nemluvil k nim, aby se vyplnilo, co bylo řečeno
skrže proroka slovy: »Otevřu v podobenstvích ústa svá Ž 77
a vypravovati budu skryté věci od stvoření světa.«

I řekli mu učedníci jeho: »Vlož nám podobenství o kou-
kolu polním.« On pak promluvil řka: »Rozsevač dobrého
semene je Syn člověka; pole je svět; símě dobré, to jsou
synové království, koukol pak jsou lidé zlí; nepřítel, který
jej nasil, jest ďábel, žeň pak jest konec světa a ženci jsou
andělé. Jako tedy sbírá se koukol a ohněm pálí, tak bude
při skonání světa. Syn člověka pošle anděly své. I seberou
z království jeho všechna pohoršení, i ty, kdo činí nepra-
vost, a uvrhnou je do pece ohnivé; tam bude pláč a skří-
pění zubů. Tehda se budou spravedliví skvíti jako slunce
v království Otce svého.«

»Podobno jest království nebeské pokladu skrytému v poli.
Když jej člověk nalezne, zakryje jej a z radosti nad ním jde
a prodá vše, co má, a koupí pole to. Také podobno jest
království nebeské kupci, který hledal dobré perly, a když
nalezl jednu perlu drahocennou, odešel a prodal vše, co
měl, a koupil ji. Také podobno jest království nebeské síti,
která, byvši spuštěna do moře, shromažďuje ze všeho druhu
ryb. Když se naplní, vytáhnou ji na břeh, posadí se a vy-
berou dobré do nádob, a špatné odvrhnou pryč. Tak bude
při skonání světa: vyjdou andělé a oddělí zlé od spravedli-
vých a uvrhnou je do pece ohnivé; tam bude pláč a skřípění
zubů. Srozuměli jste všemu tomu?« Řkou jemu: »Ano.« I dí

jim: »Proto každý učitel Zákona, vyučený v království nebeském, podoben jest hospodáři, který vynáší ze své zásoby věci nové i staré.«

(A když byl sám), přistoupili učedníci a řekli jemu: »Proč k nim mluvíš v podobenstvích?« On pak odpověděl jim: »Vám jest dáno poznati tajemství království nebeského, ale jim není dáno. Proto mluvím k nim v podobenstvích, že hledíce nevidí a poslouchající neslyší ani nerozumějí. I plní se na nich proroctví Isaiášovo, které praví: Is 6 »Ušima budete poslouchati, a neuslyšíte; očima budete hleděti, a neuvidíte; neboť otupělo srdce lidu tohoto a těžce poslouchali ušima a zamhuřovali oči, aby snad někdy očima neviděli a ušima neslyšeli a srdcem nerozuměli a neobrátili se a abych jich neuzdravil.« Ale blahoslavené jsou oči vaše, že vidí, i uši vaše, že slyší. Neboť — pravím vám — mnozí proroci a spravedliví toužili viděti, co vidíte vy, a neviděli, a slyšeti, co slyšíte vy, a neslyšeli.*)

*

*

Mt 8 Potom rozkázal Ježíš přeplaviti se na druhý břeh. A když vstupoval na loď, brali se za ním učedníci jeho. A hle, bouře veliká strhla se na moři, takže se loď pokrývala vlnami. On pak spal. I přistoupili k němu učedníci jeho a vzbudili ho řkouce: »Pane, zachovej nás, hyneme!« Ježíš řekl jim: »Co se bojíte, malověrní?« Potom vstal a přikázal větrům i moři, a nastalo utišení veliké. Lidé**) pak divili se, řkouce: »Kdo je to, že ho větry i moře poslouchají?«

*) Tento způsob učení byl methodicky nejlepší. Kdo byli dobré vůle, mohli se přemýšlením nebo dotazováním u Pána a Mistra dopátrati pravého smyslu slov, která slyšeli; kdo však byli zlovolní, těm zůstal smysl slov slyšených zahalen, aby nemohli svatých pravd evangelia nějak zneužítí nebo je zlehčiti.

**) Nebyli s Pánem jen apoštolé, nýbrž i učedníci v širším smyslu a pak — i jiné lodi ho doprovázely. Mk 4.

I připluli do krajiny Gerasenské, která je proti Galilei. Mt 8
Když vystoupil na zem, potkali se s ním dva posedlí vycházející z hrobů, zuřiví náramně, takže nikdo nemohl tou cestou projíti. A hle, vykřikli: »Co tobě do nás, Ježíši, Synu Boží? Přišel jsi sem trápit nás před časem?«*) Bylo pak nedaleko od nich stádo vepřů, pasouc se. I prosili ho zlí duchové: »Vymítneš-li nás, pošli nás do stáda vepřů.« I řekl jim: »Jděte.« Oni pak vyšli a vešli do vepřů. A hle, celé stádo rozešlo se srázem do moře a utonulo ve vodě. Pastýři pak utekli, a když přišli do města, oznámili všechno, i o posedlých. A tu celé město vyšlo naproti Ježíšovi a prosili ho, aby odešel z končin jejich, nebo naplnění byli bázní velikou.

Když se Ježíš přeplavil zpět a přišel do Kafarna, přijal ho zástup, nebo všichni jej očekávali. A hle, představený synagogy, jménem Jair, přistoupil, padl mu k nohám a prosil ho snažně řka: »Pane, dcera má právě skonala; ale pojď, vlož na ni ruku, a bude žít.« I vstal Ježíš a šel za ním i učedníci jeho. — A hle, žena, která trpěla krvotokem dvanáct let, přistoupila odzadu a dotkla se třepení roucha jeho,**) neboť řekla sama u sebe: »Dotknu-li se jen roucha jeho, budu uzdravena.« Ježíš obrátil se a uzřev ji, pravil: »Buď dobré mysli, dcero, víra tvá tě uzdravila.« I byla zdráva od té hodiny. — Přišel pak Ježíš do domu představeného a spatřiv hudebníky i zástup hluchících,***) řekl: »Odejďte, neboť neumřela dívka, ale spí.«

*) Před časem, to jest před soudným dnem. Přišel jsi nás zbavit zhoubného vlivu našeho na lidi a tím nás připravit o radost z toho, že můžeme lidem škodit? Při posledním soudu budou zlí duchové vlivu toho zbaveni úplně a na věky.

**) Cípy pláště zakončeny byly třepením (třapci). Byly-li hořejší cípy na prsou zkříženy a přehozeny přes ramena visely po zádech, mohla se žena ve shluku lidí dotknouti třepení nenápadně.

***) Byli shromážděni již k pohřbu; byloť zvykem pohřbívatí brzy poté, jak někdo zemřel. — Hudebníci na písčaly: pištci, flétisté.

I posmívali se mu. A když byl vypuštěn zástup, vešel a ujal ji za ruku. I vstala dívka. A roznesla se pověst o tom po celé té krajině.

- Mt 13 A přišed (zase) do své otčiny, učil v synagoze jejich, takže žasli a pravili: »Odkud má tu moudrost a moc? Což to není syn tesařův? A nejmenuje se matka jeho Maria? Odkud tedy má všechny ty věci?« I horšili se nad ním. A Ježíš neučinil tam mnoho divů pro nevěru jejich.

*

- Mt 9 Potom obcházel Ježíš všechna města i všechny vesnice, učil v synagogách a hlásal evangelium o království a uzdravoval všelikou nemoc i všeliký neduh.

(Jednou), uzřev zástupy, pojal lítost nad nimi, že byli zmořeni a povrženi jako ovce, nemající pastýře. Tehdy pravil učedníkům svým: »Žeň sice jest hojná, ale dělníků málo. Proste tedy pána žně, aby poslal dělníky na žeň svou.«

- Mt 10 A přivolav k sobě dvanáct apoštolů svých, dal jim moc nad duchy nečistými, aby je vymítali a uzdravovali všelikou nemoc i všeliký neduh, a poslal je po dvou, přikázav jim takto: »K pohanům nechoďte a do měst samaršských nevcházejte, ale jděte raději k zahynulým ovčím domu izraelského.*) Chodíce pak hlásejte: »Přiblížilo se království nebeské!« Nemocné uzdravujte, mrtvé křiste, malomocné očisťujte, zlé duchy vymítejte. Zdarma jste dostali, zdarma dávejte. Neopatrujte si zlata ani stříbra ani mědi do opasků svých, nemějte mošny na cestu ani dvou sukní ani obuvi ani hole, neboť hoden jest dělník pokrmu svého.**)

*) Podle zaslíbení starozákonních mělo se dostatí spásy nejprve Židům.

**) Neměli s sebou míti ani peněz ani v zásobě pokrmu, ale měli v potřebách svých důvěřovati v Boha, v jeho prozřetelnost; neměli si bráti na cestu dvojího šatu, měli jíti bosí na znamení pokory a bez hole, naznačující tím pokoj, který s sebou přináší.

místa, vyptejte se, kdo v něm jest hoden; a tam zůstaňte a nepřecházejte. Vcházejíce do domu, pozdravte slovy: »Pokoj domu tomuto!« A bude-li dům ten hoden, přijdiž naň pokoj váš; pakli nebude hoden, pokoj váš vrať se k vám. Kde vás nepřijmou a neposlechnou řeči vašich, tu vycházejíce z domu nebo města, střeste prach s nohou svých.*) Amen pravím vám: »Lehčeji bude v den soudný zemi sodomské a gomorské než městu tomu!«

(Takto promluvil Pán k apoštolům o jejich poslání přítomném. Ale svým božským zrakem prohlédal dále. Viděl již, jak po seslání Ducha svatého rozcházejí se do světa všemi směry kázat jeho blahou zvěst. I jal se k nim mluvit o tomto jejich druhém poslání, světovém, a jak budou pronásledováni od Židů i pohanů a u všech v nenávisti pro jméno jeho. Neměli však poklesati v odvaze a malomyslněti krvavými perspektivami svého apoštolátu. Proto je těší zaslíbením pomoci Ducha svatého a poukazem na vlastní svá protivenství.)

»Hle,« pravil, »já posílám vás jako ovce mezi vlky; buďte tedy opatrní jako hadové a prostí jako holubice. A mějte se na pozoru před lidmi, neboť budou vás vydávati soudům**) a bičovati vás budou ve svých synagogách; i před vladaře a krále budete voděni***) pro mne na svědectví jim a pohanům. Když pak vás vydají, nestarejte se, kterak aneb co byste mluvili; budeť vám dáno v onu hodinu, co máte mluvit, neboť nejste to vy, kteří mluvíte, ale Duch Otce vašeho, jenž mluví ve vás. Vydá pak na smrt bratr bratra a otec dítě a povstanou děti proti rodičům a budou je zabíjeti. A budete v nenávisti u všech pro jméno mé; kdo však vytrvá až do konce, ten spasen bude. Není účedník nad

*) Vyzaziti prach s nohou (se sandálů) — posuněk znamenající, že skládají se sebe odpovědnost před Bohem i před lidmi.

**) Totiž židovským, jako rouhače a rušitele náboženství.

***) Jako lidé státu nebezpeční.

mistra, ani služebník nad pána svého. Dosti jest učedníku, má-li se jako mistr jeho, a služebníku, má-li se jako pán jeho. Jestliže hospodáře nazvali Belzebubem,*) čím spíše budou tak zváti domácí jeho?

(Potom vrátil se Pán opět k prvnímu jejich posláni a promlouval dále:)

Co vám pravím ve tmě, povězte na světle, a co slyšíte v ucho, hlásejte na střeších. A nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, ale duše zabíti nemohou; bojte se spíše toho, jenž může duši i tělo zatratiti do pekla. Zdali neprodávají dva vrabce za jeden as?**) A nespadne z nich na zem ani jeden bez (dopuštění) Otce vašeho. U vás pak jsou sečteny i všechny hlasy na hlavě. Nebojte se tedy! Dražší jste nad mnoho vrabců.

Každého, kdo mne vyzná před lidmi, vyznám i já před Otcem svým, který jest v nebesích. Kdo by však mne zapřel před lidmi, toho zapřu i já před Otcem svým, který jest v nebesích.

Nedomnívejte se, že jsem přišel uvést pokoj na zem. Nepřišel jsem uvést pokoj, ale meč. Přišel jsem totiž, abych postavil syna proti otci jeho a dceru proti matce a nevěstu proti tchyni, a tak se stanou nepřáteli člověka vlastní jeho domácí. Kdo miluje otce nebo matku více nežli mne, není mne hoden, a kdo miluje syna nebo dceru více nežli mne, není mne hoden. A kdo nebere kříže svého a ne-následuje mne, není mne hoden. Kdo nalezne život svůj, ztratí jej, a kdo ztratí život svůj pro mne, nalezne jej. Kdo vás přijímá, mne přijímá, a kdo mne přijímá, přijímá toho, který mě poslal. Kdo přijímá proroka proto, že jest prorok, dostane odplatu proroka, a kdo přijímá spravedlivého proto, že je spravedlivý, dostane odplatu spravedlivého. A kdokoli by podal píti jednomu z maličkých těchto číši vody

*) Belzebub, vlastně Beelzebub, bylo jméno bůžka fenického. Židé nazývali tak knížete duchů zlých.

**) My bychom řekli za pětník.

studené proto, že jest můj učedník, amen pravím vám, neztratí odplaty své.«

I vyšli a chodili po vesnicích, zvěstovali evangelium Lk 9
a uzdravovali všudy.

*

V ten čas uslyšel kníže Herodes pověst o Ježíšovi. I řekl Mt 14
služebníkům svým: »To jest Jan Křtitel; vstal z mrtvých
a proto v něm působí divotvorná moc.« Ale jiní pravili: Mk 6
»Eliáš je to.« A jiní říkali: »Je to jako jeden z proroků.«
Herodes však (stál na svém). Pravil: »Jan, kterého jsem
dal stíti, ten vstal z mrtvých.«*) A hledal příležitost
spatřiti jej.

Herodes ten byl totiž dal Jana vsaditi do vězení pro
Herodiadu, manželku bratra svého Filipa. Neboť Jan ří-
kával Herodovi: »Nesluší se tobě míti manželku bratra
svého.« Herodias pak nevražila na něho a byla by ho ráda
připravila o život, ale nemohla, ježto Herodes bál se Jana,
věda, že to je muž spravedlivý, ano svatý; i chránil ho
a mnoho činil vyslechnuv jej. Přišel však den příhodný.
Herodes vystrojil v den svých narozenin hostinu svým
velmožům a tisícníkům**) i předním mužům galilejským.
Když pak tam vešla dcera právě té Herodiady a tančila,
zalíbila se Herodovi i těm, kteří s ním stolovali. Král řekl
dívce: »Požádej, co chceš, a dám tobě.« A přísáhl jí: »Zač-
koli požádáš, dám tobě, byť to byla polovice mého králov-
ství.« Ona pak vyšla a tázala se matky: »Oč mám žádati?«
A ta pravila: »O hlavu Jana Křtitele.« I vrátila se dcera
s chvatem ke králi a prosila, aby jí dal, a to hned, hlavu
Janovu. I zarmoutil se král. Pro přísahu svoji však a pro
spoluhodovníky nechtěl ji oslyšeti, ale poslal hned kata
a rozkázal přinésti hlavu Křtitelovu. Ten sňal jej tedy

*) Tuto představu vzbudily v něm výčitky svědomí.

**) Vyšším důstojníkům vojska.

v žaláři a přinesl hlavu jeho na míse a dal ji dívce, dívka pak dala ji mateři své.

Jak o tom učedníci Janovi uslyšeli, přišli a vzali tělo jeho a pochovali je v hrobě; a šli a pověděli to Ježíšovi.

*

* *

I sešli se apoštolé k Ježíšovi, vracejíce se (ze svého poslání), a vypravovali mu vše, co činili a čemu učili. On pak pravil jim: »Pojďte stranou na místo osamělé a odpocíňte si trochu.« Bylo totiž mnoho těch, kteří přicházeli a odcházeli, neboť byly blízko velikonoce, slavnost židovská. *) Vstoupili tedy na loď a odebrali se za moře Galilejské.

- Jn 6** Ale lidé je viděli a pustili se (po břehu) za nimi. Vystoupil pak Ježíš na horu a posadil se tam s učedníky svými. A když pozdvihl oči a spatřil zástup veliký, an jde k němu, pojal lítost nad nimi, že byli jako ovce bez pastýře,
- Lk 9** a přijal je a mluvil jim o království Božím a uzdravoval ty, kdo uzdravení potřebovali. Ale den počal se nachylovati.
- Jn 6** I pravil Ježíš Filipovi: »Odkud nakoupíme chlebů, aby pojedli?« To však řekl zkoušeje ho, neboť sám věděl, co hodlá učiniti. Filip mu odpověděl: »Za dvě stě denárů chleba nestačí jim, aby každý něco málo dostal.« Dí mu jeden z učedníků jeho, Ondřej, bratr Šimona Petra: »Je tu jeden pacholík, který má pět chlebů ječných a dvě ryby; ale co je to na tak mnohé?« Tedy řekl Ježíš: »Rozkažte lidem, ať se posadí.« — Bylo pak mnoho trávy na tom místě. — I posadilo se mužů počtem asi pět tisíc. Tu Ježíš vzal chleby a pohlédnuv k nebi požehnal je a lámal a dával učedníkům, učedníci pak rozdávali sedícím; podobně i z ryb, kolik chtěli. Když pak se nasýtli, řekl učedníkům svým: »Seberte zbylé drobtý, ať nezhytnou.« I sebrali a naplnili

*) Proudý lidu směřovaly k Jerusalemu. K Pánu zacházeli mnozí, toužíce ho viděti a slyšeti.

jimi dvanáct košů. Tedy ti lidé uzřevše zázrak, který učinil Ježíš, pravili: »To je jistě ten prorok, který má přijíti na svět.« Proto Ježíš, poznáv, že chtějí přijíti a chopiti ho, aby ho učinili králem, uchýlil se opět na horu sám jediný, když byl rozkázal učedníkům, aby vstoupili na loď a plavili se na druhou stranu. Str. 308

Učedníci sestoupili tedy k moři, vstoupili na loď a plavili se do Kafarna. Loď však se zmítala vlnami; vanul totiž vítr proti nim. O čtvrté hlídce noční*) ukázal se jim Ježíš, kráčeje po moři. Učedníci spatřivše ho, an jde po moři, ulekli se v domnění, že je to přízrak. A vykřikli strachem. I promluvil hned na ně: »Buďte dobré mysli, já jsem to, nebojte se!« Petr odpovídaje řekl: »Pane, jsi-li to ty, rozkaž mi, abych přišel k tobě po vodě.« A on pravil: »Pojď.« I vystoupil Petr z lodi a šel po vodě k Ježíšovi. Ale že byl silný vítr, bál se a počav tonouti vzkřikl: »Pane, zachraň mne!« A Ježíš hned vztáhl ruku, zachytil jej a řekl mu: »Malověrný, proč jsi pochyboval?« A jakmile vstoupili na loď, přestal vítr. Ti pak, kteří byli na lodi, přistoupili a poklonili se mu řkouce: »Vpravdě Syn Boží jsi ty.« Mt 14

Když se přeplavili, dali se hned krajinou Genezaretskou ke Kafarnau. Lidé však Ježíše poznali. I rozeslali po veskeré té krajině a přivedli a přinesli mu všechny choré, a ti ho prosili, aby se směli dotknouti alespoň třepení roucha jeho; a kteří se ho dotkli, byli uzdraveni.

*

Druhého dne (po zázračném nasycení) lid, který byl za mořem, viděl, že tam Ježíše není ani učedníků jeho. Vstoupili tedy na lodi, které byly připruly z Tiberiady, a dostali se do Kafarna, hledajíce Ježíše. A když jej našli, řekli mu: »Mistře, kdy jsi sem přišel?« Ježíš odpověděl jim: »Amen, Jn 6

*) Noc dělili na čtyři části, hlídky, dvě do půlnoci, dvě od půlnoci. Tedy o čtvrté hlídce je tolik jako k ránu.

amen pravím vám: Hledáte mě ne proto, že jste viděli divy, ale že jste jedli z chlebů a nasýtli se. Pracujte nikoliv o pokrm pomíjející, ale o pokrm, který zůstává k životu věčnému, jež vám dá Syn člověka.« I řekli jemu: »Co máme činiti, abychom konali (takové) dílo Bohu milé, (kterým bychom si zasloužili duchovní pokrm ten)?« Ježíš odpověděl jim: »To jest dílo Bohu milé, abyste věřili v toho, jehož on poslal.« Tu řekli jemu: »Které znamení tedy činíš, abychom je viděli a tobě věřili?« (Chtěli býti svědky velkého nějakého zázraku. Aby je však Pán neodkázal na včerejší zázračnou událost, upozorňují předem, že Mojžíš, živě manou po mnoho let celý národ, učinil zázrak větší.) »Otcové naši jedli manu na poušti, jakož psáno jest: »Chléb s nebe dal jim k jídlu.« Tedy řekl jim Ježíš: »Amen, amen pravím vám: Nikoli Mojžíš dal vám chléb s nebe, nýbrž Otec můj dává vám pravý chléb s nebe. Neboť chléb Boží jest ten, který sestupuje s nebe a dává život světu.« I řekli mu Židé: »Pane, povždy nám dávej ten chléb.« A Ježíš řekl jim: »Já jsem chléb života. Kdo přichází ke mně, nebude lačněti, a kdo věří ve mne, nebude žízniti nikdy. Vše, co mi dává Otec, přijde ke mně, a toho, kdo ke mně přijde, nevyvrhnu ven, neboť jsem sestoupil s nebe, nikoliv abych činil vůli svou, ale vůli toho, který mě poslal. To pak jest vůle toho, který mě poslal, abych neztratil nic z toho, co mi dal, nýbrž abych to vzkřísil v den poslední.«

Když potom učil Ježíš v synagoze, reptali Židé proti němu, že řekl: »Já jsem chléb, který s nebe sestoupil«, a pravili: »Není-li to Ježíš, syn Josefův, jehož otce i matku známe? Kterak tedy praví: »S nebe jsem sestoupil?« Ježíš odpověděl jim: »Amen, amen pravím vám: Kdo věří ve mne, má život věčný. Já jsem chléb života. Otcové vaši jedli na poušti manu, a zemřeli. To jest chléb s nebe sestupující, aby, jí-li kdo z něho, nezemřel. Já jsem chléb živý, jenž s nebe sestoupil. Bude-li kdo jísti z chleba toho, živ bude na věky.

A chléb, který já dám, tělo mé jest, které dám za život světa.«

Tu se hádali Židé mezi sebou a pravili: »Kterak může dáti nám tělo své k jídlu?« Proto řekl jim Ježíš: »Amen, amen pravím vám: Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v den poslední. Neb tělo mé vpravdě jest pokrm a krev má vpravdě jest nápoj. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm. Jako mne poslal živý Otec a já živ jsem skrze Otce, tak i ten, kdo požívá mne, živ bude skrze mne. To jest chléb, který s nebe sestoupil. Ne jako otcové vaši jedli manu a zemřeli — kdo jí chléb tento, živ bude na věky.« To pověděl, když učil v synagoze v Kafarnau.

Ale mnozí z učedníků jeho řekli: »Tvrdá je ta řeč; kdo ji může poslouchat?« Ježíš, věda, že učedníci reptají, pravil jim: »To vás pohoršuje?« Cožpak, až uzříte Syna člověka, an vstupuje tam, kde byl dříve? Duch jest to, jenž oživuje, tělo nic neprospívá; ta slova však, která jsem já mluvil vám, jsou duch a život.« Ale mnozí z nich odešli.*) Rekl tedy Ježíš ke dvanácti: »Chcete i vy odejít?« Šimon Petr mu odpověděl: »Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného, a my jsme uvěřili a poznali, že jsi Kristus, Syn Boží.«

* *

*

(Toho roku nešel Pán na svátky velikonoční do Jerusalema, protože) ho (tam) Židé měli v úmyslu zabít. Odebrali se tedy zákoníci a Farizeové k němu (do Galileje, aby jej pozorovali, neshledají-li při něm něco, proč by jej mohli obžalovati). Jn 7
Mt 15

Když uzřeli některé z učedníků jeho, že jedí chléb ne-umyvše si rukou, haněli je. A Ježíšovi řekli: »Proč přestupují učedníci tvoji podání starších? Neumývají si totiž Mk 7
Mt 15

*) A nechodili s ním od té doby.

Str. 310 rukou, než jedí chléb, ale jedí rukama poskvrněnýma.«
 On pak řekl jim v odpověď: »Proč i vy přestupujete při-
 Str. 89 kázání Boží pro podání svoje? Neboť Bůh řekl: »Cti otce
 II Mž 21 i matku« a »Kdo zlořečí otcí nebo matce, ať umře,« vy
 však pravíte: »Kdo by řekl otcí nebo matce: Bohu jsem
 určil v oběť, co bych měl dáti tobě — ten vyhověl již při-
 kázání a není jim ničím povinen.«*) A tak jste zrušili
 přikázání Boží pro podání svoje. Pokrytci, dobře o vás
 Str. 214 prorokoval Isaiáš: »Lid tento ctí mne ústy, ale srdce
 jejich daleko jest ode mne. Nadarmo však mě ctí, protože
 učí naukám a stanovám lidským.« A svolav k sobě zástupy,
 řekl jim: »Slyšte a rozumějte: Neposkvrňuje člověka, co
 vchází do úst, ale co z úst vychází, to poskvrňuje člověka.«

Tu přistoupili k němu učedníci jeho a řekli mu: »Víš-li,
 že Farizeové se nad tou řečí pohoršili?« On pak odpověděl:
 »Všeliké štípení, kterého neštípil Otec můj nebeský, bude
 z kořene vyvráceno. Nechte jich! Jsou to slepí vůdcové
 slepých. A vede-li slepý slepého, padnou oba do jámy.«

I řekl mu Petr: »Vylož nám to podobenství.« A on pra-
 vil: »Také vy jste ještě nechápaví? Nenahlížíte, že to vše,
 co vchází do úst, jde do břicha a vypouští se do stoky?
 Ale co z úst vychází, jde ze srdce, a to poskvrňuje člověka.
 Ze srdce totiž vycházejí zlé myšlenky, vraždy, cizoložství,
 smilstva, krádeže, křivá svědectví, rouhání. To jsou věci,
 které poskvrňují člověka, ale jísti rukama neumytýma
 člověka neposkvrňuje.«

*

Vyšed z Galileje odebral se Ježíš do krajin tyrských
 a sidonských. A hle, žena kananejská**) volala tam k němu:

*) Uvedeno volně podle smyslu. Doslovně: Kdo by řekl otcí nebo
 matce: »Dar Bohu jest to, z čeho bys mohl míti ode mne prospěch«,
 není povinen ctít otce svého neb matku svou.

**) Feničanka, pohanka.

»Smiluj se nade mnou, Pane, synu Davidův!*) Dceru mou krutě trápí duch zlý.« On však jí neodpověděl ani slova. I přistoupili učedníci jeho a prosili ho: »Odbud' ji; volá za námi.« On pak odpověděl: »Nejsem poslán než k zahynulým ovčím domu izraelského.« Ale ona přišla a klaníc se mu prosila: »Pane, pomoz mi!« On pak odpověděl: »Není dobré bráti chléb dětem a házetí psíkům.«**) A ona řekla: »Ovšem, Pane. Avšak i psíci jedí z drobtů, které padají se stolu pánů jejich.« Tu Ježíš řekl jí: »Ženo, veliká jest víra tvá! Staň se tobě, jak žádáš.« I uzdravila se dcera její v tu hodinu.

*

A vyšed zase z končin tyrských, přišel přes Sidon k moři Mk 7
Galilejskému končinami desítiměstskými.***) I přivedli mu hluchoněmého a prosili ho, aby na něj vložil ruku. A on, pojav jej od zástupu stranou, vložil prsty své v uši jeho a nasliniv prst dotkl se jazyka jeho a pohlédnuv k nebi vzdechl a řekl mu: »Efeta«, to jest »Otevři se«. A hned otevřely se uši jeho a rozvázal se svazek jazyka jeho, i mluvil správně. A přikázal jim, aby nikomu o tom neříkali. Ale čím více jim přikazoval, tím více to rozhlašovali. A divili se nadmíru, řkouce: »Dobře učinil všechny věci; i hluchým dává slyšeti a němým mluvit.«

V těch dnech byl s ním opět veliký zástup, a poněvadž Mk 8
neměli, co by jedli, svolal učedníky své a řekl jim:

*) Ze styku se Židy znala, aspoň poněkud, zaslíbení vykupitelská. Dovídajíc se pak o Ježíšovi a jeho zázracích, uvěřila, že je očekávaným Vykupitelem. A proto jej nyní oslovila »synu Davidův«, jak slýchala od Židů jmenovati budoucího Vykupitele.

**) Pán vyjádřil se tu podle obyčeje Židů, kteří pohany nazývali »psí«; zmírnil však tvrdost vyjádření toho zdrobněním a jistě i měkčostí hlasu.

***) Desítiměstí, řecky Dekapolis. Bylo to území deseti měst, na východ od Jordánu ležících, jen Skythopolis bylo na západní straně Jordánu. Tato města tvořila svaz a poddána byla přímo Římanům. Náležel k nim i Damašek na severu.

»Lito je mi zástupu, nebo již tři dny trvají se mnou a nemají co jísti; a rozpustím-li je lačné do jejich domovů, zemdlí na cestě, ježto někteří z nich přišli z daleka.« I odpověděli mu učedníci jeho: »Odkud bude moci kdo nasytit je chleby zde v pustině?« Tu se jich otázal: »Kolik chlebů máte?« Oni pak řekli: »Sedm.« I rozkázal zástupu, aby se rozložil po zemi. A vzav sedm chlebů, požehnal je a lámal a dával učedníkům svým, aby je předkládali. Předložili je tedy zástupu. Také měli několik rybiček. I ty požehnal a řekl, aby je také předkládali. A oni jedli a nasýtli se a sebrali zbylé drobty, sedm košíků. Bylo pak těch, kteří jedli, asi čtyři tisíce. I rozpustil je.

Mt 15 A vstoupiv na loď, odebral se do končin magedanských. *)

Mt 16 Tu přistoupili k němu Farizeové a Saduceové, aby ho pokoušeli: prosili ho, aby jim (— na důkaz, že je Vykupitelem —) ukázal znamení s nebe. On pak odpověděl jim: »Když nastane večer, říkáte: »Bude pěkně, protože se nebe červená«; a ráno: »Dnes bude nepohoda, protože se nebe červená pošmurně.« Vzhled nebe umíte tedy posouditi, znamení časů**) však poznati nedovedete? Pokolení zlé a cizoložné hledá znamení, ale nebude mu dáno, leč znamení proroka Jonáše.***) A nechav jich odešel.

Str. 194

Když pak se zas plavili na druhý břeh, učedníci zapomněli vzíti s sebou chleby. I řekl jim Ježíš: »Varujte se kvasu farizejského a saducejského!« Oni uvažovali mezi sebou: »To proto, že jsme nevzali chlebů.« Věda pak to Ježíš, řekl: »Proč uvažujete mezi sebou, malověrní, že nemáte chlebů? Ještě nechápete, ani nerozumíte? Ještě máte zaslepeno srdce své? Majíce oči, nevidíte? A majíce uši, neslyšíte? A nepamatujete se na pět chlebů pro pět tisíc lidí a kolik košů jste nasbírali? Ani na sedm chlebů pro

*) Bylo to někde na západním pobřeží jezera Genezaretského.

**) To jest naplnění starozákonních proroctví o Vykupiteli.

***) Mínil tím své zmrtvýchvstání.

čtyři tisíce lidí, a kolik košíků jste nasbírali? Proč tedy nechápete, že to nebylo o chleběch, když jsem pravil vám: »Varujte se kvasu farizejského a saducejského?« Tu porozuměli, že chtěl říci, aby se varovali učení Farizeů a Saduceů.

I přišli do Betsaidy.*) A přivedli k němu slepce a prosili ho, aby se ho dotkl. A on, ujav slepce za ruku, odvedl ho dále a zvlhčiv mu slinou oči, vložil na něj ruce a tázal se ho, zdali co vidí. I pohleděl vzhůru a řekl: »Vidím lidi jako stromy choditi.« Potom vložil opět ruce na oči jeho. I prohlédl a byl uzdraven, takže viděl všechno jasně. A poslal jej domů.

*

Přišel pak do krajin Cesareje Filipovy,**) otázal se Ježíš učedníků svých: »Za koho mají lidé Syna člověka?« I řekli jemu: »Jedni za Jana Křtitele, jiní za Eliáše, jiní za Jeremiáše nebo za jednoho z proroků.«

(Mínění prostého lidu shodovalo se v tom, že Ježíš je předchůdcem Vykupitele. Někteří se totiž domnívali s Herodem, že je to Jan Křtitel z mrtvých vstalý, jiní, že je to Eliáš, který podle proroctví Malachiášova měl vystoupiti před příchodem Mesiášovým, jiní jej měli za Jeremiáše, který uschoval archu úmluvy a také byl očekáván, a ještě jiní za některého z dřívějších proroků, který z mrtvých vstal, a tím moc zázraků že je u něho větší než za života.)

Dí Ježíš učedníkům: »A za koho vy mě máte?« Odpovídaje Šimon Petr, řekl: »Ty jsi Kristus, syn Boha živého.« A Ježíš řekl mu na to: »Blahoslavený jsi, Šimone, synu Janův, neb tělo a krev nezjevilo toho tobě, ale Otec můj, který jest v nebesích. A já pravím tobě: Ty jsi Petr

*) Byla to Betsaida Julias.

**) Město nazývané tak po svém zbudovateli Filipovi, jenž v kraji tom vládl jako úřední kníže (tetrarcha) po svém otci Herodovi Velikém. Viz str. 305.

(to jest skála); na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné ji nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského: cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.« Tehda přísně rozkázal učedníkům svým, aby nikomu neříkali, že on je Mesiáš.*)

A tenkrátě počal Ježíš ukazovati učedníkům svým, že musí jíti do Jerusalema a mnoho vytrpěti od starších a zákoníků i velekněží a býti zabit a třetího dne vstáti z mrtvých. I pojal ho Petr stranou a počal mu domlouvati: »Odstup to od tebe, Pane, to se ti nestane.« Ale Ježíš obrátil se a pravil Petrovi: »Jdi mi s očí! Pohoršením jsi mi, neboť nemáš na zřeteli věci Božích, ale věci lidské.«

Potom řekl Ježíš učedníkům svým. »Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sám sebe, vezmi kříž svůj a následuj mne. Kdo by chtěl život svůj zachovati, ztratí jej; kdo by však ztratil život svůj pro mne, nalezne jej. Neboť co prospěje člověku, byť celý svět získal, ale život věčný ztratil? Aneb jakou dá člověk výměnu za věčný život svůj?**) Syn člověka zajisté přijde ve slávě Otce svého s anděly svými a tehda odplatí každému podle skutků jeho.«

*

Mt 17 Po šesti dnech pojal Ježíš Petra, Jakuba a Jana, bratra jeho, a vedl je na vysokou horu v ústraní a proměnil se před nimi. I zaskvěla se tvář jeho jako slunce a roucho jeho zbělelo jako sníh. A hle, ukázali se jim Mojžíš a Eliáš, rozmlouvající s ním. Tu promluvil Petr, řka Ježíšovi: »Pane, dobře je nám zde; chceš-li, udělejme tu tři stánky:

*) Prozatím měli o tom pomlčet, aby lid, který byl přesvědčen, že Vykupitel vybaví zemi i národ z moci římské a obnoví království Davidovo, z nedočkavosti nezpůsobil bouři politických.

**) Smysl: Co může dát člověk Bohu, zač by život věčný, jež byl úplně a navždy ztratil, opět získal? Ztráta života věčného je škoda nenapravitelná. Tu není žádná výměna možná.

tobě jeden, Mojžíšovi jeden a Eliášovi jeden.« Když ještě mluvil, hle, zastínil je světlý oblak a z oblaku zazněl hlas: »Tento je syn můj milý, v němž se mi zalíbilo; toho poslouchajte!« Učedníci, jak to uslyšeli, padli na tvář a báli se velmi. I přistoupil Ježíš, dotkl se jich a pravil: »Vstaňte, nebojte se!« Pozdvihli tedy oči, ale neviděli nikoho, než Ježíše samotného.*)

A když sestupovali s hory, přikázal jim Ježíš: »Neříkejte nikomu o tom vidění, dokud Syn člověka nevstane z mrtvých.« I tázali se ho učedníci: »Proč tedy říkají zákoníci, že má dříve přijít Eliáš?«**) On pak odpověděl: »Eliáš přijde sic a napraví všechno; ale pravím vám: Eliáš přišel již, a nepoznali ho. Učinili mu, co se jim líbilo. Tak i Syn člověka bude trpět od nich.« Tu porozuměli učedníci, že to pravil o Janu Křtiteli. I podrželi tu věc u sebe, ač se ptali, co by znamenalo to »dokud nevstane z mrtvých«.

Str. 336

Mk 9

Přišel ke svým učedníkům, ušel veliký zástup kolem nich a zákoníky, ani se hádají s nimi. Lid, spatřiv Ježíše, polekal se, a běžíce k němu vítali ho. I tázal se jich: »Oč se hádáte mezi sebou?« Tu přistoupil k němu jeden člověk, padl před ním na kolena a pravil: »Mistře, prosím tě, shlédni na syna mého, neboť mám jediného. Je náměsíčný a zle se trápí, máje ducha němého;***) a ten, kdekoli jej

*) Tradice praví, že se to událo na hoře, zvané Tábor. Lk 9 vypravuje podrobněji. Apoštolé byli na hoře stíženi velikou ospalostí, ale překonali ji a bděli s Kristem, až se k ránu stali svědky jeho proměnění.

**) Proměněním Páně utvrzeni byli apoštolové ve víře a naději v království mesiášské. Vědouce pak podle výkladu zákoníků, že Eliáš má Kristu (Vykupiteli) připravovati cestu, pozastavovali se nad tím, že zde Eliáš, sotva se objevil, již zase zmizel, a obrátili se proto k Pánu s touto otázkou. Podle smyslu doplněna by otázka ta zněla: »Proč tedy říkají, že prve má přijít Eliáš, aby připravil Vykupiteli půdu, když teď, sotva se objevil, již zase zmizel?«

***) Při posedlosti duchem zlým byl němý a stížen záchvaty padoucníčními (epileptickými), které se objevovaly s jakousi pravidelností nebo ve větší míře při změnách měsíce.

uchopí, poráží ho a lomcuje jím, a on sliní a skřípe zuby. Přivedl jsem ho učedníkům tvým, ale oni nemohli jej uzdravit.« Ježíš řekl jim: »Pokolení nevěřící, dokud mám býti s vámi? Dokud mám vás trpěti? Přiveďte ho ke mně.« I přivedli jej. A jak duch zlý spatřil Ježíše, zalomcoval pacholíkem a ten padl na zem a válel se a slinil. I tázal se Ježíš otce jeho: »Jak dávno je tomu, co se mu to stalo?« On pak řekl: »Od útlého dětství. Ale můžeš-li co, pomoz nám; měj s námi slitování!« Ježíš řekl mu: »Můžeš-li věřit, všechno jest možné věřícímu.« A on hned zvolal se slzami: »Věřím, Pane, pomoz nedověře mé!« Tu Ježíš řekl přísně duchu nečistému: »Duchu zlý a němý, já rozkazuji tobě, vyjdi z něho a již do něho nevcházej!« I vykřikl, zalomcoval pacholíkem silně a vyšel z něho. A pacholík zůstal jako mrtvý, takže mnozí pravili, že zemřel. Ale Ježíš vzal ho za ruku, pozdvihl ho a on vstal. I odevzdal jej otci jeho. A všichni žasli nad velikostí božskou.

Když pak byli učedníci s Ježíšem sami, tázali se ho: »Proč jsme ho nemohli vymítnouti my?« On jim odpověděl:

Mt 17 »Pro malou víru svou. Amen pravím vám: Budete-li míti víru a řeknete této hoře: »Přeždi odtud tamto,« přežde, a nic vám nebude nemožno. Takovýto druh však nedá se vymítnouti, leč modlitbou a postem.«

Mk 9 Odtud ubírali se dále Galilejí. Tehdy řekl Ježíš učedníkům svým: »Vy složte ve svém srdci tato slova: »Syn člověka bude vydán v ruce lidské a zabijí ho, ale třetího dne vstane z mrtvých.« I zarmoutili se velmi, ač nerozuměli slovům těm; báli se však otázati se ho.

Na té cestě připadla jim myšlenka, kdo by z nich byl první.*) A hádali se o to. Když pak přišli do Kafarna, tázal se jich Ježíš: »Oč jste se cestou hádali?« Oni však mlčeli.

*) Byli k tomu přivedeni tím, že si Pán vzal s sebou na horu pouze tři z nich, a tím jako by jim dával přednost před ostatními.

Tu přistoupili k Petrovi výběrčí daně chrámové a řekli: Mt 17
 »Což mistr váš neplatí chrámové daně?« I řekl Petr:
 »Platí.« A když přišli domů,*) předešel ho Ježíš otázkou:
 »Co se ti zdá, Šimone? Od koho berou králové pozemští clo nebo daň? Od svých synů či od lidí cizích?« A on
 řekl: »Od cizích.« I řekl mu Ježíš: »Synové tedy jsou svobodní.
 Abychom však jich nepohoršili, jdi k moři a vrhni udič; a tu rybu,
 která se chytne první, vezmi, otevři ústa její a nalezeš tam stater.
 Ten vezmi a dej jim za mne i za sebe.**)

Když pak byli zase všichni v domě, přistoupili učedníci k Ježíšovi
 a řekli: »Kdo má přednost v království nebeském?«***) I posadil se Ježíš
 a řekl jim: »Chce-li kdo býti prvním, buď ze všech posledním a služebníkem
 všech.« Mt 18
 A zavolav k sobě pachole, postavil je prostřed nich, objal je
 a řekl: »Amen pravím vám: Neobrátíte-li se a nebudete-li jako děti,
 nevejdete do království nebeského. Kdo je pokorného ducha jako takovéto
 pachole, ten je první v království nebeském. A kdo přijme jedno
 pachole takové pro jméno mé, mne přijímá, a kdo mne přijme,
 přijímá toho, který mě poslal. Kdo by však pohoršil jednoho z
 maličkých těchto, kteří ve mne věří, tomu bylo by lépe, aby zavěšen
 byl kámen mlýnský na hrdlo jeho a on pohroužen byl do hlubiny
 mořské.

Běda světu pro pohoršení! Je sice nutno, aby přicházela
 pohoršení,†) ale běda člověku, skrze něhož pohoršení přichází.
 Pohoršuje-li tě ruka nebo noha tvá, utni ji a vrhni od sebe;
 lépe jest tobě, vejít do života bez ruky nebo bez nohy, než abys
 maje obě ruce neb obě nohy, uvržen byl

*) Do domu bratří Petra a Ondřeje.

**) Daň na potřeby chrámové (2 drachmy) povinen byl platiti každý Izraelita od 20. roku svého věku.

***) Sporná otázka o prvenství ožila, ano ještě vzrostla tím, že Pán pověřil Petra úkolem, zaplatiti za něho chrámovou daň.

†) Bůh připouští pohoršení a jiné hříchy, nechtěje bráti člověka svobodu vůle ani tehdy, když jí zneužívá.

do ohně věčného. A pohoršuje-li tě oko tvé, vylup je a vrhni od sebe; lépe jest tobě s jedním okem vejíti do života, než abys, maje obě oči, uvržen byl do pekelného ohně.

Hled'te, abyste nepohrdali žádným z těchto maličkých,*) neboť pravím vám, že andělé jejich v nebi stále patří na tvář Otce mého.«

A dále promlouval Ježíš:

Str. 323 »Zhřešil-li proti tobě bratr tvůj, jdi a pokárej ho v soukromí, bez svědků. Poslechne-li tě, získal jsi bratra svého; pakli neposlechne, přiber si ještě jednoho nebo dva, aby ústy dvou nebo tří svědků každá věc byla zjištěna. Nebude-li jich dbáti, pověz to církvi. Neuposlechne-li však ani církve, budiž tobě jako pohan a celník.

Str. 354 Amen pravím vám: »Cokoli svážete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.«

Opět pravím vám: »Sjednotí-li se dva z vás na zemi o kterékoli věci a budou za ni prositi, dostane se jim toho od Otce mého, který jest v nebesích. Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich.«

Tehdy přistoupil k němu Petr a řekl: »Pane, kolikrát mám odpustiti bratru svému, když zhřeší proti mně? Až sedmkrát?« Dí jemu Ježíš: »Nepravím tobě, až sedmkrát, ale až sedmdesátsedmkrát.**) Podobno jest totiž království nebeské králi, který chtěl zúčtovat se služebníky svými. A když počal účtovat, přivedli mu jednoho, který mu byl dlužen deset tisíc hřiven. Když neměl čím zaplatit,

*) Tím totiž, že byste je zanedbávali, jako by na nich nezáleželo, a tak že byste zavinili jejich zkázu.

**) To jest vždycky, po každé.

rozkázal jej pán jeho prodat, též manželku jeho i děti a vše, co měl. Ale služebník ten padl před ním a prosil ho řka: »Poshověj mi, a všecko zaplatím tobě.« I slitoval se pán nad služebníkem tím, propustil ho a dluh mu odpustil. Vyšed pak služebník ten, našel jednoho ze svých spoluslužebníků, který mu byl dlužen sto denárů. I chopil se ho a rdousil ho řka: »Zaplať, cos dlužen!« Ale on padl před ním a prosil ho: »Poshověj mi, a všecko zaplatím tobě.« On však nechtěl, ale odešel a dal jej do žaláře, dokud by dluhu nezaplatil. Vidouce pak spoluslužebníci, co se událo, zarmoutili se velmi a přišli a pověděli pánu svému vše, co se stalo. Tu povolal ho pán jeho a řekl mu: »Služebníku nešlechtný, všechen dluh odpustil jsem tobě, protože jsi mě prosil; neměl jsi tedy také ty slitovati se nad spoluslužebníkem svým, jako i já slitoval jsem se nad tebou?« I rozhněval se pán jeho a dal jej mučitelům, dokud by nezaplatil všeho dluhu. — Tak i Otec můj nebeský učiní vám, neodpustíte-li ze srdce jeden každý bratru svému.«

I promluvil k němu Jan: »Mistře, viděli jsme kohosi, Mk 9 jenž s námi nechodí, an ve jménu tvém vymítá duchy zlé; i bránili jsme mu.« Ježíš pak řekl: »Nebráňte mu, neboť není nikoho, jenž by činil divy ve jménu mém a mohl snadno zle mluvit o mně. Kdo není proti vám, jest pro vás.«

*

Byla pak blízko slavnost židovská, stánků. I řekli mu Jn 7 bratři*) jeho: »Odeber se odtud a jdi do Judska, aby (tam) také učedníci tvoji uviděli tvé skutky. Vždyť nikdo nečiní nic skrytě, chce-li býti najevě. Činíš-li tyto věci, zjev se světu.« Ježíš řekl jim: »Čas můj ještě nepřišel.« A zůstal v Galilei.

*) Ve významu příbuzní. Viz str. 311.

Když pak bratři jeho odešli, tehdy ubíral se i on na slavnost, ale nikoli zjevně, nýbrž jako ve skrytě.

Lk 9 (Překročiv hranice Samařska) poslal před sebou posly. A oni šli a vešli do jedné vesnice samařské, aby mu tam vše připravili. Ale tam nechtěli ho přijmouti, protože se bral do Jerusalema. Tu pravili učedníci jeho Jakub a Jan: »Pane, chceš, abychom řekli, aby oheň sestoupil s nebe a je zahubil?« Ale Ježíš obrátil se a pokáral je řka: »Nevíte, čího ducha jste. Syn člověka nepřišel zahubit, ale spasit.« (A vrátil se do Galileje, aby nastoupil odtud cestu do Jerusalema jinudy: údolím jordánským.

Na této cestě, ještě na půdě galilejské), přistoupil k němu kdosi a pravil: »Budu tě následovat, kamkoli půjdeš.« Ježíš řekl jemu: »Lišky mají doupata a ptáci nebeští hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu položil.« Jinému pravil: »Pojď za mnou.« Ale on řekl: »Pane, dovol mi prve jít a pochovat otce mého.« I dí mu Ježíš: »Nech, ať mrtví pochovávají své mrtvé; ty však jdi a zvěstuj království Boží.« A jiný řekl: »Půjdu za tebou, Pane; dříve však mi dovol rozloučiti se s těmi, kteří jsou v domě mém.« Ježíš řekl jemu: »Žádný, kdo položil ruku na pluh a ohlíží se nazpět, není způsobilý ke království Božímu.«

Lk 10 Potom vyvolil Pán ještě jiných dvaasedmdesát a poslal je po dvou před sebou do každého města i místa, kam hodlal sám přijíti. A pravil jim: »Žeň sice hojná jest, ale dělníků málo. Proste tedy Pána žně, aby poslal dělníky na žeň svou. Jděte! Hle, já posílám vás jako ovce mezi vlky. Ne-noste s sebou měšce, ani mošny, ani obuvi a nikoho na cestě nepozdravujte.*) Vejdouce do domu, řekněte napřed: »Pokoj domu tomuto!« A bude-li tam člověk pokoje hodný, spočine na něm pokoj váš, pakli ne, vrátí se k vám. V tom domě pak zůstávejte a jezte i pijte, co mají, neboť hoden jest dělník mzdy své. Nepřecházejte z domu do domu.

*) Tím doporučuje jim spěch a horlivost. Bylo totiž zvykem příliš obšírné pozdravování.

A když vejdete do města a přijmou vás, jezte tam, co vám předloží, a uzdravujte nemocné, kteří jsou v něm, a rcete jim: »Přiblížilo se k vám království Boží.« Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá; kdo však pohrdá mnou, pohrdá tím, který mě poslal.»

Vrátilo se pak těch dvaasedmdesát s radostí a vypravovali: »Pane, také zlí duchové se nám poddávají ve jménu tvém.« I řekl jim: »Hle, dal jsem vám moc šlapati na hady, na štíry a na veškerou sílu nepřitele, a nic vám neuškodí. Avšak z toho se neradujte, že se vám poddávají duchové, ale radujte se, že jména vaše zapsána jsou v nebesích.«

V tom čase promluviv Ježíš řekl: »Velebím tebe, Otče, Mt 11
Pane nebe i země, že jsi tyto věci skryl před moudrými a opatrnými a zjevil jsi je maličkým; ano, Otče, že tak se tobě zalíbilo. Pojďte ke mně všichni, kteří se lopotíte a jste obtíženi, a já vás občerstvím. Vezměte jho mé na sebe a uchte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem; a naleznete pokoj duši své, neboť jho mé je sladké a břímě mé jest lehké.« A obrátil se k učedníkům svým a řekl: »Blahoslavené oči, které vidí, co vy vidíte. Pravím vám, že mnozí proroci a králové chtěli viděti, co vy vidíte, a neviděli, a slyšeti, co vy slyšíte, a neslyšeli.« Lk 10

A hle, jeden zákoník vstal, aby ho pokoušel. Řekl: »Mistře, co musím učinit, abych obdržel život věčný?« On pak řekl jemu: »Co je psáno v Zákoně? Kterak tam čteš?« A on odpověděl: »Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vši síly své i ze vši mysli své, a bližního svého jako sebe samého.« I řekl mu Ježíš: »Správně jsi odpověděl; to čin a živ budeš.« Ale on, chtěje se ospravedlniti,*) řekl Ježíšovi: »A kdo jest můj bližní?« I ujal se Ježíš slova a řekl: »Člověk jeden šel z Jerusalema do Jericha a upadl mezi lotry, kteří jej i oloupili i zranili, a Str. 108
III Mž 19

*) To jest, aby se nezdálo, že se tázal bez příčiny.

odešli, polomrtva ho nechavše. I přihodilo se, že kněz jeden šel tou cestou a uzřev jej pominul. Podobně i levita, když přišel k tomu místu a uzřel ho, pominul. Samaritán však jeden (tedy nepřítel), konaje (tudy) cestu, přišel k němu a spatřiv jej pohnul se milosrdenstvím. I přistoupil k němu a ovázal rány jeho, naliv na ně oleje a vína,*) vložil jej na soumara svého, dopravil jej do hospody a měl o něj péči. Druhého dne pak vyndal dva denáry, dal je hospodskému a řekl: »Měj o něho péči; a co nad to vynaložíš, já ti nahradím, až se budu vraceti.« (A obrátiv se k zákoníkovi, tázal se Ježíš:) »Kdo z těch tří zdá se tobě, že byl bližním tomu, jenž upadl mezi lotry?« On řekl: »Ten, který mu prokázal milosrdenství.« I řekl mu Ježíš: »Jdi a čiň i ty podobně.«**)

Když pak vešel Ježíš do městečka (Bethánie), žena jedna, jménem Marta, přijala jej do domu svého. A ta měla sestru jménem Marii, která usedla k nohám Pána a poslouchala slova jeho. Ale Marta se zaměstnávala samou obsluhou. Přistoupila pak k němu a pravila: »Pane, nedbáš toho, že sestra má nechala mě samu sloužiti? Řekni jí tedy, ať mi pomůže.« A Ježíš odpovídaje řekl jí: »Marto, Marto, pečlivá jsi a znepokojuješ se ve mnoha věcech, ale jednoho jest zapotřebí. Maria nejlepší stránku vyvolila, která nebude odňata od ní.«

*

*

*

Jn 7 O slavnosti stánků hledali ho Židé (členové velerady) a bylo mnoho šepotu o něm v zástupu. Jedni říkali: »Dobrý jest«, jiní však pravili: »Nikoli; svádí lid.« Ale nikdo nemluvil o něm zjevně pro strach před Židy.

Když pak byla slavnost již v polovici, vešel Ježíš do chrámu a učil. I divili se Židé, řkouce: »Kterak to, že zná

*) Směsi oleje a vína užívali Židé jako léku na rány.

**) Tak vyložil Pán příkladem, že každý člověk je bližní, i nepřítel.

Písma, a neučil se?«*) Ježíš odpověděl jim: »Moje učení není ode mne, nýbrž od toho, který mě poslal. Bude-li kdo chtít vůli jeho činiti, pozná, je-li učení to z Boha, nebo mluvím-li já sám ze sebe.« Tu řekli někteří z Jerusalemských: »Není to ten, jehož chtějí usmrtit? A hle, mluví zjevně, a nic mu neříkají. Či opravdu poznali náčelníci, že je to Kristus? Ale o tomto víme, odkud jest; o Kristu však, až přijde, nikdo nebude vědět, odkud jest.«**) A ze zástupu mnozí uvěřili v něho; pravili: »Bude Kristus, až přijde, činiti více zázraků, než činí on?«

Farizeové slyšeli zástup šeptati o něm ty věci. I poslali, dorozuměvše se s velekněžími, pochopy, aby ho (sledovali, a jak se jim naskytne možnost, aby ho) jali.

*

V poslední, a to veliký den slavnosti stál Ježíš v nádvoří chrámovém a volal hlasitě: »Žízni-li kdo, pojd' ke mně a napij se! Kdo věří ve mne, jak dí Písmo, proudy vody živé poplynou z útroby jeho.«***) Tu někteří ze zástupu, když uslyšeli tato slova jeho, pravili: »To je jistě onen prorok.« Jiní pravili: »Je to Kristus.« Někteří však namítali: »Což z Galileje přijde Kristus? Nepraví Písmo, že Kristus přijde z potomstva Davidova a z městečka Betlema?« A tak

Is 44

Str. 308

Str. 155 a 211

*) To jest nechodil do škol, kde se vzdělávali jejich učitelé Zákona, zákoníci.

**) Mínění vzniklé neporozuměním místům prorockým o nadpřirozeném původu a božské přirozenosti Mesiášově.

***) Na památku, že Bůh dal na poušti Izraelitům vodu ze skály, nabíral kněz o těchto svátcích každého dne ráno v studnici Siloe vody do zlaté nádoby a nesl ji v slavném průvodu k oltáři zápalů, kde ji vyléval za hlaholu hudby a zpěvu. Při této příležitosti pronesl Pán ta slova. — Žízni-li kdo, to jest touží-li kdo po poznání pravdy a po blahu mesiášském, pojd' ke mně, totiž s živou vírou, a pij, to jest přijímej učení mé a řiď se jím. Proudly vody živé poplynou z útroby jeho, to jest dostane se mu tolik milosti, že bude nejen sám občerstven a posílněn, nýbrž i pro jiné stane se zdrojem blaha věčného.

povstala v zástupu roztržka pro něho. Ale nikdo nevztáhl na něho ruky.

Přišli tedy pochopové k velekněžím a Farizeům. I řekli jim tito: »Proč jste ho nepřivedli?« Oni odpověděli: »Nikdy (žádný) člověk tak nemluvil jako člověk tento.« Tu řekli jim Farizeové: »Což jste i vy svedeni? Uvěřil v něho kdo z náčelníků nebo z Farizeů? Jen zástup tento, který nezná Zákona. Prokleti jsou!«*) Ale jeden z nich, Nikodém, ten, jenž k němu (kdysi) přišel v noci, řekl jim: »Odsuzuje zákon náš člověka, prve než ho slyší a pozná, co činí?« Odpověděli jemu: »Což jsi i ty z Galileje?«

*

Jn 8 (Druhého dne) ráno přišel Ježíš zase do chrámu a veškeren lid přicházel k němu. I posadil se a učil je.

III Mž 20 Tu přivedli k němu zákoníci a Farizeové ženu dopadenou v cizoložství. Postavili ji doprostřed a řekli jemu: »Mistře, tato žena byla dopadena v cizoložství. V zákoně nám Mojžíš přikázal takové kamenovati. Co pravíš ty?« To pak řekli, pokoušejíce ho, aby jej mohli obžalovati. Ale Ježíš shýbnuv se, psal prstem na zemi. Když se ho nepřestávali tázati, zdvihl se a pravil: »Kdo z vás je bez hříchu, první hod' po ní kamenem.« A opět shýbnuv se, psal na zemi. Oni však odcházeli jeden po druhém a zůstal sám Ježíš a žena. I pozdvihl se Ježíš a řekl jí: »Ženo, kde jsou ti, kteří žalovali na tebe? Nikdo tě neodsoudil?« A ona řekla: »Nikdo, Pane.« Ježíš pak řekl jí: »Ani já tebe neodsoudím. Jdi a již více nehřeš.«

Potom mluvil Ježíš k lidu dále. Pravil: »Já jsem světlo světa; kdo mne následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života.«**) I řekli mu Farizeové: »Ty vydáváš svědectví sám o sobě, svědectví tvé není tedy platné.«***)

*) Naše »Zatracení!«

**) Slova ta pronesl Pán ještě pod dojmem slavnostního osvětlení chrámového nádvoří o večerech svátků právě skončených.

***) K důkazu bylo třeba nejméně dvou svědků. V Mž 17 a 19.

Ježíš odpověděl jim: »Nejsem sám, jenž svědčí o sobě; svědčí o mně i Otec, který mě poslal.« I řekli jemu: »Kde je tvůj otec?« Ježíš odpověděl: »Neznáte ani mne, ani Otce mého. Kdybyste znali mne, znali byste i Otce mého.« A (s důrazem) řekl jim potom: »Já jdu (ve významu půjdu) a vy ve svém hříchu zemřete.«

Tato slova mluvil Ježíš, když učil v chrámě, a nikdo ho nejal, nebo ještě nepřišla hodina jeho.

Ale přec mnozí ze Židů uvěřili v něho. K těm tedy, kteří v něho uvěřili, řekl: »Zůstanete-li v mém slově, budete opravdu učedníky mámi a poznáte pravdu, a pravda vás osvobodí.« (Tohoto výroku chopili se druzí Židé, jemu nepřátelští, a) pravili mu: »My jsme potomstvo Abrahama a nikdy jsme nikomu nesloužili. Kterak ty pravíš: »Svobodni budete?« Ježíš odpověděl jim: »Amen, amen pravím vám: Každý, kdo páše hřích, je služebníkem hříchu. Vím, že jste potomstvo Abrahamovo, ale chcete mě zabít, protože slovo mé nemá místa ve vás. Já mluvím, co jsem viděl u Otce mého, a vy činíte, co jste viděli u otce vašeho.« Odpověděli jemu: »Otcem naším jest Abraham.« Řekl jim Ježíš: »Jste-li synové Abrahama, skutky Abrahamovy činite. Ale nyní hledíte mě usmrtit, člověka, který jsem vám mluvil pravdu, již jsem slyšel od Boha; toho Abraham nečinil. Vy činíte skutky otce svého.« I řekli jemu: »My jsme se nezrodili z cizoložství. Máme jednoho otce, Boha.« Ježíš tedy řekl jim: »Kdyby vašim otcem byl Bůh, milovali byste mě. Vždyť jsem nepřišel sám od sebe, nýbrž on mě poslal. Vy jste z otce ďábla a chcete činit žádosti otce svého. On byl vrahem od počátku a nestál v pravdě, neboť pravdy není v něm. Když mluví lež, z vlastního mluví, neboť je lhář a otec lži. Poněvadž pak já mluvím pravdu, nevěříte mi! Kdo z vás bude mě vinit z hříchu? Jestliže pravdu mluvím vám, proč mi nevěříte? Kdo z Boha jest, slovo Boží slyší; proto vy neslyšíte, že z Boha nejste.«

Tu odpověděli mu Židé: »Nepravíme my dobře, že Sama-

ritán*) jsi a zlého ducha máš?« Ježíš odpověděl: »Já zlého ducha nemám, ale ctím Otce svého, a vy mě zneuctíváte. Ale já nehledám slávy své; jestliť, kdo ji hledá a soudí.***) Amen, amen pravím vám: Bude-li kdo zachovávatí slovo mé, neuzří smrti na věky.« I řekli mu Židé: »Nyní jsme poznali, že zlého ducha máš. Abraham umřel i proroci, a ty pravíš: »Bude-li kdo zachovávatí slovo mé, neokusí smrti na věky.« Či tys větší než otec náš Abraham, který zemřel? Také proroci zemřeli. Kým činíš sebe sama?« Ježíš odpověděl: »Oslavuji-li se já sám, sláva má nic není. Jest to Otec můj, který mě oslavuje, o němž vy pravíte, že je to Bůh váš. A přece nepoznali jste ho. Ale já ho znám, a řeknu-li, že ho neznám, budu podoben vám, lhář. Avšak znám jej a slovo jeho zachovávám. Abraham, otec váš, zaplesal, když mu dáno bylo zaslíbení o mně: i viděl den můj***) a radoval se.« Tu řekli mu Židé: »Padesát let ještě nemáš, a Abrahama jsi viděl?« Ježíš řekl jim: »Amen, amen pravím vám: Prve než Abraham byl, jsem já.« I chápali se kamení, aby házeli na něho. Ale Ježíš se skryl a vyšel z chrámu.

*

an 9 V sobotu po slavnosti stánků, jda mimo (stavby chrámové), uzřel člověka slepého od narození. I tázali se ho učedníci jeho: »Mistře, kdo zhřešil, on nebo jeho rodiče, že se slepý narodil?«†) Ježíš odpověděl: »Ani on nezhřešil, ani jeho rodiče. Ale stalo se to, aby se zjevily na něm skutky Boží.« To povědév, plivl na zem, udělal ze sliny bláto, pomazal mu tím blátem oči a řekl mu: »Jdi, umyj se v rybníce Siloe.« I odešel a umyl se, a když se vrátil, viděl.

*) Slovo »Samaritán« bylo u Židů nadávkou.

**) Totiž Otec můj — soudí, souditi bude vás za to.

***) Duše Abrahamova v předpekli zvěděla o příchodu Vykupitele na svět.

†) Apoštolé jako i jiní mysleli, že každé zlo fysické je trest za hřích, jehož se dopustil sám postižený nebo jeho rodiče.

Sousedé a ti, kteří ho dříve vídali, řekli: »Není to ten, jenž sedával a žebрал?« Někteří pravili: »Je to on.« Jiní řekli: »Nikoliv, ale je mu podoben.« On však pravil: »Já jsem to.« Tedy řekli jemu: »Kterak se otevřely oči tvé?« On odpověděl: »Ten člověk, který slove Ježíš, udělal bláto, pomazal mi oči a řekl mi: »Jdi k rybníku Siloe a umyj se.« Já šel, umyl jsem se a vidím.« I řekli jemu: »Kde je ten člověk?« Pravil: »Nevím.«

Tedy přivedli ho k Farizeům, a ti se ho také tázali, kterak prohlédl. On pak řekl jim: »Bláto mi položil na oči; i umyl jsem se a vidím.« Tu řekli někteří z nich: »Není ten člověk od Boha, ježto nešetří soboty.« Jiní však pravili: »Kterak může člověk hříšný činiti takové zázraky?« I byla roztržka mezi nimi. Tu řekli tomu člověku: »Co ty pravíš o něm, když ti teda otevřel oči?« On pak řekl: »Je to prorok.« Ale oni nevěřili, že byl dříve slepý. I zavolali rodiče jeho a tázali se jich: »Je tohle váš syn? A narodil se slepý? Jak to, že nyní vidí?« Rodiče jeho odpověděli jim: »Víme, že to je náš syn a že se narodil slepý, ale jak se stalo, že nyní vidí, a kdo mu otevřel oči, my nevíme; ptejte se jeho; má léta, ať sám mluví za sebe.« — To řekli rodiče jeho, protože se báli velerady, nebo již se byla usnesla, aby, vyzná-li jej kdo jako Krista (Vykupitele), byl vyobcován.*) Proto řekli rodiče jeho: »Má léta, ptejte se jeho.« — Opět tedy řekli Farizeové tomu, jenž býval slepý: »Vzdej chválu Bohu! My víme, že ten člověk je hříšník.« On řekl jim: »Je-li hříšník, nevím; jedno však vím: že jsem byl slepý a nyní vidím.« I tázali se: »Co ti učinil? Kterak ti otevřel oči?« Odpověděl jim: »Už jsem vám to pověděl. Proč to chcete slyšeti znova? Chcete i vy býti učedníky jeho?« Ale oni spílali mu a řekli: »Ty jsi učedníkem jeho, my jsme učedníci Mojžíšovi. My víme, že k Mojžíšovi mluvil Bůh, o tomto však nevíme, odkud jest.« On pak odpově-

*) To jest z náboženské obce židovské, ze společenství Židů vyložen.

děl jim: »To je věru divná věc, že vy nevíte, odkud jest, a otevřel mi oči. Víme, že hříšníků Bůh neslyší, ale je-li kdo bohabojný a činí vůli jeho, toho slyší. Od věků nebylo slýcháno, že by byl kdo otevřel oči slepému od narození. Kdyby nebyl od Boha, nic by nemohl činiti.« Odpověděli mu: »Všecek ses v hříchu narodil, a nás chceš učit?« I vyvrhli ho ven.

Ježíš, naleznuv ho, řekl mu: »Věříš v Syna Božího?« On odpověděl: »Kdo je to, Pane, abych v něho věřil?« A Ježíš řekl jemu: »Vždyť ho vidíš. Ten jest to, jenž s tebou mluví.« On pak řekl: »Věřím, Pane.« A padl před ním a klaněl se mu.

I řekl Ježíš: »Já jsem přišel na tento svět k soudu, aby ti, kteří nevidí, viděli, a kteří vidí, slepými se stali.« I uslyšeli to někteří z Farizeů a řekli jemu: »Jsme snad také my slepí?« Ježíš řekl jim: »Kdybyste byli slepí, neměli byste hříchu, ale vy pravíte: »Vidíme«; proto hřích váš zůstává.

Jn 10

Amen, amen pravím vám: »Kdo nevchází dveřmi do ovčince, nýbrž jinudy vstupuje, ten je zloděj a lotr. Kdo však vchází dveřmi, je pastýř ovcí. Tomu vrátný otvírá a ovce slyší hlas jeho a on své ovce volá jménem a vyvádí je. A když své ovce vypustí, jde před nimi a ovce ho následují, neboť znají hlas jeho. Cizího však nenásledují, ale utíkají od něho.«

Toto podobenství pověděl jim Ježíš, ale oni neporozuměli. Řekl jim tedy opět: »Já jsem pastýř dobrý. Dobrý pastýř dává život za ovce své. Pastýř najatý však, totiž ten, kdo není pravý pastýř, jehož nejsou ovce vlastní, vida vlka, an jde, opouští ovce a utíká; a vlk lapá a rozhání ovce. Najatý pastýř utíká, protože jest najatý a nezáleží mu na ovcích. Já jsem pastýř dobrý a znám ovce své a ony znají mne, jako mě zná Otec a já znám Otce, a život svůj dávám za ovce své. Mám ještě jiné ovce, které nejsou z tohoto ovčince. I ty musím přivésti, a hlas můj slyšeti budou; a bude jeden ovčinec a jeden pastýř.«

Pro tyto řeči povstala opět roztržka mezi Židy. Mnozí z nich pravili: »Má ducha zlého a blázní; proč ho posloucháte?« Jiní pravili: »To nejsou slova posedlého. Může duch zlý otevřít oči slepých?«

* *
*

I stalo se, že se Ježíš na jednom místě*) modlil. Když Lk 11 přestal, řekl mu jeden z učedníků jeho: »Pane, nauč nás modlití se, jak i Jan naučil učedníky své.« A on řekl jim: »Když se modlíte, rcete: Otče, posvět se jméno tvé! Přijď království tvé! Chléb náš vezdejší dej nám dnes! A odpusť nám naše hříchy, neboť i my odpouštíme každému vinníku svému. A neuvoď nás v pokušení!«

A dále jim pravil: »Někdo z vás bude mít přítele. Ten půjde k němu o půlnoci a řekne mu: »Příteli, půjč mi tři chleby, neboť známý můj přišel z cesty ke mně, a já nemám, co bych mu předložil.« Onen však, odpovídaje z vnitřka, řekne mu: »Nečiň mi obtíže! Dveře jsou již zavřeny a děti mé jsou se mnou na loži. Nemohu vstát a dát tobě!« Ale nepřestane-li on tlouci, pravím vám: Ačkoli nevyhoví mu proto, že jest přítelem jeho, přece pro neodbytnost jeho zvedne se a dá mu, kolik potřebuje. I já pravím vám: Proste, a bude vám dáno, hleďte a naleznete, tlucte, a bude vám otevřeno.«

*

(Potom meškal Ježíš nějaký čas v Judsku.)

I vymítal ducha zlého, a ten byl němý.***) A když zlý duch vyšel, němý mluvil; i divili se zástupové, kteří se byli (kolem něho) sešli. Někteří z nich***) však řekli (mezi

*) Bylo to v okolí jerusalemském, dle tradice na hoře Olivetské.

**) Mt 12: Tehdy přivedli k němu posedlého, jenž byl němý.

***) Podle Mt 12 to byli Farizeové, podle Mk 3 zákoníci. Ve skutečnosti as i tito i oni.

Str. 344 sebou): »Belzebubem, knížetem duchů zlých, vymítá zlé duchy.« A jiní, pokoušejíce ho, žádali na něm znamení s nebe. Ale on, znaje myšlení jejich, řekl jim: »Každé království proti sobě rozdělené zpusťne a dům na dům padne. Je-li tedy také satan proti sobě rozdělen, kterak obstojí království jeho? Neboť pravíte, že já Belzebubem vymítám duchy zlé. A vymítám-li já zlé duchy Belzebubem, kým je vymítají synové vaši?*) Protož oni budou soudci vašimi. Vymítám-li je však prstem Božím, jistě přišlo k vám království Boží. Když silný ozbrojenec hlídá dvoru svého, jest majetek jeho v pokoji. Přejde-li však silnější než on a přemůže ho, odejme mu veškerou zbroj, na niž spoléhal, a rozdělí kořist jeho.***) — Kdo není se mnou, proti mně jest, Mt 12 a kdo neshromáždí se mnou, rozptyluje. Pravím vám: Všeliký hřích, i rouhání, odpustí se lidem, kdo by však hřešil proti Duchu svatému, tomu nebude odpuštěno ani v tomto věku ani v budoucíní.***) Pokolení zmijí, kterak můžete mluvit věci dobré, jsouce zlé? Neboť z hojnosti srdce mluví ústa. Ale pravím vám: Z každého slova prázdného, jež lidé promluví, budou v den soudu odpovídati;

*) Lidské bída, která byla spojena s posedlostí, využívali k svému prospěchu mnozí mezi Židy předstírajíce, že dovedou zlého ducha zapudit a tak posedlého uzdravit.

**) Silným ozbrojencem myslí tu Pán d'ábla, zlého ducha, jenž hlídá a brání si svou oběť: člověka, a to buď jen jeho duši, nebo duši i tělo. Ale Kristus, Vykupitel, je silnější, jest vítězem.

***) Každý hřích, ať jakkoli veliký, odpouští Bůh, činí-li člověk pokání. Jenom hříchy proti Duchu svatému, to jest když člověk poznané pravdě úmyslně odpírá nebo když v kterémkoli hříchu zatvrzele trvá, ty a takové hříchy Bůh neodpouští. Proč? Protože odpuštění Božího se dostává člověku jen tehdy, když hříchu lituje, když činí pokání; jde-li však o hřích, v kterém člověk zatvrzele setrvává a pokání činit nechce, jde-li tedy o hřích »proti Duchu svatému«, tu právě schází podmínka, pod kterou jedině Bůh odpouští. Jakmile však člověk takového hříchu kajícím žetím počne a cestu pokání nastoupí, přestává provinění jeho býti hříchem proti Duchu svatému a Bůh je odpouští jako každý jiný hřích.

neboť ze slov svých budeš ospravedlněn a ze slov svých budeš odsouzen. — Když nečistý duch vyjde od člověka, Lk 11 chodí po místech suchých, hledaje odpočinutí. Nenalézáje ho však, řekne: »Vrátím se do domu svého, odkud jsem vyšel.« A přijda nalezne jej vymetený a ozdobený. Tu jde a vezme s sebou sedm jiných duchů, horších než je sám, a vejdou a přebývají tam. I jsou poslední věci člověka toho horší, než byly první.*)

Když to mluvil, jedna žena ze zástupu pozdvihla hlasu a řekla jemu: »Blahoslavený život, který tebe nosil, a prsy, kterých jsi požíval.« Ale on pravil: »Ovšem blahoslavení, kteří slyší slovo Boží a je zachovávají.«

Tu jej oslovili někteří ze zákoníků a Farizeů řkouce: Mt 12
»Mistře, chceme od tebe viděti znamení.« On pak odpo-
věděl jim: »Pokolení toto je pokolení nešlechtné; žádá
znamení, ale nebude mu dáno leč znamení proroka Jonáše.
Jako totiž byl Jonáš v nitru ryby tři dni a tři noci, tak bude Str. 194
Syn člověka v srdci země tři dni a tři noci. Muži ninivští
povstanou na soudu s pokolením tímto a odsoudí je, neboť
činili pokání na kázání Jonášovo, a hle, více než Jonáš jest
tuto. Královna jihu povstane na soudu s pokolením tímto Str. 176
a odsoudí je, neboť přišla od končin země, aby slyšela
moudrost Šalomounovu, a hle, více než Šalomoun jest tuto.«

Když ještě mluvil k zástupům, matka a bratři**) jeho

*) Mluvě o duchu nečistém, který vyjde od člověka, ale zas se k němu vrací, má Pán na mysli zpětilost hříchu. Duch zlý vyšel s hříchem, když byl hřích odpuštěn, smazán. Podle mínění starých bloudí duch zlý v poušti, nepřebývá-li právě v člověku. Ale rád se vrací. Duši nalézá jako vymetenou, to jest milosti Boží zbavenou, a »ozdobenou« hříšnými vášněmi. I usadí se tam znova, ale ne sám. Sedm jiných duchů zlých s ním. Při novém klesnutí v hřích a uváznutí v něm je totiž stav duše mnohem horší, spása duše mnohem více ohrožena, než při prvním překročení zákona Božího.

**) »Bratři« v širším smyslu, ve významu příbuzní. Viz str. 311.

stáli venku, žádající s ním mluvit. I řekl mu kdosi: »Hle, matka tvá i bratři tvoji hledají tebe.« On pak odpovídaje tomu, který mu to byl pověděl, řekl: »Kdo jest matka má a kdo jsou bratři moji?« A vztáhl ruku na své učedníky a řekl: »Hle, matka má a bratři moji! Neboť kdo činí vůli Otce mého, který jest v nebesích, ten jest mi bratrem i sestrou i matkou.«

*

Lk 11 A tu prosil ho jeden Farizej, aby u něho posnídal. Vešel
tedy a zaujal místo za stolem. Ale Farizej počal sám u sebe
Str. 310 uvažovati a říkati, proč se neumyl před snídaní. I řekl
k němu Pán: »Vy, Farizeové, čistíte povrch číše a misky,
ale vnitřek váš jest plný nepravosti.

Běda vám, Farizeové, že dáváte desátek z máty a routy
a ze všelike zeliny, a pomíjíte spravedlnost a lásku
k Bohu:*) toto měli jste činiti a onoho neopouštěti.

Běda vám, Farizeům, že rádi sedíte v prvních stolicích
v synagogách a libujete si, když vás pozdravují na trhu.

Běda vám, že jste jako neznatelné hroby, po nichž lidé
chodí, aniž to vědí.«

I promluvil jeden ze zákoníků a řekl jemu: »Mistře, ty
věci mluvě, haníš také nás.« On pak řekl: »I vám záko-
níkům běda, neboť obtěžujete lidi břemeny neunesitelnými
a sami nedotýkáte se těch břemen ani prstem. Běda vám,
že vzděláváte hroby proroků, otcové vaši však je pobíjeli.
Věru tím dosvědčujete, že souhlasíte se skutky otců svých.
Běda vám zákoníkům, že jste vzali klíč poznání: sami jste
nevešli, a těm, kteří vcházel, jste zabránili.«

Když jim to mluvil, počali Farizeové a zákoníci usilovně
na něj dotírat i dotazovati se ho po mnoha věcech, strojíce

*) Měli odváděti desátky pouze z obilí, vína a ovoce (III Mž 27).
Činí tedy více, než Zákon velí, na druhé straně však nedbají základ-
ních věcí z těch, jež Zákon ukládá.

mu úklady a snažíce se polapiti něco z úst jeho, aby jej obžalovali.

Jak (vyšel z domu Farizeova a) shromáždili se k němu Lk 12
četní zástupové, takže šlapali jeden na druhého, počal mlu-
viti k učedníkům svým: »Varujte se kvasu farizejského,
to jest pokrytectví. Nic zajisté není skryto, co nebude od-
kryto, ani tajno, co nebude zvěděno.«

Tu pravil mu kdosi ze zástupu: »Mistře, řekni bratru
mému, ať se rozdělí se mnou o dědictví.« On pak řekl jemu:
»Clověče, kdo mě ustanovil nad vámi soudcem a děličem?«
A pravil k nim: »Chraňte se všeliké lakoty, nebo třeba měl
kdo hojnost, život jeho nejde z majetku jeho.«*) A pově-
děl jim podobenství: »Jednomu člověku bohatému přineslo
pole hojnou úrodu. I přemýšlel sám u sebe: »Co mám
učinit, když nemám, kde bych uložil úrodu?« A řekl: »Tohle
učiním: Zbořím stodoly a vystavím větší, a tam složím
úrodu svou i všecko zboží své a řeknu své duši: Máš mnoho
zboží složeno na mnoho let; odpočívej, jez, pij, vesel se.«
I řekl mu Bůh: »Pošetilče, této noci požádají duše tvé od
tebe, a čím bude, co jsi připravil?« Tak jest, když sobě někdo
shromáždí poklady a není bohat před Bohem.«

I řekl učedníkům svým: »Neboj se, malé stáde, neboť
zalíbilo se Otcí vašemu dáti vám království. Prodejte, co
máte, a dejte almužnou. Dělejte si měšce, které nevetšejí,
nehynoucí poklad na nebi, kde se zloděj nepřibližuje a mol
jej nekazí. Neboť kde jest poklad váš, tam bude i srdce vaše.

Buďte bedra vaše přepásána a svíce hořící v rukou va-
ších! Podobni buďte lidem, kteří čekají na pána svého, až
se vrátí ze svatby, aby mu hned otevřeli, jak přijde a za-
tluče. Blahoslavení služebníci, které pán přijda nalezne, ani
bdí; amen pravím vám, že se přepásá a ke stolu je posadí
a bude je obsluhovat. To však vězte: Kdyby hospodář věděl,
v kterou hodinu přijde zloděj, bděl by a nenechal by pod-

*) Smysl: Hojnost majetku nezachová člověku život.

kopati dům svůj. Také vy buďte připraveni, nebo Syn člověka přijde v hodinu, kterou netušíte. *)

Od každého, jemuž mnoho bylo dáno, bude mnoho pohledáváno.

Oheň přišel jsem hodit na zem, a co chci jiného, než aby se vznítíl? Mám však pokřtěn býti křtem, a kterak jsem tísněn, dokud se nevykoná! **) Myslíte, že jsem přišel dáti pokoj na zem? Nikoli, pravím vám, ale rozdvojení. Od této chvíle rozdělí se jich v jednom domě pět: tři proti dvěma a dva proti třem; postaví se otec proti synu a syn proti otci, matka proti dceři a dcera proti matce, tchyně proti snase své a snacha proti tchyni své!«

Lk 13 Někteří z přítomných vypravovali mu o Galilejských, jejichž krev smísil Pilát s jejich oběťmi. On pak řekl jim: »Myslíte, že tito Galilejští byli větší hříšníci než všichni Galilejští, protože takovou věc utrpěli? Aneb oněch osm náct, na které padla věž v Siloe***) a je zabila — myslíte, že také oni byli větší vinníci než všichni lidé, kteří přebývají v Jerusalemě? Nikoli, pravím vám, ale nebudete-li pokání činiti, všichni podobně zahynete.«†)

A pověděl toto podobenství: »Jeden člověk měl fíkový strom štípený ve své vinici a po tři léta přicházel hledat

*) Smysl: Buďte připraveni na příchod Páně k soudu (soukromému), to jest na to, že budete povoláni na věčnost znenadání, abyste mohli s důvěrou očekávat, že před soudem Božím obstojíte. — Na cestu a k práci povytahovali si šat výše a podvazovali si jej kolem beder (přepásali se), aby se mohli volněji pohybovat.

**) Ohněm se tu rozumí vykupitelské dílo Kristovo (přišel lidstvo osvitit, od hříchu očistit a k dobru rozechřát, jako oheň svítí, kovy čistí a teplo skýtá). K dokončení tohoto díla náleží, že musí sám býti pokřtěn křtem utrpení a smrti. »Jsem tísněn« vykládá se touhou po utrpení a smrti, jež měly lidstvu přinést spásu.

***) Věž hradební zdi jerusalemské, v zcela blízkém sousedství rybníka Siloe.

†) Židé měli za to, že každé zlo fysické je trestem za hřích osobní a že tedy zde uvedení byli hříšníky nad jiné velikými. Pán Ježíš zamítl tento názor a užil té příležitosti, aby vyzýval k pokání.

na něm ovoce, ale nenalézal. I řekl vinaři: »Vytni jej tedy; k čemu zabírá zbytečně půdu?« Ale on odpověděl jemu: »Pane, ponech ho i tohoto léta; okopám jej a ohnojím — snad přece ponese ovoce; pakli ne, potom jej vytněš.«*)

*

Učil pak v sobotu v jedné synagoze. A hle, byla tam žena, která byla nemocna (již) osmnáct let; byla shrbená a vůbec nemohla se vzpřímiti. Když ji uzřel Ježíš, zavolal ji k sobě, vložil na ni ruce a řekl jí: »Ženo, zproštěna jsi nemoci své.« I vzpřímila se hned a velebila Boha. Ale představený synagogy, hněvaje se, že ji Ježíš uzdravil v sobotu, promluvil k zástupu: »Šest dní jest, v nichž se má pracovati; v těch přicházejte a dávejte se uzdravovat, a ne v den sobotní.« Pán řekl však na to: »Pokrytci, což neodvazuje každý z vás v sobotu od jeslí svého vola neb osla a nevodí napájet? A tato žena, dcera přece Abrahamova, kterou satan svázal, hle, již osmnáct tomu let, ta neměla býti zbavena vazby své v den sobotní?« Když to pověděl, styděli se protivníci jeho, a všechen lid radoval se z těch věcí slavných, které se děly od něho.

*

I chodil po městech a vesnicích, uče a bera se do Jerusalema.

*

*

*

Bylo pak v Jerusalemě posvěcení chrámu**) a byla zima. Jn 10
Ježíš chodil v nádvoří chrámovém v podloubí Šalomou-

*) Podobenství toto poučuje o Boží shovívavosti. Ale člověk nemá té shovívavosti zneužívat. Stromem tu myšlen popředně národ izraelský. Bůh dlouho čekal na ovoce dobrých skutků, dlouho shovával, ale konečně, po marném čekání, byl strom vyťat: Jerusaleme, v němž tkvěly kořeny národa, vyvrácen (roku 70. po Kristu).

**) Tato slavnost měla svůj počátek v době machabejské. Viz str. 276.

nově. *) Tu obstoupili ho Židé a pravili mu: »Dokud držeti budeš duši naši v napětí? Jsi-li ty Kristus, pověz nám to zjevně.« Ježíš odpověděl jim: »Řekl jsem vám to, a nevěříte. Skutky, které já činím ve jménu Otce mého, ty vydávají svědectví o mně. Ale vy nevěříte, poněvadž nejste z ovcí mých. Ovce mé slyší hlas můj a následují mne; a já jim dávám život věčný, a nezhynou na věky. — Já a Otec jsme jedno.«

Tu se Židé chápali kamení, aby ho kamenovali. Ježíš pravil jim: »Mnoho skutků dobrých ukázal jsem vám od Otce. Pro který z těch skutků mě chcete kamenovat?« Židé odpověděli: »Pro dobrý skutek ne, ale pro rouhání, že ty, člověk, děláš se Bohem.« Ježíš odpověděl jim: »Nečiním-li skutků Otce mého, nevěřte mi; činím-li je však a nechcete věriti mně, věřte skutkům.« Tu hleděli se ho zmocnit; ale on ušel z rukou jejich.

*
*
*

Ježíš odebral se potom za Jordán na místo, kde Jan nejprve křtil, a zůstal tam. I přišli mnozí k němu a pravili (si vespolek): »Jan neučinil sice žádného zázraku, ale vše, co řekl o tomto, bylo pravdivé.« A mnozí uvěřili v něho.

Lk 14

Když pak vešel Ježíš v sobotu do domu jednoho z náčelníků farizejských, aby tam poobědval, oni ho pozorovali. A hle, jeden člověk vodnatelný byl před ním. I promluvil Ježíš a řekl zákoníkům a Farizeům: »Jest dovoleno v sobotu uzdravovati?« Ale oni mlčeli. Vzal ho tedy, uzdravil ho a propustil. A řekl jim: »Kdo z vás, padne-li mu osel nebo vůl do jámy, nevytáhnete ho hned v den sobotní?« A nemohli mu na to odpovědět.

Pozoruje, kterak si pozvaní vybírali přední místa, pravil:

*) Herodes vystavěl se všech čtyř stran plochy chrámové krásná sloupořadí, shora krytá. Východní sloupořadí se nazývalo »Salomou-novox.

»Když budeš od někoho pozván na svatbu, nesedej na místo přední, aby snad vzácnější než ty nebyl pozván a aby ten, který pozval tebe i jeho, nepřišel a neřekl tobě: »Postup tomuto místo.« Tehda usedl bys s hanbou na místě posledním. Ale když budeš pozván, jdi, posad' se na posledním místě, aby, když přijde ten, který tě pozval, řekl tobě: »Příteli, posedni výše.« Tehdy budeš mít čest před spolustolujícími; neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se poníží, bude povýšen.«

Pravil však i tomu, který ho pozval: »Strojíš-li oběd nebo večeři, nezvi přátel ani příbuzných ani sousedů bohatých, aby snad i oni zase nepozvali tebe a nedostalo se ti odplaty. Ale když strojíš hostinu, povolávej chudých, zmrzačených, kulhavých a slepých, a budeš blahoslavený, protože nemají čím odplatit tobě; odplaceno ti bude při vzkříšení spravedlivých.«

Uslyšev to jeden ze spolustolujících, řekl jemu: »Blahoslavený, kdo bude jíst chléb v království Božím.«*) Ale on pravil jemu: »Jeden člověk vystrojil večeři velikou a pozval mnohé. I poslal služebníka svého v hodinu večere říci pozvaným, aby přišli, že všechno jest už připraveno. Ale oni počali se všichni jednomyslně vymlouvat. První řekl jemu: »Pole jsem koupil a musím vyjít je shlédnout. Prosím tě, měj mne za omluvena.« Druhý řekl: »Patero spřežení volů jsem koupil, a jdu jich zkusit; prosím tě, měj mne za omluvena.« A jiný řekl: »Ženu jsem pojal, a proto nemohu přijít.« Služebník, vrátiv se, zvěstoval to pánu svému. Tu rozhněval se hospodář a řekl služebníkovi: »Vyjdi rychle na náměstí a na ulice města, a uveď sem chudé i zmrzačené a slepé i kulhavé.« Služebník, (učiniv tak), hlásil: »Pane, stalo se, jak jsi rozkázal, a ještě je místo.« A pán řekl služebníkovi: »Vyjdi na cesty a k plotům a přinůť vejít (kaž-

*) To jest, kdo bude požívat radosti nebeských. Židé si rádi, jak bylo již řečeno na str. 334, představovali věčnou blaženost jako hostinu.

dého), ať se naplní dům můj. Pravím pak vám, že žádný z těch, kteří byli pozváni, neokusí večeře mé.«

*

(Když pak se Ježíš ubíral dále), šly s ním veliké zástupy. I obrátil se a řekl jim: »Jde-li kdo ke mně a není odhodlán všeho se zříci, i života svého,*) nemůže býti mým učedníkem. A kdo nenese kříž svůj a nejde za mnou, nemůže býti mým učedníkem. Neboť kdo z vás, chtěje stavěti věž,**) nesedne dříve a nepočítá, má-li dost potřebného nákladu, aby dostavěl; aby snad, kdyby položil základ a nemohl dokončiti, všichni, kteří by to viděli, nevysmáli se mu řkouce: »Ten člověk počal stavěti a nemohl dokončiti.« Aneb který král, chtěje počítí válku proti jinému králi, nesedne dřív a nepřemýšlí, je-li s to, aby s desíti tisíci utkal se s tím, který s dvaceti tisíci táhne na něho? Jinak, pokud tento ještě daleko jest, odešle poselství a žádá za jednání o mír. Tak tedy každý z vás, kdo se neodříká všeho, co má, nemůže býti mým učedníkem.«

Lk 15 Blížili se pak k němu celní a hříšníci, aby ho slyšeli. Ale Farizeové a zákoníci reptali řkouce: »On přijímá hříšníky a jí s nimi.« I pověděl jim podobenství toto: »Který člověk z vás, maje sto ovec a ztratí jednu z nich, nenechá jich devadesát devět na poušti a nejde po té, která se ztratila, až ji nalezne? A když ji nalezne, vloží ji s radostí na ramena svá a přijde domů svolá přátele a sousedy a řekne jim: »Radujte se se mnou, neboť jsem našel ovci, která se ztratila.« Pravím vám, že tak bude větší radost v nebesích nad jedním hříšníkem pokání činícím než nad devadesáti devíti spravedlivými, kteří pokání nepotřebují. — Aneb která žena, mající deset drachem, ztratí-li jednu drachmu, nerozžehne svíce a nemete domu a nehledá pilně,

*) Doslovně: nemá v nenávisti otce svého a matky své i manželky a dětí a bratrů i sester svých, ano i života svého.

**) Veliký dům, vysoký jako věž.

až ji nalezne? A když ji nalezne, svolá přítelkyně a sousedky a řekne: »Radujte se se mnou, neboť jsem našla peníz, který jsem ztratila.« Tak, pravím vám, budou andělé Boží mít radost nad jedním hříšníkem pokání činícím.»

Pravil také: »Jeden člověk měl dva syny. Mladší z nich řekl otci: »Otče, dej mi díl statku, který na mě připadá.« I rozdělil jim majetek. — Po nemnohých dnech sebral mladší syn vše, co bylo jeho, a odešel do daleké krajiny a tam žil prostopášně. Když všechno promarnil, nastal v té krajině hlad a on počal strádati. Šel tedy a přidržel se jednoho občana, a ten jej poslal do dvora svého, aby pásł vepře. A byl by rád ukojil hlad tím, co požírali vepři, než ani toho mu nedávali sdostatek. Tehdy šel do sebe a řekl si: »Kolik dělníků v domě otce mého má hojnost chleba, a já zde hynu hladem. Vstanu a půjdu k otci svému a řeknu jemu: »Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou; již nejsem hoden slouti tvým synem. Učiň mne jako jednoho ze svých dělníků.« A vstal a šel k otci svému. Když pak byl ještě podál, otec spatřil jej a byl hnut milosrdenstvím; i běžel a padl mu kolem krku a zulíbal ho. I řekl mu syn: »Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou; již nejsem hoden slouti tvým synem.« Ale otec řekl služebníkům: »Rychle přineste roucho nejlepší a oblecte ho a dejte mu prsten na ruku i obuv na nohy; a přiveďte tele tučné a zabijte je, a jezme a veselme se, neboť tento můj syn byl mrtev a zase ožil, byl ztracen a jest nalezen.« I počali se veseliti. — Byl pak syn jeho starší na poli. Když přicházel a blížil se k domu, uslyšel hudbu a tanec. I zavolal k sobě jednoho ze služebníků a tázal se, co to jest. A on řekl jemu: »Bratr tvůj přišel, a otec zabil tučné tele, že ho dostal zdravého.« I rozhněval se a nechtěl vejíti. Tedy otec vyšel a počal ho chlácholiti. Ale on mu odpověděl: »Hle, tolik let sloužím tobě a nikdy jsem příkázání tvého nepřestoupil, a nikdys mi nedal ani kozelce, abych se povесelil s přáteli svými. Ale když přišel tento syn tvůj, který pro-

hýřil majetek svůj s nevěstkami, zabil jsi mu tučné tele.« On však řekl jemu: »Synu můj, tys vždycky se mnou a všechny věci mé jsou tvoje; veseliti se však a radovati se náleželo, neboť tento bratr tvůj byl mrtev a zase ožil, byl ztracen a jest nalezen.«

Lk 16 Pravit pak i ke svým učedníkům: »Byl jeden bohatý člověk, který měl správce statků, a ten byl udán u něho, jako by rozplýtvával majetek jeho. I povolal ho k sobě a řekl mu: »Co to slyším o tobě? Vydej počet ze správy své, nebo již nebudeš moci správu vésti.« I řekl správce sám u sebe: »Co mám dělat? Kopati nemohu, žebrati se stydím. Vím, co učiním, aby mě přijali do domů svých, když budu zbaven správcovství.« A zavolav k sobě dlužníky pána svého po jednom, řekl prvnímu: »Kolik jsi dlužen pánu mému?« A on řekl: »Sto džbánů oleje.« I řekl mu: »Vezmi úpis svůj, sedni rychle a napiš padesát.« Potom řekl druhému: »Kolik ty jsi dlužen?« A on řekl: »Sto korců pšenice.« Dí jemu: »Vezmi úpis svůj a napiš osmdesát.« I pochválil pán správce nevěrného, že jednal opatrně, neboť lidé tohoto světa jsou opatrnější k sobě vespolek než lidé světla.*) I já pravím vám: »Čiňte sobě přátele z mamonu nepravého, aby, když dokonáte, přijali vás do stanů věčných.**) Kdo jest věrný ve věcech nejmenších, jest věrný i ve věcech velikých, a kdo jest ve věcech nejmenších nesprávný, je nesprávný i ve věcech velikých.«

To vše poslouchali Farizeové, kteří byli lakomí, a posmívali se mu. I řekl jim: »Vy jste to, kteří se děláte spravedlivými před lidmi, ale Bůh zná srdce vaše: co jest u lidí vznešené, to před Bohem je ohavnost.

*) Lidé tohoto světa — lidé oddaní světu; lidé světla — lidé oddaní Bohu.

**) Mamonem nepravým rozumějí se tu statky pozemské, protože nevedou k blahu pravému. Smysl: Pozemské statky jsou vám dány jako prostředek k dosažení nebe; zjednávajte si je a užívejte jich tak, aby, až zemřete, přijal vás Bůh.

Byl jeden bohatý člověk, a ten se odíval v purpur a kment a hodoval každého dne skvostně. A byl jeden žebrák, jménem Lazar, který ležel u vrat jeho, plný vředů, a žádal nasytit se z drobtů, které padaly se stolu boháčova, ale nikdo mu jich nedával. Jen psi přicházeli a lízali vředy jeho. I stalo se, že ten žebrák umřel a donesen byl od andělů do lůna Abrahamova; a zemřel i boháč a pohřben byl v pekle. Když pak v mukách pozdvihl oči své, uzřel Abrahama zdaleka a Lazara v lůně jeho. I zvolal: »Otče Abrahame, smiluj se nade mnou a pošli Lazara, ať omočí konec prstu svého ve vodě a ochladí jazyk můj, neboť se trápím v tomto plameni.« Ale Abraham řekl jemu: »Synu, rozpoemeň se, že jsi měl všechno dobré v životě svém, Lazar však zlé; nyní zas on se raduje, a ty se trápíš. Mimo to jest mezi námi a vámi stanovená veliká propast, aby nebylo možno přejítí odtud k vám, ani tamodtud k nám.« I řekl: »Prosím tě tedy, otče, abys ho poslal do domu otce mého. Mám pět bratrů. Ať jim svědčí, aby také oni nepřišli v toto místo trápení.« Ale Abraham řekl jemu: »Mají Mojžíše a proroky; těch ať poslouchají!« On však pravil: »Nikoliv, otče Abrahame, ale přijde-li k nim někdo z mrtvých, budou činiti pokání.« Tu řekl mu Abraham: »Neposlouchají-li Mojžíše a proroků, neuvěří, ani kdyby někdo z mrtvých vstal.«

*

(A dále promlouval Pán): »Zhřeší-li proti tobě bratr tvůj, domluv mu, a bude-li toho litovati, odpusť mu. A jestliže sedmkrát za den prohřeší se proti tobě a sedmkrát obrátí se k tobě slovy: »Lituji toho«, odpusť mu. Lk 17

Kdo z vás, který má služebníka, jenž orá nebo pase, řekne mu, když se vrátí s pole: »Pojď hned a posad' se k jídlu?« Neřekne mu spíše: »Připrav mi jídlo, přepásej se a posluhuj mi; až se najím a napiji, potom ty budeš jísti a píti?« A vzdává díky služebníku tomu proto, že vykonal, co mu rozkázal? Myslím, že nikoliv. Tak i vy, když

učiníte vše, co vám bylo přikázáno, rcete: »Služebníci ne-
užiteční jsme; co jsme měli učiniti, učinili jsme.«

* *

Jn 11 Byl pak nemocen Lazar z Bethánie, městečka Marie
Str. 336 a sestry její Marty. — Byla to ona Maria, která pomazala
Pána mastí a utřela nohy jeho vlasy svými. — Sestry jeho
poslaly tedy k Ježíšovi, vzkazující mu: »Pane, hle, ten,
kterého miluješ, je nemocen.« Uslyšev to Ježíš, řekl: »Ne-
moc ta není k smrti, ale k slávě Boží, aby Syn člověka byl
oslaven skrze ni.« A zůstal na tom místě ještě dva dni.
Potom však řekl učedníkům svým: »Pojďme opět do Jud-
ska.« Učedníci řekli jemu: »Mistře, nedávno chtěli tě
(tam) Židé kamenovat, a zase tam jdeš?« A on pravil jim:
»Lazar, přítel náš, spí; ale jdu, abych ho ze sna probudil.«
I řekli mu učedníci jeho: »Pane, spí-li, bude zdrav.« —
Ježíš řekl to o smrti jeho, oni však mysli, že mluví o pou-
hém spánku. — Tu tedy Ježíš řekl jim zjevně: »Lazar ze-
mřel; i raduji se pro vás, že jsem tam nebyl, abyste uvěřili.
Ale pojďme k němu.« Tomáš, jenž slove Blíženec, řekl
k spoluúčedníkům: »Pojďme i my, ať umřeme s ním.«

Když přišel Ježíš do Bethánie, byl Lazar již čtvrtý den
v hrobě. Mnozí pak ze Židů přišli k Martě a Marii, aby je
potěšili pro smrt bratrovu. Marta, jak uslyšela, že Ježíš
přichází, vyšla mu naproti. I řekla jemu: »Pane, kdybys
byl zde býval, bratr můj nebyl by umřel. Avšak i nyní
vím, že začkoli požádáš, dá tobě Bůh.« Dí jí Ježíš: »Vstane
zase bratr tvůj.« Dí jemu Marta: »Vím, že vstane při
vzkříšení v den poslední.« Řekl jí Ježíš: »Já jsem vzkří-
šení a život. Kdo věří ve mne, byť umřel, živ bude, a každý,
kdo žije a ve mne věří, neumře na věky. Věříš tomu?«
Odpověděla: »Ano, Pane, já jsem uvěřila, že jsi ty Kristus,
Syn Boha živého, který jsi přišel na tento svět.«

Když to pověděla, odešla a zavolala sestru svou Marii,

potají řkouc: »Mistr je tu a volá tebe.« Ta, jak to uslyšela, vstala rychle a šla k němu, neboť Ježíš byl dosud na tom místě, kde se s ním setkala Marta. Židé pak, kteří byli s ní v domě a ji těšili, vidouce, že rychle vstala a odešla, šli za ní. Pravili: »Jde ke hrobu, aby si tam poplakala.« Když tedy Maria přišla tam, kde byl Ježíš, padla mu k nohám a řekla jemu: »Pane, kdybys byl zde býval, bratr můj nebyl by umřel.« Tedy Ježíš vida ji, že pláče, i Židy, kteří s ní přišli, že pláčí, pohnul se v duchu, zachvěl se a řekl: »Kam jste jej položili?« Řkou jemu: »Pojď a viz.« I zaslzel Ježíš. Tu řekli Židé: »Hle, kterak jej miloval!« A někteří z nich pravili: »Nemohl ten, který otevřel oči slepého od narození, učiniti, aby byl tento neumřel?«

Str. 366

Tedy Ježíš přišel ke hrobu. Byla to jeskyně a kámen ležel na ní. Ježíš řekl: »Odstraňte kámen.« Odstranili tedy kámen. Ježíš pak zvolal hlasem velikým: »Lazare, pojď ven!« I vyšel hned s obvazky na rukou i na nohou a tvář máje obvázanu šátkem.*)

Mnozí z přítomných Židů spatřivše, co učinil Ježíš, uvěřili v něho. Někteří však z nich odešli k Farizeům a pověděli jim, co učinil.

*

*

Tu se Farizeové radili s velekněžími: »Ten člověk činí mnoho divů. Necháme-li ho tak, všichni uvěří v něho; i přijdou Římané a vezmou naše místo i národ. Co tedy uděláme?« Nejvyšší kněz, kterým byl toho roku Kaifáš, řekl: »Vy nic nevíte, ani na to nemyslíte, že je vám prospěšno, aby jeden člověk umřel za lid, a ne aby celý národ zahynul.«**) I uradili se, že ho usmrtí.

*) Takto Židé ukládali (»oblékali«) svoje zemřelé do hrobu.

**) Lid zamýšlel učiniti (provolati) Krista svým králem. To však mohlo zavdati Římanům příčinu k přísnému zakročení proti Židům a přivoditi snad až i celonárodní záhubu. Proto řekl Kaifáš, že by bylo lépe, aby umřel člověk, pro něhož by vzniklo politické hnutí, Židům tak nebezpečné ve svých následcích.

Proto Ježíš nechodil již zjevně mezi Židy. Odešel do kraje poblízku pustiny, do města, které slove Efrem, a pobyl tam s učedníky svými nějaký čas.

Byly pak blízko velikonoce židovské a Ježíš vydal se znovu do Jerusalema, (oklikou) přes Samařsko a Galileu.

Lk 17 Na hranicích Samařska a Galileje, když vcházel do jedné vesnice, potkalo se s ním deset mužů malomocných. Stanuli zdaleka a volali: »Ježíši, smiluj se nad námi!« On uzřev je řekl jim: »Jděte, ukažte se kněžím.« I stalo se, když šli, že se uzdravili. Jeden pak z nich, když viděl, že jest uzdraven, vrátil se, hlasem velkým velebil Boha a padl na tvář k nohám jeho vzdávaje mu díky. A to byl Samaritán. I promluvil Ježíš a řekl: »Nebylo jich deset uzdraveno? A kde jest jich devět? Nenalezl se, kdo by se byl vrátil a vzdal chválu Bohu, jedině cizozemec tento?« A řekl jemu: »Vstaň a jdi; víra tvá tě uzdravila.«

Byv otázan od Farizeů, kdy přijde království Boží, odpověděl jim: »Království Boží nepřijde s patrností, ani neřeknou: »Tuto jest« aneb »Tamto jest«, neboť království Boží jest ve vás.«

Lk 18 Pověděl pak učedníkům svým podobenství o tom, že je potřebí vždycky se modliti a neustávati. Pravit: »V jednom městě byl soudce, který se Boha nebál a člověka nestyděl. A byla v tom městě také vdova, která k němu přicházela a říkala: »Ochraň mne před mým protivníkem!« Ale on nechtěl po dlouhý čas. Potom však řekl sám u sebe: »Ta vdova je mi obtížna. Obhájím ji, aby naposledy nepřišla a mě neztloukla.« A Pán dodal: »Slyšte, co praví soudce nespravedlivý! A Bůh neobhájí svých vyvolenců, kteří k němu volají dnem i nocí, a bude prodlévati jim pomoci?«

Pověděl však také k některým, kteří v sebe důvěřovali, že jsou spravedliví, a jinými pohrdali,*) podobenství toto: »Dva lidé vstoupili do chrámu, aby se modlili; jeden Farizej a druhý celník (publikán). Farizej, postaviv se, modlil se

*) K přítomným Farizeům.

sám u sebe takto: »Bože, děkuji tobě, že nejsem jako jiní lidé, lupiči, nespravedliví, cizoložníci, aneb jako i tento celník. Postím se dvakrát za týden, desátky dávám ze všeho, co je mým majetkem.« Celník, stoje zdaleka, nechtěl ani oči pozdvihnouti k nebi, ale bil se v prsa a říkal: »Bože, buď milostiv mně hříšnému.« Pravím vám: Tento odešel do domu svého ospravedlněn, onen nikoli; neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se poníží, bude povýšen.«

*

Potom odebral se Ježíš z Galileje a přišel Zajordánskem do končin judských. *) I šly za ním veliké zástupy, a on učil je, jak činíval, a uzdravoval. Tu přistoupili k němu Farizeové a pokoušeli ho řkouce: »Je dovoleno muži propustiti manželku z příčiny jakékoliv?« On pak odpověděl jim: »Což jste nečetli, že ten, který stvořil člověka, na počátku mužem a ženou je učinil a řekl: »Proto opustí člověk otce i matku a přilne k manželce své, a ti dva budou tělem jedním?« Nejsou tedy již dva, nýbrž jedno tělo. Nuže, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.« Řekli jemu: »Proč tedy přikázal Mojžíš dáti lístek zápuďný a propustiti?« Dí jim: »Pro tvrdost srdce vašeho dopustil vám Mojžíš propouštění manželky, ale z počátku tak nebylo. Pravím však vám: Kdo propustí manželku svou a pojme jinou, cizoloží, a kdo pojme propuštěnou, cizoloží.« Řkou jemu učedníci jeho: »Když takový je poměr mezi mužem a ženou, není dobře ženiti se.« On pak řekl jim: »Ne všichni chápají slova toho; jen ti, kterým jest dáno. Jsouť panicové, kteří se tak narodili, jsou panicové, kteří učiněni jsou jimi od lidí, a jsou panicové, kteří sami oddali se panictví pro království nebeské. Kdo může pochopiti, pochopí!«

Tehdy přinášeli k němu malé děti, aby na ně vložil ruce a pomodlil se (nad nimi); učedníci však jim domlouvali.

*) To jest až do jižní části Zajordánska (Pereje), proti Judsku.

Mk 10 Ale Ježíš, vida je, zamrzel se na to a řekl jim: »Nechte maličkých přicházeti ke mně a nebraňte jim, neboť takových jest království nebeské. Amen pravím vám: Kdo nepřijme království Božího jako dítě, nevejde do něho.« I bral je na lokty, vkládal na ně ruce a žehnal jim.

Mt 19 Když pak vyšel na cestu, přistoupil k němu jakýsi mládenec a řekl: »Mistře dobrý, co dobrého mám činiti, aby se mi dostalo života věčného?« Ježíš mu řekl: »Co se mne ptáš o dobrém? Jediný jest dobrý, Bůh. Chceš-li však vejíti do života, zachovávej přikázání.« Dí jemu: »Která?« A Ježíš řekl: »Nezabiješ, nezcizoložíš, nepokradeš, nevydáš křivého svědectví, nebudeš podváděti, cti otce svého i matku svou a milovati budeš bližního svého jako sebe samého.« Dí jemu mládenec: »To všechno jsem zachovával od svého mládí. Čeho se mi ještě nedostává?« A tu Ježíš, pohleděv láskyplně na něho, řekl jemu: »Chceš-li býti dokonalý, jdi, prodej, co máš, a dej chudým, a budeš míti poklad v nebi; a přijď a následuj mne.« Mládenec, uslyšev ta slova, odešel smuten, neboť měl mnoho statků.

I pohleděl Ježíš kolem a řekl učedníkům svým: »Amen pravím vám: Bohatý vejde těžko do království nebeského.« Učedníci pak žasli nad slovy jeho. Ale Ježíš, promluviv opět, řekl jim: »Synáčkové, jak těžko jest vejíti do království Božího těm, kteří doufají v statky! Snáze jest velbloudu projíti uchem jehly, než boháči vejíti do království nebeského.« Když to uslyšeli učedníci, divili se velmi a pravili: »Tak kdo tedy může býti spasen?« Ježíš pohleděl na ně a řekl: »U lidí je to nemožné, ale u Boha všechno je možné.«

Tu pravil mu Petr: »Hle, my jsme opustili všechno a šli jsme za tebou. Čeho se nám tedy za to dostane?« Ježíš pak řekl jim: »Amen pravím vám, že vy, kteří jste mne následovali, při znovuzrození, kdy Syn člověka zasedne na slavném trůnu svém, seděti budete i vy na dvanácti trůnech, soudíce dvanáctero pokolení izraelských. A každý,

kdo opustí dům nebo bratry nebo sestry neb otce nebo matku nebo ženu nebo děti nebo pole pro jméno mé, stokrát víc obdrží a život věčný v dědictví dostane.

Podobno jest totiž království nebeské hospodáři, který Mt 20
vyšel na úsvitě, aby najal dělníky na vinici svou. Smluviv pak s dělníky denár na den, poslal je na vinici. A vyšel okolo třetí hodiny, ušel jiné státi na trhu a zaháleti. I řekl jim: »Jděte i vy na vinici mou, a co bude spravedливо, dám vám.« A oni šli. Opět pak vyšel o šesté i deváté hodině a učinil zase tak. A vyšel o jedenácté,*) nalezl (ještě) jiné, ani stojí. I řekl jim: »Co tu stojíte, celý den zahálíte?« Řkou jemu: »Nikdo nás nenajal.« Dí jim: »Jděte i vy na vinici mou.« — A když byl večer, řekl pán vinice svému správci: »Zavolej dělníky a dej jim mzdu, počna od posledních až do prvních.« Přišli tedy ti, kteří nastoupili o jedenácté hodině. Dostali po jednom denáru. Přišli pak i první a domnívali se, že dostanou více. Dostali však i oni po jednom denáru. I reptali proti hospodáři řkouce: »Tito poslední pracovali jedinou hodinu, a dal jsi jim zrovna tolik co nám, kteří jsme nesli břímě i horko dne.« Ale on odpovídá je pravil jednomu z nich: »Příteli, nečiním tobě krivdy. Což jsi nesmluvil se mnou jeden denár? Vezmi, co jest tvoje, a odejdi. Chci však také tomuto poslednímu dáti jako tobě. Nesmím snad učiniti se svým, co chci? Či oko tvé je zlé, že já dobrý jsem?« Tak budou poslední prvními a první posledními, neboť mnoho jest povolaných, ale málo vyvolených.«

*

Potom (přešel) Ježíš s učedníky svými (na pravý břeh Mk 10
Jordánu a) ubírali se k Jerusalemu. Ježíš chvatně je předcházel. I žasli a jdouce za ním báli se. Opět však pojal těch dvanáct k sobě a řekl jim: Aj, bereme se do Jerusa- Lk 18

*) Hodina 3. byla naše 9. dopolední, hodina 6. — naše poledne, hodina 9. a 11. — naše 3. a 5. odpolední. Viz str. 315.

lema, a dokoná se tam vše, co psáno jest od proroků o Synu člověka. Bude totiž vydán velekněžím, kteří jej odsoudí na smrt a vydají pohanům, a ti budou se mu posmívati a jej tupiti a na něj plivati, a když ho zbičují, zabijí ho; ale třetího dne vstane z mrtvých.« Oni však nesrozuměli z toho ničemu, a bylo to slovo skryto před nimi, a nepoznali, co bylo řečeno.

Mt 20 Tu přistoupila k němu matka synů Zebedeových se svými syny a klaněla se mu. On pak tázal se jí: »Co chceš?« Dí jemu: »Rci, aby tito dva synové moji seděli v království tvém jeden po pravici a jeden po levici tvé.« Ale Ježíš odpověděl: »Nevíte, zač prosíte. Můžete píti kalich, který já budu píti, aneb pokřtěni býti křtem, kterým já jsem křtěn?« Řkou jemu: »Můžeme.« Dí jim: »Kalich můj sice píti budete a křtem, kterým já jsem křtěn, budete pokřtěni, seděti však na pravici nebo na levici mé není mou věcí dáti vám, ale těm, kterým je to připraveno od Otce mého.« I uslyšelo to deset ostatních a rozmrzeli se na ty dva bratry. Ale Ježíš zavolal je k sobě a řekl: »Víte, že knížata (tvrdě) panují nad národy a velmoži jim dávají cítit svou moc. Tak nebudiž mezi vámi! Ale kdo chce býti mezi vámi větším, buď služebníkem vaším, a kdo chce býti mezi vámi prvním, buď sluhou všech, jako Syn člověka nepřišel, aby mu bylo slouženo, nýbrž aby sloužil a dal život svůj na výkupení za mnohé.«

Lk 18 Když pak se přibližoval k Jerichu, slepec jeden seděl u cesty a žebрал. Uslyšev zástup jíti kolem, tázal se, co to jest. Řekli mu, že Ježíš Nazaretský tudy jde. I zvolal: »Ježíši, synu Davidův,*) smiluj se nade mnou!« Ale ti, kteří šli napřed, domlouvali mu, aby mlčel. On však mnohem

*) Vykupitel byl předpověděn jako Davidův potomek (viz str. 155). Odtud býval v očekávání Židů nazýván synem Davidovým (syn tu v širším významu, tolik jako potomek). Oslovuje-li tak zde slepý ubožák Ježíše, dává tím najevo svou víru, že Ježíš je slíbený Vykupitel.

více volal: »Synu Davidův, smiluj se nade mnou!« Tu zastavil se Ježíš a kázal ho k sobě přivést. A když se přiblížil, otázal se ho: »Co chceš, abych ti učinil?« On pak řekl: »Pane, ať vidím!« I řekl mu Ježíš: »Prohlédni; víra tvá tě uzdravila.« A hned prohlédl a šel za ním velebě Boha. A veškeren lid, když to užířel, vzdal chválu Bohu.

Ježíš potom vešel a ubíral se Jerichem. A hle, byl tu muž, jménem Zachej, a ten byl vrchním nad celníky a byl bohat. I hleděl spatřiti Ježíše, ale nemohl pro zástup, ježto byl malé postavy. Běžel tedy napřed a vystoupil na strom planého figu,*) aby ho uviděl, nebo tudy měl jíti. Když přišel Ježíš k tomu místu, pohleděv vzhůru, spatřil jej a řekl mu: »Zacheji, sestup spěšně dolů. neboť dnes musím v domě tvém zůstatí.« I sestoupil spěšně a přijal ho s radostí. Tu všichni, když to viděli, reptali řkouce: »K člověku hříšnému zavítal.« Zachej však přistoupil a řekl Pánu: »Hle, polovici majetku svého, Pane, dám chudým, a oklamal-li jsem koho v čem, navrátím čtvernásobně.« Ježíš řekl jemu: »Dnes dostalo se spásy domu tomuto, neboť i on jest syn Abrahamův. Přišelť Syn člověka hledat a spasit, co zahynulo.«

*

*

*

Šest dní před velikonoce přišel Ježíš do Bethánie, kde byl Lazar, ten, jehož byl vzkřísil z mrtvých. Jn 12

I připravili mu hostinu v době Šimona malomocného**) a Marta posluhovala, Lazar pak byl jedním z těch, kteří s ním byli za stolem. Tu přistoupila k Ježíšovi Maria s alabastrovou nádobou masti drahé z nardu pravého***) a rozlomivši nádobu vylila mast na hlavu jeho a pomazala mu

*) Sykomora. Veliký strom s košatou korunou a silným kmenem.

**) Byl asi dříve malomocný. Po uzdravení zůstal mu jméno »malomocný«.

***) Nard je rostlina indická, roste však i v Syrii a v Arabii. Vyrábí se z ní dosud jemný, vonný olej, z nejdrazších voňavek Orientu. Tehdy prodával se v nádobách z úběle (alabastru), s úzkými hrdly.

nohy a utřela je svými vlasy. A dům naplnil se vůní té masti.

I řekl jeden z učedníků jeho, Jidáš Iškariotský: »Proč nebyla prodána tato mast za tři sta denárů a nebylo to dáno chudým?« To pak řekl, ne že měl péči o chudé, ale že byl zloděj: maje měšec*) bral pro sebe z toho, co
Mt 26 tam bylo vkládáno. Také ostatní apoštolé mrzeli se na to a řekli: »K čemu tato ztráta?« I osopovali se na ni. Věda pak to Ježíš, řekl jim: »Proč té ženě činíte obtíže? Dobrý skutek zajisté vykonala nade mnou. Vždyť chudé máte vždycky s sebou, a když chcete, můžete jim dobře činiti, mne však vždycky nemáte. Vylivši mast tu na tělo mé, učinila to k mému pohřbení. Amen pravím vám: Kdekoli bude hlášáno evangelium po celém světě, tam se bude vypravovati na památku její také to, co ona učinila.«

Jn 12 Tu se dověděl četný zástup Židů, že jest Ježíš v Bethánii. I přišli nejen k vůli němu, nýbrž aby také Lazara uviděli, kterého vzkřísil z mrtvých. Velekněží však se uradili, že i Lazara usmrtí, neboť mnoho Židů odcházelo pro něho a věřili v Ježíše.

*

Druhého dne četný zástup, který přišel na slavnost, uslyšev, že Ježíš jde do Jerusalema, nabral ratolestí palmových a vyšli mu naproti.

Mt 21 Když se blížili k Jerusalemu a přišli k Betfage**) u hory Olivetské, tehda Ježíš poslal dva učedníky říka jim: »Jděte do vesnice, která jest proti vám, a hned***) naleznete oslici

*) Do tohoto měšce, jako do pokladny, vkládáno bylo vše, co přátelé Kristovi dávali na společnou výživu Mistra a družiny jeho a na chudé.

**) Vesnička, ležící při cestě z Bethánie na horu Olivetskou.

***) Mk 11: ...hned, jak budete do ní vcházeti, naleznete přivázané oslátko, na němž dosud žádný člověk neseděl; odvažte je a přiveďte. I přivedli oslátko k Ježíšovi a vložili na ně roucha svá. I vsedl na ně. (Oslice byla spolupřivedena, aby se mladý oslík, nezvyklý ještě někoho nositi, samotem nebál a neplašil.)

přivázanou a oslátko s ní. Odvažte je a přiveďte ke mně. A řekne-li vám kdo co, rcete: »Pán jich potřebuje«, a hned vám je propustí.« To pak stalo se, aby se vyplnilo, co bylo řečeno skrze proroka slovy: »Povězte dceři sionské: Hle, král tvůj bere se k tobě tichý, sedě na oslici a oslátku.«*) Odešli tedy učedníci a učinili, jak jim přikázal Ježíš. Přivedli oslici i oslátko a vložili na ně roucha svá. I posadil se na ně. Přemnozí pak ze zástupu prostírali roucha svá na cestu, jiní sekali ratolesti se stromů a kladli je na cestu, množství pak, které šlo vpředu i které bylo vzadu, volalo: »Hosana, Synu Davidovu! Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně!**) Hosana na výsostech!« Někteří Farizeové však ze zástupu pravili k němu: »Mistře, pokárej učedníky své.« Ale on řekl jim: »Pravím vám: Budou-li tito mlčeti, kamení bude volati.« Lk 19

A když se přiblížil a spatřil město, zaplakal nad ním řka: »Kdybys bylo poznalo i ty, a to alespoň v tento den tvůj, co jest tobě k pokoji! Ale nyní je to skryto před očima tvýma. Neboť přijdou na tebe dnové, kdy nepřátelé tvoji oblíčí tě náspem a oblehnou tě a sevrou tě se všech stran a na zem povalí tebe i děti tvé, které jsou v tobě, a ne nechají v tobě kamene na kameni, protože jsi nepoznalo času navštívení svého.«

Když pak vjel do Jerusalema, vzrušilo se celé město řkouc: »Kdo je to?« Lid pravil: »To jest Ježíš, prorok z Nazareta galilejského.« Tu řekli Farizeové mezi sebou: »Vidíte, že nic neprospíváme! Hle, všecken svět odešel za ním.« Mt 21 Jn 12

*) Mimo toto proroctví Zachariášovo (viz str. 257) náleží sem i proroctví Isaiášovo: »E jhle, Hospodin již ohlašuje v končinách země: Rcete dceři sionské: Aj, tvůj spasitel přichází.« Is 62.

**) Slova »Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně!« jsou ze žalmu 117. Výrazem »jenž se béře«, nebo zkratka »beroucí se«, »přicházející« označován byl Vykupitel, protože podle zaslíbení Božího jistojistě přijíti měl. Viz pozn. na str. 334 a 335.

Mt 21 A vešel do chrámu. I přistoupili k němu slepí a chromí, a on je uzdravil. Ale velekněží vidouce divy, které činil, a pacholata, ana volají v chrámě: »Hosana Synu Davidu!«, rozmrzeli se a řekli jemu: »Slyšíš, co tito praví?« Ježíš řekl jim: »Ano. Což jste nikdy nečetli: Z úst ne-

Str. 147 mluvňat a kojenců připravil jsi sobě chválu?«

Jn 12 Byli pak někteří pohaní mezi těmi, kteří přišli do Jerusalema, aby se klaněli o slavnosti. Ti přistoupili k Filipovi, který pocházel z Betsaidy galilejské, a pravili mu: »Pane, rádi bychom viděli Ježíše.« Filip šel a pověděl to Ondřejovi a oba pověděli to Ježíšovi. Ježíš odpověděl jim: »Přišla hodina, aby oslaven byl Syn člověka. Amen, amen pravím vám: Nezemře-li zrno pšeničné, jež padlo do země, zůstává samotno; zemře-li však, přináší mnoho užitku. Kdo miluje život svůj, ztratí jej, a kdo nenávidí život svůj na tomto světě, k životu věčnému zachová jej. Slouží-li mi kdo, následuj mne, a kde jsem já, tam bude i služebník můj. Nyní nastává soud nad tímto světem, nyní bude kníže toho světa ven vyvržen, a já, až budu povýšen od země, potáhnu všechno k sobě.« To pravil naznačuje, jakou smrtí měl zemřít.

Mt 21 A nechav je, vyšel ven z města do Bethánie.

*

Ráno pak, když se vracel do města, pocítil hlad. A spatřiv u cesty fíkový strom, šel k němu, nenalezl však na něm nic než listí. I řekl mu: »Nerodiž se z tebe ovoce na věky!«

Lk 19 A vešel do chrámu, počal vyháněti prodávající a kupující v něm, řka jim: »Psáno jest: Dům můj jest dům modlitby,*) vy však jste jej učinili peleší lotrovskou.« Jak to uslyšeli velekněží a zákoníci, hledali, kterak by ho zahubili,

*) Is 56: Toto praví Hospodin: »Dům můj bude domem modlitby pro všechny národy.«

neboť báli se ho, protože veškeren lid lnul k němu a poslouchal ho.

A když byl večer, vyšel z města.

*

(Druhého dne) ráno, jdouce kolem, uzřeli fík, (kterému byl zlořečil Pán), uschlý od kořene. I podivili se učedníci řkouce: »Mistře, hle, kterak strom ten ihned uschl!« Ježíš pak odpověděl jim: »Amen pravím vám: Budete-li míti víru a nebudete-li pochybovati, učiníte nejen to, co se stalo na stromě fíkovém, ale i když této hoře řeknete: »Zdvihni se a vrhni do moře«, stane se; a začkoli budete prositi v modlitbě, plni víry, všechno dostanete.« Mt 21

A když přišel do chrámu a učil, přistoupili k němu velekněží a starší lidu a pravili: »Jakou mocí činiš tyto věci? A kdo ti dal tu moc?« Ježíš odpovídaje řekl jim: »Otážu se vás i já na jednu věc. Řeknete-li mně ji, i já povím vám, jakou mocí ty věci činím. Křest Janův odkud byl, s nebe či od lidí?« Ale oni rozvažovali mezi sebou, řkouce: »Díme-li »s nebe«, řekne nám: »Proč jste mu tedy neuvěřili?« Řekneme-li však »od lidí«, bojíme se lidu, že nás bude kamenovati, neboť všichni mají Jana za proroka.« Odpověděli tedy: »Nevíme.« I řekl jim Ježíš: »Ani já vám nepovím, jakou mocí to činím.

Než, co se vám zdá? Člověk jeden měl dva syny. Přistoupiv k prvnímu, řekl jemu: »Synu, jdi dnes, pracuj na vinici.« On však odpověděl: »Nechci.« Ale potom toho litoval, a šel. Přistoupil pak ke druhému, mluvil k němu totéž. A on odpověděl: »Půjdu«, a nešel. Který z těch dvou vykonal vůli otcovu?« Řkou jemu: »První.« I řekl jim Ježíš: »Amen pravím vám, že celníci a nevěstky předejdou vás do království Božího. Nebo Jan učil vás cestě spravedlnosti, a neuvěřili jste mu, celníci však a nevěstky uvěřili.

Poslyšte jiné podobenství: Byl jeden hospodář, který

štípil vinici a ohradil ji plotem, vykopal v ní lis a postavil věž;*) potom ji pronajal vinařům a odcestoval. Když pak se přiblížil čas plodů, poslal služebníky své k vinařům, aby přijali užitky její. Ale vinaři, zjímavše služebníky jeho, jednoho zmrskali, druhého zabili, třetího ukamenovali. Opět poslal služebníky jiné, více než prve, a učinili jim totéž. Naposledy poslal k nim syna svého, řka: »Zastydí se před synem mým.« Ale vinaři, uzřevše syna, řekli mezi sebou: »To je dědic. Pojdme, zabijme ho, a dědictví jeho bude naše.« I chopili se ho, vyvrhli ho ven z vinice a zabili. — Když tedy přijde pán vinice, co učiní oněm vinařům?« Řekli jemu: »Zlé zle zahubí a vinici svou pronajme jiným vinařům, kteří by mu odváděli užitek časem svým.«

Ž 117 Tu řekl jim Ježíš: »Nikdy jste nečtli v Písmech: »Kámen, který zavrhl stavitelé, ten stal se kamenem úhelným« (***) Proto pravím vám, že bude odňato od vás království Boží a dáno bude lidu, který bude přinášeti plody jeho. A kdo padne na ten kámen, rozrazí se; a na koho on padne, toho rozdrť.«

Velekněží a Farizeové porozuměli z podobenství jeho, že mluví o nich. I chtěli vztáhnouti na něho ruce, ale báli se zástupů, neb ho měli za proroka.

Mt 22 A tu Ježíš, ujav se slova, mluvil k nim opět v podobenství řka:

»Podobno jest království nebeské králi, který vystrojil svatbu synu svému. I poslal služebníky, aby povolali pozvané na svatbu. Ti však nechtěli přijíti. Opět poslal jiné služebníky řka: »Povězte pozvaným: Hle, oběd svůj připravil jsem; dobytek můj krmený je pobit a všecko je ho-

*) Věž ve vinici měla nahoře místo pro hlídače, aby neškodili lidé i zvíř; dole bylo ukládáno vinařské náčiní.

**) Kámen velký, nepravidelný, nehodící se do zdi, může býti kamenem úhelným, to jest může, vsazen do rohu, celou stavbu »držeti«. — Kamenem, od stavitelů zavrženým, myslí tu Kristus Pán sebe. On byl zavržen od náčelníků židovských, ale stal se základem církve, ve které spojuje v jedno Židy i pohany (když se obrátí).

tovo; pojd'te na svatbu.« Ale oni nedbali a odešli, jeden na pole své, jiný po obchodu svém, ostatní pak zjímali služebníky jeho, potupili je a zabili. I rozhněval se král a poslav vojska svá zahubil ty vrahy a město jejich zapálil. Potom řekl služebníkům svým: »Svatba je sice připravena, ale ti, kteří byli pozváni, nebyli jí hodni. Jděte tedy na rozcestí a kohokoli naleznete, pozvěte na svatbu.« I vyšli služebníci jeho na cesty a shromáždili všechny, které našli, zlé i dobré, a naplnila se svatební síň hodovníky.

Vešel pak král, aby se podíval na hodovníky, a spatřil tam člověka, neoděného rouchem svatebním. I řekl jemu: »Příteli, kterak jsi sem vešel, nemaje roucha svatebního?« On pak oněměl. Tu řekl král sloužícím: »Svažte ruce jeho i nohy a uvrzte jej ven do temnosti; tam bude pláč a skřípění zubů.«

To pověděl Ježíš a dodal: »Mnoho jest povolanych, ale málo vyvolených.«

Tedy odešli Farizeové a radili se, kterak by jej polapili v řeči, aby jej mohli vydati moci vladařově. I poslali k němu učedníky své s Herodiány.*) Ti přišli a pravili mu: »Mistře, víme, že jsi pravdomluvný a cestě Boží vpravdě učíš a nedbáš na nikoho, neboť nehledíš na osobu lidskou. Pověz nám tedy, co se tobě zdá: Má se dávati daň císaři, či ne?« Ale Ježíš poznav zlobu jejich řekl: »Co mě pokoušíte, pokrytci? Ukažte mi peníz daně.« I podali mu denár. A Ježíš řekl jim: »Čí jest tento obraz i nápis?« Řkou jemu: »Císařův.« Tu řekl jim: »Dávejte tedy, co je císařovo, císaři, a co je Božího, Bohu.« A nemohli se chytiti slova jeho před lidem; ale podivili se odpovědi jeho, nechali ho a odešli.

V ten den přistoupili k němu Saduceové, kteří tvrdí, že není zmrtvýchvstání, a pravili mu: »Mistře, Mojžíš řekl: Zemře-li někdo bez dětí, ať bratr jeho vezme si ženu jeho a vzbudí potomstvo bratru svému. Bylo pak u nás sedm bratrů. První oženiv se zemřel a nemaje potomstva, zůsta-

Str. 126

*) Viz str. 325.

vil ženu svou bratru svému. Podobně i druhý a třetí až do sedmého. Nejposléze pak, po všech, zemřela i žena. Cí tedy z těch sedmi bude žena ta při vzkříšení?« Ježíš odpovídaje řekl jim: »Mýlíte se, neznajíce Písem ani moci Boží. Při vzkříšení nebudou se ani ženit ani vdávat, ale budou jako andělé Boží v nebi.«

Slyšíce to zástupové, divili se a žasli nad učením jeho.

Ale Farizeové, když uslyšeli, že umlčel Saduceje, sešli se k němu. I otázal se ho jeden z nich, zákoník, pokoušeje ho: »Mistře, které přikázání v Zákoně jest největší?« Ježíš Str. 108 řekl jemu: »Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vši mysli své. To jest první a největší přikázání. Druhé pak jest podobné: Milovati III Mž 19 budeš bližního svého jako sebe samého. Na těch dvou přikázáních záleží celý Zákon i Proroci.« I řekl mu zákoník: Mk 12 »Dobře, mistře; podle pravdy jsi pověděl: Milovati Boha z celého srdce a z celé duše a ze vši síly, a milovati bližního jako sebe samého je větší věc než všechny oběti.« Ježíš pak vida, že odpověděl moudře, řekl jemu: »Nejsi daleko od království Božího.«

Mt 22 Potom otázal se Ježíš Farizeů: »Co se vám zdá o Kristu? Cí je syn?« Řkou jemu: »Davidův.«*) I řekl jim: »Kterak Str. 155 ho tedy David nazývá v Duchu Pánem, pravě: »Řekl Hospodin Pánu mému: Sed' na pravici mé, dokud nepoložím nepřátele tvé za podnož nohou tvých.« Nazývá-li ho tedy David Pánem svým, kterak je synem jeho?« A nikdo mu nemohl odpovědět ani slova, a nikdo se více neosmělil od toho dne tázati se ho.

Mt 23 Tehda mluvil Ježíš k zástupům a k učedníkům svým řka: »Na stolicí Mojžíšovu zasedli zákoníci a Farizeové. Všecko

*) Odpovědi svou dali Farizeové najevo, že pokládají Krista za pouhého člověka. Že nemají pravdu, ukázal jim Ježíš ze žalmu 109., kde král David v Duchu, to jest v Duchu svatém, tedy z vnuknutí Božího nazval Vykupitele svým Pánem. Žádný otec nenazývá přece svým pánem vlastního syna!

tedy, co vám řeknou, zachovávejte a čiňte, ale podle skutků jejich nečiňte, nebo mluví, ale nečiní.*) Navazují totiž břemena těžká a neunesitelná a ukládají je na ramena lidská, sami se jich však nechtějí ani prstem dotknouti. A všechny skutky své činí, aby je lidé viděli: rozšiřují modlitební řemínky své a prodlužují si třepení;***) rádi sedí na prvních místech při hostinách a v prvních stolicích v synagogách a libují si, když je lidé na trhu pozdravují a když je nazývají rabbi (to jest mistr). Vy však nedávejte se nazývati rabbi, neboť jeden jest mistr váš, vy pak všichni jste bratři.

Běda vám, zákoníci a Farizeové, pokrytci, že zavíráte království nebeské před lidmi; sami do něho nevcházíte, a těm, kteří by rádi vešli, vejíti nedopouštíte.

Běda vám, zákoníci a Farizeové, pokrytci, že stravujete domy vdov, konajíce dlouhé modlitby; proto stihne vás soud těžší.

Běda vám, zákoníci a Farizeové, pokrytci, že obcházíte moře i zemi, abyste získali jediného proselytu, a když se jím kdo stane, činíte ho synem pekla dvakrát horším, než jste sami. Str. 290

Běda vám, zákoníci a Farizeové, pokrytci, kteří desátky dáváte z máty a kopru a kmínu, a opustili jste to, co jest důležitější v Zákoně: spravedlnost, milosrdenství a věrnost. Vůdcové slepí, kteří cedíte komára, velblouda však polykáte.

*) Nečiní toho, čemu učí.

**) Modlitební řemínky byly pergamenové proužky, na nichž napsány byly některé význačné věty ze zákona Mojžíšova. Tyto proužky přivazovali si Židé při modlitbě na čelo a na levé ramě ve výši srdce. Mělo to znamenati, že dbají Zákona a že mysl i srdce mají obráceny k Bohu. Zákoníci a Farizeové mívali řemínky ty hodně široké, aby se zdálo, že jsou zákona Božího zvláště pamětlivi. — Třepení nosili Židé v rozích pláště. Mělo jim to připomínati jejich příslušnost k národu vyvolenému a povinnost zachovávatí Zákon.

Běda vám, zákoníci a Farizeové, pokrytci, neboť čistíte číši a mísu napovrch, uvnitř jsou však plny nečistoty. Farizeji slepý, vyčist' prve vnitřek číše a mísy, a potom teprv i povrch jejich.

- Běda vám, zákoníci a Farizeové, pokrytci, neboť jste podobni hrobům obíleným, které zevně jeví se úhlednými, uvnitř však jsou plny kostí umrlčích a všeliké nečistoty. Tak i vy zevně jevíte se lidem spravedlivými, uvnitř však jste plni nepravosti.

Běda vám, Farizeové a zákoníci, pokrytci, kteří vzděláváte hroby proroků a zdobíte pomníky spravedlivých a říkáte: »Kdybychom byli žili za dnů našich otců, nebyli bychom se stali s nimi vinnými krví proroků,« a tak svědčíte sami proti sobě, že jste synové těch, kteří proroky zabíjeli. I vy naplňte míru otců svých! Hadi, plémě zmijí, kterak utečete před soudem pekelným? Proto, hle já pošlu k vám proroky a mudrce a učitele;*) z těch některé zabijete a ukřižujete a některé z nich budete bičovat[†] ve svých synagogách a pronásledovati z města do města, aby na vás přišla veškerá krev spravedlivá, která byla vylita na zemi od krve spravedlivého Abela až do krve Zachariáše, syna Barachiova, kterého jste zabili mezi chrámem a oltářem.**)

Str. 205

Amen pravím vám: Všecky tyto věci přijdou na pokolení toto.

Jerusaleme, Jerusaleme, který zabíjíš proroky a kameňuješ ty, kteří jsou posláni k tobě! Kolikrát jsem chtěl shromáždit děti tvé, jako slepice shromažďuje pod křídla kuřátka svá, a nechtěli jste. Hle, zanechá se vám dům váš pustý. Pravím vám: »Neuzříte mne od této chvíle, dokud

*) To jest apoštoly a jiné věrozvěsty.

**) To jest mezi svatyní a oltářem pro oběti krvavé. — Barachias (slovo to znamená v hebrejštině »požehnání Páně«) bylo druhé, čestné jméno velekněze Jojady, kterého se mu dostalo za jeho činnost, která byla požehnáním pro národ.

neřeknete: »Požehnaný, jenž se bere ve jménu Páně!«*)

A posadiv se proti pokladnici (chrámové), díval se Ježíš, Mk 12
jak do ní lid hází peníze. Mnozí boháči házeli mnoho. Přišla pak jedna chudá vdova a hodila tam dvě lepty.***) I povolal k sobě učedníky své a řekl jim: »Amen pravím vám: Tato chudá vdova dala více než všichni, kteří házeli do pokladnice; nebo všichni dávali z toho, co jim přebývalo, tato však dala ze svého nedostatku, vše, co měla, všechno živobytí své.«

*

Vyšed z chrámu, bral se Ježíš na horu Olivetskou. I přistoupili k němu učedníci jeho a ukazovali na stavby chrámové. Jeden z nich pravil: »Mistře, pohleď, jaké to kameny a jaké stavby!« On pak odpovídaje řekl jim: »Vidíte toto vše? Amen pravím vám, to všechno bude zbořeno; nezůstane tu kámen na kameni.« A když se posadil, řekli mu učedníci: »Pověz nám, kdy to bude a co bude znamením tvého příchodu a konce světa?«***)

Ježíš odpověděl jim: »Hleďte, ať vás nikdo nesvede, neboť mnozí přijdou ve jménu mém a svedou mnohé. Budete slyšeti boje a pověsti o bojích. Hleďte, ať se nezaleknete, neboť to musí nastati, ale to není ještě konec. Povstane národ proti národu a království proti království a bude mor a hlad a zemětřesení po místech. Ale to všechno jest jen počátek bolestí. Tehdáž vydají vás v soužení

*) Ježíš tu — na konci své veřejné činnosti učitelské — s bolestí vytýká Židům zatvrzelost a uvádí jim na paměť, že trest za to, zkáza Jerusalema, je neodvratný. Ale ukazuje jim přec další možnost a cestu spasení: Uzříte mne, nebo jinak: dojdete mé spásy, pozdravíte-li mne: »Požehnaný...«, to jest uznáte-li mne za Vykupitele svého.

**) My bychom řekli dva halíře.

***) Apoštolé chovali pevné přesvědčení, že chrám a město Jerusalema nezhynou, dokud svět bude světem; teprve s koncem světa že přijde i konec Jerusalema. Proto se tázali po obojím najednou.

a budou vás zabíjeti a budete v nenávisti u všech pro jméno mé. A tu se mnozí pohorší a druh druhu zradí a jedni na druhé budou nevražiti. Povstane pak mnoho proroků nepravých a svedou mnohé. A že se rozmůže nepravost, ustydne láska mnohých. Ale kdo setrvá až do konce, ten bude spasen. A bude hlásáno evangelium po celém okrsku zemském na svědectví všem národům. A tehda přijde konec.

Když uvidíte, že Jerusalemlé obléhán jest od vojska, tu vezte, že se přiblížilo zpuštění jeho. A když užríte ohavnost
Dn 9 zpuštění, předpověděnou od proroka Daniele, ana stojí na místě svatém*) — kdo to čte, rozuměj — tehda, kdo jsou v Judsku, utecte na hory, a kdo je na střeše, nesestupuj, aby vzal něco z domu svého, a kdo na poli, nevracej se, aby vzal roucho své. Běda pak těhotným a kojícím v těch dnech! A modlete se, aby útěk váš nenastal v zimě nebo v sobotu.

Nebo bude tehda soužení veliké, jakého nebylo od počátku světa až dosavad, aniž kdy bude. A kdyby nebyli ukřáčení dnové ti, nebyl by zachován nižádný člověk; ale pro vyvolené budou ukřáčení dnové ti.**)

Tehdy řekne-li vám kdo: »Hle, tuto je Kristus aneb tamto«, nevěřte; neboť povstanou nepraví Kristové a nepraví proroci a budou činiti veliké divy a zázraky, takže by uvedli v blud, kdyby možné bylo, i vyvolené. Aj, předpověděl jsem vám to. Řeknou-li vám tedy: »Hle, na poušti jest«, nevycházejte; »hle, vnitř domů jest«, nevěřte! Neboť jako blesk vychází od východu a ukazuje se až na západ, tak bude i příchod Syna člověka. Kdekoli bude tělo, tam

*) Ohavnost zpuštění na místě svatém — těmi slovy proroka Daniele předpovídá Pán znesvěcení chrámu před samou zkázou Jerusalema. A vskutku byl před dobytím a rozbořením Jerusalema od Římanů r. 70 chrám jerusalemský zločinně, s velkým krveprolitím, jež způsobili židovští horlivci, ohavně zneuctěn a zpuštěn.

**) Slova tohoto odstavce platí do jisté míry o zkáze Jerusalema, ale v plném smyslu platí o konci světa.

se shromáždí i orlové.*) A hned po soužení těch dnů slunce se zatmí a měsíc nedá světla svého, hvězdy budou padati s nebe a moci nebeské budou se pohybovati; na zemi Lk 21 bude úzkost mezi národy pro děsivý hukot moře a příbojů, takže schnouti budou lidé strachem a očekáváním těch věcí, které přijdou na veškeren svět. A tu se ukáže znamení Mt 24 Syna člověka na nebi. I rozkvílí se všechna pokolení země a uvidí Syna člověka přicházeti v oblacích nebeských s mocí velikou a velebností. A pošle anděly své s mohutným hlasem trouby; i shromáždí vyvolené jeho ode čtyř větrů, od konce nebes až do konce jejich.

Od stromu fíkového pak naučte se podobenství. Když ratolest jeho omládne a list vypučí, víte, že blízko jest léto; tak i vy, když uvidíte všechny věci tyto, vězte, že blízko jest království Boží.

Amen pravím vám: Nepomine pokolení toto, dokud se to všechno nestane. Nebe a země pominou, ale slova má nepominou.

O tom dni však a hodině neví nikdo, ani andělé nebesí, leč Otec sám. Ale jako bylo za dnů Noemových, tak bude také, až přijde Syn člověka. Jako totiž za oněch dnů před potopou jedli a pili, ženili se a vdávali až do dne, kterého vešel Noe do korábu a přišla potopa a zachvátila všechny, tak bude také, až přijde Syn člověka. Budou tehdy dva na poli: jeden bude vzat a jeden zanechán. Dvě budou u mlýnku: jedna bude vzata, druhá zanechána. Bďte tedy, neboť nevíte, v kterou hodinu Pán váš přijde.**)

*) Druhý příchod Kristův bude zřejmý, jako blesk je viditelný na obloze od konce ke konci (od východu k západu), nebude potřebí, aby někdo naň upozorňoval (nepraví Kristové, nepraví proroci). Kristovi věrní hned se budou k němu hlásit, kolem něho se shromáždovat, jako draví ptáci se hbitě vrhají ke kořisti.

**) Pán přijde k soudu neočekávaně. Proto vyzývá k bdělosti, přímo i podobenstvím o deseti pannách, a k přičinění o dobré skutky. Vedle posledního soudu má tu Pán na mysli i soud, který koná na věčnosti

vězte: kdyby hospodář věděl, v kterou hodinu přijde zloděj, bděl by a nenechal by si podkopati dům. Protož i vy buďte připraveni, neboť Syn člověka přijde v hodinu, kterou nevíte. Kdo asi jest ten služebník věrný a opatrný, jehož ustanovil pán nad čeledí svou, aby jim dával pokrm včas? Blahoslavený je služebník, jehož pán přijda nalezne, že tak činí. Amen pravím vám: »Nade vším statkem svým jej ustanoví.« Řekne-li si však zlý služebník: »Pán můj otálí, dlouho nepřichází« a počne-li bíti spoluslužebníky své a bude-li jísti a píti s opilci, přijde pán v den, kdy se služebník ten nenaděje, a v hodinu, kterou neví; i ustanoví mu díl s pokrytci — tam bude pláč a skřípění zubů.

Mt 25 Tehdy podobno bude království nebeské desíti pannám, které si vzaly lampy a vyšly naproti ženichovi a nevěstě. Pět z nich bylo pošetilých a pět opatrných. Pošetilé vzaly si lampy, ale nevzaly s sebou oleje; opatrné však vzaly s lampami také olej v nádobách. Když pak ženich prodléval, počaly všechny dřímát a usnuly. O půlnoci však strhl se křik: »Hle, ženich přichází; vyjděte mu naproti!« Tu vstaly všechny ty panny a upravovaly lampy své. Pošetilé pak řekly opatrným: »Dejte nám z oleje svého, neboť lampy naše hasnou.« Opatrné odpověděly: »Nikoli; nedostalo by se nám i vám; jděte raději k prodávacům a kupte sobě.« Když pak šly nakoupit, přišel ženich, a ty, které byly pohotově, vešly s ním na svatbu; a dveře se zavřely. Posléze přišly též ostatní panny řkouce: »Pane, pane, otevři nám!« Ale on odpověděl: »Amen pravím vám: Neznám vás.«

Bděte tedy, neboť nevíte dne ani hodiny.

Člověk jeden, odcházeje z domova, povolal k sobě služebníky své a odevzdal jim statek svůj. I dal jednomu pět hřiven, druhému dvě a třetímu jednu, každému podle schopnad člověkem hned po tělesné jeho smrti. Tělesná smrt člověka je také nejistá (neví se, kdy přijde) a přichází neočekávaně.

nosti jeho. A odcestoval. Služebník, který dostal pět hřiven, odešel hned a těžil jimi a vytěžil jiných pět hřiven. Tak i ten, který dostal dvě, vyzískal dvě jiné. Ten však, který dostal jednu, odešel a zakopal ji. — Po dlouhém čase přišel pán oněch služebníků a účtoval s nimi. I přistoupil ten, který dostal pět hřiven, a řekl: »Pane, pět hřiven jsi mi odevzdal. Hle, jiných pět jsem vyzískal.« Řekl mu pán jeho: »Dobře, služebníku dobrý a věrný. Že jsi nad málem byl věrný, nad mnohem tě ustanovím. Vejdi v radost pána svého.« Přistoupil pak i ten, který dostal dvě hřivny, a řekl: »Pane, dvě hřivny odevzdal jsi mi. Hle, jiné dvě jsem vyzískal.« Řekl mu pán jeho: »Dobře, služebníku dobrý a věrný. Že jsi nad málem byl věrný, nad mnohem tě ustanovím. Vejdi v radost pána svého.« Přistoupil pak i ten, který dostal jednu hřivnu, a řekl: »Pane, vím, že jsi člověk tvrdý: žneš, kde jsi nezasil, a sbíráš, kde jsi nerozsypal. I bál jsem se a odešed skryl jsem hřivnu tvou v zemi. Hle, tu máš, co tvého jest.« Pán odpovídaje řekl jemu: »Služebníku nešlechtný a lenivý! Věděl jsi, že žnu, kde jsem nezasil, a sbírám, kde jsem nerozsypal? Měl jsi tedy peníze mé dáti penězoměncům, a já přišed byl bych vzal s úrokem, co mého jest.« (A k lidem svým řekl pán:) »Vezměte od něho hřivnu a dejte ji tomu, který má deset hřiven. Neboť každému, kdo má, bude dáno, a bude míti hojně, tomu však, kdo nemá, bude odňato i to, co má. A služebníka neužitečného vrzte ven do temnosti; tam bude pláč a skřípění zubů.«

Když pak přijde Syn člověka ve slávě své a všichni andělé s ním, tu posadí se na slavný trůn svůj a shromáždění budou před ním všichni národové. I rozdělí je od sebe a postaví spravedlivé po své pravici, nespravedlivé pak po levici. A tehdy řekne těm, kteří budou na pravici jeho: »Pojďte, požehnaní Otce mého, vládněte královstvím, které jest vám připraveno od stvoření světa, neboť lačněl

jsem, a dali jste mi jísti, žíznil jsem, a dali jste mi píti; pocestným jsem byl, a přijali jste mě; nahý jsem byl, a přioděli jste mě; nemocen, a navštívili jste mě; v žaláři jsem byl, a přišli jste ke mně.« Tu odpovědí mu spravedliví: »Pane, kdy jsme tě viděli lačného, a nakrmili jsme tě, aneb žíznivého, a napojili jsme tě? Kdy jsme tě viděli jako pocestného, a přijali jsme tě, aneb nahého, a přioděli jsme tě? A kdy jsme tě viděli nemocného nebo v žaláři, a přišli jsme k tobě?« On pak odpovídaje řekne jim: »Amen pravím vám: Pokud jste to učinili jednomu z nejmenších bratří mých, mně jste to učinili.« — Potom řekne těm, kteří budou na levici: »Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, který jest připraven ďáblu a andělům jeho! Neboť lačněl jsem a nedali jste mi jísti, žíznil jsem, a nedali jste mi píti, pocestným jsem byl a nepřijali jste mne, nahý jsem byl, a nepřioděli jste mne, nemocen a v žaláři jsem byl, a nenavštívili jste mne.« Tu odpovědí jemu také oni: »Pane, kdy jsme tě viděli lačného neb žíznivého neb jako pocestného nebo nahého nebo nemocného nebo v žaláři, a neposloužili jsme tobě?« Tehdy odpoví jim: »Amen pravím vám: Pokud jste to neučinili jednomu z nejmenších, ani mně jste to neučinili.« I půjdou tito do trápení věčného, spravedliví pak do života věčného.«

Mt 26 Když dokonal Ježíš všecky ty řeči, pravil učedníkům svým: »Víte, že po dvou dnech budou velikonoce, a Syn člověka vydán bude, aby byl ukřižován.«

Lk 21 — Býval pak ty dni v chrámě a učil, večer pak vycházel a nocoval na hoře Olivetské. A všecken lid přicházel ráno k němu, aby ho v chrámě poslouchal. —

*

Mt 26 Tehdy shromáždili se velekněží a starší lidu v domě nejvyššího kněze, který slul Kaifáš, a radili se, jak by Ježíše

lstivě jali o zabili; ale pravili: »Ne o slavnosti,*) aby snad nevznikla bouře v lidu.«

A tu vešel d'ábel do Jidáše, příjmím Iškariotského, který byl jedním ze dvanácti. Ten odešel k velekněžím a řekl jim: »Co mi dáte, a já vám ho zradím?« Jak to uslyšeli, z radovali se. (V té chvíli totiž přestali se báti lidu, k svátkům shromážděného. Vždyť tu jeden ze samé jeho družiny, z jeho věrných, jej opouští a zrazuje! Rozhodli se tedy hned, že svůj úmysl provedou ještě o těchto svátcích.) A smluvili s ním, že mu dají třicet stříbrných. On pak Lk 22 hledal potom příhodné chvíle, aby jim ho vydal bez zástupů.

UTRPENÍ A SMRT PÁNĚ

Přišel pak den přesnic, ve kterém se musil zabíjeti beránek. I poslal Ježíš Petra a Jana řka: »Jděte a připravte nám beránka.***) A oni řekli: »Kde chceš, abychom jej připravili?« I řekl jim: »Jak vejdete do města, potká vás člověk, nesoucí džbán vody. Jděte za ním do domu, do něhož vejde, a rcete pánovi domu: »Mistr praví tobě: Kde je síň, ve které bych jedl beránka s učedníky svými?« A on vám ukáže večeřadlo veliké, prostřené; tam všecko připravte.« Šli tedy a shledali vše, jak jim pověděl Ježíš, a připravili beránka. Lk 22 Str. 97

A když byl večer, zaujal Ježíš místo za stolem a dvanáct apoštolů s ním.***)) I řekl jim: »S toužebností žádal jsem tohoto beránka jísti s vámi, prve než bych trpěl; nebo

*) To jest ne teď o svátcích velikonočních, kdy je tolik lidu shromážděno v Jerusalemě, a to lidu, o kterém věděli, že vzhlíží ke Kristu, když ne vždy s vírou, tedy aspoň s úctou, obdivem a namnoze i s vděčností.

**) To jest slavnostní večeři velikonoční.

***)) Podle tehdejšího a tamního obyčeje neseděli při jídle, nýbrž, levým ramenem podepření o polštář, leželi na pohovkách, které stály s vnější strany podkovitého stolu.

pravím vám, že již nebudu ho jísti, dokud se nenaplní v království Božím.«*)

A večereři.

Jn 13 Věda pak, že přišla hodina jeho, aby s toho světa odešel k Otcí, protože měl v lásce vždy svoje, kteří byli ve světě, projevil jim svou lásku měrou nejvyšší. Vstal totiž od večere a odloživ vrchní roucho své vzal šat lněný a přepásal se jím. Potom nalil vody do umyvadla a počal umývati učedníkům nohy a utírati je šatem, kterým byl přepásán. Přišel tedy k Šimonu Petrovi. I řekl mu Petr: »Pane, ty mně myješ nohy?« Ježíš odpověděl: »Co já činím, ty nevíš nyní, ale zvíš potom.« Dí jemu Petr: »Nebudeš mně mýti nohou na věky!« Ježíš mu odpověděl: »Neumyji-li tebe, nebudeš míti dílu se mnou.« Dí jemu Šimon Petr: »Pane, netoliko nohy mé, ale i ruce a hlavu!« Dí mu Ježíš: »Kdo se vykoupal, nepotřebuje, než nohy si umýti, ale je čist celý.**) I vy jste čisti, ale ne všichni.« Věděl totiž, kdo je ten, jenž ho zradí. — Když jim nohy umyl a své roucho si vzal, usedl opět a řekl jim: »Vy mě nazýváte Mistrem a Pánem. A dobře máte. Jsem zajisté. Jestliže tedy já, Pán a Mistr váš, umyl jsem vám nohy, i vy máte jeden druhému nohy umývati. Příklad zajisté dal jsem vám, abyste i vy činili, jako jsem já učinil vám. Amen, amen pravím vám: Není služebník větší nad pána svého, ani posel větší nad toho, kdo jej poslal. Blahoslavení jste, budete-li to činiti. Nepravím to o vás všech: já vím, koho jsem si vyvolil, avšak aby se naplnilo Písmo: »Kdo jí se mnou chléb,

*) Smysl: Nebudu již nikdy s vámi na této zemi slaviti velikonoční večeri. Ale odejdu, vstoupím na nebesa, a až vy jednou přijdete za mnou, budeme tam pospolu požívati slávy věčné. Řečeno tu, že náznak (hostina velikonoční) se uskuteční, splní, v nebi.

**) Před hostinou bylo zvykem se koupati; když potom pozvaní, ubírajíce se do domu hostitelova, pošpinili si nohy, umývali jim je služebníci, aby netrpěla čistota pohovek, na kterých při hostině spočívali, opření bokem a loktem ruky.

pozdvihne proti mně patu svou.«*) — A vzal chléb a díky Mt 26
 učiniv**) a požehnav jej lámal***) a dával učedníkům svým
 řka: »Vezměte a jezte: toto jest tělo mé, které se za vás
 vydává.« A vzav podobně kalich,†) dal jim řka: »Pijte
 z toho všichni, neboť toto jest krev má Nového Zákona,
 která se vylévá za vás a za mnohé na odpuštění hříchů.
 To čiňte na mou památku.«

Potom zkormoutil se Ježíš v duchu a řekl: »Amen, amen Jn 13
 pravím vám: Jeden z vás mě zradí.« Tu pohlíželi učedníci
 na sebe vespolek, jsouce na rozpacích, o kom to praví.
 I zarmoutili se velmi a počali mu jeden po druhém říkati: Mt 26
 »Jsem to já, Pane?« On pak odpověděl: »Kdo se mnou
 omáčí ruku v míse,††) ten mě zradí. Syn člověka jde sice,
 jak psáno jest o něm, ale běda člověku, skrze něhož bude
 zrazen; lépe by mu bylo, kdyby se byl nenarodil.« Stoloval Jn 13
 pak jeden z učedníků na lůně Ježíšově, ten, kterého Ježíš
 (obzvláště) miloval. Tomu pokynul Šimon Petr a řekl mu:
 »Pověz, kdo je ten, o němž to praví.« On tedy spočinul na
 prsou Ježíšových a řekl jemu: »Pane, kdo je to?« Ježíš
 odpověděl: »Je to ten, komu já namočenou skývu podám.«
 A namočiv skývu†††) podal ji Jidášovi, synu Šimona Iška- Mt 26

*) Těmito slovy naznačuje Pán zradu Jidášovu.

**) Díky vzdávali Židé při této večeři za to, že jim Bůh popřál
 dočkati se svátků velikonočních a s nimi výroční památky vysvobození
 z poroby egyptské.

***) Chléb byl zcela nízký a k jídlu se lámal, ne jako náš chléb,
 který je vysoký a krájí se.

†) Rozumí se: s vínem.

††) Chlebem (úlomkem chleba) nabírali si z mísy pokrmu. Slova
 „Kdo se mnou omáčí ruku v míse“ znamenají tu všeobecně: Kdo se
 mnou jí. Smysl: Ano, z vás jeden, které jsem si vyvolil za své důvěr-
 níky a přátele, mě zradí. Pán tím potvrzuje dřívější svůj výrok o zradě.

†††) Namočil ji v pokrmu zvaném charoset, mohli bychom říci
 v ovocné kaši. Upravovala se z granátových jablek, mandlí a fíků,
 zadělaných ve víně a octě; zabarvovala se skořicí. — Skývou rozumí
 se tu kousek, úlomek chleba.

riotského. I promluvil Jidáš a řekl: »Jsem to já, Pane?« Dí mu Ježíš: »Ty jsi řekl.«*)

Jn 13 A po té skývě vešel do něho d'ábel. I řekl mu Ježíš: »Co činíš, učíš rychle.« Toho však nikdo ze stolujících nevěděl, k čemu to řekl jemu. Ale poněvadž měl Jidáš měsíc, domnívali se někteří, že mu Ježíš řekl: »Nakup, čeho nám jest potřebí ke dni svátečnímu«, nebo aby dal něco chudým. On tedy vzal skývu a hned vyšel.

Byla pak noc.

Lk 22 Povstal však i spor mezi nimi o tom, kdo z nich by byl největší. I řekl jim Ježíš: »Králové pohanů panují nad nimi, a ti, kteří mají nad nimi moc, dávají se nazývati »dobrodinci«, ale vy ne tak; kdo jest mezi vámi větší, budiž jako menší, a kdo jest v čele, budiž jako služebník. Neboť kdo jest větší: ten, který stoluje, či ten, který přisluhuje? Zdali ne ten, který stoluje? Ale já jsem mezi vámi jako ten, který přisluhuje. Vy pak jste to, kteří jste vytrvali se mnou, a já vám odkazuji království, jak mi je odkázal Otec můj, abyste jedli a pili za stolem mým v království mém a seděli na stolicích, soudíce dvanáct pokolení izraelských.« A k Petrovi pravil: »Šimone, Šimone, hle, satan vyžádal si vás, aby vás tříbil jako pšenici; ale já jsem prosil za tebe, aby nezhynula víra tvá, ty pak, až přijde čas,**) utvrzuj bratry své.«

Jn 13 (Potom jal se dále mluvit): »Synáckové, ještě maličko jsem s vámi. Budete mě hledat, ale pravím vám: »Kam já jdu, vy nemůžete nyní jíti.« Prikázání vám nové dávám, abyste se milovali vespolek, jako jsem já miloval vás. Po tom poznají všichni, že jste učedníci moji, budete-li míti lásku jedni k druhým.« Řekl mu Šimon Petr: »Pane, kam jdeš?« Ježíš odpověděl: »Kam já jdu, nemůžeš nyní za mnou jíti, půjdeš však později.«

*) Slovní výraz přisvědčení, přitakání.

**) Podáno dle smyslu. Doslovně: A ty někdy obrátě se utvrzuj...

A (zesmutněv) řekl jim: »Vy všichni se této noci nade mnou pohoršíte, neboť psáno jest: »Bíti budu pastýře a rozprchnou se ovce stáda.« Ale když vstanu z mrtvých, předejdu vás do Galileje.« Odpovídaje pak Petr řekl jemu: »Byť se všichni pohoršili nad tebou, já se nikdy nepohorším.« Řekl mu Ježíš: »Amen pravím tobě: »Této noci, prve než kohout zazpívá, třikrát mě zapřeš.« Dí jemu Petr: »I kdybych měl umřít s tebou, nezapřu tebe.« Podobně pravili též ostatní učedníci.

Ježíš řekl jim: »Když jsem vás poslal bez měšce a bez Lk 22
mošny a bez obuvi, měli jste v něčem nedostatek?« Oni
odpověděli: »V ničem.« I řekl jim: »Ale nyní, kdo má
měšec, vezmi jej, podobně i mošnu, a kdo nemá, prodej
plášť svůj a kup meč. Pravím vám, že musí se na mně
splnit ještě, co je psáno: »A s hříšníky počten jest.« Neboť Is 53
to, co se mne týká, bere konec.«

(A louče se s nimi, promlouval k nim takto dále): »Ne- Jn 14
rmutiž se srdce vaše. V domě Otce mého jest příbytků
mnoho; jdu, abych vám připravil místo. Až vám připravím
místo, přijdu zase a vezmu vás k sobě, abyste i vy byli,
kde jsem já. A kam já jdu, víte, i cestu znáte.« Řekl mu
Tomáš: »Pane, nevíme, kam jdeš. Kterak můžeme znáti
cestu?« Ježíš řekl jemu: »Já jsem cesta a pravda a život.
Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne. Kdybyste byli
poznali mne, byli byste poznali i Otce mého.« Dí jemu
Filip: »Pane, ukaž nám Otce, a dostačí nám.« Ježíš řekl
jemu: »Tak dlouhý čas jsem s vámi, a nepoznali jste mne,
Filipe? Kdo vidí mne, vidí i Otce. Věřte mi, že já v Otci
a že Otec ve mně jest. Ne-li, pro skutky samy věřte.

Milujete-li mě, přikázání má zachovávejte. A já budu
prosit Otce, a jiného utěšitele dá vám, aby s vámi zůstal
na věky, Ducha pravdy.

Nenechám vás sirotků, přijdu zase k vám. Ještě ma-
ličko — a svět mne již neuzří, vy však mě uzzříte. Kdo
zná přikázání moje a je zachovává, ten mě miluje. A kdo

miluje mne, bude milován od Otce mého; i já budu ho milovati a zjevím se mu.« Řekl mu Juda: »Pane, co se to stalo, že se hodláš zjeviti nám, a ne světu?« Ježíš mu odpověděl: »Miluje-li kdo mě, slovo mé zachovávatí bude, a Otec můj bude ho milovati; i přijdeme k němu a přibyték u něho si učiníme. Kdo mě nemiluje, slov mých nezachovává, a přece slovo, které slyšíte, není moje, nýbrž Otce, který mě poslal.«

Toto mluvil jsem vám u vás zůstávaje. Utěšitel pak, Duch svatý, kterého pošle Otec ve jménu mém, ten vás naučí všem věcem a připomene vám všechno, co jsem mluvil vám. Pokoj svůj vám zůstavuji, pokoj svůj vám dávám — ne jako svět dává, já vám dávám. Nermuť se srdce vaše, aniž se strachuj. Slyšeli jste, že jsem vám řekl: »Jdu a přijdu zase k vám.« Kdybyste mě milovali, radovali byste se, že jdu k Otci, neboť Otec větší jest než já. A nyní pověděl jsem vám to, prve než by se stalo, abyste, když se to stane, uvěřili. Již nebudu mnoho mluvití s vámi, neboť přichází kníže tohoto světa. Na mně nemá ničeho,*) ale svět má poznati, že miluji Otce a tak činím, jak mi Otec přikázal.

Vstaňte, pojd'me!«

Mt 26 (Po těch slovech) vykonali modlitbu díků, vyšli (z večeřadla a ubírali se) na horu Olivetskou. (Když prošli branou města a octli se ve vinici na jižním svahu výšiny jerusalemské, Ježíš se zastavil a znova se rozhovořil):

Jn 15 »Já jsem vinný kmen a Otec můj jest vinař. Každou ratolest ve mně, která nenese ovoce, odejme, a každou, která nese ovoce, očistí, aby víc ovoce nesla. Vy jste již čisti tím slovem, které jsem vám mluvil. Zůstaňte ve mně, a já ve vás. Jako ratolest nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstane-li ve kmeni, tak ani vy, nezůstanete-li ve mně. Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti. Kdo zůstává ve

*) Smysl: Kdybych nechtěl, nepořídil by se mnou ničeho, nesměl by se na mne opovážít.

mně a já v něm, ten přináší ovoce mnoho, neboť beze mne nemůžete činiti nic. Nezůstane-li kdo ve mně, vyvržen bude ven jako ratolest; i uschne a seberou ji a vrhnou na oheň. V tom jest oslava Otce mého, abyste přinášeli mnoho užitku a stali se dokonalými učedníky mími. Jako mne miloval Otec, i já jsem miloval vás. Zůstaňte v lásce mé. Budete-li zachovávat přikázání má, zůstanete v lásce mé, jakož i já jsem zachoval přikázání Otce svého a zůstávám v lásce jeho.

To jest přikázání mé, abyste se milovali vespolek, jako jsem já miloval vás. Větší lásky nemá nikdo nad tu, aby položil život svůj za své přátele. Vy jste přátelé moji, činíte-li, co já přikazuji vám. Již vás nenazývám služebníky, neboť služebník neví, co činí pán jeho, ale nazval jsem vás přáteli, neboť jsem vám oznámil vše, co jsem slyšel od Otce svého. Ne vy jste vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás a ustanovil jsem vás k tomu, abyste šli a přinášeli užitek, a užitek váš aby zůstával.

Nenávidí-li vás svět, vězte, že mne nenáviděl prve nežli vás. Kdybyste byli ze světa, svět by miloval, co jeho jest, ale že ze světa nejste, proto vás svět nenávidí. Pamatujte na slovo, které jsem já řekl vám: »Není služebník větší nežli pán jeho.« Jestliže mne pronásledovali, i vás budou pronásledovati. A to vše učiní vám pro jméno mé, poněvadž neznají toho, který mě poslal. Kdybych byl nepřišel a jim nemluvil, a kdybych byl nečinil mezi nimi skutků, jakých nikdo jiný nečinil, hříchu by neměli; nyní však nemají výmluvy ze hříchu svého. Ale toto se dělo a děje, aby se vyplnilo slovo, které jest napsáno v Zákoně jejich: »Ne-
Str. 344

náviděli mě bez přičiny.«
Když pak přijde Utěšitel, kterého já pošlu vám od Otce, Duch pravdy, jenž vychází od Otce, ten bude svědčiti o mně; avšak i vy budete svědčiti, neboť jste se mnou od počátku.

Toto mluvil jsem vám, abyste se nepohoršili. Z nábo-
Jn 16

ženské obce své vyloučí vás, ano přichází hodina, že každý, kdo vás zabije, bude se domnívati, že tím Bohu slouží. A to vám učiní, protože nepoznali Otce ani mne. Ale tyto věci mluvil jsem vám, abyste, když přijde hodina jejich, rozpomenuli se, že jsem vám to pověděl.

A nyní jdu k tomu, který mě poslal, a nikdo z vás neptá se mne: »Kam jdeš?« Ale že jsem vám ty věci mluvil, zármutek naplnil srdce vaše. Ale já pravdu dím vám: Je pro vás užitečné, abych odešel, neboť neodejdu-li, Utěšitel nepřijde k vám; odejdu-li, pošlu ho k vám. A on, až přijde, usvědčí svět z hříchu a ze spravedlnosti a ze soudu. Z hříchu, že nevěří ve mne, ze spravedlnosti, že jdu k Otci a již neužříte mne,*) ze soudu pak, že kníže tohoto světa již jest odsouzen.***) Ještě mnoho mám mluvit vám, ale nemůžete toho nyní snést. Když pak přijde onen Duch pravdy, naučí vás všeliké pravdě a příští věci zvěstuje vám.

Maličko, a již neužříte mne, a opět maličko, a užříte mě, protože jdu k Otci.« I řekli někteří z učedníků jeho k sobě vespolek: »Co je to, co nám praví: »Maličko, a neužříte mne, a opět maličko, a užříte mě« a »jdu k Otci?« Nevíme, co praví.« Ježíš poznal, že se ho chtěli tázati, a řekl jim: »O tom se tážete mezi sebou, že jsem řekl: »Maličko, a neužříte mne, a opět maličko, a užříte mě?« Amen, amen pravím vám: Vy budete kvíliti a plakati, ale svět se bude radovati; vy se budete rmoutiti, ale zármutek váš obrátí se v radost. Žena, když rodí, má zármutek, neboť přišla hodina její; ale když porodila, již nepamatuje bolesti pro radost, že se narodil člověk na svět. Tak i vy máte nyní zármutek, avšak opět vás užřím, a radovati se bude srdce vaše a radost vaši nikdo vám neodejme. Amen,

*) To jest dokáže nevěřícím, že Kristova nevinnost a svatost zasloužila nebe (jít k Otci) a že svět jednal nespravedlivě, když ho pronásledoval a odsoudil.

**) To jest podá důkaz, že svět nevěřící je hoden toho, aby byl odsouzen, jako satan již jest (= zakrátko bude) poražen a zbaven vlády, které nad světem nabyt hříchem prvních lidí.

amen pravím vám: Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dá vám. Až dosud jste neprosili za nic ve jménu mém; prostě a dostanete, aby radost vaše byla plná.

Toto jsem vám mluvil v obrazech; přichází však hodina, kdy nebudu již mluvit vám v obrazech, ale zjevně budu vám zvěstovati o Otci. *) V ten den budete prositi ve jménu mém; a nepravím vám, že já budu prositi Otce za vás, neboť Otec sám miluje vás, protože vy jste milovali mne a uvěřili jste, že jsem vyšel od Boha. Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět; opět opouštím svět a jdu k Otci.« Řkou jemu učedníci jeho: »Hle, nyní mluvíš zjevně a žádného obrazu neužíváš. Nyní víme, že znáš všechno a nemáš zapotřebí, aby se tě kdo tázal; proto věříme, že jsi od Boha vyšel.« Ježíš jim odpověděl: »Nyní věříte? Hle, přichází hodina a již přišla, že se rozprchnete a mě samotna necháte. Ale nejsem sám, neboť Otec jest se mnou. Tyto věci jsem vám mluvil, abyste měli ve mně pokoj. Na světě budete míti soužení, ale důvěřujte: já jsem přemohl svět.«

(Když došli až do údolí potoka Cedronu, za ticha noci, zastavil se) Ježíš, pozdvihl oči k nebi a takto ještě promluvil: Jn 17

»Otče, přišla hodina. Já jsem tě oslavil na zemi, dokonav dílo, kteréš mi uložil. A nyní oslav mě ty, Otče, u sebe slávou, kterou jsem měl u tebe, prve nežli byl svět.

Oznámil jsem jméno tvé lidem, které jsi mi dal ze světa. Oni slovo tvé přijali a poznali, že jsem vyšel od tebe, a uvěřili, žeš ty mě poslal. Za ty já nyní prosím. Neprosím to za svět, ale za ty, které jsi mi dal, nebo tvoji jsou — vše, co jest mé, jest tvoje, a co jest tvé, jest moje — a jsem v nich oslaven. Otče svatý, zachovej je ve jménu svém, aby byli jedno, jak i my jedno jsme. Když jsem byl s nimi,

*) Doplněno výkladem: Budu vám zvěstovati o Otci jednak sám (jak to učinil po svém zmrtvýchvstání dvěma z nich, jdoucím do Emauz), jednak skrze Ducha svatého, který k vám bude mluvit, na vás působiti, jménem svým.

zachovával jsem je ve jménu tvém; ochránil jsem je a nikdo z nich nezahynul než ten syn záhuby, aby se vyplnilo Písmo.*) Já jsem jim dal slovo tvé, a svět pojal nenávist proti nim, protože nejsou ze světa. Neprosím, abys je vzal ze světa, nýbrž abys je ochránil zlého. Posvěť je v pravdě! Slovo tvé je pravda. — Neprosím pak toliko za ně, ale i za ty, kteří skrze slovo jejich uvěří ve mne, aby všichni byli jedno, jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni v nás jedno byli.

Otče, chci, aby, kde jsem já, byli se mnou i ti, které jsi mi dal, aby viděli slávu mou.«

*

- Mt 26 (Od Cedronu) šel Ježíš s učedníky svými (na horu Olivetskou) do (zahrady) dvorce, který slul Getsemany. — Věděl
 Jn 18 však o tom místě i Jidáš, který ho zrazoval, neboť Ježíš
 Mt 26 Ježíš do zahrady), řekl učedníkům svým: »Posed'te tuto; já odejdu tamto a pomodlím se.« A pojav (s sebou) Petra a dva syny Zebedeovy, (poodešel dále do zahrady a) počal se rmoutiti a teskliv býti. Tehdy řekl jim: »Smutná je duše má až k smrti! Zůstaňte zde a bděte se mnou.« A popošel maličko, asi co by kamenem dohodil, a padl na tvář a modlil se řka: »Otče můj, je-li možno, ať odejde kalich tento ode mne; však ne má, ale tvá vůle se staň.« I přišel k (oněm třem) učedníkům a shledal, že spí. Tu řekl Petrovi: »Tak jste nemohli ani hodinu bdíti se mnou? Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení. Duch zajisté hotov jest, ale tělo slabé.« A po druhé odešel a modlil se řka: »Otče můj, nemůže-li kalich tento mne minouti, staň se vůle tvá.« A při-

*) Narážka na Jidášovu duchovní i tělesnou smrt — zradu a sebevraždu. Předpověď jeho zrady je v žalmu 40. (viz str. 406), předpověď smrti v žalmu 108.: »Jeho života dnů nemnoho buď a jeho úřad ať dostane jiný.«

šel opět a shledal (zase), že spí, neboť oči jejich byly obtíženy. I nechal jich, opět odešel a modlil se po třetí, táž slova říkáje. Octnuv se pak v úzkosti smrtelné, modlil se snažněji a potil se krví, jež v krůpějích tekla na zem. I ukázal se mu anděl s nebe a posiloval ho. Potom přišel k učedníkům svým a řekl jim: »Spěte již a odpočívejte.« (Když pak trochu pospali, pravil): »Dosti jest. Přišla hodina. Syn člověka bude vydán v ruce hříšníků. Vstaňte, pojďme! Přiblížil se ten, který mě zradí.«

Lk 22

Mt 26

A když ještě mluvil, hle, Jidáš, jeden ze dvanácti, přicházel a s ním zástup veliký*) s pochodněmi, s meči a kyji, poslaný od velerady. Ten pak, který ho zrazoval, dal jim znamení řka: »Kterého políbím, ten je to, toho se chopte!« (Nyní) tedy šel před nimi a hned přistoupil k Ježíšovi a řekl: »Zdráv buď, mistře!« A políbil jej. I řekl mu Ježíš: »Příteli, nač jsi přišel? Políbením zrazuješ Syna člověka?« A věda vše, co na něj mělo přijíti, vyšel jim vstříc a řekl jim: »Koho hledáte?« Odpověděli jemu: »Ježíše Nazaretského!« Řekl jim Ježíš: »Já jsem to.« Jak jim tedy řekl: »Já jsem to«, ustoupili zpět a padli na zem. I otázal se jich opět: »Koho hledáte?« Oni pak řekli: »Ježíše Nazaretského.« Ježíš odpověděl: »Řekl jsem vám, že já jsem to. Když tedy hledáte mne, nechte těchto, ať odejdou.« Aby se vyplnilo slovo, které řekl: »Neztratil jsem nikoho z těch, které jsi mi dal.« Tu přistoupili a vztáhli ruce na Ježíše, aby ho jali. Ale Šimon Petr vytasil meč, napadl služebníka nejvyššího kněze a uťal mu pravé ucho. Bylo pak jméno služebníka toho Malchus. I řekl Ježíš Petrovi: »Schovej meč svůj do pochvy, nebo všichni, kteří berou meč, mečem zahynou. Či myslíš, že nemohu prositi Otce svého, a dá mi nyní více než dvanáct pluků andělů? Ale kterak se vyplní Písma, že se musí tak státi?«**) A dotknuv se ucha služeb-

Jn 18

Str. 414

Mt 26

Is 53

*) Byli to: vojenská četa (Jn 18), kterou si velerada od Piláta vyžádala, chrámová stráž a sluhové velekněžství.

**) Lk 22 dodává: Ale toto jest hodina vaše a moc temnosti.

Zach 12 a 13 níkova, uzdravil je. K zástupům pak řekl: »Jako na lotra jste vyšli s meči a kyji, abyste mě jali. Denně sedával jsem u vás uče v chrámě, a nejali jste mě. Ale toto všecko se stalo, aby se vyplnila Písma proroků.«*) Tu četa, tisícník (tribun) a pochopové židovští jali Ježíše a spoutali ho. Učedníci pak všichni jej opustili a utekli.

*

Jn 18 I přivedli ho nejprve k Annášovi, neboť byl tchánem nejvyššího kněze Kaifáše a sám byl dříve nejvyšším knězem.***) Byl to onen Kaifáš, který dal Židům radu, že jest užitečno, aby jeden člověk umřel za lid. Annáš tázal se Ježíše na jeho učedníky a na jeho učení. Ježíš mu odpověděl: »Já jsem mluvil světu zjevně. Učíval jsem v synagoze a v chrámě, kde se všichni Židé scházejí, a tajně jsem nemluvil nic. Proč se ptáš mne? Zeptej se těch, kteří slyšeli, co jsem mluvil.« Po těchto slovech jeden z pochopů, stoje tu, dal Ježíšovi políček řka: »Tak odpovídáš nejvyššímu knězi?« Ježíš řekl mu: »Mluvil-li jsem zle, vydej svědectví o zlém; pakli dobře, proč mě tepeš?«

I poslal jej Annáš spoutaného k nejvyššímu knězi Kaifášovi, kde byli zákoníci a starší shromážděni.

Šli pak za Ježíšem zdaleka Šimon Petr a Jan. Tento byl znám nejvyššímu knězi a vešel s Ježíšem do dvora, ale Petr stál u dveří venku. I vyšel Jan, promluvil s vrátnou a uvedl Petra dovnitř. Byli pak tam služebníci a pochopové u ohně, protože byla zima, a ohřívali se. Petr, vešed dovnitř, seděl se služebníky, aby viděl konec (soudu).

Velekněží pak a celá velerada hledali křivého svědectví proti Ježíšovi, aby jej mohli vydati na smrt, ale nenalezli, ačkoli mnoho svědků křivých předstoupilo. Naposled přišli dva a řekli: »On pravil: »Mohu zbořit chrám Boží a ve

*) Is 53: Pánu se zalíbilo zdeptat jej utrpením. Viz str. 154, 216, 409.

**) Annáš i Kaifáš — tchán i zeť — bydleli pravděpodobně v témž domě, ale každý v jiné části, jež dělilo nádvoří.

třech dnech jej zase vystavěti.«*) Tu povstal nejvyšší kněz a řekl Ježíšovi: »Nic neodpovídáš k tomu, co tito proti tobě svědčí?« Ale Ježíš mlčel. I řekl mu nejvyšší kněz: »Zapřísahám tě při Bohu živém, abys nám pověděl, jsi-li ty Kristus, Syn Boží.« Dí mu Ježíš: »Ty jsi řekl. Avšak pravím vám: Od tohoto času uzříte Syna člověka seděti na pravici moci Boží a přicházeti v oblacích nebeských.«**) Tu nejvyšší kněz roztrhl roucha svá a řekl: »Rouhal se! Co ještě potřebujeme svědků? Hle, nyní jste (sami) slyšeli rouhání. Co soudíte?« Oni pak odpověděli: »Hoden je smrti.«***)

Petr pak seděl venku ve dvoře (a vmísil se do hovoru s ostatními). I přistoupila k němu děvečka vrátná a pravila: »I ty jsi byl s Ježíšem Galilejským.« Ale on přede všemi zapřel rka: »Nevím, co pravíš.« A vyšel do brány. (Vrátiv se však opět k ohni), stál a ohříval se. Tu se ho tázali služebníci, kteří tam stáli s ním: »Nejsi také ty z učedníků jeho?« On zapřel (znova). Privil: »Nejsem.« Dí mu jeden ze služebníků nejvyššího kněze, příbuzný toho, jemuž byl Petr uťal ucho: »Neviděl jsem tě s ním v zahradě?« Okolostojící pak pravili: »Vpravdě i ty jsi z nich, neboť také mluva tvá tě prozrazuje.†) On však počal se zaklínati a přísahati, že nezná člověka toho. A vtom kohout zazpíval. I obrátil se Pán a pohleděl na Petra. A rozpomenul se Petr na slovo Ježíšovo: »Prve než kohout zazpívá, třikrát mě zapřeš.« A vyšed ven, plakal hořce.

Jn 18

Mt 26

Str. 409

*) Překroutili výrok Páně, pronesený před třemi lety o velikonočních v Jerusalemě: »Zbořte chrám tento, a já jej ve třech dnech vystavím.« Viz str. 312.

**) Smysl: Přijde čas, kdy uzříte mě v slávě, jako svého soudce. IJI Mž 24.

***)) Na rouhání stanoven byl zákonem Mojžíšovým trest smrti. †) Galilejští lišili se poněkud v řeči od obyvatelů Judska a Jerusalema.

(Rozsudek nad Pánem, rozsudek smrti, nesměla však velerada sama o sobě vykonati. Bylo třeba, aby jej římský vladař, kterým byl tehda Pilát, potvrdil a vykonati dal. Obojího mohlo býti dosaženo až za dne. I byl Ježíš zatím podržen ve vězení v domě velekněžském. Služebníci velerady, kteří tam Ježíše do rána hlídali), plivali mu v tvář a bili jej pěstí; jiní zahalovali mu obličej a políčkovali ho říkajíce: »Hádej nám, Kriste, kdo je to, který tě udeřil.«

- Lk 22 Když se rozednilo, sešli se starší lidu i velekněží a zákoníci a uvedli Ježíše (znova) do své rady. (Sešli se v záležitosti Ježíšově ještě jednou, jsouce si dobře vědomi, že sezení jejich noční bylo nezákonné a tím i rozsudek neplatný. Soudní řád totiž nedovoloval konati líčení v noci.) I řekli Ježíšovi: »Jsi-li ty Kristus, pověz nám to.« Ježíš řekl jim: »Povím-li vám to, neuvěříte mi, ani mne nepropustíte. Ale od této chvíle bude Syn člověka seděti na pravici moci Boží.« I řekli všichni: »Ty jsi tedy Syn Boží?*) Odpověděl: »Vy pravíte,**) jsem.« A oni na to: »K čemu ještě potřebujeme svědectví? Vždyť sami jsme to slyšeli z úst jeho.« A učinili nález, kterým Ježíše vydávali na smrt. I spoutali ho a vedli k vladaři Pontiu Pilátovi.
- Mt 27

*

Tehda Jidáš, který ho zradil, vida, že jest odsouzen, (vešel do chrámu a) vracel třicet stříbrných velekněžím, (kteří tam přinášeli ranní oběť), řka: »Zhřešil jsem. Zradil jsem krev spravedlivou.« Ale oni řekli: »Co nám do toho? Ty viz!« I pohodil peníze v chrámě a odešel a osidlem se oběsil. Velekněží, vzavše peníze, pravili: »Nesluší se vložití je do pokladny (chrámové), neboť je to mzda krve.« A uradivše se, koupili za ně pole hrnčířovo k pohřbívání

*) Přece tedy Židé aspoň v tomto případě pochopili, že se Kristus Pán nazývá Synem člověka ve smyslu prorocství Danielova. Viz str. 313.

**) Slovní projev přitakání, jako na str. 408.

poutníků. Proto zvalo se to pole Hakeldama, to jest pole krve. Tehda se vyplnilo, co bylo pověděno od proroka slovy: »A vzali třicet stříbrných, mzdu to muže odhadnutého, jehož odhadli synové izraelští, a dali je za pole hrnčířovo.« Str. 257

*

I přivedli Ježíše k Pilátovi. Bylo ráno. Sami nevešli do soudní budovy, aby se neposkvřnili, aby mohli jísti velikonočního beránka. *) Tedy vyšel k nim Pilát ven a řekl: »Jakou žalobu vedete proti tomu člověku?« Odpověděli mu: »Kdyby to nebyl zločinec, nevydali bychom ho tobě.« I řekl jim Pilát: »Vezměte ho vy a podle zákona svého sud'te ho.« Tu řekli mu Židé: »Nám nepřisluší někoho usmrtit.« **) A počali žalovati na něho, řkouce: »Nalezli jsme ho, an převrací národ náš, brání dávati daně císaři a praví, že je Kristus král.« Jn 18 Lk 23

Pilát tedy vešel do soudní síně, povolal k sobě Ježíše a řekl jemu: »Ty jsi král židovský?« Ježíš odpověděl: »Sám od sebe to pravíš, či jiní ti to o mně pověděli?« Pilát odpověděl: »Jsem já Žid? Národ tvůj a velekněží vydali mi tebe. Cos učinil?« Ježíš odpověděl: »Království mé není z tohoto světa. Kdyby z tohoto světa bylo království mé, služebníci moji bránili by, abych nebyl vydán Židům. Ale království mé není odtud.« I řekl mu Pilát: »Ty jsi tedy Jn 18

*) Překročením prahu pohanského pokládali by se za poskvřněné, znečištěné, a nesměli by pak jísti — jako i po jiném poskvřnění — maso z velikonočních obětí (tak totiž rozuměti třeba zde slovům »velikonočního beránka«). — Zákon Mojžíšův neobsahoval nic o tom, že by vkročení do pohanského domu poskvřňovalo. Jen stýkati se s pohany bylo Židům bráněno, aby tak nebyli sváděni k modloslužbě. Tento nepsaný zákon však vykládali Farizeové tak úzkostlivě, že styk s pohanem nejen nebyl dovolený, ale přímo poskvřňoval; podobně i dům, v němž bydlel pohan, byl považován za nečistý, poskvřňující. — O poskvřnění (»levitickém«) a očištěních viz str. 99.

**) Smysl: Nám nepřisluší právo trestu smrti, nebo určitěji: Nám nepřisluší rozsudek smrti vykonat. Odsoudit k smrti směli, ale popraviti sami, bez vladaře, nesměli.

král?« Ježíš odpověděl: »Ano, já jsem král. Já jsem se k tomu narodil a proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě. Každý, kdo je z pravdy, slyší hlas můj.« Dí jemu Pilát: »Co je pravda?« A po těch slovech vyšel opět k Židům a řekl jim: »Já na něm žádné viny nenalézám.«*)

- Mt 27 Ale velekněží a starší (znova) na něho žalovali. Tu řekl mu Pilát: »Neslyšíš, z jak velikých věcí tebe obviňují?« Ale on mu neodpověděl na žádné slovo, takže se vladař Lk 23 velmi divil. Oni však hlučněji naléhali řkouce: »Bouří lid uče po všem Judsku, počav od Galileje až sem.« Pilát, uslyšev o Galilei, tázal se, je-li ten člověk Galilejský. A když zvěděl, že je z pravomoci Heroda Antipy, poslal ho k Herodovi, který byl také v Jerusalemě ty dni.**)

*

Herodes, uzřev Ježíše, zaradoval se velmi, neboť byl dávno žádostiv viděti jej, protože o něm mnoho slyšel a nadál se, že ho uzří nějaký zázrak činiti. I vyptával se ho mnoha slovy, ale Ježíš mu neodpovídal. Stáli pak tam velekněží, ustavičně na něho žalující. I pohrdnul jím Herodes v roucho bílé***) a odeslal ho nazpět k Pilátovi. V ten den rodes se svým komonstvem a dal ho na posměch obléci

*) Židé byli v poddanství římském. Kdyby se byl tedy někdo stavěl Židům v čelo jako skutečný jejich král, nebo kdyby se o to jen pokoušel, bylo by to proviněním proti Římanům a Pilát by musil ztrestati vinníka. Toho však zde nebylo.

**) Za pobytu svého v Jerusalemě bydlil Herodes v paláci Hasmoněů. (Podle židovského dějepisce Josefa Flavia slul praděd Matriášův Hasmonai. Odtud má svůj původ druhé jméno Machabejských — Hasmoněové.) Palác ten byl vystavěn od Jana Hyrkána, ale sňatkem Heroda Velikého s Mariamnou z rodu Machabeů přešel na rodinu Herodovu. Viz str. 286.

***) Podle římského obyčeje v bílý šat (vestis candida) oblékali se ti, kdo se ucházeli o nějaký veřejný úřad. Odtud jméno uchazeče „kandidát“. Na Kristu Pánu to roucho výsměšně lhalo: Chce býti králem. Kandidát královského trůnu!

Herodes a Pilát se sprátelili. Předtím byli spolu v nepřátelství.

*

Pilát, svolav velekněze i náčelníky a lid, řekl jim: »Přivedli jste mi toho člověka, jako by odvracel lid, a hle, já vyslýchaje ho před vámi, nenalezl jsem žádné viny na něm v tom, co na něho žalujete. Ale ani Herodes, k němuž jsem vás poslal. Hle, nic smrti hodného neučinil.«

(Myslí, že tím Židy uspokojí, že nebudou již naléhati, aby byl Ježíš usmrcen. Oni však stáli na svém. Chopil se tedy jiného prostředku ve snaze, osvoboditi jej.)

O slavnosti (velikonoční) propouštěval vladař lidu jednoho vězně, kterého chtěli. Měl pak tehdy vězně pověstného, který slul Barabáš. I řekl jim Pilát: »Koho chcete, abych vám propustil, Barabáše či Ježíše, jenž slove Kristus?« (Očekával, že se rozhodnou pro Ježíše.) Ale když seděl na soudné stoličce, vzkázala mu žena jeho: »Nic neměj s tím spravedlivým, neboť jsem dnes ve snách mnoho vytrpěla pro něho.« Velekněží však (použili chvíle, kdy Pilát jednal s poslem ženy své, a) přemluvili lid, aby prosili za Barabáše, Ježíše pak aby nechali zahubit. I promluvil vladař a řekl jim: »Kterého z těch dvou chcete, abych vám propustil?« A oni řekli: »Barabáše.« Dí jim Pilát: »Co tedy mám učiniti s Ježíšem, jenž slove Kristus?« Tu všichni křičeli: »Ukřižován buď!« Dí jim vladař: »A co učinil?« Ale oni ještě více křičeli: »Ukřižován buď!« I propustil Pilát toho, který byl pro vraždu a vzbouření vsazen do žaláře, za něhož prosili. Mt 27
Lk 23

(Když se tak úmysl propustiti Ježíše Pilátovi nezdařil, nabízel aspoň menší trest pro něho nežli trest smrti.) Právil: »Potrestám ho tedy a propustím.« A vydal Ježíše z vůli vojáků. *)

Tehda vojáci vladařovi vzali Ježíše do dvora a shromáždili k němu celou četou. I svlékli ho a bičovali; potom Mt 27

*) Stanoviště vojska souviselo s vládní budovou římskou.

jej přioděli (na posměch) pláštěm šarlatovým,*) spletli korunu z trní a vstavili ji na hlavu jeho, dali pak třtinu v pravici jeho a klekajíce před ním říkali posměšně: »Zdráv buď, králi židovský!« A plili na něho a dávali mu políčky a berouce třtinu z ruky jeho, bili jej do hlavy.

Jn 19 Potom Pilát, (chtěje vzbuditi u zástupu soucit s Ježíšem), vyšel opět k nim a řekl: »Hle, vedu vám ho ven, abyste poznali, že na něm žádné viny nenalézám.« Tu vyšel Ježíš, maje korunu trnovou (na hlavě) a oděn v roucho šarlatové. I řekl jim Pilát, (ukazuje na něho): »Ejhle, člověk!« Ale jak ho spatřili velekněží a pochopové, volali: »Ukřižuj, ukřižuj ho!« Dí jim Pilát (zřejmě popuzen): »Vezměte ho vy a ukřižujte, neboť já na něm viny nenalézám.« Židé mu odpověděli: »My máme Zákon a podle Zákona má zemřít, neboť se činil Synem Božím.«

I vešel Pilát opět do soudní síně a řekl Ježíšovi: »Odkud jsi?« Ale Ježíš nedal mu odpovědi. Tu řekl mu Pilát: »Se mnou nemluvíš? Nevíš, že mám moc tebe propustit a mám moc tebe ukřižovat?« Ježíš mu odpověděl: »Neměl bys žádné moci nade mnou, kdyby ti nebylo dáno shůry. Proto ten, kdo mne vydal tobě, má hřích větší.«

Když tedy Pilát ještě váhal vydati Ježíše na smrt, křičeli Židé: »Propustíš-li ho, nejsi přítel císařův, neboť každý, kdo se činí králem, protíví se císaři« — (hrozili mu tedy udáním v Římě). Pilát, uslyšev ta slova, posadil se na soudnou stolicí na místě, které slove Lithostrotos, hebrejsky Gabbatha.***) Byl pátek velikonoční, okolo hodiny šesté. I řekl Židům (ukazuje na Ježíše): »Ejhle, král váš!«

*) Byl to asi starý plášť důstojnický. Upomínal svou barvou na purpurový (nachový) šat králů.

**) Místo v úřední budově římské, z venku bezprostředně přístupné. Dlážděno bylo červeným mramorem (proto řecky slulo Lithostrotos). Z venku se tam vystupovalo (odtud hebrejské jméno Gabbatha). Tam si dal Pilát donést soudnou stolicí a pronesl rozsudek, jsa od členů velerady i zástupu nejen viděn, ale tak blízko u nich, že byl mezi ním a jimi možný slovní styk.

Ale oni vzkřikli: »Pryč s ním, pryč s ním, ukřižuj ho!« Pilát řekl jim (výsměšně): »Krále vašeho ukřižují?« Velekněží odpověděli: »Nemáme krále, ale jen císaře!«*)

Tu vydal jim ho Pilát, aby byl ukřižován.

A dal přinést vody a umyl si ruce před lidem, řka: Mt 27
»Já jsem nevinný krví tohoto spravedlivého; vy vizte!«
A všechen lid odpověděl: »Krev jeho na nás i na naše děti!«

*

I vzali**) Ježíše, svlékli s něho šarlat, oblékli jej rouchem jeho a (vloživše naň kříž) vedli ho, aby ho ukřižovali. (Cestou však počal Ježíš klesati pod tíhou kříže.) Přinutili tedy jakéhosi člověka kyrenského, jménem Šimona, který tudy šel, přicházející z venku***) do města, aby vzal a nesl kříž jeho.

Šel pak za ním veliký zástup lidu i žen, a ty plakaly Lk 23
a kvílely nad ním. Ježíš obrátil se k nim a řekl: »Dcery jerusalemské, neplačte nade mnou, ale samy nad sebou plačte a nad svými dětmi. Neboť hle, přijdou dnové, v nichžto řeknou: »Blahoslaveny neplodné a životy, které nerodily, a prsy, které nekojily.« Tehda počnou říkati horám: »Padněte na nás« a pahrbkům: »Přikryjte nás«; Str. 193
neboť činí-li toto na dřevě zeleném, co se bude dít na suchém?«†) Byli pak s ním vedeni také jiní dva, zločinci, aby byli usmrceni.

*) Slova Pilátova obsahují výsměch. Židé jsou jimi trpce dotčeni, a to právě na nejchoulostivějším místě svého státoprávního citu. Římané totiž, vědouce, jak odporna je Židům vláda jejich, nechávali jim krále aspoň podle jména. Ale záští Židů ke Kristu vzplánuje v této chvíli do takové výše, že zrazují i nejživotnější své zájmy.

**) Totiž vojáci.

***) Přicházel »z dvorce«. Byl rodem ze severoafrické Kyreny.

†) Tato předpověď Páně týkala se vyvrácení Jerusalema od Římanů roku 70 po Kr. Pán tu přirovnává sebe ke stromu zelenému, nekající hřišníky, lid izraelský, ke stromu suchému. Smysl: Trpím-li já, nevinný, taková muka za hříchy cizí (všeho lidstva), jaký teprv trest stihne lid izraelský za hříchy jeho vlastní, za to, že se tolik na mně prohřešuje!

Mt 27 A přišli na místo, které slulo lebčí (Kalvarie),*) hebrejsky Golgota. I dali mu pítí vína smíšeného se žlučí.**)

Mk 15 Ježíš okusil, ale pítí nechtěl. Tam ukřižovali jej a s ním dva lotry, jednoho po pravici a druhého po levici jeho.

Is 53 I naplnilo se Písmo, jež praví: »A se zločinci počten jest.« Ježíš pak řekl: »Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.«

Jn 19 Pilát dal na kříž nápis (viny jeho). Bylo napsáno: »Ježíš Nazaretský, král židovský.« Tento nápis čtlo mnoho Židů, neboť místo, kde byl Ježíš ukřižován, bylo blízko města. A bylo to napsáno hebrejsky, řecky a latinsky. I řekli velekněží Pilátovi: »Napiš ne »král židovský«, ale že on řekl: »Jsem král židovský.« Pilát odpověděl: »Co jsem napsal, to jsem napsal.«

Když tedy vojáci ukřižovali Ježíše, vzali roucha jeho a udělali z nich čtyři díly, každému vojínu díl, a sukni. Byla pak sukně nesešívaná, odshora všicka veskrz utkaná. Proto řekli mezi sebou: »Netrhejme ji, ale losujme o ni, Str. 154 čí bude.« Aby se naplnilo Písmo, které praví: »Rozdělili sobě roucha má a o můj oděv metali los.« A sedíce, hlídali ho.

Mt 27 I stál tu lid, dívaje se. Ti pak, kteří tudy chodili, rouhali se mu; potřásali hlavou a volali: »Ha, který boříš chrám Boží a ve třech dnech jej zase staviš, pomoz sám sobě! Jsi-li Syn Boží, sestup s kříže!« Podobně i velekněží, posmívající se mu se zákoníky a staršími, říkali: »Jiným pomáhal, sám sobě pomoci nemůže. Ať nyní se Str. 154 stoupí s kříže, a uvěříme v něho. Doufal v Boha, ať ho nyní vysvobodí, má-li v něm zálibu; vždyť pravil: »Syn Lk 23 Boží jsem.« A posmívali se mu i vojáci.

Jeden pak z těch zločinců, kteří s ním viseli, rouhal se mu řka: »Jsi-li ty Kristus, pomoz sobě i nám!« Ale druhý

*) Byl to pahorek, podobou připomínající lebku.

**) Podle Mk 15 byla to směs vína s myrhou; nápoj jako žluč hořký. Nápoj takový byl podáván odsouzencům, aby přivodil stav otupělosti a zmírnil tak trápení.

promluviv káral ho: »Ani ty se Boha nebojíš? My zajisté trpíme spravedlivě, neboť dostáváme to, co náleží na skutky naše, ale tento neučinil nic zlého.« I řekl k Ježíšovi: »Pane, rozpomeň se na mě, až přijdeš do království svého.« A Ježíš řekl jemu: »Amen pravím tobě: (Ještě) dnes budeš se mnou v ráji.«

Od šesté hodiny pak nastala tma po vší zemi až do Mt 27
hodiny deváté. *)

Stály pak u kříže Ježíšova matka jeho a příbuzná Jn 19
matky jeho, Maria Kleofášova, **) a Maria Magdalena. ***)
Ježíš uzřev matku a toho učedníka, kterého (zvláště) mi-
loval, an tu ^{řekl} stojící, řekl matce své: »Ženo, hle, syn tvůj.« Str. 310
Potom řekl učedníkovi: »Hle, matka tvá.« A od té chvíle
přijal ji ten učedník k sobě.

Kolem hodiny deváté zvolal Ježíš hlasem velikým: »Eli, Mt 27
Eli, lamina sabaktani?«, to jest »Bože můj, Bože můj, proč Str. 154
jsi mě opustil?« Někteří pak z těch, kteří tam stáli a slyšeli
to, pravili (výsměšně, jako by mu byli dobře nerozuměli):
»Eliáše volá. Uvidíme, přijde-li Eliáš, aby ho vysvobodil.«
Ježíš vida, že všechno jest již dokonáno, aby se naplnilo Jn 19
Písmo, řekl: »Žízním.« Byla pak tam postavena nádoba, Str. 154
plná octa. I nasadili na yzop houbu naplněnou octem a po-
dali ji k ústům jeho. Když přijal Ježíš ocet, řekl: »Doko-
náno jest.« Potom zvolal hlasem velikým: »Otče, v ruce
tvé poroučím ducha svého!« A nakloniv hlavu, vypustil
duši.

A hle, opona chrámová †) roztrhla se ve dvě půle odshora Mt 27
až dolů, země se třásla, skály pukaly a hroby se otvíraly.
Setník pak a vojáci, kteří s ním byli na stráž u kříže

*) Hodina šestá — naše poledne; hodina devátá — naše třetí
hodina po poledni. Viz str. 315.

**) Byla manželkou Alfea neboli Kleofáše. Viz str. 311.

***) To byla ona hříšnice, o níž je řeč na str. 336, a ona Maria,
která usedla k nohám Páně pilně poslouchajíc (str. 362). Byla to sestra
Lazarova. Viz str. 382 a 389.

†) Dědila svatyni od velesvatyně. Viz str. 173.

Str. 337 a viděli, co se dělo, báli se velice a pravili: »Jistě to byl Syn Boží.« A veškeren zástup těch, kteří byli spolu přítomni tomu divadlu, bil se v prsa a vracel se. Zůstali a zdaleka se dívali jen přátelé jeho a ženy, které chodívaly za ním a posluhovaly mu v Galilei a které šly za ním i do Jerusalema. Mezi nimi byla Maria Magdalena, Maria Kleofášova a Salome.

*

Jn 19 Poněvadž byl pátek, tedy Židé, aby nezůstala těla na kříži v sobotu — neboť ta sobota byl den veliký, — prosili Piláta, aby jim byly (k urychlení smrti) zlámány nohy a aby byli sňati s kříže. Přišli tedy vojáci a zlámali nohy jednomu i druhému, který s ním byl ukřižován. Když pak přišli k Ježíšovi a uzřeli ho již mrtvého, nezlámali mu nohou, ale jeden z vojínů probodl kopím bok jeho, a hned vyšla krev a voda. Stalo se to zajisté, aby se vyplnilo Str. 83 Písmo: »Kosti mu nezlomíte.« A opět jiné Písmo dí: »Bu-
Zach 12 dou patřiti na toho, v něhož bodli.«

Mt 27 Když pak se připozdilo, jeden člověk bohatý z Arimatie, jménem Josef,*) který byl také učedníkem Ježíšovým, ale tajným pro strach před Židy, vešel k Pilátovi a prosil Mk 15 o tělo Ježíšovo. Pilát podivil se, že by již byl mrtev, a povolav k sobě setníka, otázal se ho, zdali již zemřel. A zvěděv to, daroval tělo Josefovi. Josef pak, nakoupiv tenkého Jn 19 plátna, přišel a sňal tělo Ježíšovo. Přišel i Nikodém, který byl kdysi přišel k Ježíšovi v noci, a přinesl smíšeninu myrhy a aloe,**) asi sto liber. I vzali tělo Ježíšovo a ovinuli je prostěradly s vonnými věcmi, jak byl u Židů obyčej pochovávat. Měl pak Josef vedle místa, kde byl Ježíš ukři-

*) Mk 15: Josef z Arimatie, vznešený člen velerady. Lk 23: — muž to dobrý a spravedlivý; ten nesouhlasil s nálezem a jednáním jejich.

**) Aloe jest vonné dřevo Indie. Užívalo se ho k nakuřování těl zemřelých. Bývalo také roztloukáno na prášek, který se sypal mezi prostěradla kolem mrtvol.

žován, zahradu a v té zahradě hrob nový, jež si byl vytesal ve skále a v němž nikdo ještě nebyl pochován. Tam tedy položili Ježíše. Za nimi šly ženy, které s Ježíšem byly přišly z Galileje, a shlédly hrob, i jak bylo položeno tělo jeho. Josef z Arimatie (a Nikodém), přivalivše kámen veliký ke dveřím hrobovým, odešli. Jen Maria Magdalena a Maria Kleofášova ještě zůstaly; seděly proti hrobu. Lk 23 Mt 27

Druhého dne zrána, který je po pátku, přišli velekněží a Farizeové k Pilátovi a řekli: »Pane, my jsme se rozpomenu, že ten svůdce, jsa ještě živ, řekl: »Po třech dnech vstanu.« Rozkaž tedy hlídati hrob až do třetího dne, aby snad učedníci jeho nepřišli a neukradli ho a lidu neřekli: »Vstal z mrtvých.« I byl by poslední blud horší než první. Řekl jim Pilát: »Máte stráž; jděte, hlídejte ho, jak rozumíte.« Šli tedy, zapečetili kámen a osadili hrob strážnými.

OSLAVENÍ PÁNA NAŠEHO JEŽÍŠE KRISTA

Když svítalo na neděli, hle, zemětřesení nastalo veliké, nebo anděl Páně sestoupil s nebe a přistoupiv odvalil kámen (hrobový) a posadil se na něm. Byl pak obličej jeho jako blesk a roucho jeho bílé jako sníh. Tu zděsili se strážní a padli na zem jako mrtví. Mt 28

*

Když minula sobota,*) Maria Magdalena, Maria, matka Jakubova, a Salome nakoupily vonných věcí, aby pomazaly tělo Ježíšovo. A záhy zrána šly ke hrobu. I pravily k sobě vespolek: »Kdo nám odvalí kámen ode dveří hrobových?« Byl totiž velmi veliký. Mk 16

Maria Magdalena (však předběhla druhé dvě ženy a) přišla ke hrobu (mnohem dříve). Kámen hrobový byl odvalen. Jak tedy spatřila hrob otevřený, (obrátila se hned a) Jn 20

*) Po západu slunce. — Západem slunce přestávala povinnost sobotního klidu.

běžela k Šimonu Petrovi a k učedníkovi, kterého Ježíš (obzvláště) miloval, a řekla jim: »Vzali Pána z hrobu — !«

Mk 16 Druhé ženy přišly ke hrobu, když slunce již vyšlo, a viděly, že kámen jest odvalen. Vstoupily tedy do hrobu. Spatřily (tam) mládence, an sedí na pravici oděn rouchem bílým. I ulekly se. On pak řekl jim: »Nebojte se! Hledáte Ježíše Nazaretského, ukřižovaného. Vstalt' jest, není ho tuto. Hle místo, kde jej položili. Ale jděte a povězte učedníkům jeho: »Vstal z mrtvých a předejde vás do Galileje; Str. 409 tam ho uvidíte, jak vám pověděl.« Tu přišel na ně strach a obešla je hrůza; a ony utekly. Ale neřekly nikomu nic, protože se bály.

Lk 24 Přiblížily se pak i ženy, které s Ježíšem přišly z Galileje;*) nesly s sebou (rovněž) vonné věci. (Také ony) vešly do hrobu, ale těla Pána Ježíše nenalezly. I stalo se, když byly proto bez rady, hle, dva muži stáli vedle nich v rouše skvoucím. Když pak se bály a tvář k zemi schýlily, řekli jim: »Co hledáte živého mezi mrtvými? Není ho tuto, ale vstal. Rozpomeňte se, kterak mluvil k vám, když byl Str. 354 ještě v Galilei. Pravilť: »Syn člověka musí býti vydán a 356 v ruce lidí hříšných a býti ukřižován a třetího dne vstáti z mrtvých.« I rozpomenuly se na slova jeho.

Na zpáteční cestě od hrobu setkaly se s Marií, matkou Jakubovou, a Salome a (domluvivše se s nimi, společně) zvěstovaly to všecko jedenácti i všem ostatním. Ale těm zdála se slova jejich bláhovostí. Nevěřili jim.

Jn 20 Vyšli pak i Petr a Jan a brali se ke hrobu. Ale Jan běžel napřed, rychleji než Petr, a přišel ke hrobu první. A nachýliv se, uzřel tam ležeti prostěradla, ale nevešel. Tu přišel Šimon Petr, který šel za ním, a vešel do hrobu. Uzřel tam ležeti prostěradla a roušku, která byla na hlavě jeho, ležeti ne s prostěradly, ale svinutou na jiném místě. Potom tedy vešel tam i Jan a uzřel totéž.

*) Byla mezi nimi také Johana, manželka Chuzy, správce Hero-dova, o níž se stala zmínka na str. 337.

(Přišla pak znovu) Maria Magdalena (a) stála u hrobu plačíc. Jak plakala, naklonila se a nahlédla dovnitř. I spatřila dva anděly seděti v rouše bílém, jednoho v hlavách, druhého v nohách, kde dříve leželo tělo Ježíšovo. Ti řekli jí: »Ženo, proč pláčeš?« Dí jim: »Vzali Pána mého, a nevím, kde ho položili.« Po těch slovech obrátila se nazpátek a spatřila Ježíše, ale nepoznala ho. Dí jí Ježíš: »Ženo, proč pláčeš? Koho hledáš?« Ona domnívajíc se, že to je zahradník, řekla jemu: »Pane, vzal-lis jej ty, pověz mi, kam jsi ho položil.« Dí jí Ježíš: »Maria!« Tu (jej poznala. A hned mu padla k nohám a) zvolala: »Rabboni!« to jest »Mistře můj!« Dí jí Ježíš: »Jdi k bratrům mým a pověz jim: »Vstupuji k Otci svému a k Otcovi vašemu, k Bohu svému a k Bohu vašemu.« — I šla a zvěstovala to těm, Mk 16 kteří s ním bývali, kteří naříkali a plakali. Ale oni nevěřili, že je živ a že byl od ní viděn.

Ze stráže, (jež byla ke hrobu postavena), někteří přišli do města a oznámili velekněžím vše, co se stalo. Ti se shromáždili se staršími a uradivše se, dali vojákům mnoho peněz, řkouce: »Řekněte: »V noci přišli jeho učedníci a ukradli jej, když jsme spali.« A uslyší-li o tom vladař, my ho uchlácholíme a vás bezpečny učiníme.«*) I vzali peníze a učinili, jak byli navedeni. A rozhlásila se ta věc u Židů. Mt 28

Téhož dne (po poledni) šli dva z učedníků do městečka Emauz, které bylo vzdáleno od Jerusalema honů šedesát.***) A ti rozmlouvali vespolek o všech těch věcech, které se udály. Když tak hovořili a sebe se dotazovali, přiblížil se Ježíš a šel s nimi; ale oči jejich byly drženy, aby ho nepoznali. I řekl jim: »Jaké jsou to řeči, jež spolu cestou vedete? A jste smutni.« Tu jeden z nich, jménem Kleofáš, Lk 24

*) Slibují vymoci jim beztrestnost, že své strážní stanoviště opustili.

**) 60 honů (stadií) bylo přibližně 12 km (as 3 hodiny cesty). Stadium (řec. stadion) mělo bezmála 200 m.

odpověděl jemu: »Ty jediný jsi příchodí do Jerusalema, který jsi neseznal těch věcí, jež se v něm staly těchto dnů?« I řekl jim: »Které?« A oni pravili: »Co se stalo s Ježíšem Nazaretským, jenž byl prorok, mocný v činu i slově před Bohem i přede vším lidem; kterak ho velekněží a náčelníci naši vydali, aby byl odsouzen k smrti, a ukřižovali jej. My však jsme se nadáli, že on to jest, jenž má vykoupiti lid izraelský.*) — A dnes je třetí den, co se to stalo. — Ale i některé ženy z našich poděsily nás: byly zrána u hrobu, ale těla jeho nenalezly; i přišly a vypravovaly, že viděly také zjevení andělů, kteří praví, že je živ. Odešli tedy někteří z nás ke hrobu a shledali tak, jak byly ženy pravily, ale jeho nespatriili.« Tu on řekl jim: »Ó bláhoví a váhaví srdcem k věření všemu, co mluvili proroci! Zda nemusil to Kristus trpěti a tak vejíti do slávy své?« A počal od Mojžíše a vykládal jim všechna písma, která byla o něm. Tak se přiblížili k městečku, do kterého šli. On se dělal, jako by chtěl jíti dále, ale oni naléhali a prosili: »Zůstaň s námi, neboť se připozdívá a den se již nachýlil.« I vešel s nimi. A když byl s nimi za stolem, vzal chléb, požehnal jej a lámal a podával jim. Tu se otevřely oči jejich a poznali ho; ale on zmizel s očí jejich. I řekli si vespolek: »Zdali nehořelo v nás srdce naše, když mluvil k nám na cestě a vykládal nám Písma?« A vstali v touž hodinu, vrátili se do Jerusalema a našli tam pohromadě jedenáct apoštolů, i ty, kteří byli s nimi, ani praví: »Pán vstal skutečně a ukázal se Šimonovi.« I vypravovali také oni, co se (jim) stalo na cestě a kterak jej poznali v lámání chleba.

Jn 20 Když byl večer toho dne, neděle, a pro strach před Židy dveře byly zavřeny tam, kde byli učedníci shromážděni, přišel Ježíš a postavil se mezi ně a řekl jim: »Pokoj vám!« To povědév, ukázal jim ruce i bok. I zaradovali se učed-

*) Vykoupiti, to jest z poroby římské vysvoboditi.

níci, že spatřili Pána.*) Tu jim řekl opět: »Pokoj vám! Jako mne poslal Otec, i já posílám vás.« To pověděv dechl na ně a řekl jim: »Přijměte Ducha svatého. Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým je zadržíte, zadrženy jsou.«

Ale Tomáš, jeden ze dvanácti, který slove Blíženec, nebyl s nimi, když přišel Ježíš. Tedy řekli jemu druzí učedníci: »Viděli jsme Pána.« On však řekl jim: »Neuzřím-li v ruku jeho rány hřebů a nevpuštím-li prst svůj v místo hřebů a nevložím-li ruku svou v bok jeho, neuvěřím.«

Po osmi dnech byli učedníci opět uvnitř a Tomáš s nimi. Tu přišel Ježíš zavřenými dveřmi a postavil se mezi ně a řekl: »Pokoj vám!« Potom dí Tomášovi: »Vlož prst svůj sem a viz ruce mé a vztáhni ruku svou a vpusť ji v bok můj; a nebudiž nevěřící, ale věřící.« Tomáš mu odpověděl: »Pán můj a Bůh můj!« Řekl mu Ježíš: »Že jsi mě viděl, uvěřil jsi. Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili.«

*

Učedníci odešli potom do Galileje. Ježíš zjevil se jim Jn 21 (tam nejprv) u jezera Tiberiadského. Zjevil se takto: Byli spolu Šimon Petr a Tomáš, přímím Blíženec, a Natanael, který byl z Kány galilejské, a synové Zebedeovi a dva jiní z učedníků jeho. Šimon Petr řekl jim: »Jdu lovit ryby.« Řkou jemu: »My půjdeme s tebou.« I vyšli a vstoupili na loď, a té noci nechytili nic. Když pak bylo ráno, stál Ježíš na břehu, ale učedníci ho nepoznali. Ježíš řekl jim: »Synáčkové, máte něco k jídlu?« Odpověděli jemu: »Ne.«

*) Sv. Lukáš (24) líčí toto zjevení s některými podrobnostmi: Co to mluvili, stanul Ježíš mezi nimi a řekl jim: »Pokoj vám!« Ale oni — zděšení a přestrašeni — domnívali se, že vidí ducha. I řekl jim: »Proč se děsíte a proč vstupují takové myšlenky na srdce vaše? Vizte ruce i nohy mé, že já to jsem; dotýkejte se mne a vizte, neboť duch nemá těla a kostí, jak vidíte, že já mám.« A pověděv to, ukázal jim ruce i nohy. Když pak oni pro radost ještě nevěřili, řekl jim: »Máte tu něco k jídlu?« I podali mu kus pečené ryby. A on pojedl před nimi.

On pak řekl jim: »Vrzte síť na pravou stranu lodi a naleznete.« I vrhli; a již nemohli ji utáhnouti pro množství ryb. Tu řekl Petrovi ten učedník, jehož (obzvláště) miloval Ježíš: »Pán je to!« Šimon Petr uslyšev, že je to Pán, pustil se do moře. Ostatní učedníci pak, táhnouce síť s rybami, připlavili se po lodi, neboť nebyli daleko od země. Jak vystoupili na zem, spatřili žhavé uhlí a rybu na něm, i chléb. Ježíš řekl jim: »Přineste z těch ryb, které jste ulovili nyní.« Tedy Šimon Petr vstoupil na loď a vytáhl na zem síť plnou velikých ryb. A ačkoli bylo jich velmi mnoho, síť se netrhala. Ježíš řekl jim: »Pojďte, posnďte.« A nikdo z těch učedníků, kteří jedli, neosmělil se ho tázati: »Kdo jsi ty?« Věděli, že to je Pán. I vzal Ježíš chléb a dával jim, též i rybu.

Když posnádali, řekl Ježíš Šimonu Petrovi: »Šimone Janův, miluješ mě více než tito?« Dí jemu Petr: »Ovšem, Pane; ty víš, že tě miluji.« Řekl jemu Ježíš: »Pasiž beránky mé.« A znova se tázal: »Šimone Janův, miluješ mě?« Petr odpověděl: »Ovšem, Pane; ty víš, že tě miluji.« Ježíš řekl jemu: »Pasiž beránky mé.« A po třetí pravil: »Šimone Janův, miluješ mě?« Tu zarmoutil se Petr, že se ho tázal po třetí, a odpověděl: »Pane, ty víš všecko; ty víš, že tě miluji.« Řekl mu Ježíš: »Pasiž ovce mé. Amen, amen pravím tobě: Když jsi byl mladší, sám ses opasoval a chodils, kam jsi chtěl; ale když zestárneš, vztáhneš ruce své a jiný tě opáše a povede, kam nechceš.« To pověděl naznačuje, jakou smrtí oslaví Boha. A pověděl to řekl jemu: »Následuj mne.«

Petr obrátiv se uzřel za sebou jíti toho učedníka, kterého Ježíš (obzvláště) miloval, který při večeři byl i na prsou jeho spočinul, a řekl Ježíšovi: »Pane, co bude s tímto?« Ježíš řekl jemu: »Chci-li, aby zůstal, dokavad nepřijdu, co tobě po tom? Ty pojď za mnou!« Proto vyšla mezi bratry řeč, že učedník ten neumře. Ale Ježíš neřekl mu: »Ne-

umře«, nýbrž: »Chci-li, aby zůstal, dokavad nepřijdu, co tobě po tom?«

Učedníci odebrali se pak na horu, kam jim byl Ježíš Mt 28
uložil, a spatřivše ho, klaněli se mu. I přistoupil Ježíš a promluvil k nim řka: »Dána jest mi veškerá moc na nebi i na zemi. Jděte tedy a učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, a učte je zachovávatí vše, co jsem přikázal vám. A hle, já s vámi jsem po všechny dni až do skonání světa.«

*

Tak zůstal Ježíš po svém zmrtvýchvstání ještě čtyřicet Sk 1
dní na zemi a zjevoval se apoštolům, mluvě k nim o království Božím. I jiným učedníkům se zjevil, jednou více než I Kor 15
pěti stům.

Konečně ukázal se jedenácti (v Jerusalemě), když byli Mk 16
(ve večeradle) za stolem, a vytýkal jim nevěru jejich a tvrdost srdce, že nevěřili těm, kteří ho viděli z mrtvých Lk 24
vstalého. Potom vyložil jim smysl toho, co psáno bylo o něm v zákoně Mojžíšově a v Prorocích i žalmech, a řekl jim: »Tak je psáno a tak bylo třeba, aby Kristus trpěl a třetího dne vstal z mrtvých a aby hlásáno bylo pokání a odpuštění hříchů pro jméno jeho mezi všemi národy, počnouc od Jerusalema. A já pošlu vám toho, jehož Otec můj slíbil, vy pak zůstaňte v městě, dokud nebudete opatření mocí Mk 16
s výsosti. Po dnech nemnohých sestoupí na vás Duch Sk 1
svatý a dá vám sílu, abyste mohli o mně svědectví všude vydávati. Jděte do celého světa a hlásejte evangelium Mk 16
všemu stvoření. Kdo uvěří a pokřtěn bude, dojde spásy; kdo však neuvěří, bude zavržen. Těch pak, kdo uvěří, budou následovati tyto zázraky: Ve jménu mém budou zlé duchy vymítati, novými jazyky mluvit, hady bráti, a jestliže by co jedovatého pili, neuškodí jim; na nemocné budou ruce vzkládati, a ti se uzdraví.«

Když k nim domluvil, vyvedl je na horu Olivetskou Lk 24
a (tam) pozdvihl rukou svých a žehnal jim; a žehnaje

odloučil se od nich a vznášel se do nebe a usedl po pravici Boží. Jak za ním upřeně hleděli, hle, dva muži stáli vedle nich v rouše bílém a pravili: »Muži galilejští, proč stojíte a hledíte do nebe? Ten Ježíš, který vzat jest od vás, tak jednou opět přijde, jak jste ho viděli do nebe vystupovati.« A oni se poklonili a vrátili do Jerusalema.

ČINNOST SVATÝCH APOŠTOLŮ

Volba nového apoštola

Sk 1 Apoštolé vrátili se s hory Olivetské do Jerusalema a vstoupili zase do večeradla. Tam potom bývali pospolu, trvající jednomyslně na modlitbě s Marií, matkou Ježíšovou, s jinými ženami a učedníky.

V těch dnech povstal Petr mezi bratry — bylo pohromadě asi sto dvacet osob — a řekl: »Bratří, vyplnilo se, Ž 68 co Duch svatý předpověděl ústy Davidovými o Jidášovi: »Ať zpustne příbytek jeho a nebudiž nikoho, jenž by v něm Str. 414 bydlil,« a musí se také vyplniti »a úřad jeho ať dostane jiný.« Z těch tedy, kteří byli s námi po všechen čas, co Pán Ježíš dlel mezi námi, počav od křtu Janova až do dne, ve kterém byl vzat od nás, a byli také svědky jeho vzkříšení, z těch jeden musí býti přiřazen k nám jednácti.« I představili dva, Josefa, který měl příjímí Justus, a Matěje, a modlili se: »Ty, Pane, který znáš srdce všech, ukaž, kterého z těchto dvou jsi vyvolil, aby dostal místo v úřadě apoštolském místo Jidáše.« Potom odevzdali losy. A los padl na Matěje. I byl přičten k apoštolům.

Seslání Ducha svatého

Sk 2 Když přišel první den svátků letnic (desátého dne po nanebevstoupení Páně), byli zase všichni ve večeradle. Tu zalehl náhle s nebe hukot, jako když vane silný vítr, a na-

plnil dům, kde seděli. I ukázaly se ohnivé jazyky, nad hlavou každého z nich jeden, všichni byli naplněni Duchem svatým a počali mluvit rozličnými jazyky, jak ten Duch dával jim promlouvat.

Byli pak tehda v Jerusalemě Židé, muži bohobojní, ze všelikého národu pod nebem, kteří byli přišli na svátky. A když se rozlehl ten zvuk, sběhli se s obyvateli jerusalemskými k domu, kde byli apoštolé. Slyšíce pak apoštoly mluvit jedenkaždý jazykem svým, pravili v úžasu: »Nejsou-liž to všichni Galilejci? Jak to tedy, že každý slyšíme jazyk svůj vlastní, ve kterém jsme se zrodili? My, Partové a Médové i Elamité a obyvatelé Mesopotamie, Judska i Kapadocie, Pontu i Asie,*) Frygie a Pamfylie, Egypta a končin Libye, ležící při Kyreně,**) i příchozí Římané, jak Židé tak proselyté, Kréťané i Arabové — my slyšíme je mluvit jazyky našimi o velikých skutcích Božích.« A divili se a v rozpacích tázal se jeden druhého: »Co je to?« Ale někteří posmívajíce se pravili: »Jsou plni sladkého vína.«

Tu povstal Petr, pozdvihl hlasu svého a promluvil k nim: »Muži judští a všichni obyvatelé jerusalemsští, poslyšte slova má! Tito nejsou, jak myslíte, opilí — vždyť jsou teprve tři hodiny na den — ale jest to to, co bylo předpověděno skrze proroka Joele: »Vyleji z Ducha svého, praví Hospodin, na všeliké tělo. I budou prorokovati synové vaši a dcery vaše, mládenci vaši vidění budou vídati a starci vaši sny budou mít. Ano i na služebníky své a na služebnice své vyleji z Ducha svého.« Muži izraelští, poslyšte! Ježíše Nazaretského, jehož Bůh osvědčil u vás mocnými skutky a divy i zázraky, jak sami víte, — toho rukama bezbožníků jste

Jl 2
Str. 208

*) Míněna tu římská provincie, zvaná Asie. Byla to západní část Malé Asie při moři. Pokud jméno »Asie« zde v dalším textu přichází, vždy se tím rozumí tato provincie. Někdy užijeme v stejném smyslu zřetelnějšího názvu »Asie prokonsulární«, protože v jejím čele jako správní úředník římský stál prokonsul.

**) Severní Libye, jejímž předním městem byla Kyrene.

Str. 154 usmrtili, ukřižovali. Bůh však ho vzkřísil, jak byl David o něm řekl: »Nenecháš duše mé v podsvětí a nedopustíš, aby tvůj světec zakusil porušení.« Bratří, o praotci Davidovi je vám známo, že zemřel i pohřben byl a že hrob jeho jest u nás až do dnešního dne. On neřekl těch slov o sobě, ale jsa prorokem pověděl to o vzkříšení Kristově. A tohoto Ježíše Krista vzkřísil Bůh. My všichni jsme toho svědky. A jsa povýšen na pravici Boží vylil Ducha svatého na nás, jak nyní vidíte a slyšíte. Najisto tedy věz, národe izraelský, že Ježíš je slíbený Vykupitel, ten Ježíš, kterého jste vy ukřižovali.«

Slovy těmi jako mečem v srdci protknuti, tázali se Petra i ostatních apoštolů: »Co máme činiti, bratří?« Petr odpověděl: »Čiňte pokání a pokřtěn buď každý z vás ve jménu Ježíše Krista, aby vám byly hříchy odpuštěny; a obdržíte i vy Ducha svatého.« I dalo se jich pokřtiti ten den na tři tisíce.

Život v prvotní církvi

Sk 2 Věrní Kristovi od dřívějška i nově na víru obrácení trvali v učení apoštolském, v bratrském obcování, v lámání chleba (tím jest rozuměti večeři Páně, požívání těla a krve Kristovy) i na modlitbách a skrze apoštoly dělo se mnoho divů a zázraků. Všichni věřící drželi se pospolu a měli všecky věci společné. *) Statky i majetek movitý prodávali a peníze rozdělovali mezi všecky, jak bylo komu potřebí. Denně scházeli se také ve chrámě, lámali po domech chléb a přijímali pokrm s veselím a prostotou srdce. A měli přízeň u všeho lidu. Pán pak rozmnožoval každý den počet jejich.

*) Tomuto majetkovému společenství třeba ovšem rozuměti nikoli tak, jako by nebylo mezi nimi bývalo žádného majetku soukromého a všichni měli stejné právo na všechno, nýbrž tak, že každý, měl-li majetek, pokládal se jen jako za správce toho, co mu Bůh na čas svěřil.

Obrácení byvše ze židovství, chodili tedy věřící denně do chrámu (jerusalemského, židovského) na modlitby. Ale k »lámání chleba« chodili do soukromých domů, jedni do toho, jiní do jiného (»lámali po domech chléb«). Dělo se tak od chvíle, kdy počet jejich tak vzrostl, že nemohl je všecy najednou žádný dům soukromý v Jerusalemě pojmuti. Po požití chleba svátostného požívali všichni společně pokrm obyčejný, k čemuž každý přinášel podle možnosti z domova něco s sebou, a bohatším se při tom naskýkala příležitost častovati chudé (»přijímali pokrm s veselím a prostotou srdce«). Měla tak býti pěstována vzájemná láska všech, bez rozdílu. Proto se tomu říkalo hody lásky (agapy).

Petr a Jan uzdravují chromého a stojí
za to před veleradou

Petr a Jan šli jednoho dne do chrámu. A tu nesli jakéhosi muže, který byl chromý ze života matky své. — Kladli jej každého dne k bráně chrámové, aby prosil vcházející o almužnu. — Ten tedy, uzřev Petra a Jana, prosil, aby byl podarován. Ale Petr upřel na něho zrak a řekl: »Pohleď na nás!« I hleděl na ně pozorně, očekávaje, že něco od nich dostane. Petr však řekl: »Zlata a stříbra nemám; ale co mám, to ti dám: Ve jménu Ježíše Krista Nazaretského vstaň a chod'!« A vzal ho za ruku a pozdvihl ho. On pak se postavil na nohy a vešel s nimi do nádvoří chrámového poskakuje a chvále Boha. A veškeren lid viděl ho a poznal, že to je ten, který pro almužnu sedával u brány chrámové, a byli naplněni nesmírným úžasem nad tím, co se mu přihodilo. Poněvadž se však držel Petra a Jana, sběhl se k nim všechen lid při podloubí, které slove Šalomounovo. Sk 3

Uzřev to Petr, promluvil k lidu: »Muži izraelští, co se tomu divíte aneb co hledíte na nás, jako bychom my svou Str. 376

mocí byli způsobili, aby on chodil? Bůh Abrahamův, Izákův a Jakubův, Bůh otců našich, oslavil tímto Syna svého Ježíše, kterého vy jste vydali na smrt. A když Pilát usoudil, aby byl propuštěn, vy jste zapřeli jej, světce a spravedlivého, a žádali jste, aby vám byl darován muž vražedník. Původce života jste zabili, ale Bůh vzkřísil ho z mrtvých. My jsme toho svědky. A víra v něho dala tomuto plné zdraví před očima vás všech. Ale, bratří, já vím, že jste to učinili z nevědomosti, i náčelníci vaši. Bůh naplnil tak, co byl předpověděl ústy proroků, že totiž Pomazaný jeho bude trpět. Vy jste synové jejich i té úmluvy, kterou Bůh učinil s otcí našimi, když pravil k Abrahamovi: »A v potomstvu tvém budou požehnána všechna pokolení země.« Vám nejprve poslal Bůh Syna svého, aby vám žehnal, když by se odvrátil každý od svých nepravostí. Obráťte se tedy k němu i vy a číňte pokání, aby shlazeny byly hříchy vaše!«

Sk 4 Vtom přistoupili k nim kněží a velitel stráže chrámové i Saduceové, nemohouce snést, že učí lid a že v Ježíši zvěstují zmrtvýchvstání. I vztáhli na ně ruce a uvěznili je i s mužem uzdraveným do zítřka, neboť byl již večer. Ale mnozí z těch, kteří slyšeli tu řeč, uvěřili. I dosáhl počet mužů věřících pěti tisíc.

Druhého dne shromáždili se velekněží a starší a náčelníci (velerada), postavili vězně vprostřed a tázali se apoštolů: »Jakou mocí anebo v kterém jménu jste to učinili?« Tu Petr, naplněn byv Duchem svatým, odpověděl: »Náčelníci lidu a starší, poslyšte! Jsme-li dnes vyslýcháni pro dobrodiní na člověku nemocném, čím totiž on jest uzdraven, budiž známo všem vám i všemu lidu izraelskému: Ve jménu Pána našeho Ježíše Krista Nazaretského, kterého jste vy ukřižovali, kterého však Bůh vzkřísil z mrtvých — skrze toho stojí tento před vámi zdrav. To je ten kámen, který byl zavržen od vás stavitelů, který však se stal kamenem úhelným. A není v nikom jiném spásy, neboť není pod

nebem jiného jména daného lidem, v němž bychom měli býti spaseni.«

Tu oni, pozorující nebojácnost Petrovu a Janovu a vidouce, že jsou to lidé neučení a prostí, divili se a poznávali je, že bývali s Ježíšem. Ježto však viděli také člověka, který byl uzdraven, an stojí s nimi, nemohli nic namítnouti. Ale rozkázali jim, aby vyšli ven, a uvažovali vespolek: »Co máme učiniti s těmi lidmi? Že zázrak se stal skrze ně, je zjevno všem obyvatelům jerusalemským, a my toho nemůžeme popříti. Aby se to však dále nerozšiřovalo mezi lid, pohrozme jim, aby v tom jménu nemluvili již k nikomu.« I zavolali je a přikázali jim, aby vůbec nemluvili ani neučili o Ježíšovi. Ale Petr a Jan odpovídajíce pravili k nim: »Posuďte sami, je-li spravedливо před Bohem, abychom poslouchali více vás než Boha. My nemůžeme nemluvití toho, co jsme viděli a slyšeli.« Oni pak pohrozili jim a propustili je. Nenalezali totiž, kterak by je potrestali, a to pro lid, neboť všichni velebili Boha pro to, co se stalo tomu člověku, na kterém se udál tento zázrak uzdravení.

Byvše propuštěni, přišli Petr a Jan ke svým a pověděli jim vše, co jim velekněží a starší řekli. Ti to vyslechli a pozdvihli jednomyslně hlasu svého k modlitbě: »Hospodine, ty jsi ten, jenž učinil nebe i zemi a moře i všecko, co je v nich. Ty jsi ústy otce našeho Davida, služebníka svého, řekl: »Proč se vzbouřili pohaní a proč kmenové ž 2 smyslili věci marné? Povstali králové země a vládcové sešli se vespolek proti Hospodinu a proti Pomazanému jeho.« A v tomto městě sešli se skutečně Herodes a Pontius Pilát s pohany a s lidem izraelským proti Synu tvému Ježíšovi, kterého jsi pomazal. Nyní, Pane, shlédni na hrozby jejich a dej služebníkům svým mluvití s veškerou zmužilostí slovo tvé a vztahuj ruku svou k uzdravování a k činění zázraků jménem Syna svého Ježíše.« Po této modlitbě, otrásl se místo, kde byli shromážděni, a všichni byli naplněni Duchem svatým. I kázali potom zmužile slovo Boží.

Utěšený stav první obce věřících Trest za špatný příklad

- Sk 4 Obec věřících pak měla jedno srdce a jednu duši a milost veliká byla na nich všech. A nebylo mezi nimi žádného nuzného, protože ti, kteří byli majetníky polí nebo domů, prodávali je a přinášeli stržené peníze a kladli je k nohám apoštolů, kteří je pak rozdávali podle toho, jak bylo komu potřeba. Tak Josef, který byl od apoštolů nazván Barnabášem, to jest v překladě »syn útěchy«, levita, rodem z Kypru, prodal pole, přinesl peníze za ně a položil je k nohám apoštolů.
- Sk 5 Ale jeden muž, jménem Ananiáš, s manželkou svojí Sáfírou prodali pozemek a nechali za sebou lstivě něco ze stržených peněz. Ostatek přinesl Ananiáš a položil k nohám apoštolů. Ale Petr řekl jemu: »Ananiáši, proč jsi se dal svést od ďábla, abys lhal Duchu svatému a lstivě nechal za sebou z peněz, které jsi utržil za pole? Zda nemohl sis ho ponechat, a když prodáno bylo, zda nebyly peníze v moci tvé? Proč jsi se tedy odhodlal k takové věci? Neselhal jsi lidem, ale Bohu.« Tu Ananiáš padl a skončil. A byl vynesен a pochován. Potom přišla i manželka jeho nevědouc, co se přihodilo. I řekl jí Petr: »Pověz mi, za tolik jste pole prodali?« Ona odpověděla: »Ano, za tolik.« Tu jí Petr pravil: »Proč jste se umluvili, abyste pokoušeli Ducha Páně? Ale ti, kteří pochovali muže tvého, jsou přede dveřmi a vynesou i tebe.« I padla hned před nohy jeho a skonala; a pohřbili ji vedle muže jejího. — Připadla pak bázeň veliká na celou obec věřících a na všechny, kteří o tom slyšeli.

Apoštolé v žaláři

- Sk 5 Apoštolé kázali horlivě a skrze ruce jejich dělo se v lidu mnoho divů a zázraků. Proto přibývalo Pánu věřících, mužů i žen. I na ulice vynášeli nemocné na ložích a nosítkách, aby aspoň stín Petrův, když by tudy šel, padl na

ně a oni uzdraveni byli. Také z okolních měst přicházelo do Jerusalema množství lidu a přinášeli nemocné a od nečistých duchů trápené; a ti všichni byli uzdravováni.

Ale nejvyšší kněz a všichni, kteří byli s ním zajedno, naplnění revnivostí, vztáhli ruce na apoštoly a vsadili je do vězení. Anděl Páně však otevřel v noci dveře vězeňské, vyvedl je ven a řekl: »Jděte a mluvte k lidu v chrámě slova života!« Vešli tedy na úsvitě do chrámu a učili.

Nejvyšší kněz svolal veleradu a poslal služebníky do žaláře, aby apoštoly přivedli. Služebníci vrátili se však a hlásili: »Žalář jsme našli sice zavřený s veškerou bezpečností, též stráže přede dveřmi, avšak když jsme otevřeli, nenašli jsme nikoho.« Jak ta slova uslyšeli ve veleradě, byli na rozpacích. Vtom přišel kdosi a oznamoval: »Hle, muži, které jste vsadili do vězení, stojí ve chrámě a učí.« Dali je tedy přivésti. I řekl jim nejvyšší kněz: »Přísně jsme vám zakázali učit v tom jménu; a hle, naplnili jste Jerusalem svým učením.« Petr však i ostatní apoštolé odpověděli: »Sluší poslouchati více Boha než lidi. Bůh otců našich vzkřísil Ježíše, kterého vy jste usmrtili pověsivše ho na dřevě. Toho povýšil Bůh pravici svou za kníže a Vykupitele, aby přivedl k pokání a dal odpuštění hříchů lidu izraelskému. A my jsme svědky těch věcí!« Členové velerady, slyšíce to, pukali hněvem a pomysleli je usmrtit. Ale tu povstal jeden učitel Zákona u všeho lidu vážený, jménem Gamaliel, a rozkázal, aby ty lidi na malou chvíli vyvedli ven. A pravil potom: »Muži izraelští, nechte těch lidí! Neboť je-li z lidí to dílo, rozpadne se samo, je-li však z Boha, nezdoláte ho.« Dodal pak výstražně: »Abyste snad nebyli shledáni jako odbojný Bohu!« I poslechl. Dali apoštoly zmrskati a přikázali jim, aby nemluvili již o Ježíšovi, a propustili je. Oni pak odcházejíce radovali se, že hodnými se stali trpěti pro jméno Ježíšovo, a nepřestávali ve chrámě i po domech zvěstovati Krista Ježíše.

Ustanovení jáhnů

Sk 6 Chudým a vdovám bývalo denně rozdělováno, čeho potřebovali k živobytí. Když počet věřících rychle se rozmnožoval a značně vzrostl, svolali je apoštolé a řekli: »Nebylo by dobře, abychom my, nechávající slova Božího, přisluhovali stolům.*) Proto, bratří, vyhlédněte si ze sebe sedm mužů dobré pověsti a plných Ducha svatého, abychom je k tomu ustanovili. My pak vytrváme při modlitbě a službě slova.« Ta řeč zalíbila se všemu shromáždění. I vyvolili Štěpána, muže plného víry, a Filipa, Prochora, Nikánora, Timóna, Parmenu a Mikuláše. Ty postavili před apoštoly, a oni se nad nimi modlili a vzkládali na ně ruce. Tak je vysvětili na jáhny a mimo povinnost pečovati o chudé dali jim také moc kázati a křtíti. A slovo Páně rostlo a počet učedníků rozmáhal se velice.

Štěpán, první mučedník

Štěpán, jsa pln milosti a síly, činil veliké divy a zázraky v lidu. I povstali proti němu někteří z Helenistů (pořečtě-
 Str. 264 lých Židů), přistěhovaných z Egypta, Kypru a Malé Asie, ale v hádání, které se pak rozvinulo, nemohli odolati moudrosti a Duchu, kterým mluvil. Nastrojili tedy muže, kteří řekli, že ho slyšeli mluvíti slova rouhavá proti Mojžíšovi a proti Bohu. Tak pobouřili proti němu lid a obořivše se na něho, uchopili ho a přivedli do velerady. A postavili křivé svědky, kteří pravili: »Člověk tento nepřestává mluvíti proti místu svatému (to jest chrámu) a proti Zákonu. Slyšeli jsme ho, an pravil: »Ježíš Nazaretský zkaží toto místo a změni ustanovení, která nám dal Mojžíš.« — Obvinění, že mluví proti chrámu, spočívalo na překroucení
 Str. 399 smyslu jeho slov, když promlouvaje k lidu uváděl předpověď Páně o zániku jerusalemského chrámu. Druhé obvi-

*) Ve smyslu abychom se starali o výživu chudých.

nění, že mluví proti Zákonu, pocházelo z jeho řečí, že přestaly již platit obřadní předpisy Zákona. — Tu na něho hněvivě upřeli zrak všichni, kteří zasedali ve veleradě. Ale tvář jeho zaskvěla se nevinností a zmužilostí jako tvář anděla.

Nejvyšší kněz doufaje, že se vina Štěpánova přiznáním Sk 7 stane patrnější, tázal se ho: »Je tomu tak?« V odpovědi své Štěpán, místo aby se hájil, vytýkal jim nebojácně, probíraje letmo minulost národa od Abrahama až do Šalomouna, jak Bůh národ izraelský milostivě a láskyplně vždy vedl, ale také jak se mu národ ten, nevděkem splácejí, vždy a vždy jen zpronevěřoval a protivil, k božstvům pohanským od zlatého telete až po Molocha přebíhal, a později že i proroky Boží pobíjel a nakonec, hoden svých otců, Mesiáše od proroků předpovídaného usmrtil. »Tvrdošíjní a neobřezaného srdce i uší«, tak končil, »vy se vždy Duchu svatému protivíte; jak otcové vaši, tak i vy. Kterého nepronásledovali otcové vaši z proroků, kteří předpovídali příchod Spravedlivého? Vy pak jste se nyní stali jeho zrádci a vrahy.«

Slyšíce to, pukali hněvem a skřípali zuby na Štěpána. Ale klid nastávajícího mučedníka, jeho rozzářený pohled k nebi, popudil je ještě více. A když řekl: »Aj, vidím nebesa otevřená a Syna člověka státi na pravici Boží«, rozlítil se hněv jejich do té míry, že vzkřikli hlasem velikým, zacpávali si uši a jednomyslně se obořili na něho: i vyvrhli jej z města a kamenovali jej. Při tom odložili svrchní svůj šat k nohám mládence, který slul Šavel.

Jak viděti, neskončil soud velerady rozsudkem, ale poštváním lidu. A viděti také, že kdo tehdy zastupoval vládu římskou u Židů a měl v rukou výkonnou moc, buďto neměl dosti silnou ruku nebo nechtěl moci své použíti.

Jsa kamenován, nesténał svatý jáhen, ale modlil se: »Pane Ježíši, přijmi ducha mého.« A klesnuv na kolena zvolal hlasem velikým: »Pane, nepokládej jim to za hřích!«

Po těchto slovech, zasažen smrtící ranou, naklonil se a zvolna dopadl na zem do své vlastní krve, jako by se ukládal k spánku, nebo jak to vyjadřuje kniha Skutků apoštolských, po těchto slovech zesnul v Pánu.

Pronásledování

Sk 8 Muži bohabojní pochovali Štěpána a vykonali nad ním velké pohřební pláče. V ten den povstalo veliké pronásledování proti církvi, která byla v Jerusalemě. Členové její stíhání byli a trestáni velmi krutě za odpad od (židovské) víry. I rozprchli se věřící po krajinách judských a samařských, kromě apoštolů. Zvláště Šavel hubil církev. Vcházeje do jednotlivých domů a jímaje muže i ženy, vodil je do vězení.

Ti, kteří se rozprchli, zvěštovali všude slovo Boží. Jáhen Filip přišel do města Samaří a hlásal tam Krista. I poslouchali zástupové a viděli zázraky, které činil; bylo totiž mnoho nemocných a neduživých uzdraveno. Nastala proto veliká radost v tom městě a uvěřili muži i ženy a dávali se pokřtíti ve jménu Ježíše Krista. Byl pak tam jakýsi muž, jménem Šimon, který provozoval čarodějství a sváděl lid samařský. I tento Šimon uvěřil a dav se pokřtíti, držel se Filipa.

Když pak uslyšeli apoštolé v Jerusalemě, že Samaří přijalo slovo Boží, poslali k nim Petra a Jana. Ti přišli, modlili se nad nimi a vzkládali na ně ruce, a oni přijímali Ducha svatého.*) Šimon uzřev, že vzkládáním rukou apoštolů uděluje se Duch svatý a s ním i mimořádné jeho dary, ať dar jazyků, ať jiné, přinesl apoštolům peníze a řekl: »Dejte i mně tu moc, aby každý, na koho bych vložil ruce, přijal Ducha svatého.« Petr však řekl jemu: »Ať přijdou v záhubu peníze tvé i s tebou, protože jsi se domníval, že

*) Udělovali jim svátost biřmování.

daru Božího lze nabývatí penězi! Nemáš podílu ani nároku v této věci, neboť srdce tvé není upřímné před Bohem. Čiň pokání a pros Boha, aby ti bylo odpuštěno!« Oba apoštolé vraceli se pak do Jerusalema, kážíce při tom evangelium mnoha osadám samařským.

Filipovi v Samaří zjevil se anděl Páně a pravil mu: »Vstaň a jdi k poledni na cestu, která vede od Jerusalema do Gazy.« I vstal Filip a šel. A hle, jel tudy vůz, na kterém seděl muž Ethiop, komorník, mocný dvořenín královny Str. 231 ethiopské, který byl nade všemi poklady jejími. Byl přijel do Jerusalema klaněti se Bohu, a nyní se vracel. Cestou četl proroka Isaiáše. I řekl Duch svatý Filipovi: »Přistup a přidrž se vozu toho.« Přiběhl tedy Filip a slyšel ho, an čte slova: »Jako ovce k zabití veden jest a jako beránek Str. 216 před tím, jenž ho stříhá, oněmí, tak neotevřel úst svých.« I tázal se Filip: »Rozumíš-li pak tomu, co čteš?« Komorník odpověděl: »Kterak bych mohl, nevyloží-li mi někdo?« I prosil Filipa, aby vstoupil do vozu a posadil se k němu. A Filip, usednuv k němu, počal od těch slov Písma a zvěstoval mu Ježíše. A jak jeli cestou, přijeli k vodě. I řekl komorník: »Hle, tu voda. Co zabraňuje, abych nebyl pokřtěn?« Filip pak řekl: »Věříš-li celým srdcem, může to býti.« A on odpověděl: »Věřím, že Ježíš Kristus je Syn Boží.« Rozkázal tedy zastaviti vůz, oba sestoupili do vody a Filip komorníka pokřtil. Když pak vystoupili z vody, Duch Páně pojal Filipa, a komorník ho již neviděl. I jel svou cestou s radostí dále.

Obrácení sv. Pavla

R. 34

Šavel, soptě hněvem a hroze povraždití učedníky Páně, Sk 9 vyžádal si od nejvyššího kněze listy do Damašku k synagogám a zmocnění, aby, nalezne-li tam stoupence toho učení, muže i ženy, přivedl je v poutech do Jerusalema. — Vele-

rada měla totiž pravomoc i nad Židy, rozptýlenými za hranicemi Palestiny (v diaspoře). A to, že uvěřili v Krista, bylo jim počítáno za těžké provinění, za odpad (apostasii) od židovství. — Stalo se však, když byl Šavel na cestě a blížil se k Damašku, že jej náhle obklíčilo světlo s nebe a on padl na zem. I uslyšel hlas, an k němu praví: »Šavle, Šavle, proč mě pronásleduješ?« On pak řekl: »Kdo jsi, Pane?« A slyšel slova: »Já jsem Ježíš, kterého ty pronásleduješ. Ale tvrdο ti bude proti ostnu kopati.«*) Tu se tázal Šavel, chvěje se a žasna: »Pane, co chceš, abych činil?« A Pán k němu: »Vstaň a jdi do města. Tam bude tobě pověděno, co máš činiti.« Muži, kteří byli s ním, důvěrníci a biřící, stáli ohromeni; slyšeli hlas, ale nikoho neviděli. I vstal Šavel se země a otevířev oči neviděl. Průvodci jeho pojali ho za ruku a uvedli ho do Damašku k jakémusi Judovi. I byl tam tři dni modle se, a nejedl ani nepil.

Byl pak v Damašku jeden učedník, jménem Ananiáš. Tomu pravil Pán u vidění: »Vstaň a jdi do ulice, která slove Přímá, a vyhledej v domě Judově muže jménem Šavla z Tarsu!« Ananiáš odpověděl: »Pane, slyšel jsem od mnohých o tom muži, kolik zlého učinil v Jerusalemě věřícím v tebe. A má moc od velekněží zjímati zde všecky, kdo vzývají jméno tvé.« Ale Pán řekl jemu: »Jdi, neboť tento muž je nástrojem ode mne vyvoleným, aby nesl jméno mé před pohany a krále i syny izraelské.« Šel tedy Ananiáš, vložil ruce na Šavla a řekl: »Bratře Šavle, prohlédni! Pán Ježíš, který se ti ukázal na cestě, poslal mě k tobě, abys prohlédl a naplněn byl Duchem svatým.« A hned spadly s očí jeho jako šupiny; zase viděl. I vstal a byl pokřtěn. A posilnil se pokrmem. Pobyv pak několik dní s učedníky,

Gal 1 kteří byli v Damašku, odešel do Arabie.

V tichu Arabské pouště mnoho zajisté rozjímal o tom, co se s ním stalo, a usilovně se připravoval k úkolu, k němuž byl nebeským zjevením povolán. A tam jej také poučil Pán

*) Ve smyslu: Pouštíš se v nerovný, marný zápas.

o všem, čeho mu bylo třeba k apoštolství, takže mohl později v jednom ze svých listů napsati: »Evangelium ode mne hlásané není podle člověka, neboť jsem ho ani nepřijal, ani se mu nenaučil od člověka, ale zjevením Ježíše Krista.« Gal 1
Jako byl bezprostředně od Ježíše samého povolán, tak byl i bezprostředně od něho poučen — celý tedy a pravý apoštol Kristův.

Po třech letech vrátil se do Damašku a jal se kázati v synagogách Ježíše. I žasli všichni, kteří ho slyšeli, a pravili: »Není to ten, jenž hubil v Jerusalemě ty, kteří vzývali to jméno, a sem proto šel, aby je spoutal a odvedl k velekněžím?« Ale Pavel — takové bylo totiž druhé jméno Šavlovo, řecké*) — počínal si směleji a směleji a uváděl v rozpaky Židy, kteří bydlili v Damašku, dokazuje, že Ježíš je Vykupitel. Když pak uplynulo mnoho dní, uradili se Židé vespolek, že ho zabijí. Ale bdělá oddanost věřících Pavla zachránila: spustili jej v noci přes městskou zeď v koši. Gal 1

I šel do Jerusalema, aby poznal Petra, hlavu církve Kristovy. Přišel tam, pokoušel se připojit k učedníkům, ale všichni se ho báli nevěříce, že jest učedníkem. Pamatovali se příliš dobře na pronásledovníka a nedůvěřovali mu. Ale Barnabáš ujal se ho, uvedl ho k apoštolům a vypravoval jim, kterak na cestě do Damašku uzel Pána a že k němu mluvil a jak v Damašku promlouval nebojácně ve jménu Ježíšově. I byl potom Pavel v živém styku s apoštolý i s obcí věřících v Jerusalemě a veřejně tam učil o Pánu. Byl však proto Židy ohrožován na životě. Tehdy zjevil se mu Pán, když se modlil ve chrámě, a pravil mu: »Pospěš a vyjdi rychle z Jerusalema, neboť nepřijmou tu tvého svědectví o mně.« A jako by ho chtěl potěšiti po Sk 9

*) V řečtině Paulos. V těch dobách mívali Židé dvě jména, jedno hebrejské, druhé řecké, po případě římské (latinské). Šavel bylo hebrejské jméno, známé ze Starého Zákona — nazýval se tak král Saul (hebr. Šaul).

tomto jeho počátečním neúspěchu, dodal Pán: »Jdi, neboť pošlu tebe daleko mezi pohany.« Poslušen tedy nebeského napomenutí a poddávaje se naléhání bratří, bojících se o jeho život, dal se od nich po patnáctidenním pobytu doprovoditi k moři do Cesareje, odtud pak se dostal Fenicií a Syrií do Tarsu, svého domova.

Tu se nám Apoštol ztrácí na tři nebo čtyři léta s očí. Jen slabou, sotva znatelnou stopu jeho života v té době
Gal 1 nalézáme v pozdějším jeho listu ke Galatům i v knize
Sk 15 »Skutky apoštolů«, kteráž stopa dává nám tušiti, že zatím ve vši tichosti kázal Krista, to jest učil o něm od osoby k osobě, v Tarsu a Kilikii.

Apoštolská cesta s v. Petra

Sk 9 Po celém Judsku i po Galilei a Samařsku měla pak církev pokoj. Žila v bázni Boží, vzdělávala se a rozmnožovala potěchou Ducha svatého.

Petr, obcházíje všechny obce věřících, přišel také do Lydy. Tam nalezl jednoho člověka, jménem Eneáše, který ležel již osm let, jsa ochrnutý. I řekl mu Petr: »Eneáši, Pán Ježíš Kristus tě uzdravuje. Vstaň!« A on hned vstal. Obrátili se pak všichni k Pánu, kteří bydleli v Lydě.

V Jope žila učednice, jménem Tabita, to jest v překladě Gazela. Byla plna dobrých skutků a udělovala hojně almužen. Stalo se pak v těch dnech, že se roznemohla a zemřela. Učedníci, kterým bylo známo, že je Petr v blízké Lydě, poslali k němu dva muže s prosbou: »Neobtěžuj se přijíti k nám!« I vstal a šel s nimi. Když tam přišel, uvedli jej do síně, kde ležela mrtvá. A tu obstoupily ho vdovy města s pláčem a ukazovaly mu šaty, které jim udělala Tabita. Petr, vypustiv všechny ven, padl na kolena a modlil se. Potom, obrátiv se k tělu, řekl: »Tabito, vstaň!« I otevřela oči a posadila se. Petr podal jí ruku a pozdvihl ji. Povolav pak všechny dovnitř, představil jim ji živou. A vešlo to ve

známost po celém Jope, a mnozí uvěřili v Pána. Petr pak zůstal po mnoho dní v Jope u jakéhosi Šimona, koželuha.

V Cesarei (přímořské) žil římský setník jménem Kornelius. Byl to hodný člověk a dával mnoho almužen. Ten uzřel jednou u vidění anděla Božího, an k němu vešel a řekl mu: »Kornelie! Tvé almužny vstoupily před tvář Boží. Pošli do Jope a povolej k sobě jistého Šimona, který má příjmi Petr. Je hostem u jakéhosi Šimona koželuha, jenž má dům u moře. Ten poví tobě, co máš učiniti.« Jak odešel anděl, povolal Kornelius dva ze svých služebníků a jednoho vojína z těch, kteří mu byli podřízeni, a vypověděl jim všechno, poslal je do Jope. Sk 10

Druhého dne, když se poslové Korneliovi přibližovali k městu, Petr vystoupil na (plochou) střechu domu, v němž byl pohostinnu, aby se modlil. Bylo kolem poledne. Když se pomodlil, pocítil hlad. A tu spatřil — u vytržení mysli — veliké prostěradlo, ano se snáší s nebe, jsouc spouštěno za čtyři cípy, a v něm rozliční čtvernožci a plazi pozemští a ptáci nebeští. I zazněl k němu hlas: »Vstaň, Petře, bij a jez!« Ale Petr řekl: »Nikoli, nikdy jsem nejedl nic nečistého.« A hlas opět se ozval: »Co Bůh za čisté označil, ty nenazývej nečistým.« To se stalo třikrát, a zjevení zmizelo.

Když pak Petr sám u sebe byl v nejistotě, co by znamenalo vidění to, hle, muži od Kornelia poslaní, doptavše se na dům Šimonův, stanuli přede dveřmi. A zavolavše tázali se, je-li tu pohostinnu Šimon, příjímím Petr. V té chvíli řekl Petrovi Duch Boží: »Hle, tři muži hledají tebe; sestup dolů a jdi s nimi.« Sestoupil tedy Petr a našel muže, kteří od Kornelia byli posláni. I řekl jim: »Já jsem ten, jehož hledáte. Proč jste přišli?« Oni pak odpověděli: »Setník Kornelius, muž spravedlivý, jenž dobře jest osvědčen od celého národa židovského, dostal napomenutí od anděla Božího, aby tě povolal do domu svého a poslechl poučení od tebe.« Tu poznal Petr smysl onoho vidění, že

totiž i pohané, jež byl za nečisté pokládal, do církve Kristovy mají býti přijímáni. Pozval je tedy dovnitř a přijal je pohostinnu. Druhého pak dne vydal se s nimi na cestu; někteří z bratří jopských jej doprovodili. — Tak přišel do Cesareje. V domě Korneliově čekala již rodina setníková i sezvaní jeho příbuzní a přátelé. Když byl Petr už na tom, aby vstoupil, vyšel mu Kornelius naproti a padl k nohám jeho. Ale Petr pozdvihl ho řka: »Vstaň, i já jsem člověk.« A rozmlouvaje s ním, vešel dovnitř. Naleznuv tam četné shromáždění ptal se, proč jej povolali. Tu promluvil Kornelius: »Před čtyřmi dny, právě v tuto hodinu devátou, stanul přede mnou muž v rouše bílém a řekl: »Kornelie, tvých almužen vzpomenuto jest před Bohem. Pošli tedy do Jope zavolej si Šimona, příjmím Petra, který je pohostinnu v domě koželuha Šimona u moře.« Ihned tedy poslal jsem k tobě, a tys byl tak dobrý, žeš přišel. Nuže, my všichni stojíme nyní před tebou, abychom uslyšeli vše, co ti je přikázáno od Pána.« Tu Petr, otevřev ústa svá, řekl: »Vpravdě shledávám, že Bůh nehledí na osobu, ale v každém národě jest mu příjemný, kdo se ho bojí a činí spravedlnost. Bůh poslal své slovo svým synům izraelským, zvěstuje pokoj skrze Ježíše Krista. Vy víte jistě o Ježíši Nazaretském, kterak ho Bůh pomazal Duchem svatým a mocí a kterak on chodil dobře čině. A my jsme svědky všeho toho, i toho, jak jej usmrtili pověsivše jej na dřevo. A Bůh jej vzkřísil třetího dne a on ukázal se nám, svědkům od Boha předzřízeným. My jsme s ním jedli a pili po jeho zmrtvýchvstání. I přikázal nám, abychom hlásali všem a svědčili, že on jest ten, jenž byl od Boha ustanoven soudcem živých i mrtvých. Jemu všichni proroci vydávají svědectví, že skrze jméno jeho dostanou odpuštění hříchů všichni, kdo v něho věří.« Když Petr ještě mluvil tato slova, připadl Duch svatý na všechny přítomné pohany. I užasli věřící ze židovstva, kteří přišli s Petrem, že také na pohany vylila se milost Ducha svatého; slyšeli totiž, že mluví ci-

zími jazyky*) a velebí Boha. Tu pravil Petr: »Může někdo zabrániti, aby nebyli pokřtěni, když přijali Ducha svatého jako my?« A tak byli pokřtěni ve jménu Pána Ježíše Krista.

Křesťanská obec v Antiochii

Ti, kdo se byli rozprchli v pronásledování, jež nastalo po umučení Štěpána, přišli do Fenicie a na Kypros i do Antiochie, nehlásajíce slova nikomu leč Židům. — Antiochie byla tehdy po Římu a Alexandrii největším městem říše římské. Většina obyvatelstva byla domácí, syrská, ale bylo tam také mnoho přistěhovalých Řeků a Židů. — Mezi těmi, kteří přišli do Antiochie, byli obrácení Helenisté a ti začali též mluvit k tamním pohanům, zvěstujíce jim Pána Ježíše. Ruka Páně byla s nimi a veliký počet lidu syrského i Řeků obrátil se k Pánu. I donesla se pověst o tom církvi jerusalemské. Odtud poslali do Antiochie Barnabáše, aby obrácené ve víře utvrdil. A Barnabáš, muž dobrý a plný Ducha svatého a víry, získal tam mnohé Pánu. Případy obrácení byly tak hojné, že Barnabáš, nemoha sám k tomu stačiti, vzpomněl si na Pavla, jehož zázračné povolání i schopnost byly mu dobře známy. Vydal se tedy do Tarsu, aby Pavla vyhledal. Nalezl jej a přivedl do Antiochie. I pobyli spolu v tamní církvi celý rok a vyučili zástup značný. Sk 11

A tehda již počali se věřící v Krista odlišovati od Židů a bylo jim v Antiochii dáváno (řecky) jméno *christianoí*, jako bychom řekli Kristovi lidé. Smysl slova byl původně trochu posměšný, byla to spíše přezdívka, ale nově obrácení jméno to neodmítali, naopak rádi si je přivlastňovali. Bylo jim radostí, že se mohou nazývati Kristovými. Souznačné slovo naše je »křesťané«.

Nové pronásledování

R. 42

Jakub usmrčen, Petr v žaláři

V tom čase kraloval nad židovskými zeměmi Herodes Sk 12

*) Dostalo se jim mimořádného daru Ducha svatého.

Agripa, toho jména první. Dostalo se mu od Římanů celého území jeho děda, Heroda Velikého, i jména krále. Snahou jeho bylo, zalíbiti se Židům. Proto horlil pro Zákon a pronásledoval křesťany. Dal usmrтит mečem Jakuba, bratra Janova, a dal konečně jmouti i Petra. Byly však právě velikonoce. Vsadil ho tedy do vězení v úmyslu, že po velikonicích vyvede ho na popravu. Ale modlitba konána byla za Petra od církve k Bohu bez ustání. Tak přišla noc poslední přede dnem, kdy měl býti popraven. Petr spal mezi dvěma vojíny, spoután řetězy, a strážé byly přede dveřmi vězení. Pojednou, hle, vězení zazářilo světlem, anděl Páně postavil se u Petra, vzbudil jej a řekl: »Vstaň rychle!« Petr vstal a řetězy spadly s rukou jeho. A dále mu pravil anděl: »Opásej se, přivaž si na nohy obuv a oděj se svým pláštěm. A pojď za mnou!« Petr učinil tak, ale nevěděl, je-li to skutečnost, co se dělo skrze anděla, či má-li vidění. Prošli pak stráží první i druhou a přišli k bráně železné, která vedla do města. Ta se jim otevřela sama. Když byli venku a přešli jednu ulici, odstoupil anděl od něho. A tu se Petr vzpamatoval a řekl: »Nyní vím jistě, že Pán poslal anděla svého a vytrhl mě z ruky Herodovy a ze všeho očekávání lidu židovského.« Potom přišel Petr k domu Marie, matky Jana Marka,*) kde byli bratří u velikém počtu shromážděni a modlili se. Když pak tloukl na dveře, přišla děvečka jménem Rode. Jak poznala hlas Petrův, pro radost neotevřela, ale běžela dovnitř a zvěstovala, že Petr stojí před vchodem. Oni však jí řekli: »Blázníš?« Ale ona ujišťovala, že tomu tak jest. I pravili: »Je to anděl jeho.« Petr však tloukl pořád. Otevřeli tedy a užasli. On pak, pokynuv jim rukou, aby mlčeli, vypravoval, kterak ho Pán vyvedl z vězení. Když pak se rozednilo, bylo nemalé zděšení mezi vojíny strážé žalární, co se stalo s Petrem. Herodes dal ho hledati a nenaleznuv ho, dal strážné vojíny ztrestati smrtí.

*) Tam byla ona síň, ve které se konala poslední večeře.

Nedlouho po tom Herodes, přebýváje v Cesarei (přímořské), přijal Týřany a Sidoňany v slavném slyšení. Seděl na trůně oblečen v roucho královské a promlouval k nim. Tu jal se lid provolávati: »Toť Boží hlas, a ne lidský!« Ale hned ranil ho anděl Páně, protože nevzdal pocty Bohu tím, že by byl rouhavé jejich lichocením jako nenáležité odmítl. A tak skončil.

Po něm měla církev pokoj. Slovo Páně pak rostlo a se rozmnožovalo.

První apoštolská cesta sv. Pavla

R. 45-48

Byli pak v Antiochii při tamější církvi proroci a učitelé, mezi nimi Barnabáš a Šimon, příjímím Niger, a Lucius z Kyreny a Manahen a Šavel. — Proroky nazývali tehda osoby, jež měly věřící vzdělávati, povzbuzovati, těšiti; učitelé pak byli ti, kteří učili katechumeny (tak sluli, kdo se k přijetí křtu připravovali) i nově obrácené, již pokřtěné. (I Kor 14)

— Jednou, když oni představení církve konali bohoslužbu (modlitby a lámání chleba), řekl jim Duch svatý: »Oddělte mi Barnabáše a Šavla k dílu, ke kterému jsem je povolal.« I postili se a modlili, vyprošující jim od Boha zdar v apoštolské práci, a žehnali jim na cestu.

Takto vypraveni a doprovázeni Markem, pozdějším evangelistou,*) odešli do Seleucie při moři a odtud se plavili na ostrov Kypros, rodný to kraj Barnabášův. Když prošli, kázíce slovo Boží v synagogách židovských, celý ostrov od Salaminy až k Pafu, hlavnímu městu provincie kyperské, povolal je k sobě tamní vladař římský, prokonsul Sergius Paulus, a žádal poslechnouti slovo Boží. Byl pak u něho jakýsi Žid, čaroděj a nepravý prorok, jménem Barjesu. Ten jim odporoval, chtěje prokonsula odvrátiti od víry. Ale Pavel, naplněn Duchem svatým, pohleděl naň a řekl: »Clověče, plný lsti a zchytralosti, synu d'áblův, nepřestaneš

*) Tento Marek je totožný s Janem Markem, o němž byla zmínka na předch. straně.

převraceti přímé cesty Páně? Nyní, hle, ruka Páně dolehne na tebe: Budeš slepý, dokud se nepolepšíš!« A hned připadla na něho mrákota a tma; tápal kolem a hledal někoho, jenž by ho vedl za ruku. Vladař užasl nad tím, co se stalo, a uvěřil.

Z Kypru přeplavili se — tak vypravují Skutky apoštolů — Pavel a jeho průvodci na půdu maloasijskou. Tedy »Pavel a jeho průvodci«. Třeba si povšimnouti, že vedoucím apoštolské misie jest tu již Pavel, a ne Barnabáš, jak tomu bylo dosud. A přišli nejprve do Perge v Pamfylii. Tam se od nich odloučil Marek a vrátil se do Jerusalema. Proč tak učinil, těžko říci. Buď že se lekal cesty oněmi drsnými kraji, buď že se ho trpce dotýkala převaha, již nabytý svatý Pavel nad Barnabášem, bratrancem jeho, nebo se mu prostě zastesklo po domově a po matce. Svatý Pavel byl proto (Sk 15) zarmoucen; pokládal mu to za zpronevěru, »že odstoupil a nešel s nimi k dílu.«

Z Perge ubírali se dále do Antiochie v Pisidii. Tam vešli do synagogy v den sobotní a posadili se. Po čtení Zákona a Proroků vzkázali jim představení synagogy: »Bratří, máte-li nějaké slovo povzbuzující k lidu, mluvejte.« A tu Pavel povstal, vztáhl ruku, jak se tehdy dělávalo, když se chtěl někdo ve shromáždění chopiti slova, a jal se mluvit:

»Muži izraelští a všichni, kdo se bojíte Boha, poslyšte! Bůh vyvolil si otce naše. Ze země Egyptské, v níž jako cizinci přebývali, vyvedl je ramenem povýšeným a po dobu čtyřiceti let snášel chování jejich na poušti. Potom, zahubiv domorodé kmeny v zemi Kananejské, rozdělil mezi ně zemi jejich. Pak jim dal soudce až do proroka Samuele. Když si žádali krále, dal jim Bůh Saula, syna Kisova, z pokolení Benjaminova. A když jej odstranil, vzbudil jim Davida za krále. To jest ten, z jehož potomstva Bůh podle zaslíbení svého vyvedl lidu izraelskému Spasitele, Ježíše, když byl dříve Jan před jeho vystoupením hlásal křest pokání všemu

lidu izraelskému. A když Jan dokonával běh*) svůj, řekl: »Já nejsem ten, za koho mě máte, ale po mně přichází ten, jemuž nejsem hoden rozvázatí obuvi na nohou.« — Bratří, synové rodu Abrahamova a vy všichni, kteří se bojíte Boha, vám je posláno slovo o té spáse. Obyvatelé jerusalemské a náčelníci jejich nepoznali ho ani hlasů prorockých, které se čítají každou sobotu; splnili je tím, že ho odsoudili, a žádali na Pilátovi, aby byl odpraven, ačkoli na něm nenalezli žádné příčiny k smrti. A když dokonali vše, co bylo o něm psáno, sňali ho se dřeva a položili do hrobu. Ale Bůh vzkřísil ho z mrtvých třetího dne, a on se ukazoval po mnoho dní těm, kteří s ním byli přišli z Galileje do Jerusalema a kteří jsou nyní jeho svědky před lidem. I my zvěstujeme vám o tom zaslíbení, které bylo dáno otcům našim, že Bůh je naplnil na dětech jejich, na nás, vzkřísiv Ježíše, jakož i psáno jest: »Nedopustíš, aby světec tvůj zakusil porušení.« — Známo budiž proto vám, bratří, že skrze něho zvěstuje se vám odpuštění hříchů a že ode všeho, od čeho jste nemohli být ospravedlněni v zákoně Mojžišově, v něm bývá ospravedlněn každý, kdo věří.«

Str. 154

Když pak byli Pavel a Barnabáš na odchodu, prosili je přítomní, aby k nim mluvili také sobotu příští. A když bylo shromáždění rozpuštěno, mnoho Židů a zbožných proselytů šlo za Pavlem a Barnabášem, a ti k nim promlouvali. V sobotu pak sešlo se téměř celé město poslechnout slovo Boží. Tento neobyčejný zájem lidu o nové učení však popudil Židy. Z revnivosti jali se rouhavě odpíratí tomu, co Pavel mluvil. Tedy řekli Pavel a Barnabáš nebojácně: »Vám mělo nejprve hlásáno býti slovo Boží. Ale poněvadž je odmítáte, obracíme se k pohanům.« Slyšíce to pohané, radovali se a velebili slovo Páně. I uvěřili přemnozí, slovo Páně pak se roznášelo po celé krajině. Židé však popudili některé vznešené proselytky i přední měšťany a vzbú-

*) Svatý Pavel rád přirovnává život, životní činnost, k běhu o závod za dosažením ceny.

dili pronásledování proti Pavlovi a Barnabášovi. I vyhnali je ze svých končin. Oni tedy, vyrazivše proti nim prach s nohou svých, odešli do Ikonía.

Sk 14 V Ikoníu vešli podobně do synagogy a mluvili tak, že uvěřilo veliké množství Židů i pohanů. Ale Židé, kteří zůstali v nevěře, pobouřili a rozezlili mysli pohanů proti bratrům. Pavel a Barnabáš pobyli tam dosti dlouho, mluvíce zmužile s důvěrou v Pána, který osvědčoval slovo milosti své, čině zázraky a divy skrze ruce jejich. Obyvatelstvo města se rozštěpilo: jedni byli při Židech, druzí při apoštolích. Ale když strana apoštolům nepřátelská nabyla převahy a Pavel a Barnabáš nemohli se již veřejně ukázat, aby nebyli kamenováni nebo jinak týráni, tu vidouce, že nemohou již za těchto okolností získávati duše Kristu, prchli do Lykaonie a kázali v městech Lystře a Derbe a jejich okolí.

Když kázali v Lystře, poslouchal také jeden muž, chromý na nohy ze života matky své. Pavel, pohleděv naň a vida, že má dost víry, aby byl uzdraven, řekl mu hlasem velikým: »Postav se na nohy zpříma!« Tu vyskočil muž ten a chodil. A zástupové vidouce, co Pavel učinil, volali: »Bohové vzali na sebe lidskou podobu a sestoupili k nám!« I nazvali Barnabáše pro jeho vážné chování a krásnou postavu Jupiterem, Pavla pak Merkurem, neboť on byl mluvčím. A pohanský kněz přivedl hned ověnčené býky a chtěl s lidem obětovati. Jak to Pavel a Barnabáš zpozorovali, roztrhli v zármutku nad tím roucha svá, vyběhli mezi zástupy a křičeli: »Muži, co to děláte? My jsme lidé podrobení utrpením jako vy a kážeme vám, abyste se obrátili od těchto bohů nicotných k Bohu živému, který stvořil nebe i zemi a moře i vše, co je v nich!« Stěží však zadrželi zástupy, aby jim neobětovaly. Ale přišli tam Židé z Antiochie a z Ikonía a přemluvili zástupy. A tíž lidé, kteří se chtěli nedávno Apoštolovi klanět, nyní ho kamenovali a vyvlekli ho ven z města, majíce za to, že zemřel. Když pak jej

obstoupili v zármutku ti, kteří uvěřili, přišel k sobě, vstal a vrátil se s nimi do města; a druhého dne odešel s Barnabášem do Derbe.

V Derbe dělo se hlásání evangelia zcela pokojně. Bylo to asi tím, že tam bylo málo Židů. A tak se podařilo našim věrozvěstům získati tam mnoho učedníků.

Z Derbe se vrátili do Lystry a do Ikonie a do Antiochie, kde se zatím utišilo rozjitření a bylo tedy možno dokončiti tam dílo začaté a náhle přerušené. A tak utvrzovali myslí učedníků, napomínali je, aby setrvali ve víře, s poučením, že skrze mnohá soužení musíme vcházeti do království Božího, a ustanovovali po církvích starší, to jest kněze, tím, že se nad nimi modlili a vzkládali na ně ruce. Potom prošli Pisidií do Pamfylie a promluvivše v Perge slovo Páně, odebrali se do Atalie, odkud pak se lodí vrátili do Antiochie, kde byli nastoupili cestu k dílu apoštolskému.

V Antiochii shromáždili církev a vypravovali, jak veliké věci učinil Bůh skrze ně a že otevřel pohanům dveře víry. I pobýli tam s učedníky čas ne krátký.

Církevní sněm v Jerusalemě

R. 50

Křesťané jerusalemsí a vůbec judští byli vesměs židovského původu a zachovávali pořád ještě zákon Mojžíšův. Když pak někteří z nich teď po návratu Pavlově z první jeho cesty přišli do Antiochie a uslyšeli o novém stavu věcí, že se totiž evangelium rozlévá do širého světa a že se zakládají náboženské obce, v kterých je Židů jen nepatrný počet nebo jich tam vůbec není, horšili se nad tím nemálo. A hned také řekli obráceným pohanům: »Nedáte-li se obřezati podle obyčeje Mojžíšova, nemůžete býti spasení.« Ale Pavel a Barnabáš postavili se proti tomu. Aby tedy byla tato věc, o kterou vznikl spor, zásadně rozhodnuta, ustanoveno, aby Pavel a Barnabáš a ještě někteří

Sk 15
Gal 2

jiní*) šli o to k apoštolům a starším do Jerusalema. Vyslání, vyprovození od církve, ubírali se Feničí a Samařskem, zastavovali se ve všech městech, kde byly již obce křesťanské, a vypravovali všude o obrácení pohanů. Působili tím velikou radost všem bratřím.

Když přišli do Jerusalema, byli vřele přijati od věřících i od apoštolů a starších. I zvěstovali, jak veliké věci Bůh učinil skrze ně. Ale tu povstali někteří — byli to bývalí Farizeové — a pravili: »Nově obrácení pohané musejí býti obřezáni a musí se jim přikázati, aby zachovávali zákon Mojžišův.« Pavlovi záleželo hlavně na tom, aby získal pro svou věc ty, kteří požívali v církvi jerusalemské obzvláštní vážnosti; byli to apoštolé Petr, kníže apoštolů, Jan, kterého jsme zvyklí nazývati miláčkem Páně, a Jakub (Alfeův), příbuzný Páně, biskup církve jerusalemské. A podařilo se mu to. »Sloupy církve«, jak je sám nazývá, podali mu pravici na znamení souhlasu a v dohodě stanovili, že Pavel a Barnabáš věnují se pohanům, oni pak Židům. Jenom na nich žádali, aby pamatovali na chudé v mateřské obci věřících, to jest v Jerusalemě a v Judsku.**)

Zatím však bývalí Farizeové pracovali tajně proti Pavlovi. »Vloudili se mezi nás s úmyslem, aby nás v službu podrobili«, napsal o nich Pavel později v listu ke Galatům. A vytasili se konečně s požadavkem, aby byl Titus, nově obrácený pohan, který byl v průvodu Pavlově, obřezán. Ale Pavel opřel se tomu s největším důrazem.

O věci se rozhodovalo ve shromáždění celé církve. Apoštolé a starší rokovali o tom dlouho. Když pak jednání stalo se živým, povstal Petr a promluvil: »Bratří! Vy víte, že

*) Byl mezi nimi Titus, mladý člověk, nedávno z pohanství obrácený, jenž se brzo stal jedním z nejlepších spolupracovníků svatého Pavla.

**) Církev tamní byla vždy potřebná. V první horlivosti majetnější se z lásky k chudým bratřím vyprodávali, a tak se stalo, že potom byli chudí všichni. A pohostinství k těm, kdo přicházeli navštívit kolébku křesťanství, vyčerpávalo je úplně.

již před časem projevil Bůh vůli svou, aby pohané skrze ústa má slyšeli evangelium a uvěřili. A neučinil žádného rozdílu mezi námi a jimi; dal totiž Ducha svatého jim jako nám. Nuže tedy, proč pokoušíte Boha, vkládající na šíji učedníků jho, jehož ani otcové naši ani my nemohli jsme snést? Věříme, že milostí Pána Ježíše budeme spaseni stejně jako oni.« A mlčelo veškeré množství. Když pak Barnabáš i Pavel vypravovali, jak veliké zázraky a divy učinil Bůh skrze ně mezi pohany, poslouchali všichni. Když domluvili Pavel a Barnabáš, promluvil apoštol Jakub takto: »Bratří, poslyšte mě! Šimon vypravoval, kterak Bůh sám přihlédl k tomu, aby z pohanů získal lid jménu svému. Proto já soudím, aby nebyli znepokojováni ti, kteří z pohanů se obracejí k Bohu.«

Tu apoštolé, starší a celá obec církevní vyvolili ze sebe Judu, přijímám Barsabáše, a Silu (Silvána),*) muže přední mezi bratřími, poslali je do Antiochie s Pavlem a Barnabášem a skrze ně odevzdali tento list: »Apoštolé a starší vzkazují pozdrav těm bratřím z pohanů, kteří jsou v Antiochii, Syrii a Kilikii. Poněvadž jsme doslechli, že někteří, od nás vyšlí, pomátli vás, kazíce duše vaše, ač jsme jim nedali žádného příkazu, vidělo se nám shromážděným jednomyslně vyvoliti a k vám poslati některé muže s našimi miláčky Barnabášem a Pavlem, lidmi, kteří vydali život svůj pro jméno Pána našeho Ježíše Krista. Poslali jsme tedy Judu a Silu, a ti také povědí vám totéž ústně. Vidělo se totiž Duchu svatému i nám, nevkládati na vás žádného břemene více kromě toho, abyste se zdržovali věcí obětovaných modlám. Mějte se dobře.« Tak bylo tedy řečeno výslovně a určitě, že obřadní zvyklosti Starého Zákona netřeba zachovávat.

I přišli do Antiochie a shromáždivše věřící odevzdali list. List byl pak přečten a věřící se zaradovali nad tou útěchou. Také Juda a Silas řečí mnohou bratry potěšili. Juda, pobyv

*) Silas bylo jméno jeho řecké, Silvánus latinské (římské).

tu nějaký čas, vrátil se do Jerusalema sám. Silovi totiž chtělo se zůstatí. Pavel pak a Barnabáš dleli v Antiochii, zvěstující s mnoha jinými slovo Páně.

R. 50-53 Druhá apoštolská cesta sv. Pavla

- Sk 15 Ještě téhož roku vydal se Pavel ve službě evangelia znovu mezi pohany. Poručen byv od bratří milosti Boží, vzal s sebou Silvána (Silu), který byl také občanem římským jako Pavel, a chodil s ním nejprve po Syrii a Kilikii, kde byl již dříve kázal. Utvrhoval církve a přikazoval, aby zachovávali ustanovení apoštolů a starších. Přišel pak do Derbe a do Lystry. V Lystře byl jeden učedník jménem Timothej, syn věřící ženy židovské a otce pohana. Bratří mu dávali dobré svědectví. Toho vzal s sebou Pavel na další cestu, (II Tim 1 I Tim 4) uděliv mu dříve slavnostním vzkládáním rukou plnost kněžství. Chodíce po městech odevzdávali věřícím ustanovení, vydaná od apoštolů a starších v Jerusalemě. A tak byly utvrzovány církve u víře a rozmáhaly se počtem každodenně.

I prošli Frygii a po ní celou krajinu galatskou.

- Gal 4 Galaté, potomci lidu přistěhovalého kdysi do Malé Asie z krajů evropských (z Gallie), přijali učení Kristovo s největší ochotou a měli se k svatému Pavlovi jako k andělu Božímu. A když se za pobytu svého u nich roznemohl, jeho nemoc, místo aby v nich svou povahou vzbuzovala odpor,*) byla jim naopak pohnutkou, aby jej tím více zahrnovali péčí a láskou a osvědčovali mu tak ještě větší oddanost. Svatý Pavel sám se o tom zmiňuje v pozdějším listu svém, kde jim píše, že kdyby bylo možno, oči by si byli tehda vyloupali a jemu dali.

- Sk 16 Potom se ubírali podél Mysie a sestoupili do Troady,**) kde se k nim přidružil Lukáš, povoláním lékař, pozdější

*) Badatelé soudí, že to mohly býti neštovice.

**) Míněno zde město Troas, ale šlula tak i okolní krajina.

životopisec Pavlův v knize »Skutky apoštolů«. Tam měl v noci Pavel vidění: Jakýsi muž, Makedonec, stál a prosil ho: »Přejdi do Makedonie a pomoz nám!« A oni hned hleděli dostat se do Makedonie, seznamajíce, že Bůh je povolal, aby tam kázali evangelium. Odpluli tedy z Troady do Neapole, odtud pak přišli do Filip.

*

Filipy byly prvním městem té části Makedonie. Tamní Židé, protože jich bylo málo, aby měli synagogu, scházeli se k modlitbě za městem, asi v nějaké ohradě. Naši věrozvěstové odebrali se tam hned první sobotu. Usedli a jali se mluvit k ženám, které se byly sešly. Poslouchala je také jedna žena jménem Lydie, prodavačka nachu, proselytka, a Bůh otevřel srdce její, aby přijala, co Pavel mluvil. Když pak byla pokřtěna i dům její, prosila Pavla a jeho průvodce: »Jestliže jste usoudili, že jsem věrna Pánu, vejděte do domu mého a zůstávejte tam.« A prosbu svoji přednášela tak naléhavě, že jí nebylo možno nevyhověti (»přinutila je«).

Víra se ve Filipech v pokoji a slibně ujímala. Ale stalo se, když jednou zase šli do modlitebny, potkala se s nimi jakási služka, posedlá zlým duchem, která předpovídáním budoucích věcí přinášela pánům svým veliký užitek. Dala se za nimi a volala: »Tito lidé jsou služebníci Boha nejvyššího; oni zvěstují vám cestu ke spáse!« A tak to činila po mnoho dní. Když se to zase jednou stalo, obrátil se Pavel a řekl zlému duchu: »Přikazuji tobě ve jménu Ježíše Krista, abys od ní vyšel!« A vyšel v tu chvíli. Ale páni její vidouce, že jim odešla naděje dalšího zisku, chytili Pavla a Silu, vedli je na náměstí k představeným města a žalovali na ně, jako by se byli provinili proti veřejnému pořádku: »Tito lidé pobuřují naše město. Jsou to Židé a zvěstují způsob života, kterého my nesmíme přijímati,

poněvadž jsme Římané.«*) I povstal také lid proti nim a představení města, vidouce neznámé muže a majíce je skoro za potulné, nepokládali za svou povinnost zachovati přísně řád úředního zakročení. Bez předchozího vyšetřování strhli s nich šat a kázali je mrskati metlami. A když jim bylo dáno mnoho ran, vsadili je do vězení a přikázali žalárníkovi, aby je hlídal bezpečně. On tedy sevřel nohy jejich kládou. Pavel a Silas se modlili, o půlnoci pak jali se chváliti Boha zpěvem. I poslouchali je ostatní vězňové. Pojednou nastalo veliké zemětřesení, takže se pohnuly základy žaláře, a hned se otevřely všechny dveře a rozepjala se pouta všech. Tu žalárník, probudiv se a vida dveře vězení otevřené, tasil meč a chtěl se usmrtiti v domnění, že vězňové utekli. Ale Pavel zvolal hlasem velikým: »Nečiň sobě nic zlého. Jsme tu všichni!« Vzal tedy světlo a vešel k Pavlovi a Silovi a třesa se padl jim k nohám a tázal se: »Co mám činiti, abych byl spasen?« A oni řekli: »Věř v Pána Ježíše.« I vzal je do příbytku svého a umyl jejich rány. Oni pak mluvili slovo Páně jemu i všem, kteří byli v domě. A hned pokřtěn byl on sám i všechna čeleď jeho. Potom předložil jim jídlo a veselil se z toho, že s celým domem uvěřil v Boha. Když pak se rozednilo, poslali představení města, rozmyslivše si, co se den před tím stalo, biřice k žalárníkovi se vzkazem: »Propust' ty lidi.« I oznámil to žalárník Pavlovi. Ale Pavel řekl: »Dali nás zmrskati veřejně bez předchozího vyšetření, nás, občany římské, a vsadili do vězení. A nyní nás tajně vyhánějí? Ne tak, ale ať sami přijdou a nás vyvedou.« Tedy biřici pověděli ta slova představeným města. Ti se ulekli slyšíce, že jsou to Římané. I přišli, odprosili je a žádali, aby odešli z města. A tak vyšel Pavel se Silou ze žaláře, odebrali se k Lydii a potěšili bratry. Potom z Filip odešli. Jen Lukáš z vůle Pavlovy zůstal.

*) Město Filipy bylo od času císaře Augusta kolonií vysloužilých vojáků římských.

Třeba tu poznamenati, že při odchodu Pavlově z Filip byla tam již křesťanská obec řádně zřízená, že její členové upřímně k svému zakladateli hned od počátku lnuli a že nepřestali až do konce věrně mu býti oddáni. On sám je potom ještě dvakrát (na třetí své cestě) navštívil a ve svém listu k nim, později ve vazbě římské psaném, s vděčností vzpomínal na ně i na pomoc, kterou poskytli evangelii i jemu samému. Flp 4

*

Přes Amfipoli a Apolonii odebrali se Pavel a průvodci Sk 17 jeho do Thesaloniky, nynější Soluně. To bylo hlavní město Makedonie a sídlo římského vladaře (prokonsula). Ležíc velmi výhodně v pozadí velké zátoky mořské, bylo středem obchodu těch krajín, i námořního. A jako ve všech místech s čilým obchodem, žil v něm veliký počet Židů a ti měli tam, rozumí se, i synagogu.

Věrozvěstové ubytovali se u jakéhosi Jasona. Nechtěje nikomu býti na obtíž, živil Pavel sebe i své druhy prací (1 Ths 2) řemeslnou, stanařstvím. Bylo to tkalcovské zhotovování nepromokavých látek z kozí srsti ke krytí stanů.*) V sobotu pak docházel, jako všude činíval, do synagogy. Po třikrát v ní rozmlouval s přítomnými Židy z Písem, vysvětluje a dokládaje, že Mesiáš musil trpěti a z mrtvých vstáti, a Mesiášem tím že je ten Ježíš, kterého jim on zvěstuje. I uvěřili někteří z nich a připojili se k Pavlovi a Silovi, též veliké množství proselytů a pohanů, i žen vznešených nemálo. A vytvořil se tam mezi Apoštolem a nově obrácenými krásný poměr, plný vzájemné důvěry.

*) Sv. Pavel vyučil se tomu ve svém mládí. Bylo tehdy zvykem u Židů, že se i synkové zámožných rodičů učili nějakému řemeslu. Teprve potom šel Pavel za školským vzděláním do Jerusalema a tam byl žákem slavného učitele židovského Gamaliela. Mimo znalost té práce a zručnost nepotřeboval k tomu žádného zvláštního náčiní a zařízení, a mohl se jí tedy snadno věnovati, kamkoli přišel ve službě evangelia.

(1 Ths 2) Svatý Pavel na to vzpomíná v pozdějším listu svém k Thesalonickým obzvlášť srdečně.

Ale nevěřící Židé si usmyslili násilně zastavit apoštolskou činnost Pavlovu a zmařit i dosavadní jeho dílo v Thesalonice. Přibrali si lidi z ulice, jací bývají všeho schopni, pobouřili celé město a v nastalém zmatku přihnali se před dům Jasonův, žádající vydání Pavla a Sily. Když jich nenalezli, uchopili Jasona a některé bratry a vlekli je k představeným města křičíce: »Tihleti pobuřují svět. Tvrdí, že vládcem není císař, ale někdo jiný, a to Ježíš. Přišli také sem a Jason je přijal pod střechu!« I rozrušili lid i představené města. Tito se obávali, aby nebyli pokládáni za odbojné proti Římanům. Ale když se jim dostalo ujištění, že jsou žaloby Židů nepravdivé a že se nic neděje proti císaři, propustili je.

Zavilost Židů a podráždění lidu radily však věrozvěstům, aby ustoupili. A tak bratři hned potom v noci vypravili Pavla a druhy jeho do Bereje.

Berea měla také synagogu, ale tamní Židé byli lepší než thesaloničtí. Když Pavel a Silas vešli mezi ně do synagogy, přijali slovo s veškerou ochotou a mnozí z nich uvěřili. Také nemálo pohanských žen vznešených i mužů získáno bylo evangeliu. Ale Židé thesaloničtí se dověděli, že Pavel káže slovo Boží v Berei. I přišli a také tam pobuřovali lid. Protože pak měli namířeno především na svatého Pavla a jeho život octl se tak v nebezpečí, vypravili jej bratři odtud a dovedli k moři. Silas a Timothej zůstali.

*

Tak se dostal Pavel do Athén.

Athény byly v té době poddanosti římské již jen pouhým stínem slavných kdysi Athén. Nebyly již ani hlavním městem Řecka. Ale přesto, že vítězové vydrancovali řecká města k výzdobě Říma, zůstala v Athénách nejkrásnější umělecká díla, chrámy a památnosti jejich, zachována.

Ti z Berejských, kteří Pavla doprovodili až do Athén, vrátili se s příkazem od Pavla pro Silu a Timothea, aby co nejdříve přišli za ním. Pocítil totiž svatý apoštol v prostředí athénskému hned po svém příchodu tíži samoty: stál tu bez přátel a spolupracovníků a »viděl kolem sebe plno model«.

Podle obyčeje svého rozmlouval každou sobotu v synagoze se Židy a proselyty, ale setkal se tam s úplnou lhostejností. Ostatní dny usedal na agoře, tržišti i náměstí, kde se soustřeďoval všechen život města. Tam pod sloupům kolem chrámů scházeli se k rozhovorům občané, kteří na to měli kdy, a to byli skoro všichni, tam přicházeli vynikající politikové, filosofové a učitelé řečnictví (rétoři) se svými žáky, tam bývalo plno cizinců a plno zahalečů. A tam našel i Pavel své posluchačstvo. Ale někteří z přítomných filosofů počali se s ním hádati. Jedni pravili: »Co vlastně ten mluvka chce?« Jiní řekli: »Zdá se, že je to zvěstovatel cizích bohů.« I chopili se ho jednou a dovedli do areopagu*) řkouce: »Můžeme zvědět, jaké je to nové učení, které hlásáš? Nebo jakési věci podivné dáváš nám slyšeti. Proto bychom rádi zvěděli, co to asi jest.« Athénané totiž všichni, i cizinci tam se zdržující, neměli času na nic jiného, než aby povídali nebo poslouchali něco nového. Pavel tedy se postavil uprostřed areopagu a takto jal se promlouvati:

»Muži athénští! Vidím, že jste velice bohabojní. Když jsem totiž procházel a prohlížel vaše posvátnosti, nalezl jsem také oltář, na kterém bylo napsáno: »Neznámému bohu.« Co tedy neznající ctíte, to já zvěstuji vám. Bůh, kterýž učinil svět a vše, co jest v něm, ten, jsa pánem nebe i země, nesídlí v chrámech rukou udělaných. Ani nebývá obsluhován rukama lidskýma, jako by něčeho potřeboval, neboť on je to, jenž dává život všem. A učinil z jednoho

*) Tak slula nejvyšší rada athénská; ale slulo tak i místo, kde (pod širým nebem) zasedala.

praotce všechno pokolení lidské, aby přebývalo na veškerém povrchu zemském. Není daleko od jednoho každého z nás, neboť v něm živi jsme a pohybujeme se i trváme, jak i někteří z vašich básníků*) pravili: »Jeho zajisté i rod jsme.«**) Jsouce tedy rodem Božím, nemáme se domnívati, že božství podobno je zlatu nebo stříbru nebo kameni, výrazu lidského umění nebo důmyslu. Bůh, přehlédnuv časy této nevědomosti, ohlašuje nyní lidem, aby všichni všudy činili pokání, protože souditi bude svět spravedlivě skrze muže, kterého k tomu určil a ověřil tím, že ho vzkřísil z mrtvých.«

Když slyšeli o vzkříšení z mrtvých, jedni se posmívali, jiní řekli: »Poslechneme tě o tom někdy jindy.« Tak vyšel Pavel ze shromáždění jejich. Ale někteří přece uvěřili. Mezi nimi též Dionysius Areopagita a žena, jménem Damaris.

Konečně se Apoštol dočkal příchodu Timothea a Sily a potěšil se zprávami, které mu přinesli. Při nadmíru velkých útiscích se strany Židů vedli si křesťané makedonští statečně a víra v Krista se od nich, zvláště z Thesaloniky, šířila utěšeně po okolních krajích až daleko do Recka.

O Athény však Apoštola opouštěl již všecken zájem. Viděl, že to město není zralé pro evangelium, a v duchu stále se vracel na sever do Makedonie v starosti, zda mladé křesťanství tam přece jen vydrží nápor Židů i jiných nepřátel. Poslal tedy Timothea a Silvána zase zpět do Makedonie, Timothea zejména do Thesaloniky, aby tamní křesťany utvrdili ve víře a povzbudili k stálosti. Pověření tímto úkolem vykonali své poslání a vraceli se. Ale Pavla již v Athénách nezastihli.

*

Sk 18 Opustiv Athény, přišel Apoštol do Korintu, tehdejší metropole Recka. Přišel tam unavený tělesně i duševně.

*) Aratos, Kleantes.

**) To jest tvorové jeho a podobní jemu.

»Mdlý a v bázni a se strachem.« K tomu ještě přistupovalo, že Silas a Timothej, jichž netrpělivě očekával, nepřicházeli a on neměl o svých církvích v Makedonii, vystavených větrům protivenství, žádných zpráv. Ale aspoň to, že tam v Korintě nalezl jednoho Žida, jménem Akvilu, který nedávno přišel z Itálie s manželkou svojí Priscillou (Priskou), protože císař Klaudius rozkázal všem Židům opustiti Řím, a že se jich mohl přidržeti již v prvních chvílích, kdy mu bylo nejhůře. Manželé ti zabývali se výrobou stanových plachet. Pavel, jsa stejného s nimi řemesla a chtěje si zachovati dosavadní svou nezávislost, nebýti ničím povinován svým nově obráceným, žádal si a dosáhl toho, aby směl zůstávati a pracovati u nich. Byli již tehda křesťany? Dost možná. A ne-li, jistě byli křesťanství brzo získáni, neboť se nám odtud dále jeví vždy jako oddaní přátelé a horliví pomocníci Pavlovi.

Apoštol promlouval i tam v Korintě každou sobotu v synagoze k Židům i proselytům, připojuje k výkladům o Starém Zákoně, jak se proroctví o Vykupiteli splnila na Pánu Ježíši. Brzy se dostavoval úspěch a rostl. Ale s ním rostl i odpor některých a rouhání. Tu řekl jim rozhořčen: »Krev vaše budiž na vaši hlavu. Já, prost vši viny,*) půjdu od této chvíle k pohanům!« I řekl mu Pán v noci u vidění: »Neboj se! Mluv a nemlč, neb já jsem s tebou, a nikdo nesáhne na tebe, aby ti ublížil. Mámt' mnoho lidu v tomto městě.« A tu jeden proselyta, jménem Justus, jehož dům sousedil se synagogou, nabídl Apoštolovi tento svůj dům. Tam tedy bylo od toho času těžiště jeho činnosti.

Když přišli z Makedonie Silas a Timothej a přinesli s sebou příznivé zprávy, upokojil se Apoštol. Ne však úplně. Dovídal se totiž od Timothea, jehož posláni zvláště platilo Thesalonice, o podivném zjevu v tamní církvi.

*) Smysl: Odpovědnost, případně trest za to, že jste odmítli spásu vám podávanou, padni na vás! Já jsem vykonal, co jsem vykonati mohl.

Koncem
r. 52 Bratří, kterým někdo zemřel, nadíniru prý proto žalostní, domnívajíce se klamně, že jejich v Pánu zesnulí nebudou viděti slavného návratu Kristova s nebe na zem (druhého příchodu jeho). Apoštol by je rád zbavil zbytečné tíže smutku a vštípil jim pravý názor o věci. Činí tak listem. Je to jeho první list vůbec.

I Ths 1 »Pavel a Silván a Timothej církvi thesalonické v Bohu Otcí a Pánu Ježíši Kristu: Milost vám a pokoj!

Děkujeme Bohu vždy za vás všechny ve svých modlitbách a bez ustání připomínáme si dílo vaší víry a námahu vaší lásky i vytrvalost vaší naděje. Pamatujeme se, jak jsme k vám přišli z Filip, kde nám bylo trpěti i pohanění nésti, ale přec jsme se vzmužili v Bohu našem, hlásati vám evangelium. A vy jste je přijali s radostí a můžete býti za vzor všem věřícím v Makedonii i v Řecku. Mezi vámi stali jsme se maličkými, jako když matka chová své děti. Tak jste nám byli milí, že bychom vám byli chtěli nejen evangelium Boží, ale i sebe samy dáti. A když jsme byli odloučeni od vás — tělem, nikoli srdcem — toužili jsme tím více spatřiti tvář vaši. Vy jste skutečně naší slávou a radostí. Proto jsme chtěli (znovu) přijíti k vám, totiž já, Pavel, ale satan nám to překazil. (Nějaké překážky nepřekonatelné, o nichž

I Ths 3 nám blíže nic není známo, stavěly se mu v cestu.) Rozhodli jsme se tedy zůstatí v Athénách samotní a poslali jsme k vám Timothea, svého bratra a služebníka Božího v evangeliu Kristově, aby vás utvrdil a povzbudil ve prospěch vaší víry, aby se nikdo nezviklal v souženích, která jsme vám předpovídali, když jsme byli u vás. Nyní však, když Timothej přišel od vás a přinesl nám radostnou zprávu o vaší víře a lásce i o tom, jak nás máte pořád v dobré paměti a žádáte si nás vidět, potěšili jsme se proto z vás, bratří, ve vši své bídě a tísní. Jaké díky můžeme vzdáti Bohu za všechnu tu radost? Modlíme se co nejvroucněji dnem i nocí, abychom uzřeli tvář vaši a doplnili, čeho se nedostává víře vaší. Sám Bůh i Otec náš a Pán náš Ježíš

Kristus uprav naši cestu k vám! — Zatím vás, bratří, I Ths 4
napomínáme v Pánu Ježíši, abyste podle toho vždy více
prospěvali, jak jste přijali od nás poučení o tom, kterak
máte žítí a Bohu se líbiti. Vůle Boží jest vaše posvěcení.«

A nyní teprv přistupuje Apoštol k hlavní věci. »Ne-
chceme však, bratří, abyste byli v nevědomosti o těch, kteří
zesnuli, abyste netruchlili nad nimi jako ti, kteří nemají
naděje. Pravíme vám tedy ve jménu Páně toto: My, kteří
žijeme, kteří tu zůstáváme, u příchodu Ježíšově nepřed-
stihneme těch, kteří zesnuli. Na dané znamení, na hlas
archanděla, na zvuk trouby Boží Pán sestoupí s nebe a ze-
mřelí v Kristu vstanou první. Potom my, kteří žijeme,
kteří zůstáváme, budeme spolu s nimi uchvázeni v oblacích
Kristu vstříc; a tak vždycky budeme s Pánem. Proto po-
těšujte se vespolek těmito slovy.«

Svůj list končí svatý apoštol: »Bratří, modlete se za nás
a milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s vámi!«

Přesto však neustalo v Thesalonice zneklidnění. Upadli
tam totiž v nové strachy: vzali si do hlavy, že druhý příchod
Kristův je zcela blízký a s ním i konec světa. A to mělo
za následek, že se nic už nezajímali o věci vezdejší, že
ustali v práci a utráceli čas v planém mluvení.

To pohnulo Pavla, že jim poslal nový list, krátký ale R. 53
rozhodný: »Co se týče příchodu Pána našeho Ježíše Krista II Ths 2
a našeho spojení s ním, prosíme vás, bratří, abyste se
nedávali másti nebo děsiti, jako by den Páně již nastával.
Nikdo vás nesved' ničím zpusobem, neboť den Páně
nenastane, leč prve přijde všeobecný odpad od víry, který
Pán předpověděl večer před svým utrpením, a objeví se
člověk hříchu, syn záhuby (miní krátké panování Anti-
kristovo). Nepamatujte se, že jsem vám to řekl, jsa ještě
u vás? Ale Pán zahubí jej dechem úst svých a zničí jasně
příchodu svého.«

Praví-li zde svatý Pavel, že přijde všeobecný odpad od
víry, než den Páně nastane, je v tom předpoklad, že víra

bude dříve po všem světě rozšířena, jakož Pán ve své předpovědi o konci světa řekl. Potom teprv nastane všeobecný odpad a pak přijde také Pán ve své slávě.

»Nuže, bratří,« zakončuje Apoštol svůj list, »stůjte pevně a zachovávejte, čemu jste se naučili ať skrze naši řeč, ať skrze náš list. Sám pak Pán náš Ježíš Kristus a Bůh, Otec náš, potěš srdce vaše a utvrd' vás v každém skutku a slově dobrém.«

List tento měl patrně účinek, neboť od té doby se neděje ani sebemenší zmínky o nějakém strachu nebo nepokoji v křesťanské obci thesalonické.

(Řím 16) Nově obrácení v Korintě byli většinou lidé skrovného postavení, hlavně řemeslníci a obchodníci, a jistě byli mezi nimi také otroci, protože bylo ve městě víc otroků než svobodných. Brzo se však k nim přidružili i »lepší« osoby, jako Krispus, představený synagogy, Erastus, městský důchodní, jakýsi Štěpán, jehož všecky domácí Pavel pokřtil vlastní rukou, ač jinak sám nekřtíval, a Kajus, kterého Apoštol vděčně jednou nazve svým i církve hostitelem, asi proto, že svůj příbytek propůjčoval k bohoslužebným shromážděním.

Shromáždění bývala dvojí: některá přístupna všem, určená k vyučování; jiná, vyhrazená jen pokřtěným, aby Str. 437 se účastnili společných modliteb, večere Páně a hodů lásky.

Sk 18 Když strávil svatý Pavel v Korintě již více než půldruhého roku, nastoupil tam v úřad nový vladař Řecka, prokonsul Gallio. Židé v tom viděli vhodnou příležitost, aby se Pavla zbavili. Přivedli ho tedy před soudnou stolicí vladařovu a žalovali na něho: »On navádí lid, aby ctili Boha proti Zákonu.« Apoštol se chtěl obhajovati, ale Gallio sám promluvil: »Židé, kdyby tu šlo o nějaké provinění, beze všeho bych se vám věnoval; jsou-li to však jen hádky o slova a o zákoně vašem, nechci býti soudcem v těch věcech.« Tak stručně, ale rozhodně promluvil a odehnal

je od soudné stolice. Přítomný lid pak (Řekové), vida chování prokonsulovo Židům tak málo příznivé, uchopil Sosthena, představeného synagogy, a zbil ho. Gallio se dělal, jako by to neviděl.

Tento případ svědčí, že nebyli Židé ve veliké lásce ani u Římanů, ani u Řeků. Bylo to jednak pro rasové odlišení a ještě více proto, že dávali Židé příliš najevo náboženskou svoji povýšenost; konečně i židovské obchodní metody padaly v tom na váhu.

*

Pavel pobyl v Korintě ještě nějaký čas. Potom se rozloučil s bratřími a plavil se do Syrie. Manželé Priscilla a Akvila doprovázeli jej až do Efesu, kde se hodlali usaditi. I tam vešel Pavel do synagogy a promlouval k Židům. Ale nemínil se zdržeti. Když pak ho prosili, aby déle pobyl, nesvolil, ale louče se pravil: »Navrátím se k vám zase, bude-li to vůle Boží.« A nastoupil cestu přes Cesareu do Jerusalema. Tam pozdravil církve a odebral se do Antiochie.

Třetí apoštolská cesta sv. Pavla

R. 54-59

Pobytv nějaký čas v Antiochii, vydal se Pavel po třetí Sk 18 na dobývání pohanského světa Kristu.

Zastavil se nejprve u Galatů, kde mu bylo napravovati, co tam pokazili křesťanští učitelé směru židovského (judaiisté), kteří po něm přišli ke Galatům, když byl u nich na své druhé cestě položil základ víry, a kteří učili, že je ke spasení nutno zachovávatí obřadní zákon Mojžíšův, zejména obřízku.*) Pavel postavil se nyní rozhodně proti

*) Činnost jejich vycházela z předpokladu, že zachováváním obřadních zvyklostí Starého Zákona zastavilo by se nepřátelství Židů. »Když vás nutí k obřízce, nechťejí se tím zalíbiti Bohu, jako by to činili pro vaši spásu, nýbrž lidem, svým soukmenovcům, aby od nich nebyli pronásledováni pro kříž Kristův«, to jest, že uvěřili v Krista

tomu, háje nezávaznost starozákonních předpisů pro křesťany. A když krajiny Galatské opouštěl, bylo zase u jeho milých Galatů všecko v pořádku.

Potom procházel Apoštol Frygií a všude utvrzoval bratry.

Sk 19 Přišel pak do Efesu, který byl hlavním městem římské
R. 54 provincie asijské a sídlem vladaře (prokonsula). Půdu ke své činnosti tam měl poněkud připravenou, a to prací Akvily a Prisky, bývalých domácích jeho v Korintě, v této době pak usedlých v Efesu a zabývajících se i tu výrobou a prodejem stanových plachet. Přispěl k tomu i jeden Žid, jménem Apollo, rodem z egyptské Alexandrie. Muž ten, znalý Písma a neobyčejně výmluvný, planoucí pro věc Kristovu, učil pilně a nebojácně v Efesu o Ježíšovi, ač mu byl povědomý toliko křest Janův. Akvila a Priska přijali ho k sobě, aby mu důkladně vyložili nauku Páně. Ale přišli tam tehdy věřící z Korinta a nadšeni Apollovou obratností řečnickou i kouzlem jeho osobnosti, získali jej, aby s nimi šel do jejich domoviny. Odchod jeho z Efesu byl náhlý. Zanechal učedníky své na prahu církve — nedovedl je dále, než byl sám.

Když tedy přišel Pavel do Efesu, našel tam několik lidí, kteří se k němu hlásili jako křesťané. I řekl jim: »Přijali jste již Ducha svatého?« Oni však odpověděli: »Ale ani jsme neslyšeli, že Duch svatý jest.« Tu se tázal Pavel: »Jak jste byli teda pokřtěni?« A oni pravili: »Křtem Janovým.« I řekl Pavel: »Jan křtil křtem pokání, říkáje lidu, aby uvěřili v toho, který přijde po něm, to jest v Krista Ježíše.« Byli tedy pokřtěni ve jménu Ježíšově. A když na ně Pavel vložil ruce, sestoupil na ně Duch svatý. I mluvili rozličnými jazyky a prorokovali.*)

ukřižovaného. (Z pozdějšího listu sv. Pavla ke Galatským 6.) Ale v tom právě viděl Apoštol svrchované nebezpečí: Neoddělí-li se křesťanství zcela od židovství, nová víra od staré, křesťanství nepronikne, uduší se v židovství.

*) Dostalo se jim mimořádných darů Ducha svatého.

Potom vešel do synagogy. A vcházel tam a mluvil tam po tři měsíce, hledě přítomné přesvědčiti o věcech království Božího. Když pak se někteří zatvrzovali a tupili učení křesťanské před lidem, odstoupil od nich Pavel a provázen z nich těmi, kdo uvěřili, hledal si jiné stanoviště pro svoji apoštolskou činnost a našel je — rozumí se za plat — ve škole jakéhosi Tyranna, patrně filosofa nebo učitele řečnictví (réтора).

V domě Akvilově a Priscillině usedal zase svatý Pavel každodenně, jako to činil v Korintě, záhy zrána k svému zaměstnání tkalcovskému, ale odpoledne, kdy se Tyrannova škola prázdnila, zabíral ji pro sebe a shromažďoval kolem sebe nové křesťany i všechny, kdo se o něj a jeho výklady zajímali; bylo to v hodinách, které zvyk těch krajů a těch dob věnoval tělesnému odpočinku a duševnímu osvěžení. Rozpravy své končil Apoštol teprve před západem slunce, kdy každý odcházel domů. Večer pak navštěvoval domácnosti, kde nalézal celou rodinu pohromadě (»učil (Sk 20) po domech«). Tu také, v soukromých domech, konány byly bohoslužby (modlitby a lámání chleba) a agapy, někdy až pozdě do noci.

A to se dělo po dva roky.

*

Nedlouho po Apoštolově zahájení činnosti v Efesu přišly za ním málo potěšitelné zprávy z Galacie o novém podnikání judaistů v tamních křesťanských obcích, které bylo tentokrát silně zahroceno proti jeho osobě. Začali totiž hned po jeho odchodu neblahou činností svou znova, a nejen to, oni jali se podkopávati autoritu svatého Pavla tvrdíce, že není ani pravým apoštolem, a činili to s takovým úsilím, že mnozí začali již skutečně pochybovati o jeho apoštolství. Svatý Pavel, obdržev tyto zprávy, poslal Galatům list:

»Pavel, apoštol Ježíše Krista, církvím galatským: Milost

Koncem
r. 54
Gal 1

vám a pokoj od Boha Otce a od Pána našeho Ježíše Krista.*)

Divím se, že tak rychle se uchylujete od toho, jenž vás povolal v milosti Kristově, dávající se na stranu těch, kteří vás matou a chtějí převrátit evangelium. Avšak i kdybychom my nebo anděl s nebe kázal vám proti tomu, co jsme vám kázali, buď proklet! A opět pravím: Káže-li vám někdo proti tomu, co jste přijali, buď proklet!

Oznamuji vám, bratři, že evangelium ode mne hlásané není podle člověka, neboť jsem se mu nenaučil od člověka, ale přijal jsem je zjevením Ježíše Krista. Vždyť přece jste slyšeli o někdejšíh životě mém v židovství, že jsem zle pronásledoval církev Boží a ji hubil, a že jsem prospíval v židovství nad mnohé vrstevníky své. Když se však zalíbilo tomu, jenž mě povolal svou milostí, zjevití ve mně Syna svého, abych ho hlásal mezi pohany, nešel jsem do Jerusalema k těm, kteří byli přede mnou apoštoly, ale odešel jsem do Arabie. Po třech letech vrátil jsem se do Damašku. Odtud jsem se (teprv) vydal do Jerusalema, abych viděl Petra. Pobyl jsem u něho patnáct dní. — A co vám píši, hle, před Bohem to pravím, že nelžu. — Potom jsem přišel do krajin syrských a kilických. Zůstal jsem však osobně neznám církvím judským. Toliko slýchali o mně: »Ten, který nás kdysi pronásledoval, nyní káže tu víru, kterou kdysi hubil.« I velebili proto Boha. Po čtrnácti letech**) opět jsem se odebral do Jerusalema s Barnabášem, vzav s sebou také Tita. Předložil jsem tam evangelium, které hlásám mezi pohany, zdali snad neběžím nebo jsem neběžel nadarmo. Ale ani Titus, který byl se mnou, nebyl přinucen dáti se obřezat, ač byl rozený pohan. Mělo

Gal 2

Str. 455

*) Pro čtenáře méně obeznámené s Písmem svatým poznamenáváme, že listy sv. Pavla neuvádíme tu celé, nýbrž ve větším nebo menším zkrácení.

**) Po čtrnácti letech, totiž od zázračného obrácení svého. Byl tehdy poslán od antiochijských křesťanů ve sporné otázce zachovávání obřadních předpisů starozákonních. Viz str. 457.

se tak státi k vůli vetřelým bratrům nepravým; ti se vloudili mezi nás, aby vyzvěděli naši svobodu, kterou máme v Kristu Ježíši, s úmyslem, aby nás v službu podrobili. Ale my jsme jim neustoupili a ani na okamžik se nepoddali. Ti pak, kteří byli mezi bratřími v Jerusalemě v obzvláštní vážnosti, jsouce pokládáni za sloupy církve, Jakub a Petr a Jan, nenamítali ničeho; naopak, když poznali milost mi danou, podali mně a Barnabášovi pravice na význam společenství, abychom my kázali mezi pohany, oni pak mezi Židy.

Nesmyslní Galaté, kdo vás očaroval, abyste se vzdali Gal 3 pravdy, kterou jsem vám živým slovem podal o Ježíši Kristu, proč byl ukřižován a jaké je ovoce smrti jeho na kříži? To jenom bych rád od vás zvěděl: Obdrželi jste Ducha svatého i s jeho mimořádnými dary ze Zákona, nebo z víry v Krista? Tak nesmyslní jste, že jste začali s Duchem svatým, tedy s dokonalostí, a nyní sestupujete k tělu, k nedokonalosti! Tolik jste trpěli pro Krista a mělo by to býti nadarmo?

Stůjte tedy pevně a nepoddávejte se opět pode jeho služebnosti! Hle, já Pavel pravím vám: Budete-li se obřezá- Gal 5 vati, Kristus vám nic neprospěje. Odloučení jste od Krista, kteří hledáte ospravedlnění v Zákoně; vypadli jste z milosti. My očekáváme ospravedlnění skrze Ducha z víry. V Kristu Ježíši totiž ani obřezanost nic neplatí ani neobřezanost, ale víra, která skrze lásku působí.

Běželi jste dobře.*) Kdo vám překazil, abyste pravdy neposlouchali? Ten návod není z Boha, jenž vás povolal! Důvěřuji ve vás, že nebudete smýšleti jinak. A kdo vás mate, ponese svůj soud!»

Obhájiv takto svoje apoštolství a svůj poměr k Zákonu, připojuje některá napomenutí: »Ke svobodě byli jste, bratří, povoláni, ale nezneužívejte svobody. Žijte podle

*) Svatý Pavel rád se vrací v obrazné mluvě své k běhu o závod a přirovnává jej k životu lidskému.

Ducha, a žádostí těla nevykonáte. Ti, kteří jsou Kristovi, ukřižovali tělo své i s vášněmi a žádostmi. Žijeme-li tedy duchem, ducha také následujeme!

Nebud'me marné chvály žádostivi a nezávid'me jedni druhým.

Gal 6 Bratří, jestliže by někdo v přenáhlení byl i stržen k nějakému poklesku, vy, kteří jste duchovní, napravujte takového v duchu mírnosti, hled' však každý sám na sebe, abys také ty nebyl pokoušen. Neste břemena jeden druhého a tak naplníte zákon Kristův. Nebud'te na omylu, Bůh nenechá se posmívat, neboť co kdo bude sít, to bude i žít. Kdo totiž rozsévá na svém těle, z těla také bude klidit záhubu; kdo však rozsévá na duchu, z ducha bude klidit život věčný. Dobré pak činnme bez ustání, neboť časem svým budeme sklízeti, neochabneme-li. Nuže, pokud máme čas, činnme dobré všem, zvláště souvěrcům!«

A končí: »Budoucne nikdo mi nepřidělávej obtíží, neboť já nosím jizvy Pána Ježíše na svém těle. (Myslí tu jizvy po ranách, které utrpěl pro Krista. Jako by řekl: Nepřidělávejte mi soužení, vždyť mám dosti toho, co jsem už vytrpěl). Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s vámi!«

*

Meškaje v Efesu, neomezoval se svatý Pavel ve své činnosti apoštolské pouze na Efes, ale kázal i v jiných místech provincie a zakládal tam křesťanské obce. Při tom mu byli nápomocni jeho žáci i jiní. Třeba tu zvláště jmenovati obec v Kolosech, jež byla založena Epafrou, žákem Pavlovým.

Kol 1 a 4

Sk 19 A tak všichni, kdo přebývali v Asii (asijské provincii), uslyšeli slovo Páně, Židé i pohané. Také divy neobyčejné činil Bůh skrze ruce Pavlovy, takže i na nemocné přenášeli části jeho šatu, a tím nemoci od nich odstupovaly a duchové zlí je opouštěli.

Pokusili se však i někteří z potulných zaklínačů židovských nad těmi, kteří byli posedlí duchy zlými, vzývati jméno Pána Ježíše říkajíce: »Zaklínám vás ve jménu Ježíše, kterého hlásá Pavel.« Bylo to sedm synů jakéhosi Skevy, židovského velekněze, kteří to činili. Ale duch zlý odpovídaje řekl jim: »Ježíše znám i o Pavlovi vím, ale kdo jste vy?« A vrhnuv se na ně ten člověk, ve kterém byl duch zlý, přemohl dva z nich, oni pak nazí a zranění utekli. To vešlo ve známost všem, kteří přebývali v Efesu, Židům i pohanům. I připadla bázeň na ně na všechny a bylo velebeno jméno Pána Ježíše. Také mnozí z věřících přicházeli a vyznávali upřímně skutky své. Mnozí pak z těch, kteří se byli zabývali věcmi pověrečnými, snesli knihy, pojednávající o tom, a spálili je přede všemi. Tak mocně rostlo a sílilo slovo Boží.

Ale mimořádné úspěchy, kterých se svatý Pavel v Efesu dodělal, byly vykoupeny útrapami všeho druhu. V řeči k starším efeským — jak o tom bude níže vypravováno —
 mluvil o zkouškách, které se mu přihodily v Efesu »z úkladů židovských«. Na tato protivenství naráží Apoštol také v prvním listu ke Korintským, který byl psán v Efesu: »Dvěře se mi tu otevřely veliké, odpůrců však je mnoho.«
 A na jiném místě téhož listu praví, že mu bylo v Efesu »bojovati se šelmami«.

Sk 20

I Kor 16

I Kor 15

*

Byla pak to nejen práce tělesná, kterou si dobýval chléb, aby nikomu nebyl na obtíž, a vysilující práce apoštolská, ztížená nepřátelstvím Židů, ale doléhaly na něho i mnohé a velké starosti.

Dostal tehdy nemilé zprávy o poměrech v křesťanské obci korintské. Především že se tam tvoří strany; někteří že staví proti němu Apolla, který po něm v Korintě působil

Str. 472

a jehož výmluvnost je uchvacovala,*) jiní Petra jako hlavu apoštolského sboru, dávající přednost judaistům, kteří k nim rovněž přišli po odchodu Pavlově. Dосlechl se také o pohoršlivém životě jednoho z tamních bratří i o tom, že mají mezi sebou spory a předkládají je soudům pohan-ským a že se v život jejich vloudil i lecjaký jiný nešvar, který se pomalu stává zvykem.

Na jaře r. 57 Svatý Pavel neotálí a píše jim.

I Kor 1 »Pavel, apoštol Ježíše Krista, církvi Boží, která je v Korintě: Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

Zapřisahám vás, bratří, při jménu Pána našeho, aby nebylo mezi vámi roztržek, ale abyste byli pevní v jedno-
stejném smýšlení. Bylo mi totiž oznámeno, že říkáte jeden: »Já jsem Pavlův«, druhý: »Já jsem Apollův«, třetí: »Já jsem Petrův«. — Což je Kristus rozdělen? Byl Pavel ukřižován za vás? Aneb byli jste pokřtěni ve jméno Pav-lovo? A když jeden říká »Já jsem Pavlův«, druhý »Já jsem

*) Svatý Pavel nekázal učeně ani nehledal krásných slov, řeči jeho nebyly sestaveny podle pravidel rétoriky. »Kristus neposlal mě,« praví v prvním listu ke Korintským (I Kor 1), »kázati evangelium moudrostí slovní, aby se nezmařil jeho kříž« (to jest aby se obrácení pohanů nepřičítalo Pavlově výmluvnosti, nýbrž moci božské, záslu-hám Krista ukřižovaného). A tamže o něco dále (I Kor 2): »Přišel jsem k vám, bratří, zvěstuje vám evangelium nikoli se vznešeností slova nebo moudrosti, neboť jsem usoudil, že nevím mezi vámi nic jiného nežli Krista, a to ukřižovaného.« Také jeho řečtina, kterou kázal, nebyla klasická, ale taková, jakou lid mluvil. I řečtina jeho listů je toho druhu. On totiž nenabyl svého vzdělání — a dlužno říci, že jeho vzdělání bylo veliké — v řeckých školách, nýbrž u učitelů židovských, zvláště u slavného Gamaliela, tedy v jazyce hebrejském (aramském), ač duševní jeho obzory povšechnou vzdělaností řeckou ku podivu byly rozšířeny. Ale řeč jeho, sice prostá, byla vpravdě strhující. Láska totiž, kterou planulo srdce jeho ke Kristu, projevovala se živelně v prostých jeho slovech a zapalovala srdce jiná, podmaňo-vala duše. V tom a v krajně obětavé a neumdlévající práci jeho, pro-vážené požeňnáním nebe, spočívá tajemství jeho úspěchů v šíření evangelia.

Apollův«, nejste lidé tělesní? Co je Apollo a co je Pavel? Jsou to služebníci Kristovi, každý podle míry, jak mu dal Pán: Já jsem sázel, Apollo zaléval, ale Bůh dal vzrůst. Ten, kdo sází, nic není, a kdo zalévá, nic není; jediný, na němž všechno záleží, je Bůh, který dává vzrůst. My jsme spolupracovníci Boží, vy pak jste Boží role, Boží stavba. Já podle milosti Boží mně dané položil jsem základ; jiný na něm staví. A nikdo nemůže položití základ jiný mimo ten, který je položen, a tím jest Ježíš Kristus. Proto nechlub se nikdo lidmi, neboť všechno je vaše, ať Pavel, neb Apollo, nebo Petr; všechno je vaše, vy pak jste Kristovi.» I Kor 3

Tak jadrnými slovy dovedl Apoštol odsouditi nejednotnost jejich. Zakončuje však své rozhorlení mírně: »Nepíši vám to, abych vás zahanbil, ale abych vás napomenul jako své milované děti, neboť i kdybyste měli na tisíce vychovatelů, přec máte jen jednoho otce. A tím jsem já, který jsem vás skrze evangelium zplodil v Kristu Ježíši. Prosim vás tedy, buďte následovníky mými, jakož i já jsem Kristovým.« I Kor 4

Potom přistupuje, v spravedlivém hněvu, k záležitosti toho z korintských bratrů, který podle došlé zprávy žil manželsky se svojí macechou. »Vůbec je slyšeti o smilství mezi vámi, a to smilství takovém, jakého není ani mezi pohany. A vy se proto nermoutíte a nevyhloučíte ze svého středu vinníka.« Právě, že usoudil, když se o tom dověděl, potrestati provinilce úplným oddělením od těla církve a vydáním satanu. Ale zmírnil přece svou přísnost. Byl právě čas velikonoční, kdy Židé po osm dní jedli toliko přesný, to jest nekvašený chléb, odstranivše ze svých domácností každou i sebemenší částku chleba kvašeného. A tak jim domlouvá: »Také vy buďte nekvašení, nebo Kristus, náš velikonoční beránek, byl obětován. Odstraňte kvas starý, kvas špatnosti, a vyobcujte zprostřed sebe toho nešlechtníka.« I Kor 5

»A máte-li soudy mezi sebou«, praví dále, »ustanovte si I Kor 6

jako soudce ty, kdo jsou v církvi vaší. K zahanbení vám to pravím. Což není mezi vámi nikoho moudrého, který by mohl rozsouditi mezi bratrem a bratrem? Bratr s bratrem se soudí, a to před nevěřícími! Již to věru je chyba, že máte soudy mezi sebou. Proč raději křivdy nesnášíte? Proč raději škody netrpíte? Ale vy raději činíte křivdy a působíte škody, a to bratřím! Nevíte, že nespravedliví království nebeského neobdrží?»

- I Kor 11 »Dále slyším,« stěžuje si Apoštol, »že když se scházíte k slavení večere Páně, někdo požívá napřed svou večeří a pije až nad míru. Tak zahanbujete ty, kteří nic nemají.«
- Str. 437 V prvních dobách církve, jak už bylo řečeno, spojovali s večeří Páně (lámáním chleba) také hostinu, k níž přinášel každý něco podle své možnosti a jíž se účastnili stejně všichni, bohatí i chudí. Měla tak býti pěstována vzájemná láska všech bratří, bez rozdílu. Proto se hostině té říkalo hody lásky (agapy). Obvyčejně se konala až po lámání chleba. Ale za nepřítomnosti Apoštolovy vloudil se v to výše zmíněný zlořád. Svatý Pavel to odsuzuje a Korintské kárá. Píše: »Co mám říci vám za to? Mám vás chválit? Ne, nechválím.« Ale změniv tón řeči, důvěrně a tklivě připomíná jim poslední večeří Páně. »Já jsem přijal od Pána, co jsem též podal vám, totiž že Pán Ježíš tu noc, ve které byl zrazen, vzal chléb a díky učiniv rozlámal jej a řekl: Toto jest tělo mé, které se za vás vydává; to číňte na mou památku. Taktéž vzal kalich po jídle a řekl: Tento kalich jest nová úmluva potvrzená mou krví; to číňte, kolikrátkoli jej pítí budete, na mou památku.« K těmto slovům, uvedeným takřka bez úchytky, jak jsou v evangeliích, přidává Pavel: »Kdykoli tedy jíte chléb tento a pijete kalich, smrt Páně zvěstujete, dokud nepřijde.*) Zkus však každý sám sebe a tak z toho chleba jez a z kalicha pij, neboť kdo jí a pije

*) Smrt Páně zvěstujete, to jest představujete, nekrvavě obnovujete krvavou obětí na kříži. A to se bude dít, dokud Pán nepřijde k soudu.

nehodně, odsouzení sobě jí a pije, jelikož nerozeznává těla Páně,« (to jest jelikož nečiní rozdílu mezi pokrmem obyčejným a pokrmem svátostným, jenž jest tělo Páně). Smysl jeho slov: Jak vy si počínáte před večeří Páně, to není hodnou přípravou k ní. Vždyť chléb svátostný a víno jsou tělo Kristovo a krev jeho! Kdo je přijímá nehodně, zneuctívá svatou, božskou věc, dopouští se svatokrádeže a zavíňuje si odsouzení.

Tedy, v počátcích církve, dostávalo se podle slibu Páně Str. 433 mimořádných darů Ducha svatého také mnohým z věřících, jednomu toho, jinému onoho. Kdo takový dar obdržel, měl ho užívat ku prospěchu jiných. V Korintě však počali záhy těchto darů zneužívat. Užívali jich k vlastní chloubě, měli za vzácnější ty, které budily podivení a úžas, a jen po těch toužili. Chybu tu hledí svatý apoštol odstraniti poučením: »O duchovních darech nechci, bratří, abyste byli v nevědomosti. Jsou dary rozličné, ale tentýž Duch; a rozličné jsou služby, ale tentýž Pán, a rozličné jsou působnosti, ale tentýž Bůh, který působí to všechno ve všech. Každému však dává se zjevení Ducha k prospěchu církve. Jednomu totiž dostává se daru moudrosti, jinému daru poznání,*) jinému daru uzdravování, jinému prorokování, jinému dar rozličných jazyků. To všechno působí jeden a týž Duch, rozděluje každému, jak chce. Mohou snad všichni být apoštoly? Všichni proroky? Všichni učitelé? Horlete však o dary ještě lepší, než jsou tyto, a já vám ukáži cestu k nim:

Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, lásky však I Kor 13 neměl, byl bych jako měď zvučící a jako zvonec znějící. A kdybych měl dar proroctví a znal všechna tajemství a veškerou vědu, a kdybych měl všechnu víru, takže bych hory přenášel, lásky však kdybych neměl, ničím bych nebyl. A kdybych rozdal na pokrmy chudých veškeren statek svůj

*) Dar poznání — schopnost vykládati křesťanské pravdy způsobem každému přístupným.

a vydal tělo své k spálení, lásky však kdybych neměl, nic by mi to neprospělo. Láska je shovívavá, dobrotivá; láska nezávidí, nechlubí se, nenadýmá se, není ctižádostivá, nehledá svého prospěchu, nikdy nezatrpkne, nemyslí na zlé, neraduje se z nepravosti, ale raduje se s pravdou; všecko snáší, všemu věří, všeho se naděje, všecko přetrpívá.

Dary proroctví, jazyků, poznání mohou přestat; víra, naděje, láska, tyto tři, však zůstávají; ale největší z nich je láska.«

I Kor 16 Potom ještě vyzývá svatý Pavel korintské věřící, aby
Str. 458 vykonali sbírku pro mateřskou obec křesťanskou v Jerusalemě. »Učňte i vy, jak jsem nařídil církvím galatským. Vždy v neděli každý z vás u sebe ukládej a schovávej, co bude moci.«

V závěru praví: »Přijdu k vám, až projdu Makedonii. Makedonii toliko projdu, u vás však pobudu neb i přezimuji. Potom mě doprovodíte, kamkoli bych šel. V Efesu se zdržím až do letnic.

Bděte, pevně stůjte ve víře a zmužile si počínejte; všecko vaše konání děj se v lásce!

Pozdravují vás církve asijské. Pozdravují vás v Pánu mnohokrát Akvila a Priscilla s církví v jejich domě, u nichž jsem i pohostinnu. Pozdravte se vespolek políbením svatým. Pozdravení rukou mojí, Pavlovou. *) Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s vámi!«

Odevzdáváje tento list do rukou Titových a pověřuje ho správným dodáním, umiňoval si Apoštol, jak se i v listu samém o tom zmínil, že se brzy sám vypraví do Makedonie a odtud do Korinta. Byl by tam rád osobně vykonat, čeho by snad nebylo dosaženo listem. Makedonii a Řecko zamýšlel

*) Svatý Pavel listy svoje nepsal, ale diktoval. Proč nepsal sám? Tkaní krycích látek stanových vyžadovalo příliš velké námahy, zvláště pravé ruky, která se stávala dlouhotrvající tou každodenní prací tuze těžkou k psaní, prsty byly téměř neohebné. Jen někdy připsal něco málo vlastní rukou, a pak to bylo velikým písmem. Gal 6.

navštívit také proto, aby přivedl ke konci sbírky pro chudé křesťany v Jerusalemě. Chtěl tím mimo pomoc chudým bratřím utužit také pouto lásky mezi křesťany ze židovství a křesťany z pohanství, pouto, jež snažili se judaisté přetrhnouti. Proto měl v úmyslu odevzdati peníze z těch sbírek v Jerusalemě sám a přivésti tam s sebou zástupce křesťanských obcí, které byly jeho přičiněním v pohanském světě založeny. Z Jerusalema pak zamýšlel odebrati se do Říma. »Až tam (v Jerusalemě) pobudu, musím uzříti také Řím.« Sk 19

*

Zatím tedy hodlal zůstat v Efesu až do letnic. Byl však donucen svou činnost v tomto městě skončiti předčasně. Příčinou byla bouře, která tam vznikla proti němu.

Jeden stříbrník totiž, jménem Demetrius, který dělal ze stříbra malé napodobeniny efeského chrámu bohyně Diany (Artemidy)*) a poskytoval tím dobrý výdělek umělcům a řemeslníkům, svolal je i výrobce sošek bohyně a jal se k nim takto mluvit: »Muži, vy víte, že nás naše zaměstnání živí, a vidíte i slyšíte, že ten Pavel nejen v Efesu, ale téměř v celé Asii**) přemlouváním odvrátil mnoho lidu říká: ›To nejsou bohové, kteří se zhotovují rukama.‹ I jest nebezpečí, nejen aby neupadl tento náš obor práce, nýbrž aby se také nestalo, že by za nic nebyl pokládán chrám veliké bohyně Diany, aby nezanikla velebnost její, kterou přece ctí celá Asie i okrsek zemský.«

V efeském chrámu Dianině, který byl vystavěn společným nákladem řeckých měst v Malé Asii a nádherně vyzdoben, uchovávána byla socha bohyně té a bájilo se o ní, že spadla s nebe. Pro poutníky, kteří z blízka i z daleka do Efesu přicházeli, aby se bohyni klaněli, byly zhotovovány

*) Řecká Artemis, u Římanů Diana, byla bohyně měsíce, lovu a vodních pramenů. Artemis efeská byla vlastně zcela odlišná od řecké, jsouc bohyní plodnosti, plodivé síly, ale Řekové přistěhovalí na půdu asijskou přijali ji a ztotožnili se svou bohyní Artemidou.

**) Míneš tu Asie prokonsulární.

domácími umělci a řemeslníky maličké modely Dianina chrámu. Dělal se z pálené hlíny, z mramoru, ze stříbra i ze zlata. Poutníci jednak dávali je chrámu jako oběť, jednak si je odnášeli domů na památku. Když se však kázáním svatého Pavla odvracel lid od pohanského kultu, »od bohů zhotovených lidskýma rukama«, a křesťanství se v Efesu a v okolí ujalo a slibně rozvíjelo, ubylo příjmu z prodeje těch věcí. Tu tedy svolal Demetrius všechny svého řemesla k poradě, co by se mělo podniknouti, aby tomu bylo dále zabráněno.

Vyslechnuvše řeč jeho, rozpálili se hněvem a křičeli: »Veliká jest Diana Efeských!« I naplnilo se město zmatkem a hnali se všichni do divadla, jež obvykle sloužilo k shromažďování lidu. Dva průvodci Pavlovi, Makedoňané Kajus a Aristarch, s kterými se dav cestou setkal a poznal v nich druhy hlasatele nové víry, byli uchopeni a spoluvedeni. — (II Kor 1) Pavel sám vyvázl smrti, jak se zdá, jen zázkasem Boží ochrany. Podobá se, že při této příležitosti vydali Akvila a Priska svůj život v nebezpečí, aby zachránili Pavlův.*) — V divadle křičeli jedni to, jiní ono, neboť shromáždění bylo zmatené a většina nevěděla, proč se sešli. Pavel chtěl tam vejít, učedníci však nedopustili. Ale i někteří z náčelníků města, jsouce mu nakloněni, poslali k němu, aby se do divadla nevydával.

Vrcholilo nebezpečí, že rozkacený zástup zle naloží s křesťany. Židé pak v té směsici přítomní počali se lekati, že budou spolupostížení. Postrčili proto davem kupředu svého souvěrce, jakého Alexandra, asi obratného řečníka, aby je zachránil vysvětlením, že oni, Židé, jsou zcela odlišni od křesťanů, úplně jim cizí. Když se však chtěl Alexander ujmouti slova a podle zvyku starověkého vztáhl ruku na znamení, že chce mluvit, tu přítomní spustili řev ještě

*) Možná tak souditi ze slov sv. Pavla v listu k Římanům, později psaném: »Pozdravujte Prisku a Akvilu, kteří pro život můj nasadili hrdlo své.« Řím 16.

větší a z toho se stále a stále ozývalo: »Veliká jest Diana Efeských!« A to trvalo celé dvě hodiny.

Pojednou, když už únava zmirňovala rozčilení, objevil se před nimi městský úředník, který, jsa prostředníkem mezi vládními činiteli římskými a domácí správou města, obvykle shromážděním lidu předsedal, důležitá tedy veřejná osobnost. Ve chvíli nastal klid. A on jal se mluvit: »Muži efeští, kdo je z lidí, jenž by nevěděl, že Efes je strážcem chrámu veliké Diany a jejího obrazu, spadlého s nebe? Poněvadž tedy o tom nemůže býti sporu, je potřebí, abyste zachovali klid a nečinili nic ukvapeně. Tito muži, které jste přivedli, ani se nerouhali bohyni, ani neoloupili její chrám. Jestliže tedy Demetrius a s ním spojení umělci mají proti někomu něco, ať podají žalobu; k tomu jsou veřejné soudy a prokonsulové. Žádáte-li však něco jiného, budiž to vyřízeno v shromáždění zákonitěm. Vždyť upadáme v nebezpečí, že budeme pro dnešní den obžalováni z povstání!« A to povědév, rozpustil shromáždění.

*

Po tom, co se stalo, nemohl Apoštol v Efesu déle zůstat. Sk 20
Povolal tedy k sobě učedníky, napomenul je k setrvání a rozloučiv se s nimi odcházel do Troady, pracovat o další výstavbě tamní křesťanské obce, kterou byl na své druhé cestě založil. Okolnosti byly tomu příznivé; »dveře mu tam byly otevřeny v Pánu«. Ale byl beze zpráv z Korinta, a neměl v sobě proto klidu. Titus, jehož doufal vracejícího se z Řecka v Troadě nalézti a od něhož se chtěl dovědět, jak byl v Korintě přijat jeho list a jaký měl účinek, nepřicházel. Nemoha se ho dočkati, šel mu vstříc do Makedonie. Jeho starosti ho tam provázely a utrpení všeho druhu doléhalo. »Zevně boje, uvnitř strachy.« Il Kor 2

Konečně se dočkal. »Ten, který těší ponížené, Bůh, potěšil jej příchodem Titovým.« A když mu Titus vypravoval, jak Korintští po něm touží, ještě více se zaradoval. Od něho se Il Kor 7

dále dověděl, jak ho Korintšané pěkně přijali, jak ho byli poslušni, že vyloučili ze svého středu veřejného hříšníka, který od té chvíle, zanechav pohoršlivého života, zahánbením a kajícíností se stravuje, a že se napravili v tom, co jim vytýkal Apoštolův list. Ale sbírky pro křesťany jerusalemské prý dosud provedeny nebyly. Také se dověděl, že někteří, horšíce se na něj pro jeho list, dopřávají sluchu judaistům, a ti že hledí všelijakými pomluvami podkopati apoštolskou jeho autoritu.

Podzimr.57 Pod dojmem těchto zpráv Titových psal svatý Pavel Korintským ihned, nejspíše ve Filipech, druhý svůj list.

Po obvyklém začátku, jak vůbec bývalo zvykem ve starověku, kdo píše a komu píše, praví v něm :

- II Kor 1 »Nechceme, bratří, abyste nevěděli o soužení, které nás potkalo v Asii, že jsme totiž nesmírně, nad svoji sílu, byli postiženi, takže jsme ztratili naději i o životě. Ale Bůh, křisitel mrtvých, vytrhl nás z nebezpečí smrti.« Potom dotýká se Apoštol ještě toho, že byl s nimi dříve nespokojen,
- II Kor 2 ale činí tak již bez hořkosti: »Nepsal jsem vám,« praví, »abych vás zarmoutil, nýbrž abyste poznali velikou moji lásku k vám.« A aby jim udělal radost, svoluje, ba vyzývá, aby zase přijali, a to s láskou, do svého společenství toho, jež byl rozkázal vyloučiti.

Ale potom hned odmítá pomluvu, že sám sebe doporučuje a chválí.

- II Kor 3 »Potřebujeme jako někteří doporučovacích listů k vám nebo od vás? Listem naším jste vy, vepsaným v srdce naše. Znájí jej a čtou všichni lidé. Jste listem Kristovým, zhotoveným od nás a napsaným nikoliv inkoustem, ale Duchem Boha živého, ne na deskách kamenných, ale na deskách srdce.

Sami ze sebe bychom ovšem nebyli k ničemu způsobili, ale způsobilost naše jest z Boha. Ten nás uzpůsobil k tomu, abychom byli služebníky Zákona Nového, nikoliv litery, nýbrž Ducha, neboť litera zabíjí, ale duch oživuje. A jestliže

služba smrti (to jest zákon na Sinaji) literami vrytá na kamenech byla v slávě, takže synové Izraelovi nemohli pohleděti ve tvář Mojžíšovu pro záři jeho obličeje, kterak Str. 92 nebude víc ještě ve slávě služba ducha, (to jest zákon Kristův)? Proto si počínáme zcela nebojácně a nebereme si roušky, jako si kladl Mojžíš roušku na svou tvář. Kde je Duch Páně, tam je i svoboda.*)

Odmítá i další pomluvu, pomluvu nemůžnosti. »Já, II Kor 10 Pavel, jsem prý pokorný jsa mezi vámi, ale jsa vzdálen, odvažuji se na vás. Prosím vás však, abych, až budu u vás, nemusil vystoupiti proti jistým lidem, kteří se o mně domnívají, že žiji jen podle těla. Žiji pravda v těle, ale zbroj mého bojování není tělesná a proto slabá, nýbrž duchovní a proto mocná ke zboření hradeb: bořím myšlenky mudrácké a vše, co se povyšuje proti poznání Boha, jímám všelikou mysl v poslušnosti Kristovo a jsem hotov potrestati každou neposlušnost.«

K těm z Korintských, kdo popřávají sluchu judaistům, II Kor 11 »apoštolům falešným, pracovníkům podvodným«, obrací se slovy: »Vy, kteří jste moudří, snášíte rádi pošetilce. Snášíte, když vás tací v porobu vrhají, když vás sžírají, když si vás podmaňují, když se nad vás vypínají, když vás v tvář bijí.«

V dalším pak dovozuje, že nikterak nestojí za svými odpůrci, ale že nad ně vyniká. »Nikdo mě neměj za nemoudrého; pakli přece, i jako nemoudrého mě přijměte, abych já se také trochu pochlubil. Co řeknu, nebude podle Pána, ale jako v nemoudrosti. V čem se oni chlubí, v tom osměluji se chlubiti já také. Hebreji jsou? Já také. Izraelity jsou? Já také. Potomstvem Abrahamovým jsou? Já také. Služebníky Kristovými jsou? Jako nesmyslný pravím: Já více. V tram-

*) Smysl: Nepotřebuje žádného listu doporučovacího. Tím je mu sama křesťanská obec korintská, kterou založil. A apoštolský úřad novozákonní, k němuž jej Bůh povolal a uzpůsobil, je tak vznešený, že má býti konán svobodně a nebojácně. A on jej tak vykonává.

potách ustavičně, ve vězeních přehojně, v ranách nadmíru, v nebezpečí smrti častokrát. Od Židů pětkrát jsem dostal čtyřicet ran bez jedné,*) třikrát jsem byl metlami mrskán, jednou jsem byl kamenován, třikrát se se mnou ztroskotala loď, noc a den jsem tonul v moři. Na cestách často, v nebezpečenstvích na řekách, v nebezpečenstvích od lotrů, v nebezpečenstvích od lidí svého národa, v nebezpečenstvích od pohanů, v nebezpečenstvích v městě, v nebezpečenstvích na poušti, v nebezpečenstvích na moři, v nebezpečenstvích mezi falešnými bratry.***) — V práci a námaze, v nočních bděních často, o hladu a žízni, v postech často, v zimě a nahotě. K tomu přistupuje mimo jiné denní nával ke mně, péče o všechny církve. Kdo je sláb, abych já nebyl sláb s ním? Kdo se pohoršuje, abych já nehořel? — Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, který jest veleben na věky, ví, že nelžu. — Mám-li se chlubit — prospěšno to ovšem není — přijdu k viděním a zjevením Páně. Zním člověka-křesťana, který byl před čtrnácti roky vtržen až do třetího nebe***) — zdali v těle aneb kromě těla, nevím; Bůh to ví. — A vím o tom člověku, že byl vtržen do ráje a slyšel slova nevypravitelná, kterých nepřísluší člověku mluvit. Takovýmto člověkem se budu chlubit, sám sebou však nebudu se chlubit, leč jen svými slabostmi, aby síla Kristova ve mně přebývala. Proto si libuji ve svých slabostech, v příkořích, v nedostacích, v pronásledováních, v úzkostech pro Krista; nebo když jsem sláb, tehda jsem silný.

*) Obvyklý počet ran při tělesných trestech, jako u nás býval kdysi ustálený počet pětadvaceti ran.

**) Z tohoto výčtu rozličných útrap Apoštolových jest viděti, že životopis jeho, jak si jej sestavujeme z vypravování Lukášova v knize »Skutky apoštolské« a z jeho listů, je příliš stručný a nijak nepodává úplný obraz jeho života.

***) Tu míní Apoštol sebe. Tohoto tajemného vytržení se mu dostalo někdy před nastoupením jeho apoštolských cest do světa pohan-ského.

Takto mluvě, stal jsem se nemoudrým. Ale vy jste mě k tomu donutili.«

V záležitosti sbírek píše:

»Oznamujeme vám, bratří, jak v církvích makedonských II Kor 8 při všem soužení, které na ně přišlo, z převeliké jejich chudoby vyrostlo bohatství jejich dobrosrdečnosti. Neboť podle sil svých — dosvědčuji to — i nad síly své odevzdali dar pro věřící ze sbírky své. Tak sami sebe dali napřed Pánu a potom i nám.

Hled'te, abyste také vy oplývali v tomto díle lásky, jako ve všem oplýváte: ve víře a ve vši snaze dobré i ve své lásce k nám. Nepravím to jako příkazem, ale že chci zkusiti pravost lásky vaší. Proto jsem vyzval Tita, aby, jak započal, tak i dokonál u vás to dílo. A Titus vyzvání moje přijal a rád k vám odchází. Přijměte ho tedy s láskou a podejte tak důkaz, že se vámi před církvemi honosím právem.

Každý dej tak, jak mu srdce káže, ne nerad a jako II Kor 9 z donucení, neboť veselého dárce miluje Bůh.«

List svůj uzavírá Pavel slovy: »Žijte, bratří, v pokoji, II Kor 13 a Bůh pokoje a lásky bude s vámi. Pozdravte se vespolek políbením svatým. Pozdravují vás všichni věřící. Milost Pána našeho Ježíše Krista a láska Boží a společenství Ducha svatého budiž se všemi vámi!«

*

Prošed pak krajiny makedonské a napomenuv věřící Sk 20 řečí mnohou, přišel do Řecka. Tam pobyl tři měsíce.

Za tohoto pobytu v Řecku, a to v Korintě, poslal Apoštol R. 58 list křesťanské obci v Římě, založené od svatého Petra. *) Příležitostí k odeslání listu bylo sv. Pavlovi, že se tehdy právě chystala do Říma Fébe, jáhenka církevní obce kenchrejské**) u Korinta. Psal jim:

*) Sv. Petr přišel do Říma, když byl zázračně vysvobozen ze žaláře pod Herodem Agripou I. roku 42. Viz str. 452.

**) Kenchreje, přístav korintský, byly jako předměstím Korintu.

Řím 1 »Pavel, služebník Ježíše Krista, povoláný apoštol, vyvolený ke kázání evangelia Božího, všem věřícím, kteří jsou v Římě: Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána našeho Ježíše Krista.

Nejprve děkuji Bohu svému za vás, že se víra vaše rozhláší po celém světě. Svědkem je mi Bůh, jehož službě celou duší jsem oddán, hlásáje evangelium o Synu jeho, že neustále myslím na vás. Toužím vás uvidět, abych se mohl s vámi sdělit o nějakou milost duchovní k vašemu utvrzení a abych se spolu povzbudil s vámi vírou nám společnou. Častokráte již jsem si umíňoval, bratří, přijít k vám, abych měl také o vás zásluhu jako o jiné národy. Jsemť vázán kázati Řekům i Neřekům, moudrým i nemoudrým. Vždyť je evangelium ke spáse pro každého, pro Žida i pro pohana. Ale nemohl jsem dosud kázati evangelium také vám, kteří jste v Římě.«

Řím 5-7 V dalším praví sv. Pavel, že všem je třeba ospravedlnění, pohanům i Židům, a ospravedlnění toho že se nedostává ani Židům zachováváním zákona mojišského, ani pohanům držením se zákona přirozeného, ale že Bůh je dává každému skrze víru v Ježíše Krista, pro jeho obětní smrt na kříži.

A pokračuje: »Jsouce ospravedlnění z víry v Ježíše Krista, honosíme se nadějí ve slávu nebeskou, jsme osvobozeni od poroby hříchu, svobodni od Zákona a Duch Boží přebývá v nás. A je-li Bůh s námi, kdo proti nám? Ten, kterýž ani vlastního Syna neušetřil, ale za nás všechny ho vydal, — kterak i s ním nedá nám všeho? Kristus za nás umřel i z mrtvých vstal a jsa na pravici Boží přimlouvá se za nás. A proto, kdo nás odloučí od lásky Kristovy? Soužení nebo úzkost nebo hlad nebo nahota nebo nebezpečství nebo pronásledování nebo meč? Jsem jist, že ani život ani smrt ani žádné stvoření nebude nás moci odloučiti od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, Pánu našem.

Řím 12 Proto napomínám vás, bratří, pro milosrdenství Boží,

abyste vydali tělo své v oběť živou, svatou, Bohu libou, aby to bylo duchovní bohoslužbou vaší. A nepřizpůsobujte se tomuto světu, ale přeměňujte se obnovou mysli své. Skrze milost mi danou pravím každému, kdo jest mezi vámi, aby nemyslel o sobě více, než sluší mysliti, ale aby myslel skromně, a to dle toho, jak Bůh každému udělil. Kdo má dar proroctví, užívej ho, kdo má dar vyučování, zabývej se vyučováním, kdo jest představeným, buď jím s pečlivostí, kdo činí milosrdenství, čiň je s veselím.

Lásku mějte neličenou, nenávidíce zlého a přidržující se toho, co je dobré. Duchem buďte vroucí, sloužící Pánu; v naději se radujte, v soužení buďte trpělivi, na modlitbě vytrvali; s věřícími v potřebách jejich se sdílejte, pohostinství ochotně prokazujte. Dobrořečte těm, kteří vás pronásledují; dobrořečte a nezlořečte. Radujte se s radujícími a plačte s plačícími. Nevyvyšujte se smýšlením jeden nad druhého, ale sklánějte se k nízkým. Nikomu neoplácejte zlé zlým. Možno-li, pokud je na vás, mějte pokoj se všemi lidmi. Nemstěte se, miláčkové, ale dejte místo hněvu Božímu, neboť je psáno: »Mně patří pomsta, já odplatím, praví Hospodin.« Avšak »lačni-li nepřítel tvůj, nakrm ho; žízní-li, dej mu píti, neboť to čině uhlí žhavé shrneš na hlavu jeho.« Nedej se přemoci zlému, ale přemáhej zlé dobrým.

V Mž 32

Přs 25

Každý buď poddán mocnostem vyšším, neboť není mocnosti leč od Boha, a ty, které jsou, od Boha zřízeny jsou. Proto kdo se protiví mocnosti, zřízení Božímu se protiví. Chceš se nebát mocnosti? Činíš-li zlé, boj se, neboť ne nadarmo nosí meč. A dávejte všem, čím jste povinni: Komu patří daň, tomu dávejte daň; komu clo, tomu clo; komu bázeň, tomu bázeň; komu čest, tomu čest.

Řím 13

Nikomu nezůstávejte nic dlužni, leč abyste se milovali vespolek, neboť kdo miluje bližního, vyplnil zákon. Příkázání zajisté »nesesmilníš, nezabiješ, nepokradeš, nepromluvíš křivého svědectví, nepožádáš,« a je-li které při-

kázání jiné, zahrnují se v tomto: »Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.«

Řím 15 Ke konci píše: »Nemám již, bratří moji, místa v těchto krajinách. Přijdu tedy k vám a od vás půjdu do Španěl. Doufám, že budu od vás tam doprovázen, když vás dříve poněkud užiji. Nyní však jdu do Jerusalema ve službě věřících. Vidělo se totiž Makedonským a Řekům uspořádati sbírku pro chudé věřící v Jerusalemě. Jsouť jejich dlužníky! Stali se účastnými duchovních statků jejich a jsou proto povinni posloužiti jim za to statky hmotnými. Až to tedy vykonám, až jim dar odevzdám, půjdu k vám a potom do Španělska. Prosím vás však, pomáhejte mi ve svých modlitbách, abych byl vysvobozen z nevěřících, kteří jsou v Judsku, a abych se pak dostal k vám a pookřál s vámi.

Řím 16 Poručím vám sestru naši Fébu, která jest jáhenkou církve kenchrejské, abyste ji přijali tak, jak je důstojno věřících, a abyste jí byli pomocní, v čemkoli by vás potřebovala, neboť ona také posloužila mnohým, i mně samému.

Str. 484 Pozdravujte Prisku a Akvilu, mé spolupracovníky, kteří pro život můj nasadili hrdlo své. (Ti se byli vrátili z Efesu do Říma, když Klaudiův rozkaz o vyhoštění Židů z Říma Str. 467 byl odvolán nebo přestal býti prováděn). A pozdravte se vespolek políbením svatým.

Pozdravuje vás můj spolupracovník Timothej a Kajus, hostitel můj i církve. Pozdravuje vás městský důchodní Str. 470 Erastus. Milost Pána našeho, Ježíše Krista, budiž se všemi vámi!«

*

Sk 20 V Korintě pobyl svatý Pavel, jak už bylo řečeno, tři měsíce. Právě-li o něm dále jeho životopisec »A tu Židé činili mu úklady, právě když se chtěl plaviti do Syrie«, můžeme si věc představit takto: Pavel byl již na tom, aby vstoupil na loď, která jej měla odvézt. Loď, chystající se k vyplutí, byla plná Židů, jedoucích do Jerusalema, slaviti

tam velikonoce. V poslední chvíli bylo však Apoštolovi důvěrně sděleno, že se mu stojí úklady. Co snadnějšího, než utratiti život nenáviděného spolucestujícího za dlouhé plavby, jako by se to stalo nešťastnou náhodou? O něco takového v těch dobách nebývala nouze.

Aby se vyhnul nebezpečí, volil svatý apoštol cestu oklikou přes Makedonii. Doprovázeli ho Sopater z Bereje, Aristarch a Sekundus z Thesaloniky, Kajus z Derbe a Timothej, z Asie prokonsulární pak Tychikus a jakýsi Trofimus. Tito průvodci Pavlovi nesli s sebou do Jerusalema výtěžek sbírky v zastoupení svých církví.*) V průvodu byl také Lukáš.

V Thesalonice, jak se zdá, vypravil Apoštol ze své družiny Tychika a Trofima po lodi do Troady, nejspíše proto, aby tam ukončili peněžité sbírky pro Jerusalema, a tam měli na něho čekati. S ostatními navštívil makedonské církve. Ve Filipech strávili velikonoce. Teprve potom vydali se do Troady.

V Troadě pobýli sedm dní. Když se tam v neděli obec věřících shromáždila k lámání chleba, Pavel, chtěje nazejtří odejít, promlouval k nim a protáhl řeč až do půlnoci. Bylo pak mnoho světel v hořejší síni, kde byli shromážděni. Jeden mládenec, jménem Eutychus, seděl při tom na okně, a poněvadž Pavel dlouho mluvil, byl spánkem přemožen a spadl s třetího patra. Byl zdvižen mrtev. Ale Pavel sestoupil a skloniv se k němu objal ho a řekl: »Nekormuťte se, neboť duše jeho jest v něm.« A vyšel nahoru lámal chléb, pojedl a mluvil ještě dlouho až do svítání. Potom odešel. Mládence pak přivedli živého a potěšili se nemálo.

Družina Pavlova vstoupila na loď a odplula do Assu. Tak jim nařídil Pavel, chtěje sám jíti po souši. Když se s nimi v Assu setkal, vzali jej na loď a odjeli do Mityleny,

*) Kajus z Derbe a Timothej z Lystry, měst lykaonských, zastupovali pravděpodobně ostatní kraje maloasijské mimo provincii (Asii prokonsulární).

odtud pluli k ostrovu Chiu, odtud k Samu a konečně se dostali do Miletu. Pavel si totiž umínil minouti Efes, aby netratil času v Asii. Pospíchal, aby, bude-li možno, byl o letnicích v Jerusalemě.

Z Miletu poslal Pavel do Efesu a povolal k sobě starší církve. Když k němu přišli, promlouval k nim: »Vy víte, kterak jsem byl s vámi dlouhý čas na této mojí cestě a že jsem sloužil Pánu s pokorou a se slzami i zkouškami, které mne stihly z úkladů židovských, kterak jsem nic neopominul z věcí pro vás užitečných a že jsem vás učil veřejně i po domech, zapřísahaje Židy i pohany, aby se k Bohu obrátili a uvěřili v Pána našeho Ježíše Krista. A nyní, hle, pudí mě to do Jerusalema, ač Duch svatý mi říká, že mě tam čekají okovy a soužení. Avšak nedbám toho, ani nepokládám život svůj za tak drahý, jen abych dokonale posluhování slovem, které jsem přijal od Pána. Já vím, že neuzříte již tváře mé, vy všichni, mezi nimiž jsem chodil, hlásaje království Boží. Proto dnes prohlašuji s důrazem, že jsem čist od krve všech,*) neboť jsem vám nic neopominul zvěstovati z toho, co se podle úradku Božího mělo státi a co se stalo pro spásu světa. Mějte pozor na sebe i na všecko stádce, ve kterém Duch svatý vás ustanovil představenými, abyste spravovali církev Boží, které si dobyl krví svou. Po mém odchodu vejdou mezi vás vlci draví, kteří nebudou šetřiti stádce. Proto bděte, majíce na paměti, že jsem po tři roky ve dne v noci nepřestával vás se slzami napomínati. A nyní poroučím vás Bohu a milosti jeho.« Odmlčev se, rozhlédl se po svých posluchačích, loučením dojatých, a pravil dále: »Stříbra a zlata neb roucha nežádal jsem od nikoho, jak sami víte, neboť pro potřeby mé a pro ty, kteří byli se mnou, sloužily ruce tyto.« — Přitom pozdvihl a před očima jim podržel svoje upracované ruce.

*) Jako by řekl: Já nebudu vinen, jestliže někdo z vás spásy nedojde.

— »Ukázal jsem vám, že tak se přičiňující máme se ujímati slabých a pamatovati na slova Pána Ježíše, který řekl: »Blaženější je dáti než bráti.« To povědv poklekl na kolena, a když oni rovněž poklekli, modlil se s nimi. I dali se do velikého pláče a padajíce mu kolem krku, líbali ho. Rmoutili se zvláště nad tím slovem, které řekl, že tváře jeho již neuvidí. A doprovodili jej k lodi.

Když se Pavel a průvodci jeho od nich odtrhli a odpluli, dostali se nejprve na ostrov Kós, potom na Rhodos a odtud do Patary, přímořského města v Lykii. Tu pak našli loď, která měla plouti do Fenicie. I vstoupili na ni a odpluli. Plavili se kolem Kypru, majíce jej po levé ruce, a dále k Syrii a přistali v Tyru, nebo tam loď měla složit náklad. Vyhledavše učedníky, pobýli tam sedm dní. Učedníci pak, zvědvše skrze Ducha svatého, že Pavla čeká v Jerusalemě utrpení, zráželi jej, aby nechodil do Jerusalema. Když ty dni uplynuly, odebírali se odtud. I doprovodili je všichni se ženami a dětmi až ven za město. Tam na břehu poklekli všichni na kolena a pomodlili se. Potom se rozloučili. Pavel se svými vstoupil na loď a plavili se k Ptolemaidě. Tam pozdravili bratry a zůstali u nich jeden den. Druhého dne dostali se po lodi do Cesareje, kde vešli do domu Filipa, který byl jedním ze sedmi jáhnů, a zůstali u něho několik dní. Také tam, a to s pláčem, prosili věřící Pavla, aby nechodil do Jerusalema. Tu Pavel odpověděl: »Co to děláte? Pláčem rozrýváte mé srdce. Vždyť já jsem hotov i umřít v Jerusalemě pro jméno Pána Ježíše.« Poněvadž se tedy odraditi nedal, přestali řkouce: »Staň se vůle Páně!« Pavel a družina jeho ubírali se potom pěšky do Jerusalema. Šli s nimi také někteří učedníci z Cesareje. Když pak přišli do Jerusalema, bratři přijali je rádi, i proto, že jim Apoštol nesl se zástupci církvi z Asie, Makedonie a Řecka, kteří byli v jeho průvodu, hojné almužny. Sk 21

R. 59

S v. P a v e l v J e r u s a l e m ě

Sk 21

Druhého dne po svém příchodu do Jerusalema vešel Pavel k Jakubovi, který byl hlavou církve jerusalemské, a sešli se tam všichni starší. I pozdravil je Pavel a vypravoval jim podrobně všechno, co Bůh učinil mezi pohany skrze službu jeho. A oni, slyšíce to, velebili Boha.

Str. 493

Tehdy právě meškali v Jerusalemě nějací Židé z Asie prokonsulární, kteří svatého Pavla již za pobytu jeho v Efesu nenáviděli pro jeho úspěchy v apoštolské činnosti. Když jej nyní uviděli v Jerusalemě, vzplanula jejich stará nenávist k němu znova. A nejen to, oni jej viděli veřejně choditi s Trofimem z Efesu, obráceným z pohanství, a měli za to, nebo se tak aspoň dělali, že se Pavel opovážil uvésti jej do chrámu, což právní zvyk židovský, římskými úřady uznávaný, pohanům zapovídal pod trestem smrti.

Když tedy vešel Apoštol jednou do chrámu, již ke konci svého týdenního pobytu, a oni Židé z Asie ho tam spatřili, pobouřili všechen lid a vztáhli naň ruce za velikého křiku: »Muži Izraelité, pomozte! To je ten člověk, který všechny všude učí proti lidu i proti Zákonu a místu tomuto, a kromě toho i pohany uvedl sem do chrámu a tak poskvrnil toto místo svaté.« I pohnulo se celé město a povstal shon lidu. A uchopivše Pavla, vlekli ho ven z chrámu, a hned byly zavřeny brány, aby se nemohl nějak vrátit a použít útočitého práva chrámového. Když pak bylo již na tom, že jej utlukou nebo roztrhají, došlo velitele strážné čtyř vojenské — byl to tribun (tisícník) Lysias — hlášení, že se bouří celý Jerusalems. Velitel, pojav ihned vojáky, sběhl k nim. Oni, jak spatřili vojáky, přestali Pavla bít. Velitel rozkázal ho sputati dvojitým řetězem, což se dělávalo nebezpečným zločincům, a ptal se, kdo je ten člověk a co učinil. V zástupu však volali jedni to, jiní ono. Nemoha tedy zvěděti pro hluk nic jistého, rozkázal odvést Pavla do pevnosti, kde bylo stanoviště vojenské posádky římské. —

Bylo to v samém sousedství chrámového nádvoří, v severozápadním jeho rohu, v jedné části vládní budovy, dobře opevněné («hrad Antonia»). To místo bylo zvoleno pro úřady římské a posádku vojenskou, že chrám, jeho nádvoří bylo středem všeho veřejného života v Jerusalemě; tam se nejvíc lidu shromažďovalo a tam také vznikávaly nepokoje rázu politického, protiřímského. To místo pevně držeti znamenalo ovládati celý Jerusalema a s ním celou zemi. — Když s Pavlem došli ke stupňům, vedoucím do řečené pevnosti, musili jej vojáci chrániti před násilím, neboť šlo za ním množství lidu a křičelo: »Pryč s ním!« Mezitím dostal se Pavel v doprovodu vojenském po schodech nahoru. A tu, jsa již před samým vchodem do pevnosti, řekl veliteli: »Smím k tobě něco promluvit?« A on řekl: »Umíš řecky? Nejsi tedy ten Egyptan, který před těmito dny pobouřil a na poušť vyvedl čtyři tisíce mužů zbojníků?« — Krátce před tím totiž jakýs egyptský Žid, vydávající se za Mesiáše, sebral značné množství lidu na venkově palestinském i v pustině a namlouval jim, že vyžene Římany z Jerusalema. Při zvuku hlasu jeho že budou padati hradební zdi jerusalemské, jako padaly hradby Jericha. Byl však v blízkosti Jerusalema od vojska římského poražen, lid jeho rozprášen a on sám uprchl.*) — Pavel řekl veliteli: »Já jsem Žid z Tarsu, občan nikoli neznámého města v Kilikii. Prosím tě, dovol mi promluvit k lidu.« A když on dovolil, Pavel stoje nahoře, pokynul lidu rukou zatíženou řetězy a za nastalého ticha promluvil řečí hebrejskou,**) řka: »Bratří a otcové, poslechněte moji obranu!« Slyšíce, že mluví hebrejsky, utišili se tím více. I řekl: »Já jsem Žid. Narodil jsem se v Tarsu kilickém, ale vychován jsem byl v městě tomto. U nohou Gamalielových jsem se vzdělal podle přísnosti zákona otcovského, takže jsem byl horlitem pro Zákon, jak i vy všichni jste

Sk 22

*) Podle židovského dějepisce Josefa Flavia.

**) Přesněji řečeno aramskou, aramejskou. Viz str. 19.

podnes. Pronásledoval jsem to nové učení až k smrti, do pout a do vězení dávaje muže i ženy, což mi dosvědčí velekněz a všichni starší; od nich obdržel jsem i listy k bratřím a ubíral jsem se do Damašku, abych také tamější křesťany přivedl v poutech do Jerusalema k potrestání. Když jsem se však přibližoval k Damašku, ozářilo mě náhle veliké světlo s nebe a já padl na zem. A uslyšel jsem hlas, jenž mi pravil: »Šavle, Šavle, proč mě pronásleduješ?« Já pak jsem odpověděl: »Kdo jsi, Pane?« I řekl ke mně: »Já jsem Ježíš Nazaretský, kterého ty pronásleduješ.« Ti však, kteří byli se mnou, viděli sice světlo, ale nerozuměli hlasu toho, jenž ke mně mluvil. I řekl jsem: »Co mám činiti Pane?« A Pán řekl ke mně: »Vstaň a jdi do Damašku. Tam ti bude pověděno vše, co máš činiti.« Poněvadž jsem však neviděl z jasnosti onoho světla, byl jsem veden za ruku od svých průvodců a přišel jsem do Damašku. Jakýsi Ananiáš pak, muž bohobojný podle Zákona, který měl dobré svědectví ode všech Židů tam přebývajících, přišel ke mně a přistoupiv řekl mi: »Šavle, bratře, prohlédni!« A já v tu chvíli prohlédl. On pak mi řekl: »Bůh otců našich vyvolil tě k tomu, abys poznal jeho vůli a uzřel Spravedlivého a uslyšel hlas z úst jeho, neboť mu budeš u všech lidí svědkem o těch věcech, které jsi viděl a slyšel. A nyní bez prodlení vstaň a dej se pokřtít a obmyj se od hříchů svých vzýváje jméno jeho.« Když pak jsem, pobyv v Arabii, vrátil se po třech letech do Jerusalema a modlil se ve chrámě, přišel jsem do vytržení mysli a uzřel jsem Pána. Pravil mi: »Pospěš a vyjdi rychle z Jerusalema, neboť nepřijmou tvého svědectví o mně.« A já jsem řekl: »Pane, oni vědí, že já jsem dával vězniti a po synagogách mrskati ty, kdo věřili v tebe; a když byla prolévána krev učedníka tvého Štěpána, já jsem stál při tom a souhlasil jsem a hlídal jsem šaty těch, kteří ho zabíjeli.« I řekl ke mně: »Jdi, já pošlu tebe daleko mezi pohany.«

Poslouchali jej až do tohoto slova. Ale tu pozdvihli hlasu

svého řkouce: »Pryč se země s takovým člověkem; není hoden, aby žil!« A když křičeli a když i svůj šat, aby dojem nevole byl silnější, odvrhovali a prach do vzduchu házeli, velitel nerozuměje, co Pavel mluví a proč se Židé tak rozčilují, rozkázal uvést Pavla do pevnosti a bičováním ho vyslýchat, aby se dověděl, proč tak Židé zuří proti němu. Pavel se nelekal mučení; jeho tělo příliš dobře znalo kyj i metly a dovedlo se již pod nimi chvěti! Když ho však natáhli a chystali se začít, řekl setníkovi, který při tom stál: »Je vám dovoleno bičovat občana římského, a to neodsouzeného?« Setník uslyšev to šel k veliteli a pravil mu: »Co to chceš dělat? Vždyť ten člověk je občan římský.« I přistoupil velitel k Pavlovi a řekl mu: »Pověz mi, jsi ty Říman?« A on řekl: »Ano.« Velitel poznamenal k tomu: »Já jsem dosáhl občanství toho za veliké peníze.« A Pavel pravil: »Já však jsem se v něm i narodil.« Tu hned odstoupili od něho ti, kteří ho měli mučením vyslýchat. Také velitel se ulekl a dal jej odvázat. Druhého dne pak, chtěje zvěděti jistotu o tom, z čeho jej Židé obviňují, přikázal, aby se sešla celá velerada. A vyvedl Pavla a postavil ho před ni.

Pavel, upřev zrak na veleradu, pravil: »Bratří, já jsem obcova před Bohem se svědomím úplně čistým až do dnešního dne.« Tu velekněz Ananiáš poručil těm, kteří stáli u něho, aby ho bili v ústa jako rouhače. Pavel řekl k němu: »Bíti bude tebe Bůh, stěno obílená. Také ty zde sedíš, abys mě soudil podle zákona, a proti zákonu velíš mě bít?« I řekli mu, kteří tu stáli: »Božímu veleknězi zlořečíš?« Pavel odvětil: »Nevěděl jsem, bratří, že je to velekněz.« Patrně neměl předsedající na sobě odznaky hodnosti velekněžské a Pavel ho neznal. Věda pak, že jedna část velerady je ze Saduceů, kteří nevěřili ve vzkříšení z mrtvých a budoucí odplatu, a druhá z Farizeů, kteří v to věřili, zvolal v úmyslu znemožniti usnesení velerady o jeho vině: »Bratří, já jsem Farizej a syn Farizea; pro naději Izraele

Sk 23

a pro vzkříšení z mrtvých jsem souzen!« Když to pověděl, povstal rozbroj mezi Farizeji a Saduceji a shromáždění se rozštěpilo. Dosáhl tedy Pavel, čeho zamýšlel. Některí zákoníci strany farizejské povstali a prohlásili: »Nic zlého neshledáváme na člověku tomto.« A když rozbroj a křik ještě vzrostl, velitel vojenské čety boje se, aby Pavla nerozsápali, vydal rozkaz, aby vojsko sešlo dolů do nádvoří chrámového a vytrhlo jej z prostředku jejich a odvedlo zpátky na pevnost.

Po předcházejícím vyčerpání sil těla i duše dostavil se v noci u Apoštola jeden z těch stavů sklíčenosti, v nichž si vždy přál »umřítí a býti s Kristem«. Ale Pán zjevil se mu a přistoupiv k němu řekl: »Bud' dobré myslí, neboť jako jsi svědčil o mně v Jerusalemě, tak musíš svědčiti i v Římě.«

A když se rozednilo, srotili se někteří Židé a zapřisáhli se, že nebudou jíst ani pít, dokud Pavla nezabijí. Bylo pak více než čtyřicet těch mužů, kteří se tak spikli. Ti tedy přišli k velekněžím a starším a řekli: »Slavnostně jsme se zapřisáhli, že ničeho neokusíme, dokavad nezabijeme Pavla. Proto nyní ohlaste vy, velerada, veliteli, aby ho k vám přivedl, jako byste chtěli důkladněji vyšetřiti jeho záležitost; my pak jsme hotovi jej usmrtit, až bude k vám veden.« O těch úkladech uslyšel však syn sestry Pavlovy. I přišel do pevnosti a oznámil to Pavlovi. Pavel zavolal k sobě jednoho setníka a pravil mu: »Doved' tohoto mládence k veliteli; má mu něco oznámiti.« On tedy dovedl jej k veliteli a řekl: »Vězeň Pavel povolal mě k sobě a prosil mě, abych tohoto mládence dovedl k tobě, že ti má něco pověděti.« Tu velitel vzal ho za ruku, odstoupil s ním v soukromí a tázal se ho: »Co je to, co mi máš oznámiti?« A on řekl: »Židé se umluvili, že tě požádají, abys zítra uvedl Pavla do velerady, jako by chtěli o něm něco důkladněji zvědět. Ale ty jim nevěř, neboť z nich činí mu úklady více než čtyřicet mužů, kteří se zapřisáhli, že nebudou jíst ani

pít, dokavad ho neusmrtí; a nyní jsou připraveni; čekají na tvou přípověď.« Tisícník propustil mládence nakázav mu, aby nikomu neříkal, že mu to oznámil. A povolav k sobě dva setníky, řekl jim: »Přihotovte dvě stě vojínů na cestu do Cesareje, též sedmdesát jezdců a dvě stě kopiníků od třetí hodiny noční. Připravte také jezdecká zvířata pro Pavla a dopravíte jej k vladaři Felixovi.*) Nařídil tak silný doprovod a mělo se to státi v noci, protože se bál, aby snad Židé Pavla cestou neuchvátili a nezabili, a on sám aby potom netrpěl pohanu, jako by byl od nich vzal peníze. A napsal list tohoto znění: »Klaudius Lysias vzkazuje velmožnému vladaři Felixovi pozdravení. Tohoto muže Židé jali a bylo již na tom, že bude od nich usmrcen. Já zvěděv, že jest občanem římským, zakročil jsem s vojskem a vytrhl jsem jej z rukou jejich. A chtěje seznati, z čeho jej obviňují, uvedl jsem jej do jejich velerady. I shledal jsem, že na něj žalují ve věcech zákona jejich, že však nemá na sobě žádného zločinu, hodného smrti nebo vězení. Poněvadž mi však bylo pověděno o úkladech, které muži tomu Židé strojí, posílám jej k tobě a přikázal jsem i žalobcům, aby svou při vedli před tebou. Buď zdrav!«

Zpráva Lysiova uchyluje se poněkud od pravdy. Nevytrhl Pavla z rukou rozzuřených Židů proto, že byl Pavel občanem římským. Vždyť se o tom dověděl teprve později. Chce si však udělat u vladaře dobré oko, že příkládá římskému občanství velikou cenu.

Sv. Pavel v Cesarei

R. 59-61

Vojínové vzali Pavla, jak jim bylo poručeno, a dovedli jej v noci přes hory judské až do Antipatridy. To bylo tak na půl cesty mezi Jerusalemem a Cesareí. Druhého dne nechali jezdce s ním odjeti a vrátili se do Jerusalema. Jezdci

Sk 23

*) Po smrti Heroda Agripy I. r. 44 byla Palestina připojena k provincii syrské a spravována od vladařů, sídlících v Cesarei.

dojeli do Cesareje, odevzdali list velitelův vladaři a postavili před něho i Pavla. A on, když přečetl list, otázal se, z které krajiny jest. Zvědév pak, že je z Kilikie, pravil: »Vyslechnu tě, až přijdou tvoji žalobci.« A dal jej hlídati.

Sk 24 Po pěti dnech přišel velekněz Ananiáš s několika staršími a ohlásili žalobu proti Pavlovi. A když byl Pavel předvolán, žalovali na něho před vladařem takto: »Velmožný Felixe! S veškerou vděčností uznáváme vždy a všudy, že skrze tebe požíváme velikého pokoje a že mnohé opravy užitečné pro národ náš dějí se tvou péčí. Nyní pak prosíme, abys podle své dobrotivosti krátce nás vyslechl. Tento člověk jest, tak jsme shledali, morovou nákazou a strůjcem nepokojů mezi všemi Židy po celém okrsku zemském; jest také náčelníkem sekty Nazarejských a pokusil se i chrám poskvřnit. Proto jsme ho jali a chtěli jsme ho souditi podle našeho zákona. Ale velitel vojenské posádky v Jerusalemě zakročil s mocí velikou, vytrhl jej z rukou našich a rozkázal, abychom šli se žalobou k tobě. Sám se budeš moci při výsledku od něho dovědět o tom všem, z čeho my jej obviňujeme.«

Dostav pokyn od vladaře, začal mluvit Pavel, obrácen k němu: »Věda, že již po mnoho let jsi soudcem tohoto národa, budu se hájiti s myslí dobrou. Můžeš se přesvědčiti, že není tomu více než dvanáct dní, kdy jsem přišel do Jerusalema za pobožností, a nenalezli mě ani ve chrámě ani v synagogách ani ve městě s někým se hádati nebo shon lidu působiti, ani nemohou dokázati před tebou, co na mě nyní žalují. To však vyznávám před tebou, že podle toho učení, které nazývají sektou, sloužím Bohu otců, věře všemu, co je psáno v Zákoně i v Prorocích, a máje naději, kterou také oni chovají, že bude vzkříšení spravedlivých i nespravedlivých. Proto též sám se snažím, abych měl vždycky svědomí neposkvřněné před Bohem i před lidmi. Po několika letech pobytu svého v cizině vrátil jsem se do Jerusalema. Přinesl jsem pro svůj národ almužny. Ať tito

sami řeknou, zdali kterou nepravost našli na mně, když jsem stál před veleradou, leč to jediné, co jsem provolal, stoje mezi nimi: »Pro vzkříšení z mrtvých já jsem dnes souzen od vás.«

Smysl této Pavlovy obhajoby: Učení, jež hlásám, není vzpourou proti veřejnému řádu a proti zákonům. Ale co zjevují Židům a co oni odmítají, je vzkříšený Kristus.

Felix prohlédl lichost židovských žalob. Znal »Nazarejské« z vlastní vladařské zkušenosti; věděl, že říše nemá pokojnějších a lepších poddaných nad ně. Přesto však, z ohledu k členům velerady, neprohlásil rozsudkem Pavla za nevinného, nepropustil jej. Oddálil rozhodnutí pod záminkou, že chce své pátrání doplnit. Právil: »Až přijde velitel Lysias, rozhodnu ve vaši věci.« A setníkovi přikázal, aby dal ve vazbě Pavlovi úlevu a nebránil nikomu z jeho přátel posluhovati mu.

Po několika dnech přišel Felix s Drusillou, jež byla Židovka a s níž žil v nedovoleném manželství,*) povolal k sobě Pavla a dal se s ním do hovoru. Apoštol mluvil k němu o víře v Krista Ježíše. Ale když začal o spravedlnosti a čistotě a budoucím soudu, Felix jej přerušil. »Pro dnešek dosti,« pravil, »v čas příhodný tě zavolám.«

A povolával jej potom k sobě častěji a rozmlouval s ním. Čekal, že mu křesťanské obce nabídnou za osvobození Pavlovo peníze. Když se však k tomu křesťanské obce neměly, protahoval úmyslně Pavlovu záležitost, aby oddálil rozhodnutí a s ním i propuštění. A to trvalo celé dva roky. Možná si představit, jaká muka to byla pro »učitele národů«, nemoci pokračovat v apoštolské práci a myslit jen bezmocně na své opuštěné církve. Ale po dvou letech byl Felix z úřadu a z Cesareje odvolán.

*

Nástupce jeho, Porcius Festus, hned po svém příchodu odebral se do Jerusalema. Tam předstoupili před něho Sk 25

*) Její zákonitý muž, kterého byla opustila, dosud byl živ.

velekněží a přední Židé se žalobou proti Pavlovi a snažně žádali na něm, aby dal Pavla přivést do Jerusalema. Strojili úklady, aby ho na cestě usmrtili. Ale Festus odpověděl, když je Pavel ve vazbě v Cesarei a on sám vbrzku se tam vrátí, ať ze Židů ti, kteří mají moc, jedou s ním, a lpí-li na tom muži nějaká vina, ať tam, v Cesarei, žalují na něj.

Pobýv pak v Jerusalemě ne více než osm nebo deset dní, vrátil se do Cesareje. A druhého dne, posadiv se na soudnou stolicí, kázal Pavla přivést. Když přišel, obstoupili ho Židé, kteří přišli z Jerusalema, a vedli proti němu mnoho, a to těžkých žalob, kterých nemohli dokázati. Pavel se hájil řka: »Neprohřešil jsem se ničím ani proti zákonu židovskému ani proti chrámu ani proti císaři.« Festus byl v rozpacích. Právní cit mu říkal, že by obviněný měl být osvobozen. Zároveň však cítil usilovnou snahu Židů, dosáhnouti jeho odsouzení. Tázal se tedy Pavla: »Chceš jíti do Jerusalema a tam býti souzen o tom přede mnou?« Pavel odpověděl: »Před soudem císařským stojím. Zde mám býti souzen. Židům jsem v ničem neublížil, jak i ty dobře víš. Provinil-li jsem se, spáchal-li jsem něco smrti hodného, nezdráhám se umřít; není-li však nic na tom, z čeho mě obviňují, nikdo mě nemůže jim vydati. Odvolávám se k císaři.« Tu Festus, promluviv s radou, odpověděl: »K císaři jsi se odvolal, k císaři půjdeš.«

*

Str. 450 Po několika dnech přijel do Cesareje král Agripa, toho jména druhý, syn Agripy I., onoho pronásledovatele církve Kristovy. Kraloval z milosti Římanů v území kdysi Heroda Antipy a Filipa, synů Heroda Velikého. Doprovázela jej sestra jeho Bernike.*) Přijeli, aby pozdravili Festa. Pobyli v Cesarei déle a Festus zmínil se v hovoru s nimi také o záležitosti Pavlově, řka: »Od Felixy byl zde ponechán ve vazbě jeden muž, na něhož za mého pobytu

*) Dříve zmíněná Drusilla byla sestra obou těchto.

v Jerusalemě velekněží a starší Židů podali žalobu, žádající, aby byl odsouzen. Odpověděl jsem jim však, že u Římanů není obyčejem vydávati na smrt člověka dříve, než by měl příležitost proti žalobě se hájiti za přítomnosti žalobců. Když se tu tedy sešli, posadil jsem se bez odkladu na soudnou stolicí a dal jsem muže toho předvésti. Žalobci, kteří spolu předstoupili, nepřednesli žádného obvinění zlého, přeli se s ním jen o svém náboženství a o jakémsi Ježíšovi zemřelém, o němž Pavel tvrdil, že jest živ. Já, jsa v rozpacích o té věci, tázal jsem se ho, chce-li jíti do Jerusalema a tam býti souzen. Poněvadž se však odvolal k rozhodnutí císařovu, rozkázal jsem ho nechatí ve vazbě, dokud bych ho neposlal do Říma.« Agripa byl zvědav na Pavla. Rekl: »Chtěl bych i já poslechnouti toho člověka.« A Bernike rovněž byla žádostiva jej spatřiti. Pravil tedy Festus Agripovi: »Zítřa ho uslyšíš.«

Druhého dne přišel Agripa i Bernike s velikou nádherou, a když vešli do přijímací síně s veliteli vojska a předními muži města, byl k rozkazu Festovu přiveden Pavel. I řekl Festus: »Králi Agripo a všichni zde přítomní! Zde vidíte toho, pro něhož veškeré množství Židů v Jerusalemě i zde na mne naléhalo křičíc, že nesmí déle žíti. Já jsem však shledal, že neučinil nic hodného smrti. Ale poněvadž se odvolal k císaři, rozhodl jsem se poslati ho k němu. Nevím však, co bych s celou jistotou o něm napsal pánu svému. Proto jsem ho předvedl před vás, a zvláště před tebe, králi Agripo, abych po výsledku věděl, co mám psáti. Neboť zdá se mi nerozumným, abych, posílaje vězně, neudal spolu jeho viny.«

I řekl Agripa k Pavlovi: »Dovoluje se ti, abys mluvil sám za sebe.« Tu Pavel vztáhl ruku, obtíženou řetězy, a hájil se takto:

»Za šťastného se pokládám, králi Agripo, že se mohu dnes hájiti před tebou proti všemu tomu, z čeho mě Židé obviňují, zvláště proto, že znáš všecky obyčejy a otázky

sporné, které se mezi Židy vyskytují. Proto prosím, poslyš mě trpělivě! — O životě mém od mladosti, jak jsem jej vedl doma i v Jerusalemě, vědí všichni Židé. Znajíce mě od prvopočátku, mohli by, kdyby chtěli, vydati svědectví, že jsem podle nejpřísnější strany našeho náboženství byl živ jako Farizej. A nyní stojím před soudem pro naději v zaslíbení, dané od Boha otcům našim. Pro tu naději jsem, králi, žalován od Židů. Jako Žid domníval jsem se, že jsem povinen vykonati mnoho proti jménu Ježíše Nazaretského. To jsem také činil v Jerusalemě; mnoho křesťanů jsem přivedl do vězení, vzav si k tomu moc od velekněží, a když byli usmrcováni, souhlasil jsem. Také po všech synagogách tresty jsem je nutil, aby se rouhali, a zuřivě jsem je pronásledoval až do cizích měst. Když jsem v takovém úmyslu bral se do Damašku s mocí a svolením velekněží, spatřil jsem, králi, s nebe světlo nad slunce jasnější, kteráž ozařovalo mne i ty, kteří šli se mnou. A když jsme všichni padli na zem, uslyšel jsem hlas, jenž pravil mi jazykem hebrejským: »Šavle, Šavle, proč mě pronásleduješ? Tvrdo ti bude proti ostnu kopati.« Já pak jsem řekl: »Kdo jsi, Pane?« A slyšel jsem opět hlas: »Já jsem Ježíš, kterého ty pronásleduješ. Ale vstaň a postav se na nohy! Proto jsem se ti ukázal, abych tě poslal k pohanům, otevřít oči jejich, aby se obrátili ode tmy k světlu a z moci satanovy k Bohu, aby se jim vírou ve mne dostalo odpuštění hříchů a podílu mezi zasvěcenými.« Tohoto nebeského vidění, králi Agripo, nebyl jsem neposlušen. Hlásal jsem nejprve obyvatelům damašským, potom v Jerusalemě a po celé zemi Judské, i pohanům, aby se obrátili k Bohu a činili pokání. Pro tu příčinu Židé, uchopivše mě ve chrámě, pokoušeli se mě zabít, ale s pomocí Boží stojím pevně až do dnešního dne a vydávám svědectví před malými i velkými, nemluvě nic než to, co proroci a Mojžíš předpověděli, že se stane, totiž že Kristus měl trpět, že měl první z mrtvých vstáti a zvěstovati světlo lidu izraelskému i pohanům.«

Když toto domluvil Pavel na svou obranu, pravil Festus hlasem velikým: »Ty blázníš, Pavle. Veliká tvoje učenost přivádí tě k bláznovství!« Pavel řekl: »Neblázním, velmožný Feste, ale mluvím slova pravdy a střizlivosti. Ví zajisté o těch věcech král, k němuž také zde mluvím, neboť nemyslím, že by ho bylo tajno něco z těch věcí; vždyť se to nedělo pokoutně. Věříš, králi Agripo, prorokům? Víím, že věříš.« I řekl Agripa k Pavlovi: »Málem bys mě přemluvil, že bych se stal křesťanem.« A Pavel: »Dej Bůh, abyste ať málem ať mnohem nejen ty, ale všichni, kteří mě dnes slyší, stali se takovými, jakým já jsem, — kromě okovů těchto,« a nadzvihl při tom řetězy spoutané svoje ruce. I vstal král a vladař i Bernike a ti, kteří s nimi byli seděli, a odcházejíce pravili k sobě vespolek: »Ten člověk neučinil nic, zač by zasloužil smrt nebo okovy.« Agripa řekl pak Festovi: »Mohl býti propuštěn, kdyby se byl nedovolal k císaři.«

Cesta sv. Pavla do Říma

Jakmile bylo rozhodnuto o plavbě do Italie, vydali Pavla a několik jiných vězňů setníku, jménem Juliovi, z čtyř císařské. Pavla doprovázeli Aristarch z Thesaloniky a Lukáš. Vstoupivše na loď, která měla plouti do pobřežních míst (Malé) Asie, pustili se na moře. Bylo to tak v měsíci září. Druhého dne po vyplutí dostali se do Sidonu. Julius choval se k Pavlovi přívětivě, asi pro dobrou zprávu, kterou po něm posílal prokonsul Porcius Festus do Říma, a snad i proto, že si Pavel získal jeho úctu. Dovolil mu zajít k přátelům a použití jejich ošetření, byloť zdraví jeho dvouletým vězněním velmi utrpělo. Odtud se pustili k severu a propluvše podél Kilikie a Pamfylie, přijeli do Myry v Lykii. Tam našel setník loď alexandrijskou, která plula do Italie, vezouc egyptskou pšenici, a převedl vězně na ni. Pluli potom zvolna mnoho dní, než se dostali proti Knidu. Sk 27

A protože jim vítr bránil, zamířili pod Krétu, aby se plavili podle jejího břehu na jižní straně. Ale vítr bránil jim i tam a plavba stávala se již nebezpečnou. Tak dospěla loď do malé zátoky. Pavel radil a napomínal, aby dále nepluli, ale aby loď na tom místě přezimovala. »Muži«, pravil, »vidím, že plavba bude s nesnází a s velikou škodou nejen pro náklad a pro loď, nýbrž i pro život náš.« Ale setník věřil více kormidelníkovi a pánu lodi než tomu, co říkal Pavel. Těm pak nezdála se zátoka dosti vhodnou k přezimování. Rozhodnuto tedy odplouti odtud, zda by snad mohli k přezimování dostat se do Feniky, přístavu krétského o něco dále na západ, který byl dobře chráněn proti větrům. K tomu počal vanouti mírný vítr jižní, takže doufali, že úmysl svůj provedou. Vytáhli tedy kotvu a loď vyplula.

Ale nedlouho potom zadul od severovýchodu bouřlivý vítr. A protože loď nemohla mu čeliti, pustili ji po něm. Bojíce se pak, aby nebyli zahrnání na mělčinu při severním pobřeží africkém, spustili vlečné kotvy, aby rychlost lodi byla zdržována. A ježto bouře lodí prudce zmítala, shazovali druhého dne s paluby část nákladu a dne třetího vrhli do moře i lodní nářadí, aby vítr neměl do čeho se tolik opírat. Když se však po mnoho dní ani slunce ani hvězdy neukázaly a bouře veliká stále naléhala, mizela již veškerá naděje, že budou zachráněni. Tu Pavel, postaviv se uprostřed nich, řekl: »Muži, měli jste poslechnouti mne a neodjížděti od Kréty a tak si uspořiti tuto nesnáz i škodu. A nyní napomínám vás, abyste byli dobré mysli; nebudeť ztracen žádný život mezi vámi, jen loď. Této noci přistoupil ke mně totiž anděl toho Boha, kterému já sloužím, a řekl mi: »Neboj se, Pavle! Před císařem musíš stát. A hle, Bůh daroval ti všechny ty, kteří se plaví s tebou.« Proto, muži, buďte dobré mysli, neboť věřím Bohu, že se stane tak, jak mi bylo pověděno. Musíme však býti vrženi na nějaký ostrov.«

Když přišla čtrnáctá noc, co se plavili po moři, kolem půlnoci domnívali se lodníci, že nějaká země je nablízku. I spustili olovnici a shledali dvacet sáhů hloubky, o kousek dále pak shledali patnáct sáhů. A bojíce se, aby nenarazili na místa skalnatá, spustili se zádi lodní čtyři kotvy. Ano po chvíli, majíce loď již za ztracenu, chtěli z lodi utéci a spustili záchranný člun. Ale Pavel řekl setníkovi a vojínům: »Nezůstanou-li tito na lodi, vy nemůžete býti zachováni.« Tu vojínové přesekli provazy člunu a nechali jej odplavati. Když pak se počalo rozednívati, Pavel napomínal všechny, aby pojedli. Pravit: »Je to dnes již čtrnáctý den, co čekáte a lačni zůstáváte, ničeho nepožívající. Proto vás prosím, abyste pojedli. Je to k vaší záchraně, neboť nikomu z vás neztratí se vlas s hlavy.« Když to pověděl, vzal chléb a učiniv díky Bohu přede všemi, rozlámal jej a počal jísti. I nabyli všichni dobré mysli a pojedli také oni. Bylo pak všech na lodi dvě stě sedmdesát šest. Posilnivše se pokrmem, oblehčovali loď tím, že metali, co pšenice zbývalo, do moře. Když se rozednilo, pozorovali před sebou jakýsi záliv s nízkým břehem. I pomýšleli, bude-li jim možno s lodí tam přistati. Odťali tedy kotvy a vytáhše jednu plachtu, směřovali ku břehu. Ale narazili s lodí na mělčinu. Předek lodi uváznuv zůstával nepohnut, zadní část však se lámala násilím vln. Tu radili vojínové vězně pobíti, aby některý nevyplaval a neutekl. Ale setník, chtěje zachovati Pavla, zabránil to učinit a přikázal, aby ti, kteří umějí plovat, spustili se nejprve do moře a vystoupili na zem, ostatní pak dílem po prknech, dílem po kusech, zbylých z lodi. A tak se stalo, že se všichni zachránili.

A když se zachránili, tu se dověděli, že ten ostrov slove Malta. Obyvatelé jeho prokázali jim neobyčejnou přívětivost; vzali je všechny k sobě a pro nastalý dešť a pro zimu zapálili hranici dříví. Ale když Pavel, nasbírav trochu chrastí, přikládal na oheň, zmije s chrastím přinesená za- Sk 28

věsila se mu na ruku. Jak to spatřili obyvatelé, pravili sobě vespolek: »Jistě vrahem je člověk ten, neboť, až z moře vyvázl, pomsta nebes nedává mu žítí.« Ale on odrazil to zvíře do ohně. Oni pak čekali, že oteče nebo padne a zemře. Když pak dlouho čekali a viděli, že nic zlého se mu neděje, obrátili a říkali, že je to bůh. — Měl pak v těch místech statky vladař toho ostrova, jménem Publius. Ten přijal je a hostil přátelsky po tři dni. I přihodilo se, že otec Publiův ležel, jsa stížen zimnicí a úplavicí. Pavel vešel k němu a pomodliv se vložil naň ruce a uzdravil ho. Když se to stalo, přicházeli také ostatní, kteří na ostrově tom měli nemoci, a byli uzdravováni. Ti také prokázali jim mnohou čest, a když byli na odchodu, nakladli jim věci na cestu potřebných.

Po třech měsících, ve kterých se Pavel značně zotavil, odpluli na lodi alexandrijské, která na ostrově přezimovala. Přijeli pak do Syrakus na Sicilii a zůstali tam tři dni. Odtud, obepluvše východní břeh sicilský, dostali se do Regia, a když den poté zavál vítr jižní, přijeli druhého dne do Puteol blíže Neapole. Tam vstoupili na půdu italskou. A tam setkali se již v bratřimi a byli od nich žádáni, aby u nich zůstali několik dní. (Apoštol Petr totiž už předtím byl přišel do toho kraje, kázal tam Krista a v Římě založil křesťanskou obec, jak bylo již dříve pověděno.) Římští bratří, jakmile o nich uslyšeli, přišli jim naproti. Pavel uzřev je, poděkoval Bohu a nabyl dobré myslí.

R. 62-64

S v. P a v e l v Ř í m ě

Když pak vešli do Říma, bylo dovoleno Pavlovi, aby zůstával pro sebe s vojínem, který ho měl hlídati. Bylo s ním tedy dosti mírně naloženo. Vždyť nebyl odsouzen, byl v právním stavu odvolání a zpráva o něm, o jeho obvinění, která jej doprovázela, byla mu podle všeho příznivá.

Po třech dnech pobytu svého v Římě svolal k sobě přední

z tamních Židů, a když se sešli, řekl jim: »Bratří, já, ač jsem neučinil nic zlého proti lidu ani proti obyčejům otcovským, byl jsem jako vězeň vydán z Jerusalema do rukou Římanů. Ti mě vyslechli a chtěli mě propustiti, protože na mně není žádného provinění, za něž bych zasluhoval smrt. Ježto však Židé tomu odpírali, byl jsem donucen odvolati se k císaři, ne jako bych měl co žalovati na svůj národ. Pro tu příčinu tedy jsem žádal vás spatřiti a k vám promluvit, neboť pro naději lidu izraelského*) jsem spoután tímto řetězem.« Oni řekli jemu: »My jsme ani psaní o tobě z Judska nedostali, aniž kdo z bratří tamodtud přišlých co špatného o tobě nám pověděl. Ale žádáme si poslechnouti od tebe, co smýšlíš, neboť o této sektě je nám známo, že se jí všude odporuje.« Ustanovili pak mu den a přišli k němu ve velikém počtu do jeho obydlí. I vykládal jim, vydávaje svědectví o království Božím a snaže se od rána do večera přesvědčiti je o Ježíšovi jak ze zákona Mojžíšova, tak z proroků. Někteří věřili tomu, co mluvil, jiní však nevěřili. A jsouce mezi sebou v neshodě, odcházeli. Pavel řekl jim pouze: »Dobře pravil Duch svatý k otcům vašim skrze proroka Isaiáše: »Jdi k lidu tomuto Is 6 a řekni: Ušima budete poslouchati, a nesrozumíte, a očima budete se dívati, a neuvidíte, neboť ztuhnělo srdce lidu tohoto a těžce poslouchali ušima, zamhuřovali oči své, aby snad očima neviděli a ušima neslyšeli a srdcem nerozuměli a neobrátili se a abych jich neuzdravil.« Budiž vám tedy známo, že pohanům byla poslána tato spása Boží, a ti budou slyšeti.« A když to pověděl, Židé odešli od něho, majíce mezi sebou velikou hádku.

Zůstal pak Pavel po celé dva roky v najatém bytě svém a přijímal všechny, kdo k němu přicházeli. I hlásal království Boží a učil o Pánu Ježíši Kristu s veškerou zmužilostí.

Tolik jen praví nám o pobytu a apoštolské činnosti sva-

*) To jest pro Mesiáše.

tého Pavla v Římě životopisec jeho, Lukáš. Z listů Apoštolových však se dovídáme více.

Hned po jeho příchodu do Říma táhli se za ním, jeden po druhém, staří jeho přátelé a spolupracovníci. Tak u něho nalézáme mimo Lukáše a Aristarcha, kteří ho na cestě do Říma provázeli, i Timothea, o němž bude moci Apoštol
 Flp 2 z téže římské vazby napsati Filipským: »Víte přec, jak on se osvědčil, že jako dítě otci sloužil se mnou v evangeliu«, nalézáme u něho Marka, který po značném kdysi nedorozumění požíval zase vši jeho důvěry, a Tychika; byl u něho také jakýsi Demas.

Přicházely za ním i zprávy z maloasijských církví a byly některé z nich ne zrovna potěšující. Potom přišel sám
 Str. 476 jeden z představitelů církví těch, Epafraas, od svatého Pavla kdysi obrácený, jenž se byl zasvětil hlásání evangelia v Kolosech, svém rodném městě, a zároveň se staral o sousední křesťanské sbory v Laodicei a Hierapoli. Proč opustil pole své působnosti a vydal se do Říma k svému mistru? Počínaly se tam u nich šířiti mlhavé jakési nauky na újmu Kristova božství a s naukami těmi přehnaná askese. A zase za tím stáli judaisté, tentokrát za spolupůsobení pohanské, orientální mystiky. Epafraas, citě se příliš sláb, aby se tomu postavil na odpor, utíkal se o přispění k svému učiteli.

Koncem r. 62 Sv. Pavel psal tedy Koloským.

Kol 1 »Pavel, apoštol Ježíše Krista, věřícím bratrům, kteří jsou v Kolosech: Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

Děkujeme Bohu za vás vždy při svých modlitbách, neboť jsme slyšeli o vaší víře a o vaší lásce, kterou máte ke všem věřícím. Slovo evangelia přišlo k vám a přináší užitek a roste u vás jako po celém světě ode dne, kdy jste je uslyšeli od Epafry, milého spoluslužebníka našeho. On jest věrným služebníkem Kristovým pro vás. On také nás zpravil o vaší lásce.

Ale mám o vás starost. Ačkoli jsem tělem vzdálen, duchem přece jsem s vámi. Buďte jen pevní ve víře, jak jste v ní byli vyučeni, a nedejte se másti a přemlouvati! Hled'te, ať nikdo vás neukořistí moudrostí světskou, totiž prázdným klamem podle podání lidského a ne podle Krista. A nikdo vás nesud' pro pokrm nebo nápoj nebo pokud jde o svátky a soboty, to vše bylo jen stínem věcí budoucích. (My bychom řekli: Nedávejte se svést k zachovávání obřadních předpisů starozákonních, jako by to bylo k spasení nutné, neboť ty byly jen předobrazem ustanovení novozákonních.) A proč si necháváte ukládati předpisy: »Nesahej ani nekoušej ani se nedotýkej?« Zdá se to sice moudrostí, jako by to byla dobrovolná služba Bohu a pokora, ale je to (zbytečné) nešetření těla.

Jestliže jste povstali s Kristem, hleďte těch věcí, které jsou svrchu, kde je Kristus, sedě na pravici Boží; o to pečujte, co svrchu jest, ne o to, co je na zemi. Oblecte se tedy jako vyvolenci Boží, svatí a milí, v srdečnou milosrdnost, dobrotu, pokoru, mírnost, shovívavost, snášejíce jeden druhého a odpouštějíce si vespolek, má-li kdo žalobu proti jinému, jako i Pán odpustil vám; ke všemu tomu pak mějte lásku, která je svazkem dokonalým. A pokoj Kristův, ke kterému jste byli povoláni, vládní v srdcích vašich!

Co se týká mého postavení, všechno vám oznámí Tychikus, milovaný bratr a věrný spolumužník v Pánu. Proto právě posílám ho k vám, abyste seznali, co a jak je se mnou, i aby potěšil srdce vaše.

Pozdravuje vás Aristarch, můj spoluvězeň, a Marek. Jsou to nyní jediní spolupracovníci moji pro království Boží a stali se mi útěchou. Pozdravuje vás váš Epafras, povždy starostlivý o vás na modlitbách, abyste stáli pevně ve všem, co jest vůle Boží. Pozdravuje vás milý Lukáš,

lékař, a Demas. Pozdravení rukou mojí, Pavlovou!*) Pamatujte na mé okovy! Milost s vámi!«

S tímto listem, který měl Tychikus donést a odevzdati Koloským, nesl s sebou od svatého Pavla i list do Efesu.

Apoštol se totiž dověděl ve své vazbě, nejvíc asi od Epafry, o poměrech v křesťanské obci efeské. Zkvétala utěšeně, prospívajíc v živé víře a v účinné lásce k bližnímu, ale měla také svoje slabosti: bratři ze židovství počínali se tam příliš vypínati nad bratry z pohanství, ohrožující tím jednotu a pokoj v obci, těchto pak zmocňoval se stesk po mravní uvolněnosti pohanské a rádi se k ní vraceli.

Koncem r. 62 To vše bylo svatému apoštolovi pohnutkou k napsání listu Efeským, který však měl býti dále podáván od obce k obci, jako by to byl list okružní, neboť podobné slabosti, jaké měla církev efeská, vyskytaly se podle všeho i jinde.

- Ef 1** »Slyšel jsem,« píše jim, »o vaší víře a o vaší lásce ke všem věřícím. Nepřestávám proto za vás děkovati Bohu a ve svých modlitbách ho prosím, aby vám dal ducha moudrosti a osvětil mysl vaši, abyste poznali, jaká jest naděje, k níž vás povolal, jak bohatá je sláva dědictví jeho a že přenesmírně veliká je dobrotivost jeho. Milostí jeho totiž spasení jste skrze víru, nikoli ze sebe, Boží to dar.
- Ef 2**

Pamatujte, vy bývalí pohané, zvaní neobřezanými od těch, kteří se nazývají obřezanými, že jste byli oddáleni od společenství izraelského a od úmluv a zaslíbení, jsouce bez naděje a bez Boha na tom světě. Nyní pak sblížili jste se v krvi Kristově. On přišel a zvěstoval pokoj všem, i vám, kteří jste byli daleko, i těm, kteří byli blízko. V něm my obojí máme přístup k Otci. Nuže tedy nejste již cizinci, ale jste spoluobčané věřících a domácí Boží. Tvoříme dohromady stavbu, jejímž kamenem úhelným je sám Kristus; v něm veškerá stavba se spojuje a roste v chrám svatý.

- Ef 3** Pro tuto pravdu, že jsem ji hlásal, tedy pro vás, jsem

*) Viz poznámku na str. 482.

já, Pavel, uvězněn. Ale prosím vás, abyste neklesali na mysli pro má soužení; jsouť slávou vaší.

Napomínám vás tedy, já vězeň v Pánu: Žijte hodni svého povolání, s pokorou, tichostí, trpělivostí. Snášejte se ve spolek v lásce. Snažte se zachovávat jednotu Ducha ve svazku pokoje. Jeden jest Pán, jedna víra, jeden křest, jeden Bůh a Otec všech, který jest nade všemi a ve všech nás. Nežijte již, jako pohané žijí; jsouť odcizeni od života v Bohu. Otapěvše oddali se chlípnosti a lakotě. Vy však máte odložit člověka starého a obléci člověka nového, podle Boha ve spravedlnosti a svatosti. Proto odložte lež a mluďte pravdu jedenkaždý s bližním svým. A hněv áte-li se, nehřešte; slunce nezapadej nad hněvem vaším. Kdo kradl, již nekrad', ale pracuj spíše, ať si vydělá rukama svýma, aby měl z čeho udělití tomu, kdo má nouzi. Žádné slovo špatné nevycházej z úst vašich. Veškerá hořkost a zlost a hněv a hádky a utrhaní odstupte od vás. Buďte k sobě vespolek dobrotiví, milosrdní, odpouštějte jeden druhému, jakož i Bůh odpustil vám v Kristu. Smilství pak a všeliká nečistota nebo lakota nebudiž ani jmenována mezi vámi, jak sluší na věřící, ani prázdné tlachání. To pak vězte, že žádný smilník ani lakomec — to jest modloslužebník — nemá dědictví v království Kristově a Božím. A neopíjejte se vínem, ale naplňujte se Duchem svatým.

Poddáni buďte jedni druhým v bázi Kristově.

Ženy buďtež poddány mužům svým, nebo muž je hlava ženy, jako i Kristus je hlava církve. Muži milujte manželky své, jak i Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni.

Dítky, poslouchejte rodičů svých v Pánu, neb je to spravedlivé. »Cti otce svého i matku svou«, to je první přikázání se zaslíbením, »aby se ti dobře vedlo a abys dlouho živ byl na zemi.« A vy, otcové, nepopouzejte ke hněvu dítek svých, ale vychovávejte je v kázni a napomínejte je v Pánu.

Služebníci, poslouchejte pánů svých v prostotě srdce

svého, sloužíce ne na oko, ale jako služebníci Kristovi ze srdce a s dobrou myslí. A vy, páni, nakládejte s nimi dobře u vědomí, že jejich i váš pán je v nebesích a že není u něho strannosti.

Všichni pak oblect se v plnou zbroj Boží, abyste mohli čeliti nepříteli, odolávati mu a státí vítězně. Stůjte tedy pohotově, opásani jsouce pravdou, oblečení v pancíř spravedlnosti a obuti hotovostí pro evangelium; vezměte ke všemu tomu štít víry, přilbici spásy a meč Ducha, to jest slovo Boží.

A modlete se za mne, aby mi bylo dáno slovo, když otvírám ústa svá, abych nebojácně uváděl v známost evangelium, za které konám poslání své v okovech. Abyste pak seznali, jak se mi vede, všechno vám oznámí Tychikus, milovaný bratr a věrný služebník v Pánu. Proto jej k vám posílám, i aby potěšil srdce vaše.«

*

Jednoho dne přišel k Apoštolovi uprchlý otrok. Byl z maloasijské Frygie, z města Kolos, kde sloužil jakémusi Filemonovi, kterého Apoštol dobře znal, obrátiv jej za svého pobytu v Efesu na křesťanství. Tento otrok, jménem Onésimos, utekl svému pánovi, když jej byl okradl, jak to dělávali otroci při svém zběhnutí, a zapadl do Říma, do toho velikého mraveniště lidského, v naději, že se tam spíše ztratí a tak unikne stíhání i že se snadněji uchytlí. Co jej však přivedlo k svatému Pavlovi, není známo.

Apoštol pokřtil Onésima a poslal ho vlastníkovu nazpátek
Koncemr.62 s tímto listem:

»Pavel, vězeň Krista Ježíše, Filemonovi, miláčkovi a spolupracovníku svému: Milost a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

Děkuji Bohu svému, bez ustání na tebe vzpomínaje ve svých modlitbách, když slyším o tvé víře v Pána a o tvé lásce k bratřím. Kéž účastenství víry tvé lépe osvítlí všechna

dobrodiní, kterých se vám dostává od Krista! Mám velikou radost a potěšení z tvé lásky, která obcerstvuje srdce věřících.

Ačkoli mám v Kristu plnou svobodu přikazovati tobě, co náleží, přece pro lásku raději prosím. Jako starý Pavel a nyní vězeň pro Ježíše Krista prosím tě za svého syna, jehož jsem zplodil v okovech, za Onésima, který ti byl někdy neužitečný, ale který nyní jest užitečný mně a bude i tobě. Posílám ti ho zpátky. Přijmi ho jako částku mé bytosti. Rád bych ho byl podržel u sebe, aby mi posluhoval, mně uvězněnému pro evangelium, avšak nechtěl jsem nic učiniti bez tvého souhlasu, aby dobrý skutek tvůj nebyl jako z přinucení, ale dobrovolný. Snad proto odešel od tebe na krátký čas, abys jej obdržel natrvalo, ne již jako otroka, ale jako něco lepšího, jako milého bratra. Máš-li mě tedy za přítele, přijmi ho, jako bys přijal mne samého. A jestliže ti v něčem ublížil aneb něco je dlužen, přičti to mně — já, Pavel, píší to svojí rukou:*) Já ti to zaplatím. Ale neměl bych spíše říci, že ty jsi mým dlužníkem a žes mi dlužen sám sebe? Ano, bratře, ať mám z tebe ten užitek v Pánu: potěš mé srdce v Kristu!

Pozdravuje tě Epafras, můj spoluvězeň, Marek, Aristarch, Demas a Lukáš, moji spolupracovníci.«

*

Ve svém příbytku předkládal Apoštol každému, kdo přišel, slovo Boží. I vojáci, střídající se u něho, bývali chtěj nechtěj přítomni jeho výkladům a poučováním. A tak mělo za ta dvě léta vazby Apoštolovy téměř celé město příležitost jej slyšeti. Evangelium se takto šířilo dál a dále a zasáhlo i osoby z domu císařova.

Flp 1

Flp 4

Když se o uvěznění Pavlově dověděli křesťané ve Filipech, velmi se proto rmoutili. Báli se o něho, i toho, aby

*) Viz poznámku na str. 482.

to nebylo ke škodě šíření evangelia. Poslali tedy k němu svého člověka, Epafrodita, s hojnou almužnou, toužíce zvěděti, jak se mu vede v okovech a jak to s jeho apoštolským dílem dopadá. Svatý Pavel byl tím mile dojat a potěšen a peněžní jejich pomoc přišla mu velmi vhod. K tíživosti jeho nesvobody přistupovaly totiž u něho starosti o živobytí vlastní i spolupracovníků. Nemohl, jako jindy činíval, pracovati rukama. Epafrodit odevzdal dar Filipských a podal Apoštolovi zprávu o poměrech doma. Bratří dobře se drželi ve víře, trpělivě snášeli útisky nevěřících a žili v lásce a dobrotě k sobě navzájem. Ale judaisté svojí podkopnou prací i tam se pokoušeli rušiti pokoj a jednotu víry.

Flp 2
Počátkem
r. 63

Epafrodit, vyřídív svoje poslání, věnoval se službě Apoštolově a měl v úmyslu sloužiti mu trvale, ale rozstonal se velmi těžce. Vrátiv se takřka již od pokraje hrobu, jat byl nesmírným steskem po domově. Svatý Pavel vypravil ho tedy zpět. »Toužil po vás všech a byl smuten«, sděloval Filipským v listu, který jim po něm posílal. »Bůh smiloval se nad ním, a nejen nad ním, také nade mnou, abych neměl zármutek na zármutek. Spěšně proto vám jej posílám. A mějte ho v takové úctě, jakou si zaslouží za to, že se pro dílo Kristovo přiblížil až k branám smrti.«

Flp 1

V tomto listu svém podává Apoštol nejprve zprávu, jak s ním jest. »Rád bych, bratří, abyste věděli, že vazba má je spíše na prospěch evangelia. Celá stráž a všichni ostatní přišli k poznání, že okovy své nesu pro Krista. Většina bratří pak, okovy mými povzbuzena, větší měrou se osměluje mluvit slovo Boží. Činí tak z lásky ke mně i ke Kristu.«

Dále vyzývá Filipské, aby vedli život opravdu křesťanský. »Jenom žijte tak, aby to bylo důstojné evangelia Kristova, abych ať přijda viděl vás, ať nepřítomen jsa slyšel o vás, že pevně stojíte, nedávajíce se ničím zastrašovat od protivníků, neboť vám bylo dáno nejen věřiti v Krista, ale i trpěti pro něho.

Flp 2

Naplněte radost mou, abyste v lásce a v pokoře pokládali

jeden druhého za lepšího sebe. To smýšlení mějte o sobě, které bylo i v Kristu Ježíši, jenž jsa ve způsobě Boží a rovný Bohu, sebe sama zmařil přijav způsobu služebníka tím, že podobným se stal lidem a žil jako člověk. Ponížil sebe sama stav se poslušným až k smrti, a to smrti kříže. Proto také Bůh povýšil ho a dal mu jméno, které jest nade všechno jméno, aby ve jménu Ježíšově poklekalo každé koleno a každý jazyk aby vyznával, že Pánem jest Ježíš Kristus ke slávě Boha Otce.

A jako jste vždycky poslechli, miláckové moji, poslechněte mne i tentokrát: pracujte s bázní a třesením o své spáse. Všecko činite bez reptání a bez rozpakování, zůstávejte bez úhony a čisti, abyste byli neposkvrněnými dítkami Božími uprostřed pokolení nešlechtného a převráceného, mezi nimiž se jevíte jako světla, chovajíce slovo života, a to mně na chloubu, že jsem se nadarmo nenamáhal.»

»A chraňte se těch špatných dělníků,« — myslí judaisty Flp 3 — »kteří skládají důvěru svou v těle, v obřízce! I já, pravda, byl jsem obřezán osmého dne, jsem z rodu Izraelova, z pokolení Benjaminova, Hebrej z Hebreů, co do zákona byl jsem Farizeem, co do horlivosti pronásledovatelem církve Boží. Ale to vše, co mi bylo ziskem, pokládám za brak, jen abych získal Krista.«

V závěru děkuje svatý Pavel za podporu, již mu Filipští poslali. »Děkuji Bohu svému za vzpomínku vaši a konám Flp 4 vždy při všech modlitbách svých prosbu za vás všechny a s radostí mu děkuji za pomoc, kterou jste poskytli evangeliu od prvního dne až do této chvíle. Zradoval jsem se v Pánu velice, že jste se dostali do lepších poměrů, abyste byli s to blahovonně pamatovati příspěvkem na mne a na mé potřeby. Vím, že jste na to pomýšleli již dříve, ale byli jste v postavení nepříznivém. Nepravím to pro nedostatek, neboť já jsem se naučil přestávati na tom, co mám. Pro všechny případy jsem vycvičen: i nasycen i hladov býti. Všecko mohu v tom, jenž mě posiluje. Avšak dobře jste

učinili, že jste mi přispěli v mé bídě.« Potom přechází k veselému tónu a dodává: »Víte, vy Filipští, že při počátku mého kázání žádná církev kromě vás nevešla se mnou v obchodní styk, v účet příjmů a vydání? Když jsem byl v The-salonice, dvakrát jste mi poslali výpomoc. Pravím to, ne že bych tolik vyhledával daru, jako si spíše vážím úroku, který takto přistupuje k vašemu účtu. Mám nyní všecko, až oplývám, když jsem obdržel od Epafrodita, co jste poslali. Bůh můj pak dá vám podle bohatství svého vše, co potřebujete. Jemu budiž sláva na věky věkův.«

*

- Flp 2 V tomto listu napsal svatý Pavel také: »Důvěřuji v Pánu, že brzy k vám přijdu,« a tím projevil naději v brzké osvo-bození. Bezdůvodnost podané žaloby, malá horlivost Židů o ni — vždyť se ta věc táhla již pět let — a příznivá zpráva, kterou Festus spolu s Pavlem o jeho při do Říma poslal, to vše zdálo se působiti k tomu, že bude žaloba konečně zamítnuta. A to se také stalo.
- R. 64

O s t a t e k ž i v o t a s v. P a v l a

Spor svůj s veleradou židovskou svatý Pavel před císařským tribunálem soudním v Římě tedy vyhrál a byl propuštěn z vazby. I pokračoval potom v misijním díle svém.

Krátce po svém osvobození dověděl se, jsa ještě v Římě, o mučednické smrti apoštola Jakuba, biskupa jerusalemského. Bylo mu dobře známo, čím byl tento syn Alfeův z evangelií mateřské církvi v těžkém jejím postavení. Hrozilo tamním křesťanům, vesměs ze židovství obráceným, tolik nebezpečí vrátiti se k staré víře! Vídali velkolepý chrám jerusalemský se skvělou bohoslužbou, kdežto místa jejich bohoslužby byla chudičká a bohoslužba sama zcela prostinká, bylo jim snášeti mnoho útisků se strany Židů, když odolávali jejich přemlouvání, aby se vrátili. Jak tedy

padla jejich duchovní hlava a opora víry i křesťanského života, cítil se svatý Pavel povinován dopsati jim, oživit R. 64 víru jejich a povzbudit je k stálosti.

V listu svém, který má v Písmě krátký nadpis »k Židům«, ukazuje Apoštol, jak velice vyniká Zákon Nový nad Zákon Starý:

Mojžíš byl věrný v domě Božím jako služebník, Kristus Žid 3 však je stavitelem nového domu Božího. A není větší cti a slávy hoden stavitel domu než služebník?

Kristus nesmírně vyniká i nad starozákonní prostředníky u Boha, nad velekněze. »My máme,« praví, »velekněze Žid 4 slavného, který pronikl nebesa, Ježíše, Syna Božího. Není to velekněz, který by nemohl míti soucit s našimi slabostmi, ale takový, který byl podobně jako my vyzkoušen ve všem kromě hříchu. Přistupujme tedy s důvěrou ke trůnu milosti, abychom došli milosrdenství. — Oněm (v Starém Zákoně) Žid 7 smrt bránila, aby zůstávali, tento však má kněžství nepomíjející, poněvadž zůstává na věky. Proto také může dokonale spasiti ty, kdo přistupují k Bohu skrze něho, jsa vždycky živ, aby za ně orodoval. — Takový zajisté příslušel nám velekněz, svatý, nevinný, neposkvrněný, oddělený od hříšníků a vyvýšenější nad nebesa, jenž nemá potřebí, jako jiní velekněží, konat oběti nejprve za hříchy svoje, potom za Str. 97 hříchy lidu. To učinil jednou, obětovav sebe sama.«

A důtklivě jim domlouvá: »Hleďte, bratří, aby snad ne- Žid 3 bylo v některém z vás srdce nevěrného, takže by odpadlo. Žid 10

Rozpomínejte se na předešlé dny, ve kterých jste přestáli veliké utrpení potupami a útisky, ukázali se soucitní s vězni a s radostí snesli odebrání svého majetku věduce, že máte statek lepší a trvalý. Je vám třeba vytrvalosti, abyste slíbený statek obdrželi. Pomyslete na toho, jenž takový odpor Žid 12 proti sobě snesl od hříšníků a přestál kříž nedbaje potupy, abyste neochabovali. Dosud jste neodporovali až do krve.

Dopouští-li na vás Bůh zkoušky, chová se k vám jako otec k synům. Který je syn, jehož by otec nekáral? Otcové

těla našeho kárali nás, a my jsme je ctili; nemáme se tedy mnohem spíše poddati Bohu? Každá kázeň pro přítomnost zdá se býti neradostnou, ale později vydává pokojné ovoce spravedlnosti těm, kteří skrze ni byli vycvičeni. Proto pozdvihněte ochablé ruce a zemdlená kolena!

Žid 13 Pamatujte na ty, kteří k vám mluvili slovo Boží, a následujte víru jejich. Ježíš Kristus je týž včera i dnes i na věky.«

List svůj končí slovy: »Modlete se za nás, neboť chceme ve všem dobře si počínati. A Bůh pokoje uzpůsobíž vás v každém díle dobrém skrze Ježíše Krista, jemuž sláva na věky věkův.«

*

Na své zpáteční cestě ze Španělska, kde se zdržel asi jen krátce, sešel se svatý Pavel někde v Itálii s Timotheem (neměl-li ho s sebou ve Španělsku!) a odešel s ním a s Titem na východ. Tohoto pověřil úkolem uspořádati církevní obce na Krétě, onoho ustanovil biskupem v Efesu. Ale jda potom sám do Makedonie oklikou přes některé obce maloasijské, dostal zprávu, že v Efesu je křesťanská obec velice znepokojena, a to zase vinou judaistů. Obává se, aby Timothej, poměrně mladý ještě biskup, nepochybil a správně si vedl za ztížených poměrů, poslal mu (»milému synu svému

I Tim 1

R. 65

I Tim 3

ve víře«) list, ve kterém mu podával návod, jak si má počínati jako vrchní pastýř svěřené obce (»jak si má počínati v domě Božím, kterým je církev Boha živého, sloup to a základ pravdy«).

Na počátku listu svého poučuje Apoštol Timothea, že přiti se o Starý Zákon je marné a bez užitku. Zákon ten připravoval jen na Krista, byl vůdcem k němu a s příchodem jeho dokončil svou úlohu. Proto chybuje, kdo učí, že zachovávání obřadních předpisů jeho jest ke spáse potřebno. »Tak jest podle evangelia,« praví Apoštol dále, »a k tomu jsem já byl pověřen. Díky vzdávám Kristu Ježíši, Pánu našemu, že mě uznal za věrného a ustanovil mě k té

I Tim 1

službě, ač jsem byl dříve rouhačem a pronásledovatelem. Ale došel jsem smilování Božího, protože jsem to činil z nevědomosti a aby Kristus na mně prvním ukázal veškerou shovívavost svoji pro příklad těm, kdo v něho uvěří.

To svěřuji tobě, synu, abys takto posílen bojoval boj dobrý, máje víru a čisté svědomí. Toto zahodili někteří a pak ztroskotali ve víře; k nim patří Hymeneus a Alexander, kteréž jsem vydal satanu.«

A když byl vyslovil několik vzácných rad a důtklivých napomenutí, jak řídit Kristovo stáde, aby i za méně příznivých poměrů dobře prospívalo ve víře i v ctnosti, aby vedli život tichý a pokojný v pobožnosti a ve vši počestnosti, domlouvá Timotheovi samému slovy, ve kterých se chvěje všechna láska mistrova k věrnému uředníkovi a starost o jeho zdraví: »A nepij už jen vodu, ale požívej mírně vína pro časté svoje choroby.« I Tim 2 I Tim 5

List končí výzvou, již horlivý biskup efeský nenechá nesplněnu: »Timotheji, opatruj statek svěřený!« a pozdravem: »Milost s tebou!« I Tim 6

*

Došel do Makedonie a pobývá tam nějaký čas, poslal odtud svatý Pavel Titovi na Krétu list, ve kterém mu připomínal, jakých vlastností má vyhledávati při těch, jež by chtěl vysvětit na biskupy a kněze, a k čemu naváděti věřící podle jednotlivých stavů. R. 65

Po obvyklém začátku svých listů praví v něm:

»K tomu jsem tě nechal na Krétě, abys spravil nedostatky a ustanovil po městech duchovní. Buď na ně přísný, aby byli zdraví ve víře a nezabývali se příkazy lidí, kteří se odvracejí od pravdy. Všecko je čisté čistým. Poskvrněným však a nevěřícím nic není čisto, ale poskvrněna jest i mysl i svědomí jejich; říkají, že Boha znají, skutky však ho zapírají.« Tit 1

Starci ať jsou strážliví, počestní, rozvážní, zdraví ve víře, v lásce, v trpělivosti. Stařenky ať jsou ve svém vnějšku Tit 2

slušné, ne pomluvačné, ať jsou učitelkami dobrého, ať nabádají mladé ženy, aby své muže milovaly, své dívky v lásce měly, aby byly rozvážné, čistotné, střízlivé, hospodárné, dobrotivé a svým mužům ať jsou poddány, aby slovo Boží se nezlehčovalo. Mladé muže taktéž napomínej, aby byli střízliví. Ve všem prokazuj sám sebe jako vzor, aby odpůrce neměl co zlého mluvit o nás. Služebníky napomínej, ať jsou svým pánům poddáni ve všem, neodmlouvajíce jim a neokrádajíce je, ať osvědčují v každém ohledu věrnost, aby byli na ozdobu učení Boha, Spasitele našeho.

Ukázala se zajisté milost jeho všem lidem. Ta učí nás, abychom se odřekli bezbožnosti a světských žádostí a byli střízlivě a spravedlivě a pobožně živi na tomto světě. Vždyť on dal sebe sama za nás, aby nás vykoupil od všeliké nepravosti a očistil si lid příjemný, jenž by byl horlitem dobrých skutků.

Tit 3 To mluv a přimlouvej a vytýkej s veškerým důrazem!
Pozdravují tě všichni, kteří jsou se mnou. Pozdravuj ty, kteří nás milují ve víře. Milost Boží budiž se všemi vámi !»

*

V této době bylo postavení křesťanů v římském světě již zcela jiné než dříve, kdy byli pokládáni pouze za sektu židovskou a kdy nepřáteli jejich byli hlavně jen Židé. Časem dospělo se k jasnému rozpoznání a odlišení. A tu na křesťanství vyhledáváno a nalézáno mnoho chyb, a konečně posuzováno jako hnutí zločinné. Stoupenci jeho viněni, že neuctivě mluví o bozích náboženství státního a je zavrhují, že se zpěčují mítí účast při národních a náboženských slavnostech i při kultu císařů,*) v němž náboženství státní dosahovalo vrcholu a patriotismus římský nejvýraz-

*) Když Augustus zvítězil r. 31 př. Kr. nad soupeřem svým Antoniem, ukončeno bylo dlouholeté období válek, občanských bojů a násilností. Lid si oddechl a projevil svému panovníkovi, který přinesl světu mír a jeho pozhnání, vděčnost apotheosou, zbožněním. Povýšil jej za boha.

nějšího projevu. Z těchto příčin pak došlo k zákazu křesťanství; proti jeho vyznavačům užíváno bylo starších ustanovení trestních, zákonů proti nedovoleným spolkům a proti bezvěří (atheismu). Na koho byla vznesena žaloba, že je křesťanem, toho stíhaly následky žaloby hrdelní, tedy trest smrti.

Za tohoto stavu věci dloužily se již stíny života Apoštola a blížil se večer, kdy neúnavný dělník na vinici Kristově měl dokonati svůj denní úkol, nebo jak sám praví, přirovnávaje se k závodníku, běh svého života. Není určitých zpráv o tom, kde byl svatý Pavel jat; nejspíše to bylo v asijské provincii, a to v Troadě. Tam byl totiž hostem jakéhosi Karpa, ale neodnesl si od něho některé svoje věci, jmenovitě plášť s nějakými knihami a pergameny. O ty věci si teprve z římské vazby píše. Byl tedy jeho odchod od Karpa příliš náhlý nebo nucený, a mohlo by to býti zatčení. Z Troady byl asi veden do Efesu, neboť vladař (prokonsul) jediný měl právo zahájit s ním soudní řízení. Hlavním žalobcem jeho, zdá se, byl jistý Alexander. Snad to byl onen odpadlík, kterého byl Apoštol odevzdal satanovi spolu s jiným odpadlíkem, Hymeneem. Píše totiž o něm Timotheovi: »Kovář Alexander způsobil mi mnoho zlého. Před ním chraň se i ty!« A bolestně si dále naříká milovanému učedníkovi: »Za mé první obrany nikdo nebyl při mně, všichni mne opustili. Ale Pán byl se mnou a posilnil mě.« — Praví-li svatý apoštol »všichni mne opustili«, myslí ty, s nimiž byl v úzkém styku, tedy své přátele. Slova ta vyplynula nadsázkou z rozbolestněné duše Pavlovy. Neopustili ho všichni, ale nemohli mu pomoci. Akvila s Priscillou zůstali věrni a Apoštol ve svém vězení v Římě nemohl bez pohnutí vzpomenouti na slzy, které pro něho tenkrát vylil Timothej. Nejvíce pak ho dojímalá nebojácná oddanost Onesiforova. »Často mě občerstvil a za okovy mé se nestyděl. Dej mu Pán, aby našel milosrdenství v onen den,« napsal v témže listu.

II Tim 4

II Tim 1

Str. 496 Z Efesu byl svatý Pavel vezen do Říma. Z přátel jeho, kteří tvořili jeho průvod a pluli jako obyčejní cestující na téže lodi, bylo nutno Trofima, který se za dopravy rozstoupil, v Miletu vysadit na pevninu. Erastus, bývalý důchodník korintský, zůstal v Korintě, asi s nějakým posláním k tamní křesťanské obci. A tak, čím více se blížili k Římu, tím více zmenšoval se hlouček jeho přátel, a pro sdílné a citlivé srdce Pavlovo to byla zkouška přetěžká.

II Tim 1 V Římě, do něhož přicházel jako člověk obviněný, že káže křesťanskou víru, tedy jako zločinec, nemohl se Pavel nadíti tak mírného zacházení, jakého požíval v první své vazbě. To již nebylo lehké uvěznění, téměř svoboda, jen přítomností vojína omezená, tentokrát to bylo uzavření opravdové a úplné, žalář společný vězňům všeho druhu. Onesifor efeský, jenž schválně přišel až z Asie ho navštívit, sotva se ho dopátral a stěžil se k němu dostal. Od římských křesťanů nemohl Pavel očekávat ani útěchy ani pomoci. Církev jejich byla Neronem a jeho stvůrami takřka zničena. Nejstatečnější z věřících a nejznámější zahynuli. Ostatní se skrývali, aby ušli udávání a stíhání. Některým však přece přes všechny překážky a nebezpečí podařilo se vejít s ním ve spojení, a on ve svém listu k Timotheovi vděčně uvádí jejich jména.

II Tim 1 K tíži osamělosti pojila se v duši Apoštolově starost o církev, vystavené zkouškám. Za těchto okolností psal Koncem »Timotheovi, milému synu svému«: léta r. 66.

»Díky činím Bohu, jemuž sloužím s čistým svědomím, když bez ustání vzpomínám na tebe ve svých modlitbách, dnem i nocí, touže tebe spatřiti, abych se potěšil, pamětliv jsa tvých slzí.

II Tim 2 Připomínám ti, abys opět rozněcoval milost Boží, která je v tobě vzkládáním rukou mých. A nestyd' se za svědectví o Pánu našem ani za mne, jeho vězně, ale buď ochoten spolutrpěti pro evangelium, pro něž také já trpím až do vazby jako zločinec. Ale slovo Boží není spoutáno! Všecko snáším, aby také vyvolení dosáhli té spásy, která je v Kristu

Ježíši, i se slávou věčnou. Spolehlivé je to slovo: jestli jsme s ním zemřeli, budeme s ním i žítí; trpíme-li s ním, budeme s ním i kralovati; zapřeme-li ho, také on nás zapře; jsme-li nevěrní, on zůstane věrným, nebo zapřítí sám sebe nemůže.

Ty tedy, synu můj, posilňuj se v milosti, která je v Kristu Ježíši, a co jsi slyšel ode mne, to svěřuj lidem věrným, kteří budou způsobit také jiné učiti. Neveď hádek, není to k ničemu užitečné. Vynasnaž se pilně, aby ses představil Bohu osvědčen jako pracovník, který se nemusí stydět za svou práci, který podává náležitě slovo pravdy. Usiluj o spravedlnost, víru, lásku a pokoj s těmi, kteří vzývají Pána z čistého srdce. Otázek pošetilých se vystříhej věda, že plodí hádky; služebník Páně však nemá se hádati, ale má býti přívětivý ke všem, trpělivý, jenž by s vlídností káral odpůrce, zdali by snad Bůh dal jim někdy milost poznání pravdy, a oni aby vystřízlivěli z osidla ďáblova.

Zapřísahám tě před Bohem a Kristem Ježíšem, jenž bude II Tim 4
soudit živé i mrtvé: hlásej slovo, naléhej včas i nečas, usvědčuj, přimlouvej, kárej, a to se vši trpělivostí a moudrostí učitelskou. Neboť bude čas, kdy zdravého učení nenesou, ale nashromáždí si učitelů podle vlastních chťíčů, a kdy od pravdy sluch svůj odvrátí a obrátí se k bájím. Ty však buď střízliv ve všem, snášej zlé, konej dílo evangelisty, naplň službu svou.«

K závěru pak praví: »Pospěš, abys brzy přišel ke mně, neboť Demas mě opustil, zamilovav si tento svět, Krescens odešel do Galacie, Titus do Dalmacie. Tychika jsem poslal do Efesu. Jediný Lukáš je se mnou. Až sem půjdeš, přines s sebou plášť, který jsem nechal v Troadě u Karpa, jakož i knihy a zvláště pergamen.«

A dobře cítí, že mu již nezbývá žádná lidská naděje: »Již jsem vydáván v oběť a čas mé smrti nastává. Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokonat, víru jsem zachoval; Str. 475
pro budoucnost je mi uložena koruna spravedlnosti, kterou mi dá v onen den Pán, spravedlivý soudce.

Pozdrav Prisku a Akvilu i dům Onesiforův.« A důtklivě na srdce mu klade: »Pospěš, abys přišel do zimy!« Končí pak svůj list, který je posledním ze čtrnácti jeho listů:
 Str. 526 »Pozdravuji tě Eubulus a Pudens a Linus a Klaudia i všichni bratři. Pán Ježíš Kristus buď s duchem tvým!«

Po tomto pozdravu mizí veliký Apoštol národů, pokud jde o původní prameny, našim zrakům úplně. Dočkal se ještě svého pláště a svých knih? A mohl ještě přivínouti k svému srdci milovaného učedníka? Ale tradice, zachycená a zaznamenaná ne příliš dlouho potom, praví, že zemřel stětím nedaleko Říma ke konci panování Neronova (roku 67), a vypravuje mnohé podrobnosti o jeho smrti, o jeho hrobě, i v jaké úctě byla jeho památka.

Činnost ostatních apoštolů

Ale nejen Petr a Pavel, také ostatní apoštolé zvěstovali učení Ježíšovo, a to v rozličných zemích. I jejich činnost doprovázena byla zázraky. Petr pak navštěvoval všechny obce křesťanské a utvrzoval je ve víře. Založiv sám církev v Římě, hlavním městě říše římské, vycházel odtud na tyto cesty své a do Říma se vždy zase vracel. Měl tam, zvláště za posledních let svého života, pevné svoje sídlo. S Pavlem stal se obětí Neronova pronásledování. Oba zahynuli
 R. 67 v Římě. Petr ukřižován byl hlavou dolů, Pavel byl sťat.

O činnosti apoštolů kromě Petra a Pavla, o místě a způsobu smrti jejich dochovalo se nám jen málo zpráv a jsou vesměs mimobiblické. Všichni zemřeli mučednickou smrtí kromě Jana. Ten vzal matku Ježíšovu k sobě a zůstal v Jerusalemě až do její smrti. Potom se odebral do Efesu a byl hlavou tamní křesťanské obce. Ale také on trpěl smrtelné muky pro Ježíše Krista. Byl za císaře Domiciána odvezen do Říma a tam hozen do kotle s vařícím olejem. Unikl však zázračně smrti a byl pak vypovězen na pustý ostrov Patmos při západním břehu Malé Asie. Dočkav se požeňnaného

Kolem r.100 věku, zemřel smrtí přirozenou.

Vznik Písma sv. Nového Zákona

Kristus Pán řekl apoštolům, když je rozesílal do celého světa: »Jděte a učte!« Šli tedy a kázali evangelium, to jest ústně poučovali o tom, kdo byl Pán a Mistr jejich, co činil, čemu učil. Jen někteří z nich k poučení lidu také psali nebo dali psáti. Tak napsali Matouš a Jan o Kristu Pánu knihy, jež se nazývají evangelia. Podobně psal i Marek, žák svatého Petra a k rozkazu jeho; rovněž Lukáš, průvodce a spolupracovník svatého Pavla, napsal evangelium a kromě toho ještě vylíčil působení, skutky apoštolů, hlavně Petra a Pavla. Někteří apoštolé posílali křesťanským obcím i jednotlivým osobám listy (dopisy, epištoly). Nejvíce jich poslal svatý Pavel. Výčet jich a hlavní obsah byl zde uveden. Kromě svatého Pavla učinili tak i Jakub (Alfeův), Petr, Jan a Juda. V těchto listech vybízeli apoštolé věřící, aby se pevně drželi čistého učení Ježíšova a aby život svůj zařídili podle něho. Apoštol Jan napsal ještě také knihu »Zjevení« (Apokalypse), v které zaznamenal, co mu Bůh zjevil o osudech církve, o blaženosti nebeské a o konci světa. Vše to bylo psáno z vnuknutí Ducha svatého a později spojeno v jednu knihu — Písmo svaté Nového Zákona.

*

Z listu sv. Jakuba křesťanům ze židovství, usazeným mimo Palestinu.

1, 22—27. Buďte činiteli slova a ne posluchači toliko, oklamávající sami sebe. Neboť je-li někdo posluchačem slova a ne činitelem, ten se podobá člověku, jenž patří na přirozenou tvářnost svou v zrcadle; on totiž na sebe popatří a odejde, a hned zapomene, jaký byl. Kdo však pohlédne v dokonalý zákon svobody a při něm vytrvá, nejso posluchačem zapomínavým, ale činitelem díla, ten bude blahoslavený ve svém konání. Domnívá-li se pak někdo, že jest nábožný, ale nedrží na uzdě jazyka svého, toho náboženství

jest bez užitku. Nábožnost čistá a neposkvrněná před Bohem a Otcem jest tato: Navštěvovati sirotky i vdovy v soužení jejich a zachovati se neposkvrněným od tohoto světa.

Z listů sv. Petra, poslaných z Říma křesťanům v nynější Malé Asii.

I. list 2, 11—25. Miláčkové, napomínám vás, abyste jakožto cizinci a poutníci zdržovali se tělesných žádostí, ježto ony bojují proti duši; ved'te život dobrý mezi pohany, aby v tom, v čem vám nyní utrhaří jako zločincům, pro dobré skutky vaše, pozorující je, velebili Boha v den navštívení.

Poddání buďte všelikému zřízení lidskému pro Boha, buďto králi jako pánu nejvyššímu, aneb vladařům jakožto těm, kteří jsou posláni od něho k potrestání zločinců a k pochvale dobrých; neboť tak jest vůle Boží, abyste dobře činíce umlčovali nevědomost lidí nerozumných; jako svobodní, a ne jako lidé, kteří svobodu mají za zástěru zloby, ale jako služebníci Boží. Všecky ctěte, bratry milujte, Boha se bojte, krále v uctivosti mějte.

Služebníci, poddání buďte ve vši bázni pánům, nejen dobrým a mírným, ale i zlým. To zajisté je milost, snášeli někdo nespravedlivé útrapy z přesvědčení, že Bůh to žádá. Neboť jaká je to sláva, jestliže prohřešující se rány snášíte? Ale jestli dobře činíte trpíte a to snášíte, to je milost u Boha. Neboť k tomu jste povoláni, ježto i Kristus trpěl za vás zůstavuje vám příklad, abyste následovali šlépějí jeho. On hříchu neučinil, aniž se nalezla lest v ústech jeho; když mu spílali, nespílal v odvetu; když trpěl, nehrozil, ale odevzdával se Bohu, jenž soudí spravedlivě. On vznesl naše hříchy sám na svém těle na dřevo, abychom odumřeli hříchům a žili spravedlností; jeho zsinlostí byli jste uzdraveni. Neboť byli jste jako ovce bloudící, ale nyní jste se obrátili k pastýři a strážci duší svých.

Z listů sv. Jana křesťanům maloasijským.

I. list 3, 13—18. Nedivte se, bratří, jestliže vás svět ne-

návidí. My víme, že jsme přešli ze smrti do života, neboť milujeme bratry; kdo nemiluje, zůstává ve smrti. Každý, kdo nenávidí bratra svého, jest vražedník; a víte, že žádný vražedník nemá života věčného v sobě zůstávajícího.

Z toho jsme poznali lásku Boží, že On položil svůj život za nás; také my máme za bratry život položit. Kdo však má statek toho světa a vidí bratra svého, an trpí nouzi, a zavře před ním srdce své: kterak láska Boží zůstává v něm? Dítka, nemilujme slovem ani jazykem, ale skutkem a v pravdě.

4, 20—21. Řekne-li někdo »Miluji Boha« a nenávidí-li bratra svého, je lhář; neboť kdo nemiluje bratra svého, kterého vidí, jak může milovati Boha, kterého nevidí? Ano, toto přikázání máme od Boha: ten, kdo miluje Boha, aby miloval též bratra svého.

Z listu sv. Judy křesťanům palestinským.

Miláčkové, mám za nutné písemně vás napomenouti, abyste bránili víru svou a vytrvali v ní. Neboť se vloudili mezi vás jacísi lidé, bezbožníci to, kteří milost Boha našeho zaměňují za prostopášnost a zapírají Pána našeho Ježíše Krista. Běda jim, že se dali na cestu Kainovu! Jsou to skvrny při vašich hodech lásky, ježto spolu hodují bez bázně, mraky bez vody, jež větry sem a tam honí, stromy na podzim bez plodů, z kořene vyvrácené; bouřlivé vlny mořské, které vypěňují své hanebnosti; hvězdy bludné, jimž mrákota temnosti uchována jest na věky. Jsou to reptalové se svým osudem nespokojení, ačkoli žijí podle svých žádostí.

Pamatujte, miláčkové, na slova předpověděná od apoštolů Pána našeho Ježíše Krista, že vám pravili: »Přijdou posměvači, kteří budou žítí podle svých chtíčů v bezbožnostech.« Jsou to ti, kteří činí roztržky, lidé živočišní, Ducha nemající. Vy však vzdělávejte se na přesvaté víře své, modlete se v Duchu svatém, zachovejte se v lásce

Boží, očekávající milosrdenství Pána našeho Ježíše Krista k životu věčnému.

Tomu pak, jenž mocen zachovati vás všechny bez poklesku a postavití před svoji velebnost neposkvrněny, jedinému Bohu sláva nyní a na všechny věky!

Ze Zjevení sv. Jana.

7, 9—12. Potom jsem uviděl zástup veliký, jehož spočítati nikdo nemohl, ze všech národů a pokolení a kmenů a jazyků, ani stojí před trůnem a před Beránkem oděni v roucha bílá a mají palmy v rukou svých; a volali hlasem velikým řkouce: »Spása Bohu našemu, jenž sedí na trůně, a Beránkovi.« A všichni andělé stáli kolem trůnu; i padli před trůnem na své tváře a klaněli se Bohu řkouce: »Amen, chvála, moudrost, sláva, dík a čest i moc a síla Bohu našemu na věky věkův.«

21, 2—5. Také jsem uviděl město svaté, Jerusalemský, an sestupuje s nebe od Boha jsa připraven jako nevěsta ozdobená pro muže svého. A uslyšel jsem hlas veliký s nebe, an praví: »Hle, stánek Boží s lidmi a přebýváti bude s nimi, a oni budou jeho lidem, a on, Bůh, s nimi bude jejich Bohem a setře všelikou slzu s očí jejich; a smrti nebude již, ani zármutku, ani křiku, ani bolesti nebude již, neboť první věci pominuly.« I řekl ten, jenž seděl na trůně: »Hle, obnovuji všecko.«

DOSLOV

Působením apoštolů šířila se církev s podivuhodnou rychlostí. Především ovšem a hlavně v říši římské. Avšak ani smrtí apoštolů nebyl vzrůst církve zastaven. Nástupci jejich, biskupové a apoštolské kněžstvo, pokračovali v započatém díle, uznávající za hlavu církve nástupce svatého Petra, biskupa sídlícího v Římě, papeže. Ze semene hořčičného vyrůstal strom, který měl svým časem zastíniti celý svět.

Byloť učení Kristovo namnoze přijímáno ochotně. A jak by také ne! Zvěstovalo světu veliké tajemství lásky, lásky Boží k lidem a lásky lidí k sobě navzájem. Jaký div, že lidé chudí, lidé až dosud v ponížení a v povržení žijící, naslouchali mu s utajeným dechem a že potom k němu tak pevně přilnuli, že byli hotovi i život za ně položit. Hlásalo dále bratrství všech lidí. »Všichni máme v Bohu společného otce a před ním jsme si všichni rovni.« Jak by se byli ti, jež na čele pátil znak otroctví a na jejichž šíje tvrdě došlapovala těžká noha pánů, jak by se byli neroztoužili po Kristu, který je zvedal z prachu a tiskl v duše jejich znamení dítek Božích? Evangelium dávalo jasnou odpověď na všechny životní otázky, o jejichž rozřešení duch lidský marně se dosud namáhal: o smyslu života (odkud a kam?), o poměru člověka k Bohu, o věčnosti, o odměně a trestu a jiné. Život křesťanů byl pro pohany neustálým kázáním. Jejich čisté mravy, jejich upřímná a obětavá láska k sobě navzájem, jejich tichost a smířlivost, jejich heroismus, to vše vzbuzovalo úctu i úžas a přivádělo ke Kristu mnohé a mnohé.

A bylo tu ještě mnoho jiných činitelů, kteří podporovali vzrůst křesťanství. Vzpomeňme jen na dobré a bezpečné římské silnice, po nichž se rozcházeli věrozvěstové všemi směry. Zvláště důležitým činitelem pak byla antická žena. Ta poskytovala hlásání evangelia půdu nadmíru vhodnou

pro přijetí semene božských pravd. Ať už to byla žena vysokých vrstev, jejíž srdce užíralo se dlouhou chvílí, ať ponížená otrokyně boháčů či žena prostinká a otrokyně ve vlastním slova smyslu, žádná nebyla vůči nové víře dlouho v rozpacích; duše její zachvívala se neurčitou jakousi, ale blahou nadějí, neznámá dosud útěcha ji zahřála, sotvaže uslyšela hlas zvěstovatelů evangelia. Tomu Ježíši Kristu Spasiteli, jenž se k ní přibližoval přísný sic ve své mravouce, zato však krásný ve svém božství a tak sladký ve svém milosrdenství i ve svých slibech, tomu věřila bez zdráhání a svěřila se mu s láskou. Když pak smočila tělo její křestní voda a když požila svátostného chleba a vína, cítila v sobě nepřemožitelnou sílu. Tyto novokřesťanky — a byly mezi nimi i dědičky nejslavnějších jmen v dějinách římských — prokázaly rozšíření víry neobyčejné služby. Pomocí otrokyně, která se první obrátila, dobývalo křesťanství sladkému a milosrdnému Kristu nešťastné a chudé, druhy v práci a bratry v otroctví. Pomocí vznešené dámy, která se po ní obrátila, upozorňovalo na sebe na vysokých místech, rozptylovalo předsudky, vzbuzovalo pozornost i zájem a dohánělo pyšné, aby se sklonili před Ježíšem.

Byly však i nadmíru veliké obtíže, jež se rozvoji křesťanství stavěly v cestu. Byla to přísnost evangelické nauky proti mravní volnosti pohanské a hlavně to bylo těsné spojení pohanského náboženství římského se zřízením a životem státním; proto také stát, všemocný stát římský, vzal záležitost náboženství za svou a zle vystoupil proti křesťanům: nectí státních bohů, odmítají kult císařův, nechť se účastní veřejných slavností, ač se vzdalovali jen nevázanosti, bez které byly národní slavnosti Římanů nemyslitelný.

Po tři sta let s některými přestávkami byli křesťané krvavě pronásledováni. Byl to zápas nerovný. S jedné strany stát, celou mocí tohoto světa vyzbrojený, s druhé

strany zástup bezbranných, práv zbavených lidí, kteří neměli než sílu zemřít pro víru v Krista.

Onoho večera, kdy v císařských zahradách vatikánských vzplanuly živé pochodně, aby svítily Neronovi, jeho dvoru a krvavým hrám zvyklému obecenstvu k noční slavnosti, nastoupilo křesťanství svoji křížovou cestu. Jeho nejlepši lidé hynuli v cirku i v arénách, v plápolajících hranicích a na rozžhavených roštech, umírali při lopotné práci v dolech. Lámání kolem, pálení pochodněmi, ušlehání řemeny a dopadající meč závodily v ukrutnosti.

Křesťanství uteklo se pod zem. V temnotách katakomb, na míle délky vykopaných chodeb i prostrannějších síní, začal život. Tam za noci při svitu pochodní odnášeli mrtvolu, namnoze rozsápané, zuhelnatělé, nebo jen zbývající části z nich, a ukládali je do země jako drahocenné poklady.

I bohoslužby bylo nutno tu konati. Jak žalostně a lkavě znělo při tom »Kyrie eleison« (Pane, smiluj se!), aby Pán zkrátil dny utrpení. Generace za generací takto se modlily a pronásledování bylo čím dále krutější. Císař Valerián (253—260) vnikl i do ticha katakomb a dal je zasypati na jednom místě i s křesťany tam shromážděnými. Kam se měli ubozí utéci, nebylo-li jim samo město mrtvých a svatý jeho pokoj bezpečným útlukem?

Ale dnové nejtěžších béd je teprv čekali!

Dioklecián (284—305) vytkl si za cíl křesťanství úplně vyhubiti. Vydal edikt: buď obětovat státním božstvům, nebo zemřít! A křesťané umírali po stech a tisících. Jako by se byla již poslední hodina křesťanství dostavila! Tehda měli křesťané také svoje ztráty. Někteří jednotlivci z bázně odpadali. Ostatní však zmužile si vedli a odhodlaně, pevným krokem a s jasnou tváří brali se na smrt.

Tu se objevil na válečné korouhvi císaře Konstantina kříž. S tím křížem přišla křesťanům svoboda a rovno-

právnost. Svoboda a rovnoprávnost — víc křesťanství nepotřebovalo.

Tak vyšlo z třistaletého krvavého zápasu jako vítěz. Římský svět stal se vkrátce potom křesťanským. A když se římské císařství vnitřním úpadkem i vnějšími nárazy a živelnými záplavami barbarských národů rozpadlo, křesťanství proniklo rychle i mezi tyto národy.

Co by se bylo jinak stalo, kdyby církve svojí věroukou a mravoukou nebyla zkrotila divoké hordy národů, stěhujících se od severu a východu k hranicím i přes hranice hynoucí říše římské?! Pokřtěním vložen byl do duší a do srdcí národů Evropy kvas, který pronikl naskrz životem všech a vytvořil evropskou civilisaci. Pravdu měl Göthe, když řekl: »Dějiny Evropy jsou dějinami křesťanství a dějiny křesťanství jsou dějinami církve katolické.«

»Křesťanství moderní národy stvořilo, ono je i zachová,« napsal Honoré Balzac v předmluvě ke své »La comédie humaine«.

- Církev Kristova přetrvala již věky a bude trvati, dokud svět zůstane světem, podle zaslíbení daného samým z-
- Mt 16 kladatelem jejím Petrovi: »Ty jsi skála, a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné ji nepřemohou«
- Mt 28 a všem apoštolům: »Já s vámi jsem po všechny dni až do skonání světa.« Proto je tak pevná, že její základy stavěl Bůh.

OBSAH

	Strana
Slovo k čtenáři	11
Úvod	19

STARÝ ZÁKON

I. <i>Stvoření světa</i>	27
II. <i>Pád prvních lidí — Slib vykoupení</i>	30
III. <i>Příprava k vykoupení</i>	33

Pravěk

Letopočet před Kristem	Kain a Abel	33
	Rozptýlení lidstva	35
Bábel kolem r. 4000.	Noe. Potopa	36
	Sém. Semité. Bábel	38

Doba patriarchů

Abr. vyvolen kolem r. 2200.	Abraham	39
	Izák	51
Jakubova cesta do Egypta r. 1900.	Jakub	59
	O trpělivém Jóbovi	70

Mojžíš

Odchod z Egypta r. 1450.	Události jeho života až k Sinaji	76
	Zákonodárství sinajské	88
	Cesta od Sinaje	100
	Mojžíšova smrt	111

Josue

R. 1410.	Dobyť Kanaanu	112
	Rozdělení země	117
	Smrt Josuova	119

Soudcové

	Jejich doba	121
	Gedeon	122
	O Rut moabské	124
	Jefte	126

		Strana
	Samson	128
	Samuel	130
Od r. 1053 do 587.	Doba králů	
1053—1011	Saul	135
1011—972	David	145
972—932	Šalomoun	164
R. 932.	Rozdělení říše	178
932—721	Království izraelské	
	Prorok Eliáš	180
	Prorok Elizej	187
R. 721.	Zánik říše izraelské	192
	Tobiáš	196
932—587	Království judské	
	Roboam	202
	Abiáš	203
914—874	Asa	"
874—850	Josafat	"
	Joram	204
	Ochoziáš	"
	Joas	205
	Amasiáš	206
769—737	Oziáš	207
	Prorok Joel	"
	Prorok Isaiáš	208
	Joatam	209
	Achaz	210
	Prorok Micheáš	211
721—693	Ezechiáš	212
	Manasse	217
	Judit	219
	Amon	220
688—608	Josiáš	221
	Prorok Jeremiáš	"
	Joakim	224
	Jechoniáš	229
	Sedekiáš	"
R. 587.	Pád Jerusalema. Konec říše judské	231
	Žal proroka Jeremiáše	232

	Zajetí	Strana
605(587)—535		
	Ezechiél	236
	Daniel	242
R. 535.	Zpět ve vlasti	
	Pod vládou perskou	
	Zorobabel	254
	Proroci Aggej a Zachariáš	256
	Esther	257
R. 458.	Esdráš	258
R. 444.	Nehemiáš	260
	Prorok Malachiáš	262
331—323	Pod Alexandrem Velikým	263
323—202	V moci Egypta	"
202—(165)142	Pod panstvím Syrie	265
	Kniha Sirachova	268
	Boje za svobodu	
	Matatiáš	273
† r. 161.	Juda Machabejský	275
	Jonathan	281
† r. 135.	Šimon	282
	Kniha moudrosti	283
R. 63 dobyt Jerusalem od Římanů	»Plnost času« V poddanství římském	286

NOVÝ ZÁKON

IV. Vykoupení

Narození a dětství Ježíšovo

Oběť Zachariášova	295
Zvěstování	296
U Alžběty	297
Sv. Josef vešel s Pannou Marií v manželství	298
Narození Janovo	

Počátek našeho (křesťanského) letopočtu			Strana
		N a r o z e n í P á n ě	299
		Příchod mudrců od východu	301
		Obětování Páně	302
		Útěk do Egypta a návrat	303
		Dvanáctiletý Ježíš v chrámě	304
		Veřejný život Kristův	
Roku 31 podle našeho letopočtu	U Jordánu	Jan Křtitel	305
		Křest Páně	307
		Půst a pokušení	
		Svědectví Janovo	308
		První učedníci Páně	309
	Kána v Galilei	Zázrak v Káně galilejské	310
		* * *	
I. velikonoce R. 31.	Jerusalem	Vyklizení chrámu	311
		Rozmluva s Nikodémem	312
		* * *	
	V Judsku	Ježíš v Judsku. Jan v Enon u Salimu .	314
		Uvěznění Janovo	
	v Samařsku	Ježíš u studnice Jakubovy	315
	Galilea	Čas se naplnil a království Boží se přiblížilo. Čiňte pokání!	317
	.	Uzdravení syna královského úředníka	
	.	V synagoze nazaretské. Zneuznán	
	.	Přišel do Kafarnaá	318
	.	Z lodi učil zástupy. Zázračný lov ryb .	319
	.	Učil v synagoze a uzdravil posedlého.	
	.	Uzdravil tchyni Petrovu a jiné nemocné	
	.	Po Galilei. Uzdravení malomocného. Zástupové se k němu scházejí	320
	.	V Kafarnau uzdravuje ochrnutého . . .	321
	.	Povolání Matouše a hostina u něho.	
	.	Nevole Farizeů: Proč jí s celnými a hříšníky? Učedníci Janovi: Proč se učedníci Ježíšovi nepostí?	
	Galilea		
		* * *	
II. velikonoce R. 32.	Jerusalem	Uzdravení člověka 38 let nemocného.	
		Nevole Farizeů propuká navenek . .	322
		* * *	

	Strana
Galilea	
Apoštolé trhají klasy v sobotu. Ježíš se jich zastává proti Farizeům . .	324
· Druhou sobotu uzdravuje v Kafarnau,	
· v tamní synagoze, člověka s uschlou	
· rukou	325
· U moře, obklopen zástupem, uzdravuje	
· nemocné. Nechce býti rozhlašován.	
· Třtiny nalomené nedolomí	
*	
Volí apoštoly. Zástupové u něho . . .	326
Řeč horská.	
Blahoslavenství	326
Vy jste sůl země, světlo světa	
Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit	
Zákon	327
Slyšeli jste, že bylo řečeno starým	
Mějte se na pozoru, abyste nekonali	
dobrych skutků svých před lidmi.	
A když se modlíte	329
Neskládejte sobě pokladů na zemi. Ni-	
kdo nemůže dvěma pánům sloužiti	330
Bud'te milosrdní! Nesud'te! Může slepý	
věsti slepého? Co že vidíš třísku	
v oku bratra svého? Nedávejte věci	
svaté psům	331
Proste, a bude vám dáno	332
Co chcete, aby vám lidé činili. Vcházejte	
těsnou branou	
Mějte se na pozoru před nepravými pro-	
roky. Ne každý, kdo mi říká »Pane,	
Pane«	
Dům na skále	333
Úžas nad jeho řečí	
*	
Uzdravení služebníka setníkova (v Ka-	
farnau)	333
Vzkříšení mládence najmského	334
Poselství Jana Křtitele. Řeč Kristova	
o Janovi. Běda tobě, Korozain!	

	Strana
Kající hřišnice před Pánem	336
Kdo byli v průvodu Ježíšově	337
*	
Podobenství: o rozsevači, o koukolu v pšenici, o zrně hořčičném, o kvasu, pokladu, perle a síti	337
*	
Bouře na moři	340
Uzdravení dvou posedlých (v krajině Ge- rasenské)	341
Uzdravení ženy krvotoké a vzkříšení dcery Jairovy	342
Učí v synagoze nazaretské	342
Obchází města a vesnice, učí a uzdra- vuje	
První posláni apoštolů	
Herodes dovídá se o Kristu	345
(Smrt Jana Křtitele, dodatečně vypra- vovaná)	
* *	
Návrat apoštolů. Nasycení pěti tisíc (za mořem Galilejským). Ježíš kráčí po moři. V krajině Genezaretské. Zaslí- bení nejsv. svátosti v Kafarnau	346
* *	
Zákoníci a Farizeové haněli apoštoly, že jedí chléb opomenuvše obřadné umývání rukou	349
Uzdravení dívky kananejské (fenické)	350
Za mořem Galilejským — uzdravení hluchoněmého, nasycení čtyř tisíc	351
V končinách magedanských (na záp. moře Galil.) žádají Farizeové a Sa- duceové znamení s nebe	351
Na moři: Varujte se kvasu farizejského a saducejského!	352
V Betsaidě Julias uzdravení slepce	353
U Cesareje Filipovy — Petrovo vy- znání: Ty jsi Kristus, syn Boha živého. Petr — skála církve	

V době, kdy šel
lid na III. veli-
konoce do
Jerusalema
R. 33.

.	První předpověď utrpení. Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sám sebe	354
.	Proměnění Páně. Uzdravení náměsíčníka. Pán předpovídá po druhé svou smrt	
.	V Kafarnau: Chránová daň. Spor o přednost. O pokoře, o pohoršení a přemáhání sebe. O bratrském napomenutí, o společné modlitbě. Povinnost odpouštět (král účtuje se služebníky). Kdo není proti vám, je pro vás	356
Galilea	Cesta Ježíšova do Jerusalema na slavnost stánků. Překročiv hranice Samařska poslal před sebou posly. Nevíte, čího ducha jste. Zpět v Galilei. Lišky mají doupata	359
Z Galileje do Samařska, zpět a přes Skythopolí na vých. břeh Jordánu	Vyslání 72 učedníků. Jejich návrat	360
V obvodu jeriškém	Ježíš velebí Otce a volá k sobě všechny, kdo se lopotí a jsou obtíženi	361
V Bethánii	Podobenství o milosrdném Samaritánu Maria a Marta	362
	* * *	
Slavnost stánků Počátek října	Jerusalem	
	Ježíš učí v nádvoří chrámovém, slito- vává se nad ženou cizoložnou, svědčí sám o sobě a činí výtky Židům . . .	362
	Uzdravuje slepého od narození, mluví o slepotě duchovní	366
	O dobrém pastýři	368
	* * *	
Na hoře Olivetské V Judsku	Pane, nauč nás se modliti. Přítel neodbytný	369
	Uzdravení posedlého, jenž byl spolu němý. Skrže Belzebuba	
	Znamení Jonáše proroka. Matka a »bratři« chtí s Ježíšem mluvit	
	Kristus u Farizea. Běda!	372
	Varujte se kvasu farizejského! Mistře, řekni bratru mému, ať se rozdělí se mnou! Chraňte se lakoty! Neboj se,	

malé stádce! Buďte bedra vaše přepásána, podobni lidem, kteří čekají na pána svého! Oheň přišel jsem hodit na zem. O Galilejských, jejichž krev smísil Pilát s obětmi. Věž v Siloe. Podobenství o fíkovém stromě

373

Učil v jedné synagoze v sobotu. Uzdravení ženy nemocné 18 let

375

Ubíral se po městech a vesnicích uče a konaje cestu do Jerusalema

* * *

**Slavnost posvěcení chrámu
Prosinec**

Jerusalem

V nádvoří chrámovém obstoupili Pána Židé. Jsi-li ty Mesiáš, pověz nám to zjevně. Já a Otec jsme jedno. Chápu se kamení

375

* * *

v Zajordání

Ježíš odebral se za Jordán
Uzdravení vodnatelného v sobotu. Když budeš pozván, nesedej na místo přední. Když strojíš hostinu, povolávej chudých. Jeden člověk vystrojil večeri velikou

376

Kdo není odhodlán všeho se zříci, nemůže býti mým učedníkem. Kdo z vás, chtěje stavěti věž, aneb který král, chtěje počíti válku

378

Podobenství o ztracené ovci, o ztraceném penízi, o marnotratném synu, o nevěrném správci, o boháči a Lazarovi

Zhřeší-li proti tobě bratr tvůj. Služebníci neužiteční jsme

381

*

R. 34 v únoru

v Bethánii

Vzkříšení Lazara
Kaifáš radí usmrtit Krista. Velerada se na tom usnáší

382

383

*

v Judsku

Ježíš jde přes Efreim v Judsku a Samařskem ke Galilei

384

	Na hranicích Samařska a Galileje Galilea		Strana
		Uzdravení deseti malomocných Kdy přijde království Boží? Je potřebí v modlitbě neustávat (podo- benství o soudci a vdově)	
	(Přešed Jordán bral se Zajor- dánskem k ji- hu.) V končí- nách judských, na vých. od Jordánu	Podobenství o Farizeovi a celníku Nerozlučitelnost manželství Pán žehná dětem Jdi, prodej co máš Bohatý vejde těžko do království nebes- kého. My jsme opustili vše. Podo- benství o dělnících na vinici	385 386
	Na západním břehu jordánském Jericho v Bethánii	Aj, bereme se do Jerusalema... Třetí předpověď utrpení a smrti Matka synů Zebedeových. O pokoře Uzdravení slepce u Jericha. Zachej Pomazání nohou	387 389
		* * *	
Příchod do Beth. 6 dní před ve- likonocemi, v pátek; ho- stina v sobotu			
V neděli	Jerusalem	Slavný vjezd Ježíšův do Jerusalema . . Pán ve chrámě; pohaní přejí si jej viděti Vyslovuje kletbu nad fíkem Vyhání z nádvoří chrámového prod- vače	390 392
V pondělí	(Na cestě z Be- thánie do Je- rusalema)	Budete-li mítí víru a nebudete-li pochy- bovati Členové velerady táží se po Kristově pravomoci Podobenství o dvou synech. Jeden: pů- jdu a nešel, druhý: nepůjdu a šel. Podobenství o vinařích Podobenství o královské svatbě Ježíš odpovídá k úskočným otázkám svých nepřátel. Peníz daně Vyvrací nepravé mínění o Vykupiteli. Co se vám zdá o Kristu? Běda! Odhaluje převrácenost zákoníků a Farizeů. Jerusaleme, Jerusaleme! Vdovin peníz Předpověď zkázy Jerusalema a konce světa	393 394 395 396 397 399
	Nádvoří chrámové		
	Na hoře Olivetské	O tom dni a hodině nikdo neví. Bďte tedy!	410
večer			

		Strana
	Podobenství o 10 pannách	402
	Podobenství o hřivnách	
	O posledním soudu	403
	Čtvrtá předpověď smrti	404
	(Kde nocoval Pán v těchto dnech.)	
Středa	Velekněží a starší radí se o jeho záhubě	
	Jidáš se nabízí	405
Utrpení a smrt Páně		
Čtvrtek	Večeřadlo	
	Poslední večeře. Beránek velikonoční.	
	Umývání nohou. Ustanovení nejsv.	
	svátosti a mše sv. Předpověď zrady	
	Jidášovy	405
	Spor mezi apoštoly o přednost	408
	Přikázání nové	
	Předpověď útěku apoštolů a Petrova za-	
	pření. Pán naznačuje, co jemu i apo-	
	štolům nastává	409
	Řeč Kristova na rozloučenou: Jdu, abych	
	vám připravil místo. Nenechám vás	
	sirotků. Utěšitel, Duch svatý, které-	
	hož Otec pošle ve jménu mém	
	Já jsem vinný kmen. Vy jste přátelé	410
	moji. Svět vás nenávidí, protože ne-	
	jste ze světa. Z náboženské obce své	
	vyloučí vás. Maličko a neuzříte mne.	
	Budete kvíleti a plakati. Budete-li zač	
	prositi Otce ve jménu mém, dá vám.	
	Otec sám miluje vás, protože vy jste	
	mlouvali mne	
	V údolí cedron-	
	ském	
	Kristova modlitba velekněžská	413
	Na hoře	
	Smrtelná úzkost na hoře Olivetské	414
	Olivetské	
	Jat a odveden	415
	Ve městě	
	Před Annášem	416
	Před Kaifášem	
	Petrův pád	417
	V žaláři	418
Pátek	Ranní sezení velerady	
	Jidáš si zoufal	
	Ježíš před Pilátem	419
	Před Herodem	420

		Znova před Pilátem	42
		Bičován, trním korunován, na smrt vy- dán	
		Křížová cesta	429
		Kalvarie. Poslední slova. Smrt. . . .	424
		S kříže sňat, do hrobu položen . . .	426
Sobota		Stráž u hrobu	427
		Oslavení Pána našeho Ježíše Krista	
Neděle		Vstal z mrtvých. Ženy u hrobu. Ukázal se Marii Magdaleně	427
		Zjevil se dvěma učedníkům na cestě do Emauz	429 430
		Zjevil se apoštolům (bez Tomáše) . .	
Po osmi dnech		Zjevil se všem apoštolům	431
	V Galilei	Zjevuje se apoštolům u jezera Tiberiad- ského. Petrovi: Pasiž beránky mé, pasiž ovce mé! Naznačuje smrt Pe- trovu a Janovu	
		Na jedné hoře v Galilei: Apoštolům se dostává poslání světového. »Jděte do celého světa a učte všechny národy!«	433
40. den po zmrtvýchvstání	v Jerusalemě ve večeradle	Naposled ukázal se apoštolům v Jeru- salemě, když byli za stolem, rozloučil se s nimi, vyvedl je potom na vrchol hory Olivetské a vstoupil na nebesa	
	Hora Olivetská		

V. Činnost svatých apoštolů

	Volba nového apoštola	434
	Seslání Ducha svatého	
	Život v prvoční církvi	436
	Petr a Jan uzdravují chromého a stojí za to před veleradou	437
	Utěšený stav první obce věřících. Trest za špatný příklad .	440
	Apoštolé v žaláři	
	Ustanovení jáhnů	442
	Štěpán, první mučedník	
	Pronásledování	444
R. 34	Obrácení sv. Pavla	445

	Strana
	Apoštolská cesta sv. Petra 448
	Křesťanská obec v Antiochii 451
R. 42	Nové pronásledování. Jakub usmrcen, Petr v žaláři
R. 45—48	První apoštolská cesta sv. Pavla 453
R. 50	Církevní sněm v Jerusalemě 457
R. 50—53	Druhá apoštolská cesta sv. Pavla 460
	ve Filipech 461
	v Thesalonice 463
	v Athénách 464
	v Korintě 466
	I. list k Thesalonickým 468
	II. list k Thesalonickým 469
R. 54—59	Třetí apoštolská cesta sv. Pavla 471
	v Efesu 472
	list ke Galatům 473
	I. list ke Korintským 478
	v Makedonii 485
	II. list ke Korintským 486
	v Korintě 489
	list k Římanům 490
	návrat přes Makedonii 492
R. 59	Sv. Pavel v Jerusalemě 496
R. 59—61	Sv. Pavel v Cesarei 501
	Cesta sv. Pavla do Říma 507
R. 62—64	Sv. Pavel v Římě 510
	list ke Koloským 512
	list k Efeským 514
	list k Filemonovi 516
	list k Filipským 518
R. 64—67	Ostatek života sv. Pavla 520
	list k Židům 521
	I. list k Timotheovi 522
	list k Titovi 523
	II. list k Timotheovi 526
	Činnost ostatních apoštolů 528
	Vznik Písma sv. Nového Zákona 529
	Doslov 533

PENÍZE (MINCE) U IZRAELITŮ

Síkl (hebr. šekel) byla jednotka váhy, ale nazýval se tak i kousek stříbra, jež bylo platidlem, kousek obyčejně zploštělý a okrouhlý o váze 1 siklu, a to byla jednotka platební, peněžní. Při koupi a prodeji byly sikly stříbra znovu odvažovány. V Kanaanu užívalo se siklu assyrsko-babylonského, který měl podle naší váhy 14.55 g. Právě-li I. kniha Mojžíšova (37), že byl Josef prodán od bratří za 20 stříbrných, a stojí-li u proroka Zachariáše (11) „odvážili mu za mzdu 30 stříbrných“, myslí se tím stříbrné sikly. Podobně je tomu i v Novém Zákoně: Jidáš zradil (prodal) Pána za 30 stříbrných. Udržovaly se totiž i tehda sikly stále v užívání vedle peněz řeckých a římských.

Hřivna (talent) byla určitá váha (43.65 kg) stříbra a (49.11 kg) zlata. Stříbrná hřivna měla 3000 siklů. V době Kristově byla hřivna mnohem lehčí než v dobách starozákonních. Vážila jen 26.4 kg. Byla to řecká (attická) hřivna.

Až do zajetí měli Židé jen síkl (bez ražby) a hřivnu. Po zajetí měli vedle toho v oběhu peníze perské. Ty byly již ražené. Šimon Machabejský opatřil sikly ražbou - tak jest rozuměti slovům I. knihy Machabejské (14) „dal raziti vlastní minci“. Viz str. 283.

S příchodem nadvlády a kultury řecké dostaly se do Palestiny řecké peníze, jež se tam udržovaly, i když pak přišly s panstvím Římanů také římské peníze.

Drachma byl peníz řecký. Vážila 4.36 g. Mince tyto byly raženy ze stříbra i ze zlata. Drachma stříbrná byla běžným platidlem.

Statér byl řecký peníz stříbrný. Měl 4 drachmy. Velikostí (váhou) byl zcela blízky siklu. Str. 357.

Denár byl stříbrný peníz římský, o málo lehčí než drachma, hodnotou však jí téměř úplně rovný. Byl to „peníz daně“, to jest peníz, kterým se platila Římanům daň.

A s byl římský peníz měděný, 1. denáru. Asi jako náš pětník. Str. 344.

Lepta byla řecká mince měděná, zcela nepatrné hodnoty, jako náš haliř. Str. 399.

OPRAVY A DOPLŇKY

Na str. 61 zdola 13. řádek textu má být svěsti.

„ „ 92 „ 14. „ „ „ „ sídliti.

„ „ 116 shora 13. řádek má býti svá vojska.

„ „ 202 na okraji letopočet 932-916 patří k Roboamovi.

„ „ 208 dole jsou přehozeny řádky. Správně:

„Svatý, svatý, svatý

jest Hospodin, Bůh zástupů.

Plna jest všecka země slávy jeho!“

„ „ 221 dole jsou řádky rovněž přehozeny. Správně:

Žasni nebe

a brány jeho zkormuťte se velmi

nad tím, co spáchal můj národ:

„ „ 417 dole v poznámkách: Citace III Mž 24 patří k následujícímu řádku.

„ „ 425 v řádku 12. shora po slovech „an tu“ vložiti poznámkově:
(také).

„ „ 258 nahoře v 1. řádku po slově Akvilu vložiti poznámkově:
(ti byli již zase v Efesu).

P. ANTONÍN ŠPALE

BIBLE

JEJÍ POSTAVY A DĚJE

DRUHÉ ROZŠÍŘENÉ VYDÁNÍ

S ÚVODNÍM SLOVEM J. E. MONS. DR. JOSEFA BERANA
ARCIBISKUPA PRAŽSKÉHO, A PŮVODNÍMI OBRAZY
PROF. STANISLAVA ULMANA. VYDALA A VYTISKLA
K VÁNOCŮM L. P. 1948 CYRILLO - METHODĚJSKÁ
KNIHTISKÁRNA A NAKLADATELSTVÍ V. KOTRBA
NÁR. SPRÁVA, V PRAZE NÁKLADEM 10.000 VÝTISKŮ
CENA VÁZANÉ KNIHY KČS 160,—

